

સુરસુંદર સોહામણા જી, નંદન છે તસ ચાર ॥ પ્રજ્ઞ ० ॥ ૩ ॥

તે ઉપર એક ઇચ્છતાં જી, પુત્રી હુઈ ગુણધામ ॥

રૂપ કલા રતિ આગલી જી, મદનમંજૂષા નામ ॥ પ્રજ્ઞ ० ॥ ૪ ॥

પર્વત શિર સોહામણો જી, તિહાં એક જિનપ્રાસાદ ॥

રાયપિતાએ કરાવીયો જી, મેરુશું મંમે વાદ ॥ પ્રજ્ઞ ० ॥ ૫ ॥

અર્થ—ત્યાં તે પર્વતમાંહે રત્નસંચયાનામે નગરી વસે છે, તેમાં કનકકેતુ નામે રાજા રાજ્ય કરે છે, તે વિદ્યાધર રાજાઓનો ( નરનાહ કે ૦ ) સ્વામી છે ॥ ૩ ॥ તે રાજાને રત્ન જેવી રલિયામણી રત્નમાલા નામે પટ્ટરાણી છે, તેને ( સુરસુંદર કે ૦ ) દેવતાના પુત્રની પરે સુંદર સોહામણા એવા ચાર પુત્ર છે. તેનાં નામ કહે છે. એક કનકપ્રજ, બીજો કનકશેખર, ત્રીજો કનકધ્વજ અને ચોથો કનક-રુચિ. એ ચારેનાં નામ શ્રીપાલ ચરિત્રમાં લખ્યાં છે ॥ ૩ ॥ તે ચાર પુત્રની ઉપરે ઇચ્છતાં થકાં રૂપ, કલા અને રતિએ કરી ( આગલી કે ૦ ) વધે એવી જોવા યોગ્ય અને ગુણનું ( ધામ કે ૦ ) સ્થાનકરૂપ એક પુત્રી થઈ. તેનું મદનમંજૂષા એવું નામ છે ॥ ૪ ॥ હવે એ પર્વતના ( શિર કે ૦ ) શિખર ઉપર મ-સ્તકરૂપ ઘણોજ સોહામણો શોજિતો મનનો હરનાર અને રાજાના પિતાનો કરાવેલો એવો રત્નમય એક શ્રીજિનપ્રસાદ છે. તે ઇટલો તો ઝંચો છે કે, મેરુપર્વતથી પણ વાદ કરવાને મંત્રી જાય એવો છે ॥ ૫ ॥

સોવનમય સોહામણા જી, તિહાં રિસહેસર દેવ ॥

કનકકેતુ રાજા તિહાં જી, અહનિશિ સારે સેવ ॥ પ્રજ્ઞ ० ॥ ૬ ॥

જક્તે જલ્લી પૂજા કરે જી, રાજકુંવરી ત્રણ કાલ ॥

અગર બહેવે ગુણ સ્તવે જી, ગાયે ગીત રસાલ ॥ પ્રજુ૦ ॥ ૭ ॥

એક દિન જિન આંગી રચી જી, કુંવરીએ અતિ ચંગ ॥

કનકપત્ર કરી કોરણી જી, વિચ વિચ રતન સુરંગ ॥ પ્રજુ૦ ॥ ૮ ॥

આવ્યો રાય જુહારવા જી, દેખે સુતા વિજ્ઞાન ॥

મન ચિંતે ધન્ય મુજ ધુઆ જી, ચબસઠ કલાનિધાન ॥ પ્રજુ૦ ॥ ૯ ॥

એ સરિખો જો વર મલે જી, તો મુજ મન સુખ આય ॥

સાચી સોવન મુઝ્મી જી, કાંઈ તિહાં ન જમાય ॥ પ્રજુ૦ ॥ ૧૦ ॥

અર્થ—તે પ્રસાદને વિષે સોહામણા-શોજિતા મનને હરણ કરનારા એવા (શ્રીરિસહેસર દેવ કે૦) શ્રીકૃષ્ણદેવજી, તેની રત્ન જકિત સોનામય પ્રતિમાની સ્થાપના છે, તેની કનકકેતુ નામે રાજા રાત્રિ દિવસ સેવા કરે છે ॥ ૬ ॥ તથા તે રાજાની કુંવરી જે મદનમંજૂષા છે, તે પણ વિશેષે કરી પ્રજ્ઞાત, મધ્યાહ્ન અને સંધ્યા મલ્લી ત્રણે કાલે જલ્લી જત્કિએ કરી અષ્ટપ્રકારી પૂજા કરે છે, તથા અગર બહેવે છે, રસાલ એટલે સુંદર ગીત ગાઈને પ્રજુના ગુણની સ્તવના કરે છે ॥ ૭ ॥ એક દિવસે તે કુંવરીએ પરિવાર સહિત ત્યાં આવીને અત્યંત (ચંગ કે૦) મનોહર એવી શ્રીજિનરાજની આંગી રચી. તેણે (કનક કે૦) સોનાનાં પત્રાં બ્રહ્મ તેમાં કોરણી કરીને તેની વચ્ચેમાં રત્નો જડ્યાં, તેણે કરી સુરંગ એટલે સારા રંગે શોજિત કર્યાં. એવી રીતે ઘણા વિસ્તારે વિધિપૂર્વક આંગીની



रचना करीने जाव सहित देववंदन करे ठे ॥ ७ ॥ ते आंगी जुहारवाने माटे कनककेतु राजा त्यां  
 आढ्यो. ते पोतानी पुत्रीने पूजा करती देखी तेणे करेली आंगी रचना संबंधी चतुराशने देखीने  
 पढी तेनुं ( विज्ञान के० ) ज्ञान जाणी मनमां चिंतवना करवा लाग्यो के, धन्य ठे मारी ( धुआ  
 के० ) पुत्रीने ! ए पुत्री तो चोसठ कलानुं ( निधान के० ) घर ठे. एणे आज आश्चर्यकारी, अपूर्व  
 एवी पोतानी चतुराश्र देखावी ठे ॥ ८ ॥ माटे जेवी ए चतुर ठे, तेवो एने एना सरखोज जो वर  
 मली जाय, तो मारा मनमां घणुं सुख थाय, केमके जे साची सोनानी मुद्रिका होय, तेमां काच  
 जमाय नहीं, परंतु हीरा, माणिक, पानां जमाय, तोज ते शोचाने पामे ॥ १० ॥

एम उजो शुने मने जी, चिंतातुर नृप होय ॥

इण अवसरे अचरिज थयुं जी, ते सुणजो सहु कोय ॥ प्रभु० ॥ ११ ॥

ओसरती पाठे पगे जी, जिनमुख जोती सार ॥

आवी गजारा बाहिरे जी, जव ते राजकुमारी ॥ प्रभु० ॥ १२ ॥

ताम गजारा तेहनां जी, देवाणां दोय बार ॥

हलाव्यां हाले नहीं जी, सखके नहीं अ लगार ॥ प्रभु० ॥ १३ ॥

राजकुंवरी इम चिंतवे जी, मन आणी विखवाद ॥

में कीधी आशातना जी, कोइक धरी प्रमाद ॥ प्रभु० ॥ १४ ॥

अर्थ—एम कन्याना चर्तारनी चिंता चिंतवतो चिंतातुर थयो थको राजा शून्य मने

उनो ठे. एवा समयने विपे एक आश्चर्य थयुं, ते सहु कोइ सांजलो ॥ ११ ॥ ते राजकुंवरी जिनरा-  
जनी पूजा करी, त्रण वार प्रणाम करी पाठे पगे उंसरती, प्रधान श्रीजिनराजनुं मुख जोती थकी  
जे वारे ते गनारानी बहार आवी ॥ १२ ॥ ते वारे ते गनारानां वेहु बारणां देवाणां एटले बंध थइ  
गयां, ते एवां जमाइ गयां, के कोइ बलवंत पुरुष जो तेने हलावे, तोपण तेना हलाव्यां हाले नहीं,  
लगार मात्र (सलके के०) चमके नहीं ॥ १३ ॥ ते जोइ राजकुंवरी पोताना मनमां घणोज (बिखवाद  
के०) विपाद लावीने एम चिंतववा लागी के, में कोइक प्रमाद धरीने प्रजुनी आशातन कीधी ठे ॥ १४ ॥

धिक् मुज जिन जोवातणो जी उपनो एह अंतराय ॥

दोष सयल मुज सांसहो जी, स्वामी करी सुपसाय ॥ प्रजु० ॥ १५ ॥

दादा दरिसण दीजीए जी, ए दुःख में न खमाय ॥

गोरु होय कुगोरुआं जी, बेह न दाखे माय ॥ प्रजु० ॥ १६ ॥

राय कहे वत्स ! सांजलो जी, दोष नहीं तुज एह ॥

दोष इहां बे माहरो जी, आणी तुज पर नेह ॥ प्रजु० ॥ १७ ॥

वरनो चिंता चिंतवी जी, जिणहरमांहे जेण ॥

ते लागी आशातना जी, बार देवाणां तेण ॥ प्रजु० ॥ १८ ॥

जिनवर तो रुषे नहीं जी, वीतराग सुप्रसिद्ध ॥

पण कोइक अधिष्ठायके जी, ए मुज शिक्षा दीध ॥ प्रजु० ॥ १९ ॥

अर्थ--माटे मारे जिनराजना मुख जोवापणाने धिक्कार ठे, के जेथकी ए अंतराय उप-  
 न्यो. एम पोताने निंदतीयकी घणो पश्चात्ताप करती प्रभुने विनति करे ठे के, हे स्वामिन् ! हुं  
 मंदजागिणी तुं. मारा उपर सुपसाय करीने जे में मध्य गज्जारामां दोष आचर्या होय, ते सर्व दोष  
 मुजने (सांसहो के०) माफ करो ॥ १५ ॥ हे दादाजी ! तमे मुज पुण्यहीन दीनने दर्शन आपो.  
 ए दुःख तो मारार्थी खमातुं नथी. कदापि ठोरु तो कुठोरु होय, तोपण मातपिता तेने बेह देखाडे  
 नहीं ॥ १६ ॥ एवी रीते ते पुत्रीने रोती थकी देखीने राजा कहे ठे के, हे वत्से ! तुं मारी वात  
 सांजल के, ए तारो दोष नथी, पण अहीं तो मारो दोष ठे. जे में तारा उपर स्नेह आणीने ॥ १७ ॥  
 श्रीजिनेश्वरना घरमांहे तारा वरनी चिंता चिंतवी, तेनी आशातना लागी, तेथो वारणां देवाणां  
 ठे ॥ १८ ॥ तो हे पुत्री ! श्रीजिनवर तो निरागी सुप्रसिद्धपणे वीतराग ठे, ते तो कोइनी उपर रुषे  
 नहीं, पण कोइएक अधिष्ठायिक देवताए ए मुजने शिद्धा दीधी ठे ॥ १९ ॥

ए कमाम विण उघमे जी, जाउं नहीं आवास ॥

सपरिवार नृपने तिहां जी, त्रण हुआ उपवास ॥ प्रभु० ॥ २० ॥

त्रीजे दिन निशि पावली जी, वाणी हुई आकाश ॥

दोष नथी इहां कोइनो जी, कांइ करो ? रे विषाद ॥ प्रभु० ॥ २१ ॥

जेहनी नजरे देखतां जी, उघमशे ए बार ॥

मदनमंजूषातणो थशे जी, तेहज नर नरतार ॥ प्रभु० ॥ २२ ॥

ऋषभदेवनी किंकरी जी, हुं चक्रेश्वरी देवी ॥

एक मासमांह हवे जी, आवुं वरने लेवी ॥ प्रभु० ॥ १३ ॥

सुणी तेह हरख्यां सहु जी, रायने अति आणंद ॥

प्रेमे कीधां पारणां जी, दुर गयां दुःख दंद ॥ प्रभु० ॥ १४ ॥

दिन गणतां ते मासमां जी, उंगे ठे दिन एक ॥

तिणे जुवे सहु वाटमी जी, विकल्प करे अनेक ॥ प्रभु० ॥ १५ ॥

अर्थ—ते माटे हवे ए कमाल उघड्या विना सारे (आवास के०) घेर जवुं नहीं. एम कही राजा परिवार सहित त्यां देरासरमां रह्यो, तेने त्रण उपवास थइ गया ॥ १० ॥ पठी त्रीजा दिवसनी पाठली रात्रीए आकाशने विषे एवी वाणी थइ के, हे लोको! आमां कोइनो दोष नथी, माटे तमे विषाद शा वास्ते करो ठो? ॥ ११ ॥ आ गज्जारानां बारणां जे देवाइ गयां ठे तेनुं कारण एटलुं ज ठे के, जे पुरुषनी नजरे देखतां वारमां आ बारणां उघमी पमशे, तेज नर एमदनमंजुषा कुंवरीनो जत्तार थशे ॥ १२ ॥ हुं श्रीऋषभदेव स्वामीनी किंकरी एटले दासी चक्रेश्वरी नामे देवी हुं. हवे हुं एक महीनामां वरने लइने आवुं हुं ॥ १३ ॥ एवी देवीनी वाणी सांजलीने सहु कोइ हर्ष-वंत थयां, अने राजाने पण अत्यंत आनंद उपन्यो. ते वारे प्रेमे करी पारणां कीधां, सर्वना दुःखना (दंद के०) ढगला दूर गया ॥ १४ ॥ त्यारथी दिवस गणतां हवे एक महीनामां वाकी एक दिवस उंगे ठे, ते माटे सहु कोइ वाटमी जोइ वेठां ठे, अने अनेक प्रकारना विकल्प करया करे ठे ॥ १५ ॥

पुत्र शेंठ जिनदेवनो जी, हुं श्रावक जिनदास ॥

प्रवहण आव्यां सांजली जी, आव्यो इहां उद्वास ॥ प्रभु० ॥ २६ ॥

सुणी नाद नाटकतणो जी, देखण आव्यो जाम ॥

मनमोहन प्रभु ! तुमतणुं जी, दरिसण दीतुं ताम ॥ प्रभु० ॥ २७ ॥

जाणुं देवो चक्रेसरी जी, तुमे आण्या अम पास ॥

जिणहर बार उघारतां जी, फलशे सहुनी आश ॥ प्रभु० ॥ २८ ॥

पूज्य ! पधारो देहरे जी, जुहारो श्री जगदीश ॥

उघरुशे ते बारणां जी, जाणुं विसवा वीश ॥ प्रभु० ॥ २९ ॥

बीजे खंमे एणी परे जी, सुणतां ठछी ढाल ॥

विनय कहे श्रोताघरे जी, होजो मंगलमाल ॥ प्रभु० ॥ ३० ॥

अर्थ—वली हुं एज नगरनो रहेवासी जिनदेव नामे शेंठनो पुत्र जिनदास नामे श्रावक हुं. ते आजे प्रवहण आव्यां सांजलीने उद्वासणी अहीं तमारी पासे पट आवासमां एटले तंबुमां आव्यो हुं ॥ २६ ॥ अहीं नाटक थतुं हतुं तेनो ( नाद के० ) शब्द सांजलीने ( जाम के० ) जेवो हुं देखवा आव्यो, ( ताम के० ) तेहजेज हे मनमोहन प्रभु ! में तमारुं दर्शन दीतुं ॥ २७ ॥ पण हुं जाणुं हुं जे, श्रीचक्रेसरी देवीए गजारा उघारवा सारुं तमनेज अमारी पासे आण्या ठे. माटे श्रीजिनघरनां बारणां उघारतां थकां सहुनी आशा फलशे ॥ २८ ॥ तो हे पूज्यजी ! तमे दे-

गाने विपे पधारो, अने श्रीजगदीश जे जगतना इश्वर तेने ( जुहारो के० ) प्रणाम करो. हुं वीशे  
विश्वा एटले वीश वासा जाणुं तुं, जे तमारी नजरे देखतां ते वारणां अवश्य उघरुशे. तेनी साथे  
अमारां पुण्य पण उघरुशे ॥ २९ ॥ वीजा खंरुने विपे ए रीते ठही ढाल कही. ते सांजलतां थकां  
श्रीविनयविजय उपाध्यायजी कहे ठे के, श्रोताजनोनां घरने विपे मांगलिकनी माला होजो ॥ ३० ॥

॥ दोहा ॥

तव हरखे कुंवर जणै, धवल शेठने तेनी ॥  
जइए देव जुहारवा, आवो डुर्मति फेनी ॥ १ ॥  
शेठ कहे जिनवर नमो, नवरा तुमे निचिंत ॥  
विण उपराजे जेहनी, पहाँचे मननी खंत ॥ २ ॥  
अमने जमवानो नहीं, घनी एक परवार ॥  
सीरामण वाबु जमण, करीए एकज वार ॥ ३ ॥  
हवे कुंवर जावा तिहां, जब थाये असवार ॥  
हरख्यो हेषारव करे, तेजी ताम तुखार ॥ ४ ॥  
साथ लेइ जिनदासने, अवल अवर परिवार ॥  
अनुक्रमे आव्या कुंवर, ऋषजदेव दरवार ॥ ५ ॥

अर्थ—ए व्यतिकर सांजल्यो ते वारे श्रीपाल कुंवर धवल शेठने तेनीने हर्षे करी कहे



ठे के, हे शेठजी ! हे पिताजी ! तमे दुर्मति जे माठी मति तेने फेकीने मारी साथे आवो तो देव  
 जुहारवा जइए ॥ १ ॥ ते सांजली शेठ कहेवा लाग्यो के, तमे निरंतर कामकाज करथा विना नवरा  
 बेठा ठो, वली विण उपराजे एटले उपार्जन करथा विना पोतानी मेले लक्ष्मी मलती जाय ठे,  
 तमारा मननी खंत पूर्ण थाय ठे, माटे तमे निश्चित ठो, तेथी तमे सुखे श्रीजिनवरने ( नमो के० )  
 नमस्कार करो ॥ २ ॥ अमने तो व्यापारनां कामकाज करवामांथी जमवा ने माटे एक घन्टी वार  
 पण परवारी शकीए तेम बनतुं नथी, तेथी सीरामण, बाबु अने जमण, ए त्रणे एकज वार करीए  
 ठीए ॥ ३ ॥ हवे जे वारे श्रीपाल कुंवर त्यां जवाने माटे घोडा उपर स्वार थया ( ताम के० ) ते  
 वखते ( तेजी के० ) कोइ दिवस चाबुक मारवो न पडे एवी जातिनो ( तुखार के० ) घोडो, ते हर्ष  
 पामतो ठतो ( हेषारव के० ) हणहणाट शब्द करे ठे. अर्थात् ते घोडो पोताना हणहणाट शब्दे  
 करी कुंवरने सारां शकुन आपे ठे ॥ ४ ॥ पढी धवल शेठने त्यांज मूकी जिनदास शेठने साथे लइ  
 तथा ( अवर के० ) बीजो पण जे ( अवल के० ) सुंदर परिवार. तेणे करी सहित कुंवर त्यांथी  
 चाट्या. ते अनुक्रमे श्रीऋषभदेव स्वामीना दरबार पासे आव्या ॥ ५ ॥

एकेको आवो जइ, सहु गजारा पास ॥

कुंवर पढी पधारशे, इम बोले जिनदास ॥ ६ ॥

जिम निर्णय करी जाणीए, बार उघामणहार ॥

गजारे आव्या जइ, सहु को करे जुहार ॥ ७ ॥

हवे कुंवर करी धोतीयां, मुख बांधी मुखकोश ॥

जिणहरमांहे संचरे, मन आणी संतोष ॥ ८ ॥

अर्थ—त्यारे जिनदास शेठ एम बोढ्या के, प्रथम सर्व श्रीसंघमांहेलो एकेको पुरुष प्रजुना गजारा पासे जइ आवो, अने श्रीपाल कुंवर पढी पधारशे ॥ ६ ॥ जेथकी वारणांना उधामनार पुरुषने निश्चे करी जाणी लइए. एवुं सांजली सर्व कोइ गजारा पासे जइ जइने प्रजुने जुहार करता आव्या ॥ ७ ॥ हवे श्रीपाल कुंवर पण शुद्ध धोतीयां करी पहेरीने मुखे मुखकोश बांधी मनमां हर्षवंत थको संतोष आणीने श्रीजिनेश्वरना घरने विपे संचरयो ॥ ८ ॥

॥ ढाल सातमी ॥ राग मल्हार ॥ वे वे मुनिवर विहरण पांगर्यां जी ए देशी ॥

कुंवर गजारो नजरे देखतां जी, बेहु उघमीयां बार रे ॥

देव कुसुम वरषे तिहां जी, हुवा जयजयकार रे ॥ कुंवर ० ॥ १ ॥

रायने गइ तुरत वधामणी जी, आज सफल सुविहाण रे ॥

देवी दीयो वर इहां आवीयो जी, तेजे ऊलामल जाण रे ॥ कुंवर ० ॥ २ ॥

अर्थ—त्यां श्रीपाल कुंवरे पोतानी नजरे गजारो देखतां थकांज तरत ते गजारानां वेउ वारणां उघमी पड्यां, ते वारे देवोए कुसुमनी वृष्टि करी, अने ते वखते जयजयकार शब्द थयो ॥ १ ॥ राजाने पण तुरत वधामणी गई के, हे महाराज ! आजनो दिवस तो सफल सुविहाण उग्यो, देवोए जे वर दीधो हतो, ते अहीं आव्यो. ते तेजे करीने तो जेवो ऊलामल करतो सूर्य होय नही ? ते समान देखाय ठे ॥ २ ॥

सोवन नूषण लाख वधामणी जी, देइ पंचांग पसाय रे ॥

सकल सजन जन परवस्यो जी, देहरे आवे नरराय रे ॥ कुंवर० ॥ ३ ॥

दीठो कुंवर जिन पूजतो जी, केसर कुसुम घनसार रे ॥

चैत्यवंदन चित्त उल्लासे (उजळे) जी, स्तवन कहे 'इम सार रे ॥ कुंवर० ॥ ४ ॥

दीठा नंदन ! नाजि नरिंदना जी, देवना देव ! दयाल रे ॥

आज महोदय में लह्यो जी, पाप गयां पायाल रे ॥ कुंवर० ॥ ५ ॥

देव पूजीने कुंअर आवीया जी, रंगमंरुपमांहि जाम रे ॥

राय सजन जने परवस्या जी, बैठा करीय प्रणाम रे ॥ कुंवर० ॥ ६ ॥

अर्थ—वधामणीयाने सोनानां आज्ञाषण तथा लाख पसाय करी वधामणीना पंचांग प-  
साय दर्शने सर्व स्वजन जनना परिवारे परवरयो थको ( नरराय के० ) मनुष्योनो राजा देरे आव्यो  
॥ ३ ॥ त्यां केशर, फूल अने घनसार जे बरास, तेणे करी श्रीजिनेश्वरने पूजता एवा कुंवरने राजाए  
दीठो, कुंवरे पण पूजा करी रह्या पठी चित्तने उल्लासे करी चैत्यवंदन करयुं. एमज बली (सार  
के०) प्रधान घणां श्रेष्ठ एवां स्तवनो कह्यां ॥ ४ ॥ त्यां कुंवर प्रजुनी स्तुति आवी रीते करे ठे के,  
हे नाजि राजाना पुत्र श्रीऋषभदेवजी ! हे देवना देव ! हे दयाल ! में तमोने दीठा, तेथी आज  
में मोटा पुण्यनो उदय लह्यो, अने मारां जे पाप हतां, ते तो सर्व पातालमां पेसी गयां ॥ ५ ॥ ए-  
न्नी रीते देव पूजीने बहारना रंगमंरुपमांहे जे वारे श्रीपाल कुंवर आव्या, ते वारे राजा पण सर्व  
सजन जनना परिवारे परवरयो थको तेने प्रणामे प्रणाम करीने सर्वे बेसता हवा ॥ ६ ॥

जिनहरवार उघामतां जी, अचरिज कीधी तुमे वात रे ॥

देवस्वरूपी दीसो आपणां जी, वंश प्रकाशो कुल जात रे ॥ कुंवर० ॥ ७ ॥

न कहे उत्तम नाम ते आपणुं जी, नवि करे आप वखाण रे ॥

उत्तर न दीधो तेणे रायने जी, कुंअर सयल गुण जाण रे ॥ कुंवर० ॥ ८ ॥

देखो अचंजो इणे अवसरे जी, हुजं गयणे उद्योत रे

जुंचे वदने जोवे तव सहू जी, ए कूण प्रगटी? ज्योत रे ॥ कुंवर० ॥ ९ ॥

विद्याचारण मुनि आवीया जी, देव घणा तस साथ रे ॥

जइ गजारे जिन वांदीया जी, युण्या श्रीजगनाथ रे ॥ कुंवर० ॥ १० ॥

देवरचित वर आसने जी, बेठा तिहां मुनिराय रे ॥

दीए मधुर ध्वनि देशना जी, जविकश्रवण सुखदाय रे ॥ कुंवर० ॥ ११ ॥

अर्थ—पढी राजा कुंवरनी समस्त प्रकारे स्तुति करीने कहेवा लाग्यो के, श्रीजिनवरनां वारणां उघामतां तमे अचरिज जेवी वात करी, तेथी तमे कोइ देवस्वरूपी देखाओ ठो, माटे कृपा करीने आपनां वंश, कुल, जाति ए सर्वनो प्रकाश करो ॥ ७ ॥ एवी राजाए प्रार्थना करी, परंतु उत्तम पुरुष पोते पोताने मुखे पोतानुं नाम मात्र पण कहे नहीं, अने पोतानां वखाण पण करे नहीं. एवां सर्व गुणनो जाण श्रीपाल ठे, माटे तेणे राजाने कांइ पण उत्तर दीधो नहीं ॥ यतः ॥ परप्रणीता हि गुणा यशस्कराः, स्वयं प्रणीता न जवंति कीर्तये ॥ न सौख्यसोनाग्यकरा जवंति ते,

स्वयं गृहीतो युवतीकुचाविव ॥१॥ इति ॥ कह्युं ते के बीजा पुरुषोवडे वखाणायला गुणो यश आपनारा  
 थाय ठे. परंतु पोतानी मेळे वखाणायला गुणवानना गुणो यश सुख अने सौजाग्य आपनारा थाय  
 नहि. जेवी रीते के, पोते पोताना हाथे ग्रहण करेला स्त्रीना बे स्तनो पोताने सुख अने सौजाग्य  
 करनार न थाय ॥ ८ ॥ ( देखो के० ) जुज. एवा अवसरने विषे एक अचंबो देख्यो ते कहे ठे.  
 ( गयणे के० ) आकाशे उद्योत थयो, ते वारे उंचुं मुख करी सर्व जोवा लाग्या के, आ ते कया  
 प्रकारनी ज्योति प्रगट चइ ठे ? ॥ ९ ॥ एवामां घणा देवो जेमनी साथे ठे एवा विद्याचारण मुनि  
 आकाशश्री नीचे उतरता त्यां आव्या. तेमणे प्रथम तो गजारा आगल जइ श्रीजिनने वांदीने  
 श्रीजगत्त्रयना नाथने थुण्या एटले स्तव्या ॥ १० ॥ पठी देवोए प्रधान सिंहासन रच्युं, ते सिंहासन  
 उपर मुनिराज आवी बेठा, त्यां जविक जीवना श्रवण जे कान, तेने सुखनी देनारी एवी देशना  
 मधुर ध्वनिए एटले मीठा शब्दे करी देवा लाग्या ॥ ११ ॥

नव पद महिमा तिहां वरणवे जी, सेवो जविक ! सिद्धचक्र रे ॥

इह नव परनव लहीए ऐहथी जी, लीलालहेर अथक्क रे ॥ कुंवर० ॥ १२ ॥

दुःख दोहग सवि उपशमे जी, पग पग पामे ऋद्धि रसाल रे ॥

ए नव पद आराधतां जी, जिम जग कुंअर श्रीपाल रे ॥ कुंवर० ॥ १३ ॥

प्रेमे सयल पूढे परषदा जी, ते कुण ? कुंअर श्रीपाल रे ॥

मुनिवर तव धुरथी कहे जी, तेहनं चरित्र रसाल रे कुंवर० ॥ १४ ॥

અર્થ--હવે મુનિરાજ તેવારે દેશનામાંહે નવ પદના મહાત્મ્યનું વર્ણન કરતા થકાજ  
 કહે છે કે, જો જો જાવો! હે મહાનુજાવો! તમે જેથકી આ જવ અને પરજવને વિષે અથાગ  
 ઇટલે પાર વિનાની-જેનો યાગ નહીં એવી લીલાની લહેર (લહીએ કે) પામીએ એવા શ્રીસિદ્ધચક્ર  
 જગવાનને સેવો. અહીં શ્રીઅરિહંતાદિક નવ પદના સમુદાયને સિદ્ધચક્ર કહીએ, જે માટે શ્રીજિને-  
 શ્વરે કહેલાં દેવતત્ત્વ, ગુરુતત્ત્વ અને ધર્મતત્ત્વ, એ ત્રણે તત્ત્વ આરાધવા યોગ્ય છે, તે ત્રણે તત્ત્વ એ નવ  
 પદને વિષેજ છે, તેમાં એક શ્રીઅરિહંત અને વીજા સિદ્ધ જગવાન, એ વે પદ દેવતત્ત્વરૂપ જાણવાં, તથા  
 એક આચાર્ય, વીજા ઉપાધ્યાય અને ત્રીજા સાધુ, એ ત્રણ પદ ગુરુતત્ત્વરૂપ જાણવાં, તથા એક દર્શન,  
 વીજું જ્ઞાન, ત્રીજું ચારિત્ર અને ચોથું તપ, એ ચાર પદ ધર્મતત્ત્વરૂપ જાણવાં. એમ ત્રણ તત્ત્વના ઉત્તર  
 જ્ઞેદ નવ થયા. તેજ નવ પદને તમે પરમ જાક્તિએ કરી આરાધો ॥૧૨॥ એ થકી દુઃખ અને દોષાગ્ય  
 સર્વ ઉપશમી જાય, અને પગલે પગલે રસાલ ઋદ્ધિ પામે. એ નવ પદને આરાધતા થકા જેમ જગ-  
 તમાંહે શ્રીપાલ કુંવર સુખ પામ્યા, તેમ તમે પણ પામો ॥ ૧૩ ॥ તે સાંજલી સર્વ પરપદાનાં લોક  
 ત્યાં પ્રેમપૂર્વક પૂઠવા લાગ્યાં કે, હે મહારાજ! તે શ્રીપાલ કુંવર કોણ થયો? તેનું ચરિત્ર કહી સં-  
 જલાવો. તે વારે મુનિરાજે પણ તે શ્રીપાલ કુંવરનું રસાલ ચરિત્ર ત્યાં (ધુરથી કે) પ્રથમથી માંનીને  
 દેરાસરમાં ગજારનાં કમારુ આવી ઉઘાડ્યાં ત્યાંસુધી કહી સંજલાવ્યું ॥ ૧૪ ॥

તે તુમ પુણ્યે ઇહાં આવીયો જી, ઉઘડ્યાં ચૈત્ય દુવાર રે ॥

તેહ સુણીને નૃપ હરખીયો જી, હરખ્યો સવિ પરિવાર રે ॥ કુંવર ૦ ॥ ૧૫ ॥

હમ કહીને મુનિવર ઉતપત્યા જી, ગયણમારગ તે જાય રે ॥



उत्ता अइ उंचे मुखे जी, वंदे सहु तस पाय रे ॥ कुंवर ० ॥ १६ ॥

ढाल सुणी इम सातमी जी, खंरु बीजानी एह रे ॥

विनय कहे सिद्धचक्रनी जी, नक्ति करो गुणगेह रे ॥ कुंवर ॥ १७ ॥

अर्थ—ते श्रीपाल तमारां पुण्ये करी अहीं आव्यो, जेना देखवाथी चैत्यनां द्वार उघ-  
ड्यां. ए कथा सांजलीने राजा घणो हर्षवंत थयो. तथा सर्व परिवार पण हर्ष पाय्यो ॥ १५ ॥ एवी  
रीते श्रीपालनो संबंध कही त्यांथी मुनिवर आकाशमार्गे ( उतपत्या के० ) जता हवा, तेमना पगने  
सर्व लोक उत्ता अइने उंचे मुखे करी वांदवा लाग्यां ॥ १६ ॥ एम बीजा खंरुनी ए सातमी ढाल  
सांजलीने हे जव्यो ! तमे सर्व उत्तम गुणोना घररूप एवा जे श्रीसिद्धचक्र जगवान् ठे, तेनी नक्ति  
करो, एम श्रीविनयविजय उपाध्यायजी कहे ठे ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

बेठा जिनहर बारणे, मुख मंरुप सहु कोय ॥

कुंवर निरखी रायनुं, हैरुं हरखित होय ॥ १ ॥

धन रिसहेसर कटपतरु, धन चक्केसरी देवी ॥

जास पसाये मुज फट्यां, मनवांछित ततखेवि ॥ २ ॥

तिलक वधावी कुंवरने, देइ श्रीफल पान ॥

स्वजन साखे प्रेमे करी, दीधुं कन्यादान ॥ ३ ॥

श्रीफल फोफल सयणने, देइ घणां तंवोल ॥

तिलक करीने ठांटणां, कीधां केशर घोळ ॥ ४ ॥

निज मेरे कुंवर गया, मंदिर पहोता राय ॥

बेहु ठामे विवाहना, घणा महोत्सव आय ॥ ५ ॥

वमी वमारण दे वमी, पापरु घणा वणाय ॥

केलवीए पकवान्न बहु, मंगल धवल गवाय ॥ ६ ॥

अर्थ—हवे श्रीजिनवरनी वहार मुख मंरुपने विपे सहु कोइ आवी वेठा ठे, त्यां कुंवरने निरखीने राजानुं हैयुं हर्षित आय ठे ॥ १ ॥ राजा कहे ठे के, कटपतरु समान एवा श्रीऋषज्ञेश्वर एटले आदिनाथ जगवान तेने धन्य ठे, वली चक्रेश्वरी देवीने पण धन्य ठे, के जेना पसायथी मारां मनोवांठित ततखेवि एटले तुरत फलीजूत थयां ॥ २ ॥ एम चिंतवी श्रीपाल कुंवरने तिलक वधावी, श्रीफल तंवोल आपी, सर्व स्वजनोनी साखे प्रेमे करी राजाए कन्यादान दीधुं ॥ ३ ॥ तथा सयण जे स्वजन जनो तेमने पण श्रीफल जे नाखियेर अने फोफल एटले सोपारी तथा घणां (तंवोल के०) पान दइ, तिलक करी, केशर घोळीने ठांटणां कीधां ॥ ४ ॥ हवे कुंवर पोताने (डेरे के०) तंवुमां गया, अने राजा पोताने मंदिरे पहांच्या. त्यां वन्ने स्थानके विवाह संवंधी घणां महोत्सव आय ठे ॥ ५ ॥ (वमी वमारण के०) मोटी वमारण एटले खवासण जे ठे, ते वमीउं दे ठे एटले आपे ठे, घणा पापरु वणाय ठे, (बहु के०) घणा प्रकारनां पकवान्न तेने (केवली के०) केलवीने करे ठे. मांगलिकनां धवल एटले धोल गीत गवाय ठे ॥ ६ ॥

वाघा सीवे नवनवा, दरजी बेठा बार ॥

जमिया मणि माणोक जमे, घाट घमे सोनार ॥ ७ ॥

राय मंठाव्यो मांरवो, सोवन मणिमय थंज ॥

थंज थंज मणिपूतली, करती नाटारंज ॥ ८ ॥

तोरण चिहुं दिशि बारणे, नील रयणमय पान ॥

जूमे मोती जुमखा, जाणे सरग विमान ॥ ९ ॥

पंच वरणने चंडुवे, दीप मोतीदाम ॥

मानुं तारामंरले, आवी कीयो विशराम ॥ १० ॥

चोरी चिहुं पखे चितरी, सोवन माणिक कूंज ॥

फूलमाल अति फूटरी, महके सबल सुरंज ॥ ११ ॥

अर्थ—दरजी लोको बारणे बेठा थका नवनवा वाघा शीवे ठे, अने जमिया लोको ठे, ते मणि अने माणिक जडे ठे, तथा सोनार लोको नवनवा घाट घडे ठे ॥ ७ ॥ हवे राजाए मांरवो मंठाव्यो ठे. ते केवो ठे? तो के प्रथम तो ते मंरुपमां संपूर्ण मणिरत्ने जमाव एवा सोनाना थंज उजा कीधा ठे, ते मणिरत्नमयज देखाय ठे, एवा थंजे मंरुप विराजित ठे, वली ते थंज थंजने विषे मणिरत्ननी पूतलीज बनावी ठे, ते जाणीए नाटारंजज करती होय नहीं? एवी मुखमुद्राए रही थकी शोजे ठे ॥ ८ ॥ तथा ते मंरुपनी चारे दिशाउनां बारणांउने विषे नीलां रत्नमय पानांए करी

શોજિત એવાં તોરણો વાંધ્યાં છે. તે તોરણોમાં ઘણી મોતીના જુમલા જુમી રહ્યા છે, તેથી લટકતાં  
 દેખાય છે, તે જાણીએ સ્વર્ગનાં વિમાનજ લટકતાં હોય નહીં? એવાં થકાં શોજે છે, અથવા તે તો-  
 રણો નીલાં પાનાનાં છે તે વિમાન જેવાંજ છે, અને વિમાનોમાં મોતીઝના જુમલા જુંબી રહેલા હોય  
 છે, માંટ તે તોરણો પણ વિમાનસદૃશ શોજતાં થકાં દેખાય છે ॥ ૯ ॥ વલી તે મંરુપમાં પાંચ વર્ણના  
 ચંદ્રવા વાંધ્યા છે, તે ચંદ્રવાને વિપે મોતીઝની (દામ કેળ) માલાઝ વાંધેલી છે. તે કેવી દીપે છે?  
 તે વારે કવીશ્વર કહે છે કે, હું એમ માનું તું જે, આકાશમાં રહેલા તારાઝના મંરુલે આવીનેજ  
 અહીં વિશ્રામ કીધો હોય નહીં? એવાં તે માલાઝનાં મોતીઝ દેદીપ્યમાન થકાં શોજે છે ॥ ૧૦ ॥  
 તથા વલી રાજાએ ચોરી વંધાવી છે, તે કેવી છે? તો કે ચારે વાજુએ મણિરત્ને જમાવેલા સોનાના  
 (કુંજ કેળ) ઘટ, તેણે કરી ચિતરેલી છે. તે ઘમાઝને વલી અત્યંત ફૂટરી એટલે ઝંચી સરસ એવી  
 ફૂલોની માલાઝ પહેરાવેલી છે, તે (સવલ કેળ) ઘણી એવી જે (સુરંજ કેળ) સુગંધ તેણે કરી  
 મહકી રહી છે ॥ ૧૧ ॥

॥ ઢાલ આઠમી ॥ રાગ સ્વભાષતી ॥ સોહેલો કરડો તિહાં કોટવાલ ॥ એ દેશી ॥

હવે શ્રીપાલ કુમાર, વિધિપૂર્વક મજન કરે જી ॥

પહેરે સવિ શણગાર, તિલક નિલામ શોજા ધરે જી ॥ ૧ ॥

શિર સૂણાલો સૂંપ, મણિ માણિક મોતી જડ્યાં જી ॥

હસે હીરાને તેજ, જાણે હું નૃપ શિર ચડ્યો જી ॥ ૨ ॥

કાને કુંમલ દોય, હાર દૈયે સોહે નવલસા જી ॥

જહ્યાં કંદોરે રતન, ગાંદે બાજુબંદ બહેરલા જી ॥ ૩ ॥

સોવન વીંટી વેઢ, દશ આંગલિયે સોદે જી ॥

મુખ તંબોલ સુરંગ, નર નારી મન મોદે જી ॥ ૪ ॥

અર્થ—હવે શ્રીપાલ કુંવર વિધિપૂર્વક સ્નાન મજ્જન કરે, તે કરીને પઠી સર્વ પ્રકારનાં આચૂષણ આદિક શણગાર પહેરે, તે પહેરીને પઠી લલાટે તિલકની શોજા ધરતા હવા ॥ ૧ ॥ વલી શ્રીપાલ કુંવરના શિર ઇટલે મસ્તકને વિષે સૂણાવાલો યુગ્મ બાંધ્યો છે, તે મણિ, માણિક અને મોતીયે કરી જહ્યો છે, તેમાં જે હીરા જહલા છે, તેના તેજે કરી યુગ્મ હસે છે, અર્થાત્ જાણીયે હસતો જ હોય નહીં? એવો દેવાય છે. ત્યાં કવિ ઉત્પ્રેક્ષા કરે છે કે, તે યુગ્મ એવું જાણે છે જે, હું (નૃપ કે) રાજાના પણ શિર નપર ચહ્યો હું, માટે હું સર્વ અલંકારમાં ઉત્તમ હું, અથવા રાજાને કરતાં પણ હું મોટો હું, એવો ગર્વ આણીનેજ જાણીયે હસતો હોય નહીં? ॥ ૨ ॥ વલી બે કાનને વિષે બે કુંમલ પહેલ્યાં છે, હૈયાને વિષે નવલલા હાર શોજી રહ્યા છે, કેમને વિષે રત્ને જમાવ કંદોરો બાંધ્યો છે, જુજાળેને વિષે બાજુબંધ બહેરલા બાંધ્યા છે ॥ ૩ ॥ બે હાથની દશે આંગલિયે સોનાની વીંટીને તથા વેઢ શોજી રહ્યા છે, તથા મુખ તો પ્રથમથીજ મહા તેજસ્વી છે, વલી તંબોલ ચાવવાથી વિશેષે સુરંગ ઇટલે સારા રંગવાલું દેવાય છે. એવા દેદીપ્યમાન કુંવરને જોઈને નર નારીનાં મન મોહને પામે છે ॥ ૪ ॥

કર ધરી શ્રીફલ પાન, વરઘોમે જબ સંચલ્યા જી ॥

સાંબેલાં શ્રીકાર, સહસગમે તવ પરવર્યાં જી ॥ ૫ ॥

વાજે ઢોલ નિશાન, સરણાઈ યુગલ ઘણી જી, ॥

रथ बेठी सयबद्ध, गाये मंगल जानणी जी ॥ ६ ॥

साव सोनेरी साज, हयवर हींसे नाचता जी ॥

शिर सिंदूर सोहंत, दीसे मयगल माचता जी ॥ ७ ॥

चहुटे चहुटे लोक, जुवे महोत्सव नवनवे जी ॥

इम महोटे मंमाण, मोहन आव्या मांमवे जी ॥ ८ ॥

अर्थ—हवे हाथमां श्रीफल पान लड्ने जे वारे वरघोमामां संचरथा, ते वारे हजारोगमे ( श्रीकार के० ) शोजाने धरनारां एवां सांबेलां तेनी साथे ( परवरथां के० ) आगल चाट्ठां ॥ ५ ॥ ढोल, नगारां, निशान तथा शरणाड्डे अने जुंगलो घणां वाजे ठे, वली ( सयबद्ध के० ) सेंकमागमे स्त्रीं—जानरमीं जे ठे, ते रथमां बेठी थकी मांगलिक गीतो गाय ठे ॥ ६ ॥ ( साव के० ) केवल सोनेरीनो साज नांख्यो ठे जेमनी उपर एवा ( हयवर के० ) श्रेष्ठ घोमावो नाचता थका—आनंदमां मग्न थया थका हींसे एटले हणहणाट करे ठे. वली जेमना ( शिर के० ) मस्तकने विषे सिंदूर शोजे ठे, एवा ( मयगल के० ) हाथीं ते ( माचता के० ) मलपता थका ( दीसे के० ) देखाय ठे ॥ ७ ॥ त्यां चौटा चौटाने विषे लोक नवनवे महोत्सवे करी जुवे ठे. एवी रीते मोटे मंमाणे करी ( मोहन के० ) श्रीपाल कुंवर मांमवाने विषे आवी प्होंच्या ॥ ८ ॥

पोंखी आण्या मांहि, सासुए उलट घणे जी ॥

आणी चोरीमांहे, हर्ष घणो कन्यातणे जी ॥ ९ ॥



कर मेलावो कीध, वेदपाठ ब्राह्मण जणे जी ॥

सोहव गाये गीत, बिहुं पखे आप आपणे जी ॥ १० ॥

करी अग्निनी साख, मंगल चारे वरतीयां जी ॥

फेरा फरतां ताम, दान नरिंदे बहु दीयां जी ॥ ११ ॥

केलवीयो कंसार, सरस सुगंधो महमहे जी ॥

कवल ठवे मुखमांहि, मांहोमांहे मन गहगहे जी ॥ १२ ॥

मदनमंजूषा नारी, प्रेमे परणी इणी परे जी ॥

बिहुं नारीशुं जोग, सुख विलसे ससुराघरे जी ॥ १३ ॥

अर्थ—तेमने सासुए घणा जलट सहित पोंखीने मंरुप मांहे आण्या. वली कन्याने पण चोरीमांहे आणी, ते वारे तेना मनमां पण परणवानो हर्ष घणो ठे ॥ ए ॥ पढी ( कर मेलावो के० ) हाथ मेलावो कीधो, ते वखते ब्राह्मण वेदपाठ जणे ठे, वली बेहु पक्षवालांनी ( सोहव के० ) सुवासण स्त्रीज आप आपनी तरफनां गीत गाय ठे ॥ १० ॥ पढी अग्निनी साखे करी चारे मंगल वर्त्तावीने वर कन्याने फेरा फेरव्या, ते वखते राजाए घणां प्रकारनां दान दीधां ॥ यतः ॥ दानह वेला उ-जला, जग विरलाको होय ॥ जलहर जल देवा समे, श्याम वदनधर जोय ॥ १ ॥ दानं महिमनि-दानं कुशलनिदानं कलंककरिसिंहः ॥ श्रीकलंककंठनूतं, ? सिद्धवधूसंगमे दूतः ॥ २ ॥ इति ॥

દાન છે તે મહિમાનું તથા કુશલનું નિદાન એટલે કારણ છે, કલંકરૂપી હાથીને મારવામાં સિંહ  
 સમાન છે, શ્રીનીલકંઠવડે? વચાણાણું છે, અને સિદ્ધિરૂપી સ્ત્રીના સમાગમ કરાવવામાં દૂત સ-  
 રખું છે ॥ ૧૧ ॥ પઠી સરસ સુગંધે કરી મહમહાટ કરી રહ્યો છે એવો કંસાર કેલવ્યો છે એટલે બના-  
 વ્યો છે, તેના ( કવલ કે ) કોલીયા તેને હર્ષ સહિત સ્ત્રી ને ચત્તાર બેહુ જણ મલી માંહોમાંહે મ-  
 નના ગહગહાટે કરી એકેકના મુખમાં મૂકે છે ॥ ૧૨ ॥ એ રીતે મદનમંજૂષા સ્ત્રીને પ્રેમે કરી પરણ્યા.  
 હવે શ્રીપાલ કુંવર સસરાને ઘેર રહ્યા થકા બેહુ સ્ત્રીને સાથે સુખને ( વિલસે કે ) જોગવે છે ॥ ૧૩ ॥

ઋષભદેવ પ્રાસાદ, ઉચ્ચવ પૂજા નિત કરે જી ॥

ગીત ગાન બહુ દાન, વિત્ત ઘણું તિહાં વાવરે જી ॥ ૧૪ ॥

ચૈત્ર માસે સુખવાસ, આંબિલજીવી આદરે જી ॥

સિદ્ધચક્રની સાર, લાચીની પૂજા કરે જી ॥ ૧૫ ॥

વરતાવી અમારિ, અઠાઈ મહોત્સવ ઘણો જી ॥

સફલ કરે અવતાર, લાહો લીએ લક્ષ્મીતણો જી ॥ ૧૬ ॥

શક દિન જિનહરમાંહિ, કુંઅર રાય બેઠા મલી જી ॥

નૃત્ય કરાવે સાર, જિનવર આગલ મનરલી જી ॥ ૧૭ ॥

શણે અવસર કોટવાલ, આવી અરજ કરે ઇસ્મી જી ॥

દાણચોરીએ ચોર, પકડ્યો તસ આજ્ઞા કીસી ? જી ॥ ૧૮ ॥

अर्थ—अहों कुंवर श्रीकृष्णदेवजीना प्रासादने विषे मोटा आनंदे करी नित्य प्रत्ये  
 उत्सव सहित पूजा करे ठे. तथा घुणां गीत गान करे ठे, बहु दान आपतो थको त्यां घणुं ( वित्त  
 के० ) द्रव्य वावरे ठे ॥ १४ ॥ फरी चैत्र महीनो आव्यो, ते वारे सुखना आवासरूप आर्यंबिलनी  
 उली आदरीने श्रीसिद्धचक्रजीनी प्रधान लाखीणी पूजा करे ठे ॥ १५ ॥ आठ दिवस पर्यंत अमा-  
 रीनो परमह वत्तावीने एटले वगमावीने घणो मोटो अछाइ महोत्सव करयो. एवी रीते कुंवर पोतानो  
 मनुष्यअवतार सफल करे ठे, अने लक्ष्मी पाम्यानो लावो ले ठे ॥ १६ ॥ एक दिवसे जिनेश्वरना  
 देरामांहे कुंवर अने राजा ए वेठ जण साथे मली बेठा ठे, अने ( मन रुली के० ) मननी मग्नताए  
 श्रीजिनेश्वरनी आगल उत्तम नृत्य करावे ठे ॥ १७ ॥ ए अवसरें कोटवाल आर्वीने राजाने एवा  
 प्रकारनी अरज करवा लाग्यो के, हे महाराज ! दाणचोरीए चोर अयेलो एटले दणचोरीनो करनार  
 चोर अमे पकड्यो ठे, तेने आप केवा प्रकारनी शिक्षा करवा हुकम करो ठो ? ते कहो ॥ १८ ॥

वली ज़ांगी तुम आणा, बल बहुखुं इणे आदरयुं जी ॥

अमे देखाड्या हाथ, तव महोदुं जांखुं करयुं जी ॥ १९ ॥

राजा बोले ताम, दंम चोरनो दीजीए जी ॥

जिणहरमां ए वात, कहे कुंअर किम कीजीए ? जी ॥ २० ॥

नजरे करी हजुर, पहेलां कीजे पारखुं जी ॥

पठे देइजे दंम, सहुए न होये सारिखुं जी, ॥ २१ ॥

आएयो जिसे हजुर, धवल शेठ तव जाणीयो जी ॥

કહે કુંવર મહારાજ ! ચોર જલો તુમે આણીયો જી ॥ ૨૨ ॥

એ મુજ પિતા સમાન, હું એ સાથે આવીયો જી ॥

કોટિધ્વજ સિરદાર, વાહણે હાં ઘણાં લાવીયો જી ॥ ૨૩ ॥

ઢોમાવી તસ બંધ, તેની પાસે બેસામીયો જી ॥

ગુનાહ કરાવી માફ, રાયને પાય લગામીયો જી ॥ ૨૪ ॥

અર્થ—વલી તમારી આજ્ઞા દીધી, તે પણ એણે જાંગી નાહી, તથા અમારી સામું ઘણું બલ આદર્યું, પરંતુ અમે જે વારે ચરેચરા હાથ દેખાડ્યા, તે વારે તેણે પોતાનું મુખ જાંખું કર્યું ॥ ૨૨ ॥ તે સાંજલી રાજા બોલ્યો કે, એને ચોરનો દંડ આપો, તે વારે કુંવર કહેવા લાગ્યો કે, હે સ્વામિન ! જિનઘરમાં એ વાત કેમ કરીએ ? ॥ ૨૦ ॥ વલી જે ચોર હોય, તેને પ્રથમ તો પોતાની નજર આગલ હજુર કરીને તેની પરીક્ષા કરીએ, અને પછી જે કાંઈ તેને દંડ દેવો ઘટે તે આપીએ, શામાટે જે સર્વ માણસ કાંઈ સરખાં ન હોય ॥ ૨૧ ॥ પછી જે વારે રાજાની હજુરમાં તેને લઈ આવ્યા, તે વારે એ ધવલ શેઠ છે, એવું જાણીને કુંવર રાજાને કહેતો હવો કે, મહારાજ ! આ ચોર તો તમે ઘણો જલો આણ્યો ॥ ૨૨ ॥ એ તો મારા પિતા સમાન છે, હું એની સાથેજ અહીં આવ્યો હું, વલી એ તો કાંઈ સામાન્ય માણસ નથી, પરંતુ કોટિધ્વજો જે છે, તેનો પણ એ સરદાર છે, અને અહીં તમારા બંદરમાં છે ઘણાં વાહણ લઈ આવ્યો છે ॥ ૨૩ ॥ એમ કહી તેનાં બાંધન ઢોમાવી શેઠને તેની પોતાની પાસે બેસાડ્યો, અને તેનો ગુન્હો માફ કરાવી રાજાને પગે લગાડ્યો ॥ ૨૪ ॥

રાય કહે અપરાધ, એહનો પરમેસર સહ્યો જી ॥

अजरामर थयो एह, जेह तुमे बांहे ग्रह्यो जी ॥ २५ ॥

एक दिन आवी शेठ, कुंवरने एम विनवे जी ॥

वेची वहाणनी वस्तु, पूर्यां करीयाणे नवे जी ॥ २६ ॥

तुमे अमने इण ठाम, कुशल खेमे जिम आणीया जो ॥

तिम पहाँचामो देश, तो सुख पामे प्राणीया जी ॥ २७ ॥

कुंचरे जणाव्यो जाव, निज देशे जावातणो जी ॥

तव नृपने चित्तमांहि, असंतोष उपज्यो घणो जी ॥ २८ ॥

माग्यां भूषण जेह, ते उपर ममता कीसी ? जी ॥

परदेशीशुं प्रीत, दुःखदायो होये इसी जी ॥ २९ ॥

सासु ससरो दोय, कर जोमी आदर घणे जी ॥

आंसु पमने धार, कुंचरने इणी परे जणे जी ॥ ३० ॥

अर्थ—राजाए कह्युं के, एनो अपराध तो परमेश्वरे सहन करयो, एटले माफ करयो, ए तो हवे अजरामर थयो जाणवो, कारण के जे तमे ( बांहे ग्रह्यो के० ) हाथे जाव्यो, ते अजरामर थयो एमां कांइ नवाइ नथी ॥ २५ ॥ हवे एक दिवसे धवल शेठ आवीने श्रीपाल कुंवरने एम विनवे ठे के, हे स्वामिन् ! वहाणनी वस्तु सर्वे वेचीने फरी नवां करीयाणां लइ तेणे करी वहाण ( पूर्यां के० ) जरयां ॥ २६ ॥ माटे तमे अमने आ ठेकाणे जेवी रीते हेम कुशल लाव्या

ઠો, તેવી રીતે ફરી પાઠા અમારે દેશ પહોંચાનો તો સર્વ પ્રાણી સુખ પામે ॥ ૨૭ ॥ તે સાંજલી કુંવરે  
 પણ પોતાને દેશ જવાનો જાવ સસરાને જણાવ્યો, તે વારે રાજાના ચિત્તને વિષે ઘણો અસંતોષ ઉપ-  
 ન્યો ॥ ૨૮ ॥ તથાપિ વલી વિચાર્યું જે, માગી લાવેલાં આજૂષણો હોય, તેની ઉપર ફોકટ મમતા  
 શી કરવી ? તે પણ એવીજ દુઃખદાયી હોય ॥ ૨૯ ॥ એમ નિર્ધારી સાસુ અને સસરો બેઠું જણ-બે  
 હાથ જોતી ઘણા આદરે કરી આંત્રમાંથી આંસુની ધારા પડતે થકે કુંવર પ્રત્યે એવી રીતે ( જાણે  
 કે ) કહેતાં હતાં ॥ ૩૦ ॥

મદનમંજૂષા એહ, અમ ઉત્સંગે ઉઠરી જી ॥

જન્મથકી સુખમાંહિ, આજ લગે લીલા કરી જી ॥ ૩૧ ॥

વાહાલી જીવિતપ્રાય, તુમ હાથે આપણ ઠવી જી ॥

એહને મ દેશો બેહ, જો પણ પરણો નવનવી જી ॥ ૩૨ ॥

પુત્રીને કહે વત્સ ! દુમા ઘણી મન આણજો જી ॥

સદા લગે ઝરતાર, દેવ કરીને જાણજો જી ॥ ૩૩ ॥

સાસુ સસરા જેઠ, લજ્જા વિનય મ ચૂકજો જી ॥

પરિહરજો પરમાદ, કુલમરજાદા મ મૂકજો જી ॥ ૩૪ ॥

કંત પહેલી જાગ, જાગતાં નવિ ઝંઘીએ જી ॥



શોક્ય બહેન કરી જાણ, વચન ન તાસ ઉઘ્ઘંધીએ જી ॥ ૩૫ ॥

અર્થ—કે હે રાજન ! એ મદનમંજૂષા નામે પુત્રી, તે અમારા યોલામાં ઉઠરી છે, એણે જન્મથી માંડીને આજ દિવસ સુધી સદાય સુખમાંહેજ લીલા કરી છે ॥ ૩૧ ॥ એ પુત્રી પ્રાયઃ અમારા જીવથી પણ અમને ઘણીજ વહાલી છે, તે આજ તમારે હાથે જેમ થાપણ (ઠવી કે) સ્થાપી હોય, તેમ આપી છે માટે જો પણ તમે નવનવી સ્ત્રીને પરણો, તોપણ એને ઠેહુ દેશો નહીં ॥ ૩૨ ॥ હવે પોતાની પુત્રીને શિખામણ આપવા માટે રાજા રાણી કહે છે કે, હે વત્સે ! તમે તમારા મનમાં ઘણી ક્રમા આણજો ક્રોધ કરશો નહીં, અને સદા લગણ જતારને તો દેવ કરીનેજ જાણજો ॥ ૩૩ ॥ વલી સાસુ, સસરો અને જેઠ, તેમની લજ્જા વિનય કરવાનું કેવારે પણ ચૂકશો નહીં. તથા પ્રમાદને પરહરજો, ત્યાગ કરજો અને કુલની મર્યાદા સૂકશો નહીં ॥ ૩૪ ॥ વલી જતાર જાગ્યાથી પહેલી જાગજે, તથા જતાર જાગતો હોય, ત્યાં સુધી ઊંઘીશ નહીં, શોક્ય હોય, તેને વહેન જેવી જાણજે, શોક્યનું વચન ઉઘ્ઘંધન કરીશ નહીં ॥ ૩૫ ॥

કંત સયલ પરિવાર, જમ્યા પઠી જોજન કરે જી ॥

દાસ દાસીજણ ઢોર, સ્વર સહુની ચિત્ત ધરે જી ॥ ૩૬ ॥

જિનપૂજા ગુરુજ્ઞ, પતિવ્રતા વ્રત પાલજો જી ॥

શી 'કહીએ ? તુમ શિખ, હમ અમ કુલ અજુવાલજો જી ॥ ૩૭ ॥

રયાણ ક્રોધ પરિવાર, દેહ નૃપે વાહણ 'સ્યાં' જી ॥

મયણમંજૂષા ધૂઅ, વોલાવા સહુ નીસરયાં જી ॥ ૩૮ ॥

कांठे सयल कुटुंब, हैमां जर जेटी मढ्यां जी ॥

तस मुख वारोवार, जोतां ने रोतां वढ्यां जी ॥ ३९ ॥

कुंअर वाहणमांहि, बेठा साथे दोइ वडू जी ॥

काम अने रति प्रीति, मलीयां एम जाणे सहू जी ॥ ४० ॥

बीजे खंमे एह, ढाल थुणी इम आठमी जी ॥

विनय कहे सिद्धचक्र, नक्ति करो सुरतरु समी जी ॥ ४१ ॥

अर्थ—पोतानो नर्तार तथा बीजो पण परिवार जे होय, ते सर्वे जमी रह्या पढी तुं  
जोजन करजे. वली दास, दासीजन तथा ढोर प्रमुख सहूनी खबर लेवी, एवं चित्त धरे एटले चित्त  
राखजे ॥ ३६ ॥ श्रीजिनेश्वरनी पूजा तथा गुरुनी नक्ति करजो, पतिव्रताव्रत पालजो, बीजी वधारे  
शिख तमने अमे शी कही देखामीए? तमे एम शुजाचरण आचरीने अमारा कुलने अजवालजो  
॥ ३७ ॥ एवी रीते पुत्रोने शिखामण आपीने पढी राजाए रत्न, ऋद्धि तथा बीजो पण घणो परि-  
वार आपीने वहाण नरथां, अने मदनमंजूषा पुत्रीने बोलाववाने माटे सर्व कोइ नीसरयां ॥ ३८ ॥  
वंदरने कांठे सर्व कुटुंब आवी हैमां जरी जेटीने मढ्यां. पढी ते पुत्रीनुं मुख वारंवार जोतां जोतां  
अने रोतां थकां पाठां वढ्यां ॥ ३९ ॥ हवे श्रीपाल कुंवर वहाणमांहे पोतानी बे स्त्रीं साथे बेठा,  
ते सहू कोइ एमज जाणे ठे के, आ तो कामदेव अने तेनी रति तथा प्रीति ए स्त्रीं तेज अहीं  
आवी एकठां मढ्यां ठे, ए कविए उत्पेक्षा करी ठे ॥ ४० ॥ बीजा खंमने विषे ए आठमी ढाल

एवी रीते स्तवी, माटे जो जव्यो ! तमे (सुरतरु के०) कटपवृद्ध समान मनोवांछितनी देवावाली एवी  
श्रीसिद्धचक्रजी महाराजनी नक्ति करो, एम श्रीविनयविजय उपाध्यायजी कहे ठे ॥ ४१ ॥

॥ चोपाइ ॥

खंरु खंरु मधुरो जिम खंरु, श्री श्रीपालचरित्र अखंरु ॥

कीर्त्तिविजय वाचकथी लह्यो, बीजो खंरु इम विनये कह्यो ॥ १ ॥

अर्थ—ए रासनो खंरु खंरु (मधुरे के०) मीठाशवालो ठे, जेम (खंरु के०) खांरुना  
कटका कटकामांहे मीठाश घणी होय तेम ए रासना पण खंरु खंरुमां मीठाश घणी ठे, अने  
श्री श्रीपाल राजानुं संपूर्ण चरित्र तो अखंरुरूप ठे. ते जे प्रमाणे श्री कीर्त्तिविजय उपाध्यायजीना  
मुखथी (लह्यो के०) सांनट्यो (एम के०) एज प्रमाणे आ बीजो खंरु श्री विनयविजय उपाध्या-  
यजीए कह्यो ॥ १ ॥

॥ इति श्रीमन्महोपाध्यायश्रीकीर्त्तिविजयगणेशिष्योपाध्यायश्रीविनयविजयविरचिते

श्रीसिद्धचक्रमहिमाधिकारे श्रीश्रीपालचरित्रे प्राकृतप्रबन्धे विदेशगमने कन्या-

द्वयपाणिग्रहणेत्यादिवर्णनो नाम द्वितीयः खंरुः समाप्तः ॥ २ ॥

प्रथम खंडे गाथा ॥ २७२ ॥ द्वितीय खंडे गाथा ॥ २७५ ॥ सर्व गाथा ॥ ५५७ ॥

॥ इति श्री श्रीपालचरित्रे बाढावबोधे द्वितीयः खंरुः समाप्तः ॥ २ ॥

॥ श्रीसद्गुरुभ्यो नमः ॥

## ॥ अथ तृतीयः खंडः प्रारभ्यते ॥

॥ दोहा ॥

सिद्धचक्रना गुण घणा, कहेतां नावे पार ॥

वांछित पूरे दुःख हरे, वंदुं वारोवार ॥ १ ॥

सज्ञा कहे श्रीपालने, समुद्र उतारो पार ॥

अमने उत्कंठा घणी, सुणवा म करो वार ॥ २ ॥

अर्थ—श्रीसिद्धचक्र जगवानना गुण घणा ठे, ते मुखशी कहेतां थकां तेनो पार आवे नहीं. ए श्रीसिद्धचक्र केवा ठे ? तो के सेवनारनां मनोवांछित पूर्ण करे, अने दुःखने हरण करे, माटे ते श्रीसिद्धचक्रजीने हुं वारंवार वांदुं बुं ॥ १ ॥ हवे आ रासना सांजलनारा सज्ञास्थ जनो कवीश्वरने कहे ठे के, श्रीपाल कुंवरने समुद्रथकी पार उतारो, एटले श्रीपाल कुंवर समुद्रपार उतरीने कांठे आवे. ए वात सुणवानी अमने घणी उत्कंठा ठे, माटे वार म करो, एटले व्याख्यान करवानो विलंब न करो ॥ २ ॥

कहे कवियण आगल कथा, मीठी अमीय समान ॥

निजा विकथा परहरी, सुणजो देइ कान ॥ ३ ॥

धवल शेठ फुरे घणुं, देखी कुंवरनी रिद्ध ॥

एकलमो आव्यो हतो, है है! दैव शुं कीध? ॥ ४ ॥

अर्थ—एवुं सजाजनोनुं बोलवुं सांजलीने कवीश्वर पण श्रीपालनी आगल कथा एटले समुद्रमां पड्या पठीनी जे कथा कहेदानी ठे, ते कहे ठे. ते कथा केवी छे? तो के अमृत समान मीठाशनी आपनारी ठे, माटे हे श्रोताजनो! तमे निद्रा अने विकथाने परहरी एटले त्यागीने एकाग्र चित्ते कान दइने सांजलजो ॥ ३ ॥ हवे श्रीपाल कुंवरनी ऋद्धिदेखीने अदेखो विचारो धवल शैठ घणुं घणुं फुरया करे ठे के, अरे! आ तो एकलोज मारी साथे चाकर दाखल आवेलो हतो, तो है है इति खेदे, हे दैव! हे कर्म! आ ते तें शुं कीधुं? ॥ ४ ॥

वहाण अठीसैं माहरां, लीधां शिरमां देइ ॥

जोउं घर किम जायशे?, ऋद्धि एवमी लेइ ॥ ५ ॥

एक जीव ठे एहने, नाखुं जलधि मऊार ॥

पठी सयल ए माहरुं, रमणी ऋद्धि परिवार ॥ ६ ॥

देखी न शके पारकी, ऋद्धि हिये जस खार ॥

सायर थाये दुबलो, गाजंते जलधार ॥ ७ ॥

वरसाले वनराइ जे, सवि नवपल्लव थाय ॥

जाय जवासानु कोस्युं?, जे उज्जो सूकाय ॥ ८ ॥

एम धवल शैठने कुंवरनी ऋद्धि देखवार्थी अदेखाइ उपनी, तेथी विचार करवा मांड्यो

के, आ अढीसं वहाण तो मारामाथामां दइने एणे लइलीधां, पण हवे जोउं तो खरो के, आ आटली  
 ऋद्धि लइने केवी रीते पोताने घेर जाय ठे ? ॥ ५ ॥ ए एकज जीव ठे. तेने हुं ( जलधि के० ) समुद्रमां  
 नांखी दउं, पढी ए ( रमणी के० ) बे स्त्रीउं तथा ऋद्धि अने बीजो जे एनो परिवार ठे, ते सर्वे  
 मारुंज ठे, ए वापसो क्यां लइ जवानो छे ? एवा दुष्ट अध्यवसाय शेठना थया ॥ ६ ॥ अहीं कनिष्ठ  
 पुरुषनां लक्षण उपर दृष्टांत कहे छे के, जेम ( जलधार के० ) मेघ ते गाजंते एटले गर्जारव करे,  
 ते वारे ( सायर के० ) समुद्र दुर्बल थइ जाय. ए दृष्टांते जे पुरुषना हैयामां ( खार के० ) अदेखाइ  
 होय, ते पुरुष पण पारकी ऋद्धि देखीने खमी शके नहीं ॥ यतः ॥ परवादे दशवदनः, परदोषनि-  
 रीक्षणे सहस्राक्षः ॥ रवृत्तवित्तहरणे, बाहुसहस्रार्जुनो नीचः ॥ १ ॥ इति ॥ कह्युं ठे के नीच माणस  
 परनी निंदामां 'दश मुखवाळो, परना दोष जोवामां 'हजार नेत्रवाळो अने सज्जनना घरनुं हरण  
 करवामां 'हजार हाथवाळो होय ठे ॥ ७ ॥ वली बीजो दृष्टांत कहे ठे. जेमके वरसादना दिवसोमां  
 अठार चार वनराजी एटले वनस्पतिनी पंक्ति जे ठे, ते सर्व नवपल्लव थाय ठे, परंतु तेमां एक  
 बिचारा जवासाना जामनुं शुं जाय ठे के, जे उजो ने उजो सुकाइ जाय ठे ? कांइज नहीं, परंतु  
 जे अदेखुं माणस ठे, ते बीजानी सारी स्थिति थयेली जोइने पोते दुःखी थाय ठे, एम जाणवुं ॥ ८ ॥

जे किरतारे वस्त्रा कीया, तेहशुं केवी रीस ॥

दांत पड्या गिरि पामतां, कुंजर पामे चीस ॥ ९ ॥

अर्थ—पण खरी वात तो एज ठे के, जेने किरतारे मोटा करथा, तेनी साथे वली केवी

रीस करवो ? तेनी साथे रीस करवाथी उलटुं रीस करनारनेज दुःखी थवुं पडे ठे. कोनी पेठे ? तो के जेम ( कुंजर के० ) हाथी जे ठे, तेणे पोताने मोटो समजीने दांते करी गिरि जे पर्वत तेने पानी नाखवा माटे उद्यम करधो, परंतु तेने पारुवा जतां उलटा पोतानाज दांत त्रूटी पड्या, ते वारे मोटी चीसो पामीने नांसवा मांर्युं. ए दृष्टांते अहीं धवल शेठ पण श्रीपाल कुंवरने दुःखी करवा माटे उद्यम करे ठे, परंतु तेने दुःखी करवा जतां पोतानेज दुःखी थवुं पमशे, ते वात आगल कहे ठे ॥ ए ॥

॥ ढाल पहेली ॥

॥ राग मल्हार ॥ शीतल तरुवर छांदि, के बांह वालनी रे ॥ के बांह० ॥ ए देशी ॥

देखी कामिनी दोय, के कामे व्यापीयो ॥ हो लाल के कामे व्यापीयो ॥

वली घणो धननो लोन्न, के वाध्यो पापीयो ॥ होलाल के वाध्यो० ॥

लाग्या दोय पिशाच, के पीमे अति घणुं ॥ होलाल के पीमे० ॥

धवल शेठनुं चित्त, के वश नहीं आपणुं ॥ होलाल के वश० ॥ १ ॥

अर्थ—एम ते शेठ दुष्ट अध्यवसायने योगे एक तो श्रीपालनी ( दोय के० ) बे ( कामिनी के० ) स्त्रीज ठे, तेमने देखीने कामे करी व्याप्त थयो, तथा बीजुं वली श्रीपालनी पासे घणुं धन ठे, ते लइ लेवानो लोन्न शेठने लाग्यो. तद्रूप जे पाप तेणे करीने वाध्यो, अथवा धन लेवाना लोन्ने करी ते पापी शेठ वाध्यो. एम ते शेठने काम अने लोन्न, ए बे ( पिशाच के० ) चूत आवीने वलग्यां, तेणे करीने अत्यंत घणोज पीमाय ठे, तेथी ते धवल शेठनुं चित्त पण पोताने वश रह्युं नहीं ॥ १ ॥

उदक न जावे अन्न, के नावे निजमी ॥ होलाल के नावे० ॥



उल्लस वालस आय, के जक नहीं एक घनी ॥ होलाव के जक० ॥  
 मुख सूके निसास, के दिन दिन दुबलो ॥ होलाव के दिन० ॥  
 रात दिवस नवि जाय, के मन बहु आमलो ॥ होलाव के मन० ॥ १ ॥  
 चार मढ्या तस मित्र, के पूढे प्रेमशुं ॥ होलाव के पूढे० ॥  
 कोण थयो तुम रोग, के कुरो एम शुं ॥ होलाव के कुरो० ॥  
 के चिंता उतपन्न, के कोइक आकरी ॥ होलाव के कोइक० ॥  
 जाइ थाउ धीर, के मन कातुं करी ॥ होलाव के मन० ॥ २ ॥

अर्थ—तेम ( उदक के० ) पाणी तथा अन्न पण जावतुं नथी, वली निद्रा पण आवती  
 नथी, उल्लस वालस एटले आलस विलस थया करे ठे, एक घनी मात्र पण जीवने ( जक के० )  
 जंप वलतो नथी, मुखथो निसासा सूकतो थको दिवसे दिवसे दुर्बल थतो जाय ठे. वली मनमां  
 बहु ( आमलो के० ) आमलसेरमा लीधा करे ठे, तेनां रात दिवस जतां नथी ॥ यतः ॥ प्रवासिको  
 व्याधियुतः सरोषो, विद्यार्थचित्तः परदाररक्तः ॥ यस्यास्ति वैरी हि वियोगितोऽपि, ह्यष्टौ लज्जते  
 मनुजा न निद्राम् ॥ अर्थ—एक परदेश फरनार, बीजो व्याधिमान्, त्रीजो क्रोधयुक्त, चोथो विद्या-  
 ज्यासने विषे तत्पर, पांचमो धन मेलववामां आसक्त चित्तवालो, ठठो पारकी स्त्रीमां आसक्त,  
 सातमो जेने माथे दुश्मन ठे ऐ, आठमो पोताना प्रिय जनथी वियोग पामेलो, एवा आठ प्रकारना  
 मनुष्यो निद्राने पामता नथी ॥ १ ॥ २ ॥ एम दुःखने लीधे धवल शेठ अर्धी रात्रे सुतो उठी टलवलतो  
 फण्या करे ठे, ते जोइने तेना चार मित्र ठे, ते तेने मढ्या, अने प्रेमपूर्वक पूढे ठे के, हे शेठजी !

तमोने इयो रोग उत्पन्न थयो ठे के, तमे आमतेम जुरी रह्या नो? अथवा तमोने घणीज आकरी एवी कोइक बिंता उत्पन्न थइ ठे? के शुं थयुं ठे? जे कांइ थयुं होय, ते पण हे जाइ! मन कठण करीने धीरजवान् थइने ॥ ३ ॥

दुःख कहो अम तास, के उपाय विचारीए ॥ होलाल के उपाय० ॥

चिंतासायर एह, के पार उतारीए ॥ होलाल के पार० ॥

लज्जा सूकी शेठ, के कहे मन चिंतव्युं ॥ होलाल के कहे मन० ॥

तव चारे कहे मित्र, के धिक्! ए शुं लव्युं? ॥ होलाल के धिक्० ॥ ४ ॥

अर्थ—तमोने जे दुःख पेदा थयुं होय, ते अमोने कहो, तो अमे ( तास के० ) तेनो उपाय विचारीने आ चिंतारूप समुद्रसांथी तमोने पार उतारीए. ते वारे शेठे पण लज्जा सूकीने उमो निसासो नाखी पोताना मननुं चिंतवेळुं काम जे हतुं, ते मित्राने कह्युं के, अरे जाइउं! मारे शरीरे कोइ पण रोग पीडा करतो नथी, परंतु आ श्रीपालने मारी नाखवो, ए मारा मननी पीडा ठे. ते मने पीडे ठे दुःख आपे ठे, ए सर्व वृत्तांत तेणे पोताना मित्रो आगल कही संजलाव्यो. एवी वात सांजली, ते वारे ते चारे मित्रो कहेवा लाग्या के, अरे विह्वार ठे तुजने! के आ अमारा कानने शूल लागे. एवुं तुं शुं ( लव्यो के० ) बोढ्यो? आ ते शुं तारी अक्ल ठेकाणे नथी? के बीजा कोइ सामान्य माणसना धननुं हरण करवुं, ते पण उत्तम पुरुषने योग्य नथी, तो आ तो तारो स्वामी ठे, वली तारा उपर मोटो उपकारकर्ता ठे, तेनुं धन हरणकरवुं, ए कार्य तो मोटा कष्टनुं देवावालुं समजवुं. तेमज अन्य कोइ पुरुषनी स्त्री जोगववी, तथा कोइ जीव मात्रने हणवो,

ते पण उत्तम पुरुषने महा निंदनीय ठे, तो आ जे लपकारकर्ता स्वामी तेनी स्त्री जोगव्वी तथा  
तेने हणवो, एथी अवश्य नरके जवानो बंध पड़े. एवुं पापकर्म मनमां चिंतवीने आ जीजे अमोने  
कहेतां थकां तारी जीज पण केम चाली? माटे आज दिवस सुधी तो अमारे ने तारे मित्राचारीनो  
नातो हतो, पण हवे आवुं दुष्टपणुं तें चिंतव्युं, तेथी वर्तमानकाळे तो तुं अमारा दुश्मन तुदय ठो,  
के जे तें आवा सर्व शिरोमणि—मस्तकना मणि सरखा महापुरुषनी उपर माठी चिंतवना करी॥४॥

परनारीने पापे, के जवोजव बुझीए रे ॥ के जवो० ॥

किम सुरतरुनी माल, के कुहामे कुझीए? रे ॥ के कुहामे० ॥

परजपगारी एह, के जिस्यो जग केवमो रे ॥ के जिस्यो० ॥

दीठो प्रत्यक्ष जास, के महिमा एवमो रे ॥ के महिमा० ॥ ५ ॥

बोमाव्या दोय वार, के इणे तुम जीवता रे ॥ के इणे० ॥

उगरीयां धन माल, के जो पासे एहता रे ॥ के जो पासे० ॥

तास्यां अंज्यां वाहण, के इणे आगल रही रे ॥ के इणे० ॥

एहवो पुरुषरतन, के जग बीजो नहीं रे ॥ के जग० ॥ ६ ॥

करीए एहशुं जोह, के जो विरुज ताकशो रे ॥ के जो० ॥

तो अणखूटे किहांइक, के अंते आकशो रे ॥ के अंते० ॥

जाग्ये लाधी ऋद्धि, के इणे जो एवमी रे ॥ के इणे० ॥

पमी कांइ दुर्बुद्धि ? के गले तुम जेवमी रे ॥ के गले ० ॥ ७ ॥

अर्थ—वली ते मित्रो कहे ठे के, हे शेर ! एक तो परस्त्रीने पापे जवोजव संसारमांहे बुझीए, वली एवो मूर्ख पण कोण होय के, जे ( सुरुतरु के ० ) कटपवृद्धनी मालने कुहाडे करी जुनी नाखे ? तेम ए पुरुष तो कटपवृद्ध समान ठे, वली ए पुरुष तो जगतमांहे जेवो केवमो परोपकारी ठे, तेनी समान परोपकारी ठे. जेनो एटलो महिमा तो प्रत्यक्ष तमेज दीगो ठे. ( ते आगल कहे ठे ) ॥ ५ ॥ एक बब्बरकूलना बंदर उपर अने बीजा रत्नछीपे, ए बे ठेकाणे तो तमने मारवानी तैयारी थइ हती, ते बे स्थानकेथी बे वार तमोने जीवता ( ठोकाव्या के ० ) मूकाव्या, तथा जो ए पासे हता, तो तमारां धन माल सर्वे उगछां, नहीं तो आज तमारी पासे एक कोमी पण रहेत नहीं, ने तमे पण जीवता रहेत नहीं. वली तमारां वहाण थंजाणां हतां, ते पण एणे आगल रहीने तान्यां, ते सर्व उपकार तमे झूली गया के शुं ? माटे एवो रत्न सरखो पुरुष जगतमां बीजो कोइ नथी ॥ ६ ॥ तेथी अमे तमने कहीए ठीए के, जो तमे एनी साथे द्रोह करीने ( विरुज के ० ) मातुं ( ताकशो के ० ) इच्छशो—विचारशो, तो अंते तमे पोतेज क्यांश्क वगर खूटे ( थाकशो के ० ) मरण पामशो एटले आवरदा खुट्या विना मरण पामशो. अरे ! जो एने जाग्ये एणे एटली ऋद्धि ( लाधी के ० ) पामी, तो तमारा गलाने विषे ( जेवमी के ० ) एटली दुर्बुद्धि केम आवीने पमी ? अथवा एटली दुर्बुद्धि आवीने तमोने केम गले पमी ठे ? माटे अमे तो कहीए ठीए के, तारुं धवल नाम ठे, ते खोटुं ठे, पण तुं मलिन कठोर स्वभाववालो ठे, माटे कृष्ण लेश्याना योगे करी तारुं कालो एवं नाम जोइए. तुजने देखवाथी अमारो आत्मा पण मलिनपणाने पामे ॥ ७ ॥

त्रण मित्र हितशिख, के एम देइ गया रे ॥ के एम० ॥  
 चोथो कहे सुण शेठ, !, के ए वैरी थया रे ॥ के ए वैरी० ॥  
 गणीए पाप न पुण्य, के लखमी जोमीए रे ॥ के लखमी० ॥  
 लखमी होये जो गांठ, के तो पाप विठोमीए रे ॥ के तो पाप० ॥ ८ ॥

अर्थ—एवी रीते त्रण मित्र हितनी शिखामण आपीने पोतपोताने स्थानके गया, (तव के०) ते वारे चोथो कपटस्वजावी मित्र हतो, ते फरी पण ते शेठनी पासे बेठो, अने कहेवा लाग्यो के, हे शेठ ! तमे सांजलो के, ए त्रण मित्र तो जलटा तमारा वैरी थया, कारण के जेणे करी तमारी मोटाइ थाय, तेवुं ए चिंतवता नथी, माटे गया तो जवा द्यो. हुं एकलोज तमारां मनोवां-ठित पूर्ण करीश, तमे कोइ वाते चिंता करशो नहीं. मारो मत तो एवो ठे के, पाप अने पुण्य कांइ पण गणीए (न के०) नहीं, परंतु लखमी जोमीए एटखे एकठी करीए, कारण के जो लखमी गांठमां होय, तो पुण्ये करीने पापने विठोमी नाखीए ॥ ८ ॥

उपारजी इणे ऋद्धि, के काजे तादरे रे ॥ के काजे० ॥  
 धणी आवे जाग्यवंत, के कमाइ कोइ मरे रे ॥ के कमाइ० ॥  
 करशुं इस्यो उपाय, के ए दोलत घणी रे ॥ के ए० ॥  
 अने सुंदरी दोय, के आशे तुमतणी रे ॥ के आशे० ॥ ए ॥  
 जिम पामे विश्वास, मलो तिम एहशुं रे ॥ के मलो० ॥

मुखे मीठी करो वात, के जाणे नेहशुं रे ॥ के जाणे० ॥

मीठी लागी वात, के शेठने मन वसी रे ॥ के शेठने० ॥

आव्यो फीटणकाल, के मति तेहनी खसी रे ॥ के मति० ॥ १० ॥

डुधज देखे मांग, के न देखे मांकमो रे ॥ के न देखे० ॥

मस्तक लागे चोट, के थाये तव रांकमो रे ॥ के थाये० ॥

रोगी करे कुपथ्य, के लागे मीठमुं रे ॥ के लागे० ॥

वेदन व्यापे जाम, के थाये अनीठमुं रे ॥ के थाये० ॥ ११ ॥

अर्थ—हे शेठजी ! हुं एम धारुं बुं जे, ए श्रीपाले एटली ऋद्धि जे उपार्जन करेली ठे, ते सर्व तारेज काजे ठे, एम जाणजे. ते उपर दृष्टांत कहुं बुं, ते सांजल. जेम कोइ निर्जाग्य पुरुष होय, ते कमाइ एटले संचय करीने मरी जाय. पढी तेनी कमायेली लक्ष्मीनो धणी तो कोइ जाग्यवंत पुरुष होय तेज थाय, माटे आपणे कोइ एवो उपाय करशुं के, जेथी ए धणी जे दोलत ठे, ते अने वली आ बे सुंदरी ठे, ते पण सर्व तमारी थशे ॥ ए ॥ माटे हवे जेम ए तमारा उपर विश्वास पामे, तेवी रीते तमे एनी साथे मलो, तथा जेम ए जाणे के स्नेहे करीनेज मने कहे ठे, तेम तमे तमारा मुखे एनी साथे मीठी वात करो. ए चोथा मित्रनी वात ते शेठने मीठी साकर जेवी लागी, अने शेठना मनमां पण वसी जे, आ ठीक कहे ठे, कारण के तेनो फीटणकाल आव्यो, ते वारे ( तेहनी के० ) तेनी मति पण खसी गइ ॥ १० ॥ तेनी उपर दृष्टांत कहे ठे. जेम ( मांकमो के० ) वांदरो अथवा उपचारथी बिलामो जे ठे, ते डुधनेज देखे ठे, पण ( मांग के० ) मारवा तैयार

करी उगामी राखेली लाकमाने देखतो नथी. पठी जे वारे मस्तके चोट लागे, ते वारे बापमो रांक थड जाय. तथा वली जेम कोइ रोगी पुरुष होय, ते कुपथ्य करे एटले खारुं खाटुं खाय, ते तेने मीतुं लागे, पठी जे वारे तेना योगे शरीरमां वेदना व्यापे, ते वारे अनिष्ट थड पडे, तेम शेठजी पण मांकमा अने रोगीनी पेरे तत्पर थड रह्या ठे ॥ ११ ॥

बेसे कुंअर पास, के विनय घणो करे रे ॥ के विनय० ॥  
तुं प्रभु! जीव आधार, के मुके इम उच्चरे रे ॥ के मुखे० ॥  
पूरव पुण्य पसाय, के तुम सेवा मली रे ॥ के तुम० ॥  
पग पग तुम्ह पसाय, के अम्म आशा फली रे ॥ के अम्ह० ॥ १२ ॥  
जोतां तुम मुकचंद, के सवि सुख लेखीए रे ॥ के सवि० ॥  
रखे तुमारी वात, के विरुइ देखीए रे ॥ के विरुइ० ॥  
कुंवर सघली वात, के साची सहहे रे ॥ के साची० ॥  
दुर्जननी गति जाति, के सज्जन नवि लहे रे ॥ के सज्जन० ॥ १३ ॥

अर्थ—हवे शेठजी ते चोथा मित्रनी आपेली शिखामण मुजब कुंवरनी पासे आवीने बेसे अने घणो विनय करे तथा मुखर्ची एम कहे के, हे प्रभु! तमे मारा जीवना आधार ठो, पूर्वकृत पुण्यना पसायर्ची तमारी सेवा मने मली ठे, पगले पगले तमारा पसायर्ची अमारी आशा फली ठे ॥ १२ ॥ तमारा मुखरूप चंद्रमाने जोइने अमे सर्व सुख (लेखीए के०) जाणीए ठीए,



माटे रखेने तमारी कोइ ( विरुइ के० ) माठी वात अमने देखवी पडे. एम कोइ वारे आशोमां.  
एवी रीते कपटथी वातो करे, ते सर्व वातोने कुंवर तो साची करीने सदहे ठे, कारण के दुर्जन  
माणसनी गतिनी रीत जे ठे, ते सज्जन माणस लइ शके नहीं एटवे जाणी शके नहीं ॥ १३ ॥

जे वाहणनी कोरे, के मांचा बांधीया रे ॥ के मांचा० ॥

दोर तणे अवलंबे, के उपर सांधीया रे ॥ के उपर० ॥

तिहां बेसीने शेठ, के कुंअरने एम कहे रे ॥ के कुंअरने० ॥

देखी अचरिज एह, के मुज मन गहगहे रे ॥ के मुज० ॥ १४ ॥

मगर एक मुख आठ, के दीसे जूजूआं रे ॥ के दीसे० ॥

एवां रुप सरुप, के न होशे ने हुआं रे ॥ के न होशे० ॥

जोवा इच्छो साहेब ! के तो आवो वही रे ॥ के तो० ॥

पेठ काढशो वांक, के जे कांइ कह्युं नहीं रे ॥ के जे कांइ० ॥ १५ ॥

कुंअर मांचे ताम, के चढ्यो उतावलो रे ॥ के चढ्यो० ॥

उतरीयो तव शेठ, के धरी मन आमलो रे ॥ के धरी० ॥

बिहुं मित्रे बिहुं पासे, के दोर ते कापीया रे ॥ के दोर० ॥

करतां एहवां कर्म, के न बीए पापीया रे ॥ के न बीए० ॥ १६ ॥

अर्थ--हवे एक दिवसे ते चोथा मित्रनी सलाह प्रमाणे प्रथमथी जे वहाणनी कोरे

मांछा बांध्या ठे, तेने जुनां दोरमांनुं आलंबन करीने पोताथी संहैलाइए कपाय एवी रीते उपर  
 सांधी मृग्या ठे. त्यां शेंठजी पोते बेसीने कुंवरने कहेता हवा के, हे स्वामिन् ! गृह अचरिज देखीने  
 मांछे मन गहगहे ठे, गृहले तमोने ते अचरिज देखामवाने मांछे मन उत्साह धरे ठे ॥ १४ ॥ ते  
 अचरिज ए ठे के, मगरमत्स्य तो एक ठे, पण तेनां मुख आठ ठे, ते सर्व जूदी जुदी जातिनां  
 देखाय ठे, मांछे एवां रुप स्वरुपवंत तो अथां पण नथी, अने अशे पण नहीं, ए अपूर्व कौतुक में  
 पूर्वं केवारे पण दीतुं नथी, मांछे हे साहेबजी ! जो जोवाने ईच्छताहो, ता वहेला अही आवो,  
 नहीं तो पत्नी अमारो वांक काढशो के, अमने केम कछुं नहीं ? कारण के “घणं जीव्याथी जोयुं  
 जलुं” एम लोकमां कहंवत ठे ॥ १५ ॥ एवी वात सांजलीने कुंवर पण उतावलो मांछा उपर चढ्यो,  
 ते वारे शेंठ मनमांहे आमलो गृहले कपट धरीने मांछा उपरथी उतच्यो, अने बेउ मित्रे बेउ पासे  
 उजा रहीने दोरमां कापी नाख्यां. कवि कहे ठे के, जे पापी दुष्ट प्राणी ठे, ते एवां नीच कर्म  
 करतां थका जरा पण बीता नथी ॥ यतः ॥ जली करत लगत विलंब, विलंब न तूरे विचार ॥  
 जवन बनावत दिन लगत, ढहत न लागत वार ॥ १ ॥ इति ॥ १६ ॥

पमतां सायरमांदि, के नव पद मन धरं रे ॥ के० ॥

सिंहचक्र प्रत्यक्ष, के सवि संकट हरे रे ॥ के सवि० ॥

मगरमत्स्यनी पूंठ, के बेठो थिर थइ रे ॥ के बेठो० ॥

वहाणतणी परे तेह, के पढोतो तट जइ रे ॥ के पढोतो० ॥ १७ ॥

औपधिने महिमाए, के जलजय निस्तरं ॥ रे के जल० ॥

સિદ્ધચક્ર પરજાવે, કે સુર સાનિધ કરે રે ॥ કે સુર ૦ ॥

ત્રીજે સ્વંમે ઢાલ, કે પહેલી મન ધરો રે ॥ કે પહેલી ૦ ॥

વિનય કહે જીવિ લોક, કે જીવસાયર તરો રે ॥ કે જીવ ૦ ॥ ૧૮ ॥

અર્થ—દોર કાપ્યાથી કુંવર સમુદ્રમાં પડ્યા, તે પમતાં વેંતજ નવ પદનું ધ્યાન ધરતા હવા, અને એ નવ પદ જે સિદ્ધચક્ર, તે તો સર્વ સંકટ હરવાને પ્રત્યક્ષજ છે, માટે પમતાં વાર તેજ સમયે એક મગરમત્સ્યની પૂંઠ ઉપર પડ્યા, તેની ઉપર સ્થિર થઈને બેઠા, તે વારે વહાણની પેરે તે મગરમત્સ્ય પણ એક દ્વણવારમાં (તટ કે) સમુદ્રને કાંઠે જઈ પહોંચ્યો ॥ ૧૭ ॥ શ્રીપાલ કુંવર ઔષધિના મહિમાએ કરીને જલના જયનો નિસ્તાર પામ્યા. તથા વલી શ્રીસિદ્ધચક્રજીના પ્રજાવે કરી (સુર કે) દેવતા આવી સાન્નિધ્ય કરે છે. એમ ત્રીજા સ્વંમને વિષે એ પહેલી ઢાલ, તે હે શ્રોતાજનો ! તમે તમારા મનને વિષે ધરો. શ્રીવિનયવિજય ઉપાધ્યાયજી કહે છે કે, હે જીવ્ય લોકો ! જેમ શ્રીપાલ સમુદ્રને તરી પાર પામ્યો, તેમ તમે પણ (જીવ કે) સંસારરૂપ સમુદ્રથી તરીને પાર પામો. એવો આશીર્વાદ આપું હું ॥ ૧૮ ॥

॥ દોહા ॥

કોંકણ કાંઠે ઉતર્યો, પહોતો ઇક વનમાંહિ ॥

શાક્યો નિજા અનુસરે, ચંપક તરુવર બાંહિ ॥ ૧ ॥

સદા 'લગે જે જાગતો, ધર્મમિત્ર સમરત્થ ॥

કુંઞ્ચરની રક્ષા કરે, દૂર કરે અનરત્થ ॥ ૨ ॥

દાવાનલ જલધર હુવે, સર્પ હુવે ફૂલમાલ ॥

પુણ્યવંત પ્રાણી લહે, પગ પગ ઋદ્ધિ રસાલ ॥ ૩ ॥

કરે કષ્ટમાં પામવા, દુર્જન કોમી ઉપાય ॥

પુણ્યવંતને તે સવે, સુખનાં કારણ થાય ॥ ૪ ॥

થલ પ્રગટે જલનિધિ વિચે, નયર રાનમાં થાય ॥

વિષ અમૃત થઈ પરિણમે, પૂરવ પુણ્ય પસાય ॥ ૫ ॥

અર્થ— તે શ્રીપાલ કુંવર કોંકણ કાઠે જઈ ઉતર્યો, ત્યાં એક વન હતું. તેમાંહે પહોંચ્યો પરંતુ તેને થાક લાગ્યો, માટે ચંપક વૃક્ષની ઢાયાની નીચે જઈ સુઈ રહ્યો, એટલે નિદ્રાને અનુસરતો હવો ॥ ૧ ॥ જે સદા સર્વદા લગે જાગતોજ છે, એવો મહા સામર્થ્યવાન ધર્મરૂપ જે મિત્ર તે કુંવરની સાથે છે, તેજ મિત્ર કુંવરની રક્ષા કરે છે, અને અનર્થને દૂર કરે છે ॥ યતઃ ॥ આધયો વ્યાધયો વિદ્ના, દુઃસ્વપ્નાઃ કુગ્રહા ગ્રહાઃ ॥ દુર્જના દુષ્ટશકુના, બાધંતે નૈવ ધર્મિણઃ ॥ ૧ ॥ રોગારિચૌરનીરાગ્નિ, ગજમારીજીજંગમાઃ ॥ પ્રેતવૈતાલચૂતાયા, બાધંતે નહિ ધાર્મીકાન્ ॥ ૨ ॥ ઇતિ ॥ અર્થ—આધિત્વ, વ્યાધિત્વ, વિદ્નો, ચરાચર સ્વપ્નો, દુષ્ટ ગ્રહો. દુર્જનો અને દુષ્ટ શકુનો ધર્મી પુરુષોને બાધા કરતા નથી. તથા વળી—રોગ, ચોર, અગ્નિ, ગજ, મરકી, સર્પ, ચૂત, વેતાલ વિગેરે પણ ધર્મી પુરુષોને દુઃખ કરી શકતા નથી. ॥ ૨ ॥ જે પુણ્યવંત પ્રાણી છે, તેને (દાવાનલ કે) અગ્નિ જે છે, તે (જલધર કે) મેઘ સમાન (હુવે કે) થાય, અને સર્પ તો ફૂલની માલા સમાન થાય, તથા

શ્રી શ્રીપાલ રાજાનો રાસ

શ્રીપાલ અને વસુપાલ રાજાના સુભટો.

પ્રકાશક-શ્રાવક ભીમશી માણક,  
જૈન પુસ્તક પ્રસિદ્ધ કરનાર તથા વેચનાર, મુવડ



તે શ્રીપાલ કુંવર કોંકણ કાંઠે જઈ ઉતરયો, તિહાં એક વન હતું તે માંહે પહોતો પરંતુ તેને થાક  
લાગ્યો, માટે ચંમક વૃક્ષના છાયાની નીચે જઈ સુઈ રહ્યો એટલે નિદ્રાને અનુસરતો હવો.

દાવાનલ જલધર હુવે, સર્પ હુવે ફૂલમાલ ॥

પુણ્યવંત પ્રાણી લહે, પગ પગ ઋદ્ધિ રસાલ ॥ ૩ ॥

કંરે કષ્ટમાં પામવા, દુર્જન કોમી ઉપાય ॥

પુણ્યવંતને તે સવે, સુખનાં કારણ થાય ॥ ૪ ॥

થલ પ્રગટે જલનિધિ વિચે, નયર રાનમાં થાય ॥

વિષ અમૃત અહ પરિણમે, પૂરવ પુણ્ય પસાય ॥ ૫ ॥

અર્થ— તે શ્રીપાલ કુંવર કોંકણ કાઠે જઈ ઉતર્યો, ત્યાં એક વન હતું. તેમાંહે પહોંચ્યો પરંતુ તેને થાક લાગ્યો, માટે ચંપક વૃક્ષની ઠાયાની નીચે જઈ સુઈ રહ્યો, એટલે નિદ્રાને અનુસરતો હવો ॥ ૧ ॥ જે સદા સર્વદા લગે જાગતોજ છે, એવો મહા સામર્થ્યવાન ધર્મરૂપ જે મિત્ર તે કુંવરની સાથે છે, તેજ મિત્ર કુંવરની રક્ષા કરે છે, અને અનર્થને દૂર કરે છે ॥ યતઃ ॥ આધયો વ્યાધયો વિદ્ધા, દુઃસ્વપ્નાઃ કુપ્રહા ગ્રહાઃ ॥ દુર્જના દુષ્ટશકુના, બાધંતે નૈવ ધર્મિણઃ ॥ ૧ ॥ રોગારિચૌરનીરાશિ, — ગજમારીજુજંગમાઃ ॥ પ્રેતવૈતાલજૂતાયા, બાધંતે નહિ ધાર્મીકાન્ ॥ ૨ ॥ ઇતિ ॥ અર્થ—આધિઉં, વ્યાધિઉં, વિદ્ધો, સ્વપ્નો, દુષ્ટ ગ્રહો. દુર્જનો અને દુષ્ટ શકુનો ધર્મી પુરુષોને બાધા કરતા નથી. તથા વઢી—રોગ, થોર, અહિ, જલ, અગ્નિ ગજ, મરકી, સર્પ, જૂત, વેતાલ વિગેરે પણ ધર્મી પુરુષોને દુઃખ કરી શકતા નથી. ॥ ૨ ॥ જે પુણ્યવંત પ્રાણી છે, તેને (દાવાનલ કે) અગ્નિ જે છે, તે (જલધર કે) મેઘ સમાન (હુવે કે) થાય, અને સર્પ તો ફૂલની માલા સમાન થાય, તથા

તે પ્રાણી પગલે પગલે ( રસાલ કેળ ) મનોહર એવી ઋદ્ધિને ( લહે કેળ ) પામે ॥ યતઃ ॥ વિલીયંતે  
 સ્વયં વિપ્લા, હીયંતે ક્વાપિ ન શ્રિયઃ ॥ હીયંતે શત્રવઃ સર્વે, પ્રસાદાત્ પુણ્યચૂપતેઃ ॥ ૧ ॥ ઇતિ ॥  
 અર્થ—પુણ્યરૂપી રાજાની કૃપાથી વિપ્લો પોતાની મેલે નાશ પામે છે, તથા લક્ષ્મી ક્યાંયપણ ત્યાગ  
 કરતી નથી, અને સર્વ શત્રુજી નાશ પામે છે. ॥ ૩ ॥ પણ જે દુર્જન લોક છે, તે સુજનને કષ્ટમાં  
 પામવાને માટે ક્રોધ ઉપાય કરે છે, તોપણ પુણ્યવંત પ્રાણી જે છે, તેને તો તે સર્વ દુઃખને બદલે  
 ઉલટાં સુખનાંજ કારણરૂપ થઈ પડે છે ॥ ૪ ॥ પૂર્વકૃત પુણ્યના પસાયથી જીવને ( જલનિધિ વિષે  
 કેળ ) સમુદ્રમાંહે પણ ( ચલ કેળ ) પૃથ્વી સ્થલ પ્રગટ થાય, અને ( રાન કેળ ) અરણ્યમાંહે નગર  
 પ્રગટ થાય, તથા જે વિષ હોય, તે અમૃત થઈને પરિણમે ॥ ૫ ॥

॥ ઢાલ બીજી ॥

॥ રાગ મધુમાદન ॥ જીરે મહારે વાળી અમીય રસાલ, સુગતાં મુજ આશા ફલી ॥ જીરે જી ॥ એ દેશી ॥  
 જીરે મહારે જાગ્યો કુંવર જામ, તવ દેખે દોલત મલી ॥ જીરે જી ॥  
 જીરે મહારે સુન્નટ ખલા સયબદ્ધ કરે વિનંતિ મન રુલી ॥ જીરે જી ॥ ૧ ॥  
 જી૦ સ્વામી અરજ અમ એક, અવધારો આદર કરી જીરે જી ॥  
 જી૦ નયરી ઠાણા નામ, વસે જિસી અલકાપુરી ॥ જીરે જી ॥ ૨ ॥  
 જી૦ તિહાં રાજા વસુપાલ, રાજ્ય કરે નર રાજીયો ॥ જીરે જી ॥  
 જી૦ કોંકણ દેશ નરિંદ, જસ મહિમા જગ ગાજીયો ॥ જીરે જી ॥ ૩ ॥

અર્થ—હવે ( જામ કેળ ) જે વારે કુંવર નિદ્રામાંથી જાગ્રત થયો ( તવ કેળ ) તે વારે



ते प्राणी पगळे पगळे ( रसाल के० ) मनोहर एवी ऋद्धिने ( लहे के० ) पामे ॥ यतः ॥ विलीयंते  
 स्वयं विघ्ना, हीयंते क्वापि न श्रियः ॥ क्षीयंते शत्रवः सर्वे, प्रसादात् पुण्यनूपतेः ॥ १ ॥ इति ॥  
 अर्थ—पुण्यरूपी राजानी कृपाथी विघ्नो पोतानी मेळे नाश पामे ठे, तथा लक्ष्मी क्यांयपण त्याग  
 करती नथी, अने सर्व शत्रुं नाश पामे ठे. ॥ ३ ॥ पण जे दुर्जन लोक ठे, ते सुजनने कष्टमां  
 पारुवाने माटे क्रोर उपाय करे ठे, तोपण पुण्यवंत प्राणी जे ठे, तेने तो ते सर्व दुःखने बदले  
 उलटां सुखनांज कारणरूप थड पडे ठे ॥ ४ ॥ पूर्वकृत पुण्यना पसायथी जीवने ( जलनिधि विचे  
 के० ) समुद्रमांहे पण ( थल के० ) पृथ्वी स्थल प्रगट थाय, अने ( रान के० ) अरण्यमांहे नगर  
 प्रगट थाय, तथा जे विष होय, ते अमृत थडने परिणमे ॥ ५ ॥

॥ ढाल बीजी ॥

॥ राग मधुमादन ॥ जीरे महारे वाणी अमीय रसाल, सुणतां मुज आशा फलो ॥ जीरे जी ॥ ए देशी ॥  
 जीरे महारे जाग्यो कुंवर जाम, तव देखे दोलत मली ॥ जीरे जी ॥  
 जीरे महारे सुजट जला सयबध करे विनंति मन रुली ॥ जीरे जी ॥ १ ॥  
 जी० स्वामी अरज अम एक, अवधारो आदर करी जीरेजी ॥  
 जी० नयरी ठाणा नाम, वसेजिरी अलकापुरी ॥ जीरेजी ॥ २ ॥  
 जी० तिहां राजा वसुपाल, राज्य करे नर राजीयो ॥ जीरे जी ॥  
 जी० कोंकण देश नरिंद, जस महिमा जग गाजीयो ॥ जीरे जी ॥ ३ ॥

अर्थ—हवे ( जाम के० ) जे वारे कुंवर निद्रामांथी जाग्रत थयो ( तव के० ) ते वारे

પોતાની આગલ ( દેખે કે ) જુણ છે, તો ત્યાં દોલત મલેલી-એકઠી થયેલી દીઠી. તે શી દોલત દીઠી ? તો કે જલા સુજટ ( સયબદ્ધ કે ) શતબદ્ધ એટલે સેંકમાગમે એકઠા થયેલા સેવામાં સાવધાન એવા પોતાની ચારે બાજુએ વીંટયા થકા બજા છે, તે સર્વ (મન રલી કે) મનને વિષે હર્ષ પામતા થકા બે હાથ જોમી પોતાને વિનતિ કરે છે, એવી રીતે દીઠા ॥ ૧ ॥ તે સુજટ કહે છે કે, હે સ્વામીન્ ! અમારી એક અરજ છે, તે તમે આદર કરીને (અવધારો કે) માન્ય કરો. હે પ્રજુ ! અહીં ઠાણાપુરી નામે નગરી છે તે કેવી છે ? તો કે સાક્ષાત જેવી અલકાપુરી હોય, તેવી વસે છે ॥ ૨ ॥ તેમાં વસુપાલ નામે રાજા રાજ્ય કરે છે, તે આઘા કોકળ દેશનો રાજા કહેવાય છે. જેનો મહિમા જગતમાં ગાજી રહ્યો છે ॥ ૩ ॥

જી૦ એક દિન સજા મઝાર, નિમિત્તિયો એક આવીયો ॥ જીરે જી ॥

જી૦ પ્રશ્ન પૂઢેવા હેત, રાયતણે મન જાવીયો ॥ જીરે જી ॥ ૪ ॥

જી૦ કહો જોશી ! અમ ધૂઅ, મદનમંજરી ગુણવતી ॥ જીરે જી ॥

જી૦ તેહતણો ખરતાર, કોણ આશે ? જલો જૂપતિ ॥ જીરે જી ॥ ૫ ॥

જી૦ કિમ મલશે ? અમ તેહ, શે અહિનાણે જાણશું ? ॥ જીરે જી ॥

જી૦ કોણ દિવસ કોણ માસ, ઘરે તેમીને આણશું ? ॥ જીરે જી ॥ ૬ ॥

જી૦ સકલ કહો એ વાત, જો તુમ વિદ્યા છે સ્વરી ॥ જીરે જી ॥

જી૦ શાસ્ત્રતણે પરમાણ, અમ ચિંતા ટાલો પરી ॥ જીરે જી ॥ ૭ ॥

अर्थ— एक दिवसे ते वसुपाल राजानी सजाने विषे एक निमित्तप्रकाशक निमित्तियो आव्यो, ते निमित्तियो प्रश्न पूढवाने हेते राजाना मनमां घणोज ( जाव्यो के० ) गम्यो ॥ ४ ॥ तेथी राजाए प्रश्न पूढयो के, हे जोशी ! तमे कहो के, अमारी बहु गुणवंती एवी एक मदनमंजरी नामे ( धूअ के० ) पुत्री ठे, तेनो जलो जत्तार कयो जूपति थशे ? ॥ ५ ॥ तथा ते अमने केवी रीते मलशे ? तथा शी अहिनाणीए अमे तेने जाणशुं ? तथा कये महीने अने कये दिवसे अमे तेने घेर तेनीने लावशुं ? ॥ ६ ॥ माटे जो तमारी विद्या खरेखरी ठे, तो ए सर्व वात अमने कहो, अने शास्त्रना प्रमाणे करी अमारी चिंता परी टाळो, एटळे दूर करो ॥ ७ ॥

जी० जोशी कहे निमित्त, शास्त्रतणे पूरण बळे ॥ जीरे जी ॥

जी० पूरवगत आमनाय, ध्रुवतणी परे नवि चळे ॥ जीरे जी ॥ ८ ॥

जी० सुदि दशमी वैशाख, अढी पहोर दिन अतिक्रमे ॥ जीरे जी ॥

जी० रयणायर उपकंठ, जइ जोजो तेणे समे ॥ जीरे जी ॥ ९ ॥

जी० नव नंदन वनमांहि, शयन कीध चंपा तळे ॥ जीरे जी ॥

जी० जोजो तस अहिनाण, तरुवर ळाया नवि चळे ॥ जीरे जी ॥ १० ॥

जी० राये न मानी वात, एम कहे ए शुं केवली ? ॥ जीरे जी ॥

जी० अमने मोकलीया आंहीं, आज वात ते सवि मली ॥ जीरे जी ॥ ११ ॥

अर्थ—एवुं सांजली ते जोशी पण शास्त्रना पूर्ण बळे करीने पूर्वगत आमन्याशी निमीत्त

કહે છે. તે નિમિત્ત કેવું છે? તો કે ધ્રુવના તારાની પરે ચલાયમાન થાય નહીં એવું છે ॥ ૮ ॥ તે  
 કહે છે કે, હે રાજન ! વૈશાખ સુદિ દશમીને દિવસે જે વચ્ચે અઢી પહોર દિવસ અતિક્રમે ( તેણે  
 સમે કે ) તે વચ્ચે રહાકર જે સમુદ્ર, તેને કાંઠે જઈને જોજો ॥ ૯ ॥ નવ નંદન વનમાંહે એટલે  
 મેરુ પર્વતમાં જે નંદન વન છે, તે તો શાશ્વતું છે, માટે તે નંદન વન તો એ નહીં, પણ તે સમાનજ  
 અહીં આ સમુદ્રને કિનારે બીજું નવીન નંદન વન છે, તેમાંહે ચંપાના વૃક્ષની નીચે શયન કીધ એટલે  
 સુતો હશે, અને તેમાં વલી એવી ( અહિનાળ કે ) નિશાની જોજો જે, દિવસનો ત્રીજો પહોર હશે,  
 તોપણ તરુવરની ઠાયા તે પુરુષની ઉપરથી ચલાયમાન થશે નહીં, પરંતુ તેની ઉપરની ઉપરજ રહેશે ॥ ૧૦ ॥  
 એવી નિમિત્તિયાળ વાત કહી, પણ રાજાએ તે વાત માની નહીં, કારણ કે રાજાએ વિચાર્યું જે,  
 આટલી બધી ખુલાસાપૂર્વક વાત કહે છે, તે શું એ કેવલી જગવાન છે? તે વાતનો નિર્ણય કરવા  
 કરવા માટે આજે અમોને અહીં મોકલ્યા છે, તે અમે અહીં આવ્યા, અને જોયું, તો આજે તે જોશીની  
 કહેલી વાત સર્વ મલી આવી ॥ ૧૧ ॥

જી ॥ પ્રજુ ! આજે અસવાર, અશ્વરત્ન આગલ ધર્યો ॥ જીરે જી ॥

જી ॥ કુંચર ચાલ્યો તામ, બહુ અસવારે પરવર્યો ॥ જીરે જી ॥ ૧૨ ॥

જી ॥ આગલ જઈ અસવાર, નૃપને દીધ વધામણી ॥ જીરે જી ॥

જી ॥ સન્મુખ આવ્યો રાય, સાથે લેઈ દોલત ઘણી ॥ જીરે જી ॥ ૧૩ ॥

જી ॥ શણગાર્યા ગજરાજ, અંબામી અંબરઅમી ॥ જીરે જી ॥

જી ॥ ઘંટા ઘુઘરમાલ, પાંચર મણિરયણે જમી ॥ જીરે જી ॥ ૧૪ ॥

જી૦ સોવન જન્મિત પલાણ, તેજાલા તેજી ઘણા ॥ જીરે જી ॥

જી૦ જોતરીયા કેકાણ, રથ જાણે દિનકરતણા ॥ જીરે જી ॥ ૧૫ ॥

અર્થ—માટે હે પ્રજુ ! આ અશ્વરત્ન તમારી આગલ ધરયું છે, તેની ઉપર તમે સ્વાર થાઉં. તે વારે ઘણે પરિવારે પરવસ્યો થકો કુંવર પણ અશ્વ ઉપર ચઢીને ચાલ્યો ॥ ૧૨ ॥ ત્યાં એક સ્વાર આગલથી જઈને રાજાને વધામણી દે છે; તે સાંઝલીને રાજા પણ ઘણી ( દોલત કે ૦ ) ઋદ્ધિ લઈને કુંવરની સન્મુખ આવ્યો ॥ ૧૩ ॥ હવે રાજાએ પોતાની સાથે પરિવાર લીધો છે, તે કહે છે. મદોન્મત્ત એવા ( ગજરાજ કે ૦ ) દ્વાર્થીઝ શણગાર્યા છે, તેમની ઉપર અંબામીઝ જે નાચેલી છે, તે ( અંબર કે ૦ ) આકાશમાં જઈ અમી રહી છે એટલે લાગી રહી છે. તથા ઘંટા અને ઘુઘરાની માલાઝ તેણે કરી સહીત પાંચર જે નાચેલી છે, તે મણિ રત્ને જમાવ છે ॥ ૧૪ ॥ વલી જેમની ઉપર સુવર્ણે જન્મિત પલાણ નાચ્યાં છે, તેણે કરી શોઝતા દેખાય છે એવા ( તેજાલા કે ૦ ) તેજદાર ( તેજી કે ૦ ) તેજી નામના ઘોડા તે ઘણા પોતાની સાથે લીધા છે, તથા વલી જેને વિષે ( કેકાણ કે ૦ ) ઘોડા જોડેલા છે, એવા ઘણા રથ સાથે લીધા છે. તે રથ કેવા શોઝે છે? તો કે જાણીએ દિનકર જે સૂર્ય તેનાજ એ રથ હોય નહીં? એવા શોઝે છે ॥ ૧૫ ॥

જી૦ વર બેહેઠાં ધરી શીશ, સામી આવે વાલિકા ॥ જીરે જી ॥

જી૦ મોતી સોવન ફૂલ, વધાવે ગુણમાલિકા ॥ જીરે જી ॥ ૧૬ ॥

જી૦ રાજવાહન ચક્રમોલ, રયણ સુખાસન પાલખી ॥ જીરે જી ॥

જી૦ સાંવેલાં સયબદ્ધ, કેતુ પતાકા નવલખી ॥ જીરે જી ॥ ૧૭ ॥

जी० वाजे बहु वाजित्र, नाचे पात्र ते पग पगे ॥ जीरे जी ॥

जी० शणगाख्यां घर हाट, पाट सावटूँ ऊगमगे ॥ जीरे जी ॥ १८ ॥

जी० एम महोटे मंमाण, पेसारो महोच्छव करे ॥ जीरे जी ॥

जी० राय सकल गुण जाण, कुंअर पधराव्या घरे ॥ जीरे जी ॥ १९ ॥

अर्थ—तथा ( वर बेहेढां के० ) श्रेष्ठ गोत्रीमाना कलशने ( शीश के० ) मस्तके धरीने महा रुपवंती अने गुणनी मालिका जेवी बालिकाउं सामी आवे ठे, ते मोती अने सोनानां फुलोए करीने कुंवरने वधावती हवी ॥ १६ ॥ वली राजवाहन जे त्रामजाम अने चकमोल जे मोक्षी तथा रत्ने जमाव सुखासन अने पालखी तेमांहे ( सयबद्ध के० ) शतबद्ध एटले संकमोगमे सांवेलां बेठां थकां सन्मुख आवे ठे, तेमज सर्वने जोवा योग्य एवी नवलखी केतु, पताका अने ध्वजाउंने सन्मुख लावे ठे ॥ १७ ॥ तथा ( बहु के० ) घणा प्रकारनां वाजित्र वाजे ठे, पगले पगले नाटकोनां पात्रो नाचे ठे, वली नगरनां घर, हाट सर्व शणगाख्यां ठे, ते ( पाट सावटूँ के० ) रेशमनां वस्त्रोए करी सुशोभित थकां ऊगमगी रह्यां ठे ॥ १८ ॥ एम मोटे मंमाणे करीने सर्व गुणनो जाणकर एवो जे राजा, ते पोताना नगरमां कुंवरने ( पेसारो के० ) प्रवेश कराववानो महोत्सव करे, एवा महोत्सवे कुंवरने राजाए पोताने घेर पधराव्या ॥ १९ ॥

जी० जोशी तेमाव्या जाण, लगन तेहीज दिन आवीयुं ॥ जीरे जी ॥

जी० देइ बहुलां दान, राये लगन वधावीयुं ॥ जीरे जी ॥ २० ॥

जी० तेहीज रयणीमांहि, धूआ मयणरेखातणो ॥ जीरे जी ॥

जी० राये कस्यो विवाह, साजन मन उलट घणो ॥ जीरे जी ॥ ११ ॥

जी० गज रथ घणा जंमार, दीधा करमेलावणे ॥ जीरे जी ॥

जी० जइए महिमा देखी, सिद्धचक्रने जामणे ॥ जीरे जी ॥ १२ ॥

जी० पमीया सायरमांहि, एकज दुःखनी यामिनी ॥ जीरे जी ॥

जी० बीजी रात्रे जोइ, इणी पेरे परण्या कामिनी ॥ जीरे जी ॥ १३ ॥

जी० नृप दीधा आवास, तिहां सुखजर लीला करे ॥ जीरे जी ॥

जी० मयण रेहाशुं नेह, दिन दिन अधिकेशे धरे ॥ जीरे जी ॥ १४ ॥

अर्थ—पठी राजाए तेज वखते घणां शास्त्रना जाण एवा जोशीउने तेमावी लग्न जोवराव्युं, तो लग्न पण तेज दिवसे आव्युं, ते वारे राजाए जोशीने बहुलां दान एटले घणां दान आपीने ते लग्न वधावी लीधुं ॥ १० ॥ तेहीज रात्रिमांहे पोतानी मदनरेखा नामे जे पुत्री, तेनो राजाए विवाह कस्यो, ते वखते स्वजन जनोनां मनमां उलट एटले हर्ष घणो थयो ॥ ११ ॥ राजाए घणा हाथी, रथ तथा धनना जंमार ते हाथमेलावमां आप्या. कवीश्वर कहे ठे के, आवी रीतनो महिमा देखीने श्रीसिद्धचक्रने जामणे जइए ॥ १२ ॥ जुठ के, जे दिवसे समुद्रमां पड्या, ते एकज यामिनी एटले रात्रि दुःखनी गइ, अने बीजी रात्रिए तो आ पूर्वे कही आव्या एवी रीते कामिनी जे स्त्री, तेने परण्या अने सुखमां आवी बेठां. ए सर्व श्रीसिद्धचक्रनो पसाय जाणवो ॥ १३ ॥ हवे राजाए रहेवा माटे आवास दीधा. तेमां रह्या थका सुखजर एटले घणा सुखमां मग्न थका लीला करे ठे. त्यां मदनरेखा स्त्रीनी साथे दिवसे दिवसे अधिक स्नेह धरे ठे ॥ १४ ॥



जी० नृप दीए बहु अधिकार, कुंचर न वंढे ते हिये ॥ जीरे जी ॥

जी० थयो थगीधर आप, पानतणां बीमां दीए ॥ जीरे जी ॥ १५ ॥

जी० जे कोइ अति गुणवंत, मान दीए नृप जेहने ॥ जीरे जी ॥

जी० तेहने बीमां पान, देवरावे कुंचर कने ॥ जीरे जी ॥ १६ ॥

जी० त्रीजे खंमे एह, बीजी ढाल सोहामणी ॥ जीरे जी ॥

जी० सिद्धचक्र गुणश्रेणी, जवि ! सुणजो विनयं जणी ॥ जीरे जी ॥ १७ ॥

अर्थ—हवे श्रीपाखने देश, नगरादिकना स्वामीपणा विगेरे घणा प्रकारना हुकम होदाना अधिकार राजाए देवा मांड्या, तथापि ते होदा लेवाने कुंवर वांछा करतो नथी, मात्र पाननां बीमां देवा संबंधी थगीधरनी पदवी लइने पोते थगीधर थयो ॥ १५ ॥ एटले जे कोइ अत्यंत गुणवान् पुरुष होय, जेने राजा मान महत्त्व आपे, ते वारे तेने पाननां बीमां कुंवरनी पासेथी राजा अपावे ॥ १६ ॥ ए त्रीजा खंमने विपे बीजी ढाल सोहामणी कही. एमां श्रीसिद्धचक्र जगवानना गुणनी श्रेणी जे श्रीविनयविजय उपाध्यायजीए (जणी के०) कही, ते हे जविजीवो ! तमे श्रवण करजो ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

वाहणमांहे जे हुइ, हवे सुणो ते वात ॥

धवल नाम कालो हिये, हरख्यो सात धात ॥ १ ॥

अर्थ—हवे वहाणोमांहे जे वात थइ, ते सांजलो. शेठनुं नाम तो धवल ठे, ते धवल

शब्दनो अर्थ उज्ज्वल थाय ठे, पण ते शेठ हैयामांहे कावो एटवे श्याम ठे, माटे श्रीपालमे समुद्रमां  
नाखीने पोते साते धातुए हर्षवंत थयो ॥ १ ॥

मन चिंते मुज जाग्यथी, महोटी थइ समाधि ॥

पलकमांहि विण उंसमे, विरुइ गइ विराधि ॥ २ ॥

ए धन ने दोय सुंदरी, एह सहेली साथ ॥

परमेसर मुज पाधरो, दीधुं हाथोहाथ ॥ ३ ॥

कूनी माया केलवी, दोय रीऊवुं नार ॥

हाथे लेइ मन एहनां, सफल करुं संसार ॥ ४ ॥

दुःखीया थइए तस दुःखे, वयण सुकोमल रीति ॥

अनुक्रमे वश कीजीए, न होय पराणे प्रीति ॥ ५ ॥

धूरत इम चित्तमां धरी, करे अनेक विलाप ॥

मुखे रुवे हइमे हसे, पाप विगोवे आप ॥ ६ ॥

अर्थ—मनमांहे चिंतवना करे ठे के, मारा जाग्योदयथी मोटी समाधि थइ, एक पल-  
वारमां औषध विना ( विरुइ के० ) माठी एवी जे ( विराधि के० ) व्याधि हती, ते जती रही ॥ १ ॥  
हवे ए धन अने ए बे स्त्रीउं तथा ए साहेलीउंनो सयवारो, ते सर्व मारो परमेश्वर पाधरो ठे के,  
जेणे मने हाथोहाथ दीधुं, अथवा ए धन, ए बे स्त्रीउं तेने साहेलीउं सहित सर्व परमेश्वरे मुजने

પાધરું હાથોહાથ દીધું ॥ ૩ ॥ પણ હવે હું કૂકી ( માયા કે ) કપટ કેલવીને એ વે સ્ત્રીઝને રીઝવું,  
 અને એનાં મન મારા હાથમાં કરીને સંસાર સફલ કરું ॥ ભક્તં ચ ॥ જપિજ્ઞ પિય વચણં, કિજ્ઞ  
 વિણઝો દિજ્ઞ દાણં ॥ પરગુણ ગહણં કિજ્ઞ, મૂલં મંતં વસીકરણં ॥ ૧ ॥ ઇતિ ॥ અર્થ—પ્રીય વચ્ચન  
 બોલવાં. વિનય કરવો, દાન દેવું, અને પરના ગુણને ગ્રહણ કરવા એટલે વચાણવા. એ વશીકરણનો મૂળ  
 મંત્ર છે ॥ ૪ ॥ વલી શેઠ વિચારે છે કે. તેના દુઃખે પોતે પણ દુઃખીયા થઈએ, અને વચ્ચન સર્વ  
 સુકોમલ રીતે બોલીએ, એમ અનુક્રમે કરીને સામા દુઃખીયાને વશ કરીએ, પરંતુ પરાણે પ્રીત થાય  
 નહીં ॥ ૫ ॥ એમ તે ધૂર્ત શેઠ પોતાના ચિત્તમાં દુષ્ટ ધારણા કરીને અનેક પ્રકારના વિલાપ કરે છે,  
 મુખથી તો રોવે છે, પણ હૈયામાં હસે છે. એમ પાપે કરીને પોતાના આત્માને વગોવે છે ॥ યતઃ ॥  
 ચિત્તે દુષ્ટા મુખે મિષ્ટાઃ, સ્વદોષે પરદોષકાઃ ॥ પ્રવિશ્યાંતર્જનં ધ્રંતિ, વિષમિશ્રગુલાઃ સ્વલાઃ ॥ ૧ ॥  
 ઇતિ ॥ અર્થ—સ્વલ માણસો ચિત્તમાં દુષ્ટ, મુખમાં સીઠા અને પોતાનો દોષ ઠતાં પરનો દોષ કાઢતા  
 વિષથી મિશ્ર ગોઝની સાફક માણસના અંતરમાં પેસીને તેને મારી નાખે છે ॥ ૬ ॥

॥ ઢાલ ત્રોજી ॥ રહો રહો રથ ફેરવો રે ॥ એ દેશી ॥

જીવજીવન ! પ્રત્યુ ! કિહાં ગયા ? રે, દીયો દરિસન એક વાર રે ॥  
 સુગુણા સાહેબ ! તુમ વિના રે, અમને કોણ આધાર ? રે જીવ ॥ ૧ ॥  
 શિર કૂટે પીટે દિયું રે, મૂકે મહોટી પોક રે ॥  
 હાલકલોલા થયો ઘણો રે, જેલાં હુઆં ઘણાં લોક રે ॥ જીવ ॥ ૨ ॥  
 કૌતુક જોવાને ચઢ્યા રે, માંચે વાહણની કોર રે ॥

है है ! दैव ! ए शुं थयुं रे, ब्रूट्या जुना दोर रे ॥ जीव० ॥ ३ ॥

जव बेहु मयणातणे रे, काने पनी ते वात रे ॥

ध्रसक पड्यो तव ध्रासको रे, जाणे वज्रनो घात रे ॥ जीव० ॥ ४ ॥

अर्थ—हवे शेठ केवी रीते विलाप करे ठे ? ते कहे ठे के, मारा जीवना जीवन ! तमे क्यां गयां ? अरे ! मने एक वार दर्शन तो आपो ! हे सुगुण साहेब ! तमारा विना हवे अमने अहीं बीजा कोनो आधार ठे ? ॥ १ ॥ माथु कूटे ठे, हैथुं पीटे ठे अने मुखशी मोटी पोको मूके ठे, तेथी घणो हालकलोल थइ रह्यो, ते सांजलीने त्यां घणां लोको जेगां थयां ॥ २ ॥ ते पूठवा लाग्यां के, हे शेठजी ! तमे शामाटे एटलुं बधुं रुदन करो ठो ? ते वारे कपटी शेठे लोकोने विश्वास बेसाळवा सारु जवाव आप्यो के, जो लोको ! मारा स्वामी जे श्रीपाल कुंवर, ते कौतुक जोवाने माटे वहाणनी कोरे सांचा उपर चढ्या. तेमां जुनां दोरळां हतां, ते ब्रूटी गयां, अने ते कुंवर समुद्रमां पड्या, आस लोकोने कहीने वली कटपांत करवा लाग्यो के, है है इति दुःखे ! हाय हाय !! हे दैव ! आ ते शो गजब थयो !!! ॥ ३ ॥ ए वात जे वारे ते बेठ ( मयणा के० ) खीउने काने पनी, ते वारे तेमने ध्रसक दइने ध्रासको पड्यो. ते ध्रासको जाणे साक्षात् वज्रनो घा लागे, तेवो तेमना हैयासां थइ लाग्यो ॥ यतः ॥ निर्माय खलजिह्वाग्रं, सर्वप्राणहरं नृणाम् ॥ चकार किं वृथा शस्त्र, -विषवह्नीन् प्रजापतिः ॥ १ ॥ इति ॥ अर्थ—ब्रह्माण माणसोना प्राणने हरनार लुच्चा माणसना जीजना अग्रजागने बनावीनेज जाणे शस्त्र, विष अने अग्निने नकामां कर्या० ॥ ४ ॥

थइ अचेत धरणी ढली रे, करती कोरु विस्वास रे ॥

सही साहेली सवि मली रे, नाके जोवे निसास रे ॥ जीव० ॥ ५ ॥

ठांट्यां चंदन कमकमां रे, कस्या वींऊणे वाय रे ॥

चेत वट्युं तव आरमे रे, हैमे दुःख न माय रे ॥ जीव० ॥ ६ ॥

कांइ प्राण पाठा वट्या ? रे, जो रुठो किरतार ! ॥

पीयरीयां अलगां रह्यां रे, मूकी गयो जरतार रे ॥ जीव० ॥ ७ ॥

माय बापने परहरी रे, कीधो जेहनो साथ रे ॥

फिट हियमा ! फूटे नहीं रे, विठड्यो ते प्राणनाथ रे ॥ जीव० ॥ ८ ॥

अर्थ—ते बे कुंवरीउं करोमोगमे विषाद करती थकी अचेतन थइने (धरणी के०) पृथ्वी  
उपर ढली पमी. ते एवी थइ गइ के. जाणीए मरणज पामी होय नहीं? ते वारे आ मरण पामी  
के शुं? एवी शंका लावीने सखीउं साहेलीउं मलीने तेमने नाके (निसास के०) निःश्वास (जोवे  
के०) जोवा लागी ॥ ५ ॥ पठी नाकेथी निःश्वास आवतो जोइ सखीउंए कमकमां एटखे अत्यंत  
बहेकतां एवां बावनाचंदन तेमनी उपर ठांट्यां, वींऊणे करी वायु करथो, तेथी चेतन वट्युं. ते वारे  
तरत (आरडे के०) आक्रंद—सोरबकोर करे ठे. तेमनां हैयामां दुःख समातुं नथी ॥ ६ ॥ ते आक्रंद  
करती कहे ठे के, अरे (किरतार के०) दैव ! तुं जो अमारा उपर रुठ्यो तो संपूर्ण केम रुठ्यो नहीं?  
के जे तें अमारा प्राण कां पाठा वाट्या ? अमे मरी कां न गइ ? हवे अमारां पीयरीयां जे माता  
पिता ते पण अलगां रही गयां, अने जर्तार पण मूकी गयो ॥ ७ ॥ अमे अमारां माता पिताने

परहरीने जेनो संघात कीधो, ते अमारो प्राणनाथ पण अमारार्थी ( विठड्यो के० ) जूदो पड्यो,  
तो हे हैया ! फिटकार ठे तुने ! जे तुं केम फूटी जतुं नथी ? तुं ते बली शा वास्ते कायम रहे ठे ? ॥७॥

धवल शेठ तिहां आवीयो रे, कूमा करे विलाप रे ॥

शुं कीजे ? ए दैवने रे, दीजे ? किस्या शराप रे ॥ जीव० ॥ ९ ॥

दुःख सह्यां माणस कह्यां रे, झूख सह्यां जिम ढोर रे ॥

धीरज आप न मूकीए रे, करोए हृदय कठोर रे ॥ जीव० ॥ १० ॥

मणि माणिक मोती पेरे रे, जेहना गुण अजिराम रे ॥

जिहां जाशे तिहां तेहने रे, मुकुट हार शिर ठाम रे ॥ जीव० ॥ ११ ॥

व्यंग वचन एहवुं सुणी रे, मन चिंते ते दोय रे ॥

एह करम एणे करयुं रे, अवर न वैरी कोय रे ॥ जीव० ॥ १२ ॥

अर्थ—एम ते बालिकाउ विलाप करे ठे, त्यां धवल शेठ पण आव्यो, अने कूमा विलाप  
करतो करतो कहे ठे के, अरे ! आ दुष्ट दैवने शुं करीए ! अने शुं कहीए ! एने केवा शाप आपीए  
॥ ९ ॥ माटे जेम झूख सहन करवामां ढोर कह्यांठे, तेम दुःख सहन करवामां माणस कह्यां ठे, ते  
माटे दुःख तो माणस उपरज आवी पडे ठे, परंतु पोतानुं धैर्य मूकीए नहीं, अने हृदय कठण  
करीए ॥ १० ॥ मणि, माणिक अने मोतीनी पेरे जेना मनोहर गुण ठे, एवा पुरुष ज्यां जशे त्यां  
ते मुकुट, हार अने मस्तकना ( ठाम के० ) स्थानकने पामशे, माटे हे जद्रे ! तमे कांइ दुःख करो

नहीं, हुं तमारुं दुःख दूर कराश ॥ ११ ॥ एवुं ( व्यंग के० ) वांकुं वचन शेठना मुखमांथी नीकलतुं  
सांचलीने ते वेळ खीळ मनमां चिंतववा लागी जे, ए अघटित कर्म एणेज कयुं ठे. बीजो वैरी  
आपणो कोइ नथी ॥ १२ ॥

धन रमणीनी लालचे रे, कीधो स्वामिद्रोह रे ॥

मीठो थंड आवी मळे रे, खांस गळेफीयुं लोह रे ॥ जीव० ॥ १३ ॥

शील हवे किम राखशुं ? रे, ए करशे उपघात रे ॥

करीए कंततणी परे रे, सायर ऊंपापात रे ॥ जीव० ॥ १४ ॥

सम काळे वेहु जणी रे, मन धारी ए वात रे ॥

इण अवसर तिहां उपनो रे, अति विसमो उत्पात रे ॥ जीव० ॥ १५ ॥

हालकलोळ सायर थयो रे, वाये उज्जर वाय रे ॥

घोर घनाघन गाजीयो रे, बीजलो चिहुं दिशि आय रे ॥ जीव० ॥ १६ ॥

कुआयंजा कमकमे रे, उरी जाये सढ दोर रे ॥

हाथे हाथ सूळे नहीं रे, थयुं अंधारुं घोर रे ॥ जीव० ॥ १७ ॥

अर्थ—एक धन अने बीजी ( रमणी के० ) खीळ तेनी लालचे ए दुष्टे अमारा स्वामीनो  
द्रोह कीधो ठे, अने हवे जेम खांडे गळेफियुं एवुं ( लोह के० ) तरवार होय, तेनी पेरे उपरथी मीठो  
थंड आवीने अमने मळे ठे ॥ यतः ॥ मीठाबोला मानवी, केम पतीज्यां जाय ॥ मोर कंठ मधुरो



लवे, साप समूलो खाय ॥ १ ॥ इति ॥ १३ ॥ माटे हवे आपणे आपणुं शील ते केवी रीते राखणुं ?  
 कारण के ए तो आपणा शीलनो उपघात करशे. तो हवे आपणे पण जर्तारनी परे समुद्रमां  
 ऊंपापात करीए ॥ १४ ॥ ए वातने वे जणीए मनमां धारी राखीने सम काले समुद्रमां ऊंपापात  
 करवानो निश्चय कन्यो एवा अवसरने विषे त्यां अत्यंत विषम उपात उत्तम थया ॥ १५ ॥ उज्जम  
 वायरो वाय ठे. तेना योगे करी समुद्र हालकलोले चढ्यो एटले हालकलोले थइ रह्यो. अने ( घोर  
 के० ) सहा जयंकर एवो ( घनाघन के० ) वरसाद गाज्यो, तथा चारे दिशाए बीजलीना चमकारा  
 थवा लाग्या ॥ १६ ॥ वहाणोना कुआयंजो सर्व कमकमाट करवा लाग्या. सढ, दोर उकी जवा लाग्या.  
 त्यां एवो ( घोर के० ) बीहामणो अंधकार थयो के, जेने प्रजावे करी कोइ साणसने हाथोहाथ  
 मेलववानी पण सूज पडती नथी. एवा सेंकमागमे उतात थवा मांड्या ॥ १७ ॥

रुमरुम रुमरु रुमकते रे, मुखे भूके हुंकार रे ॥

खेत्रपाल तिहां आवीया रे, हाथे लेइ तरवार रे, ॥ जीव० ॥ १८ ॥

वीर बावन्ने परवस्या रे, हाथे विविध हथियार रे ॥

ठकीदार दोमे ठमा रे, चार चतुर पमिहार रे ॥ जीव० ॥ १९ ॥

बेठी सृगपति वाहने रे, चक्र जमाने हाथ रे ॥

चक्केसरी पाउं धारीयां रे, देव देवी बहु साथ रे ॥ जीव० ॥ २० ॥

हाण्यो कुबुद्धि मित्रने रे, जिणे वांकी मति दीध रे ॥

खेत्रपाले तव ते ग्रही रे, खंरु खंरु तनु कीध रे ॥ जीव० ॥ २१ ॥

अर्थ—ते समये जेना पगमांहे रुम रुम शब्द करतो एवो रुमरु ते ( रुमकते के० ) वाजते  
ठते मुखमांथी हुंकार शब्द मूकतो तथा हाथमां तलवार लश्ने अत्यंत रौद्र रूप धरतो एवो क्षेत्र-  
प्रथम त्यां आव्यो ॥ १८ ॥ ते वार पढी बावन वीरोए परधन्या थका मणिजद्र, पूर्णजद्र  
ए चारे मोटा मुक्तर आदिक विविध प्रकारनां हथियारो जेना हाथमां ठे एवा

न हाथमां लश्ने चार चतुर परिहार

थका चाले ठे ॥ १९ ॥ अने पोते

द्वयमान चक्रने जमानती थकी घणा देव अने

पधात्यां ॥ २० ॥ तेमणे आवीने प्रथम तो एवो

नो देवावालो जे शेठनो मित्र ठे, तेज पुरुष निश्चे सर्व अनर्थनुं

दीधी ठे, माटे एने पकसो, ते वारे तत्काल क्षेत्रपाले

मुख करी मुखमांथी वांकां वचन काढ्यां,

शरीरना खंरुखंरु करी नाख्या. पढी

आपता होय नहीं ? एवी रीते

कुबुद्धि मित्रने हण्यो ॥ २१ ॥

अंते जाइश जीवथी रे, जो मन धरीश अन्याय रे ॥ जीव० ॥ २३ ॥

मयणाने चक्केसरी रे, बोलावे धरी प्रेम रे ॥

वत्स! कांइ चिंता करो? रे, तुम पियुने ठे खेम रे ॥ जीव० ॥ २४ ॥

मास एकमांहे सही रे, तमने मलशे तेह रे ॥

राज रमणी ऋद्धि जोगवे रे, नरपति ससरा गेह रे ॥ जीव० ॥ २५ ॥

अर्थ—ते कृत्य जोइने शेठ बापनो पशुनी परे धूजतो थको—बीतो थको ते बे मयणा जे स्त्रीउं तेने शरणे जइ पेठो, तेने चक्केश्वरी देवीए दीठो ॥ २२ ॥ ते वारे देवी कहेवा लाग्यां के, अरे दुष्ट! पापिष्ट! जा. हमणा तो तुजने सतीना शरणना सुपसाये करीने निश्चे जीवतो मूकयो ठे, पण अमे कहीए ठीए के, जो तुं तारा मनमां अन्याय धारण करीश, तो अंते जीवथी जइश ॥ २३ ॥ ते जोइ विस्मय पामती थको ते बने स्त्रीउं विनय सहित चक्केश्वरी देवी प्रत्ये सप्रसाद एवुं वचन बोली. त्यारे तेने देवी पण प्रेम धरीने बोलावतां हवां के, हे वत्से! तमे कां चिंता करो नो? तमे निश्चित रहो. तमारा स्वामीने कैम कुशल ठे ॥ २४ ॥ ( सही के० ) निश्चे तमने तमारो जर्तार एक महोनामां मलशे, तमारो पति तो ( नरपति के० ) राजा ससराने घेर रह्यो थको राज्य अने ( रमणी के० ) स्त्रीरूप ( ऋद्धि के० ) लक्ष्मी तेने जोगवे ठे ॥ २५ ॥

बेहुने कंठे ठवे रे, फूल अमूलक माल रे ॥

कहे देवी महिमा सुणो रे, एहनो अतिहि रसाल रे ॥ जीव० ॥ २६ ॥

शील यतन एहथी थशे रे, दिन प्रते सरस सुगंध रे ॥

जेह कुमीटे जोयशे रे, ते नर आशे अंध रे ॥ जीव० ॥ २७ ॥

एम कही चक्केसरी रे, उतपतीयां आकाश रे ॥

सयल देवशुं परवस्यां रे, पहोतां निज आवास रे ॥ जीव० ॥ २८ ॥

तव उतपात सवे टढ्या रे, वाहण चाढ्यां जाय रे ॥

चिंता ज़ांगी सर्वनी रे, वाया वाय सुवाय रे ॥ जीव० ॥ २९ ॥

मित्र त्रण कहे शेठने रे, दीठी परतद्ध वात रे ॥

चोथो मित्र अधर्मथी रे, पाम्यो वेगे घात रे ॥ जीव० ॥ ३० ॥

अर्थ—एम कही ते बेउना कंठे अमूढ्य फूलनी माला पहरेावीने देवी कहे ठे के, एनुं अत्यंत रसाल माहात्म्य ठे, ते हुं कहुं बुं, तमे सांजलो ॥ ३६ ॥ ए मालानी दिवस दिवस प्रत्ये सरस सुगंध थती जशे, अने एहथी तमारा शीयलनी यत्ना थशे, कारण के जे कोइ तमने कुनजरे जोशे, ते पुरुष आंधलो थशे ॥ २७ ॥ एम कहीने चक्केसरी देवी आकाशमार्गे उड्यां, अने सर्व देवोनी साथे परवस्यां थकां पोताने आवासे पहोंच्यां ॥ २८ ॥ ते वारे सर्व जे कांइ उतात हता, ते टढ्या. हवे वहाण पण सुखे समाधिए चाढ्यां जाय ठे, सर्वने जे चिंता प्राप्त थइ हती, ते पण ज़ांगी, अने वायरा पण सुवाय एटले रुमा वांवा लाग्या ॥ २९ ॥ ते वखत शेठना जे सरल स्वजावी सुबुद्धिवाला त्रण मित्र हता, ते कहेवा लाग्या के, हे शेठजी! जुठ, आ प्रत्यद्ध वात वनी, ते तमे

दीठी. जो आ चोथो मित्र अधर्मथी चाढ्यो, तो ( वेगे के० ) तरतज ( घात के० ) मरण पाम्यो,  
अने तमे पण जो सतीउनुं शरण लीधुं, तो तेना महिमाथी जीवता रह्या ठो, नहीं तो तमारा पण  
तेवाज हाल थात ॥ ३० ॥

ते माटे ए चित्तथी रे, काढी मूको साल रे ॥

परलखमी परनारने रे, हवे म पमशो ख्याल रे ॥ जीव० ॥ ३१ ॥

पण दुर्बुद्धि शेठनुं रे, चित्त न आव्युं ठाय रे ॥

जइवि कपूरे वासीए रे, लसण दुर्गध न जाय रे ॥ जीव० ॥ ३२ ॥

हैमा ! करने वधामणां रे, अंश न दुःख धरेश रे ॥

जो बच्यो ठुं जीवतो रे, तो सवि काज करेश रे ॥ जीव० ॥ ३३ ॥

जो मुज जाग्ये एवमुं रे, विघ्न थयुं विसराल रे ॥

तो मलशे ए सुंदरी रे, समशे विरहनी जाल रे ॥ जीव० ॥ ३४ ॥

अर्थ—माटे अमे तमोने कहीए ठीए के, तमारा चित्तमां जे पारकी लहमी लइ लेवी  
अने पारकी स्त्री जोगववी, तद्रूप जे शब्द ठे, ते काढी नाखो अने हवे एवा ख्यालमां क्यारे पण  
पमशो नहीं ॥ ३१ ॥ एवी रीते त्रण मित्रे मली शेठने शिखामण आपी, तथापि जेम लसण ठे,  
तेने यद्यपि कपूरमां वासित करीए, तोपण तेनी दुर्गंधता जाय नहीं. तेम ते दुर्बुद्धि शेठनुं चित्त  
पण ठेकाणे आव्युं नहीं ॥ यतः ॥ यद्यपि मृगमदचंदन,—कर्पूरागरुमिश्रितो लघुनः ॥ तदपि न

मुंचति गंधं, प्रकृतिगुणं जातिदोषेण ॥ १ ॥ इति ॥ अर्थ—जोके लसणने कस्तुरी, चंदन, कपुर अने अगस्थी मिश्र करीए, तोपण पोतानी जातना दोषवडे पोताना स्वाजाविक दुर्गधिरूप गुणने ठोरतो नथी ॥ ३१ ॥ तेम अहीं धवल शेठने जो पण मित्रे आवीने शीखामण आपी, तोपण फरी एवो विचार करवा लाग्यो के, हे हैमा! हवे तो तुं वधामणा करने! एक अंशमात्र पण दुःख धरीश नहीं, जो हुं जीवतो बच्यो तुं, तो सर्व कार्य करीश ॥ ३३ ॥ जो मारा सारा जाग्ये करी एटवुं मोटुं विघ्न उपन्युं हतुं, ते पण सर्व विसराल थइ गयुं. तो निश्चे हुं जाणुं तुं जे, हवे आ लक्ष्मी जो सुखेथी मारे वश थइ गइ ठे, तो सुंदरीउ पण मने अवश्य मलशे, अने मारा विरहनी ज्वाला पण उपशम पामशे ॥ ३४ ॥

एम चिंती दूतीमुखे रे, कहावे हुं तुम दास रे ॥

नेक नजर करी निरखीए रे, मानो मुज अरदास रे ॥ जीव० ॥ ३५ ॥

दूतीने काढी परी रे, देइ गलहत्थो कंठ रे ॥

तोहि निर्लज्ज लाज्यो नहीं रे, वली थयो उल्लंठ रे ॥ जीव० ॥ ३६ ॥

वेश करी नारीतणो रे, आव्यो मयणा पांसू रे ॥

दृष्टि गइ थयो आंधलो रे, काड्यो करी उपहास रे ॥ जीव० ॥ ३७ ॥

उतरीए उत्तर तटे रे, वाहण चलावो वेग रे ॥

पण सन्मुख होवे वायरो रे, शेठ करे उद्वेग रे ॥ जीव० ॥ ३८ ॥

अर्थ—एम् चितवी दासीने मुखे स्त्रीजं प्रत्ये कहेवराव्युं के, हुं तमारो दास तुं, माटे तमे मने ( नेक नजर के० ) रुमी नजरे करी जुजं; एटली मारी विनंति मान्य करो ॥ ३५ ॥ ते सांजली स्त्रीजं ते दूतीने घणीज धमकात्री गलहत्थो एटले गळे हाथ दइने काढी मूकी, तोपण ते निर्लज्ज शेर लगार मात्र पण लाज्यो नहीं. कामरूप पिशाचे पीड्यो थको गयो ठे विवेक जेना हृदयमांथी, अने पापमय अध्यवसायने लीधे एक क्षण मात्र पण जेने सुख आवतुं नथी. एवो ते शेर फरी पण उल्लंघ थयो ॥ ३६ ॥ फरी एक दिवसे ते शेर पोते नारीनो वेश लइने बेज स्त्रीजं पासे आव्यो, अने जेवी दृष्टि ते स्त्रीजनी उपर गइ, के तरतज आंधलानी परे थइ गयो, एटले हारना प्रज्ञावर्था स्त्रीजने ते कांइ पण देखी शके नहीं, एवो थको अहीं तहीं नमतो रह्यो, तेने दासीजं उपहास करी मारी कूटीने कूतरानी परे त्यांथी बहार काढ्यो ॥ ३७ ॥ पढी शेर नाखुदाने कहेवा लाग्यो के, आपणे उत्तर दिशाना तटे उतरीए, अथवा उत्तर एटले बीजा कोइ तटे उतरीए, माटे तमे वहाणोने वेगे चलावो, परंतु वायरो सन्मुख थवा लाग्यो, तेथी शेरजी घणो उठेग करवा लाग्या ॥ ३८ ॥

अवर देश जावातणा रे, कीधा कोटी उपाय रे ॥

पण वाहण कोंकण तटे रे, आणी मूक्यां वाय रे ॥ जीव० ॥ ३९ ॥

त्रीजी खंमे इम कही रे, विनये त्रीजी ढाल रे ॥

सिद्धचक्र गुण बोलतां रे, लहीए सुख रसाल रे ॥ जीव० ॥ ४० ॥

अर्थ—शेठे ( अवर के० ) बीजा देशे जवाना करोमो उपाय कख्या, पण वायरे सर्व



वहाणोने कोंकण देशना ( तटे के० ) कीनारे आणी मूक्यां ॥ ३९ ॥ ए त्रीजा खंमने विपे विनय-  
विजय उपाध्यायजीए त्रीजी ढाल कही. श्रीसिद्धचक्रजीना गुण बोद्धतां थकां रसाल सुख पामीए ॥ ४० ॥

॥ दोहा ॥

कोंकण कांठे नांगर्यां, सवि वाहण तिणी वार ॥

नृपने मलवा उतर्यो, शेठ लइ परिवार ॥ १ ॥

आव्यो नरपति पाउले, मिलणां करे रसाल ॥

बेठो पासे रायने, तव दीठो श्रीपाल ॥ २ ॥

देखी कुंअर दीपतो, हैये उपनी हूक ॥

लोचन मींचाइ गयां, रवि देखी जिम घूक ॥ ३ ॥

अर्थ—ते वारे खलासीओए सर्व वहाणोने कोंकण कांठे नांगर्यां, शेठ पण पोताना प-  
रिवारने लइने राजाने मलवा माटे वहाणो उपरथी उतरयो ॥ १ ॥ तेणे आवीने राजाने पगे लागी  
घणीज रसाल बहुमूली वस्तुओनां जेटणां करयां. पठी राजानी पासे बेठो, ते वारे श्रीपाल कुंवरने  
दीठो ॥ २ ॥ त्यां दीपता एवा कुंवरने देखीने शेठना हैयामां हुंक (जय) उपनी अने जेम (रवि के०)  
सूर्यने देखीने (घुक के०) घुवरु पद्मीनी आंखो मींचाइ जाय ठे, तेम त्यां शेठजीनां पण  
लोचन मींचाइ गया ॥ ३ ॥

नृप हाथे श्रीपालने, देवरावे तंबोल ॥

शेठ जलदी परे जलखी, चित्त थयुं रुममोल ॥ ४ ॥

है है ! दैव अटारमो, एह किशो उत्पात ? ॥

नाखी हती खारे जले, प्रगट थइ ते वात ॥ ५ ॥

सजा विसरजी राय जब, पहोतो महेले मजार ॥

तव शेठे पम्हारेने, पूढ्यो एह विचार ॥ ६ ॥

एह थगीधर कोण ठे ? नवलो दीसे कोय ॥

तेह कहे गति एहनी, सुणतां अचरिज होय ॥ ७ ॥

वनमां सुतो जागवी, घर आयो जली जात ॥

परणावी निज कुंअरी, न पूढी वात ने जात ॥ ८ ॥

अर्थ—राजाए पण शेठने मोटो सार्थवाह जाणीने बहुमानपूर्वक विशेषे करी तेज श्री-पालने हाथे तेने तंबोल ते पाननुं बीकुं देवराव्युं, ते वारे श्रीपाले पण देखतां वार (फली परे के०) रुमी रीते जाण्यो जे, ए धवल शेठज ठे, अने शेठे जली परे ओलखी लीधो जे, ए श्रीपालज ठे, तेथी तेनुं चित्त रुममोल थयुं ॥ ४ ॥ ते वारे चिंतववा लाग्यो जे, है है इति खेदे अरे ! ए ( अ-टारमो के० ) वांको दैव तेणे आ ते श्यो उत्पात करयो ? के जे वातने मेंखारा पाणीमां एटले स-मुद्रमां नाखी दीधी हती, ते वात अहीं प्रगट थइ !! ॥ ५ ॥ पढी जे वारे सजा विसर्जन करी राजा पोताना महेलने विषे प्होंच्यो ते वारे शेठे विचारयुं जे, आ तेज श्रीपाल ठे, किंवा एना स-रखो बीजो कोइ पुरुष ठे ? तेनी तपास तो करुं, कारण के तेने तो में समुद्रमां नाखी दीधो ठे, मा-

टे ते जीवतोज केम होय ? एवं चिंतवन करीने पढी शेठे ए संबंधी सर्व विचार पोलियाने पूढ्यो ॥ ६ ॥ के हे ज्ञाड ! के आ थगीरथ ते कोण ठे ? आ तो कोइक नवो माणस देखाय ठे. एवं सां-  
जली ते पोलोयो कहे ठे के, हे शेठ ! एनी ( गति के० ) विगत सांजलतां थकां तो माणसने अ-  
चरज पेदा थाय एवी हकीकत ठे ॥ ७ ॥ एने तो वनमांथी सुतो जगावी मोटा महोत्सवे करी ज-  
ली ज्ञाते घेर तेनी आणीने राजाए पोतानी कुंवरी परणावी दीधी, पण एनी जात के ज्ञात कोण  
ठे ? ते वात पण कांइ पूढी नही ॥ ८ ॥

शेठ सुणी रीऊयो घणुं, चित्तमां करे विचार ॥

एहने कष्टे पाम्वा, जलुं देखाम्युं बार ॥ ९ ॥

देइ कलंक कुजातिनुं पामुं एहनी लाज ॥

राजा हणशे एहने, सहेजे सरशे काज ॥ १० ॥

जो पण जे जे में कख्यां, एहने दुःखनां हेत ॥

ते ते सवि निष्फल थयां, मुज अजिदाष समेत ॥ ११ ॥

तो पण वाज न आवीए, मन करीए अनुकूल ॥

उद्यमथी सवि संपजे, उद्यम सुखनुं मूल ॥ १२ ॥

वैरीने वाध्यो घणो, ए मुज खणशे कंद ॥

प्रथमज हणवा एहने, करवो कोइक फंद ॥ १३ ॥

अर्थ—ते वात सांजलीने शेठ घणोज रीऊ पाम्यो, अने मनमां विचार करवा लाग्यो के, एने कष्टमां पारुवा माटे मने जलुं बारणुं देखारुयुं, कारण के एनी जात जात कोइ जाणतो नथी, तो ए उपाय मारा हाथमां घणो श्रेष्ठ आव्यो ठे ॥ ए ॥ माटे हवे हुं कोइक कुजातिनुं कलंक द-  
इने एनी लाज पारुं के, जेथी राजा एने अवश्य हणी नाखशे, ने सहेजमां मारुं कार्य सरी जशे ॥ १० ॥ जो पण आज पर्यंत एने जे जे में दुःखनां ( हेत के० ) कारण करयां, ते ते सर्व कारण मारा मनना अजिलाष सहित निष्फल थयां, एटले कारणनी निष्फलता थइ तो ते कारण सफल करवा माटे मारा मनना जे अजिलाषो हता, ते पण सर्व निष्फल थयां ॥ ११ ॥ तो पण वाज आवीए नहीं एटले सर्व हेतु निष्फल थइ गया, माटे हवे उद्यम मूकी देवो एवुं प्रतिकूल मन करीए नहीं, परंतु उद्यम जारी राखवा माटे मनने अनुकूल करीए, कारण के उद्यम करयाशीज सर्व कांइ संपजे—नीपजे ठे, माटे उद्यम जे ठे, तेज सुखनुं मूल ठे ॥ १२ ॥ तथा वली ए तो मारो वैरी ठे, माटे जो घणो वधशे तो मने ( कंद के० ) मूलमांथी ( खणशे के० ) खोदी नाखशे, माटे तेनी पहेलांज एने हणवानो कोइक फंद रचवो सारो ठे ॥ १३ ॥

इम चिंतवतो ते गयो, उतारे आवास ॥

पलक एक तस जक नहीं, मुख मूके निसास ॥ १४ ॥

अर्थ—एम चिंतवतो ते शेठ पोताना उताराना (आवास के०) घरमां गयो, पण एक पलवार सुधी तेने जंप आवतो नथी, मुखर्था निसासा मूक्या करे ठे ॥ १४ ॥

॥ ढाल चोथी ॥

॥ आपाढभूति अणगारने रे, कहे गुरु अमृत वाण रे ॥ जोगीसर चेला ॥ भिक्षाने भमता थका हो लाल ॥ ए देशी ॥

इण अवसर तिहां मुंवनुं रे, आव्युं टोळुं एक रे ॥ चतुर नर ॥

टे ते जीवतोज केम होय ? एवं चिंतवन करीने पढी शेठे ए संबंधी सर्व विचार पोलियाने पूढ्यो  
 ॥ ६ ॥ के हे जाइ ! के आ थगीरथ ते कोण ठे ? आ तो कोइक नवो माणस देखाय ठे. एवं सां-  
 जली ते पोळोयो कहे ठे के, हे शेठ ! एनी ( गति के० ) विगत सांजलतां थकां तो माणसने अ-  
 चरज पेदा थाय एवी हकीकत ठे ॥ ७ ॥ एने तो वनमांथी सुतो जगावी मोटा महोत्सवे करी ज-  
 ली जाते घेर तेनी आणीने राजाए पोतानी कुंवरी परणावी दीधी, पण एनी जात के जात कोण  
 ठे ? ते वात पण कांइ पूढी नही ॥ ८ ॥

शेठ सुणी रीऊयो घणुं, चित्तमां करे विचार ॥

एहने कष्टे पाम्वा, जलुं देखाम्युं बार ॥ ९ ॥

देइ कलंक कुजातिनुं पामुं एहनी लाज ॥

राजा हणशे एहने, सहेजे सरशे काज ॥ १० ॥

जो पण जे जे में कस्यां, एहने दुःखनां हेत ॥

ते ते सवि निष्फल थयां, मुज अजिलाष समेत ॥ ११ ॥

तो पण वाज न आवीए, मन करीए अनुकूल ॥

उद्यमथी सवि संपजे, उद्यम सुखनुं मूल ॥ १२ ॥

वैरीने वाध्यो घणो, ए मुज खणशे कंद ॥

प्रथमज हणवा एहने, करवो कोइक फंद ॥ १३ ॥

अर्थ—ते वात सांजलीने शेठ घणोज रीऊ पाम्यो, अने मनमां विचार करवा लाग्यो के, एने कष्टमां पामवा माटे मने जलुं बारणुं देखाम्युं, कारण के एनी जात जात कोइ जाणतो नथी, तो ए उपाय मारा हाथमां घणो श्रेष्ठ आव्यो ठे ॥ ए ॥ माटे हवे हुं कोइक कुजातिनुं कलंक द-  
इने एनी लाज पाहुं के, जेथी राजा एने अवश्य हणी नाखशे, ने सहेजमां मारुं कार्य सरी जशे  
॥ १० ॥ जो पण आज पर्यंत एने जे जे में दुःखनां ( हेत के० ) कारण करयां, ते ते सर्व कारण  
मारा मनना अजिलाष सहित निष्फल थयां, एटले कारणनी निष्फलता थइ तो ते कारण सफल  
करवा माटे मारा मनना जे अजिलाषो हता, ते पण सर्व निष्फल थयां ॥ ११ ॥ तो पण वाज आ-  
वीए नहीं एटले सर्व हेतु निष्फल थइ गया, माटे हवे उद्यम मूकी देवो एवुं प्रतिकूल मन  
करीए नहीं, परंतु उद्यम जारी राखवा माटे मनने अनुकूल करीए, कारण के उद्यम करवाथीज  
सर्व कांइ संपजे—नीपजे ठे, माटे उद्यम जे ठे, तेज सुखनुं मूल ठे ॥ १२ ॥ तथा वली ए तो मारो  
वैरी ठे, माटे जो घणो वधशे तो मने ( कंद के० ) मूलमांथी ( खणशे के० ) खोदी नाखशे, माटे  
तेनी पहेलांज एने हणवानो कोइक फंद रचवो सारो ठे ॥ १३ ॥

इम चिंतवतो ते गयो, उतारे आवास ॥

पलक एक तस जक नहीं, मुख मूके निसास ॥ १४ ॥

अर्थ—एम चिंतवतो ते शेठ पोताना उताराना (आवास के०) घरमां गयो, पण एक  
पलवार सुधी तेने जंप आवतो नथी, मुखथी निसासा मूक्या करे ठे ॥ १४ ॥

॥ ढाल चोथी ॥

॥ आपाढभूति अणगारने रे, कहे गुरु अमृत वाण रे ॥ जोगीसर चेला ॥ भिक्षाने भमता थका हो लाल ॥ ए देशी ॥

इण अवसर तिहां मुंवनुं रे, आव्युं टोलुं एक रे ॥ चतुर नर ॥

उज्जा उलगनी करे हो लाल ॥

तेमी महत्तर मुंबने रे, शेठ कहे अविवेक रे ॥ चतुर नर ॥

काज अमारुं एक करो हो लाल ॥ १ ॥

एह जमाइ रायनो रे, तेहने कहो तुमे मुंब रे ॥ चतुर ॥

लाख सोनैया तुमने आपशुं हो लाल ॥

धाइने वलगो गले रे, सघलुं मली कुटुंब रे ॥ चतुर ॥

पारु घणो अमे मानशुं हो लाल ॥ २ ॥

अर्थ—एत्रा अवसरे त्यां एक मुंबनुं टोलुं आव्युं. ते उज्जा थका शेठनी ओलग करे ठे. ते वारे शेठे ( महत्तर के० ) मोटा मुंबने तेमीने तेने अविवेकनी वात कहेवा मांकी के, हे मुंब ! तमे अमारुं एक कार्य ठे, ते करो ॥ १ ॥ ए राजानो जमाइ जे ठे, तेने तमे जइने ए मुंब ठे, एम कहो, तो ए काम करवाना लाख सोनैया तमने आपीशुं, माटे तमे तमारुं सर्व कुटुंब मली धाइने एने गले जइ वलगो, तो अमे तमारो घणो पारु मानशुं ॥ २ ॥

मुंब कहे स्वामी ! सुणो रे, करशुं ए तुम काम रे ॥ चतुर ॥

मुजरो हमारो मानजो हो लाल ॥

केलवशुं कूमी कला रे, लेशुं परठयां दाम रे ॥ चतुर ॥

साबाशी देजो पढे हो लाल ॥ ३ ॥



मुंब मल्ली सवि ते गया रे, रायतणे दरबार रे ॥ चतुर० ॥

गाये उन्ना घूमता हो लाल ॥

राग आलापे टेकशुं रे, रीऊयो राय अपार रे ॥ चतुर० ॥

मागो कांइ मुखे इम कहे हो लाल ॥ ४ ॥

मुंब कहे अम दीजीए रे, महोत वधारी दान रे चतुर० ॥

महोत अमे वांढीए घणुं हो लाल ॥

तव नरपति कुंअर कने रे, देवरावे तस पान रे ॥ चतुर० ॥

तेहनुं महोत वधारवा हो लाल ॥ ५ ॥

पान देवा जव आवीयो रे, कुंअर तेहनी पास रे ॥ चतुर० ॥

हसित वदन जोतो हसी हो लाल ॥

वमो मुंब वलग्यो गले रे, आणी मन उद्धास रे ॥ चतुर० ॥

पुत्र आज जेठ्यो जले हो लाल ॥ ६ ॥

अर्थ—ते सांजली मुंब कहेतो हवो के, हे स्वामिन् ! ए तमारुं काम अमे करशुं, पण अमारो मुजरो मानजो, ए अमे कूमी कला केलवशुं, अने पढी तमारी साथे परठेलां ( दाम के० ) नाणां लइशुं, पाठलथी वली साबाशीनो सरपाव पण अमने आपजो ॥ ३ ॥ एम कही ते सर्व मुंब मल्लीने राजाने दरबारे गया. त्यां गोंखनी नीचे घूमता उन्ना थका टेक. सहित रागना आलाप

करीने मधुर स्वरे गावा मांरुं, तेथी राजा पण गीत सांजली पार विनानो तेमना उपर रिऊथो  
 अने मुखथी कहेतो हवो के, कांइ मागो, ते हुं आपुं ॥ ४ ॥ ते सांजली रुंव कहेवा लाग्या, के,  
 हे स्वामीन् ! अमने महत्त्व वधारण दान आपो, कारण के अमे मान महत्त्वनेज घणुं इच्छीए  
 ठीए. ते वारे राजाए पण खुशी थइने तेमनुं महत्त्व वधारवा माटे कुंवरनी पासे पाननुं बीकुं देव-  
 राव्युं ॥ ५ ॥ हवे जे वारे पाननुं बीकुं देवाने माटे श्रीपाल कुंवर ते कुंवोनी पासे आव्यो, ते वारे  
 ते कुंवोमां जे वनो एटले मोटो कुंव ठे ते कुंवरनुं हसित वदन हसता मुखने पोते पण हसीने  
 जोतो थको अथवा पोताना हसित वदने हसीने श्रीपालने जोतो थको मनमां घणो उद्धास एटले  
 हर्ष आणीने कुंवरना गलामां जइ वलगी रह्यो, अने कहेवा लाग्यो के, हे पुत्र ! तुं आज जले  
 अमने जेव्यो. मोटी वात थइ जे तुं आज अमने मढ्यो ॥ ६ ॥

एहवे आवी कुंवनी रे, रोइ लागी कंठ रे ॥ चतुर ॥

अंगोअगे जेटती हो लाल ॥

बहेन थइने एक मली रे, आणी मन उत्कंठ रे ॥ चतुर ॥

वीरा जाजं तुम जामणे हो लाल ॥ ७ ॥

एक कहे मुज मानलो रे, एक कहे ज्ञाणेज रे ॥ चतुर ॥

एवमा दिन तुमे किहां रह्या हो लाल ॥

एक काकी एक जुआ (फइ) थइ रे, ॥ देखाम घणुं हेज रे ॥ चतुर ॥

वाट जोतां हतां ताहरी हो लाल ॥ ८ ॥

अर्थ—एवामां वली एक घरमी मुंबमी हती, ते दोमी आवीने रोती थकी पुत्र ! पुत्र ! करती कुंवरने गले वलगीने अंगोअंगे जेटती हवी अने कहेती हवी के, हे वत्स ! आज केटले काखे तुं अमने मढ्यो ! एमज वली एक जणी बहेन थइने कुंवरने आवी मली, अने कहेवा लागी के, हे वीरा ! हे बंधव ! हुं तारे जामणे जाउं. ( तेमज एक कहेवा लागी के, आ मारो जत्रीजो ठे, एक कहेवा लागी के, आ मारो देवर ठे, एक कहे ठे के, ए मारो जर्तार ठे, मने नानी परणीने मूकी गयो हतो, ते आज मारा पुण्योदयशी मने मढ्यो ) ॥ ७ ॥ तेमज एक मुंब कहे ठे के, ए मारो मामो ठे, एक कहे ठे के, आ मारो ज्ञाणेज ठे, अरे ज्ञाइ ! एटला दीवस तमे क्यां रह्या हता ? तमे परदेशमां क्यां क्यां फरया ? हंसछीपे तमे कुशले गया, पढी जहाज उपर चढ्या. एवुं अमे सांजढ्युं हतुं, त्यांथी अहीं आव्या जणाओ ढो. वली एक काकी थइ. एक फूइ थइने घणुंज हेज एटले हेत देखाडे ठे के, हे ज्ञाइ ? अमे तारी वाट जोता हतां ॥ ८ ॥

मुंब कहे नररायने रे, ए अम कुल आधार रे ॥ चतुर ॥

रीसावी चाढ्यो हतो हो लाल ॥

तुम पसाय जेलो थयो रे, ए सवि महारो परिवार रे ॥ चतुर ॥

जांग्यां दुःख विगोहनां हो लाल ॥ ९ ॥

राजा मन चिंते इस्युं रे, सुणी तेहनी वाच रे ॥ चतुर ॥

वात घणी विरुइ थइ हो लाल ॥

एह कुटुंब सवि एहनुं रे, दीसे परतकूख साच रे ॥ चतुर० ॥

धिक्! मुज वंश विटाळीयो हो लाळ ॥ १० ॥

निमित्तियो तेमावीयो रे, में तुज वचनविशास रे ॥ चतुर० ॥

पुत्री दीधी एहने हो लाळ ॥

किम मातंग कह्यो नहीं? रे, तें दीधो गळे पाश रे ॥ चतुर० ॥

निमित्तियो वलतुं कहे हो लाळ ॥ ११ ॥

अर्थ—हवे तो मुंब राजाने कहे ठे के, हे महाराज! आ अमारा कुलनो आधार ठे, ए अमाराथी रीसाइने चाढ्यो गयो हतो. ते तमारा पसायथी आज जेळो थयो. ए सर्व मारो परिवार ठे, आज अमारां विठोहनां दुःख जांग्यां, अमे एने सारी रीते न ओळखत, पण आ पाननुं बीमुं आप-वा आव्यो. तेना विषे अमे हवे सारी रीते लक्षणे करी ओळख्यो ॥ ए ॥ एवी रीतनी ते सर्व मुंब मुंबमीओनी वाणी सांजळीने राजा पोताना मनमां एवुं चिंतववा लाग्यो के, वात तो घणीज (विरुद्ध केण) माठी थइ. आ मुंबोनुं कुटुंबजे ठे, ते सर्व एनुंज ठे, ए प्रत्यक्ष साचुंज देखाय ठे, माटे धिक्कार ठे एने के, जेणे मारो वंश विटाळ्यो! ॥ १० ॥ एम चिंतवी राजाए निमित्तयाने तेमाव्यो, अने कहुं के, में तारा वचन उपर विश्वास राखीने एने मारी पुत्री आपी, तो ए मातंगनी जात ठे, एवुं तें प्रथम मने केम न कहुं? माटे तेंज आ मारे गळे फांसो दीधो. एवुं सांजळी वलतुं निमित्तियो बोड्यो ॥ ११ ॥

मुज निमित्त जूतुं नहीं रे, सुणजो साची वात रे ॥ चतुर० ॥

ए बहु मातंगनो धणी हो लाल ॥

राय अरथ समजे नहीं रे, कोप्यो चिंते घात रे ॥ चतुर ० ॥

कुंअर निमित्तिया उपरे हो लाल ॥ १२ ॥

ते बेहुने मारवा रे, राये कीध विचार रे ॥ चतुर ० ॥

सुअट घणा तिहां सज कीया हो लाल ॥

मदनमंजरी ते सुणी रे, आवी तिहां ते वार रे ॥ चतुर ० ॥

रायने इणी परे विनवे हो लाल ॥ १३ ॥

काज विचारी कीजीए रे, जिम नवि होय उपहास रे ॥ चतुर ० ॥

जगमां जश लहीए घणुं हो लाल ॥

आचारे कुल जाणीए रे, जोइए हिये विमास रे ॥ चतुर ० ॥

दुब्बल कन्ना नवि होइए हो लाल ॥ १४ ॥

अर्थ—हे राजान् ! मारुं निमित्त जूतुं नथी, हुं तमने साचेसाची वात कहुं लुं, ते तमे सांजलो, के ए पोते मातंग नथी, पण ए घणा मातंगनो धणी ठे. एवुं कहुं, पण मातंग शब्दनो अर्थ राजा समजतो नथी. एटले हाथीने पण मातंग कहीए, अने चंफालने पण मातंग कहीए, तेथी चिंतव्युं जे, एज मातंग जे उज्जा ठे तेनो स्वामी ए हशे, एवुं विचारी कुंवरनी तथा निमित्तियांनी उपर कोप्यो थको तेमनी घात करवानी चिंतवना करतो हवा ॥ १३ ॥ राजाए ते बे जणने

मारवानो विचार करीने त्यां घणा सुजटोने सज्ज करया, तैयार कीधा. ते वात मदनमंजरीए सांजली, ते वारे तेज वखते त्यां आवीने राजाने ए रीते विनववा लागी ॥ १३ ॥ के हे पिताजी ! जे काम करीए, ते विचारीने करीए. के जेम पाठलथी उपहास न थाय. जो विचारीने करीए, तोज जगतमां घणो यश पामीए. जो हेंये विचार करी जोइए, तो माणसना आचार उपरभी पण कुल जाणी शकीए, पण जेनी तेनी खोटी साची वात सांजलीने तेनो सारासार समज्या विना कोइ अकार्य करी नाखवुं नहीं, अने एवा दुर्बल कानवाला थइए नहीं. लोकमां पण एवी कहेवत ठे के, “राजाने कान होय, पण शान न होय,” ए कहेवत प्रमाणे तमारे वर्त्तवुं नहीं ॥ १४ ॥

कुंचरने नरपति कहे रे, प्रगट कहो तुम्ह वंश रे ॥ चतुर ॥

जिम सांसो दूरे टले हो लाल ॥

कहे कुंचर किम उच्चरे ? रे, उत्तम निज परशंस रे ॥ चतुर ॥

कामे कुल जलखावशुं हो लाल ॥ १५ ॥

सैन्य तुमारुं सज करो रे, मुज कर द्यो तरवार रे ॥ चतुर ॥

तव मुज कुल प्रगट अशे हो लाल ॥

माथुं मुंमाव्या पढी रे, पूढे नक्षत्र वार रे ॥ चतुर ॥

एह उखाणो साचव्यो हो लाल ॥ १६ ॥

अर्थ—एवी पोतानी पुत्रीनी वात सांजलीने राजा कुंवर प्रत्ये कहे ठे के, हे वत्स ! तमे

तमारो वंश प्रगट करो. जेम ए वातनो मने संदेह ठे, ते दूर टली जाय. ते सांजली कुंवर हसीने  
 कहेतो हवो के, हे राजन्! जे उत्तम पुरुष ठे, ते पोते पोताने मुखे पोतानी प्रशंसानो उच्चार केम  
 करे? माटे कोइ मारा जेवुं काम परुशे, ते वारे हुं मारुं कुत्र तमोने उलखावीश ॥ १५ ॥ अथवा  
 तमे तमारुं सर्व सैन्य सज्ज करो एटले तैयार करो, अने मारा हाथमां एक तरवार आपो, जेथी  
 मारा हाथ तमने कुल कही देशे, ते वारे मारुं कुत्र प्रगट थशे. हे राजन्! तमे तो केवुं कन्युं?  
 के कोइ पुरुष माथुं मुंभावीने पढी जोशीनी पासे जइ नक्षत्र वार पूठवा लाग्यो, तेने जोशीए कहुं  
 के जाइ! तारे नक्षत्र वार पूठवानुं शुं काम ठे? त्वारे तेणे कहुं के, हुं मस्तक मुंभावी आव्यो तुं,  
 माटे नक्षत्र वार पूठुं तुं, ते सांजली जोशी पासे जे लोक बेठेला हता, ते सर्व खमखम हसीने  
 बोढ्या के, जाइ! तुं तो घणो माह्यो देखाय ठे, जे माथुं तो प्रथमश्रीज मुंभावी आव्यो ठे, तो हवे  
 पूठवानुं शुं कारण ठे? ए उखाणो तमे पण साचव्यो देखाय ठे, कारण के तमारी पुत्री परणावीने  
 हवे मारो वंश पूठो ठो ॥ १६ ॥

अथवा प्रवहणमां अठे रे, दोय परणी मुज नार रे ॥ चतुर ॥

तेनी पूठो तेहने हो लाल ॥

ते कहेशे सवि माहरो रे, मूलथकी अधिकार रे ॥ चतुर ॥

इणी परे कीजे पारखुं हो लाल ॥ १७ ॥

तेहने तेमवा मोकल्यो रे, राये निज परधान रे ॥ चतुर ॥



ते जइने तिहां विनवे हो लाल ॥

तव मयणा मन हरखीयां रे, पामी आदरमान रे ॥ चतुर० ॥

सहि कंते तेमावीयां हो लाल ॥ १८ ॥

बेसी रयण सुखासने रे, आव्यां राय हजुर रे ॥ चतुर० ॥

भूपति मन हर्षित थयुं हो लाल ॥

नयणे नाह नीहालतां रे, प्रगट्यो प्रेम अंकुर रे ॥ चतुर० ॥

साचे जूठ नसामीयुं हो लाल ॥ १९ ॥

अर्थ—अथवा जो ए रीते मारा हाथथी मारुं कुल उलखवा तमारी मरजी न होय, तो हमणां जे वहाण आव्यां ठे, तेमां मारी परणेली बे स्त्रीउं ठे, तेमने तेमनीने पूढो, ते मारो मूलथी मांमनीने जे कांइ अधिकार ठे, ते सर्व कहेशे. ए रीते पारखुं करीए ॥ १७ ॥ ते सांजली राजाए ते स्त्रीउंने तेमवा माटे पोताना प्रधानने मोकट्यो. ते जइने त्यां ते स्त्रीओने गाममां पधारवानी विनंति करतो हवो. ते वारे ते स्त्रीउं पण आदरमान पामी, तेथी तेमनां मन हर्षायमान थयां, अने विचारवा लागी के, निश्चे आपणने जत्तारे तेमावी ठे ॥ १८ ॥ पढी ते बे जणी रत्ने जमाव सुखासने बेसीने राजानी हजुर आवी. तेमने जोइ राजा पोताना मनमां घणोज हर्ष पाम्यो, अने स्त्रीउंने पण पोताना ( नाह के० ) जत्तारिने नयणे नीहालतां थकां प्रेमनो अंकुरो प्रगट्यो. अहीं साचे आवीने जूठाने नसामी मूक्युं, एटले जे वारे साचुं आवे, ते वारे जूठुं नासी जाय, तेम

थयुं ॥ यतः ॥ जूठ विना फीकी लगत, अधिक जूठ दुःख जोन ॥ जूठ साचमें मेलीए, ज्युं आटामें  
जोन ॥ १ ॥ इति ॥ १९ ॥

विद्याधरपुत्री कहे रे, सघडो तस विरतंत रे ॥ चतुर० ॥

विद्याधर मुनिवरे कह्यो हो लाल ॥

पापी शेठे नांखीयो रे, सायरमां अम कंत रे ॥ चतुर० ॥

वखते आज अमे लह्यो हो लाल ॥ २० ॥

ते सुणतां जव ओलख्यो रे, तव हरख्यो मन राय रे ॥ चतुर० ॥

पुत्र सगी जगिनी तणो हो लाल ॥

अविचारयुं कीधुं हतुं रे, पण आव्युं सवि ठाय रे ॥ चतुर० ॥

जो जनमांहे घी ठळ्युं हो लाल ॥ २१ ॥

नरपति पूढे मुंबने रे, कहो ए किस्यो विचार रे ॥ चतुर० ॥

तव ते बोले कंपता हो लाल ॥

शेठे अम्ह विगोइया रे, लोने थया खुवार रे ॥ चतुर० ॥

कूमं कपट अमे केलव्युं हो लाल ॥ २२ ॥

अर्थ—पढी राजाना पूढवाथी जेम विद्याचारण मुनिवरे रत्नद्वीपमां श्रीपाल कुंवरनु  
चरित्र सजानी समद कह्युं हतुं, तेम विद्याधर राजानी पुत्री ते सर्व वृत्तांत वसुपाल राजानी आगल

कहेती हवी. वली कहुं जे, आ पापी शेठे अमारा जर्तारने समुद्रमां नाख्यो. ते अमे अमारा मोटा  
 वखतना योगथी आज ( लह्यो के० ) पाम्या ॥ १० ॥ ते वात सांजलतांज जे वारे श्रीपालने उलख्यो,  
 ते वारे राजा पोताना मनमां हर्ष पाम्यो, जे आ तो मारी सगी बहेननो पुत्र ठे, अरे ! में काम तो  
 विचारया विना करयुं हतुं, पण सर्व ठेकाणे आवी गयुं. आ तो जोजनमांहे घी ढली पम्वा जेवुं  
 उत्तम काम थयुं ॥ ११ ॥ हवे राजा मुंबोने पूढतो हयो के, हे मुंबो ! तमे कहो के, ए केवो  
 विचार ठे ? ते वारे ते मुंबो थर थर कंपता थका बोढ्या के, हे महाराज ! अमने तो धवल शेठे  
 वगोव्या, अमोने द्रव्य आपवाने कबूल करयुं. तेना लोन्नथी खुवार थया. ए सर्व अमे अहीं कूमुं  
 कपट केलव्युं हतुं ॥ १२ ॥

तव राजा रीसे चढ्यो रे, बांधी अणाव्यो शेठ रे ॥ चतुर० ॥

मुंब सहित हणवा धर्यो हो लाल ॥

तव कुंअर आमो धढ्यो रे, गोमाव्यो ते शेठ रे ॥ चतुर० ॥

उत्तम नर एम जाणीए हो लाल ॥ १३ ॥

निमित्तियो तव बोलीयो रे, साचुं मुज निमित्त रे ॥ चतुर० ॥

ए बहु मातंगनो धणी हो लाल ॥

मातंग कहीए हाथीया रे, तेहनो प्रजु वरुचित्त रे ॥ चतुर० ॥

ए राजेसर राजीयो हो लाल ॥ १४ ॥

निमित्तियाने नृप दीए रे, दान अने बहु मान रे ॥ चतुर० ॥

विद्यानिधि जगमां वमो हो लाख ॥

कुंअर निज घरे आवीया रे, करता नव पद ध्यान रे ॥ चतुर० ॥

मयणा त्रणे एकठी मली हो लाख ॥ १५ ॥

अर्थ—ते वारे (रीसे के०) क्रोधे चढ्या थका राजाए शेठने बांधी अणाव्यो, अने मुंबोना टोला सहित ते शेठने हणवा माटे धर्यो, एटले धारयो—पकड्यो. ते वारे श्रीपाल कुंवर आमो पमीने ते शेठने तथा मुंबोने ठोकावतो हवो, हे सज्जनो! जुठ के उत्तम नरने एवी रीते (जाणीए के०) परखीए. जे अवगुण करनारने पण गुण करे ॥ १३ ॥ ते वारे निमित्तियो बोढ्यो के, हे राजन्! माहं निमित्त जुठ, केवुं साचुं ठे? ए (बहु के०) घणा मातंगनो धणी ठे, एवुं मै कहुं हतुं. ते खरेखरुं सत्य थयुं. त्यारे राजाए पूढयुं के, मातंग ते कोने कहीए? निमित्तियो बोढ्यो के, मातंग शब्दे हस्तीओ जाणवा, तेनो ए (प्रजु के) स्वामी जाणवो, एटले घणा हाथीओनो एने मोटो परिवार ठे, वली (वरुचित्त के०) मोटा उदार मनवालो ए जाणवो, तथा ए (राजेसर के०) राजाओनो पण इश्वर एवो (राजीयो के०) राजा जाणवो ॥ १४ ॥ पठी ते निमित्तियाने राजाए घणुं दान दीधुं, अने बहु मान आपी विसर्जन कर्यो. जगतमांहे विद्यानो (निधि के०) खजानो ते (वमो के०) मोटो जाणवो. हवे श्रीपाल कुंवर पण पोताने घेर आव्या, त्यां नव पदनुं ध्यान धरतां थकां रहे ठे, अने (त्रण मयणा के०) मदनरेखा, मदनमंजूषा अने मदनमंजरी, ए त्रण स्त्रीओ पण एकठी मली ठे ॥ १५ ॥

कुञ्जर पूरवनी परे रे, पावे मननी प्रीत रे ॥ चतुर० ॥

पासे राखे शेठने हो लाख ॥

ते मनथी ठंमे नहीं रे, दुर्जननी कुल रीत रे ॥ चतुर० ॥

जे जेहवो ते तेहवो हो लाख ॥ ९६ ॥

बेहु हाथ जूँइ पड्या रे, काज न एको सिद्ध रे ॥ चतुर० ॥

शेठ इस्युं मन चितवे हो लाख ॥

पी न शक्यो ढोली शकुं रे, एहवो निश्चय कीध रे ॥ चतुर० ॥

एहने निज हाथे हणुं हो लाख ॥ ९७ ॥

अर्थ—हवे जो पण धवल शेठे श्रीपालने दुःख देवा माटे घणाए उपाय करथा, तो पण श्रीपाल तो पूर्ववी रीतेज शेठनी साथे मननी प्रीति पावे ठे, तेथी निरंतरपणे शेठने तो पोतानी पासेज राखे ठे. तेम ठतां पण दुर्जनना कुलनी रीती ठे, ते रीतिने दुष्ट स्वजावालो शेठ पोताना मनथी ठांरतो नथी, केमके जे जेवो होय, ते तेवोज जाणवो. एटले जे जलो होय ते जलोज होय, अने जे जूंमो होय. ते भूंमोज होय, एमां कांइ संशय नथी ॥ यतः ॥ दुर्जनस्य स्वजावोऽयं परकार्यविनाशकः ॥ कथं वा कार्यमायाति, मुषको वस्त्रजक्षणात् ॥ १ ॥ गुणलक्षं परित्यज, दोषं गृह्णन्ति दुर्जनाः ॥ लक्षं दोषं परित्यज्य, गुणं गृह्णन्ति सज्जनाः ॥ २ ॥ अर्थ, दुर्जन माणसनो ए स्वजावज होय ठे जे, ते परना कामनो नाश करे ठे. कारण के जेम उंदर वस्त्रना जक्षणाथी शुं लाजने पामे ठे. तथा

## શ્રીપાઠ અને ધવલ શેઠ



જિહાં સાતમી ભૂમિએ પોઢયો છે તિહાં તે ધૃષ્ટ અનિષ્ટ પાપીષ્ટ ધવલશેઠ પોતે હાથમાં કટારી લઈને ચઢ્યો પરંતુ સાતમી ભૂમિએ  
કયાંએક ઉન્માર્ગે પગ મુકતાં યસી ગયો, તેથી સાતમી ભૂમિથી હેઠો આવી પડ્યો. તિહાંથી પડતાં શેઠને પોતાના હાથમાં  
કટારી હતી તે પણ લાગી અને શેઠનું પાપ પણ આવી પહોંચ્યું, એટલે પાપનો મહો ભરાણો હતો તે પણ ફુટ્યો.  
તેને લીધે શેઠ આર્ત રોદ્ર ધ્યાનમાં વર્તતો થકો ભરણ પામીને સાતમે નરકે ગયા.

दुर्जनो लाख गुणोनो त्याग करीने दोषने ग्रहण करे ठे. अने सजनो लाख दोषने ठोमीने गुणोज  
 ग्रहण करे ठे ॥ २६ ॥ शेर तो वली पण पोताना दुर्जनपणाने अंगीकार करीने मनमांहे चिंतवना  
 करतो हवो के, मारा तो बे हाथ (जुंइ के०) जूमिए पड्या, परंतु एक पण कार्य सिध्युं नहीं, तथापि  
 हवे जो हुं पी शकुं नहीं, तोपण ढोली तो (शकुं के) नाखुं, तेथी शेठे एवो निश्चय कीधो के, ए तो  
 सातमी जूमिए एकलोज सुवे ठे, बीजुं कोइ पासे नथी, माटे हवे हुं एने (निज के०) पोताने  
 हाथेज (हणुं के०) हणी नाखुं, के जेथी बे स्त्रीओ अने एनी लक्ष्मी ते तो मारे हाथे नहीं चडे,  
 तो पण ए पोते जोगवी शकशे नहीं, एटलुं तो काम थशे. एवो निश्चय करीने ॥ २७ ॥

कुंअर पोढ्यो ठे जिहां रे, सातमी जुंइए आप रे ॥ चतुर० ॥

लेइ कटारी तिहां चढ्यो हो लाख ॥

पग लपट्यो हेठो पड्यो रे, आवी पढोतुं पाप रे ॥ चतुर० ॥

मरी नरके गयो सातमी हो लाख ॥ २८ ॥

लोक प्रजाते तिहां मल्यां रे, बोले धिक् ! धिक् ! वाण रे ॥ चतुर० ॥

स्वामिजोही ए थयो हो लाख ॥

जेह कुंअरने चिंतव्युं रे, आप लह्युं निरवाण रे ॥ चतुर० ॥

उग्र पाप तरतज फले हो लाख ॥ २९ ॥

अर्थ—ज्यां सातमी जूमिए कुंवर पोढ्यो ठे त्यां ते धृष्ट, अनिष्ट, पापिष्ठ धवल शेर

પોતે હાથમાં કટારી લઈને ચઢ્યો, પરંતુ સાતમી ઝૂમિએ ક્યાંએક ઉન્માર્ગે પગ મૂકતાં પગ (લપ-  
 ધ્યો વે ૦) યસી ગયો, તેથી સાતમી ઝૂમિથી હેઠો આવી પડ્યો. ત્યાંથી પડતાં શેઠને પોતાના હા-  
 થમાં કટારી હતી, તે પણ લાગી, અને શેઠનું પાપ પણ આવી પહોંચ્યું. એટલે પાપનો ઘસો જરાણો  
 હતો, તે પણ ફૂડ્યો. તેને લીધે શેઠ આર્ત રોડ ધ્યાનમાં વર્તતો થકો મરણ પામીને સાતમી નરકે  
 ગયો. એટલે સાતમી ઝૂમિથી પડ્યો અને સાતમી નરકપૃથ્વીએ ગયો, કેમકે એવા નીચ પુરુષોને  
 એવુંજ સ્થાનક મળે, પરંતુ બીજું નહીં ॥ યતઃ ॥ સો સત્તમઝૂમિઝં, પમિઝં પત્તો ય સત્તમી ઝૂમી ॥  
 નિરયસ્સ તારિસાણં, સમત્થિ ઠાણં કિમન્નત્થ ॥ ૧ ॥ ઇતિ શ્રીપાલચરિત્રે ॥ અર્થ—તે ધવલ શેઠ  
 સાતમે માલેથી પડ્યો, અને સાતમી નરક ઝૂમિને પામ્યો. તે ધવલ જેવા ડુપ્ટોને તેવુંજ નરકનું  
 સ્થાન હોય છે. બીજે ક્યાંથી હોય. ॥ તથા ॥ મિત્રદ્રોહી કૃતઘ્નશ્ચ, યેઽપિ વિશ્વાસઘાતકાઃ ॥ તે નરા  
 નરકં યાંતિ, યાવચ્ચંદ્રદિવાકરૌ ॥ ૧ ॥ અર્થ—મિત્રનો દ્રોહ કરનાર, કેટલા ઉપકારને હણનાર અને  
 જે વિશ્વાસઘાત કરે છે. તે ત્રણે જ્યાં સૂધી સૂર્ય અને ચંદ્રની સ્થિતિ છે. ત્યાં સૂધી નરકમાં જાય  
 છે. ॥ ૨૭ ॥ ત્યાં પ્રજાતે લોક એકઠાં મદ્યાં, તે સર્વ એ શેઠને ધિક્કાર છે ! ધિક્કાર છે ! ! ! એવી  
 વાણી બોલતાં હવાં. જે માટે એ સ્વામિદ્રોહી થયો, એ પાપી શેઠે કુંવરને હણવાનું ચિતવ્યું તે જેવું  
 ચિતવ્યું એવું પોતેજ પામ્યો. એ અણસ્વૂટે નિર્વાણ પામ્યો, જે માટે કહું છે કે. (ઉગ્ર કે ૦) ઘણું અઘોર  
 પાપ કરે, તો તે તરતજ ફલે ॥ ૨૯ ॥

મૃતકારજ તેહનાં કરે રે, કુંઞ્ચર મન ધરે સોગ રે ॥ ચતુર ૦ ॥

ગુણ તેહનાં સંજારતો હો લાલ ॥



सोवन घणुं तपावीए रे, अग्नितणे संयोग रे ॥ चतुर० ॥

तोही रंग न पालटे हो लाल ॥ ३० ॥

माल पांचसें वहाणनो रे, सवि संजाली लीध रे ॥ चतुर० ॥

लखमीनुं लेखुं नहीं हो लाल ॥

मित्र त्रण जे शेठना रे, ते अधिकारी कीध रे ॥ चतुर० ॥

गुणनिधि उत्तम पद लहे हो लाल ॥ ३१ ॥

अर्थ—हवे श्रीपाल कुंवर तो शेठना मृत्युनो शोक मनमां धरतो थको शेठना मृत्यु सं. बंधी जे अग्निसंस्कार प्रमुख कार्य करवानां ते करतो हवो, अने ते शेठना गुणने संजारतो थको रहे ठे. जेम सोनोने अग्निना संयोगे घणुं तपावीए तोपण तेनो रंग पलटे नहीं, तेम उत्तम पुरुषने पण सोनानी समान जाणवा ॥ यतः ॥ कवित्त ॥ अगर अग्निमें जोर दहावत, तोहे सुगंध सबे विस्तारे ॥ चंदन काटत है ज्यों कुठारपें, तोहि कुठार बदन सुधारे ॥ यंत्रमें पीतल इखनकौ, उनकुं इह मिष्ट जसा रस ठारे ॥ सज्जनकों दुःख देत दुरीजन सज्जन तोहि न दोष विचारे ॥ १ ॥ इति ॥ ३० ॥ पांचसें वहाणोनूं जे कांइ माल करियाणुं विगेरे हतुं, ते सर्वे संजाली तपासी लीधुं. तेमांहे लखमीनुं तो लेखुं ज करतां आवे नहीं, एटली पार विनानी वस्तुउं चरेली हती, ते सर्व संजाली लक्ष्मिने शेठना जली बुद्धिना देवावाला जे त्रण मित्र हता, तेने पांचसें वहाणोना अधिकारी कखा, जे माटे जे गुणनिधि एटले गुणवान् पुरुष होय, ते उत्तम पदने पामे, तेम ए शेठना त्रण मित्र जो गुणवान् हता, तो ते अगणित लक्ष्मीना अधिकारी अक्षने उत्तम पदवीने पाम्या ॥ ३१ ॥

इंडतणां सुख जोगवे रे, तिहां कुंअर श्रीपाल रे ॥ चतुर० ॥

मयणा त्राये परिवरयो हो लाल ॥

त्रीजे खंमे इम कही रे, विनये चोथी ढाल रे ॥ चतुर० ॥

सिद्धचक्रमहिमा फट्यो हो लाल ॥ ३१ ॥

अर्थ—हवे कुंवर त्यां सुख समाधिमां रहेतो थको निःकेवल इंडना सरखुं सुख जोगवे ठे. जेम मुनिराज त्राण गुप्तिएसहित होय, तेम मयणरेखादिक त्राणे स्त्रीउण करी परवस्यो थको रहे ठे. ए प्रकारे त्रीजा खंमने विषे चोथी ढाल श्रीविनयविजयजीए कही, माटे हे जव्यो! जुठ के श्रीसिद्धचक्रजीनो महिमा एटले माहात्म्य श्रीपालजीने केवुं फल्लिभूत थयुं ? ॥ ३१ ॥

॥ दोहा ॥

इक दिन रयवामी चढ्यो, रमवाने श्रीपाल ॥

साथ बहु तिहां उतरयो, दीठो ऋद्धि विशाल ॥ १ ॥

सार्थवाह लइ जेटणुं, आव्यो कुंअर पाय ॥

तव तेहने पूठे इस्युं, कुंअर करी सुपसाय ॥ २ ॥

अर्थ—हवे एक दिवसे श्रीपाल कुंवर परिवार सहित रयवामीए रमवा भाटे चढ्यो. त्यां नगरनी बहार एक विशाल ऋद्धिवंत एवो सथवारो उतरयो हतो, ते तेणे दीठो ॥ १ ॥ ते समये ते सार्थवाह पण सारी वस्तुनुं जेटणुं लइने श्रीपाल कुंवरनी पासे आव्यो, ते वारे कुंवर पण ते

सार्थवाहने रुनो पसाय करीने आवी रीते पूठतो हवो ॥ १ ॥

कवण देशथी आवीयां ?, किहां जाव ? तुम्ह जाव ॥

सार्थवाह तव विनवे, करजोमी सद्जाव ॥ ३ ॥

आव्या कांति नयरथी, कंबुदीव उद्देश ॥

कुंअर कहे कोइक कहो, अचरिज दीठ विशेष ॥ ४ ॥

तेह कहे अचरिज सुणो, नयर एक अजिराम ॥

कोश इहांथी चारसें, कुंमलपुर तस नाम ॥ ५ ॥

मकरकेतु राजा तिहां, कपूरतिलकाकंत ॥

दोय पुत्र उपर हुइ, सुता तास गुणवंत ॥ ६ ॥

नामे ते गुणसुंदरी, रूपे रंज समान ॥

जगमां जस उपमा नहीं, चउसठ कलानिधान ॥ ७ ॥

अर्थ—के हे सार्थवाह ! तमे कोण देशथी आव्या ठो ? अने क्थां जवानो तमारो जाव ठे ? एवुं कुंवरे पूठयुं, ते वारे सार्थवाह पण हाथ जोमी साचा जावे करी विनति करे ठे के, ॥३॥ हे महाराज ! अमे कांति नगरथी आव्या ठीए, अने कम्बुछोपे जवानो अमारो ( उद्देश के ) अजिप्राय ठे. ते सांजली श्रीपाल कुंवर तेमने कहे ठे के, तमे दूर देशथी आव्या ठो, माटे वचमां कांइ अचरिज विशेष दीतुं होय, तो ते अमोने कहो ॥ ४ ॥ ते वारे ते सार्थवाह कहे ठे के, हे

મહારાજ ! મેં જે અચરિજ દીતું હે, તે હું તમોને કહું હું, તે સાંજલોજે, અહીંથી ચારસેં કોશ દૂર  
 એક મનોહર નગર છે, તેનું કુંભપુર એવું નામ છે ॥ ૫ ॥ તેમાં મકરકેતુ નામે રાજા છે, તે રાજા  
 કપૂરતિલકા નામે રાણીનો ( કંત કેળ ) જતાર છે, તે રાણીને બે પુત્રની ઉપર એક મહા ગુણવંતી  
 પુત્રી ઉત્પન્ન થઈ ॥ ૬ ॥ તે પુત્રીનું ગુણસુંદરી એવું નામ છે, માટે નામે કરી તો ગુણસુંદરી છે. વલી  
 રૂપે કરી પણ રંજા નામની જે અપ્સરા તેની સમાન છે. જેને કોઈ ઉપમાં આપીને તેની બરાબરી ક-  
 રીએ એવી કોઈ વસ્તુ જગતમાં નથી. એવી તે કુંવરી સ્ત્રીની જે ચોસઠ કલાઓ તેના નિધાનરૂપ છે.  
 અહીં ચોસઠ કલાના નામો કહે છે. ૧ નૃત્ય, ૨ ઔચિત્ય, ૩ ચિત્રક, ૪ વાદ, ૫ મંત્ર, ૬ તંત્ર,  
 ૭ જ્ઞાન, ૮ વિજ્ઞાન, ૯ દંત્ર, ૧૦ જલસ્તંત્ર, ૧૧ ગીતનાદ, ૧૨ તાલમાન, ૧૩ મેઘવૃષ્ટિ, ૧૪ ફલાકૃષ્ટિ,  
 ૧૫ આરામારોપણ, ૧૬ આકારગોપન, ૧૭ ધર્મવિચાર, ૧૮ શકુન, ૧૯ ક્રિયાકલ્પ, ૨૦ સંસ્કૃતજલ્પ, ૨૧  
 પ્રાસાદનીતિ, ૨૨ ધર્મનીતિ, ૨૩ વાર્ણિકાવૃદ્ધિ, ૨૪ સુવર્ણસિદ્ધિ, ૨૫ સુરજિતૈલકરણ, ૨૬ લીલાસં-  
 શ્ચરણ, ૨૭ ગજતુરંગપરીક્ષણ, ૨૮ પુરુષલક્ષણ, સ્ત્રીલક્ષણ, સામુદ્રિક, ૨૯ સુવર્ણરત્નજેદ, ૩૦ અષ્ટાદ-  
 શ્વલિપિપરિચ્છેદ, ૩૧ તત્કાલબુદ્ધિ, ૩૨ વાસસિદ્ધિ ૩૩ વૈદ્યક, ૩૪ કામવિક્રિયા, ૩૫ ઘટત્રમ, ૩૬  
 સારિપરિશ્રમ, ૩૭ અંજન, ૩૮ ચૂર્ણયોગ ૩૯ હસ્તલાઘવ, ૪૦ વચનપાટવ, ૪૧ જોજ્યવિધિ, ૪૨ વાણિ-  
 ય્યવિધિ, ૪૩ મુખમંચન, ૪૪ શાસ્ત્રિખંચન, ૪૫ કથાકથન, ૪૬ પુષ્પગ્રથન, ૪૭ વક્રોક્તિ, ૪૮ કાવ્યશ-  
 ક્તિ, ૪૯ સ્ફારવેષ, ૫૦ સકલ જાણાવિશેષ, ૫૧ અનિધાનજ્ઞાન, ૫૨ આત્મરણપરિધાન, ૫૩ નૃત્યોપ-  
 ચાર, ૫૪ ગૃહાચાર, ૫૫ કાવ્યકરણ, ૫૬ પરનિરાકરણ, ૫૭ રંધન, ૫૮ કેશબંધન, ૫૯ વીણાનાદ, ૬૦  
 વિતંત્રવાદ, ૬૧ અંકવિચાર, ૬૨ લોકવ્યવહાર, ૬૩ અંત્યાકારિકા, ૬૪ પ્રશ્નપ્રદેલિકા. એ ચોસઠ કલાનાં  
 નામ વલી કેટલીએક પ્રતિઓમાં પ્રકારાંતરે પણ લખેલાં છે. એ ચોસઠ કલાની જાણ તે ગુણસુંદરી છે ॥૭॥

રાગ રાગિણી રૂપ સ્વર, તાલ તંતવિતાન ॥

વીણા તસ બ્રહ્મા સુણે, ચિર કરી આઠે કાન ॥ ૬ ॥

અર્થ—હવે તે ગુણસુંદરીએ વાલપણાથીજ વીણા વજામવાનો અન્યાસ કર્યો છે, તે કેવી રીતે કર્યો છે ? તો કે—૧ રાગ, ૨ રાગિણી, ૩ રૂપ, ૪ સ્વર, ૫ તાલ, ૬ તંતવિતાન, એટલા ગુણયુક્ત વીણાના જે કાંઈ જોડો છે, તે સર્વને તે કુંવરી જાણે છે ॥ તેમાં પ્રથમ રાગ ઠ પ્રકારના છે, તેમનાં નામ શ્લોકે કરી કહે છે ॥ શ્રીશ્રીરાગો વસંતશ્રવ, ભૈરવઃ પંચમસ્તથા ॥ મેઘરાગશ્રવિજ્ઞેયઃ, ષષ્ઠો નટનારાયણઃ ॥ ૧ ॥ અર્થ—શ્રીરાગ, વસંતરાગ, ભૈરવરાગ, પંચમરાગ, મેઘરાગ અને નટનારાયણરાગ, એ ઠ રાગના નામ કહ્યાં. હવે એકેકા રાગની ઠ ઠ રાગણીઓ એટલે સ્ત્રીઓ છે, તેમના નામ શ્લોકે કરી કહે છે ॥ ગૌમી<sup>૧</sup> કાલહા<sup>૨</sup> અંધાલી,<sup>૩</sup> દ્રાવિમી<sup>૪</sup> માલકૌશિકા<sup>૫</sup> ॥ ષષ્ઠી સ્યાદેવગંધારી<sup>૬</sup> શ્રીરાગાચ વિનિર્ગતાઃ ॥ ૧ ॥ હિંમોલા<sup>૧</sup> કોશિકી<sup>૨</sup> ચૈવ, રામગ્રી<sup>૩</sup> પટમંજરી<sup>૪</sup> ॥ ગુદગ્રી<sup>૫</sup> શ્રૈવ દેશાલ્લી,<sup>૬</sup> વસંતપ્રજ્ઞવા ઇમાંઃ ॥ ૨ ॥ જૈરવી<sup>૧</sup> ગુર્જરી<sup>૨</sup> ચૈવ, જાષાબેલી<sup>૩</sup> કુલી<sup>૪</sup> તથા ॥ કર્ણાટી<sup>૫</sup> રક્તહંસી<sup>૬</sup> ચ, ષડેતા જૈરવે મતાઃ ॥ ૩ ॥ ત્રિગુણી<sup>૧</sup> સ્તંજતીર્થી<sup>૨</sup> ચ, આજરી<sup>૩</sup> કુક્કરી<sup>૪</sup> તથા ॥ વેરામી<sup>૫</sup> ચૈવ સામેરી,<sup>૬</sup> ષડેતાઃ પંચમે મતાઃ ॥ ૪ ॥ બંગાલી<sup>૧</sup> મધુકરી<sup>૨</sup> ચૈવ, કામોદા<sup>૩</sup> દોષશાટિકા<sup>૪</sup> ॥ દંબગ્રીવી<sup>૫</sup> ચ દેવાલા,<sup>૬</sup> મેઘરાગાંગનાશ્રવ ॥ ૫ ॥ તોમિકા<sup>૧</sup> મોટિકા<sup>૨</sup> ચૈવ, મંડીજટ્ટા<sup>૩</sup> પરા તથા ॥ ગંધારી<sup>૪</sup> સિંધુ<sup>૫</sup> મદ્ધારી,<sup>૬</sup> નટનારાયણોદ્ભવાઃ ॥ ૬ ॥ એ ઠ રાગની ઠત્રીશ રાગણીઓનાં નામ કહ્યાં. હવે એકેકા રાગના ષલી આઠ આઠ પુત્ર છે, તેવારે ઢણના મલી અમતાલીશ પુત્ર થાય, તેમાં ઠ મૂલ રાગ અને ઠત્રીશ રાગણીઓ મેલવતાં સરવાલે નેવું જોડ થયા. વલી એકેકા રાગની અને રાગણીની ચાલ, તેમાં કોઈ-

ની બે, કોઈની ત્રણ, કોઈની ચાર, કોઈની પાંચ, કોઈની ઠ, કોઈની સાત થાય. એ સર્વ એના જોડજ  
 ગણાય. એમ વીજા પણ એના અनेक प्रकारे जोद थाय ठे, केमके चक्रवर्ती पोते मुलगा ठ रागने  
 प्रसूषे, अने तेनी स्त्री ६४००० ठे, ते प्रत्येक एकेकी स्त्री वली नवनवी देशीए यरी जर्तारनी स्तवना  
 करे, ते वारे चोसठ हजार देशीओ सर्व जूदी जूदी रीते गवातां सर्व मली चोसठ हजार जोदो  
 थाय. तेमज वासुदेवनी बत्रीश हजार स्त्रीओ ठे, त्यां बत्रीश हजार देशीओ गवाय, ते हाल पण  
 बत्रीश हजार देशीओ चालु ठे, केमके ठेह्या नवमा कृष्ण वासुदेव थइ गया, ते वखते बत्रीश हजार  
 देशीओ गवाती हती. ते पठी कोइचक्रवर्ती थयो नथी, माटे बत्रीश हजारज चालु रहेली ठे. ए  
 रीते रागना अनेक जोद ठे. वली ते राग रागीणीनां रूप, ते जे जे रागनो जेवो जेवो आकार ठे,  
 जेवी रीते रागमालानां चित्रामण कराय ठे, ते शास्त्रोक्त सर्वनां रूपने जूदां जूदां ते गुणसुंदरी जाणे  
 ठे, तेना आकार करी देखाडे ठे, तथा तेना पूर्वे चित्रेला आकारने ओलखे ठे. वली स्वर सात  
 प्रकारना ठे, तेनां नाम श्लोके करी कहे ठे. षड्ज<sup>१</sup> ऋषभ<sup>२</sup> गांधारा,<sup>३</sup> मध्यमः<sup>४</sup> पंचमस्तथा<sup>५</sup> ॥ धैवतो<sup>६</sup>  
 निषध<sup>७</sup> सप्त, तंत्री कंठोद्भवाः स्वराः ॥ १ ॥ ए सात स्वरनां नाम कहां अथवा १ सा, २ री, ३ ग,  
 ४ म, ५ प, ६ ध, ७ नी, ए सात जोद जाणवा. वली तालना सात जोद ठे, ते कहे ठे. धूओ, मागो,  
 परुमनो, रूपको, जत्ति, परुतालो, एकतालो एटले एकताल, छिताल, त्रिताल इत्यादि तालना सात  
 जोद जाणवा. वली तंतवितान एटले तंतुनुं विस्तारवुं. तेमां कोइ वीणा चार तंतुनी होय, कोइ  
 पांच तंतुनी होय, कोइ ठ तंतुनी होय, कोइ सात तंतुनी होय तेनुं संकोचवुं विस्तारवुं तेने आंकु  
 चन प्रसारण कहीए. तथा वीणातंतुनुं चढाववुं, उतारवुं, ते सर्व तंतुनो वितान कहीए. इत्यादिक  
 अनेक वातो वीणा संबंधी ठे, ते सर्व रागना ग्रथोथी जाणवी. एवी रीते राग, रागिणी, रूप, स्वर, ताल

અને તંતુવિતાન, એ ના કરા સંયુક્ત જે વારે ગુણસુંદરી બજાવે છે, તે વારે તે વીણાનો જે શબ્દ તેના ગુણથી રંજિત થયો થકો ચાર મુખને ધારણ કરનારો એવો જે બ્રહ્મા, તે પણ પોતાના આઠે કાનને સ્થિર કરીને તે વીણા સાંજલવાને ઝંઝમાલ થાય છે, તો બીજા સામાન્ય જનો સાંજરવાને તપ્તર થાય. તેમાં તો શુંજ કહેવું ? ॥ ૮ ॥

શાસ્ત્ર સુજ્ઞાપિત કાવ્ય રસ, વીણાનાદ વિનોદ વિનોદ ॥

ચતુર મલે જો ચતુરને, તો ઉપજે પરમોદ ॥ ૯ ॥

અર્થ—વલી ( શાસ્ત્ર કે ) ધર્મશાસ્ત્ર, વિજ્ઞાનશાસ્ત્ર, શબ્દશાસ્ત્ર, આગમશાસ્ત્ર, ય્યોતિષ-શાસ્ત્ર, નિમિત્તશાસ્ત્ર, વૈદ્યકશાસ્ત્ર, પુરાણશાસ્ત્ર. હવે શાસ્ત્રના ચાર યોગ કહ્યા છે, તેનાં નામ કહે છે. એક ધર્મકથાનુયોગ. બીજો ચરણકરણાનુયોગ, ત્રીજો ગણિતાનુયોગ અને ચોથો દ્રવ્યાનુયોગ, ઇત્યાદિ સર્વ શાસ્ત્ર કહેવાય છે, તે તથા ( સુજ્ઞાપિત કે ) જેમાં પ્રસ્તાવોચિત જલાં વચ્ચન હોય, એવા પ્રાસ્તાવિક શ્લોક જે ચાણાક્ય નીતિ પ્રમુખ, તેના જોડે સહિત તથા ગાથાર્તના જોડે, ઠંદની જાતિ સવૈયા, કવિત્ત, કુંઠલિયા, દોહા, ગાહા, હેલી, પ્રહેલી ઇત્યાદિક સર્વ સુજ્ઞાપિત જાણવાં, તથા ( કાવ્ય કે ) હરિણી પ્રમુખથી માંઝીને મહાદંઠક પર્યંત નવનવા ઠંદની જાતિ. તેમાં જે અગીયાર અક્ષરનું પદ, તે કાવ્યની પહેલી જાતિ જાણવી ઇત્યાદિ. ( રસ કે ) નવ રસ, તેમનાં નામ કહે છે. શૃંગારરસ, હાસ્યરસ, કરુણરસ, રોદ્ધરસ, વીરરસ, જ્યાનકરસ, બીજત્સરસ, અદ્ભુતરસ અને શાંતરસ એ નવ રસ. તથા વલી ત્રણ પ્રકારના રસ. તેમાં એક સ્થાયી રસ, બીજો સાત્ત્વિક રસ, ત્રીજો સંચારી રસ, એની ઉપર રાગ, અનુગામ, અનુરતિ, તેણે કરી યુક્ત. તથા વલી વીણાનાદ તે



વીણાના શબ્દ તથા જૂદી જૂદી જાતિનાં વાજિંત્રોના શબ્દ તે લોકજાણાણ ત્રણ પ્રકારના છે. એક ઘા, વીજો વા, ત્રીજો ઘસરકો. તથા વલી વીજા ચાર જોડ કહે છે, એક ઘન તે તાલ પ્રમુખ, વીજો સુપિર તે વંશાદિક, ત્રીજો આનંદ તે સુરજાદિક, અને તત તે વીણા પ્રમુખ. હવે પ્રથમના ત્રણ જોડનો અર્થ કહે છે. પ્રથમ ઘા તે ઢોલ પમહો, મૃદંગ, પલાવજ, તાલ, કંસાલ, કરતાલ પ્રમુખ જાણવાં. વીજો વા તે શંખ, શરણાઈ, જોરી, નફેરી, ઝુંગલ, કરણાટ પ્રમુખ જાણવાં ત્રીજો ઘસરકો તે સારંગી પ્રમુખ જાણવાં. શ્યાદિક સર્વ વાજિત્ર જાણવાં. હવે વીણાનાં સાત નામ છે તે કહે છે. વીણા, ઘોષવતી, વિપંચી, કંઠકૂળિકા, વલ્લકી, તંત્રી, પરિવાદિની. તે વીણાના સ્વામી જૂદા જૂદા હોય. શિવની વીણાનું નામ નાલંબી, સરસ્વતીની વીણાનું નામ કચ્છપી, નારદને મહતી નામે વીણા હોય સર્વને સમ્મત તે પ્રજાવતી નામે વીણા જાણવી, બ્રહ્માની બૃહતી નામે વીણા છે, તુંબુરુની કલાવતી નામે વીણા, ચાંદાલની કંટોલી નામે વીણા, એ વીણાના જોડ જાણવા, શ્યાદિક સર્વનો (વિનોદ કે) રમણ તે ગુણસુંદરી છે, એટલે એ સર્વ ચાતુર્ય ગુણસુંદરીમાં છે. એમ સાર્થવાહ જે આવ્યો છે, તે શ્રીપાલને કહે છે. વલી કહે છે કે, હે સ્વામિન્ ! તે કુંવરી અત્યંત માહી છે. વલી ચતુર છે, માટે જો તે ચતુરને મલે તોજ પ્રમોદ ઉપજે. અથવા ચતુરને જો કોઈ ચતુર મલે, તોજ પરસ્પર (પ્રમોદ કે) હર્ષ આનંદ ઉપજે. ગુણવંતને ગુણવંત મલે તોજ શોજે ॥ ૯ ॥

મહરો ગાયતણે ગલે, સ્વટકે જેમ કુકઠ ॥

મૂરખ સરસી ગોઠમી, પગ પગ હિયમે હઠ ॥ ૧૦ ॥

જો રુઠો ગુણવંતને, તો દેજે દુઃખપોઠિ ॥



दैव ! न देजे एक तुं, साथ गमारां गोठि ॥ ११ ॥

रसियाशुं वासो नहीं, ते रसिया इकताल ॥

जुरीने जांखर हुवे, जिम विठनी तरुमाळ ॥ १२ ॥

उगति युगति समजे नहीं, सूजे नहीं जस सोज ॥

इत उत जोइ जंगली, जाणे आव्युं रोज ॥ १३ ॥

अर्थ—अथवा सहरो एटले जेने कच्छी चाषामां गट कहे ठे, ते ( कुकठ के० ) कुकाष्ठ एटले कुत्सित लाकमुं, तेने ठीठर गायना गलामां बांध्युं थकुं गायना पगने विषे जेम खटके ठे, तेम मूरख सरसी एटले मूरखनी साथे जे ( गोठनी के० ) गोष्ठि करवी अथवा गोठनी एटले सहवास करवो, ते पण पगले पगले एटले वारंवार हैमाने विषे ( हठ के० ) अटक थाय, एटले खटक्या करे—हैयामां साढ्या करे ॥१०॥ भाटे हे दैव ! जो तुं गुणवंत जननी उपर रूपमान थाय, तो तने गमे तो तेने दुःखनी पोठो जरी जरीने आपजे, पण मात्र गमारा एटले मूर्ख, तेनी साथे ( गोठि के० ) सहवास करवो जेनाथी प्राप्त थाय, एवुं दुःख दश नही ॥ ११ ॥ वली जे माणस पोते रसिक ठे, अने तेने जो तेना जेवाज रसिक जन साथे वसवुं न थाय, तो ते रसिया जन पण एकताल एक हाथे ताली न देवाय, ते समान जाणवा ते केवा समजवा ? के जेम ( तरुमाळ के० ) वृद्धनी माळ, ते वृद्धथी विठनीने जूदी पमी गयेली होय, ते वृद्ध विना एकली रहेली जुरी जुरीने जांखरा जेवी थाय ठे, एवा ते एकताल माफकना रसिक जन थाय ठे ॥ १२ ॥ वली जे उक्ति के युक्ति एटले कोई पण वातनो न्याय करवो, चतुराइ देखामची, ते कांइ समजे

नहीं, जेने कोइ पण कामकाज करवानी चतुराईणी सोज एटले शोध करवी, तेनी सूज पड़े नहीं,  
( उत उत के० ) अहीं तहीं—अरहुं परहुं—ज्यां त्यां जंगलीनी पेठे जोया करे, जाणे कोइ वगमानुं  
रोऊ आव्युं होय नहीं ? ॥ १३ ॥

रोऊतणुं मन रीऊवी, न शके कोइ सुजाण ॥

नदीमांदि निशिदिन वसे, पलले नहीं पाषाण ॥ १४ ॥

मरम न जाणे मांहिलो, चित्त नहीं इक ठोर ॥

जिहां तिहां मायुं घालतो, फरे हरायुं ढोर ॥ १५ ॥

वली चतुरशुं बोलतां, बोलीए इक दो वार ॥

ते सहेली संसारमां, अवर अकज अवतार ॥ १६ ॥

रसियाने रसिया मले, केलवतां गुण गोठ ॥

हिये न माये रीऊ रस, कहेणी नावे होठ ॥ १७ ॥

अर्थ—माटे एवा रोऊ जेवा मूर्खनुं मन तो कोइ ( सुजाण के० ) रुझा जाण पुरुष होय  
ते, पण रीऊवी शके नहीं, केनी पेठे ? के जेम मगसेलीयो पथरो जे ठे, ते रात्रि दिवस नदीमांहेज  
वसे ठे, तथापि बिलकुल पलले नहीं तेम ते मूर्ख पण जो सुजननी पासे रात्रि दिवस रहे, तोपण  
कोइ रीते रीऊ पामे नहीं ॥ १४ ॥ वली मूर्ख जन जे ठे, ते हरेक कामनी अंदरनो मर्म जे रहस्य,  
तेने जाणे नहीं, वली तेनुं चित्त पण ( इक ठोर के० ) एक ठेकाणे न होय. जेम हरायुं एटले

રાખતું તોફાની ઢોર હોય, તે જ્યાં ત્યાં માથું ઘાલતું થકું ફરતુ ફરે. તેની પેરે તે પણ ફરતો ફરે  
 ॥ ૧૫ ॥ વલી ચતુરની સાથે કદાચિત્ વચન બોલતાં એક બે વાર બોલીએ, તે સંસારમાં સહેલી  
 એટલે અવતારનો લાહો લીધો જાણવો, અને (અવર કે.૦) બીજો અવતાર તે (અકજ કે.૦)  
 નિષ્કારણ-નિષ્ફલ જાણવો ॥ ૧૬ ॥ અથવા વલી જે રસિયા જન હોય, તેને જો રસિયા મલે, તો  
 તેની સાથે ગુણની ગોઠ કેલવતાં થકાં તેથી જે રીઝનો રસ ઉત્પન્ન થાય, તે હૈયામાં પણ સમાય  
 નહીં. અને તે રીઝનો જે રસ, તે રસની જે કહેણી, તે હોઠમાં આવે નહીં, એટલે તે રીઝનો રસ,  
 તેની વાર્તા હોઠથી કહેવામાં આવે નહીં ॥ ૧૭ ॥

પરખ્યા પાંચે પરણતાં, ઝુંચ્ચ મિલે ઝરતાર ॥

જાય જમારો ઝુરતાં, કિસ્યું કરે ? કિરતાર ॥ ૧૮ ॥

તિણ કારણ તે કુંચરી, કરે પ્રતિજ્ઞા સાર ॥

વીણાવાદે જીતશે, જે મુજ તે ઝરતાર ॥ ૧૯ ॥

અર્થ—માટે પરીક્ષા કહ્યા વિના જો પરણીએ, તો ઝુંહ એટલે ચરાચ મુર્ખ ઝત્તાર મલે,  
 તેના યોગે આખો જન્મારો ઝુરતાં ઝુરતાં જાય, તેમાં કિરતાર શું કરે ? એટલે પોતે પરીક્ષા કરવી  
 નહીં, ને પઠી કિરતાર જે દૈવ, તેને દોષ દેવો, તે ફોકટ છે. એમાં બાપનો દૈવ તે શું આવી કરે ?  
 ॥ ૧૮ ॥ તે કારણ માટે હે રાજન્ ! તે કુંવરીએ એવી (સાર કે.૦) પ્રધાન પ્રતિજ્ઞા કરી છે કે, જે  
 પુરુષ મુજને વીણાવાદમાં જીતશે, તેજ મારો ઝત્તાર જાણવો. એ બધી વાત સાર્થવાહ શ્રીપાલને  
 કહી સંબલાવે છે ॥ ૧૯ ॥

॥ ढाल पांचमी ॥

॥ थाहरा मधोला उपर मेढ, झरुखे बीजली ॥ हो लाल ॥ झरुखे बीजली ॥ ए देशो ॥

तेह प्रतिज्ञा वात, नयरमां घर घरे ॥ हो लाल ॥ नयरमां० ॥

पसरि लोक अनेक, बनावे परे परे ॥ हो लाल ॥ बनावे० ॥

राजकुमार असंख्य, ते शीखण सज्ज थया ॥ हो लाल ॥ ते० ॥

लेइ वीणा साज, ते गुरु पासे गया ॥ हो लाल ॥ ते० ॥ १ ॥

अर्थ—हवे ते कुंवरीए करेली प्रतिज्ञानी वात ते कुंमलपुर नगरने विपे घोघर पसरि एटले फेलाइ के, कुंवरीने वीणावादे जे जीते, ते एनो जर्तार थाय. कुल जातिनो कांइ मेळ नथी. एम जाणीने अनेक लोको होंशे करीने ते वीणाना ख्यालने कुशलताने परे परे एटले अनेक प्रकारे बनावे ठे. वली ए वात जाणीने असंख्य एटले घणा राजकुमारो ते वीणा शीखवा माटे तैयार थया, अने वीणानो साज लइने तेउ गुरुनी पासे गया ॥ १ ॥

त्रण ग्राम सुर सात, के एकवीश मूर्च्छना ॥ हो लाल ॥ के० ॥

तान ओगणपचास, घणी विध घोलना ॥ हो लाल ॥ घणी० ॥

विद्याचारय एक, सधावे शीखवे हो लाल ॥ सधावे० ॥

करे अज्यास जुवान, ते उजम नवनवे ॥ हो लाल ॥ ते० ॥ २ ॥

शास्त्र संगीत विचक्षण, देश विदेशना ॥ हो लाल के ॥ देश० ॥

करे सज्जामांहे वाद, ते नादविशेषना ॥ हो लाल ॥ ते० ॥

मास मास प्रति होय, तिहां गुण पारिखां ॥ हो लाल ॥ तिहां० ॥

सुणतां कुमरी विण, सवे पशु सारिखा ॥ हो लाल ॥ सवे० ॥ ३ ॥

अर्थ—ते वीणा वगारवाना आदि, मध्य अने अंत, ए त्रण ग्राम जाणवा. तथा षरूज, ऋषज, गांधार, मध्यम, पंचम, धैवत अने निषाद, ए सात स्वर जाणवा, अने वीणानीमांहे एकवीश ऊणा पीतलना तार थाय ठे, ते मूर्च्छना जाणवी तेमज उंगणपचास तान जाणवां, अने घोळना तो ( घणी विध के० ) घणा प्रकारनी कही ठे. एवी वीणा संबंधी विद्या ते एक विद्याचार्य ठे, ते त्यां सर्वने सधावे ठे. अने शीखवे ठे. त्यां घणा जुवान पुरुषो नवनवा उजमत्तर अज्यास करे ठे ॥ १ ॥ ए प्रमाणे संगीतशास्त्रने विषे सर्व देश परदेशना जे विचक्षण एटले माह्या पुरुषो ठे, ते त्यां आवीने सज्जामांहे ( नादविशेषना के० ) स्वरविशेषना वाद करे ठे. ते सर्वना कला संबंधी गुणनी परीक्षा महीने महीने थाय ठे, पण कुंवरीनी वीणा सांजलीने ते सर्व पशु एटले जानवर सरखा थड जाय ठे ॥ ३ ॥

चहुटामांहि वीण, वजावे वाणीया ॥ हो लाल ॥ वजावे० ॥

न करे कोइ व्यापार, ते होशी प्राणीया ॥ हो लाल ॥ ते० ॥

इणी परे वरण अठार, घरोघर आंगणे ॥ हो लाल ॥ घरोघर० ॥

सघले मेढी महोळ ( माळे ), वीणा रणऊणे ॥ हो लाल के ॥ वीणा० ॥ ४ ॥

अहींथी घणुं छूर रह्युं, तो हवे त्यां शी रीते जइशुं ? अहो ! जो विधाताए पांख आपी होत, तो माणस रुमां थात; अने सूमाओ जेम फरी फरीने देश विदेशनां कौतुको जुवे ठे, तेम माणस पण आकाशगमन करी फरी फरीने देश विदेशनां कौतुक जोत ! ॥ ७ ॥ पण हवे मारे तो श्रीसिद्धचक्र जेवो धणी ठे. तो तेज मारा ए मनोरथ पूर्ण करशे, मारे तो एज आधारचूत ठे, ते सर्व विघ्ने चूर्ण करशे. एवो निश्चय करी पोतानां मन, वचन अने कायाने स्थिर करी एक श्रीसिद्धचक्रजीनाज ध्यानमां रह्यो; ते श्रीपालनुं चित्त शुद्ध ज्ञाने करी तन्मय एटले सिद्धचक्रना ध्यानमांज तत्पर एटले तल्लीन थयुं ॥ ७ ॥

ततखिण सोहमवासी, देव ते आवीयो ॥ हो लाल के ॥ देव० ॥  
 विमलेश्वर मणिहार, मनोहर लावीयो ॥ हो लाल ॥ मनोहर० ॥  
 थइ घणो सुप्रसन्न, कुंअर कंठे ठवे ॥ हो ॥ लाल ॥ कुंअर० ॥  
 तेहतणो कर जोमी, महिमा वरणवे ॥ हो लाल ॥ महिमा० ॥ ९ ॥  
 जेहवु वंठे रूप, ते थाये ततखिणे ॥ हो लाल ॥ ते० ॥  
 ततखिण वांछित ठाम, जाये गयणांगणे ॥ हो लाल ॥ जाये० ॥  
 आवे विण अज्यास, कला जे चित्त धरे ॥ हो लाल ॥ कला० ॥  
 विषना विषम विकार, ते सघला संहरे ॥ हो लाल ॥ ते० ॥ १० ॥

अर्थ—ते वारे ततखिण एटले ते समयेज सौधर्मदेवलोकनो रहेवासी विमलेश्वर नामे

શ્રી શ્રીપાલ રાજાનો રાસ

પ્રકાશક - શ્રાવક ભીમશી માળક  
ચારીઆ વીલ્ડીંગ, પાપધુની, મુર્દઈ

શ્રીપાલ અને વિમલેસર દેવતા



તે વારે તતાલ્ખણ ઇટલે તે સમયેજ સૌધર્મ દેવલોકનો રહેવાસી વિમલેસર નામે દેવતા  
તે મનોહર મણિનો દાર લઈને તિહાં આવ્યા.

देवता ते मनोहर मणिनो हार लइने त्यां आव्यो. ते घणोज सुप्रसन्न थइने ते हार श्रीपाल कुंवरने  
 कंठे ठवीने बे हाथ जोनी ते हारनो महिमा वर्णवे ठे ॥ ए ॥ ते कहे ठे के, हे कुंवर ! एक तो ए  
 हारना प्रज्ञावे करी जेवुं रुप वांठे, तेवुं तत्काल थाय, बीजुं जे ठेकाणे जवानी वांठा करे, त्यां  
 तत्काल गयणांगणे एटले आकाशमार्गशी जवाय. त्रीजुं अज्यास कख्या विना पण जे कला शीख-  
 वानुं पोताना चित्तमां धारे, ते कला आवडे, अने चोथुं कोइने (विष के०) ऊर व्याप्युं होय, अने  
 तेना विषम एटले आकरा विकार प्राप्त थया होय, ते सर्वने संहरे एटले नाश करे ॥ १० ॥

सिद्धचक्रनो सेवक हुं तुं देवता ॥ हो लाल के ॥ हुं० ॥  
 केइ उद्धरीया धीर, में एहने सेवता ॥ हो लाल ॥ में० ॥  
 सिद्धचक्रनी नक्ति, घणी मन धारजो ॥ हो लाल ॥ घणी० ॥  
 मुजने कोइक काम, पमे संजारजो ॥ हो लाल ॥ पमे० ॥ ११ ॥  
 एम कहीने देव, ते निज थानक गयो ॥ हो लाल ॥ ते निज० ॥  
 कुंअर पोढयो सेज, निचिंतो मन थयो ॥ हो लाल ॥ निचिंतो० ॥  
 जाग्यो जिसे परजात, तिसे मन चिंतवे ॥ हो लाल ॥ तिसे० ॥  
 कुंमल नयर मऊार, के जइ बेसु हवे ॥ हो लाल ॥ जइ० ॥ १२ ॥  
 नयण उघामी जाम, विलोके आगले ॥ हो लाल ॥ विलोके० ॥



देखे उज्जो आप, नयरनी जागले ॥ हो लाल ॥ नयरनी० ॥

दीठा तिहां दरवाण, ते वीण वजावता ॥ हो लाल ॥ ते० ॥

राजकुंअरीनां रुप, कला गुण गावता ॥ हो लाल ॥ कला० ॥ १३ ॥

अर्थ—हे कुंवर ! हुं श्रीसिद्धचक्रनो सेवक देवता हुं. ए सिद्धचक्रने सेवता एटले सेवन करनारा एवा केटलाएक धीरजवंतोंने में उद्धरया ठे, माटे तमे पण श्रीसिद्धचक्रनी नक्ति घणी मनमांहे धारजो, अने जो कोइक काम पडे, तो मने संजारजो ॥ ११ ॥ ए प्रमाणे कहीने ते देवता पोताने स्थानके गयो, अने श्रीपाद कुंवर पण पोतानी सेज उपर जइ पोढ्यो एटले सुइ रह्यो, तेनुं मन निश्चित थयुं ठे. हवे प्रजाते जेवो जाग्यो, तेवोज कुंवर पोताना मनमां चिंतववा लाग्यो के, हवे कुंरुलपुर नगरमां जइ बेसुं ॥ १२ ॥ एवुं चिंतवीने ( जाम के० ) जे वारे पोतानां ( नयण के० ) नेत्र उघामीने आगल ( विलोके के० ) जुवे ठे, तो ते वारे पोताने कुंरुलपुर नगरनी जागोले आवी उजेलो देखतो हवो, अने त्यां दरवाण जे नगरना दरवाजाना साचवनारा लोको ठे. तेने पण वीणा वगावता अने राजकुंवरीनां रुप, कला अने गुणोनुं गायन करता थका दीठा ॥ १३ ॥

चित्तमांहे चिंती रुप, करे तिहां कुबमुं ॥ हो लाल ॥ करे० ॥

उज्जम शीश निलाम, वदन जिस्सुं तुंवरमुं ॥ हो लाल ॥ वदन० ॥

चूए चूंची आंख, दांत सवि सोखला ॥ हो लाल ॥ दांत० ॥

वांका लांबा होठ, रहे ते मोकला ॥ हो लाल ॥ रहे० ॥ १४ ॥

ચિહું દિશિ બેતું નાક, કાન જિમ ઠીકરાં ॥ હો લાલ ॥ કાન ॥  
 પૂંઠ જંચી અતિ યુંધ, હિયે બહુ ટેકરા ॥ હો લાલ ॥ હિયે ॥  
 કોટ કેમ જર પેટ, મલી ગયા ટુકમાં ॥ હો લાલ ॥ મલી ॥  
 ટુંકી સાથલ જંઘ, હાથ પગ ટુંકમાં ॥ હો લાલ ॥ હાથ ॥ ૧૫ ॥  
 ઠક ઠક ઠવતો પાય, નયરમાંહિ નીકલ્યો ॥ હો લાલ ॥ નયર ॥  
 તેહ નીહાલી લોક, સ્વકલ જોવા મલ્યો ॥ હો લાલ ॥ સ્વલક ॥  
 જિહાં શીખે ઢે વીણ, કલા તિહાં આવીયો ॥ હો લાલ ॥ કલા ॥  
 આવ્યા રાજકુમાર, મલી બોલાવીયો ॥ હો લાલ ॥ મલી ॥ ૧૬ ॥

અર્થ—પઠી પોતાના ચિત્તમાં કુવમાનું રૂપ કરવાનું ચિંતવન કરીને કુવમાનું સ્વરૂપ કરયું,  
 તે આ પ્રમાણે કે પ્રથમ ઉઝમ શીશ એટલે મસ્તક જંચું છે, લલાટ પણ જંચું છે, વદન જે મુખ તે  
 તુંબમાં જેવું છે, અને આંખો ચૂંચી છે, તેમાંથી પાણી ચૂંચે છે એટલે જરે છે, તથા સર્વ દાંત સોંઘલા  
 એટલે સોંઘલા થઈ ગયેલા છે, તથા હોઠ તો વાંકા, લાંબા અને મોકલા રહેલા છે, એટલે એક  
 હોઠને બીજો હોઠ મલતો નથી ॥ ૧૪ ॥ તથા નાક ચારે દિશાએ વેસી ગયેલું છે, કાન તો જાણે  
 ઠીકરાંજ હોય નહીં ? એવા દેખાય છે, પૂંઠ જંચી છે, ઘણી યુંધ નીકલી છે, હૈયા ઉપર (બહુ કે) ॥  
 ઘણા ટેકરા જેવું દેખાય છે, તથા કોટ, કેમ, હૃદય અને પેટ, એ ચારે ટુકમાં એટલે પાસે પાસે મલી  
 ગયાં છે. તથા સાથલ અને જાંઘ એ બેઝ ટુંકાં છે, તેમજ હાથ તથા પગ પણ સર્વે ટુંકમાં છે ॥ ૧૫ ॥

एवुं रुप करी पगने हलवे हलवे ठक ठक करी ( ठवतो के० ) मूकतो थको एटले पग ठवकावतो थको नगरमां नीकटयो. ते जोइने सर्व लोकनो खलक एटले समूह जोवा मटयो. एवे वेषे ज्यां बीजा राजकुमार प्रमुख वीणाकला शीखे ठे, त्यां ते कुब्ज आव्यो. तेने जोइने राजकुमारो पण तेनी तरफ आव्या, अने ते सर्व जणोए मली तेने बोलाव्यो ॥ १६ ॥

आवो आवो जुहार, पधारो वामणा ॥ हो लाल ॥ पधारो० ॥  
 दीसो सुंदर रुप, घणुं सोहामणा ॥ हो लाल ॥ घणुं० ॥  
 किहांथी पधारया ? राज, कहो कुण कारणे ? ॥ हो लाल ॥ कहो० ॥  
 केहने देशो ? महोत, जइ घर बारणे ॥ हो लाल ॥ जइ० ॥ १७ ॥  
 कुब्ज कहे अमे दूर, -थकी आव्या अहीं ॥ हो लाल ॥ थकी० ॥  
 हांसुं करतां वात, तुम्हे साची कही ॥ हो लाल ॥ तुमे० ॥  
 वीणा गुरुनी पास, अमे पण साधशे ॥ हो लाल अमे० ॥  
 करशे जो जगदीश, तो तुमथी वाधशुं ॥ हो लाल ॥ तो० ॥ १८ ॥

अर्थ—के हे वामणाजी ! आवो, आवो. जुहार ठे, अहींयां पधारो, अहो ! तमे तो घणा सुंदर रुपवंत अने सोहामणा देखाउ ठो ! हे राजन् ! तमे कयांथी पधारया ? अने शे कारणे तमोने अहींयां आववुं पर्युं ठे ? तथा कोना घरने बारणे जइ तथुं मान महत्त्व आपशो ॥ यतः ॥ दुर्जनोदीरितैर्दोषैर्गुणैर्मर्गिणवर्णितैः ॥ असतीदर्शितैः स्नेहैः, -स्समानं महतां मनः ॥ १ ॥ इति ॥ दुर्जन

माणसो जले दोष बोले, तथा याचक लोको जले गुणो वखाणे तथा असती जले स्नेह देखाडे तो पण सज्जन माणसोनुं मन तो ए सर्वमां समानज होय ठे. ॥ १७ ॥ ते सांजली कुब्जे कहुं के, हे जाइउं ! असे घणा दूर देशाची अहींयां आव्या ठीए. तमे अमारी मश्करी करता थका पण वात तो साची कही ठे. हे कुमारो ! असे पण गुरुनी पासे वीणानी कलाने साधशुं, अने जो जगदीश करशे, तो तमारार्थी पण ए कलामां असे वधशुं ॥ १८ ॥

विद्याचारीय पास, जइ एम विनवे ॥ हो लाल ॥ जइ० ॥

वीणानो अज्यास, करावो मुज हवे ॥ हो लाल ॥ करावो० ॥

खम्ब अमूलिक एक, करयुं तस नेटणुं ॥ हो लाल ॥ करयुं० ॥

तव हरख्या गुरु महोत, दीए तस अति घणुं ॥ हो लाल ॥ दीए० ॥ १९ ॥

वीणा एक अनुपम, दीधी तस करे ॥ हो लाल के ॥ दीधी० ॥

देखामे स्वर नाद, ठेकाणां आदरे ॥ हो लाल ॥ ठेकाणां० ॥

त्रट त्रट त्रूटे तांत, गमा जाये खसी ॥ हो लाल ॥ गमा० ॥

ते देखी वोपरीत, सज्जा सघली हसी ॥ हो लाल ॥ सज्जा० ॥ २० ॥

अर्थ—पठी विद्याचार्यनी पासे जइने ते कुबको एवी रीते विनंति करे ठे के, हे गुरुजी ! हवे मने आप वीणानो अज्यास करावो, पण राजकुमारो तेना उपर हसता हरु हरु करता देखीने गुरुए तो ते समये तेनी सामुं पण जोयुं नहीं, ते वारे कुब्जे ते उपाध्यायने पोताना हाथमांहेला

एक अमृतक खड्गनुं जेटणुं करयुं, ते वारे तो ते गुरुए घणा हर्षवंत थइने कुब्जने अति घणुं म-  
हत्त्व दीधुं ॥ १९ ॥ एक अनुपम पोतानी वीणा कुबजाना हाथयां आपीने स्वर तथा नादनां जे  
जे ठेकाणां हतां. ते सर्व आदरे करी देखाड्यां, ते वारे कुंवरे पण राजकुमारोने हास्यरस वधारवा  
माटे विपरीतपणे वीणाना गमा चढाववा मांड्या, के जेथी वीणानी तांतो जे हती, ते सर्व त्रटत्रट  
त्रूटी गइ. अने गमा सर्व खसी गया, एटले तांतो त्रोकी नाखी अने तुंवसुं फोकी नाख्युं. एवुं  
विपरीतपणुं जोइने सर्व सजा खरु खरु हसी, तोपण उपाध्याय पासे फरी फरी घरेणां आपवाना  
वळे करी आदर सहित रहे ठे ॥ २० ॥

हवे परिक्षा हेतु, सजा महोटी मली ॥ हो लाल ॥ सजा ० ॥  
चतुर संगीत विचक्षण, बेठा मन रली ॥ हो लाल के ॥ बेठा ० ॥  
आवी राजकुमारी, कला गुण वरसती ॥ हो लाल ॥ कला ० ॥  
वीणा पुस्तक हाथ, जे परतख सरसती ॥ हो लाल ॥ जे ० ॥ २१ ॥  
दरवाने दरबार, कुबज जव रोकीयो ॥ हो लाल ॥ कुबज ० ॥  
दीधुं जूषण रत्न, पढे नवि टोकीयो ॥ हो लाल ॥ पढे ० ॥  
आव्यो कुमरी पास, इच्छारूपी वनां ॥ हो लाल ॥ इच्छारूपी ० ॥  
कुंवरी देखे स्वरूप, बीजा सवि कुबजो ॥ हो लाल ॥ बीजा ० ॥ २२ ॥

अर्थ—हवे जे वारे महीनो पूर्ण थयो, ते वारे परीक्षाना हेतुए मोटी सजा मली. ते

सजामांहे संगीतशास्त्रने विषे चतुर अने विचक्षण एटले माह्या पुरुषो सर्व पोतानां मनने रलीयाते  
 एटले आनंदे करी बेठा. त्यां राजकुंवरोपण कला तथा गुणनो वरसाद वरसावती थकी आवी.  
 तेना एक हाथमां वीणा ठे, अने बीजा हाथमां वीणाना शास्त्र संबंधी पुस्तक ठे, तेथी जाणीए  
 प्रत्यक्ष एटले साक्षात् सरस्वतीज होय नहीं? एवी शोभे ठे ॥ ११ ॥ ते सजामां जवा माटे कुब्ज  
 जेवो प्रवेश करे ठे, तेवोज तेने दरवाने एटले पोलीसे रोकी राख्यो, तेने कुंवरे रत्ननुं आचूषण  
 आप्युं, ते वारे तेणे सजामां जवा माटे नवि टोकीयो एटले अटकाव्यो नहीं. पढी ते ( वरुं के० )  
 मोटो इह्यारूपी एटले इह्यामां आवे तेवा रुपने धारण करनारो जे कुंवर ते कुंवरी पासे आव्यो.  
 त्यां मात्र एकली कुंवरी तो जेवुं श्रीपालनुं मूल रुप ठे, तेवुज देखे ठे, अने बीजा सर्वे तेने कुबरा  
 जेवोज देखे ठे ॥ उक्तं च ॥ प्रतिपच्चंद्रं सुरज्जी, नकुलः नकुलीः पयश्च कलहंसः ॥ चित्रकवल्लीं पद्मी,  
 सूदमं धर्म सुधीर्वेत्ति ॥ १ ॥ इति ॥ अर्थ-परवाना चंद्रने सुरज्जी?, नकुलीने? नोळीयो, दुधने  
 हंस, चित्रकवल्लीने? पद्मी अने सूदम धर्मने बुझीमान पुरुष जाणी शके ठे. ॥ ११ ॥

सा चिंते मुज एह, प्रतिज्ञा पुरशे ॥ हो लाल ॥ प्रतिज्ञा ॥  
 सफल जनम तो मानशुं, दुर्जन कुरशे ॥ हो लाल के दुर्जन ॥  
 जो एहथी नवि ज्ञांजशे, मननुं आंतरुं ॥ हो लाल ॥ मननुं ॥  
 करी प्रतिज्ञा वयर, वसाव्युं तो खरुं ॥ हो लाल ॥ वसाव्युं ॥ १३ ॥  
 दाखे गुरु आदेशे, निज वीणाकला ॥ हो लाल के ॥ निज ॥  
 जाम कुमार कुमार, समा मद आकला ॥ हो लाल ॥ समा ॥

ताम कुमारी देखावे, निज गुण चातुरी ॥ हो लाल के ॥ निज० ॥

लोके ज्ञाख्युं अंतर, ग्राम ने सुरपुरी ॥ हो लाल के ॥ ग्राम० ॥ १४ ॥

अर्थ—हवे ( सा के० ) ते राजकुंवरी श्रीपाल कुंवरने जोइने पोताना मनमां चिंतवे ठे के, मारी जे प्रतिज्ञा करेली ठे, ते जो एज पुरुष पूर्ण करशे, तो हुं मारो जन्म सफल थयो एम मानीश, अने जे जे मारा दुर्जनो हशे, ते सर्वे छुरता रहेशे, अने जो आ पुरुषशी मारा मननुं आंतरुं नहीं जांगे, तो पढी आवी प्रतिज्ञा करीने में जगतमां खरेखरुं फोकट बेरज वसाव्युं एम जाणवुं ॥ १३ ॥ हवे ( जाम के० ) जे वारे गुरुनो आदेश पामीने ( कुमार के० ) सर्व राजकुमारो ते ( कुमार समा के० ) महादेवना पुत्र कार्तिकस्वामी सरखा मदे करी आकळा थइने उतावलथी पोतपोतानी वीणाकला देखाववा लाग्या ( ताम के० ) ते वारे कुंवरीए पण पोताना गुणनी चतुराइ बतावी. ते जोइ सजाना लोके एवु कह्युं के, कुंवरीनी अने राजकुमारोनी वीणाकलामां तो ग्राम अने सुरपुरी जेटवुं अंतर ठे, एटवे क्यां तो एक नानु सरखुं गामरुं! अने क्यां देवलोकमां इंद्रनी नगरी! एबेहुमां परस्पर जेटवुं अंतर ठे, तेटवुं अंतर कुमारोनी अने कुंवरीनी वीणाकलामां ठे ॥ १४ ॥

कुमरीकाल आगे हुइ, कुंअरतणी कला ॥ हो लाल के ॥ कुंअर० ॥

चंदकला रवि आगे, ते गश ने बाकला ॥ हो लाल ॥ ते० ॥

लोकप्रशंसा सांजली, वामन आवीयो ॥ हो लाल के ॥ वामन० ॥

कहे कुंमलपुरवास, जलो जन जावीयो ॥ जलो० ॥ १५ ॥

कुंअरी संकी तेण, वीणा दीए तसु करे ॥ हो लाल ॥ वीणा० ॥

कहे कुमार अशुद्ध ठे, ए वीणा धुरे ॥ हो लाल के ॥ ए० ॥

वीणा सगर्ज ने दाधो, दंरु गळे ग्रह्युं ॥ हो लाल के ॥ दंरु० ॥

तुंबेन तेण अशुद्ध,--पणुं में तस कह्युं ॥ हो लाल ॥ पणुं० ॥ २६ ॥

अर्थ—जेम ( रवि के० ) सूर्यनी आगल चंद्रमानी कला निस्तेज देखाय ठे, तेम राजकुंवरीनी कला आगल कुंवरीनी कला ते ठाश बाकळा जेवी थइ गइ, एटले नहीं जेवी थइ गइ. ए प्रमाणे लोकोनां मुखयी कुंवरीनी प्रशंसा थती सांजलीने वामनोजी त्यां आव्या, तेने जोइ वज्ररति बोढ्यो के, आ कुब्ज तो कुंरुलपुरना वासी जनोने जलो जावीयो देखाय ठे ॥ २५ ॥ हवे राजकुंवरीए तो जाणे प्रथमयी तेनी साथे संकेतज करयो होय नहीं ? तेम ( तसु के० ) ते कुबमाना ( करे के० ) हाथमां पोतानी वीणा आपी, ते वीणा जोइने कुंवर बोढ्यो के, ( धुरे के० ) प्रथम तो ए वीणाज अशुद्ध ठे, केमके ए वीणाना तुंबनानो गर्ज पूरेपूरो नीकढ्यो नथी, कांइक मांहेली कोरे रही गयेलो ठे, माटे ए वीणा ( सगर्ज के० ) गर्भ सहित ठे, अने वळी ए वीणानो दंरु जे ठे, ते अरण्यमां दग्ध थयेलुं जे वृद्ध हतुं, ते वृद्धनुं काष्ट कापीने बनावेलो ठे, माटे ( दाधो के० ) दग्ध थयेलो—बळेलो ठे, तेथी ( गळे ग्रह्युं के० ) गळुं ग्रहवाळुं ठे ते पकराइ जाय ठे अटकी जाय ठे, तेने लीधे एनो स्वर विन्न जिन्न थाय ठे, एना गळामांथी शब्द बराबर सारो नीकलतों नथी, एवी ए वीणा ठे, ( तेण के० ) ते माटे ( तस के० ) ते तुंबनानुं अशुद्धपणुं में कह्युं ॥ २६ ॥

दे ( दा ) खी दोष समारी, वीण ते आलवे ॥ हो लाल ॥ वीण० ॥

होइ ग्रामनी मूर्च्छना, किंपि न को चवे ॥ हो लाल के ॥ किंपि० ॥



મૃતા લોકનાં લેઈ, મુકુટ મુદ્રા મણિ ॥ હો લાલ ॥ મુકુટ ॥  
 વસ્ત્રાજરણ લેઈ કરી, રાશિ તે અતિ ઘણી ॥ હો લાલ કે ॥ રાશિ ॥ ૭૭ ॥  
 જાગ્યાં લોક અઠેરુ, દેહી એહવું ॥ હો લાલ કે ॥ દેહી ॥  
 પૂર્ણ પ્રતિજ્ઞા કુમારી ચિત્ત હરચિત્ત હવું ॥ હો લાલ ॥ ચિત્ત ॥  
 ત્રિજુવનસાર કુમાર, ગળે વરમાલિકા ॥ હો લાલ ॥ ગળે ॥  
 હવે ઠવે નિજ માને, ધન્ય તે વાલિકા ॥ હો લાલ ॥ ધન્ય ॥  
 (પાઠાંતર) વીણાનાદ વિનોદે, તે રીઝી સ્વરી ॥ હો લાલ ॥ કે તે ॥  
 કંઠે ઠવે વરમાલા, તેહને કુંચરી ॥ હો લાલ કે ॥ તેહને ॥ ૭૮ ॥

અર્થ--એ પ્રમાણે તે વીણામાં દોષ દેખાતીને પઢી કુંવરે તેને સમારીને તેને આલાપચારી  
 કરી, તે જેવી વીણાના ગ્રામની મૂર્છના થઈ તેવાંજ સર્વ લોકો મૂર્છાપામ્યાં, (કિંપિ ન કો સ્વે કે) કોઈ  
 લગાર માત્ર પણ બોલે નહીં, હાલે ચાલે નહીં. એવી રીતે સર્વ લોકોને મૂર્છાવશ થયેલાં જોઈને  
 શ્રીપાલ કુંવરે તે સુતેલાં લોકોના મુકુટ અને મણિરત્ને જમિત એવી મુદ્રા એટલે વીંટીઓ તેમજ વસ્ત્ર  
 અને વીજાં પણ કુંભલાદિક ઘરણાંઓ લઈને તેનો અત્યંત ઘણો મોટો રાશિ એટલે ઢગલો કરયો,  
 અને પોતે પાઠો વીણા વગાડવા બેસી ગયો ॥ ૭૭ ॥ થોમી વાર પઢી જે વારે તે લોકો સર્વ મૂર્છા-  
 માંથી જાગ્યાં, તે વારે લોકોએ એવું અચ્છેરું એટલે આશ્ચર્ય દીધું, અને કુંવરીની પ્રતિજ્ઞા પૂર્ણ થવાથી  
 એનું ચિત્ત પણ હર્ષાયમાન થયું. હવે તે સમયે ત્રણ જુવનમાં સારજૂત એવો જે શ્રીપાલ કુંવર, તેના

गळाने विषे वरमालिका ते गुणसुंदरी ( ठवे के० ) स्थापती हवी, अने ते बालिका जे राजकुंवरी ते पोताना अवतारने धन्य मानवा लागी ॥ पाठांतरे ॥ ते कुंवरी वीणानो जे ( नाद के० ) शब्द तेनो (विनोद के०) आनंद तेणे करी खरेखरी रीऊ पामीने श्रीपाल कुंवरने कंठे वरमाला स्थापती हवी ॥२७॥

वामन वरीयो जाणी, नृपादिक दुःख धरे ॥ हो लाल ॥ नृपादिक० ॥

ताम कुमार स्वप्नावनुं, रुप ते आदरे ॥ हो लाल के ॥ रुप० ॥

शशि रजनी हर गौरी, हरि कमला जिस्यो ॥ हो लाल ॥ हरि० ॥

योग्य मेलावो जाणी, सवि चित्त उद्धस्यो ॥ हो लाल ॥ सवि० ॥ २९ ॥

निज बेटी परणावी, राजा ए जली परे ॥ हो लाल ॥ राजा० ॥

दीए हय गय धण कंचण, पूरे तस घरे ॥ हो लाल ॥ पूरे० ॥

पुण्य विशाल जुजाल ( कुमार ), तिह लीला करे ॥ हो लाल ॥ तिहां० ॥

गुणसुंदरीनी साथ, श्रीपाल ते सुख वरे ॥ हो लाल ॥ श्रीपाल० ॥ ३० ॥

अर्थ—अहीं कुंवरीए वामणाने वरचो, एवुं जाणीने जे वारे नृपादिक एटले कुंवरीना पिता प्रमुख सर्व दुःख धरवा लाग्या ( ताम के० ) ते वारे कुंवरे पण पोतानुं मूल स्वप्नावनुं जे रुप हतुं, ते आदरयुं. पठी ते कुंवरी अने कुंवरनुं जोमवु केवुं शोजवा लाग्युं ? के जेम ( शशि के० ) चंद्रमां अने रजनी जे शरदपूनमनी रात्री ए बेजनुं जोमु जेवुं शोजे तेवु, तथा हर जे महादेव अने गौरी जे पार्वती ए बेजनुं जोमु जेवुं शोजे तेवुं, तथा हरि जे श्रीकृष्ण अने कमला जे लक्ष्मीजी ए

વન્નેનું જોમું જેવું શોભે તેવું શ્રીપાલ કુંવર અને ગુણસુંદરીનું જોમું શોભવા લાગ્યું. એવો યોગ્ય મેલાવો  
 જાણીને સર્વ લોકોનાં ચિત્ત ઉદ્ધાસને પાંમ્યાં ॥ યતઃ ॥ વપુર્વશો વયો વિત્તં, વિદ્યાવિધિવિદગ્ધતા ॥  
 વિવેકો વિનયશ્ચેતિ, વરે સપ્ત ગુણા અમી ॥ ૧ ॥ ઇતિ ॥ અર્થ—શરીર, વંશ, વય, વિત્ત, વિદ્યાની  
 ચાતુરાઈ, વિવેક અને વિનય એ સાત ગુણો વરમાં જોવાય છે. ॥ ૧૯ ॥ રાજાએ પોતાની કુંવરીને  
 જાલી પરે પરણાવીને (હય કેઠ) ઘોડા, (ગય કેઠ) હાથી, (ધણ કેઠ) ધન અને કંચન જે સોનું  
 તે (દીએ કેઠ) દર્શને તેનું ઘર (પૂરે કેઠ) પૂરે છે. અર્થાત્ ઘર સંપૂર્ણ રીતે જરાય એવું દાન દેતો  
 હવો. હવે વિશાલ પુણ્યનો ધણી અને મોટી જુજાઈવાલો જે શ્રીપાલ કુંવર, તે ત્યાં પોતાના સસ-  
 રાના ઘરને વિષે રહ્યો થકો લીલા કરે છે, અને ગુણસુંદરીની સાથે સુખ જોગવે છે ॥ ૩૦ ॥

ત્રીજે સ્વમે ઢાલ, રસાલ તે પાંચમી ॥ હો લાલ ॥ રસાલ ॥

પૂરી એ અનુકૂલ, સુજન મન સંક્રમી ॥ હો લાલ ॥ સુજન ॥

સિદ્ધચક્ર ગુણ ગાતાં, ચિત્ત ન કુણતણો ॥ હો લાલ ॥ ચિત્ત ॥

હરષે વરસે અમિય, તે વિનય સુજશ ઘણો ॥ હો લાલ ॥ તે ॥ ૩૧ ॥

અર્થ—એ ત્રીજા સ્વમને વિષે રસાલ એટલે રસે કરી સહિત એવી પાંચમી ઢાલ કહી.  
 અહીં જાવાર્થ એ છે જે, એ ઢાલની રચના કરતાં કરતાં શ્રીવિનયવિજય ઉપાધ્યાયજી દેવલોક પહોં-  
 ચ્યા. તે પછી એ ઢાલ જે અધુરી મૂકી ગયા હતા, તે અનુકૂલ એટલે જેવી જોઈએ તેવી રીતે શ્રીમ-  
 વ્યશોવિજયજી ઉપાધ્યાયે (પૂરી કેઠ) પૂર્ણ કરી, તે સજ્જન જનોનાં મનમાં સંક્રમી એટલે ગમી,  
 તેમનાં હૃદયને આનંદદાયક થઈ, તો હે જાવ્યો ! એ શ્રીસિદ્ધચક્રજીના ગુણ ગાતાં થકાં કોના ચિ-

તને વિષે અમિય એટલે અમૃત સમાન હર્ષનો વરસાદ નહીં વરસે ? અર્થાત્ સૌ કોઈના ચિત્તમાં  
વરસેજ, અને તે પ્રાણી ઘણો વિનય અને ઘણો સુયશ પામે. અહીં શ્રીવિનયવિજયજી તથા યશોવિ-  
જયજી બેઝનાં નામ પણ સૂચન કર્યાં ॥ ૩૧ ॥ ॥ દોહા ॥

પુણ્યવંત જિહાં પગ ધરે, તિહાં આવે સવિ ઋદ્ધિ ॥

તિહાં અયોધ્યા રામ જિહાં, જિહાં સાહસ તિહાં સિદ્ધિ ॥ ૧ ॥

પુણ્યવંતને લચ્છીનો, ઇચ્છાતણો વિલંબ ॥

કોકિલ ચાહે કંઠરવ, દીએ લુંબ ઝરી અંબ ॥ ૨ ॥

પુણ્યે પરિણતિ હોય ઝલી, પુણ્યે સુગુણ ગરિષ્ઠ ॥

પુણ્યે અલિય વિઘન ટલે, પુણ્યે મિલે તે ઇષ્ઠ ॥ ૩ ॥

અર્થ—પુણ્યવંત પ્રાણી જ્યાં પોતાનો પગ ધરે ત્યાં સર્વ પ્રકારની ઋદ્ધિ આવી મલે, જેમકે  
જ્યાં શ્રીરામચંદ્રજી હોય ત્યાંજ અયોધ્યા નગરી જાણવી, અને જ્યાં સાહસ છે, ત્યાંજ સિદ્ધિ છે, એટલાં-  
ત જાણી લેવો ॥ ૧ ॥ પુણ્યવંત પ્રાણીને લચ્છી જે લક્ષ્મી પામવી, તે તો માત્ર તેને ઇચ્છા કરવી પડે,  
એટલોજ વિલંબ છે. જેમ કોકિલ પક્ષી છે, તે જે વારે રુમા ( કંઠરવ કે ) કંઠનો શબ્દ એટલે સુકં-  
ઠની ઇચ્છા કરે છે, તે વારે તરતજ તેને અંબ વૃક્ષ જે છે, તે લુંબ ઝરીને પોતાનો મહોર આપે છે ॥૨॥  
ઝલી પુણ્યના પ્રજાવે કરી જીવનો ઝલી એટલે રુમી પરિણતિ થાય તથા પુણ્યના યોગે સુગુણ જે  
રુમા ગુણ તેણે કરી ગરિષ્ઠ એટલે મોટો થાય, તથા પુણ્યે કરી ( અલિય કે ) અલીક એટલે માર્ગ  
વિઘન ટલે, તથા પુણ્યે કરીનેજ જેની ઇચ્છા હોય તે ઇષ્ઠવસ્તુ આવી મલે ॥ ૩ ॥

॥ हाळ छद्दी ॥ गुण सुगुण सनेही रे साहिवा ॥ ए देशी ॥

इक दिन इक परदेशीयो, कहे कुमरने अद्भुत ठाम रे ॥

गुण जोयण त्रणसैं उपरे, ठे नयर कंचनपुर नाम रे ॥

जुओ जुओ अचरिज अति जलुं ॥ १ ॥ ए आंकणी ॥

अर्थ—हवे एक दिवसे एक परदेशी पुरुष श्रीपालनी हजुर आवीने एक अद्भुत स्थानकनी बात कहे ठे के, हे स्वामिन् ! सांजलो, के अहीथी त्रणसैं योजन उपर एक कंचनपुर नामनुं नगर ठे. हे महाराज ! त्यां अत्यंत जलुं आश्चर्यकारी कौतुक ठे, तेने तमे जुओ जुओ एटले देखो अर्थात् ए तमोने जोवा योग्य ठे ॥ १ ॥

तिहां वज्रसेन ठे राजीयो, अरिकाळ सबल करवाल रे ॥

तस कंचनमाळा ठे कामिनी, माळतीमाळा सुकुमाळ रे ॥ जुओ ० ॥ २ ॥

तेहने सुत चारनी उपरे, त्रैलोक्यसुंदरी नाम रे ॥

पुत्री ठे वेदनी उपरे, उपनिषद् यथा अग्निराम रे ॥ जुओ ० ॥ ३ ॥

रंजादिक जे रमणी करी, ते तो एह घमवा करलेख रे ॥

विधिने रचना बीजीतणी, एहनो जय जश उल्लेख रे ॥ जुओ ० ॥ ४ ॥

अर्थ—त्यां ते नगरमां वज्रसेन नामे राजा ठे, जेनी ( अरि के० ) शत्रुउने कालरूपी एवी सबल एटले बल सहित तरवार ठे. ते राजाने माळतीनां पुष्पोनी माळा सरखी सुकुमाळ

શરીરવાલી એવી કંચનમાલા નામે કામિની એટલે પટ્ટરાણી છે ॥ ૨ ॥ તે રાણીને ચાર પુત્ર છે. તેની  
 ઉપરે વઢી એક ત્રૈલોક્યસુંદરી એવે નામે પુત્રી થઈ છે, તે જેમ ચાર વેદને માથે ઉપનિષદ શોભે છે,  
 તેમ ચારે પુત્રોને માથે તે કુંવરી શોભે છે, એટલે ચાર વેદના રહસ્યરૂપ જેમ ઉપનિષદ છે, તેમ તે  
 ચાર પુત્ર તો ચાર વેદ જેવા ગુણવંત છે, અને તે ચાર વેદના દોહનરૂપ જે ઉપનિષદ છે, તે સમાન  
 મહા ગુણવાન તે કુંવરી છે ॥ ૩ ॥ હવે એ ત્રૈલોક્યસુંદરીની ઉત્પત્તિ કહેવામાં કવિ ઉત્પ્રેક્ષા કરે છે  
 કે, જગતમાં સૃષ્ટિનો કર્તા બ્રહ્મા કહેવાય છે. તેમાં જે કોઈક ચિત્રકાર કોઈ રમી ઠવી કરવાનું  
 સાધન કરવા બેસે, તેમાં પ્રથમ તો જામાં ઝીણાં ચિત્રોનો અજ્યાસ કરે છે, એમ કરતાં કરતાં જે  
 વારે તેનો હાથ વઢે, તે વારે ચિંતિત પદાર્થની ઠવી મન પ્રતીત પ્રમાણે તે કરે છે. તેમ સૃષ્ટિનો  
 કર્તા જે વિધિ તેણે પણ એ ત્રૈલોક્યસુંદરીને ઘઠવાને અર્થે હસ્તક્રિયા સમારવા સારું પહેલી જે  
 ( રંજાદિક કેળ ) રંજા, ઊર્વશી, તિલોત્તમા પ્રમુખ અપ્સરાઝં વિગેરે ( રમણી કેળ ) જે સ્ત્રીઝં, તેના  
 સમૂહ કહ્યા, તે તો એ ત્રૈલોક્યસુંદરીને ઘઠવાને અર્થે કરલેખ એટલે હસ્તલેખ સુધારવા માટે પ્રથમ  
 સ્વરમો કર્યો. એમ કરતાં કરતાં જે વારે તે બ્રાહ્માનો હાથ વઢ્યો, તે વારે તેણે વિગતોપમાન એવી  
 એ ત્રૈલોક્યસુંદરીને ઘઠી, એટલે બ્રહ્માને વિષે જે સ્ત્રીના રૂપમાં સૃષ્ટિ નીપજાવવાની અને રૂપવંત કરવા  
 સંબધી ક્રિયાકુશલતાની સીમા હતી, તે સચલી તેણે એ સ્ત્રી ઘઠવામાં વાંપરી નાખી. હવે એથી  
 ઉપરાંત રૂપ, કલા અને ગુણવાન કોઈ બીજી સ્ત્રી ઘઠવાની શક્તિ વિધાતામાં રહી નહીં. એમાં જેટલું  
 મહાપણ હતું તે ત્રૈલોક્યસુંદરી બનાવવાના કામમાં લગામયું. હવે અહીં કોઈ પ્રશ્ન કરે કે, બ્રહ્માએ  
 પ્રથમ રંજાદિક સ્ત્રીઝં જે ઘઠી, તે તો જાણે ત્રૈલોક્યસુંદરીને ઘઠવા માટે હાથ વાઢ્યો હતો, તે તો  
 સાચું છે, પણ એ ત્રૈલોક્યસુંદરી નીપજાવ્યા પછી વઢી બ્રહ્માએ બીજી ઉતરતા રૂપની સ્ત્રીઝં જગતમાં

શામાટે નીપજાવી? કેમકે સાધ્યની પરિસમાપ્તિએ કોઈ ક્રિયા કરે નહીં. તેનો ઉત્તર કહે છે જે,  
 “વિધિને રચના બીજી તળી” એટલે ત્રૈલોક્યસુંદરીને ઘડ્યા પછી વર્તમાન કાળે તથા આગામિક  
 કાળે બીજી ઘણી સ્ત્રીઝં વિધાતાએ નીપજાવી પણ તે સર્વનાં રૂપ, ગુણ અને કલા એ સૌ સામાન્ય  
 કીધાં; તે એટલા વાસ્તે કે (એહનો કેળ) એ ત્રૈલોક્યસુંદરીના જયશનો (ઉલ્લેખ) ઉત્કર્ષ લેખ કરવા માટે-  
 એટલે ત્રૈલોક્યસુંદરીને સર્વોત્તમ, સર્વથી અધિક રૂપ, કલા અને ગુણના યશનો જય આપવા માટે  
 તથા તેનો ગ્લાન વધારવા માટે નીપજાવી છે; અર્થાત્ વિધાતાએ પોતે ત્રૈલોક્યસુંદરીને સર્વોત્તમ ઠરા-  
 વવાના હેતુથી તેનો મુકાવલો કરવાના નિમિત્તે બીજી ત્રૈકાલિક સ્ત્રીઝં કીધી છે, અને તે સર્વ સ્ત્રી-  
 ઝંનાં રૂપ, કલા અને ગુણને જીતે તેવો એ ત્રૈલોક્યસુંદરી કરી છે, તેથી તેજ દીપતી થઈ છે, કેમકે  
 સરસ વસ્તુનું જાણપણું કેવારે થાય? કે જે વારે તેની પાસે બીજી નિરસ વસ્તુ હોય, તે વારે તે  
 મૂલગી વસ્તુ સરસ દીઠામાં આવે. તેમ બ્રહ્માએ પણ એને સર્વોત્તમ ઠરાવવા માટે બીજી ત્રૈકાલિક  
 સ્ત્રીઝંને સામાન્ય રૂપ ગુણવાલી કીધી છે. ઇતિ જાવાર્થઃ ॥ ઉક્તં ચ ॥ નૈષધે ॥ પુરાકૃતે શ્લેષમિમાં  
 વિધાતુ, -મચ્છુદ્ધિધાતુઃ સ્વલુ હસ્તલેખઃ ॥ એવં જગન્નાવિપુરંધ્રિસૃષ્ટિઃ, સાસ્યૈ યશો વૈ જયજં પ્રદાતુમ્  
 ॥ ૧ ॥ ઇતિ ॥ અર્થ—(દમયંતીના રૂપના વર્ણનમાં કહ્યું છે તેમ) બ્રહ્માને આ સ્ત્રીને બનાવવા માટે  
 પૂર્વની સ્ત્રીયોનું બનાવવું તે હાથનો અન્યાસ (થવા માટે) હતો અને બીજી વર્તમાન તથા જવિષ્ય  
 કાળની સ્ત્રીઝંની રચના, તે આ સ્ત્રીને સર્વ સ્ત્રીયોના જયથી મેળવેલો યશ આપવાને માટે હતી ॥૪॥

રોમાગ્ર નિરસે તેહને, બ્રહ્માદ્વય અનુગ્રવ હોય રે ॥

સ્મર અદ્વય પૂરણ દર્શને, તેહને તુલ્ય નહીં કોય રે ॥ જુઓ ॥ ૫ ॥



નૃપે તસ વર સરિખો દેખવા, મંરુપ સ્વયંવર કીધ રે ॥

મૂલ મંરુપથંજે પૂતલી, મણિ કંચનમય સુપ્રસિદ્ધ રે ॥ જુઓ ॥ ૬ ॥

અર્થ—વઢી તે ત્રૈલોક્યસુંદરીના રૂપનું વર્ણન તે સાર્થવાહ શ્રીપાલ કુંવરની આગલ કરે છે. તે ત્રૈલોક્યસુંદરીના શરીરનો રોમાગ્ર એટલે એક રોમનો અગ્રજાગ તેને જે પ્રાણી ( નિરંજન કે ) જુવે તો તેને ( બ્રહ્માદય કે ) બ્રહ્મ જે આનંદ તેનું અદ્ય એટલે એક્યનો અનુજવ ( હોય કે ) થાય. એતાવતા આકારક જે જ્ઞાન તેનો અનુજવ થાય, એટલે તે કુંવરીના રોમાગ્રને દેખવાથી ત્રૈલોક્યવર્તી જે આનંદ, તેનો એક પુંજ એટલે સમૂહમય થાય. અર્થાત્ દર્શક પુરુષ તેના દર્શનથી કેવલ આનંદમય થઈ જાય. અથવા એ ત્રૈલોક્યસુંદરીના શરીરનો એક રોમનો અગ્રજાગ દેખ્યે થકે બે બ્રહ્માનો અનુજવ થાય, એટલે એક તો સૃષ્ટિકર્તા બ્રહ્મા અદ્વિતરૂપ છે. પણ આ સ્ત્રીનું અતુલ્ય રૂપ ઘણું છે. તે વારે બીજો બ્રહ્મા જાણે છે. એક રોમનો અગ્ર જાવ એવો દેદીપ્યમાન રૂપવંત છે, તો સર્વ શરીરના રૂપનું શું કહેવું ? જગતમાં સર્વથકી બ્રહ્મા વધતે રૂપે વચાણ્યો છે. તે વારે બે બ્રહ્મા દેખાય છે એમ જોનારને બે બ્રહ્માનો અનુજવ થાય. ઇતિ જાવઃ ॥ તથા તે સ્ત્રીના પૂર્ણ દર્શને એટલે યથાનુક્રમે નર શિખ પર્યંત દેખવે કરીને સ્મર જે કંદર્પ તેનું અદ્ય જે એક્ય તેનો અનુજવ થાય, એટલે દર્શક જે દેખનારો તે કેવલ કામમય થઈ જાય, તેને રોમે રોમે કામ વ્યાપી જાય. ઇતિ જાવઃ ॥ કેમકે તે એમ વિચારે જે કામદેવ તે અદ્વિત રૂપવંત છે, અને આ કુંવરીને સંપૂર્ણ દેખવાથી પણ અત્યંત રૂપવંતપણું જાણવામાં આવે છે, માટે એનું રૂપ તો ઘણું સુંદર છે, અને શાસ્ત્રમાં તો એવું ઘણું સુંદર રૂપ એક કામદેવનુંજ સાંજડ્યું છે. માટે કામદેવ તે એજ હશે ? એટલે કંદર્પ તે એનેજ કહેતા હશે ?



એમ સાક્ષાત્ કંદર્પપણું ઠરાવતે કંદર્પનું બેપણું ટાઢ્યું ॥ ૫ ॥ તે ત્રૈલોક્યસુંદરી કુંવરીના સરખો  
( વર કે ) જતાર વરાહવાને માટે તેના પિતાએ સ્વયંવરમંરૂપ કર્યો છે, તે મંરૂપને વિષે મૂલ સ્તંત્રે  
પ્રસિદ્ધ એવી કંચનમય, મણિરત્ને જમાવે એક શોભનીય પૂતલી સ્થાપી છે ॥ ૬ ॥

ચિહ્નું પાસ વિમળાવલી સમી, મંચાતિમંચની શ્રેણી રે ॥

ગોરવ કારણ કણરાશિ જે, ઝીંપીજે ગિરિવર તેણી રે ॥ જુઓ ॥ ૭ ॥

તિહાં પ્રથમ પદ્મ આષાઢનો, બીજે છે વરણ મુહૂર્ત રે ॥

શુભ્નવીજ ! બીજ તે કાલ છે, પુણ્યવંતને દેતુ આયત્ત રે ॥ જુઓ ॥ ૮ ॥

એમ નિસુણી સોવન સાંકહું, કુંચરે તસ દીધું તાવ રે ॥

ઘરે જઈ કુબ્જાકૃતિ ધરી, તિહાં પહોતો હાર પ્રજાવ રે ॥ જુઓ ॥ ૯ ॥

મંરૂપે પડસંતો વારીયો, પોલીયાને ખૂષણ દેઈ રે ॥

તિહાં પહોતો મણિમય પૂતલી, પાસે બેઠો સુખસેઈ રે ॥ જુઓ ॥ ૧૦ ॥

અર્થ—વઢી તે સ્વયંવરમંરૂપમાં જે રાજાઈ પધારશે, તેમને બેસવા માટે તે મંરૂપની ચારે  
પાસે દેવતાઈનાં વિમાનોની આવેલી ઇટલે શ્રેણી તેની સમાન ત્યાં મંચાતિમંચ ઇટલે એક મંચ તે  
લઘુ મંચ અને બીજા અતિમંચ ઇટલે મોટા મંચન તેની શ્રેણી ઇટલે પંક્તિઈ કરેલી છે. વઢી રા-  
જાઈ જે આવશે, તેમને ગોરવ કરવાને ઇટલે જોજન દેવાને અર્થે કણ જે ધાન્ય તેના રાશિઈ ઇટલે  
ઢગલાઈ કર્યા છે; તે કેવા છે ? તો કે ગિરિવર જે મેરૂ પર્વત તેને પણ ઝીંપે ઇટલે જીતે એવા મોટા

શોની રહ્યા છે ॥ ૭ ॥ ત્યાં આષાઢ મહીનાનો પ્રથમ પક્ષ તેની બીજને દિવસે વરવાનું મુહુર્ત છે, માટે હે શુભબીજ ! એટલે હે ઉત્તમ કુલના ઉપના કુંવર ! તે બીજ જે છે, તે આવતી કાલેજ છે, માટે પુણ્યવંત પુરુષને એનો હેતુ એટલે કારણ ( આયત્ત કેળ ) સ્વાધીન છે ॥ ૮ ॥ એ પ્રમાણે તે પરદેશીના મુખથી વાત સાંજલોને શ્રીપાલ કુંવરે તેને સોનાનું સાંકલું ( તાવ કેળ ) તે વચ્ચે દીધું. પછી પોતાને ઘેર જઈ ( કુબ્જાકૃતિ ધરી કેળ ) કુબ્જાનું રૂપ ધારણ કરી હારના પ્રજાવે કરી ત્યાં તે નગરને વિષે જઈ પહોંચ્યો ॥ ૯ ॥ તે કુબ્જાને સ્વયંવરમંરૂપમાં પેસતાં થકા ત્યાં ઊના રહેલા પોલીયાએ વારયો, તે વારે પોલીયાને આજ્ઞા આપીને ત્યાં પહોંચ્યો. જ્યાં મંરૂપના મધ્યજાગે મણિમય પૂતલી હતી, તેની પાસે જઈ સ્વસ્થ થઈને બેઠો ॥ ૧૦ ॥

સ્વરંતો નાક તે નાનમું, હોઠ લાંબા ઊંચી પીઠ રે ॥

આંખ પીલી તે કેશ કાબરા, રહ્યો ઊઝો માંમવા હેઠ રે ॥ જુઓ ॥ ૧૧ ॥

નૃપ પૂઠે કેડ સોનાગીયા, વઢી બાગીયા જાગીયા તેજ રે ॥

કહો કુણ કારણ તુમે આવીયા ?, કહે જિણ કારણ તુમે હેજ રે ॥ જુઓ ॥ ૧૨ ॥

તવ તે નરપતિ સ્વસ્થ દસે, જુઓ ! જુઓ ! એ રૂપનિધાન રે ॥

એહને જે વરશે સુંદરી, તેહનાં કાજ સરયાં વઢ્યો વાન રે ॥ જુઓ ॥ ૧૩ ॥

અર્થ—હવે તે કુબ્જા કેવો છે ? તો કે ( સ્વરંતો કેળ ) ગધેમા જેવા જેના દાંત છે, નાક તો નાનું છે, હોઠ લાંબા છે, પીઠ ઊંચી છે, આંખ પીલી છે અને વેશ જેના કાબરા છે એવો તે કુબ્જરૂપે શ્રીપાલ કુંવર સ્વયંવરમંરૂપની નીચે જઈને ઊઝો રહ્યો ॥ ૧૧ ॥ હવે શ્રીપાલ કુબ્જાનું રૂપ

ધારણ કરી આવ્યો છે, તેને ત્યાં સ્વયંવરમંરૂપમાં બેઠેલા બીજા (નૃપ કેળ) રાજાએ પૂછે છે કે, અમે કેટલાએક રાજકુંવર તે સોજાગીયા એટલે સૌજાગ્યવંત જાગ્યશાલી, વઢી વાગીયા એટલે વાચાલ અને ( જાગીયા તેજ રે કેળ ) પોતાના તેજ પ્રતાપે કરી જાણત થયેલા એવા અહીં કન્યા પરણવાના કાર્યને અર્થે મલ્યા ઢીએ, પરંતુ તમે શા કારણે અહીં પધાસ્યા છો ? તે કહો. તે વારે તે કુવનો કહેતો હવો કે, જે કારણે તમે આવ્યા છો, તેજ કારણે અમે પણ અહીં આવ્યા ઢીએ ॥ ૧૨ ॥ એવું કુવળાએ કહ્યું, તે વારે તે રાજાએ સર્વે સ્વસ્વરૂપ હસવા લાગ્યા, અને મજકરીમાં બોલવા લાગ્યા કે, જુઠું ! જુઠું ! આ રૂપનું નિધાન એટલે સ્વજાનો અહીં કન્યા પરણવાને આવ્યો છે. અને જે સુંદરી વરશે, તેનાં તો સર્વ કાર્ય સરયાં, અને તેના શરીરનો વાન પણ વળ્યો, એમ જાણવું ॥ ૧૩ ॥

છેલ્લે અવસરે નરપતિ કુંચરી, વર અંબર શિબિકારૂઢ રે ॥

જાણીએ ચમકતી વીજલી, ગિરિ ઉપર જલધરગૂઢ રે જુઓ ॥ ૧૪ ॥

મુક્તાહલદારે સોહતી, વરમાલા કરમાંદે લેઈ રે ॥

મૂલ મંરૂપ આવી કુંચરને, સહસા શુચિ રૂપ પલોઈ રે ॥ જુઓ ॥ ૧૫ ॥

જે સહજ સ્વરૂપ વિજાવમાં, દેખે તે અનુજવયોગ રે ॥

છેલ્લે વ્યતિકરે તે હરષિત હુઈ, કહે હુઓ મુજ ઇષ્ટ સંયોગ રે ॥ જુઓ ॥ ૧૬ ॥

અર્થ—એવા અવસરે રાજાની કુંવરી પણ ( વર કેળ ) પ્રધાન એવાં અંબર એટલે વસ્ત્રોએ આચ્છાદિત કરેલી એવી શિબિકા એટલે પાલખી તેમાં આરૂઢ થઈને સ્વયંવરમંરૂપમાં આવે છે, ત્યાં કવિશ્વર ઉપમા આપે છે કે, જેમ (જલધરગૂઢ કેળ) મેઘની ઘટાએ ઢાંકેલો એવો જે પર્વત, તેની ઉપર

चमकार करती वीजली शोभे, तेम अहीं पर्वत समान ते पालखी जाणवी, अने ते पालखी उपर  
जे नीला वस्त्रनुं मेघामंवरठत्र धरयुं ठे, ते जाणीए उंमो गुप्त-वरसाद चढी आव्यो ठे. अने तेमां  
ऊबकारा करती वीजलीनी परे ते कन्या बेठी थकी शोभे ठे ॥ १४ ॥ ते कुंवरीए मुत्ताहल एटले  
मुक्ताफल जे मोतीउं तेना हार कंठमां पहेरया ठे, तेणे करी शोभती थकी हाथमां वरमाला लइने  
जेवी मूल-मंरुपने विषे आवी तेवीज तेनी आगल उज्जेला श्रीपाल कुंवरनुं सहसा एटले शीघ्रपणे  
अकस्मात् शुचि एटले पवित्र-एवुं रुप तेने ( पलोइ के ) देखीने मग्न थइ ॥ १५ ॥ तेनी उपर  
दृष्टांत कहे ठे के, जेम सहज स्वरुप एटले कर्मादि मल-रहित, स्फटिक रत्ननी परे निर्मल,  
मिथ्यात्न, अविरति, कषाय अने योगथो रहित तथा ज्ञान, दर्शन, चारित्रमय एवुं जे आ-  
त्मानुं सहज स्वरुप ठे, तेने विज्ञावमां एटले नवविध परिग्रहादिक जे घर, माल मिढकत,  
माता, पिता, पुत्र, कलत्र, चाता, बहेन प्रमुख ए सर्व बाह्य परिग्रह विज्ञाग जाणवो,  
अने राग, द्वेष, कषायादिक ते अंतरंग परिग्रह जाणवो, तेणे करी सहित जे संसारी जीव ते  
अनादि कालनो विज्ञावदशामां मग्न थको तेमांहेज रातो (मच्यो पच्यो) रहे ठे. ते कोइ वारे कर्म विवर  
दीधे थके कषायादिकनी मंदता थाय, ते वारे आत्मानी शुद्ध दशानी उग्रताने योगे पोतानुं सहज  
स्वरुप जे ज्ञानादिक गुणमय ठे, तेने देखे. ते अनुज्ञवयोग कहीए, ए उक्ति कही. हवे एनी  
युक्ति देखाडे ठे. अहीं श्रीपाले कुबमानुं रुप धारण करयुं ठे, माटे मंरुपमां आवेलो सर्व राजाओ  
प्रमुख तो तेनी कुब्जाकृतिज देखे ठे, ते श्रीपालनुं विज्ञाग रुप ठे, अने ते श्रीपालनुं मूल रुप जे  
ठे, ते सहज स्वाभाविक ठे, तेमां विज्ञावनुं रुप धारण करयुं ठे, ते मूकीने स्वभावना मूल रुपने  
राजकुमारी देखे ठे, ते जाणे अनुज्ञवयोग थाय ठे, ए युक्ति कही. हवे श्रीपालनुं मूल रुप जोइने

प्रतिहारी थाकी कुञ्जरने, सा निरखे रति अजिराम रे ॥ जुओ ॥ १० ॥

ठे मधुर यथोचित शेलमी, दधि मधु साकर ने डाख रे ॥

पण जेहनुं मन जिहां वेधीयुं, ते मधुर न बीजा लाख रे ॥ जुओ ॥ ११ ॥

अर्थ—एम् प्रतिहारी जे वारे जे जे राजाना यशनुं वर्णन करे—वखाण करे, ते वारे तो ते राजानुं सुख उजळुं थाय, अने फरी प्रतिहारीना कह्या पढी कुंवरी जे वारे ते राजाना देशादि संबंधी दोष काढीने हेलना करे, ते वारे तेनुं श्याम वदन एटले जांखुं मुख थइ जाय. एम् प्रतिहारी सर्व राजाउनां वर्णन करीने थाकी गइ; परंतु कोइने कुंवरीए कबूल करथो नहीं. रति जे कामदेवनी स्त्री ते समान ( अजिराम के० ) मनोहर एवी (सा के०) ते कुंवरी तो श्रीपाल कुवरनुं साक्षात् कंदर्प समान मूल रूप ठे, तेनेज (निरखे के०) जुवे ठे ॥ १० ॥ हवे कवि कहे ठे के, यद्यपी शेलमी पण मीठी ठे, तेमज दधि एटले दहीं, मध, साकर अने डाख, ए सर्व वस्तु यथोचित एटले यथायोग्य ( मधुर के० ) मीठी ठे, तथापि जेनुं मन ज्यां ( वेधीयुं के० ) लाग्युं, तेने तेज मधुर लागे, पण बीजा लाखोगमे मीठाशवाली वस्तुउं होय, ते तेने मीठी न लागे. तेम ए कुवरीनुं मन पण श्रीपाल कुंवर उपरज-रुचे ठे, पण बीजा लाखोगमे राजाउं बेठा ठे, ते सर्व रूपे, वये तथा गुणकरी सुंदर ठे, तो पण कुंवरीने रुचता नथी ॥ ११ ॥

इण अवसरे अंजनी पूतली, मुखे अवतरी हारनो देव रे ॥

कहे गुणग्राहक जो चतुर ठे, तो वामन वर ततखेव रे ॥ जुओ ॥ १२ ॥

ते सुणी वरीयो ते कुंअरीए, दाखे निज अतिही कुरूप रे ॥

ते देखी निचृंढे कुब्जने, तव रुठा राणा झूप रे ॥ जुअओ ॥ २३ ॥

गुण अवगुण मुग्धा नवि लहे, वरे कुब्ज तजी वर झूप रे ॥

पण कन्यारत्न न कुब्जनं, उकरमे शो ? वर धूप रे ॥ जुअओ ॥ २४ ॥

तज माल मराल अमे कहुं, तुं काग बे अति विकराल रे ॥

जो न तजे तो ए ताहरुं, गलनाल दूणे करवाल रे ॥ जुअओ ॥ २५ ॥

अर्थ—ए अवसरे ते स्तंजनी पूतलीना मुखमांहे हारनो देवता जे विमलेश्वर नामे बे, ते अवतरीने एटले संक्रमीने कहे बे जे, हे कुंवरी ! जो तुं गुणनी ग्राहक, चतुर अने विचक्षण ठो, तो आ वामणाने तत्काल-जतावले वर. ए प्रमाणे पूतलीद्वारा ते देव बोढ्यो ॥ २२ ॥ एवां ते पूतलीनां वचन सांजलीने ते राजकुंवरीए ते वामणाने वख्यो, ते वारे ते वामणे वळी ( निज के० ) पोतानुं ( अतिही के० ) अत्यंत कुरूप देखामवा मांरुयुं, ते देखीने ( तव के० ) ते वारे मोटा मोटा झूप एटले राणा राजा ते कुब्जनी उपर ( रुठा के० ) रुष्टमान-कोपायमान थया थका तेनी निर्जर्त्सना करवा लाग्या ॥ २३ ॥ अने कहेवा लाग्या के अरे ! ( मुग्धा के० ) अज्ञातयौवना स्त्री होय ते कांइ गुण अवगुणने ( लहे के० ) जाणे नहीं, माटे ( वर के० ) श्रेष्ठ एटले मोटा मोटा राजाउने तजीने आ कुबमाने वख्यो, पण जेम उकरमो जे खातरनो ढगलो तेने विषे वर प्रधान एत्रो दशांगी धूप ते शो ? एटले जेम उकरमा उपर प्रधान दशांगी धूप घटे नहीं, तेम आ कन्यारत्न ते कुब्जने घटे नहीं, अर्थात् रत्न सरखी कन्यानो कुबमानी साथे संबंध योग्य नथी ॥ २४ ॥ एम विचारी ते

કુંવરિ પોતાના ચિત્તમાં વિચારેઢેકે, આ સર્વ મોટા મોટા રાજકુમારો બેઠાઢે, પણ આ કુંવરના સરખું  
બીજા કોઈનું રુપ નથી. અને વઢી એને દેખવાથી મારું ચિત્ત વિશેષે કરી આનંદિત થયું થકું  
વિશ્રામ પામે ઢે. એ વ્યતિકરે કરી તે કુંવરી હર્ષિત થઈ થકી મનમાં કહે ઢે કે, એ મુજને ઇષ્ટ  
ઁટલે વાંઢિત સંયોગ અર્થાત્ મલાપ ( હુઓ કેઢ ) થયો ॥ ૧૬ ॥

તસ દષ્ટિ સરાગ વિલોકતો, વિચે વિચે નિજ વામનરુપ રે ॥

દાસે તે કુમરી સુવલ્લહી, પરિ પરિ પરસે કરી ચૂંપ રે ॥ જુઓઢ ॥ ૧૭ ॥

અર્થ—હવે શ્રીપાલ કુંવરે પોતાની ઉપર તે કુંવરીની સરાગ દષ્ટિ ઁટલે કુંવરી મારા ઉપર  
સંપૂર્ણ રાગવતી થઈ ઢે એવી તેને વિલોકતો ઁટલે જોતો થકો એનો મારા ઉપર કેવો પ્રેમ ઢે ? તેની  
પરીક્ષા કરવા માટે વિચારયું કે, જોઈં તો સ્વરો કે, આ કુંવરીનો મારા ઉપર બાહ્ય રાગ ઢે કે અન્યં-  
તર રાગ ઢે ? અથવા એ મારા સંપૂર્ણ રાગવલી ઢે કે નથી ? એમ ચિંતવાને વચ્ચે વચ્ચે વઢી પોતાનું  
વિશેષ વામનરુપ તેને દેખાડે ઢે, તેમ તેમ તે સુવલ્લહી ઁટલે કુંવરને જલ્લી-વલ્લજ-પ્રિય એવી તે  
કુંવરી પણ પરિ પરિ ઁટલે વારંવાર પોતાના ચિત્તમાં ચોંપ રાલીને પરીક્ષા કરવા લાગી, જોવા લાગી ॥ ૧૭ ॥

સા ચિંતે નટનાગરતણી, બાજી વાજીપ્લુત જેમ રે ॥

મન રાજી કાજી શું કરે ? આજીવિત એહશું પ્રેમ રે ॥ જુઓઢ ॥ ૧૮ ॥

હવે વરણવે જે જે નૃપ પ્રતે, પ્રતિહારી કરી ગુણપોષ રે ॥

તે તે હિલે કુંચરી દાસવી, વય રુપ ને દેશના દોષ રે ॥ જુઓઢ ॥ ૧૯ ॥



અર્થ—એવું રૂપ કરતા કુંવરને દેખીને ( સા કેળ ) તે કુંવરી ( ચિંતે કેળ ) ચિંતવવા લાગી  
 કે, જેમ નટનાગર જે બાજીગર છે, તેની ( બાજી કેળ ) રમત તેની કોઈને ખબર પડે નહિં, અથવા  
 ( વાજી કેળ ) ઘોમો તેની જે ( પ્લુત કેળ ) ગતિવિશેષ છે, અથવા ઘોમો દોડે છે તે વારે તેના ઉ-  
 દરમાંહે પ્લુત શબ્દ થાય છે. તે ક્યે ઠેકાણેથી નીકલે છે, તેની કોઈને ગમ પડતી નથી, તેમ એ  
 કુંવરના ચરિત્રની પણ ખબર પડતી નથી, અથવા બાજીગરની રમત તે જેમ વ્યર્થ છે, અને ઘોમોનો  
 ચાલતી વેળાનો શબ્દ તે જેમ વ્યર્થ છે તેમ આ કુંવરનું વામનરૂપ પણ વ્યર્થજ છે. તથાપિ “ મન  
 રાજી તો કાજી શું કરે ? ” એ કહેવત પ્રમાણે મારું મન એને વરવા માટે રાજી છે, તો એમાં  
 બીજો કોઈ શું કરનાર છે ? માટે મારે તો આજીવિત ઇટલે આ શરીરે કરી ઝ્યાંસુધી જીવતી  
 રહું, ત્યાં સુધી એની સાથેજ પ્રેમ છે ॥ ૧૮ ॥ હવે કુંવરી રાજાજીની જે શ્રેણીજ બેઠી છે, તેની વચાલે  
 ચાલ્લી, અને તેની આગલ પ્રતિહારી જે દાસી તે ( ગુણપોષ કેળ ) ગુણનું પોષણ કરીને જે રાજા-  
 જીનું વર્ણન કરે છે, તે તે રાજાઓનાં ફરી તે રાજકુંવરી વય, રૂપ અને દેશ સંબંધી દોષ કાઢીને  
 દેલના કરી નાખે છે, ઇટલે કોઈકને તો એવું કહે છે કે આ રાજા તો ( વય કેળ ) અવસ્થામાં  
 મોટો છે અથવા નાનો છે. તથા કુલે ન્યૂન છે. એવી રીતે વય સંબંધી દોષ કાઢે. વળી કોઈકને તો  
 કહે કે, આ રૂપવાન નથી તથા કોઈકને કહે કે, એનો દેશ સારો નથી, એમાં દુષ્કાલ ઘણા પડે  
 છે, એ દેશ રસાલ નથી, એમાં ધાન્ય પાકતું નથી, એમાં રમણીય ઉત્તમ જાતિની બીજોની પેદાશ  
 થતી નથી, આ દેશની પેદાશ સારી નથી, ઇત્યાદિક દેશ સંબંધી દોષ દેખાતીને તેની દેલના  
 કરી નાખે. ॥ ૧૯ ॥

વરણવતાં જસ મુખ ઝજલું, દેલંતાં તેહનું શ્યામ રે ॥



પ્રતિહારી થાકી કુંઞરનં, સા નિરખે રતિ અઞિરામ રે ॥ જુઓ ॥ ૨૦ ॥

ઢે મધુર યથોચિત શેલમી, દધિ મધુ સાકર ને ડાલ રે ॥

પણ જેહનું મન જિહાં વેધીયું, તે મધુર ન બીજા લાલ રે ॥ જુઓ ॥ ૨૧ ॥

અર્થ--એમ પ્રતિહારી જે વારે જે જે રાજાના અશનું વર્ણન કરે--લેખાણ કરે, તે વારે તો તે રાજાનું સુખ ડજલું થાય, અને ફરી પ્રતિહારીના કહ્યા પઠી કુંવરી જે વારે તે રાજાના દેશાદિ સંવંધી દોષ કાઢીને હેલના કરે, તે વારે તેનું શ્યામ વદન ઇટલે જાંલું મુખ થઈ જાય. એમ પ્રતિહારી સર્વ રાજાનું વર્ણન કરીને થાકી ગઈ; પરંતુ કોઈને કુંવરીએ કબૂલ કર્યો નહીં. રતિ જે કામદેવની સ્ત્રી તે સમાન ( અઞિરામ કે ) મનોહર એવી ( સા કે ) તે કુંવરી તો શ્રીપાલ કુંવરનું સાક્ષાત્ કંદર્પ સમાન મૂલ રૂપ ઢે, તેનેજ ( નિરખે કે ) જુવે ઢે ॥ ૨૦ ॥ હવે કવિ કહે ઢે કે, યદ્યપી શેલમી પણ મીઠી ઢે, તેમજ દધિ ઇટલે દહીં, મધ, સાકર અને ડાલ, એ સર્વ વસ્તુ યથોચિત ઇટલે યથાયોગ્ય ( મધુર કે ) મીઠી ઢે, તથાપિ જેનું મન જ્યાં ( વેધીયું કે ) લાગ્યું, તેને તેજ મધુર લાગે, પણ બીજી લાલોગમે મીઠાશવાલી વસ્તુ ડં હોય, તે તેને મીઠી ન લાગે. તેમ એ કુંવરીનું મન પણ શ્રીપાલ કુંવર ઉપરજ રૂચે ઢે, પણ બીજા લાલોગમે રાજા ડં બેઠા ઢે, તે સર્વ રૂપે, વયે તથા ગુણેકરી સુંદર ઢે, તો પણ કુંવરીને રૂચતા નથી ॥ ૨૧ ॥

ઈણ અવસરે અંજની પૂતલી, મુખે અવતરી હારનો દેવ રે ॥

કહે ગુણગ્રાહક જો ચતુર ઢે, તો વામન વર તતલેવ રે ॥ જુઓ ॥ ૨૨ ॥

ते सुणी वरीयो ते कुंअरीए, दाखे निज अतिही कुरूप रे ॥

ते देखी निजुंठे कुब्जने, तव रुठा राणा नूप रे ॥ जुअओ ॥ २३ ॥

गुण अवगुण मुग्धा नवि लहे, वरे कुब्ज तजी वर नूप रे ॥

पण कन्यारत्न न कुब्जनं, उकरमे शो ? वर धूप रे ॥ जुअओ ॥ २४ ॥

तज माल मराल अमे कहुं, तुं काग ठे अति विकराल रे ॥

जो न तजे तो ए ताहरुं, गलनाल लूणे करवाल रे ॥ जुअओ ॥ २५ ॥

अर्थ—ए अवसरे ते स्तंजनी पूतलीना मुखमांहे हारनो देवता जे विमलेश्वर नामे ठे, ते अवतरीने एटले संक्रमीने कहे ठे जे, हे कुंवरी ! जो तुं गुणनी ग्राहक, चतुर अने विचक्षण ठो, तो आ वामणाने तत्काल-जतावले वर. ए प्रमाणे पूतलीद्वारा ते देव बोढ्यो ॥ २२ ॥ एवां ते पूतलीनां वचन सांजलीने ते राजकुंवरीए ते वामणाने वख्यो, ते वारे ते वामणे वळी ( निज के० ) पोतानुं ( अतिही के० ) अत्यंत कुरूप देखामवा मांमयुं, ते देखीने ( तव के० ) ते वारे मोटा मोटा नूप एटले राणा राजा ते कुब्जनी उपर ( रुठा के० ) रुष्टमान-कोपायमान थया थका तेनी निर्ज-त्सना करवा लाग्या ॥ २३ ॥ अने कहेवा लाग्या के अरे ! ( मुग्धा के० ) अज्ञातयौवना स्त्री होय ते कांइ गुण अवगुणने ( लहे के० ) जाणे नहीं, माटे ( वर के० ) श्रेष्ठ एटले मोटा मोटा राजाउने तजीने आ कुबमाने वख्यो, पण जेम उकरमो जे खातरनो ढगलो तेने विषे वर प्रधान एत्रो दशांगी धूप ते शो ? एटले जेम उकरमा उपर प्रधान दशांगी धूप घटे नहीं, तेम आ कन्यारत्न ते कुब्जने घटे नहीं, अर्थात् रत्न सरखी कन्यानो कुबमानी साथे संबंध योग्य नथी ॥ २४ ॥ एम विचारी ते

सर्व राजा कुबमाने कहेवा लाग्या के, अमे ( मराल के० ) हंस सरखा बीए, अने तुं तो कागमा जेवो अत्यंत विकराल रूपवालो ठो, माटे तने कहीए बीए के, तुं (माल के०) वरमाला तजी आप, एटले तारा गळामां कुंवरीए जे वरमाला पहेरावी ठे, ते काढी नांख, अने जो नहीं काढीश, तो अमे तारुं जे आ गळनाल एटले गळानी नळी ठे, तेने तरवारे करी दूणी नाखशुं एटले कापी नाखशुं ॥ १५ ॥

तव हसीय जणे वामन इस्युं, तुमे जो नवि वरीया एण रे ॥

तो दुर्जगो ! रुसो ? मुज किस्युं, रुसो ? न विधिशुं केण रे ॥ जुओ ॥ १६ ॥

परस्त्री अजिलाषना पातकी, हवे मुज असिधारातित्थ रे ॥

पामी तुमे शुद्ध थाओ सवे, देखो मुज केहवा हत्थ रे ॥ जुओ ॥ १७ ॥

अर्थ—ते वारे हसी करीने ते वामणोजी ( इस्युं के० ) आ प्रकारे ( जणे के० ) कहेवा लाग्यो के, हे दुर्जगो ! एटले माठा जाग्यना धणीज ! तमने जो ( एण के० ) ए कुंवरीए नवि वरया, तो मारी उपर शा वास्ते रुसो ठो एटले कोप करो ठो ? तमे विधि जे दैव तेनी उपर कां रुसणुं करता नथी ? ॥ १६ ॥ एणे मने वरमाला पहेरावी ठे, तो हवे ए स्त्री मारी थइ चूकी, तमोने तो ए परस्त्री थइ, तेनो तमे अजिलाष करो ठो, तेथी तमे परस्त्री अजिलाषना पातकी थया, माटे तेनुं प्रायश्चित्त लेवा सारु मारी ( असि के० ) तरवार तेनी जे धारा ते धारारूप तीर्थजल जाणवुं. ते जल पामीने तमे सर्व शुद्ध थाज, तो पापरहित थशो, अने जुज तो खरा के, मारा ( हत्थ के० ) हाथ केवा ठे ? ॥ १७ ॥

इम कहो कुब्जे विक्रम तिस्युं, दाख्युं जेणे नरपति नठ रे ॥

चित्त चमक्या गगने देवता, तेणे संतति कुसुमनी वुठ रे ॥ जुओ ॥ २८ ॥

हुओ वज्रसेन राजा खुशी, कहे बल परे दाखवो रुप रे ॥

तेणे दाख्युं रुप स्वप्नावनुं, परणावे पुत्री नूप रे ॥ जुओ ॥ २९ ॥

दीयो आवास उत्तंग ते, तिहां विलसे सुख श्रीपाल रे ॥

निज तिलकसुंदरी नारीशुं, जिम कमलाशुं गोपाल रे ॥ जुओ ॥ ३० ॥

त्रीजे खंमे पूरण थइ, ए ठही ढाल रसाल रे ॥

जश गातां श्रीसिद्धचक्रनो, होय घर घर मंगलमाल रे ॥ जुओ ॥ ३१ ॥

अर्थ—एम कहिने ते कुब्जे पोतानुं तेवुंज पराक्रम देखार्युं के, जेणे करी ते सर्व राजाउ नाठा. ते वखते कौतुक जोवाने अर्थे आवेला एवा ( गगने के ) आकाशमां रहेला जे देवताउ. ते पण ते कुब्जनं पराक्रम जोइने चित्तमां चमकी गया, तेथी ते कुंवरना मस्तक उपर श्रेणीपरंपराए फूलोनी ( संतति के ) अविच्छिन्न वृष्टि करता हवा ॥ २८ ॥ एवुं कुब्रानुं पराक्रम जोइने कन्यानो पिता जे वज्रसेन राजा ठे, ते पण खुशी थयो, अने कुंवर प्रत्ये कहेवा लाग्यो के, हे स्वामिन ! जे प्रमाणे तमे तमारुं बल देखार्युं, ते प्रमाणे तमारुं रुप आवुं होवुं जोइए नहों, माटे बल प्रमाणे रुप पण देखारो. ते वारे ते श्रीपाल कुंवरे पण पोतानुं स्वाप्नाविक जे रुप हतुं, ते देखार्युं, के नूपे पोतानी कुंवरी तेनी वेरे परणावी ॥ २९ ॥ पठी राजाए ते श्रीपालने रहेवाने माटे ( उत्तंग के )

ઘણો ઁંચો ંવો આવાસ આપ્યો, ત્યાં તે શ્રીપાલ કુંવર પોતાની ( તિલકસુંદરી કે૦ ) ત્રૈલોક્યસુંદરી નામક સ્ત્રીની સાથે જૅમ ( કમલા કે૦ ) લલ્હમીજીની સાથે ( ગોપાલ કે૦ ) શ્રીકૃષ્ણજી સુખ જોગવે ઢે, તેમ સુખ જોગવતા હવા ॥ ૩૦ ॥ ં ત્રીજા ઁંઢને વિષે ( રસાલ કે૦ ) શૃંગારાદિ રસે જરિત ંવી ઢઠી ઢાલ પૂર્ણ થઢ. શ્રીસિદ્ધચક્રજીનો યશ ગાતાં થકાં ઘર ઘરને વિષે માંગલિકની માલા યાય, ંમાં આ રાસના કર્તા શ્રીયશોવિજયજીં પોતાનું નામ પળ યશ ંવું સૂચવ્યું ॥ ૩૧ ॥

॥ ઢોહા ॥

વિલસે ઢવલ અપાર સુખ સોજાગી સિરઢાર ॥

પુણ્યત્રલે સવિ સંપજે, વંઢિત સુખ નિરઢાર ॥ ૧ ॥

સામગ્રી કારયતણી, પ્રાપક કારણ પંચ ॥

ઢષ્ટ હેતુ પુણ્યજ વઢું, મેલે અવર પ્રપંચ ॥ ૨ ॥

તિલકસુંદરી શ્રીપાલનો, પુણ્યે હુઅો સંવંઢ ॥

હવે શૃંગારસુઢરીતણો, કહીશું લાજ પ્રવંઢ ॥ ૩ ॥

અર્થ--હવે સોજાગી પુરુષોનો સરઢાર ંવો શ્રીપાલ કુંવર ત્યાં ઢવલ ંટલે ઁજ્જલ ંવાં અપાર સૂઁને વિલસે ઢે-જોગવે ઢે. જીવને ( નિરઢાર કે૦ ) નિશ્ચેથી પુણ્યને લલ્હે કરીનેજ સર્વ પ્રકારનાં મનોવાંઢિત સુખ સંપ જૅ ઢે ॥ ૧ ॥ હરેક કાર્યની સામગ્રીનાં પ્રાપક ંટલે પ્રાપ્તિનાં કરાવનારાં કાઢ, સ્વજ્ઞાવ, નિયતિ, કર્મ અને ઁદ્યમ, ં પાંચ કારણ ઢે, પળ તેને મેલવી આપનાર ઢષ્ટ હેતુ તે ંક મોઢું પુણ્યજ ઢે, જૅ ( અવર કે૦ ) લીજા જલ્લા પ્રપંચ સર્વ મેલવી આપે ઢે ॥ ૨ ॥

एज पुण्यना योगे करीने त्रैलोक्यसुंदरी अने श्रीपालनो परस्पर संबंध थयो. हवे शृंगारसुंदरीना  
लाजनो एटले पामवानो प्रबंध कहीशुं ॥ ३ ॥

॥ ढाल सातमी ॥ साहिबा मोतीडोरे हमारो ॥ ए देशी ॥

इक दिन राजासजाए आव्यो, चर कहे अचरिज मुज मन जाव्यो ॥

साहिबा ! रंगीला ! हमारा मोहना ! रंगीला ! हमारा ॥

दलपतननो ठे महाराजा, धरापाल जस पख बिहुं ताजा ॥

साहिबा ० मोहना ० ॥ ए आंकणी ॥ १ ॥

अर्थ—पूर्वे कहेलां जे पांच कारण, तेनुं किंचित् स्वरूप कहे ठे. तेमां प्रथम काल नामे  
कारण ठे, ते काले करी स्त्री गर्ज धारण करे ठे, अने काले करी विनाश पामे ठे. बीजुं स्वजाव  
नामे कारण ते स्वजावे करी दुधमांथी दहीं थाय ठे. त्रीजुं नियति ते निश्चेथी त्रेसठ शलाकापुरुष  
उपजे ठे, अने विलय पामे ठे ॥ यतः ॥ नियतिवशे मन चिंतव्युं, आबी मले तत्काल ॥ वरसा  
सोनं चिंतव्युं, नियति करे विसराल ॥ १ ॥ तथा ॥ कोयल कर कर कूकवा, किम राखी शके प्राण  
॥ हेठल उजो पारधी, माथे जमे सिंचाण ॥ २ ॥ पारधी विसहर मंसीयो, हाथ बिटूटो बाण ॥  
कोयल जा घर अप्पणे, सीर लग्यो सिंचाण ॥ ३ ॥ ए नियति कारण जाणवुं ॥ हवे चोथुं जवित-  
व्यता ते जाग्य, तेनी उपर दृष्टांतनुं काव्य कहे ठे. क्षिप्तः केन करंरुकेऽपि जुजंगः क्षुत्पीकितो नाशको,  
रात्रां खादिमकांक्षया सुविवरं कृत्वोऽपुरुस्तन्मुखे ॥ जाग्यादेव तदा स्वयं निपततस्तन्मांसतृप्तोऽभव, - द्रया-  
लस्तेन यथा गतः स्थिरतरो जोगीव जाग्यं जवेत् ॥ ४ ॥ अर्थ—कोइ माणसे कंकीयामां सर्पने पूर्यो,

તેમાંથી યુવથી પીમાનો સર્પ વહાર નીકળવા સમર્થ ન થયો. ઇટલામાં રાત્રીએ જાગ્ય યોગે યાવાની  
 ઇઠાથી ડંદર ઝિદ્ર કરીને પોતેજ તેના મૂંઘમાં ગયો. એ રીતે તે ડંદરના માંસથી તૃપ્ત થયો થકો  
 તેજ માર્ગે સુખપૂર્વક નીકળી ગયો. તે દૃષ્ટાંતાનુસાર જાગ્ય સફલ થાય. એ જીવિતવ્યતા જે કર્મ  
 તેની ઉપર દૃષ્ટાંત કહ્યો. હવે ઉચ્ચમ ઉપર દૃષ્ટાંત કહે છે ॥ દોહો ॥ ઉચ્ચમ કરતાં માનવી, શું નવિ  
 સીકે કાજ ॥ રામે રચણાયર ત્તરી, લીધું લંકા રાજ ॥ ૫ ॥ એ ઉચ્ચમ કારણ ઉપર દૃષ્ટાંત કહ્યો. એ  
 પાંચે કારણ સત્ય છે ॥ હવે એક દિવસે તે વજ્રસેન રાજાની સજામાં એક ચર ઇટલે હલકારો  
 આવ્યો. તે કહેવા લાગ્યો કે, હે રાજન્ ! હે મારા સાહેબા ! રંગીલા ! મોહના ઉપજાવનારા ! મેં  
 મારા મનને જાવતું એવું એક અચરિજ દીતું. તે અચરિજ કેવું દીતું ? તે સંબંધી વાર્તા કહું હું. તે  
 સાંજલો. એક દલપત્તન નામે નગર છે, તેનો ધરાપાલ એવે નામે રાજા છે. જેના માતૃપદ્મ તથા પિતૃ  
 પદ્મ એ બેહુ પદ્મ તાજા છે ॥ ૧ ॥

રાણી ચોરાશી તસ ગુણખાણી, ગુણમાલા છે પ્રથમ વખાણી ॥ સાહિવાળ ॥

પાંચ બેટા ઉપર ગુણપેટી, શૃંગારસુંદરી છે તસ બેટી ॥ સાહિવાળ ॥ ૨ ॥

અર્થ—તે રાજાને ગુણોની યાણ જેવી ચોરાશી રાણીજ છે, તેમાં પ્રથમ પટ્ટરાણીને સ્થા-  
 નકે ગુણમાલા નામે રાણીને વખાણી છે. તે રાણીને પાંચ પુત્રની ઉપર ગુણની પેટી જેવી એક શૃંગા-  
 રસુંદરી નામે પુત્રી છે ॥ ૨ ॥

પદ્મવ અધર દસિત સિત ફૂલ, અંગ ચંગ કુચ ફલ બહુમૂલ ॥ સાહિવાળ ॥

જગમ તે છે મોહનવેલી, ચાલતી ચાલ જિસી ગજગેલી ॥ સાહિવાળ ॥ ૩ ॥



પંક્તિ વિચક્ષણા પ્રગુણા નામે, નિપુણા દક્ષા સમ પરિણામે ॥ સાહિવા ॥

તેહની પાંચ સખી છે પ્યારી, સહુની મતિ જિનધર્મે સારી ॥ સાહિવા ॥ ૪ ॥

અર્થ—હવે એ શૃંગારસુંદરીનું શરીરરૂપ જંગમ મોહનવેલીનું વૃક્ષ વચ્ચે છે, એટલે વૃક્ષની ઉપમાએ કરી એના શરીરના રૂપ અને સૌંદર્યનું વર્ણન કરે છે. વૃક્ષને પત્તવ એટલે નવાં પત્ર ફૂટે, તે જેવાં સૂકોમલ લાલ હોય, તેના જેવા એના ( અધર કે ૦ ) હોઠ છે. તથા (સિત કે ૦) સપેત હજલાં ફૂલ સમાન ( હસિત કે ૦ ) હસતી વચ્ચે દાંતની પંક્તિ હજલી દેખાય છે. તથા (અંગ કે ૦) શરીર તે ( ચંગ કે ૦ ) મનોહર છે. તથા ( કુચ ફલ બહુ મૂલ કે ૦ ) બહુ મૂલાં ફલ જેવું કુચયુગલ તે બે સ્તન શોભે છે. એ રીતે તે કુંવરી જંગમ મોહનવેલીનું વૃક્ષ છે એટલે બીજાં જે જગતમાં વનસ્પતિનાં વૃક્ષો છે, તે હાલતાં ચાલતાં નથી, માટે સ્થાવર છે, અને એ કુંવરી તો હાલે ચાલે છે. માટે જંગમ મોહનવેલીનું વૃક્ષ કહીને વચ્ચાળીને છે. વઢી વૃક્ષ જેમ ધીમે ધીમે પવને ધીમું ધીમું હાલે, તેમ એ કુંવરી [ ગજગેલી કે ૦ ] ગજગતિ જેવી ચાલે છે એટલે જેવી હાથળી ચાલે, તેવી ગેલ કરતી ચાલે છે. ॥ ૩ ॥ તે કુંવરીને એક પંક્તિ, બીજી વિચક્ષણા, ત્રીજી પ્રગુણા, ચોથી નિપુણા અને પાંચમી દક્ષા, એ પાંચે જાણી સમ પરિણામે એટલે સરખાં પરિણામવાળી સખીઓ છે, તે કુંવરીને ઘણીજ પ્યારી છે-- વહ્નજ છે, અને તે સર્વની મતિ જૈનધર્મને વિષે સારા છે, રુઝી છે, માટે સરખા પરિણામ-વાળી પાંચેને કહી છે ॥ ૪ ॥

તે આગલ કહે કુમરી સાચું, આપણનું મ હોજો મન કાચું ॥ ॥ સાહિવા ॥

સુખ કારણ જિનમતનો જાણ, વર વરવો બીજો અપ્રમાણ ॥ સાહિવા ॥ ૫ ॥



जाण अजाणतणो जे जोग, केळ कंथेरनो ते संयोग ॥ साहिबा० ॥

व्याधि मृतु दारिद्र वनवास, अधिको कुमित्रतणो सहवास ॥ साहिबा० ॥ ६ ॥

हेममुद्राए अकीक न ठाजे, श्यो ? जलधर जे फोकट गाजे ॥ साहिबा० ॥

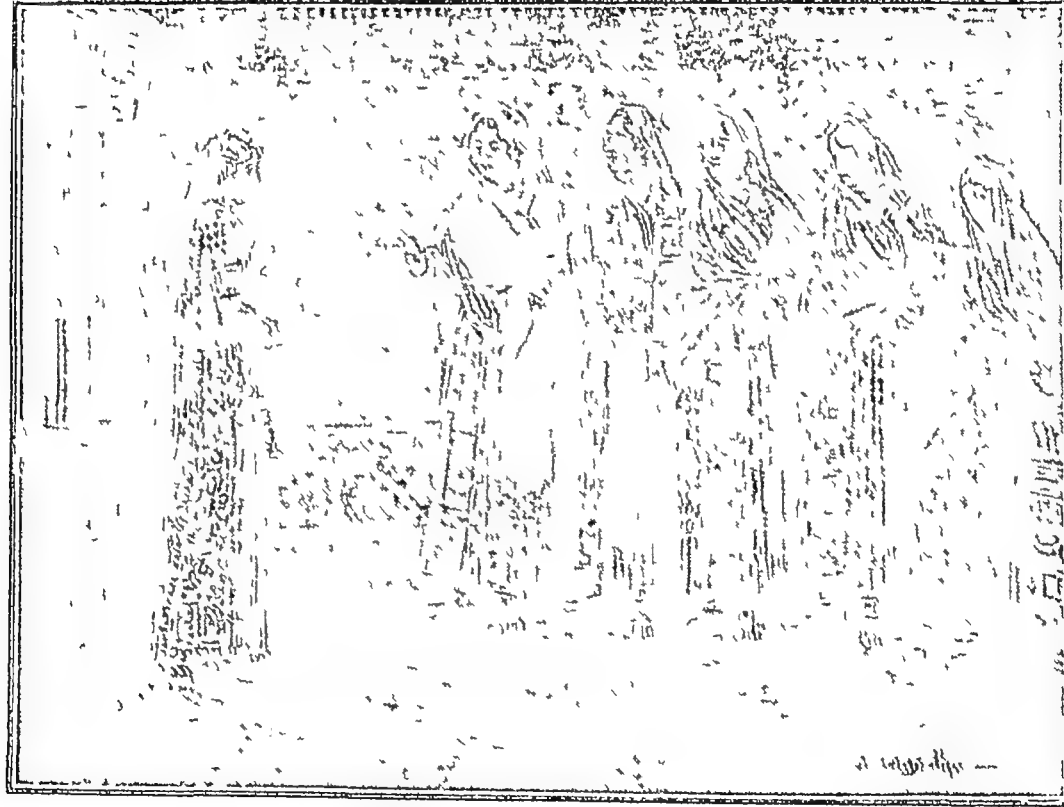
वर वरवो परखीने आप, जिम न होय कर्मकुजोमालाप ॥ साहिबा० ॥ ७ ॥

अर्थ—ते पोतानी पांचे सखीउनी आगल कुंवरी साचेसाचुं कहे ठे के, हे बहेनो ! आपणुं मन श्रीजिनधर्मने विषे कोइ काळे काचुं म होजो एटले म थाजो, एटला माटे सांसारिक सुखने कारणे जे आपणने (वर के०) जर्तार वरवो, ते पण जे पुरुष श्रीजिनमतनो जाण होय, ते पुरुषनेज वरवो, परंतु जिनमतना जाण विना बीजा पुरुषने वरवो, ते अप्रमाण ठे ॥ ५ ॥ केमके एक जाण अने बीजो अजाण, ए बेनो जे (जोग के०) मेलाप ठे, ते जेम केळना जाऊनो अने कंथेर नामे कांटाना जाऊनो पोतपोतामां संयोग थाय, तेवो दुःखदायी जाणवो, माटे (व्याधि के०) रोगे करी पीडावुं, मृत्युने पामवुं, दरिद्रतानी प्राप्तिनुं थवुं अने वनवास जोगववो, एटला सर्व पराजव सहन करवा ते करतां पण कुमित्रनो सहवास ते अधिक दुःखदायी ठे ॥ ६ ॥ वळी जेम हेममुद्रा एटले सोनानी वींटीमांहे अकीकनु नंग जमीए, तो ते ठाजे नहीं एटले शोजे नहीं, तथा ते (जलधर के०) मेघ पण श्या कामनो ? के जे फोकट गर्जनाज करथा करे, अने पाणीनो ठांटो पण वरसे नहीं ? तेम आपणने पण सोनानी वींटीमां अकीक जड्यानी पेठे जैनमतना जाण विना बीजा अकीक जेवाने वरवो नहीं, तथा व्यर्थ गर्जारव करनारा मेघनी पेठे बहारथी सारो देखाय, अने मांहे कांइ माल न होय, तेवाने पण वरवो नहीं, परंतु आपणे तो परीक्षा करीने जैनमतनो

શ્રી શ્રીશલ રાજાનો રાસ

રાજકન્યા શૃંગારસુંદરી અને તેની પાંચ સહચારીઓ

પ્રકાશક - શ્રાવક ભીમશી માળક  
વારીઆ લીલ્ડીંગ, પાલધુની, મુંબઈ



હે બેહનો! આપણું મન શ્રી જિનધર્મને વિષે કોઈ કાળે કાચું મ હોજો, ઇટલા માટે મંસારિકા સુખના કારણે  
જે આપણને મર્તાર વરવો તે પણ જે પુરુષ શ્રી જિનમતનો જાણ હોય તે પુરુષને જ વરવો, પરંતુ જિનમતના જાણ  
વિના બીજા પુરુષને વરવો તે અપ્રમાણ છે.

જાણ હોય, તેજ (વર કે०) ચત્તારને વરવો, કે જેમ કર્મકુજોનાલાપ ન હોય, એટલે કર્મે કરી કુજોનાનો આલાપ એટલે મલવું વા મંત્રાષણ કરવું, તે ન થાય ॥ ૭ ॥

કહે પંમિતા પરનું ચિત્ત, જાવ લખીજે સુણીય કવિત્ત ॥ સાહિવા ૦ ॥

સીથે પાક સુજટ આકારે, જિમ જાણીજે શુદ્ધ પ્રકારે ॥ સાહિવા ૦ ॥ ૮ ॥

કરીય સમસ્યા પદ તુમે દાखો, જે પૂરે તે ચિત્તમાંહે રાखો ॥ સાહિવા ૦ ॥

ઇમ નિસુણી કહે કુંચરી તેહ, વરું સમસ્યા પૂરે જેહ ॥ સાહિવા ૦ ॥ ૯ ॥

અર્થ—તે વારે શૃંગારસુંદરીની પાંચ સહીમાંહેલી પહેલી સહી જે પંમીતા નામે છે, તે એવું કહે છે કે, પરના ચિત્તનો જાવ (સુણીય કવિત્ત કે०) લોકજાણા એમ સાંજલી એ ઢી એ કે, કવિત્ત સાંજલીને પરના ચિત્તનો જાવ (લખીજે કે०) જાણી એ. એવું કવિની ઉક્તિ એ સાંજલી એ ઢી એ, એટલે આપણા ચિત્તમાં જે વાત હોય, તેનો જાવાર્થ એક પદમાં સૂચવીને જે પરીક્ષા આપે, તેની આગલ તે પદ કહેવું. પઢી તે આપણા મુખથી એક પદ સાંજલીને જે કાંઈ આપણા મનમાં હોય, તે પ્રમાણે આણું કવિત્ત કરી આપે, તો તે પુરુષ જૈનમતમાં પ્રવીણ જાણવો. જેમ (પાક કે०) રસો-ઈની (સીથે કે०) એક દાણે કરી પરીક્ષા થાય છે, એટલે રસોઈ ચૂલે મૂકેલી હોય, તેમાંથી એક દાણો ચાંપી જોઈ એ, તો તરત પાકી છે કે કાચી છે? એ માલમ પડી જાય, તથા (સુજટ કે०) સીપાઈ જે છે, તેની પરીક્ષા તે આકારે કરી જાણવામાં આવે છે. એટલે તેની મુલાકાતિ દીઠાથી તેમાં કેવા પ્રકારનાં શક્તિ બલ પરાક્રમ છે? તે જેમ શુદ્ધ પ્રકારે જાણી એ ॥ ૮ ॥ તેમ તમે પણ જે આવે, તેને સમસ્યાનું એક પદ કરીને (દાखો કે०) દેખાવો, અને પઢી તે જે પૂરે, તે તમારા ચિત્તમાં

राखो के, आपणा मनमां जे निर्धारेलुं हतुं, ते प्रमाणे तेणे त्रण पद पूरीने खरेखरुं हाद कही आप्युं के नहीं? एवी रीते परीक्षा करो. (एम के०) ए रीते पोतानी सखीनुं बोलवुं सांजलीने ते कुंवरी कहेवा लागी के, जे मारी समस्या (पूरे के०) पूरी आपे-पूर्ण करे तेने हुं (वरुं के०) परणुं, पण बीजा वरने नहीं परणुं ॥ ए ॥

तेह प्रसिद्धि सुणीने मलीया, बहु पंक्ति नर बुद्धे बलीया ॥ साहिबा० ॥

पण मतिवेग तिहां नवि चाले, वायुवेगे नवि मुंगर हाले ॥ साहिबा० ॥ १० ॥

पंच सखी युत ते नृपबेटी, चित्त परखे करी समस्या महोटी ॥ साहिबा० ॥

सुणीय कहे जन किम पूरीजे ?, पर मन जह किम थाह लहीजे ? ॥ साहिबा० ॥ ११ ॥

सुणीय कुमार चमक्यो आवे, घर कहे दो मुज द्वार ! प्रजावे ॥ साहिबा० ॥

दलपत्तनगत जिहां नृपकन्या, तिहां पहतो सखी युत जिहां धन्या ॥ साहिबा० ॥ १२ ॥

अर्थ—हवे ते वात जगतमां प्रसिद्ध थइ. ते प्रसिद्धि सांजलीने (बहु के०) घणा पंक्ति जनो जे बुद्धिना बलीया ठे, एटले बलवंत बुद्धिना धणी, अनेक शास्त्रोना पारंगामी, एक शब्दना सो अर्थ करे, हजार अर्थ करे एवा पुरुषो त्यां एकठा थधा, पण जेम वायुना वेगथी पर्वत हालतो नथी—चलायमान थतो नथी तेम तेमनी मति जे बुद्धि तेनो (वेग के०) प्रचार ते समस्यामांहे कोइ रीते चालतो नथी ॥ १० ॥ एम पांच सखीउंए (युत के०) सहित ते राजानी कुंवरी मोटी समस्या करीने सर्वनां चित्तने परखे ठे, परंतु समस्यानां पद सांजलीने ते पंक्ति जन एबुं कहे ठे

के, अमे केवी रीते ए समस्या पूरीए? आ पारकाना मनरूप 'द्रहनो थाग ते केम पामीए? ॥ ११ ॥  
 ते वात कुंवर सांजलीने चित्तमां चमक्यो थको पोताने घेर आवीने कहे ठे के, अहो मारा हार!  
 हुं तारे प्रज्ञावे त्यां पहोंचुं. एटवुं कहेतांज दलपत्तन नगरे रहेली पांच सखीउए युवत एवी राजानी  
 कुंवरी ज्यां धन्य ठे, त्यां पहोंच्यो ॥ १२ ॥

देखी कुमर अमर सम तेह, चित्त चमकी कहे जो मुज एह ॥ साहिबा ० ॥  
 पूरे समस्या तो हुं धन्य, पूरी प्रतिज्ञा होय कयपुण्य ॥ साहिबा ० ॥ १३ ॥  
 पूठे कुमर समस्या कोण? कुमरी संकेत सखी कहे गोण ॥ साहिबा ० ॥  
 सीसे कुमार दीए कर पुरे, पुत्तल तेह रहे न अधूरे ॥ साहिबा ० ॥ १४ ॥  
 पन्तिवाच ॥ मनवंडित फल होइ ॥ पुत्तलोवाच ॥ दोहा ॥  
 अरिहंताइ सुर नर शेहरो नवह पय, निय मन धरे जु कोइ ॥  
 निच्छय तसु नरसेहरह, मनवंडित फल होइ ॥ १ ॥

अर्थ—त्यां ते कुंवरी साक्षात् (अमर सम के०) देवता समान श्रीपाल कुंवरने जोइने  
 चित्तमांहे चमकी थकी मनमां कहे ठे के, जो ए पुरुष मारी समस्या पूर्ण करे, तो मारो जन्म  
 धन्य ठे, एनाथी मारी प्रतिज्ञा पूरी थाय, तो हुं कृतपुण्य जाणवी ॥ १३ ॥ श्रीपाल कुंवरे पूठयुं के,  
 तमारी समस्या कइ ठे? ते कहो. ते वारे कुंवरीना संकेतथी प्रथम गौण जे मुख्य सखी एटवने ते

કુંવરીથી ન્હાની છે, પરતું પાંચ સહીજમાં વહેરી છે—મોટી છે, એવી પંખિતા સહી સમસ્યા કહે છે, તે વારે નિકટ રહેલું એક પુતલું છે, તેના માથા ઉપર કુંવર (કર કેળ) હાથ મૂકતો હવો, તેથી તે પૂતલુંજ સમસ્યા સંપૂર્ણ રીતે અધૂરી ન રહે તેમ કહે છે ॥ ૧૪ ॥ હવે પંખિતા સહી સમસ્યાનું પદ કહે છે. “મનવાંઠત ફલ હોઈ” તે એક પદમાં બીજાં નવીન આગલનાં ત્રણ પદ મેલવી ગાથા સંપૂર્ણ કરીને પૂતલું સમસ્યા પૂરે છે, તે ગાથાનો અર્થ કહે છે. અરિહંતાદિક નવ પદ છે, તેને પોતાના મનને વિષે જો કોઈ ધરે, તો નિશ્ચે (નરસેહરદ્ કેળ) મનુષ્યમાં શેઘર—શિરોમણિ એવા (તસુ કેળ) તે પુરુષને મનોવાંઠત ફલ થાય ॥ ૧ ॥

વિચક્ષણોવાચ ॥ અવર મ ઝંખો આલ ॥ પુત્તલોવાચ ॥

અરિહંત દેવ સુસાધુ ગુરુ, ધમ્મજ દયા વિસાલ ॥

જપહુ મંત્ર નવકાર તુમ, અવર મ ઝંખો આલ ॥ ૨ ॥

પ્રગુણોવાચ ॥ કર સફલો અપ્પાણ ॥ પુત્તલોવાચ ॥

આરાદિજે દેવ ગુરુ, દિહુ સુપત્તિહિં દાણ ॥

તવ સંજમ ઝવયાર કરી, કર સફલો અપ્પાણ ॥ ૩ ॥

નિપુણોવાચ ॥ જિત્તો લિહ્યો નિલામ ॥ પુત્તલોવાચ ॥

રે મન અપ્પા ઝંચી કરી, ચિંતાજાલ મ પામ ॥

ફલ તિત્તોહિજ પામીએ, જિત્તો લિહ્યો નિલામ ॥ ૪

અર્થ—હવે બીજી વિચક્ષણા સઘી કહે છે કે, “અવર મ ઝંઘો આલ” તે વારે પૂતલું બીજાં ત્રણ પદ પૂરીને કહે છે કે, દેવ તો શ્રીઅરિહંત જાણવા, અને ગુરુ તે સુસાધુ જાણવા, તથા વિશાલ ઇટલે મોટી દયા જેમાં પ્રધાન છે, તે શ્રીકેવલિજ્ઞાપિત ધર્મ જાણવો એ દેવ, ગુરુ અને ધર્મ, એ ત્રણેનો નવકાર મંત્રમાં સમાવેશ થયેલો છે, માટે તે નવકાર મંત્રને તમે જપો—સેવન કરો, અને (અવર કેળ) બીજાં જે આલ પંપાલ છે, તેની ઝંઘણા મ કરો ॥ ૨ ॥ હવે ત્રીજી પ્રગુણા સઘી કહે છે કે, “કર સફલો અપ્પાણ” તેને પૂતલું આગલનાં ત્રણ પદ પૂરી ઉત્તર આપે છે કે, દેવ ગુરુનું આરાધન કરીએ, અને સુપાત્રને દાન આપીએ, વઢી તપ, સંયમ અને (ઉવચાર કેળ) પરોપકાર કરીને હે જીવ ! તું તારા (અપ્પાણ કેળ) આત્માને સફલ કર ॥ ૩ ॥ હવે ચોથી નિપુણા સઘી કહે છે કે, “જિત્તો લિહ્યો નિલામ” તેને પૂતલું આગલનાં ત્રણ પદો નવાં ઉત્પન્ન કરીને ઉત્તર આપે છે કે, અરે મન ! તું (અપ્પા કેળ) આત્માને (ઝંઘો કરી કેળ) ઝેંચી કરીને પરાણે ચિંતારૂપ જાલને વિષે પામીશ નહીં, કારણ કે ફલ તો જેટલું લલાટમાં લખ્યું હશે, તેટલુંજ પ્રાપ્તથશે ॥ ૪ ॥

દક્ષોવાચ તસ તિહુઅણજણ દાસ ॥ પુત્તલોવાચ ॥

અત્થિ ખવંતર સંચીજે, પુણ્ણ સમગ્ગલ જાસ ॥

તસુ બલ તસુ મહ તસુ સિરી, તસ તિહુઅણજણ દાસ ॥ ૫ ॥

શૃંગારસુંદર્યુવાચ ॥ રવ પહેલા ઝગંત ॥ પુત્તલોવાચ ॥

જીવંતાં જગ જસ નહીં, જસ વિણ કાંઈ જીવંત ? ॥

જે જસ લેઈ આથમ્યા, રવિ પહેલા ઝગંત ॥ ૬ ॥ ઢાલ પૂર્વની ॥

પૂરે કુમર સમસ્યા સારી, આનંદિત હુઈ નૃપતિકુમારી ॥ સાહિબા ॥

વરે કુમાર તે ત્રિજીવનસાર, ગુણનિધાન જીવન આધાર ॥ સાહિબા ॥ ૧૫ ॥

અર્થ—હવે પાંચમી દક્ષા સખી કહે છે કે.—“તસ તિહુઅણજણ દાસ” તેને પૂતલું બીજાં નવાં ત્રણ પદની રચના કરી ઉત્તર આપે છે. હમણાં જે જવ આપણે ઝોગવીએ ઢીએ તેથી પાઠલ થઈ ગયેલા જવોને જવાંતર કહીએ, તેને વિષે (જાસ કે) જેના સમગ્ર પુણ્યનો સંચય કરેલો (અત્યંત કે) છે, (તસુ કે) તે પુરુષને બલ હોય, તથા તેને (મતિ કે) બુદ્ધિ પણ હોય, અને તેને (સિરી કે) લક્ષ્મી પણ હોય. વઢી ત્રણ જીવનના જનો તેના દાસ થઈને રહે ॥ ૫ ॥ હવે શૃંગારસુંદરી પોતે કહે છે. “રવિ પહેલા ઝગંત” તેને પૂતલું ઉત્તર કહે છે. જીવતાં જેનો જગતમાં યશ નથી, તો તેવા જીવો યશ વિવેક વિના શું જીવે છે ? અર્થાત્ તેમનું જીવવું વ્યર્થ છે, પરંતુ જે પ્રાણી યશ લઈને જગતમાંથી અસ્ત પામ્યા છે, તે પ્રાણી (રવિ કે) સૂર્યથી પણ પહેલાં ઝડપ થાય છે, અર્થાત્ સૂર્યોદયથી પ્રથમ તેમના નામનું લોકો સ્મરણ કરે છે ॥ ૬ ॥ એમ કુંવરે તે સર્વ સખીઓની સમસ્યાઓ સારી રીતે પૂર્ણ કરી, તેણે કરી રાજાની કુંવરી પરમ આનંદિત થઈને ત્રણ જીવનને વિષે સારજૂત અને ગુણનું નિધાન એટલે જંઝાર તથા જીવનનો આધારજૂત એવો જે કુમાર તેને (વરે કે) વરતી હવી ॥ ૧૫ ॥

પૂતલમુખે સમસ્યા પૂરાવી, રાજા પ્રમુખ જન સવિ હુઈ જાવી ॥ સાહિબા ॥

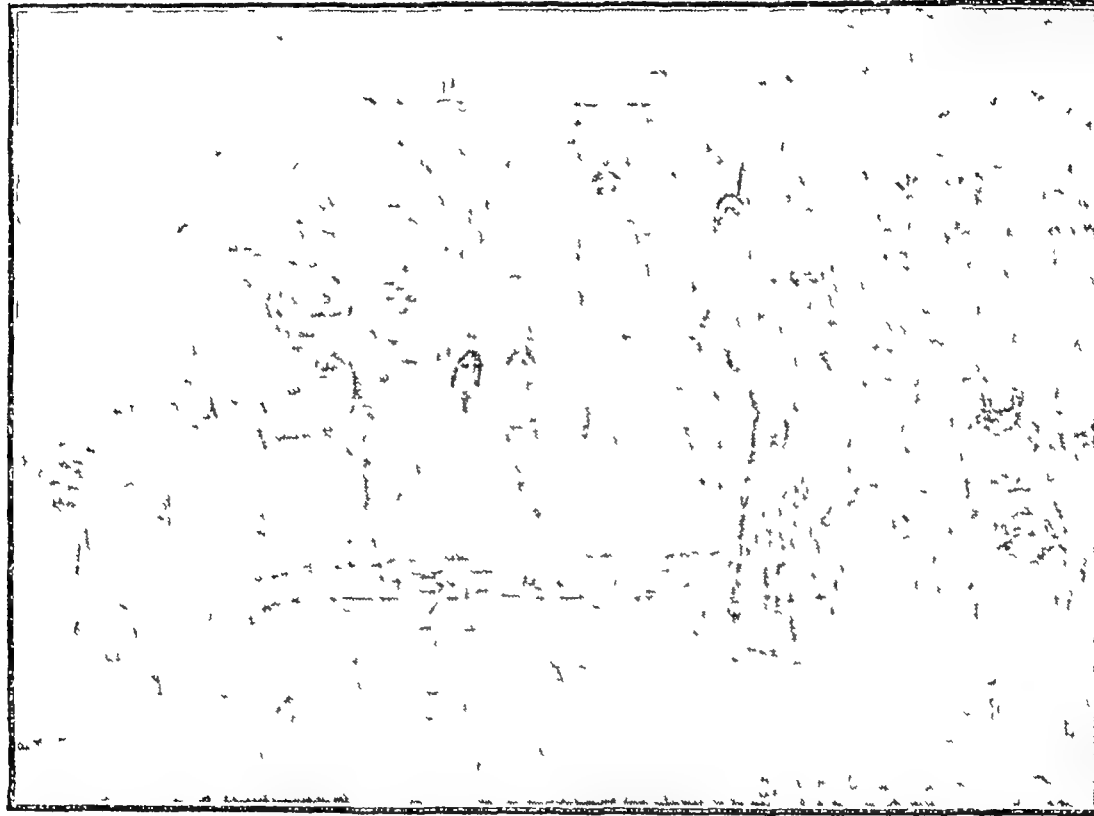
એ અચરિજ તો કહીએ ન દીતું, જિમ જોઈએ તિમ લાગે મીતું ॥ સાહિબા ॥ ૧૬ ॥



શ્રી શ્રીપાલ રાજાનો રાસ

પ્રકાશક-શ્રાવક મીસરી માણક  
બારીઆ વીંઢીંગ, પાયધુની, મુંબઈ

શ્રીપાલ અને શૃંગારસુદરીનો લગ્નમહોત્સવ



હવે રાજાએ મનને ભાવે કરી પાંચે સહીઓ સહિત ધોતાની પુત્રીને શ્રીપાલ પ્રત્યે પાણિગ્રહણનો  
ઘટલે પરનાવવાનો ઉત્સવ ઘણો મોટો કર્યો.

રાજા નિજ પુત્રી પરણાવે, પંચ સખી સંજુત મન જાવે ॥ સાહિવા ૦ ॥

પાણિગ્રહેણ મહ સબલો કીધો, દાન અતુલ મન વંઠિત દીધો ॥ સાહિવા ૦ ॥ ૧૭ ॥

સાતમી ઢાલ તે ત્રીજે સ્વંમે, પૂરણ હુશ્ ગુણ રાગ અસ્વંમે ॥ સાહિવા ૦ ॥

સિદ્ધચક્રગુણ જો ગાઈજે, વિનય સુજશ સુખ તો પાઈજે ॥ સાહિવા ૦ ॥ ૧૮ ॥

અર્થ—એમ પૂતલાના મુલથી સમસ્યા પૂર્ણ કરાવી, તેણે કરી રાજા પ્રમુખ જે (જન કે) લોક હતો, તે સર્વ જાવિક થયો થકો કહેવા લાગ્યો જે, આ આશ્ચર્ય તો અમે ક્યારે પણ દીધું નથી, એને તો અમે જેમ જેમ જોઈએ ઢીએ, તેમ તેમ મીડું લાગે છે ॥ ૧૬ ॥ હવે રાજાએ મનને જાવે કરી પાંચે સખીઓ સહિત પોતાની પુત્રીને શ્રીપાલસાથે પાણિગ્રહણનો ઇટલે પરણાવવાનો ઉત્સવ (સબલો કે) ઘણો મોટો કર્યો, અને જેની તુલના ન થાય, એવું અતુલ મનોવાંઠિત દાન દીધું ॥ ૧૭ ॥ એ સાતમી ઢાલ તે ત્રીજા સ્વંમે વિષે અસ્વંમે ગુણે અને અસ્વંમે રાગે કરી પૂર્ણ થઈ. શ્રી-સિદ્ધચક્ર જગવાનનાં જો ગુણગાન કરીએ, તો જલો વિનય અને રુનો યશ તેનું સુખ પામીએ. અથવા વિનય, જલો યશ અને સુખ, તેને પામીજે ॥ ૧૮ ॥

॥ દોહા ॥

અંગજટ્ટ ઇણ અવસરે, દેસી કુમરચરિત્ર ॥

કહે સુણો એક માહરું, વચન વિચાર પવિત્ર ॥ ૧ ॥

કોહ્વાગપુરનો રાજીયો, અઢે પુરંદર નામ ॥

विजया राणी तेहनी, लवणिम लीलाधाम ॥ १ ॥

सात पुत्र उपर सुता, जयसुंदरी ठे तास ॥

रंजा लघु उंची गइ, पण जोमी न आवे जास ॥ ३ ॥

लवणिम रुप अलंकरी, ते देखी कहे नूप ॥

ए सरिखो वर कुण हशे ?, पाठक ! कहो स्वरुप ॥ ४ ॥

सो कहे इण जणतां कला, राधावेध स्वरुप ॥

पूठयुं ते में वरणव्युं, साधनने अनुरुप ॥ ५ ॥

अर्थ—एवा अवसरने विषे अंगनद नामे ब्राह्मण ते श्रीपाल कुंवरनुं चरित्र जोइने कहेवा लाग्यो के, हे महाराज ! एकमारुं ( पवित्र के० ) रुमा विचारवालुं वचन सांजलो ॥ १ ॥ कोल्हागपुर नगरनो पुरंदर नामे राजा ठे, तेने विज्यां नामे राणी ठे; ते केवी ठे ? तो के ( लवणिम के० ) चतुराइ विशेष तेनी लीलानुं ( धाम के० ) घर ठे ॥ २ ॥ ते राणीने सात पुत्रो ठे, तेनी उपर एक अत्यंत रुपवंत एवी जयसुंदरी नामे पुत्री ठे, जेना रुपने देखीने रंजा जे स्वर्गनी देवांगनाओ अप्सरा उर्वशी, तिलोत्तमा ते पण एनुं रुप पोताथी विशेष जाणीने ( लघु के० ) हलकाइपणुं पामी उंची देवलोकने विषे जती रही, पण ते कुंवरीनी रुपवाली थइ नहीं, माटे ( जास के० ) जेनी ( जोमी के० ) बराबरीमां आवे, तेवी कोइ बीजो स्त्री नथी ॥ ३ ॥ एवी ते कुंवरी ( लवणिम रुप के० ) सुंदर चतुराइ विशेष अने रुप तेणे करी अलंकृत शोजायमान ठे, तेने देखीने पाठकजीने राजाए पूठयुं के, हे पाठकजी ! ए कुंवरीना सरखो एटले जेवी ए कुंवरी ठे, तेवो एने योग्य वर कोण हशे ?

तेनुं स्वरूप अमने कहो ॥ ४ ॥ ते वारे ( सो के० ) ते पाठकजी कहेता हवा के, हे राजन ! ए  
कुंवरीए मारी पासे कलाओ जणतां थकां राधावेध नामनी कलानुं स्वरूप मने पूठयुं हतुं ते में पण  
तेना साधनने अनुरूप एटले योग्य रीते वर्णव्युं हतुं ॥ ५ ॥

आठ चक्र थंज उपरे, फरे दक्षिण ने वाम ॥

अरविवरोपरि पूतली, काठनी राधा नाम ॥ ६ ॥

तेल कढा प्रतिबिंब जोइ, मूके अधोमुख बाण ॥

वेधे राधा वाम अचिठ, राधावेध सुजाण ॥ ७ ॥

धनुर्वेदनी ए कला, चार वेदथी उम्ह ॥

उत्तम नर साधी शके, नवि जाणे कोइ मूढ ॥ ८ ॥

ते सुणी तुज पुत्री नृपति !, करे प्रतिज्ञा एम ॥

वरशुं राधावेध करी, बीजो वरवा नेम ॥ ९ ॥

अर्थ—ते आगल कहे ठे के, एक थंजनी उपरे आठ चक्र मांमवां तेमां चार चक्र दक्षिण  
बाजु सवलां फरे, अने चार चक्र वाम बाजु अवलां फरे, ते आठ चक्रना आरानां ( विवरोपरि  
पूतली के० ) विवर जे ठिड ठे, तेनी उपर राधा एवे नामे काष्ठनी पूतली बेसामवी ॥ ६ ॥ अने  
ते स्तंजनी नीचे एक तेलनी कढाइ जरी राखवी, ते तेलनी कढाइमां उपरनी राधा नामे पूतलीनुं  
प्रतिबिंब लक्ष्मां लइ जोइने अधोमुख एटले पोतानु मुख नीचुं राखीने उंचे बाण नाखे, ते एवी

યુક્તિથી નાચે, કે ઉપર રહેલી જે રાધા નામની પૂતલી છે, તેની (વામ કે0) માંથી બાજુની જે  
 (અચ્છ કે0) આંખ છે, તેને વેધે, એટલે તેનો વેધ કરે, તેને રાધાવેધ કહીએ. એ કલા કોઈ સુજાણ  
 પુરુષ હોય, તે જાણે ॥ ૭ ॥ એ ચાર વેદમાંહેલા ધનુર્વેદની કલા છે. તે ચારે વેદથી (ઉઠૂ કે0)  
 ઉર્ધ્વ એટલે ઊંચી છે, માટે કોઈ ઉત્તમ પુરુષ હોય, તે એને સાધી શકે, પણ કોઈ (મૂઢ કે0)  
 મૂર્ખ એનો જ્ઞેદ જાણે નહીં ॥ ૮ ॥ હે રાજન્ ! એ વાત મારા મુખથી સાંજલોને તારી પુત્રીએ એવી  
 પ્રતિજ્ઞા કરી છે કે, જે રાધાવેધ સાધશે, તેને હું વરીશ, પરંતુ બોજા કોઈને વરીશ નહીં, એવો એણે  
 નિયમ કરેલો છે ॥ ૯ ॥

મહોટો મંરૂપ માંનીએ, રાધાવેધનો સંચ ॥

કરીએ જિમ વર પામીએ, પાઠક કહે પ્રપંચ ॥ ૧૦ ॥

મંરૂપ નૃપ મંમાવીયા, રાધાવેધ વિચાર ॥

પણ નવિ કો સાધી શકે, પણ સાધશે કુમાર ! ॥ ૧૧ ॥

એમ નિસુણી તે જટ્ટને, કુંમલ દેશ કુમાર ॥

રયણી નિજ વાસે વસી, ચાલ્યો પ્રાત જુદાર ॥ ૧૨ ॥

પહોતો તે કોહ્વાગપુર, કુમર દષ્ટિ સબ સાચી ॥

સાધ્યો રાધાવેધ તિહાં, હારમહિમગુણ દાચી ॥ ૧૩ ॥

જયસુંદરીએ તે વરયો, કરે જૂપ વિવાહ ॥

तास दत्त आवासमां, रहे सुजश उच्चाह ॥ १४ ॥

अर्थ—माटे मोटा मंरूप मांमीने राधावेधनो संच करीए के, जेम कुंवरीनो वर पामीए. ए रीते ते पाठके प्रपंच कह्यो ॥ १० ॥ ते प्रमाणे ते राजाए पण मंरूप मंराव्या ठे, तेमां राधावेधनो विचार जेम पाठके कह्यो, तेम कह्यो ठे, परंतु ते कला कोइ साधी शकतो नथी, पण हे कुंवरजी ! हुं जाणुं बुं जे, तमे साधशो ॥ ११ ॥ एत्री वार्त्ता जट्टना मुखथी सांजलीने श्रीपाल कुंवर तेने कुंमल देतो हवो. पढी रात्रे पोताने (वासे के०) घेर (वसी के०) रहीने उदार चित्तनो धणी जे श्रीपाल ते प्रजातनो त्यांथी चाढ्यो ॥ १२ ॥ ते कोव्हागपुरे जइ पहोंच्यो, त्यां कुंवरे सर्व लोकनी नजरे देखतां सर्वनी साखे दृष्टि राखीने हारना महिमानो गुण देखामी राधावेध साध्यो ॥ १३ ॥ तेने जयसुंदरीए वरमाला पहेरावीने बख्यो, ते वारे राजाए विवाह करीने पुत्री परणावी. पढी (तास दत्त के०) ते राजाना दीधेला आवासमां सुजश उत्साहपूर्वक रहेतो हवो ॥ १४ ॥

॥ ढाल आठमी ॥ बन्यो रे कुंवरजीरो सेहरो ॥ ए देशो ॥

हवे माउल नृपे पेसीया, आव्या नर आणाकाज रे ॥

विनीत ॥ लीलावंत कुञ्जर जलो ॥ ए आंकणी ॥

कुञ्जरे पण निज सुंदरी, तेमावी अधिके हेज रे ॥ वि० ॥ ली० ॥ १ ॥

सैन्य मढ्युं तिहां सामढुं, हय गय रथ जट चतुरंग रे ॥ वि० ॥

तिण संयुत कुंवर ते आवीयो, ठाणानिध पुर अति चंग रो ॥ वि० ॥ ली० ॥ २ ॥

આણંદીયો માઝલ નરપતિ, તસ સિરિ વર સુંદરી દેખી રે ॥ વિ૦ ॥

થાપે રાજ્યે શ્રીપાલને, કરે વિધિ અન્નિષેક વિશેષરે ॥ વિ૦ ॥ લી૦ ॥ ૩ ॥

સિંહાસન વેઠો સોદે, વર હાર કિરીટ વિશાલ રે ॥ વિ૦ ॥

વર ચામર ઘ્વ શિરે ધર્યાં, મુખકજ અનુસરત મરાલ રે ॥ વિ૦ ॥ લી૦ ॥ ૪ ॥

અર્થ—હવે શ્રીપાલનો ( માઝલ કે૦ ) મામો રાજા તેણે ઠાણાપુરથી શ્રીપાલને જોવાને  
અર્થે ( પેસીયા કે૦ ) મોકલ્યા એવા જે વિનીત ઇટલે વિનયવંત ( નર કે૦ ) મનુષ્ય તે ( આણાકાજ  
કે૦ ) રાજાની આજ્ઞાને કાજે ત્યાં આવ્યાં, અને જલા લીલાવંત કુંવરને મલ્યા. તે વારે કુંવરે પણ  
પોતાની પરણેલી સ્ત્રીઝે જ્યાં જ્યાં હતી, ત્યાંથી અધિકે હેજે કરી માણસો મોકલીને તેમની લીધી,  
તે પણ પોતાના બંધુઝે સહિત ત્યાં આવી પહોંચી ॥ ૧ ॥ ત્યાં ( હય કે૦ ) ઘોડા, ( ગય કે૦ ) ગજ  
તે હાથી, રથ અને ( જટ કે૦ ) જટ તે સુજટો, એ ચતુરંગ ઇટલે ચાર અંગવાલું અર્થાત્ ચાર પ્રકાર  
નું સૈન્ય સામટું મલ્યું ઇટલે એકતું થયું. તે ચતુરંગ સૈન્યે કરી સંયુક્ત એવો શ્રીપાલ કુંવર અત્યંત  
( ચંગ કે૦ ) મનોહર ઠાણાપુર એવું છે ( અન્નિધ કે૦ ) નામ જેનું, એવા નગરને વિષે આવ્યો ॥ ૨ ॥  
તે વારે ( તસ કે૦ ) તે શ્રીપાલની ( સિરિ કે૦ ) લક્ષ્મી અને વલી શ્રેષ્ઠ એવી સુંદરીઝે જે સ્ત્રીઝે તેને  
દેખીને ( માઝલ નરપતિ કે૦ ) મામો રાજા જે શ્રીપાલનો મામો થાય, અને સસરો પણ થાય, તે  
આનંદ પામ્યો થકો વિધિ સહિત અન્નિષેક વિશેષ કરીને શ્રીપાલને રાજ્યપાટે સ્થાપતો હવો ॥ ૩ ॥  
ત્યાં શ્રીપાલ સિંહાસન ઉપર વેઠો થકો ( વર કે૦ ) શ્રેષ્ઠ એવા હાર અને ( કિરીટ કે૦ ) મુકુટ તેણે  
કરી ( વિશાલ કે૦ ) ઘણું સોદી ઇટલે શોભે છે. વલી ( વર કે૦ ) પ્રધાન ચામર અને ઘ્વ શિર

उपर धरधां ठे. ते चामर सफेद होय ठे, अने हंस पक्षी पण सफेद होय ठे, माटे कवि उत्प्रेक्षा  
करे ठे के, श्रीपालना मुखरूप कमलने बे चामररूप (मराल के०) हंस (अनुसरत के०)  
आश्रय करेता ठे ॥ ४ ॥

सोले सामंते प्रणमीजतो, हय गय मणि मोतीय जेट रे ॥ वि० ॥

चतुरंगी सेनाए परवरयो, चाले जननीनमवानेट रे ॥ वि० ॥ ली० ॥ ५ ॥

गाम गमे आवंतमो, प्रणमंतो नूपे सुपवित्त रे ॥

जेटोजंतो बहु जेटणे, सोपारय नगरे पहुँत रे ॥ वि० ॥ ली० ॥ ६ ॥

अर्थ—वली जे बल, ऋद्धि अने परिवारे करी पोताथी कांश्च न्यून होय, तेने सामंत  
राजा कहिए. तेवा सोल सामंत ते जक्तिरागे करी सहित थका जेनी सेवामां तत्पर रहेला ठे,  
माटे सोल सामंते (प्रणमीजतो के०) प्रणाम करातो घणा घोडा, हाथी, मणि, रत्न, माणिक अने  
मोतीजना जेटणां लक्ष्ने पढी चतुरंगी सेनाए परवरयो थको (नेट के०) निश्चयेथी पोतानी जननी  
जे माता तेने नमवाने माटे ठाणापुर नगरथी चाढ्यो ॥ ५ ॥ ते श्रीपाल ग्रामे ग्रामे आवतो, पवित्र  
राजाए प्रणाम करातो (बहु के०) घणा प्रकारनां जेटणांए जेटोजंतो एटले जेटणांनी जेटो लेतो  
थको मार्गने उल्लंघन करतो अनुक्रमे सोपारक नामे नगरे आवी पहुँच्यो ॥ ६ ॥

ते परिसर सैन्ये परवस्यो, आवासे (उत्तरी) ते श्रीपाल रे ॥ वि० ॥

कहे जगति शक्ति नवि दाखवे, शुं सोपारक नरपाल रे ॥ वि० ॥ ली० ॥ ७ ॥



કહે પરધાન નવિ એહનો, પણ અપરાધ અઢે ગુણવંત રે ॥ વિ० ॥

નામે મહસેન ઢે એ જલો, તારા રાણી મનકંત રે ॥ વિ० ॥ લી० ॥ ૬ ॥

પુત્રી તસ કુલે ઉપની, ઢે તિલકસુંદરી તસ નામ રે ॥ વિ० ॥

તે તો ત્રિચુવનતિલક સમી બની, હરે તિલોત્તમાનું ધામ રે ॥ વિ० ॥ લી० ॥ ૭ ॥

તે તાં સૃષ્ટિ ઢે ચતુર મદનતણી, અંગે જીત્યાં સવિ ઉપમાન રે ॥ વિ० ॥

શ્રુતિજન જે બ્રહ્મા તેહની, રચના ઢે સકલ સમાન રે ॥ વિ० ॥ લી० ॥ ૧૦ ॥

અર્થ—તે શ્રીપાલ ( સૈન્યે કે० ) સૈન્યના પરિવારે પરવરથો થકો સોપારક નગરના પરિસર  
એટલે સમીપે આવીને ( આવાસે કે० ) તંબુમાં આવી ઉતારો કીધો. તે વાર પઠી શ્રીપાલ કહેવા  
લાગ્યો કે, આ સોપારક નગરનો રાજા કાંઈ જ્ઞાતિ એટલે જોડણું લઈને આવીને નમસ્કાર કરે તેને  
જ્ઞાતિ કહીએ, અને શક્તિ એટલે શસ્ત્ર લઈ સામો આવીને યુદ્ધ કરે, તેને શક્તિ કહીએ. એ બે વાતો-  
માંહેલી કોઈ પણ વાત દેખામતો નથી, તેનું કારણ શું ઢે? ॥ ૬ ॥ એવું શ્રીપાલનું બોલવું સાંજલીને  
પ્રધાન કહેવા લાગ્યો કે, હે ગુણવંતજી ! એ રાજાનો કાંઈ પણ અપરાધ નથી, એ મહસેન નામે જલો  
રાજા ઢે, તે તારા રાણીનો ( મનકંત કે० ) મનનો વહ્નજ ઢે એટલે તારા રાણીનો જતાર ઢે ॥ ૭ ॥

( તર કે० ) તે રાણીની કુલે એક પુત્રી ઉત્પન્ન થઈ ઢે, તેનું તિલકસુંદરી એવું નામ ઢે, પરંતુ તે કુંવરી  
એટલે વિષે એક તિલક સમાન બની ઢે. એ રીતે નામ પ્રમાણે તેમાં ગુણ પણ ઢે, અને વઢી  
તિલોત્તમા જે ઇંદ્રની અપ્સરા, ઉર્વશી, રંજા, તેનું ( ધામ કે० ) તેજ, તેને ( હરે કે० )  
અથવા તેનું ( ધામ કે० ) સ્થાનક તેને હરે એવી રૂપવંત ઢે ॥ ૮ ॥ હવે તે તિલક-

સુંદરીનું રૂપ અતિ અદ્ભુત છે, તે માટે કવિશ્રવર એવી સંજ્ઞાવના કરે છે કે, તે તિલકસુંદરી તો ચતુર  
જે માહો અત્યંત નિપુણ એવો (મદન કે) કંદર્પ એટલે કામદેવ તેની સૃષ્ટિ છે, એટલે કામદેવની  
ઘડેલી છે, તે શા ઉપરથી જાણવામાં આવ્યું? એવી કોઈ આશંકા કરે, તો તેને ઉત્તર કહે છે કે,  
જગતમાં ચંદ્રવદનાદિક એટલે ચંદ્ર સરખું વદન છે, કમલની પાંખની સરખાં નેત્ર છે, એવી રીતે  
અંગ અંગની ઉપમા આપીને ઘણી સ્ત્રી આદિકના રૂપનું વર્ણન કરાય છે, પરંતુ તે તો સર્વ કલંકાદિ  
દૂષણે કરી દૂષિત છે, માટે એ કુંવરીને (અંગે કે) શરિરે તો તે સર્વ ઉપમાને દોષ દર્શને જોતી  
લીધાં છે, તેથી એ કુંવરીની જોડી જેવી જગતમાં બીજી કોઈ સ્ત્રી નથી, માટે જાણીએ ઠીએ જે, એ  
કુંવરીનું રૂપ તે ચતુર મદનકૃતજ છે વળી કોઈ શંકા કરે કે, મદનને રચનાચતુર શા વાસ્તે કહો  
ઠો? તેનો ઉત્તર કહે છે કે, સર્વથી સૂક્ષ્મ પરમાણુ છે, તે પરમાણુરૂપ મન જાણવું. તે મનમાંહે પ્રવેશ  
કરીને વિકાર ઉત્પન્ન કરી સર્વ ઇશ્વરાદિક દેવોનાં ચિત્તને પણ હરણ કરી લે છે, એવો એ કંદર્પ છે.  
તે માટે એને અત્યંત નિપુણ કહ્યો, તેની કરેલી એ સુંદરીરૂપ સૃષ્ટિ છે, પરંતુ શ્રુતિ જે વેદનો ધ્વનિ  
વેદાન્યાસ તેનો નિરંતર નિર્ઘોષ કરવો, તેણે કરી જમરૂપ થયેલો કારણ કે લોકોક્તિ પણ અત્યંત  
કેવલ વેદપાઠી જે હોય, તેને ઢોરપ્રાય કહે છે, એટલે “વેદીઝ ઢોર” કહેવાય છે, તે માટે વેદપાઠ  
જાણીને જમરૂપ થયેલો એવો જે બ્રહ્મા તેની રચેલી એ ન કહી. યદ્યપિ કોઈ કહેશે કે, સકલ જગ-  
ત્સૃષ્ટિનો અધિકાર તો બ્રહ્માને છે, તો એ સુંદરીરૂપ સૃષ્ટિ બ્રહ્માકૃત કેમ ન કહી? તેનો હેતુ કહે છે.  
જે જાણી (તેહની કે) તે શ્રુતિમાં જમ થયેલો જે બ્રહ્મા તેની રચના, તે તો (સકલ કે) સઘલી  
સર્વ જગતમાં સર્વ સ્થલે (સમાન કે) માને કરી સહિત એટલે પ્રમાણે સહિત છે, અર્થાત્ એક  
એકની જોડ મલી આવે છે, માટે ઉપમા સહિત કહેલો છે, કારણ કે (ઉપમાનેન સહિતં સોપમાનં)

एटले उपमाने करी जे सहित होय ते सोपमान कह्नीए. ( इयं तु निरुपमाना, निर्गतं उपमानं यस्याः सा निरुपमाना तेन मदनकृतसृष्टिर्ज्ञायते ) एटले आ तिलकसुंदरी तो गयुं ठे उपमान जेना थकी एवी ठे, ते माटेज आ तिलकसुंदरी कंदर्पसृष्टि ठे, एटले उपमा सहित होत तो एने पण ब्रह्माकृत कहेत, परंतु आ कुंवरीनुं रुप तो उपमां रहित अति अद्भुत ठे, माटे एने मदनकृत कह्नी. एतावता ए कन्या घणीज रुपवंत ठे ॥ १० ॥

दीहपीठे दंसी सा सुता, कीधा बहुविध उपचार रे ॥ वि० ॥

मणि मंत्र औषध बहु आणीयां, पण न थयो गुण ते हने लगार रे ॥ वि० ॥ ली० ॥ ११ ॥

ते माटे दुःखे ते पीमीयो, महसेन नृपति तस तात रे ॥ वि० ॥

नवि आव्यो इहां ए कारणे, मत गणजो बीजो घात रे ॥ वि० ॥ ली० ॥ १२ ॥

राजा कहे किहां ठे ? ते दाखवो, कीजे तस उपकार रे ॥ वि० ॥

एम कह्नी तुरगारूढ थयो, दीठां जातां बहु नर नार रे ॥ वि० ॥ ली० ॥ १३ ॥

समशाने लेइ जाती जाणी, तिहां प्होतो ते नरनाह रे ॥ वि० ॥

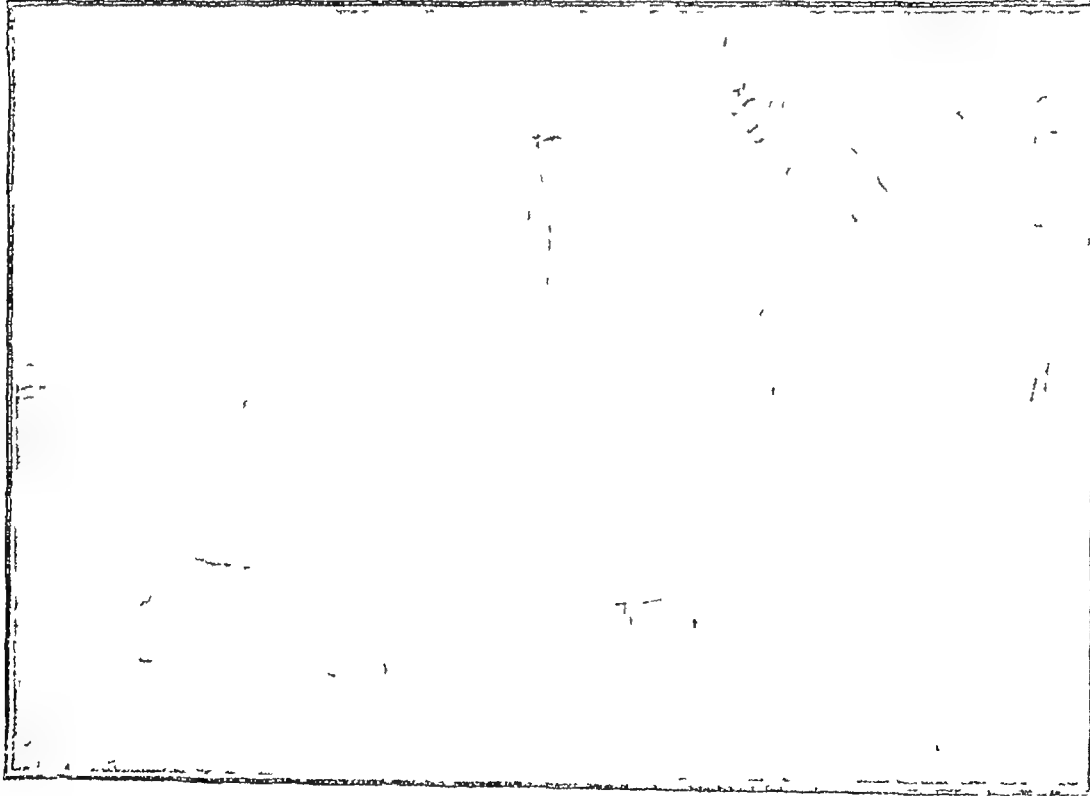
कहे दाखो मुज हुं सज करूं, मूर्खितने म दीयो दाह रे ॥ वि० ॥ ली० ॥ १४ ॥

अर्थ—ते कुंवरीने हमणां दीर्घपृष्ठ जे सर्प तेणे मसेली ठे, तेना घणा प्रकारना उपचार एटले उपाय करया, मणि तथा विसहर फुलिंग इत्यादि मंत्र, तेमज औषध पण घणां आण्यां, तोपण लगार मात्र गुण थयो नहीं ॥ ११ ॥ ते माटे दुःखे पीम्यो थको ते कुंवरीनो पिता जे

શ્રી શ્રીપાલ રાજાનો રાસ

પ્રકાશક - શ્રાવક મીમંસી માળક  
બારોઆ વીન્ડીંગ, પાયવૂની, મુઝફર

શ્રીપાલ અને રાજાદિ જનસમુહ



તે વારે શ્રીપાલે હારના ન્હવળનો અભિપ્રેક્ષ કરીને તે કુંવરોને મજા કરી.

महसेन नामे राजा ते ए कारण माटे अहीं तमारी पासे आवी शक्यो नथी, परंतु बीजो कोइ पण  
 'घात तमे गणेशो नहीं ॥ ११ ॥ एवं प्रधाननुं बोलवुं सांजलीने श्रीपाल राजा कहे ठे के, ते कुंवरी  
 क्यां ठे ? मने देखामो तो तेनो उपकार करीए. एम कहिने सेवकने मोकली अश्व मगावी (तुरगा-  
 रुढ के० ) घोडा उपर स्वार थयो. ते वारे तेणे नगरनी बहार घणा पुरुषोना तथा स्त्रीउना समूहने  
 जतां दीठा ॥ १३ ॥ पठी राजा, प्रधान तथा नगरलोकनां वृंद मलीने कुंवरीने स्मशाने लइ जती  
 सेवकना मुखथी जाणीने ते (नरनार के० ) नरनो नाथ श्रीपाल राजा त्यां आवी पहोंच्यो, अने  
 कहेतो हवो के, कुंवरी मुजने देखामो, तो हुं तेने साजी करूं, परंतु मूर्च्छा पामेली ठे, तेने दाह  
 देशो नहीं ॥ १४ ॥

महियत मूकी ते थानिके, करी हार नमण अजिषेक रे ॥ वि० ॥

सज करी सवि लोकनां चित्तशुं, थइ बेठी धरीय विवेक रे ॥ वि० ॥ ली० ॥ १५ ॥

महसेन मुदित कहे राजीयो, वत्स ! तुजने ए शुं होत ? रे ॥ वि० ॥

जो नावत ए वरुजागीयो, न करत उपगार उद्योत रे ॥ वि० ॥ ली० ॥ १६ ॥

अर्थ—तेणे श्रीपाल राजाना कद्वार्थी कुंवरीनी महियतने तेज स्थानके पृथ्वीए मूकी, ते  
 वारे श्रीपाले हारना न्हवणनो अजिषेक करीने ते कुंवरीने सज्ज करी एटले साजी करी, ते वारे  
 तत्काळ ते कुंवरी सर्व लोकनां चित्तनी साथे आळस मोमी विवेक धरी बेठी थइ. अहीं जावार्थ  
 ए ठे जे, कुंवरी मरण पामवार्थी राजा आदि दइने नगरवासी प्रमुख सर्व लोकनां चित्त चिंतातुर

થઈને પમી ગયાં હતાં, તે શ્રીપાલે આવીને જે વારે કુંવરીને જીવતી કરી, તે વારે સર્વ લોકનાં ચિત્ત જે ઉદાસ થઈને પમી ગયાં હતાં, તે ઉઠયાં ઇટલે સર્વ લોકનાં મન આનંદમય થયાં—વિક-સ્વર થયાં, તેથી તે સર્વ લોકનાં પમી ગણાં ચિત્ત પણ બેઠાં થયાં, માટે એ કુંવરી સર્વ લોકનાં ચિત્તની સાથે વિવેક ધરીને બેઠી થઈ. એમ કહ્યું ॥ ૧૫ ॥ તે વારે મહસેન નામે રાજા તે (મુદિત કે) હર્ષવંત થયો થકો પોતાની પુત્રીને કહે છે કે, હે વત્સ ! તુજને હમણા આ ઠેકાણે શું થાત !! જો આ મોટા જાગ્યનો ધણી શ્રીપાલ અહીં નહીં આવત, અને તારા ઉપર ઉપકારરૂપ ઉદ્યોગ નહીં કરત, તો અમે તુજને મરણ પામેલી સમજીને અગ્નિસંસ્કાર કરત ! ॥ ૧૬ ॥

તુજ પ્રાણ દીયા છે એહણે, તું પ્રાણ અધિક છે મુજ રે ॥ વિ० ॥

એહને તું દેવી મુજ ઘટે, એ જાણજે હૃદયનું ગુઝ રે ॥ વિ० ॥ લી० ॥ ૧૭ ॥

સ્નિગ્ધ મુગ્ધ દગ દેખતાં, હમ કહેતાં તે શ્રીપાલ રે ॥ વિ० ॥

મન ચિંતે મહારા પ્રેમની, ગતિ એહશું છે અસરાલ રે ॥ વિ० ॥ લી० ॥ ૧૮ ॥

અર્થ— માટે હે પુત્રી ! હમણાં તારા પ્રાણ જતા હતા ને એ શ્રીપાલ રાજાએ પાઠા દીધા છે, અને મારે તો તું મારા પ્રાણથી પણ અધિક વહાલી ઠો, અને એ શ્રીપાલે તુજને મરણના જયથી વચાવી રાખી, માટે જયાત્રાયતે ઇતિ જર્તા ઇટલે જયથી વચાવે તે જર્તા કહેવાય, માટે મારે તું એ શ્રીપાલ રાજાને દેવી ઘટે છે, એ મારા હૃદયનું (ગુઝ-કે) વિચાર—ચિંતવન છે, તે તું જાણજે, તેથી તારે પણ એને જ વરવો ॥ ૧૭ ॥ મહેસન રાજાએ પોતાની પુત્રીને એવી રીતે કહેતાં થકાં (તે કે) તે કુંવરી (સ્નિગ્ધ કે) સ્નેહાલી, સરસ, રાગવંત અને (મુગ્ધ કે) જદ્રક જોલી એવી (દગ

કે૦) દૃષ્ટિ કરી (શ્રીપાલ કે૦) શ્રીપાલને (દેખતાં કે૦) દેખતી થકી મનમાં ચિંતવવા લાગી કે,  
 મારા પ્રેમના ગતિ (એહશું કે૦) એ શ્રીપાલની સાથે (અસરાલ કે૦) અકલ છે, અગ્નિનવ છે,  
 અવાચ્ય એટલે મુશ્કેલી કહી જાય નહીં, એવી છે, અહીં મુગ્ધ પદે કરી વક્ર કટાક્ષાદિ ક્રિયાવૈદ-  
 ગ્ધ્યસહિતપણાનો અનુદય સૂચવ્યો, એટલે કામક્રીડા પ્રમુખ વિષયરસમાં આસક્ત હજી થઈ નથી.  
 હમણાં નવયૌવનનો ઉદ્ભવ છે, અને વાદ્યાવસ્થા વિરમી યૌવનાવસ્થાની પ્રાપ્તિનો અવસર છે, એને  
 વયઃસંધિ કહીએ, માટે અવિલસંતિયૌવના છે. જો સંપૂર્ણ વિલસંતિયૌવના હોય, તો તે વક્ર કટા-  
 ક્ષાદિક ક્રિયામાં વિદગ્ધ હોય, તેથી તેના નેત્રવિલસંતિનું જ્ઞાન પ્રગટ ન થાય અને આ તો હજી  
 મુગ્ધા છે, તેથી એના નેત્રવિલાસના જ્ઞાનનો ઉદય રાજાને થયો છે, એવી તે કુંવરીએ મુગ્ધા જડક  
 દૃષ્ટિએ એટલે રાગજરે અનિમેષ લોચને શ્રીપાલને જોયો, તે જોતાં જ પૂર્વજવના રાગ સંબંધથી કોઈ  
 વચને કહ્યામાં ન આવે, એવો અનિર્વચનીય પરમ પ્રેમોદ્ભવ થયો, તેને અનુભવીને કુંવરી મનમાં  
 ચિંતવવા લાગી કે૦, મારે એ શ્રીપાલની સાથે પ્રેમના સંબંધની કોઈ અસરાલ એટલે અકલ ગતિ  
 દેખાય છે. તે વિચાર આગલ કહે છે ॥ ૧૭ ॥

જો પ્રાણ કંહુ તો તેહથી, અધિકો કિમ લક્ષીએ? પ્રેમ રે ॥ વિ૦ ॥

કહું જિન્ન તો અનુજવ કિમ મિલે?, અવિરુદ્ધ ઉત્તર ગતિ કેમ? રે ॥ વિળાલીળા ૧૯ ॥

અર્થ—હવે પૂર્વે કહેલી વાતને જ દૃઢાવે જ છે. ચિત્તની આસક્તિવિશેષ તેને પ્રેમ કહે છે.  
 તે અહીં કુંવરી વિચારે છે કે, જો એ પુરુષને હું મારા પ્રાણ કહુ તો તે પણ ઠીક લાગતું નથી, શા  
 માટે? જે પ્રાણથી પણ અધિકો એની ઉપર પ્રેમ ઉપજે છે, માટે પ્રાણ કહું તો તેથી પ્રેમ અધિકો



કેમ ( લઘીએ કે ) જાણીએ ? કેમકે પ્રાણ હોય, તોજ પ્રેમ બને છે, પણ પ્રાણ વિના પ્રેમ બનતો નથી, એ લેખે પ્રાણથી પ્રેમઅધિકો ન હોય, ત્યારે તો પ્રાણ અને પ્રેમ બેઝ તુલ્ય થાય, અને જગતમાં તો પ્રાણથી પ્રેમ અધિક દેખાય છે, કેમકે ઘણા જનો તો પ્રેમને અર્થે પ્રાણ ગુમાવે છે, પરંતુ સજ્જન પુરુષો પ્રાણને અર્થે પ્રેમ નિર્ગમતા નથી ॥ યતઃ ॥ ધન દેઈ જીવ રહીએ, જીવ દેઈ રહીએ લાજ ॥ પ્રાણ લાજ દોય દોજીએ, એક પ્રેમકે કાજ ॥૧॥ એવી રીતે તો પ્રાણને પ્રેમરૂપ કહેતાં બનતું નથી. એ અપેક્ષાએ તો પ્રાણથી પ્રેમ અધિક થયો દેખાય છે, અને જાણવામાં પણ પ્રાણથી પ્રેમ અધિક આવે છે, એમ વિચારતાં તો પ્રાણ અને પ્રેમ બેઝ જિન્ન થાય છે, અને એ રીતે જો પ્રાણ અને પ્રેમ એ બેને જિન્ન કહું તો અનુજવ કેમ મલે ? એટલે બેને જિન્ન કહું, તો અનુજવ મલતો નથી, કારણ કે પ્રાણ વિના પ્રેમને જાણનારો કોણ હોય ? પ્રેમને જાણનારા તો પ્રાણજ છે, તેથી જે વસ્તુ જેથી અજિન્ન હોય, તેનોજ અનુજવ થાય છે, પણ જિન્ન વસ્તુનો અનુજવ ન થાય. જો જિન્ન વસ્તુનો અનુજવ માનીએ, તો અતિપ્રસંગ થાય છે, અને પ્રેમનો અનુજવ તો મુજને થાયજ છે. એમ પરસ્પરે વિરોધી જિન્નાજિન્ન સ્વરૂપ છે, તે એ પ્રેમ પદાર્થને વિષે એકત્ર સમાવેશપણે અવિરાધજાવે કેમ રહ્યો છે ? ( અત એવ ) એટલાજ કારણ માટે જાણું હું જે મારા પ્રેમની ગતિ એ શ્રીપાલની સાથે કોઈ ( અસરાલ કે ) કોઈએ કઠી જાય નહીં એવી અકલ છે, અલૌકિક છે. ઇતિ જાવાર્થઃ ॥ ૧૯ ॥

હમ સ્નેહલ સા નિજ અંગજા, શ્રીપાલ કરે દીએ સૂપ રે ॥ વિ० ॥

પરણી સા આઠે તસ મલ્લી, દયિતા અતિ અદ્ભુત રૂપ રે ॥ વિ० ॥ લી० ॥ ૨૦ ॥

અમ દિઠી સહિત પણ વિરતિને, જિમ વંઠે સમકિતવંત રે ॥ વિ० ॥



अम प्रवचनमात सहित मुनि, समताने जिम गुणवंत रे ॥ वि० ॥ ली० ॥ २१ ॥

अर्थ—एम ए प्रकारे स्नेहल ते स्नेहरसे सहित एटले स्नेहे करी उद्घास पामती प्रेम-  
सुधासिंधुनिमग्न एटले प्रेमरुप अमृत तद्रुप समुद्रमां निमग्न थयेली एवी ( सा के० ) ते पोतानी  
पुत्री जे तिलकसुंदरी तेने महसेन राजाए श्रीपालने हाथे दीधी. ( सा के० ) ते कन्या श्रीपाले  
परणी एटले पाणिग्रहण कर्युं, ते वारे ( तस के० ) तेना मलवाथी ( अति अद्भुत रुप के० ) अत्यंत  
अद्भुत रुपने धरनारी एवी आठ स्त्रीं थइ. तेनां नाम कहे ठे. १ मदनसेना, २ मदनमंजुषा, ३  
मदनमंजरी, ४ गुणसुंदरी, ५ त्रैलोक्यसुंदरी, ६ शृंगारसुंदरी, ७ जयसुंदरी, ८ तिलकसुंदरी, ए आ-  
ठनां नाम जाणवां, तथा शृंगारसुंदरीनी पंकिता प्रमुख पांच सखीजनुं पाणिग्रहण कर्युं. ते पण  
पांच स्त्रीज ठे, परंतु अहीं ते शृंगारसुंदरीनी अंतर्गत आवी, ते माटे एकज शृंगारसुंदरी गणीने  
आठ स्त्रीं श्रीपालनी साथे ठे, तथा प्रथमनी परणेली मयणासुंदरी ते उज्जयणीमां ठे, माटे ते  
सहित सर्व नव स्त्रीज जाणवी ॥ २० ॥ हवे अहीं श्रीपाल यद्यपि आठ स्त्रीओ सहित ठे. तथापि  
नवमी मयणासुंदरीने मलवा माटे उत्कंठित थयो थको त्यांथी आगल प्रयाण करवाने वांठे ठे.  
त्यारे कवि उपमा कहे ठे के, जेम मित्रा, तारा, बला, दीप्ता, स्थिरा, कांता, प्रजा, परा, ए आठ  
दृष्टि सहित जे सम्यग्दृष्टि जीव ठे, ते पण जेम नवमी विरतिने वांठे ठे, तथा वळी पांच समिति  
ने त्रण गुप्ति ए आठ प्रवचनमाता सहित गुणवंत मुनीश्वर होय, ते जेम नवमी समताने वांठे  
ठे तेम श्रीपाल राजा जो पण आठ स्त्री सहित ठे, तोपण नवमी मयणाने मलवा चाहे ठे. अहीं  
कोइ पूठे के, आठ दृष्टि सहित जे होय, ते विरतिपणाने इच्छे, एम कह्युं, तो शुं आठ दृष्टिवंत  
पुरुष जे ठे, ते विरतिपणाथी रहित ठे, के वळी विरतिपणानी वांठा करे ते? एना उत्तरमां कोइक

એમ કહે છે કે, જાવવિરતિને ઇચ્છે છે, એવું જે કહે છે તે યત્કિંચિત્ જાણવું, કેમકે દૃષ્ટિવંતને જે  
 વિરતિપણું હોય, તે જાવથીજ હોય, છે. તથા વલ્લો કોણ એમ પણ કહે છે કે, આઠ દૃષ્ટિ સહિત  
 અવિરતિ સમ્યગ્દૃષ્ટિ પણ હોય, તે માટે તે વિરતિપણાને ઇચ્છે છે. તે પણ ઉત્તરનો આજ્ઞાસજ જા-  
 નવો. જે જાણી શ્રીહરિજદ્મૂરિકૃત યોગદૃષ્ટિસમુચ્ચય ગ્રંથને મતે તોઠઠી દૃષ્ટિ સુધી અવિરતિ સંજવે  
 છે અને ઉપરની બે દૃષ્ટિવાલો તો વિરતિવંતજ હોય, તે માટે અહીં એવો ઉત્તર કરવો કે, જે એક  
 દૃષ્ટિ પામ્યો, તે અવશ્ય આઠે દૃષ્ટિને (સંજવે) નિશ્ચેથી પામે, જાણી એકતર દૃષ્ટિ આગામિક નયે  
 તો જૂતવત્ત ઉપચાર કરીને એક દૃષ્ટિવંતને આઠ દૃષ્ટિ સહિત કહી બોલાવ્યો, એટલે ચતુર્થાદિ  
 દૃષ્ટિવંત તે વિરતિને ઇચ્છે છે, તે અજિપ્રાય છે, પરંતુ સાતમી આઠમી દૃષ્ટિવાલો વિરતિનો ઇચ્છક  
 નથી અથવા કદાપિ વિરતિ તે આ ઠેકાણે સર્વ સંવરવિરતિપણું લહીએ, તે ચૌદમે ગુણઠાણે હોય છે,  
 અને આઠ દૃષ્ટિ તો તેથી પહેલીજ પામે છે, તે માટે આઠ દૃષ્ટિવંત મુનીશ્વર તે સર્વ સંવરરૂપ વિર-  
 તિને ઇચ્છે છે, એમ કહેવું. ઇતિ સર્વ સુસ્થમ્ ॥ ૨૧ ॥

અમ્ બુદ્ધિ સહિત પણ સિદ્ધિને, અમ્ સિદ્ધિ સહિત પણ મુક્તિ રે ॥ વિ ॥

પ્રિયા આઠ સહિત પણ પ્રથમને, નિત ધ્યાવે તે ઇણ યુક્તિ રે ॥ વિ ॥ લી ॥ ૨૨ ॥

અર્થ—તથા શુશ્રુષા, શ્રવણ, ગ્રહણ. ધારણા, ઝહ, અપોહ અર્થવિજ્ઞાન અને તત્ત્વજ્ઞાન,  
 એ આઠ બુદ્ધિ તેણે કરી સહિત એવો યોગીશ્વર તે જેમ નવમી સિદ્ધિને ઇચ્છે છે, તથા અણિમા,  
 મહિમા, ગરિમા, લઘિમા, વશિતા, ઇશિતા, પ્રાકાય, કામાવસાયિત્વ, એ આઠ સિદ્ધિઓ છે, તેણે  
 કરી સહિત જે યોગીશ્વર હોય છે, તે જેમ નવમી મુક્તિ પરમપદ મોક્ષપદ તેને ઇચ્છે છે, (ઇણ યુક્તિ

કે० ) એ યુક્તિ કરીને શ્રીપાલ કુંવર પણ પરિણીત આઠ પ્રિયા ઇટલે આઠ સ્ત્રીઓએ કરી સહિત  
થકો પણ પ્રથમ પરિણીત મયણાસુંદરીને મલવા માટે નિત્ય પ્રત્યે (ધ્યાવે કે०) ધ્યાય છે ઇચ્છે છે ॥૨૨॥

ઉત્કંઠિત ચિત્ત તેહશું, વઢી જનનીને નમવા હેજ રે ॥ વિ० ॥

શ્રીપાલ પ્રયાણે પૂરીયું, દેવરાવે ઢક્કા તેજ રે ॥ વિ० ॥ લી० ॥ ૨૩ ॥

હય ગય રહ જન મણિ કંચણે, વઢી સત્થ વત્થ બહુમૂલ રે ॥ વિ० ॥

પગે પગે જેટીજતો નૃપવરે, તેહનું ચક્રવર્તી સમ સૂલ રે ॥ વિ० ॥ લી० ॥ ૨૪ ॥

અર્થ—એમ એક તો તે મયણાસુંદરીને મલવા માટે ઉત્કંઠિત ચિત્તવાલો થયો છે, અને  
વઢી પોતાની માતાને નમવાનું હેજ છે, તે માટે શ્રીપાલે સતેજ થકે પ્રયાણને પૂરીયું ઇટલે પ્રયાણની  
તૈયારી કરીને (ઢક્કા કે०) જયના મંકા દેવરાવતો હવો ॥ ૨૩ ॥ હવે શ્રીપાલ ત્યાંથી ચાલ્યો,  
ત્યારપઢી (હય કે०) ઘોડા, (ગય કે०) હાથી, (રહ કે०) રથ અને (જન કે०) સુજટ તથા  
મણિરત્ન, કંચન ઇટલે સુવર્ણ તેમજ વઢી (બહુમૂલ કે०) બહુ મૂલ્યવાળાં એવાં (સત્થ કે०) શસ્ત્ર  
અને (વત્થ કે०) વસ્ત્ર, એવી વસ્તુઓનાં જેટણાં કરી પગલે પગલે (નૃપવરે કે०) શ્રેષ્ઠ રાજાએ  
જેટીજતો થકો ઇટલે પગલે પગલે રાજાએને નમાવતો થકો તેમની પાસેથી પૂર્વોક્ત વસ્તુનાં જેટણાં  
લેતો થકો એવો જે શ્રીપાલ તેનું ચક્રવર્તી રાજાની સમાન (સૂલ કે०) પ્રવર્તન થયું, અથવા ચક્રવર્તી  
સમાન સૂલ ઇટલે પરાક્રમ થયું ॥ ૨૪ ॥

તસ સૈન્યજરે જારિત મહી, અહિપતિફણમણિગણપ્રોત રે ॥ વિ० ॥

તેણે ગિરિ પણ જાણું નવિ ગિરિયા, શશી સૂર નયણ વિધિ જોત રે ॥ વિ० ॥ લી० ॥ ૨૫ ॥

અર્થ—હવે કવિ ઉત્પ્રેક્ષા કરે છે કે, જેમ અણીયાલી વસ્તુના ઉપર ત્રાર આવવાથી તેની ઉપર રહેલી વસ્તુ પડે જાય છે, યથા “ કંટકેનપાદઃ” જેમ કાંટો હલવો છે, અને પગ ત્રારે છે, તો પણ કાંટાની તીવ્રતાએ કરી તે પગ કાંટામાંહે પડે જાય છે, તેમ (તસ કે०) તે શ્રીપાલના (સૈન્યત્રે વે०) સૈન્યના ત્રારે કરી ત્રારિત થઈ થકી દવાણી એવી જે (મહી કે०) પૃથ્વી તે અ-હિપતિ જે શેષનાગ, તેની ફણ ઉપરના જે મણિઉંના (ગણ કે०) સમૂહ-સમુદાય તેણે કરી (પ્રોત કે०) પડે જાય, એટલે પડે ગઈ, (તેણે કે०) તેથી જાણીએ જે, (ગિરિ કે०) પર્વત તે નવિ ગિરિયા એટલે પડ્યા નહીં! પરંતુ જો એ પૃથ્વી શેષનાગની ફણના મણિઉંમાં પડે જાય ન હોત, તો સૈન્યના ત્રારે કરી એક દિશાએ તે નમી જાત, તે વારે સમ ચૂમિય રહેલા પર્વતાદિક પણ ઢાળી પડત, માટે એ કવિએ ઉત્પ્રેક્ષા કીધી કે, સૈન્યના ત્રારે પૃથ્વી એક દિશાએ નમી નહીં, તેથી શેષ-નાગની ફણના મણિઉંએ પડે જાય દેખાય છે. એ મોટું આશ્ચર્ય સાંજલીને તે સમયે સૂર્ય અને ચંદ્ર જે રાત્રિ દિવસ શ્રીપાલના સૈન્યને જુવે છે, તે જાણીએ સૂર્ય ચંદ્ર નથી! પરંતુ વિધિ જે બ્રહ્મા તેજ શશી સૂર એટલે ચંદ્ર સૂર્ય, તડૂપ નયણ જે નેત્ર, તેને વિકાસીને (જોત કે०) જુવે છે, અને મનમાં ચિંતવે છે કે, જલું થયું જે, પૃથ્વી શેષનાગની ફણના મણિઉંએ પડે ગઈ, નહીં તો આ શ્રીપાલ-ના મોટા સૈન્યના ત્રારે જો એ પૃથ્વી નમી જાત, તો તેથી મારી કરેલી પૃથ્વીની વિષમતા થઈ જાત. એમ ચકિત થયો થકો શ્રીપાલના સૈન્યને અચાપિ સુધી ચંદ્ર સૂર્યરૂપ ચક્રુએ કરી બ્રહ્મા જોયાજ કરે છે ॥ ૨૫ ॥

મહરઠ સોરઠ મેવામના, વઢી લાટ જોટના ચૂપ રે ॥ વિ० ॥

તે આવ્યો સઘલા સાધતો, માલવ દેશે રવિરૂપ રે ॥ વિ० ॥ લી० ॥ ૨૬ ॥

આગમન સુણી પરચક્રનું ચરમુખથી માલવ રાય રે ॥ વિ० ॥

જયજીત તે ગઢને સજ કરે, તેહનું નવિ તેજ સ્વમાય રે ॥ વિ० ॥ લી० ॥ ૨૭ ॥

કપ્પરુ ચુપ્પરુ તૃણ કણ ઘણાં, સંગ્રહે તે ઇંધણ નીર રે ॥ વિ० ॥

સન્નહ હોય તે સુજટ વમા, કાયર કંપે નહીં ધીર રે ॥ વિ० ॥ લી० ॥ ૨૮ ॥

અર્થ—તે શ્રીપાલ કુંવર મહારાટ્ટુ દેશ, સોરઠ દેશ, મેવારુ દેશ, વઢી લાટ દેશ અને જોટ દેશના રાજાઓ, તે સઘલાઓને સાધતો થકો માલવ દેશને વિષે રવિરૂપ એટલે સૂર્ય સમાન તેજે કરી દેદીપ્યમાન એવો આવ્યો. જેમ સૂર્ય નિષધ પર્વતથી ઉદય થયો થકો હરિવાસ, હિમવંત, જરતાદિક ક્ષેત્ર અને ગિરિઓને ઉદ્યોત કરતો સંધ્યાએ પાઠો ફરી નિષધ પર્વતે પહોંચે, તેમ શ્રીપાલ કુંવર પણ માલવ દેશથી નીકળ્યો હતો, તે રાજકુટુંબ, રમણી, ધન, ચતુરંગિણી સેનાના પરિવાર યુક્ત સર્વ દેશોને સાધતો થકો પાઠો માલવ દેશે આવ્યા. ઇતિ રહસ્યમ્ ॥ ૨૬ ॥ તે સમયે માલવ દેશનો રાજા ચર એટલે દૂતના મુખથી પરચક્ર એટલે પરાજાના સૈન્યનું આગમન સાંજલીને જયજીત થયો થકો પોતાના ગઢને સમારવા લાગ્યો, કારણકે તેનાથી તેનું તેજ સ્વમી શકાતું નથી ॥ ૨૭ ॥ વઢી તે માલવ દેશનો રાજા કપ્પરુ એટલે વઘાદિક અને ચુપ્પરુ એટલે ઘૂત, લેલાદિક, તૃણ એટલે ઘાસ, કણ એટલે ધાન્ય, ઇંધણ એટલે લાકડાં અને નીર એટલે પાણી, એ સર્વને ઘણા સંગ્રહે, તેમજ મોટા સુજટ જે હતા તે સન્નહ થાય છે, અને જે કાયર પ્રાણી હોય છે, તે કંપવા લાગ્યા, પણ ધૈર્યવંત કંપતા નથી ॥ ૨૮ ॥

ઈમ ઝજેણી હુઈ નગર તે, લોકે સંકીર્ણ સમીપ રે ॥ વિ० ॥

વીંટી શ્રીપાલ સુજટે તદા, જિમ જલધિ અંતરદ્વીપ રે ॥ વિ० ॥ લી० ॥ ૨૯ ॥

मेरा दीधा सवि सैन्यना, पहेलो पहोर हुउ रजनी जाम रे ॥ वि० ॥

जननी घर पहेतो प्रेमशुं, नृप हारप्रजावे ताम रे ॥ वि० ॥ ली० ॥ ३० ॥

ढाल पूरी थइ आठमी, पूरण हुउ त्रीजो खंरु रे ॥ वि० ॥

होय नव पद विधि आराधतां, जिन विनये सुजश अखंरु रे ॥ वि० ॥ ली० ॥ ३१ ॥

अर्थ—एम उज्जयणी नगरीमां सर्व आखा मालवा देशनी पासेनां गाममांनां लोक आवी पेठां, तेणे करो संकीर्ण एटले सांकमी थइ, खीचोखीच जराणी, तेने (तदा के०) ते समये समीप एटले दुकमा श्रीपालना सुजटे आवीने वोंटी लीधी, तेथी ते केवी शोजवा लागी ? के जेम (जलधि अंतरद्वीप के०) समुद्रनी वचमां द्वीप होय तेम दीसवा लागी, एटले जेम समुद्रना अंतरद्वीपनी चारे बाजुए पाणी वोंटयुं होय तेम उज्जयणीने चारे बाजुए श्रीपालना सैन्ये वोंटेली जाणवी ॥ २९ ॥ तिहां श्रीपाल राजाए डेरा तंबु दीधा, तेमां सर्व सैन्य उतरयुं. पठी (जाम के०) जे वारे (रजनी के०) रात्रिनो पहेलो पहोर थयो, एटले प्रथम ग्रहर रात्रि गइ ते वारे (नृप के०) श्रीपाल राजा हारने प्रजावे करीने प्रेम सहित जननी जे माता तेने घर पहेच्यो ॥ ३० ॥ ए आठमी ढाल संपूर्ण थइ, अने त्रीजो खंरु पण संपूर्ण थयो. ए नव पदने विधिपूर्वक आराधतां थकां जिनराजनी जक्ति करतां थकां विनयवंत थाय, तथा ते प्राणीनो अखंरु सुजश थाय ॥ ३१ ॥

॥ चोपाड ॥

खंरु खंरु मीठाइ घणी, श्री श्रीपालचरित्रे जणी ॥

ए वाणी सुरतरुवेलमी, किसी जाख ? ने किसी सेलमी ? ॥ १ ॥

શ્રી શ્રીપાલ રાજાનો રાસ

પ્રકાશક - શ્રાવક ભીમશી માળક  
વાગીઆ વીલ્ડીંગ, પાયધુની, મુંબઈ

શ્રીપાલ અને તેનું સૈન્ય



તિહાં શ્રીપાલ રાજાએ ડેરા તંબુ દીધા તેમાં સર્વ સૈન્ય ઉતર્યું.



અર્થ—ઁંઠ ઁંઠને વિષે ઘણી મીઠાશ તે શ્રીપાલ રાજાના ચરિત્રે ઝણી ંટલે વર્ણવી ઢે.  
ં શ્રીજિનેશ્વરની વાણી તે કલ્પવૃક્ષની વેલ સમાન મનોવાંઢિત પૂર્ણ કરનારી ઢે. ં વાણીની આ-  
ગલ ઢ્રાલની મીઠાશ તથા શેલમીની મીઠાશ તે શી ગણતીમાં ઢે? ॥ ૧ ॥

॥ ંતિ શ્રીમન્મહોપાધ્યાયશ્રીવિનયવિજયગણ્યુપક્રાંતે મહોપાધ્યાયશ્રીયશોવિજયગણિ-  
પૂરિતે સિદ્ધચક્રમહિમાધિકારે શ્રીશ્રીપાલચરિત્રે  
પ્રાકૃતપ્રલન્ધે વિમલેશ્વરદેવેના-

પિંતહારપ્રાપ્તિમનોઝીષ્ટદાયકષટ્કન્યાપાણિગ્રહણસર્વસૈ-  
ન્યસહિતોઝ્ઝયિનીનગરીપ્રાપ્તિપ્રઝૃતિકથને તૃતીયઃ ઁંઠઃ સમાપ્તઃ ॥ ૩ ॥  
॥ ંતિ શ્રી શ્રીપાલચરિત્રે તૃતીયઁંઠસ્ય લાલાવલોધઃ સમાપ્તઃ ॥ ૩ ॥





॥ श्रीसद्गुरुभ्यो नमः ॥

## ॥ अथ चतुर्थः खंडः प्रारभ्यते ॥

॥ दोहा ॥

त्रीजो खंरु अखंरु रस, पूरण हुं सुप्रमाण ॥

चोथो खंरु हवे वर्णवुं, श्रोता! सुणो सुजाण ॥ १ ॥

शीस धुणावे चमकीयो, रोमांचित करे देह ॥

विकसित नयनवदन मुदा, रस दीए श्रोता तेह ॥ २ ॥

जाणज श्रोता आगले, वक्ता कला प्रमाण ॥

ते आगे धन शुं करे, जे मगसेल पाषाण ॥ ३ ॥

दर्पण आंधा आगले, बहिरा आगल गीत ॥

मूरख आगे रसकथा, त्रणे एकज रीत ॥ ४ ॥

अर्थ—श्रीपालना रासनो त्रीजो खंरु ते अखंरु रसे करीने रुमी रीत प्रमाणे पूर्ण थयो हवे चोथो खंरु वर्णवुं हुं, ते हे सुजाण! एटले चतुर श्रोताजनो! तमे सांजलो ॥ १ ॥ हवे सुजाण श्रोतानां लक्षणो कहे ठे. जे अर्थ सांजलतो थको चमत्कार पामी श्रवणरसथी मस्तक धुणावे, अने जेना शरीरनी रोमराजि उद्धास पामे एटले रोम उजां थाय, तथा नयन जे चहु अने वदन विकस्वर थाय, ते श्रोता हर्षे करी रस आपे, अथवा नेत्र विकस्वर थाय, अने वदन जे मुख ते हसे,

एवो श्रोता होय, ते वक्ताने रस आपे ॥ २ ॥ एवो जाण श्रोता होय, तेनी आगल वक्ता जे वां-  
चनार, तेनी कला प्रमाण थाय, परंतु मगसेलीया पाषाणनी आगल घन जे वरसाद ते शुं करे ?  
तेम जे श्रोता कठण हृदयवालो होय, ते पल्ले नहीं, तो ते आगल वक्ता शुं करे ? ॥ ३ ॥ जेम  
आंधला आगल दर्पण जे आरीसो ते धरयो थको मिथ्या, जेम बहेरा आगल गीतगान करवां, ते  
व्यर्थ थाय, तेम मूर्ख जननी पासे सारी सारी शृंगारादि रसनी कथाउं करवी, ते व्यर्थ ठे. ए त्र-  
णेनी एकज रीत ठे, माटे तेनी उपर द्रष्टातनो एक दोहो कहे ठे ॥ यतः ॥ मूर्खने प्रतिबोधतां,  
मति पोतानी जाय ॥ टपलो सराणे चढावतां, आरीसो नवि थाय ॥ ४ ॥

ते माटे सज थइ सुणो, श्रोता दीजे कान ॥

बुजे तेहने रीऊबु, लक्ष न जूले ग्यान ॥ ५ ॥

आगे आगे रस घणो, कथा सुणंतां थाय ॥

हवे श्रीपालचरित्रना, आगे गुण कहेवाय ॥ ६ ॥

अर्थ—ते माटे हे श्रोताजनो ! तमे सज्ज थइ कान दइ सावधान थइने सांजलो. जे  
श्रोताजनो बुजे एटले समजे तेने हुं रीऊबुं, एटले जे जाण होय, वेत्ता होय, तेने रीऊवी शकीए,  
कारण के जाण होय, ते नवां नवां शृंगारादिक रसमय व्याख्यान सांजलीने रीऊ पामे, कविनो  
आयास जाणे, पोताना ज्ञानथी लक्ष जे साध्य ते जूले नहीं, शृंगारदि रस सांजलीने हेयोपादेय  
यथायोग्य आलंबने जोडे, परंतु जे अजाण होय, ते सामा वक्ताना दोषो काढे ॥ ५ ॥ आ कथाने

આગલ આગલ સુણતાં થકાં ઘણો રસ ઉત્પન્ન થાય એવી છે, માટે હવે શ્રીપાલચરિત્રના જે ગુણો છે, તે આગલ કહેવાય છે ॥ ૬ ॥

॥ ઢાલ પહેલી ॥ ધન દિન વેલા ધન ઘડી તેહ, અચિરારો નંદન જિન યદિ મેઠસ્યાં જો ॥ એ દેશો ॥

રહીયો રે આવાસ દુવાર, વયણ સુણે શ્રીપાલ સોહામણો જો ॥

કમલપ્રજા કહે એમ, મયણા પ્રતિ મુજચિત્ત એ દુઃખ ઘણો જી ॥ ૧ ॥

અર્થ—હવે સોહામણો શ્રીપાલ કુવર એક પહોર રાત્રિ ગયે થકે માતાના ઘરને દ્વારે ઉઝો રહ્યો, તિહાં પોતાની માતાનું તથા મયણાસુંદરીનું જે માંહોમાંહે બોલાવું થાય છે તે વચન સાંજલે છે. તિહાં કમલપ્રજા મયણા પ્રત્યે એમ કહે છે કે હે વહૂ! મારા ચિત્તમાં એ દુઃખ ઘણું છે. શું દુઃખ છે? તે આગલ કહે છે ॥ ૧ ॥

વીંટી છે એ પરચક્ર, નગરી સઘલો લોક હલ્લાંડીયો જી ॥

શી ગતિ હોશે? ઇણે ઠામ, સુતને સુખ હોજાં વીજો ઘોલીયો જી ॥ ૨ ॥

ઘણા રે દિવસ થયા તાસ, વાલિંજ તુજ જે ગયો દેશાંતરે જી ॥

હજીય ન આવી કાંઈ શુદ્ધિ, જીવે રે માતા દુઃખણી કિમ નવિ મરે? જી ॥ ૩ ॥

મયણા બોલે મ કરો સ્વેદ, મ ધરો રે જય મનમાં પરચક્રનો જી ॥

નવ પદ ધ્યાને રે પાપ પલાય, દુરિત ન ચારો છે ગ્રહ વક્રનો જી ॥ ૪ ॥

अर्थ—के परचक्र जे बीजा राजानुं लश्कर तेणे आवीने आ नगरीने वींटी ठे, तेथी  
 सघलो लोक हालकलो लथइ रह्यो ठे, माटे हवे आ स्थानके शुं जाणीए ! आपणी शी गति थरो ?  
 आपणी तो ठीक, परंतु मारा सुतने एटले पुत्रने सुख होजो, एटले कुशल थाजो. बीजो सर्व  
 घोळ्यो, एम कह्यु. अहीं कोइ पूठे के, कमलप्रज्ञा पोते समकितधारी ठे. तो ते सर्व जगतवासी  
 जंतुने करुणादृष्टिए जुवे ठे, तो पोतानो कुशल वांठे, अने अपरने घोळ्यो. एम केम कहे ? तेने  
 त्यां उत्तर आपे ठे के, एणे जे घोळ्यो एवो शब्द कह्यो ठे, ते स्वनिष्ठित तन, धन, गृहादिक आश्रयी  
 ठे, एटले पोतानी माल मिटकतने गमे ते थाय्यो. ए अजिप्राये कह्यो ठे, परंतु बीजो कोइ नगर-  
 जनोदिक आश्रयी घोळ्यो कह्यो नथी ॥ १ ॥ वली हे वहू ! तारो वालम देशांतरे गयो ठे, तेने  
 घणा दिवस थइ गया ठे, पण हजी लगण कांइ तेनी शुद्धि आवी नथी, माटे हुं तेनी माता दुखणी  
 जीवती रहुं बुं, पण मरती केम नथी ॥ ३ ॥ ते सांजली मयणासुंदरी बोली के, हे सासुजी ! तमे  
 खेद म करो, अने ए परसैन्यनो जय कांइ पण मनमां धरो नहीं, कारण के नव पदजीना ध्याने  
 करी सर्व पाप पलायन करी जाय ठे, वळी एना ध्यान आगल ग्रह वक्र जे वांकाग्रह तेनी (दुरित  
 के०) माठी चार जे गति तेनुं जोर कांइ पण न ठे एटले नथी चालतुं ॥ ४ ॥

अरि करि सागर हरि ने व्याल, ज्वलन जलोदर बंधन जय सवे जी ॥

जाय रे जपतां नव पद जाप, लहे रे संपत्ति इह जवे परजवे जी ॥ ५ ॥

बीजां रे खोजे कोण प्रमाण ? अनुभव जाग्यो मुज ए वातनो जी ॥

हुं रे पूजानो मुज अनुपम ज्ञाव, आज रे संध्याए जगतातनो जी ॥ ६ ॥

અર્થ—( આરિ કે૦ ) શત્રુ, ( કરિ કે૦ ) હાથી, ( સાગર કે૦ ) સમુદ્ર, ( હરિ કે૦ ) સિંહ  
 અને ( વ્યાલ કે૦ ) સર્પ, ( જ્વલન કે૦ ) અગ્નિ, ( જલોદર કે૦ ) રોગ, ( બંધન કે૦ ) બંદિયાનું, એ આઠ  
 જાતિના મોટા જે જય છે, તે સર્વે નવ પદનો જાપ જપતાં થકા દૂર નાસી જાય છે, અને આ જવે  
 તથા પરજવે સંપતિ પામીએ, તો હે સાસુજી ! આ પરચક્રનો જય તે નવ પદના જાપ આગલ કોણ  
 માત્ર છે ? ॥ ૫ ॥ વઢી પણ મયણા કહે છે કે, હે સ્વામિનિ ! બીજાં પ્રમાણને કોણ ( યોજે કે૦ )  
 હુંદે ? અથવા પરચક્રની ચિંતા ઉપની, તેને નિવારવા માટે કેટલાએક મુગ્ધ પ્રાણીઓ જ્યોતિષ,  
 નિમિત્તાદિકનાં કારણ છે તેની યોજ કરે એટલે જોવરાવે. તે કોણ પ્રમાણ ? એટલે એવાં લૌકિક  
 પ્રમાણ જોવાથી શું થાય ? મુજને તો એ વાતનો અનુજવ જાગ્યો જે, ચિંત્તામાં પરચક્રનું કાંઈક ચિંતન  
 હતું, તે આજ સંધ્યાએ શ્રીજગતાત એટલે ત્રણ જગતજનને પિતા સમાન એવા શ્રીઅરિહંત દેવ તેની  
 ધૂપ, દીપ, પૂજા કરવાના અવસરે કોઈ ઉપમા ન આવે. એવો અનુપમ જાવ થયો. તે એવો કે, જે  
 અનાદિ કાળનો એ જીવ ચાર ગતિમાં ત્રમણ કરતાં અનંતી વાર શ્રાવકનું કુલ પામ્યો, ધર્મ પણ  
 ઓઠાવ્યો અને દેવની પૂજા પણ કરી, પરંતુ એ જીવને વિજ્ઞાવદશાની વહુલ દોષથી પરપરિણતિમાં  
 વિશેષ રમણ હતું, માટે તટ્ટપ ધર્મ ન ઓઠાવ્યો, તેથી મન આદિકની એકાગ્રતાએ અનુપમ જાવ સહિત  
 પૂજા ઉદય આવી નહીં. તે અનુપમ જાવ મુજને આજ સંધ્યાએ પરમેશ્વરની પૂજા કરતાં આવ્યો હતો.  
 આજ પરચક્રની ચિંતામાં મુજને એ વાતનો અનુજવ જાગ્યો, તેનું લક્ષણ આગલી ગાયાએ કરી કહે  
 છે, તે નિદ્રાપરહરીને ધારજો ॥ ૬ ॥

તદગતચિત્ત સમયવિધાન, જાવની વૃદ્ધિ જવજય અતિ ઘણો જી ॥

વિસ્મય પુલક પ્રમોદ પ્રધાન, લક્ષણ એ છે અમૃતક્રિયાતણો જી ॥ ૭ ॥

અર્થ—એક તો ( તદગતચિત્ત કે० ) જે ક્રિયા કરતો હોય, તેજ ક્રિયાનો ઉપયોગી હોય, પરંતુ ક્ષેપ જે મનની વ્યગ્રતા તદુપ ક્ષેપક દોષાદિ યુક્ત ન હોય, બીજો ( સમયવિધાન કે० ) આગમને (વપે જે વેલાએ વિધિ કરવાનો કહ્યો છે, તે વેલાએ તેજ કરવા યોગ્ય શુદ્ધ ક્રિયાવિધાન કરતો હોય, ત્રીજો તત્સમયોચિત ક્રિયા કરતો હોય, તેમાં (જાવની વૃદ્ધિ કે०) ચિત્ત ઉદ્વસિત થાય, પરિણામધારાની પુષ્ટિ થાય, ચોથો જન્મ જે સંસાર તેનો અત્યંત ઘણો જ જન્મ ઉપજે, એટલે જન્મનાં દુઃખની, જરાનાં દુઃખની બીક લાગે, શ્યાદિક જન્મ ઉપજે પાંચમો ( વિસ્યમ કે० ) ચમત્કાર ઉપજે, એટલે તત્સમયોચિત ક્રિયામાં અતિ પુષ્ટિ સાધ્યની કારણતા દેખી ચિત્તમાં અપ્રાપ્ત પૂર્વની પરે ચમત્કાર પામે, ઢઠો ( પુલક કે० ) રોમોદ્રમ હોય, એટલે પુષ્ટ કારણ પ્રાપ્ત થવાથી અત્યંત હર્ષ ઉપજે, અને અસ્થિર સંસારત્રમણજયથી રોમોદ્રમ થાય, સાતમો ( પ્રમોદ કે० ) મહાહર્ષ થાય, આત્મિક સુખાનુભવ હોય, જેમ આંધલાને નેત્રનો લાજ થયેથી તથા સુજાટને શત્રુ જીતવાથી જેવો પ્રમોદ થાય, તેથી પણ અધિક પ્રમોદ સમયોચિત ક્રિયા કરવામાં થાય. એ સર્વ અમૃતક્રિયાનાં ( પ્રધાન ) મુખ્ય લક્ષણો છે. એટલે ચિહ્ને અમૃતક્રિયા જાણીએ. એ ક્રિયા હવે લોક અને પરલોકે અવશ્ય ફલદાયક હોય, એટલે નિશ્ચે ફલદાયક હોય ॥ ઉક્તં ચ ॥ સહજો જાવધર્મો હિ, શુદ્ધચંદનગંધવત્ ॥ એતદ્જન્મનુષ્ઠાન,—મમૃતં સંપ્રચક્ષતે ॥ ૧ ॥ શાસ્ત્રાર્થાલોચનં સમ્યક, પ્રણિધાનં ચ કર્મણિ ॥ કાલાદ્યંગવિપર્યાસો,—મૃતાનુષ્ઠાનલક્ષણમ્ ॥ ૨ ॥ ઇતિ ॥ અર્થ—સ્વજ્ઞાવિક જાવધર્મ સ્વરેખર શુદ્ધ ચંદનના સુવાસ જેવો છે, એ જાવધર્મવાળી ક્રિયાને અમૃતક્રિયા કહે છે. તથા શાસ્ત્રના અર્થનું બરોબર રીતે ચિંતવન, ક્રિયામાં એકાગ્રતા અને કાલાદિ અંગનો વિપર્યાસિ, એ અમૃતક્રિયાનાં લક્ષણ છે. ॥ ૭ ॥

अमृतनो लेश लह्यो इक वार, बीजुं रे औषध करवुं नवि पमे जी ॥

अमृतक्रिया तिम लही एक वार, बीजां रे साधन विण शिव नवि अमे जी ॥ ८ ॥

एहवो रे पूजामां मुज जाव, आव्यो रे जाव्यो ध्यान सोहामणो जी ॥

हजीअ न माये मन आणंद, खिण खिण होये पुलक निकारणो जी ॥ ९ ॥

फुरके रे वाम नयन ने उरोज, आज मिले ठे वालिंज माहरो जी ॥

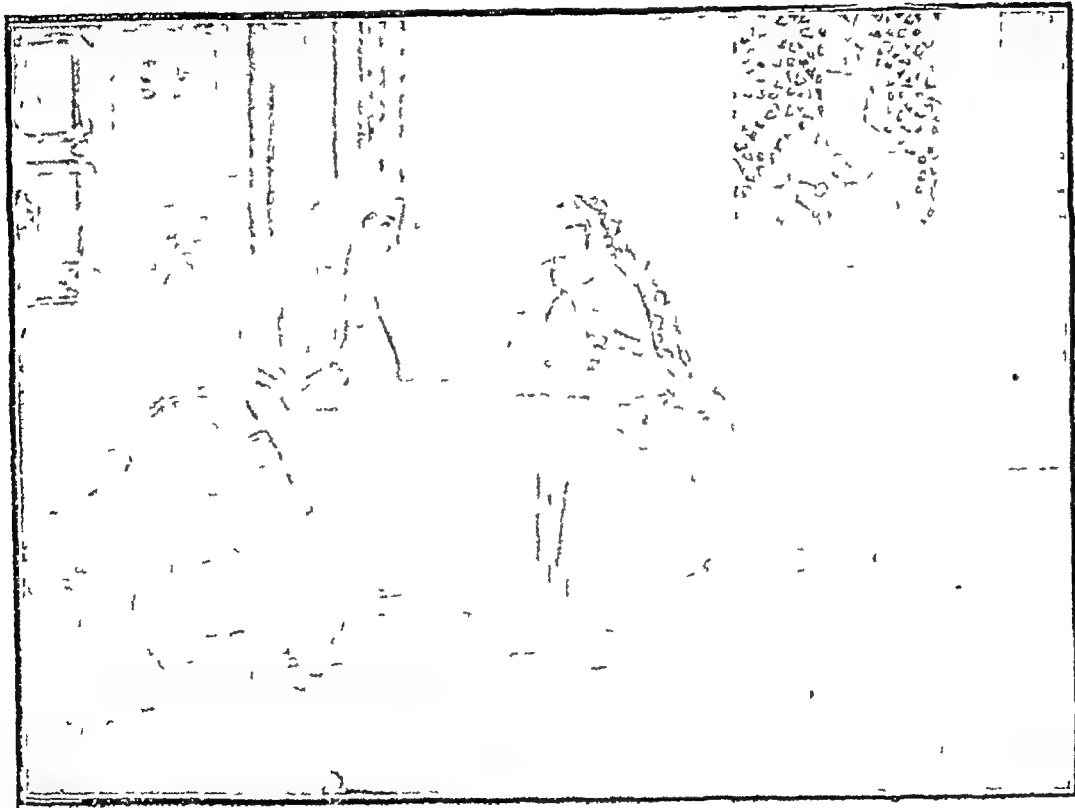
बीजुं रे अमृतक्रिया सिद्धिरूप, तुरत फले ठे तिहां नहीं आंतरो जी ॥ १० ॥

अर्थ—माटे जेम रोगीए अमृतनो लेशज मात्र ( लह्यो के० ) पाम्यो होय, तो तेने बीजुं औषध करवुं पडे नहीं, तेम संसाररूप रोगे अस्त जीवे जो एक वार अमृतक्रिया पामी होय, तो पठी ते बीजां साधन करया विना ( शिव के० ) मोक्ष जवामां अडे नहीं, एटले अटके नहीं ॥ ८ ॥ माटे हे सासुजी ! एवो पूजामां मुजने जाव आव्यो, ते जावे करी सोहामणुं एटले सुंदर ध्यान में जाव्युं—जाण्युं. ते जाव ध्यावतां ते वखते जे मारा चित्तमां आनंद आव्यो ठे, ते आनंद मारा मनने विषे हजी सुधी समातो नथी, तेणे करी निष्कारण एटले कारण विना द्वाणे द्वाणे ( पुलक के० ) रोमोजम थाय ठे, हर्ष थाय ठे. निष्कारण ते जय अने हर्ष, ए वे निमित्त विना जे वारे पोतानी मेले रोमोजम थाय, एटले शरीरनी रोमराजी विकस्वर थाय, ते वारे अकस्मात् अण-चिंतव्युं कोइ पण बह्वज आवी मले, एवुं निमित्तशास्त्रमां कह्युं ठे. ए लक्षण आज मने थयुं ठे, माटे ते लक्षण वांजीयुं निष्फल न थाय, पण फलदायक थवुं जोइए. एम मयणा कहे ठे ॥ ९ ॥ वळी मारुं मावुं नेत्र अने मावुं स्तन फरके ठे, तेथी हुं जाणुं हुं जे, आज मारो वालम मने ( मिले

# શ્રી શ્રીપાલ રાજાનો રાસ

પ્રકાશક- શ્રાવક भीमशी भाणक  
बारीआ वील्डींग, पायधुनी, मुंबई

મયણાસુંદરી અને શ્રીપાલની માતા.



તે માંમલી કમલપ્રભા કહે છે કે હે વન્મ ! તે કહ્યું તે સાચુંજ છે, તારી જીમે નિરંતર  
અમૃત વસે છે તારું વચન સુપ્રમાણ થશે.



હે કેળ) મલશે. વીજું વઢી આજ અમૃતક્રિયા મુજને પ્રાપ્ત થઈ હે, તે સિદ્ધિરૂપ હે, માટે તરતજ  
ફલે હે. તેમાં કાંઈ આંતરો ઇટલે અંતર પડે નહીં ॥ ૧૦ ॥

કમલપ્રજ્ઞા કહે વત્સ! સાચ, તાહરી રે જીજ્ઞે અમૃત વસે સદા જી ॥

તાહારું રે વચન હોશે સુપ્રમાણ, ત્રિવિધ પ્રત્યય હે તેં સાધ્યો મુદા જી ॥ ૧૧ ॥

કરવા રે વચન પ્રિયાનું સાચ, કહે શ્રીપાલ તે બાર ઉઘામીએ જી ॥

કમલપ્રજ્ઞા કહે એ સુતની વાણી, મયણા કહે જિનમત ન મુધા હુવે જી ॥ ૧૨ ॥

ઉઘામીયાં બાર નમે શ્રીપાલ, જનનીનાં ચરણસરોજ સુહંકરુ જી ॥

પ્રણમી રે દયિતા વિનય વિશેષ, બોલાવે રે તેહને પ્રેમ મનોહરુ જી ॥ ૧૩ ॥

જનની રે આરોપી નિજ સ્વંધ, દયિતા રે નિજ હાથે લેઈ રાગશું જી ॥

પહોતો રે હાર પ્રજ્ઞાવે રાય, શિબિર આવસે ઉલસિત વેગશું જી ॥ ૧૪ ॥

અર્થ—તે સાંજલી કમલપ્રજ્ઞા કહે હે કે, હે વત્સે! તેં કહ્યું, તે સાચુંજ હે, તારી જીજ્ઞે  
સદા નિરંતર અમૃતજ વસે હે, તારું વચન સુપ્રમાણ થશે, તેં (ત્રિવિધ પ્રત્યય કેળ) મન, વચન અને  
કાયા એ ત્રિકરણ શુદ્ધે મુદા ઇટલે હર્ષે કરીને ધર્મને (સાધ્યો કેળ) આરાધ્યો હે ॥ ૧૧ ॥ પઢી  
પોતાની પ્રિયા જે સ્ત્રી તેનું વચન સાચું કરવાને અર્થે શ્રીપાલ કહે હે કે, બારણું ઉઘામીએ. તે સાંજ-  
લી કમલપ્રજ્ઞાએ કહ્યું કે, એ મારા સુતની વાણી હે, તે વારે મયણા કહે કે, શ્રીજિનેશ્વરનો મત  
કદાપિ કાળે (મુધા કેળ) ઓટો થાય નહીં ॥ ૧૨ ॥ પઢાં માતાએ બારણાં ઉઘાડ્યાં કે, શ્રીપાલ

पोतानी जननीनां सुखकारक एवं चरणरूप सरोज एटले कमल ते प्रत्ये नमतो हवो, अने दयिता जे मयणासुंदरी ते पण विनयविशेषे करीने पोताना स्वामीने प्रणमी एटले पगे लागी, तेने श्रीपाले मनोहर प्रेमे करी बोलावी ॥ १३ ॥ पढी जननी जे माता तेने पोताना खंधने विषे आरोपी एटले बेसामी, तथा दयिता जे स्त्री मयणासुंदरी, तेने घणा रागથી पोताना हाथमां लइने हारना प्रचावे करी शिविर एटले ज्यां सैन्यना डेरा दीधा ठे, ते आवासने विषे श्रीपाल राजा ( उलसित वेगशुं के ) उद्वास पामतो थको तरत अति उतावलो जइ पहुँच्यो ॥ १४ ॥

बेसामी रे जडासने नरनाथ, जननीने प्रेमे इणी परे विनवे जी ॥

माताजी! देखो ए फल तास, जपीयां में नव पद जे सुगुरु दीयां जी ॥ १५ ॥

बहूरो रे आठे लागी पाय, सासुने प्रथम प्रिया मयणातणे जी ॥

तेदनी रे शीश चढावी आशीष, मयणा रे आगे वात सकल जणे जी ॥ १६ ॥

पूठे रे मयणाने श्रीपाल, तहारो रे तात अणावुं? किण परे जी ॥

सा कहे कंठे धरीय कुहाम, आवे तो कोइ आशातना नवि करे जी ॥ १७ ॥

अर्थ—पढी जननीने जडासने बेसामीने नरनाथ जे श्रीपाल राजा, ते प्रेमे करी आवी रीते विनवे ठे के हे माताजी! सद्गुरुए जे नव पद दीधां हतां, तेनो में जाप जप्यो, तेनुं ए फल थयुं, ते नव पदनो महिमा प्रगटपणे देखो एटले जुज, ते केवो ठे? ॥ १५ ॥ पढी बीजी आठे बहूरो प्रथम पोतानी सासुने पगे लागी, अने पढी प्रथम प्रिया एटले पहेली परणेली जे मयणासुंदरी ठे, तेने पगे लागी. तेने बन्ने जणीए आशीष आपी, ते आशीष आठे स्त्रीजण मस्तके

ચઢાવીને પઠી શ્રીપાલની પાઠલની હકીકત જે દેશાંતરને વિપે બની હતી, તે સંબંધી સર્વ વાત મય-  
 ણાની આગલ ( જાણે કે ) કહે ॥ ૧૬ ॥ હવે શ્રીપાલ કુંવર મયણાસુંદરીને પૂઠે ઢે કે, તારા પિતાને  
 કેવી રીતે અહીં તેમણું? તે વારે ( સા કે ) તે મયણાસુંદરી કહે ઢે કે, કંઠ ઉપર કુહાનો મૂકીને  
 આવી મલે, તો ફરી શ્રીજિનધર્મની દુઃખોત્પાદકરૂપ આશાતના-અવજ્ઞા કોઈ ન કરે. અહીં કેટલા-  
 એક એવો અર્થ કરે ઢે કે, કોઈ જિનશાસનની આશાતના ન કરે, એટલા માટે કંઠે કુહાનો  
 ધરી તેમણવાનું કહ્યું ઢે, તે યત્કિંચિત્ જાણવું. જે જાણી પ્રજાપાલ રાજાએ તો પ્રથમજ મયણા યુક્ત  
 શ્રીપાલને દેખીને પોતાનું માન મૂક્યું ઢે, અને ધર્મરુચિ થયો ઢે, જૈનધર્મની પ્રશંસા પણ કીધી ઢે,  
 ઉન્નતિ કીધી ઢે, તે ઉપર ફરી સમ્યગ્દષ્ટિ જીવને એટલો ખેદ ન હોય, કેમકે એ રાજા કાંઈ તે  
 કાળે જૈનનો પ્રત્યેનીક નથી, પરંતુ ઉલટો સહાયકારી ઢે, માટે લોકોને જણાવવાને અગ્નિપ્રાયે તેનું  
 અપમાન કરવા માટે કાંઈ રાજાને કંઠે કુહાનો મૂકાવી તેમણો નથી, પરંતુ લોકોને જાણવા સ્વરૂપ-  
 વિશેષથી કર્મની પ્રતીતિ કરાવવાને અર્થે તથા વિશેષથી ધર્મના મહા અન્યુદય-ફલવિશેષની  
 પ્રતીતિ કરાવવાને માટે એવી અવસ્થાએ તેણ્યો ઢે ॥ ૧૭ ॥

કહેવરાવ્યું હૃતમુખે તિણ વાર, શ્રીપાલે તે રાજાને વચણમું જી ॥

કોપ્યો રે માલવ રાજા તામ, મંત્રી રે કહે નવિ કીજે એવમું જી ॥ ૧૮ ॥

ચોથે રે સ્વંમે પહેલી ઢાલ, સ્વંમ સાકરથી મીઠી એ જાણી જી ॥

ગાયે જે નવ પદ સુજશ વિલાસ, કીરતિ વાધે જગમાં તેહતણી જી ॥ ૧૯ ॥

અર્થ—શ્રીપાલે તેજ વચતે હૃતને મુખે પ્રજાપલ રાજાને તેજ રીતે કહેવરાવ્યું. ( તામ

के० ) ते वारे मालव देशनो राजा कोप्यो. तेने प्रधाने कहुं जे, महाराज ! एवमा कोप म करो, क्रोधमां फायदो नथी ॥ १८ ॥ ए चोथा खंरुनेविषे पहेली ढाल ते साकरना ( खंरु के० ) कटकाथी पण मीठी ( जणी के० ) कही, ते जे प्राणी नव पदना रुमा यशने विलाश सहित गाय, तो तेनी जगतमां किर्ति वधे, तथा अहीं कवि यशोविजयजीए पोतानुं नाम पण सूचव्युं ॥ १९ ॥

॥ दोहा ॥

मंत्री कहे नवि कोपीए, प्रबल प्रतापी जेह ॥

नांखीने शुं कीजीए?, सूरज सामी खेह ॥ १ ॥

अर्थ—हवे मालव देशना राजाने तेनो प्रधान कहे ठे के, जे प्रबल प्रतापी पुरुष होय, तेनी उपर कोपीए नहीं. त्यां दृष्टांत कहे ठे के, जेम पंथी जनने मार्गे चालतां सूर्यनो आकरो ताप लागे, ते वारे ( खह के० ) धूळनी पसली जरीने सूर्यनी सामी नाखे, तो ते धूळ पाठी आवी तेना पोताना मुख उपर पडे, माटे सूर्य सामी धूळ नाखीने शुं करीए ? तेम प्रबल प्रतापी उपर क्रोध करवो, ते पण पोतानेज दुःखदाय थाय ॥ १ ॥

उद्धत उपरे आथरुयुं, पसरंतुं पण धाम ॥

उट्हाए जिम दीपनुं, लागे पवन उद्दाम ॥ २ ॥

अर्थ—वळी प्रधान कहे ठे के हे राजन ! अंधारुं ते देशजापाए उद्धत शब्दे अंधकार कहे ठे, ते अंधकारनी उपरे आथरुयुं, एटखे आवी पड्युं. ( पसरंतुं के० ) तेमां पण विस्तार पामतुं, परंतु एम नहीं जे आथरुनीने पातुं आवी पड्युं अर्थात् आकरा अंधकारने टाळे एवुं दीपनुं ( धाम के० ) तेज ठे,

एवं तेज पण (उद्दाम के०) आकरो पवन लागे, ते वारे ओलाइ जाय. अहीं प्रधाने पोतानी निपुणा-  
 इए राजाने अरज कीधी, तेमां एवं सूचव्युं जे, तमे तो दीवा सरखा ठो, तमारुं तेज अस्खलित  
 ठे, ते बीजा अंधारा सरखा घणा राजाओनी उपर पण्युं, ते सर्व राजाओने तमे वश कीधा ठे,  
 पण ए हमणां आवेलो राजा ते उद्दाम पवन सरखो ठे, माटे ए जेम कहे, ते रीते करवुं, एने  
 समजावी वोलाववो युक्त ठे. जेम आकरो पवन लागवार्थी दीपकने एक स्थलार्थी उपानी बीजे  
 स्थले मूकतां दीपकपदनी हानि थती नथी, महत्ता घटती नथी, तेम एने अनुकूल प्रवर्त्ततां  
 आपणने कांइ हानि नथी. एम प्रधाने पोताना राजाने दीवा समान कही तेनुं महत्त्व राख्युं, अने  
 तेने (सामावालाने) उद्दाम पवननी उपमां आपी. उद्ध्वंठ जावे बलवान् सूचव्यो एटले प्रबल उद्ध्वंठ  
 साथे विरोध करवो युक्त नथी. १. बीजो अर्थ उद्धत एटले अज्ञान तेनी उपर ज्ञाननुं तेज विस्तार  
 पामतुं आथर्युं, तेने मिथ्यात्वरूप उद्दाम पवन लागे थके ज्ञाननुं तेज ओलाइ जाय. २. ए रीते  
 साम वचने करी पोताना राजाने प्रधाने समजाव्यो, ते वारे प्रजापाल राजानुं चित्त श्रीपालजीने  
 मलवा उत्कंठित थयुं ॥ २ ॥

जे किरतारे वना कीया, तेदशुं न चले रीस ॥

आप अंदाजे चालीए, नामीजे तस शीश ॥ ३ ॥

दूत कहे ते कीजीए, अनुचित करे बलाय ॥

जेहनी वेला तेहनी, रक्षा एहज न्याय ॥ ४ ॥

एहवां मंत्रिवयण सुणी, धरी कुहामो कंठ ॥

માલવ નરપતિ આવીયો, શિવિરતણે ઉપકંઠ ॥ ૫ ॥

તે શ્રીપાલે ઠોમાવીયો, પહિરાવ્યા અલંકાર ॥

સત્તા મધ્યે તેહ્યો નૃપતિ, આપ્યું આસન સાર ॥ ૬ ॥

તવ મયણા નિજ તાતને, કહે બોલ જે મુઝા ॥

કર્મવશે વર તુમે દીયો, તેહનું જુઝં એ ગુઝા ॥ ૭ ॥

અર્થ—જેને કિરતારે મોટા કર્યા છે, તેની સાથે રીસ કરવી ચાલે નહીં, માટે પોતાના અંદાજે એટલે ગજા પ્રમાણે અદવશી જાલીએ, અને તેને મસ્તક નમાવીએ ॥ ૩ ॥ માટે હે રાજન્ ! આ ઠૂત કહે છે, તે કરીએ, અનુચિત કામ આપણી વલા કરે છે, એટલે અણવટતું કામ આપણે શા માટે કરીએ ? જેની વેલા એટલે જેનો અવસર તેનીજ રક્ષા એટલે રખોપું, એજ ન્યાય છે ॥ ૪ ॥ એવાં પ્રધાનનાં વચન સાંજલી માલવ દેશનો રાજા સ્વાંધે કુહાનો ઘરીને દ્વિપ્રા નદીની (ઉપકંઠ કે) પાસે જ્યાં શ્રીપાલનું સૈન્ય છે, ત્યાં આવ્યો ॥ ૫ ॥ તેવોજ શ્રીપાલે તે કુહાનો સ્વાંધશ્રી ઠોમાવ્યો એટલે ઉતરાવ્યો, અને અલંકાર પહેરાવ્યાં એટલે રુમા વસ્ત્રજરણ પહેરાવ્યાં, પછી સત્તામાં તેનીને વેસવા માટે શ્રેષ્ઠ આસન આપ્યું ॥ ૬ ॥ તે વારે મયણા પોતાના પિતાને કહે છે કે, હે પિતાજી ! મારો બોલ સંજારો, જે કર્મને વશે તમે વર દીધો હતો, તેનું (ગુઝ કે) જાગ્યું જુઝ્યો, કેવું છે ॥ ૭ ॥

તવ વિસ્મિત માલવ નૃપતિ, જામાનલ પ્રણમંત ॥

કહે સ્વામી તું ઝલરૂયો, ગિરુઝં વહુ ગુણવંત ॥ ૮ ॥

કહે શ્રીપાલ ન માહરો, 'એહવો એહ બનાવ ॥  
 ગુરુદર્શિત નવ પદતણો, એ ઠે પ્રબલ પ્રજાવ ॥ ૧૦ ॥  
 તે અચરિજ નિસુણી મિલ્યો, તિહાં વિવેક ઝડાર ॥  
 સૌજાગ્યસુંદરી રૂપસુંદરી, પ્રમુખ સયલ પરિવાર ॥ ૧૦ ॥  
 સ્વજનવર્ગ સઘલો મિલ્યો, વરત્યો આણંદ પૂર ॥  
 નાટકકારણ આદિશે, શ્રી શ્રીપાલ સનૂર ॥ ૧૧ ॥

અર્થ—તે વારે માલવ દેશનો રાજા વિસ્મય પામ્યો યકો જમાણને પ્રણામ કરીને કહેવા  
 લાગ્યો જે, હે સ્વામિન! મેં તુજને ઓલખ્યો નહીં, તું ગિરુઓ ઠો, મહાગુણવંત ઠો ॥ ૮ ॥ તે સાંજલી  
 શ્રીપાલ કહે ઠે કે, એ જે બનાવ ઠે, તે કાંઈ મારો નથી, પરંતુ એ તો ગુરુએ જે નવ પદ દેખારૂં,  
 તેનો એ પ્રબલ (પ્રજાવ કે) મહિમા ઠે ॥ ૯ ॥ તે અચરિજ જેવી વાત સાંજલીને ત્યાં વિવેક ઝડાર  
 ઇટલે મોટો વિવેકવંત એવો સૌજાગ્યસુંદરી અને રૂપસુંદરી પ્રમુખ સર્વ પરિવાર એકઠો મલ્યો ॥ ૧૦ ॥  
 એમ સ્વજનવર્ગ સર્વ એકઠો મલે થકે આનંદનો પૂર વર્તે નાટક કરાવવાના કારણ માટે સનૂર  
 ઇટલે તેજે કરી સહિત એવો શ્રીપાલ આદેશ દેતો હવો ॥ ૧૧ ॥

॥ ઢાલ બીજો ॥

॥ હાજી લુંબે શુંબે વરસેલો મેહ, આજ દિહાડો ધરણી ગીજરો હો લાલ ॥ એ દેશી ॥

होजी पहेलुं पेसुं ताम, नाचवा उठे आफणी हो लाल ॥

होजी मूल नटी पण एक, नवि उठे बहु परे जणी हो लाल ॥ १ ॥

अर्थ—(ताम के०) ते वारे नाटकनां घणां पेसां ठे, तेमांथी पहेलुं पेसुं एटले टोलुं नाचवाने स्वेच्छाए उजुं थयुं, पण तेमांहे एक मूल नटी एटले मुख्य नाटकणी ठे, तेने टोले मलीने (बहु परे जणी के०) घणी रीते कह्युं, तो पण ते नाचवा उठे नहीं ॥ १ ॥

होजी उठामी बहु कष्ट, पण उच्छाह न सा धरे हो लाल ॥

होजी हा हा करी सविषाद, दुहो एक मुखे उच्चरे हो लाल ॥ २ ॥ ॥ दोहो ॥

किहां मालव? किहां शंखपुर?, किहां बव्वर? किहां नट्ट? ॥

सुरसुंदरी नचावीए, दैवे दळ्यो विमरट्ट ॥ ३ ॥ ॥ ढाल पूर्वनी ॥

होजी वचन सुणी तव तेह, जननी जनकादिक सवे हो लाल ॥

होजी चिंते विस्मित चित्त, सुरसुंदरी किम संजवे? हो लाल ॥ ४ ॥

होजी जननी कंठ विलग, पूढी जनके रोवती हो लाल ॥

होजी सघलो कहे वृत्तंत, जे ऋद्धि तुमे दीधी हती हो लाल ॥ ५ ॥

अर्थ—तथापि तेने बहु कष्टे करी, उठामी, तोपण (सा के०) ते नटी नाचवाने माटे उत्साह धरती नथी, अने मुखथी विषाद सहित वे वार हा हा एवो शब्द करती एक दोहो पोताना मुखथी उच्चारती हवी ॥ २ ॥ तेनो अर्थ कहे ठे के, क्यां मालव देशे जन्म थयो, अने



क्यां शंखपुरे परणावी, तथा क्यां बब्बर देशे वेची अने क्यां ए नाटक करवा शीखी. दैवे विमरट  
 ते मरु एटले आमलो वांकाइ मानपणुं दली नाखीने सुरसुंदरीने नचावती करी ॥ ३ ॥ ते नाटक-  
 णीनां एवां वचन सांजलीने जननी जे माता अने जनकादिक जे पिता प्रमुख सर्व स्वजन विस्मित  
 चित्ते करी चिंतवतां हवां के, ए सुरसुंदरी ते नाटकणी थइ, ए एम संजवे ! ॥ ४ ॥ ते माता पिता  
 पोताना मनमां विमासे ठे के, केम ए सुरसुंदरी ठे, किंवा नथी ? एटलामां तो सुरसुंदरी त्यांथी  
 जठीने पोतानी जननीने गळे आवी वलगी. तेने रोती देखीने जनके एटले पिताए पूठयुं, ते वारे  
 तेनी आगल सघलो वृत्तांत कहे ठे के, हे पिताजी ! तमे मुजने जे ऋद्धि दीधी हती ॥ ५ ॥

होजी हुं ते ऋद्धि समेत, शंखपुरीने परिसरे हो लाल ॥

होजी पढोती मुहूरत हेत, नाथ सहित रही बाहिर हो लाल ॥ ६ ॥

होजी सुजट गया केइ गेह, ठोठे साथे निशा रही हो लाल ॥

होजी जामाता तुज नछ, धाम पनी तिहां हुं ग्रही हो लाल ॥ ७ ॥

होजी वेची मूढ्ये धामी, सुजटे देश नेपालमां हो लाल ॥

होजी सारथवाहे लीध, फले लख्युं जे जालमां हो लाल ॥ ८ ॥

होजी तेणे पण बब्बर कुल, महाकाल नगरे धरी हो लाल ॥

होजी हाटे वेची वेश, लेइ शीखावी नटी करी हो लाल ॥ ९ ॥

होजी नाटकप्रिय महाकाल, नृप नटपेटकशुं ग्रही हो लाल ॥

होजी विविध नचावी दीध, मयणसेनापतिने सही हो लाल ॥ १० ॥

अर्थ—ते ऋद्धि सहित हुं शंखपुरी नगरीनी (परिसरे के०) समीपे पहुँची, पण ते दिवसे नगरमां पेसवानुं मुहूर्त न हतुं, ते हेतु माटे हुं मारा (नाथ के०) चत्तार सहित गाम बहार रही ॥ ६ ॥ पोतानुं नगर जाणीने केटलाएक सुन्नटो पोतपोताने घेर गया, अने ठोठे एटले थोडे सथवारे त्यां हुं रात्रिय रही, एटलामां मध्य राते हणो हणो करती चोरोनी मोटी धारु आवी पकी, ते वारे तमारो जमाइ तो मने मूकीने नासी गयो, अने चोरोए तमारुं आपेखुं धन देखीने ते धन सहित मुजने ग्रही एटले पकमी लीधी ॥ ७ ॥ पढी ते धारुना सुन्नटोए मने लइने नेपाल देशमां जइ मूढ्य लइने वेची, त्यां सार्थवाहे लीधी. जे जालमां एटले कपालमां लख्युं होय ते फले एटले फलीजूत थाय, परंतु तेमां अधिकुं उँठु थायज नहीं ॥ ८ ॥ ते सार्थवाहे पण बब्बर कुलने विषे महाकाल राजाने नगरे (धरी के०) लइ जइने वेश्याने हाटे वेची, तेणे लइ नाटक-कला शीखावीने नटी करी ॥ ९ ॥ पढी नाटक ठे प्रिय जेने एवो त्यांनो जे महाकाल राजा तेणे ते नाटकना पेटक एटले पेम्नानी साथे मने ग्रही एटले वेचाती लइने विविध प्रकारे मने नचावी करीने पढी जे वारे पोतानी पुत्री मयणसेना परणावी, ते वारे तेना पतिने दायजामां (सही के०) निश्चे नाटकनां नवे पेमां दीधां, तेमां मने पण (दीध के०) दीधी ॥ १० ॥

होजी नाटक करतां तास, आगे दिन के एता गया हो लाल ॥

होजी देखी आप कुटुंब, जल्लस्युं दुःख तुम हुइ दया हो लाल ॥ ११ ॥

होजी मयणादुःख तव देखी, निज गुरुअत्तण मद कीयो हो लाल ॥

होजी ते मयणापति दास, जावे अब मुज सलकीयो हो लाल ॥ १२ ॥

होजी एकज विजयपताक, मयणा सयणामां लहे हो लाव ॥

होजी जेहनं शील सलिल, महिमाए मृगमद महमहे हो लाव ॥ १३ ॥

अर्थ—ते श्रीपालनी आगल नाटक करतां करतां आगल केटलाएक पाठांतरमां-आटला दिवस वही गया, परंतु आज तो आपणुं कुटुंब सौ देखीने मारा उपर तमारी दया थइ, तेथी दुःख उल्लसी आव्युं ॥ ११ ॥ तमे मने परणावी, ते वारे मयणा दुःख देखीने ( निज गुरुअत्तण के० ) में मारी मोटाइनो मद करयो—अहंकार कस्यो, तेना पसायथी ( अब के० ) हमणां तेज मयणानो पति जे श्रीपाल तेना ( दासजावे ) सेवकजावे दासीभूत थइने में दासीपणुं करयुं, माटे में जे मद करेलो हतो, ते ( ते के० ) ते मद सलक्यो एटले उतरयो ॥ १२ ॥ हवे सुरसुंदरी मयणासुंदरीनी स्तुति करे ठे, एकज विजयपातक एटले अद्वितीय विजयपताकाने ते मयणासुंदरी पोताना सयणामां एटले सगां कुटुंबमां लहे एटले पामी ठे, वळी जेनुं शीलरूप जे ( सलिल के० ) पाणी ते महिमाए करीने मृगमद जे कस्तूरी तेनी परे महमहाट करी रह्युं ठे, एटले जगतमां जेना शीलनो सुगंध विस्तार पामी रह्यो ठे ॥ १३ ॥

होजी मयणाने जिनधर्म, फलीयो बलीयो सुरतरु हो लाव ॥

होजी मुज मने मिथ्याधर्म, फलीयो विषफल विषतरु हो लाव ॥ १४ ॥

होजी एकज जलधि उप्पन्न, अमिय विषे जे आंतरो हो लाव ॥

होजी अम बिहुं बहेनीमांहि, तेह ठे मत कोइ पांतरो हो लाव ॥ १५ ॥

होजी मयणा निज कुललाज, उद्योतक मणिदीपिका हो लाव ॥

होजी हुं बुं कुलमलहेतु, सघन निशानी जीपिका हो लाव ॥ १६ ॥

होजी मयणा दीठे होय, समकितशुद्धि सोहामणी हो लाव ॥

होजी मुज दीठे मिथ्यात, धीठाइ होये अति घणी हो लाव ॥ १७ ॥

अर्थ—मयणाए श्रीजिनधर्म सेव्यो, ते तेने बलवंत एवुं जे (सुरतरु के०) कटपवृद्ध ते समान प्रत्यक्ष दृश्यमान शुद्धरूप फले फूले करी फट्यो, अने में मिथ्यात्व धर्म सेव्यो, ते मुजने जेम विषतरु एटले विषवृद्धमां विषफल उपजे, ते समान दुःखरूप फले फूले करीने फट्यो. एटले जेवां बीज वाव्यां, तेवां फल पाम्यां ॥१४॥ अहीं कोइ अजाण पूठे के, एकज कुलमां उपनी तमे बे बहेनो ठो, तेमांहे एटलो फेर केम पक्यो, ? तेने दृष्टांतपूर्वक उत्तर कहे ठे के, जेम एकज (जलधि के०) समुद्र उत्पत्तिनुं स्थानक ठे. तेमां अमृत अने विष बेज उपजे ठे, ने तेमां आंतरं ठे, केमके अमृत ठे, ते रोगापहारकपणे जीवारुनार ठे. अने विष जे ठे, ते तो सर्वथा मारनारज ठे, तेम अहीं पण अमो बेज बहेनोमांहे तेटलुं अतर ठे, एटले मयणा अमृत तुल्य ठे, अने हुं विष सरखी बुं. मत कोइ पांतरो एटले कोइ फेरफार जाणशो नहीं ॥ १५ ॥ वळी मयणा पोताना कुलनी लाजने उद्योतक एटले प्रकाश करवामां मणिदीपिका एटले मणिरत्ननी दीवी समान ठे, अने हुं तो कुलने मलिन करवानी हेतु एटले कारण बुं. ते केवी हेतु बुं ? तो के (सघन निशा के०) वरसाद सहित अंधारी रात्रि होय, तेनी पण जीपिका एटले जीपनारी बुं, एटले कुलने मलिन करवामां तो सघन रात्रिने जीतुं एवी हुं बुं ॥ १६ ॥ वळी मयणाने दीठे थके सोहामणी समकितनी शुद्धि आय, अने मुजने देखवार्थी मिथ्यात्व लक्षण अत्यंत धोठाइ एटले वक्रता पेदा आय ॥१७॥

होजी एहवा बोली बोल, सुरसुंदरीए उपाइयो हो लाल ॥

होजी जे आनंद न तेह, नाटिक शतके (सकले) पण कीयो हो लाल ॥ १८ ॥

होजी श्रीपाले वरुवेग, हवे अरिदमण अणावीयो हो लाल ॥

होजी सुरसुंदरी तसु दीध, बहु ऋधे बोलावीयो हो लाल ॥ १९ ॥

होजी ते दंपती श्रीपाल, मयणाने सुपसाजले हो लाल ॥

होजी पामे समकित शुद्ध, अध्यवसाये अति जले हो लाल ॥ २० ॥

होजी कुष्ठी पुरुष शत सात, मयणावयणे लही दया हो लाल ॥

होजी आराधी जिनधर्म, नीरोगी सघला थया हो लाल ॥ २१ ॥

अर्थ—अहीं श्रीपाले लोकोने आनंद उपजाववा माटे सुरसुंदरीने नाटक करवानी आज्ञा करी हती. ते एक नाटक तो शुं ? पण ( नाटक शतके के० ) सेंकमागमे नाटक करवाथी पण जे आनंद ( न के० ) न उपजे ( तेह के० ) ते आनंद पोताना दोष अने मयणाना गुण ठे जेमां, एवी पोतानी वचनचतुराइए करी पूर्वोक्त बोल बोलने सुरसुंदरीए ( उपाइयो के० ) उपजाव्यो ॥ १८ ॥ हवे श्रीपाले घणी ताकीदर्थी अरिदमन राजाने तेमावी तेने सुरसुंदरी दीधी, तथा घणी ऋद्धि आपोने बोलाव्यो विदाय करयो ॥ १९ ॥ ते दंपती एटले अरिदमन अने सुरसुंदरी पण श्रीपाल तथा मयणानां सुपसायथी रुमा अत्यंत जला अध्यवसाये एटले पोताना परिणामनी शुद्धताए शुद्ध समकित पाम्यां ॥ २० ॥ हवे मयणानां वचनथी दयाने ( लही के० ) पामोने श्रीजैनधर्म

आराधीने सर्व नीरोगी थया हता, एवा जे सातसें कुष्टी पुरुषो ते श्रीपालनो यश सांजलीने त्यां  
आव्या ॥ ११ ॥

होजी ते पण नृप श्रीपाल, प्रणमे बहुले प्रेमशुं हो लाल ॥

होजी राणिम दीए नृप तास, वदनकमल नित उल्लस्युं हो लाल ॥ १२ ॥

होजी आवी नमे नृप पाय, मतिसागर पण मंत्रवी हो लाल ॥

होजी पूरव परे नरनाह, तेह अमात्य कीयो कवि हो लाल ॥ १३ ॥

होजी सुसरा साळा नूप, माउल बीजा पण घणा हो लाल ॥

होजी तेहने दीए बहु मान, नृप आदरनी नहीं मणा हो लाल ॥ १४ ॥

होजी जाल मिलित करपन्न, सवि सेवे श्रीपालने हो लाल ॥

होजी इक दिन विनवे मंत्री, मतिसागर नृपालने हो लाल ॥ १५ ॥

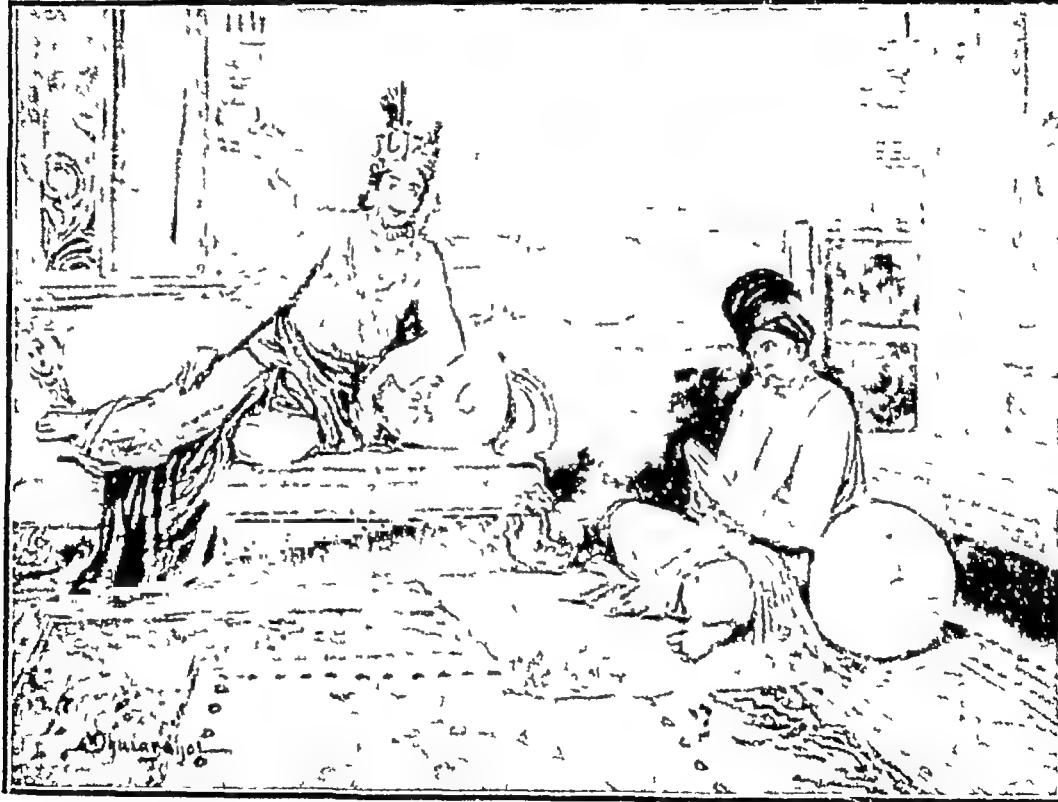
अर्थ—ते पण श्रीपाल राजाने घणा प्रेमे करी प्रणम्या. ते सातसेंने श्रीपाल राणिम  
एटले राणानी एटले उमरावनी पदवी देतो हवो. ते सर्वने सैन्यना नायक करया. ते श्रीपालनुं  
वदन जे मुख तडुप कमल ते नित्य एटले निरंतर सदाय उल्लस्यु, एटले विकसित थकुं रहे ठे  
॥ १२ ॥ वळी मतिसागर नामे प्रधान पण आवीने श्रीपाल राजाने पगे लाग्यो, ते पूर्वे पोताना  
पितानो मोटो प्रधान हतो, तेनी पेरे वळी पण श्रीपाले तेने ( अमात्य कीयो कवि के० ) सर्वमां  
वडेरो—मोटो प्रधान करयो ॥ १३ ॥ वळी ससरा अने साळा पद्मना राजा तथा माउल एटले

# શ્રી શ્રીપાલ રાજાનો રાસ

શ્રીપાલ અને મતિસાગર પ્રધાન

પ્રકાશક - શ્રાવક ભીમશી માળક

વારીઆ વીલ્હીંગ, પાયધુની, મુવડ



વઢી મતિસાગર નામે પ્રધાન પળ આવી શ્રીપાલ રાજાને પગે લાગ્યો, પુર્વે પોતાના પિતાનો મોટો પ્રધાન હતો, તેની પેરે વઢી પળ શ્રીપાલે તેને સર્વમાં વઢેરો મોટો પ્રધાન કરયો.



મોસાલ પદ્મના રાજા તેમજ બીજા પણ ઘણા રાજાઓ અને સુજાટ આવ્યા છે, તેમને શ્રીપાલ બહુ માન દેતો હવો. શ્રીપાલ રાજા આદર સન્માન આપવામાં કાંઈ ઓઠપ રાખતો નથી. ॥ ૧૪ ॥ તે સર્વ પોતાના જાલસ્થલને વિષે મિલાવ્યાં છે ( કરપદ્મ કે ) હાથરૂપ કમલ જેમણે, એવા થકા એટલે સર્વ હાથ જોમી પોતાને મસ્તકે લગામી નમ્ર થઈ માથું નીચું નમાવીને શ્રીપાલ રાજાની સેવા કરે છે. હવે એક સમયને વિષે મતિસાગર પ્રધાન આવીને શ્રીપાલને વિનવે છે ॥ ૧૫ ॥

હોજી ચોથે સ્વંમે ઢાલ, બીજી હૂડ સોદામણી હો લાલ ॥

હોજી ગુણ ગાતાં સિદ્ધચક્ર, જશ કીરતિ વાધે ઘણી હો લાલ ॥ ૧૬ ॥

અર્થ—એ ચોથા સ્વંમેને વિષે શોજનીય બીજી ઢાલ સંપૂર્ણ થઈ. શ્રીસિદ્ધચક્રજીના ગુણ ગાતાં થકાં એટલે સ્તવતાં થકાં ઘણો યશ અને કિર્તિ વધે ॥ ૧૬ ॥

॥ દોહા ॥

મતિસાગર કહે પિતૃપદે, ઠવીઓ વાલપણે જેણ ॥

બઠાવીયો તુ તુજ અરી, તે સહી દિત્તમણ ॥ ૧ ॥

અરિ કરગત જે નવિ લીએ, શક્તિ બટે પિતરજા ॥

લોક હસે બલ ફોક તસ, જેમ શારદ ઘન ગજા ॥ ૨ ॥

એ બલ એ ઋદ્ધિ એ સકલ, સૈન્યતણો વિસ્તાર ॥

શું ફલશે જો લેશે નહીં, તે નિજ રાજ ઉદાર ॥ ૩ ॥



અર્થ—હવે મતિસાગર પ્રધાન શ્રીપાવ્રને કહે છે કે, બાલપણે તમને તમારા પિતૃપદે  
 ઇટલે પિતાની પાટે થાપ્યા હતા, ત્યાંથી (જેણ કે०) જે તમારા (અરિ કે०) શત્રુએ તમને ઊઠાડ્યા,  
 તે તમારો શત્રુ (સહી કે०) નિશ્ચે (દિત્તમણેણ કે०) દીક્ષમદેન ઇટલે દીપતા મદે કરી યુક્ત છે ॥૧॥  
 માટે અરિ જે શત્રુ તેના કરગત ઇટલે હાથમાં ગયું એવું જે પિતૃરજ્જ કે०) પિતાનું રાજ્ય, તેને પોતાની  
 ઠતી શક્તિએ જે ન લીધે, તો તેની લોકમાંહે હાંસી થાય, અને તેનું બલ પણ ફોક ઇટલે વ્યર્થ  
 જાણવું. કેની પેઠે? તો કે જેમ શરદ્કાલનો ઘન જે વરસાદ તે ફોકટ ગર્જના કરથા કરે, પણ  
 પાણીનું ટીપું વરસે નહીં, તેની પેરે નિર્થક જાણવું ॥ ૨ ॥ માટે જો તે પોતાનું ઊદાર રાજ્ય તમે  
 નહોં લેશો, તો તમારું એ બલ, પરાક્રમ તથા ઋદ્ધિ જે દોલત અને વઢી આ સૈન્યનો વિસ્તાર, તે  
 સર્વે શું ફલશે? ઇટલે એ સર્વ પામ્યાનું શું ફલ? અર્થાત્ કાંઈજ નહોં ॥ ૩ ॥

નૃપ કહે સાચું તં કહ્યું, પણ છે ચાર ઉપાય ॥

સામે હોય તો દંડ ર્યો?, સાકરે પણ પિત્ત જાય ॥ ૪ ॥

અહો! બુદ્ધિ મંત્રી જાણે, દુત ચતુરમુખ નામ ॥

જૂપ શીખાવી મોકલ્યો, પહોતો ચંપા ઠામ ॥ ૫ ॥

અર્થ—એવાં પ્રધાનનાં વચન સાંજલીને રાજા કહેવા લાગ્યો કે, હે મંત્રીશ્વર! તં કહ્યું,  
 તે સત્ય છે, પણ રાજ્ય લેવાના સામ, દામ, ઝેદ અને દંડ, એ ચાર ઉપાયો છે, તેમાં જો સામ ઇટલે  
 મિષ્ટ વચનથીજ કાર્ય થાય, તો દંડનું શું કામ? જો સાકરે શ્વાધાર્થી પિત્ત રોગ જતોં હોય, તો  
 વઢી કરવું ઔષધ શામાટે કરીએ? ॥ ઉક્તં ચ ॥ સામઃ પ્રેમપરં વાક્યં, દાનં ચાર્યવિસર્જનમ્ ॥ ઝેદઃ

પરજનાકૃષ્ટિ, -નિર્ગ્રહઃ પરપીરુનમ્ ॥ ૧ ॥ ઇતિ તત્ત્વમ્ ॥ અર્થ-ઉત્કૃષ્ટ પ્રેમવાળાં વાક્ય બોલી વિરોધીને સમજાવવો તે સામ, દ્રવ્ય આપી સમજાવવો તે દાન, વિરોધીના માણસોને પોતા તરફ રેંચી લેવા તે જ્ઞેદ તથા વિરોધીને મારવો તે દંડ જાણવો. ॥ ૪ ॥ એવું શ્રીપાલનું વચન સાંજલી મંત્રી જે પ્રધાન તે કહે છે કે, અહો સ્વામિન્ ! તમારી બુદ્ધિ તો મોટી છે, સમુદ્ર જેવા ગંજીર ઢો, તો હવે ચતુરમુખ નામે દૂતને મોકલો, તે સામાદિ ચાર જ્ઞેદને જાણનારો છે, તથા મુખની વાચાલતામાં ચતુર છે, માટે ચતુરમુખ એનું નામ છે. પછી તેને રાજાએ શીખાવીને મોકલ્યો, તે પણ ચંપા નગરીને ઠામે જઈ પહોંચ્યો ॥૫॥

॥ ઢાલ ત્રીજી ॥

॥ રાગ બંગાલો ॥ કિસકે ચેલે કિસકે પૂત, આત્મરામ એકિલા અવધૂત ॥ રૂન માન છે ॥ એ દેશી ॥

અજિતસેન છે તિહાં જૂપાલ, તે આગલ કહે હુત રસાલ ॥ સાહિબ સેવોએ ॥

કલા શીખવા જાણી બાલ, જે તેં મોકલીયો શ્રીપાલ ॥ સાહિબ ૦ ॥ ૧ ॥

અર્થ-—ત્યાં અજિતસેન નામે રાજા બેઠો છે, તેની આગલ તે દૂત આવીને પોતાની ચતુ-રાશ્થી અનુક્રમે મીઠાં, ખાટાં અને કરુવાં એવાં ત્રણ પ્રકારનાં રસાલ વચનો કહે છે. તેમાં પ્રથમ મીઠાં વચન કહે છે કે, હે રાજન્ ! તમે વૃદ્ધ થયા ઢો, માટે હવે સાહેબ જે પરમેશ્વર, તેને સેવો, અથવા અમારા સાહેબની સેવા સ્વીકારી કાઠો, જે તમારા જાણનો ઢોકરો શ્રીપાલ પોતાના બાપને રાજ્યપાટે યાપ્યો હતો, તેને તમે પૃથિવીનો જાર સ્વીકારી શકવાને અસમર્થ જાણીને તેની ઉપરથી જાર ઉતારી તમે તમારી પોતાની સ્વાધીનતા ચઢાવી લીધો, અને તેને બાલક જાણી કલાઓ શીખવવા માટે બહાર મોકલી દીધો હતો ॥ ૧ ॥

सकल कला तेणे शीखी सार, सेना लइ चतुरंग उदार ॥ साहिब० ॥

आव्यो ठे तुज खंधनो जार, उतारे ठे ए निरधार ॥ साहिब० ॥ १ ॥

जीरण थंजतणो जे जार, नवे ठवीजे ते निरधार साहिब०

लोके पण जुगतुं ठे एह, राज देइ दाखो तुमे नेह ॥ साहिब० ॥ ३ ॥

अर्थ—ते श्रीपाल ( सार के० ) प्रधान सर्व कलाओ शीखी, उदार एटले घणी मोटी एवी चतुरंगी सेना लइने तमे वृद्ध थया जाणी तमारे खंधे पडेलो राज्यकारजार संबधी जे जार ठे, तेने ( निरधार के० ) निश्चे उतारे ठे, एटले उतारवा कबूल थाय ठे ॥ १ ॥ ते उपर दृष्टांत कहे ठे के, जेम ( जीरण के० ) जूना थइ गएला थांजला उपर जार पडेलो होय, ते उतारीने निश्चेथी पाठो फरी नवे थांजले ठवीजे, एटले नवा थांजला उपर मूकीए, ए बात लोकने विषे पण युक्त ठे जे, जूनो थंज काढीने नवो थंज बेसामीए, ते कारणे तमे पण हवे वृद्ध जूना थंज जेवा थया ठो, माटे नवा थंजरूप श्रीपालने राज्य दइने तेने स्नेह देखामो. घणुं शुं कहुं ! अहीं त्रण गाथा सुधी बधां मीठां वचन कहां ठे ॥ ३ ॥

बीजुं पयपंकज तस जुप, सेवे बहु जति अनुरूप ॥ साहिब० ॥

तुमे नवि आव्या उपायो विरोध, नवि असमर्थ ठे ! तेह शुं शोध ॥ साहिब० ॥ ४ ॥

किहां सरशव ? किहां मेरु गिरींद ? , किहां तारा ! किहां शारद चंद ! ॥ साहिब० ॥

किहां खद्योत ! किहां दिननाथ ! किहां सायर ! किहां बिह्वर पाथ ! ॥ साहिब० ॥ ५ ॥

કિહાં પંચાણણ ! કિહાં મૃગબાલ ! કિહાં ઠીંકર ! કિહાં સોવનથાલ ! ॥ સાહિબ ० ॥  
કિહાં કોડવ ! કિહાં કૂર કપુર ! કિહાં કુકશ ! ને કિહાં ઘૃતપુર ! ॥ સાહિબ ० ॥ ૬ ॥  
કિહાં શૂન્ય વેમી ! કિહાં આરામ ! કિહાં અન્યાયી ! કિહાં નૃપ રામ ! ॥ સાહિબ ० ॥  
કિહાં વાઘ ! કિહાં વળી ળાગ ! ક્યાં દયાધરમ ! કિહાં વળી યાગ ! ॥ સાહિબ ० ॥ ૭ ॥

અર્થ—હવે આમ્લ એટલે યાટાં ધોઠાં વચન કહે છે. વોજું વળી (વહુ કે ૦) ઘણા (ઝૂપ કે ૦) રાજાઓ તે શ્રીપાલના પદપંકજને ઋત્તિ અનુરૂપ એટલે અનુકૂલ ઋત્તિ કરીને સેવે છે, પણ તમે પોતાના થકા તેની સેવા કરવા આવ્યા નહીં, તેથી વિરોધ ઉપજાવ્યો, તો તે વિરોધનો શોધ કરવાને તે શ્રીપાલ શું અસમર્થ છે ? (નવિ કે ૦) ના, અસમર્થ નથી ॥ ૪ ॥ તેનામાં અને તમારામાં તો ઘણોજ અંતર છે, તે હું કહું હું, સાંજલો. ક્યાં તો સરશવનો એક દાણો ! અને ક્યાં મેરુ પર્વત ! વળી ક્યાં તારાનુંજ તેજ ! અને ક્યાં શરદ્પૂનમના ચંદ્રમાનુંજ તેજ ! ક્યાં સ્વયંત એટલે આગીયો જીવનો ઉડે છે, તેનું તેજ ! અને ક્યાં દીનાનાથ જે સૂર્ય ઊગે છે તેનું તેજ ! વળી ક્યાં સાયર એટલે સમુદ્રની લહેર ! અને ક્યાં ઠિલ્લર પાથ એટલે એક સ્વાબોચીયાની લહેર ! ॥ ૫ ॥ વળી ક્યાં પંચાનન જે સિંહ તેનું બલ ! અને ક્યાં મૃગલાના બાલકનું બલ ! તથા ક્યાં એક ઠીંકરાંની શોજા ! અને ક્યાં એક શોનાના થાલની શોજા ! તથા ક્યાં કોદ્રાના ધાન્યનું ઝોજન ! અને ક્યાં કપૂર સમાન ઉજ્જ્વલ કૂરનું ઝોજન ! તથા ક્યાં કૂશકાના ઢોકલાનું ઝોજન ! અને ક્યાં ઘૃતના પૂરે સહિત ઘેઝરનું ઝોજન ! ॥ ૬ ॥ વળી ક્યાં શૂન્ય વગમાની શોજા ! અને ક્યાં આરામ એટલે વામી વગીચાની શોજા ! વળી ક્યાં તે અન્યાયી રાજાઓ ! અને ક્યાં શ્રીરામચંદ્રજી જેવા ન્યાયવંત રાજા ! તથા ક્યાં વાઘનું

बल ! अने क्यां ठाग एटले बोकमानुं बल ! वळी क्यां दयामय धर्म ! अने क्यां वळी याग जे  
पापारंज सहित यज्ञधर्म ॥ ७ ॥

किहां जूठ ! ने किहां वळी साच ! किहां रतन ! किहां खंमित काच ! ॥ साहिब ० ॥

चढते उठे ठे श्रीपाल, पढते तुम सरिखा नूपाल ॥ साहिब ० ॥ ८ ॥

जो तुं नवि निज जीवित रुठ, तो प्रणमी करे तेहज तुठ ॥ साहिब ० ॥

जो गर्वित ठे देखी रज्ज, तो रण करवा थाये सज्ज ॥ साहिब ० ॥ ९ ॥

अर्थ—वळी क्यां ते जूठ बोलनारो ! अने क्यां सत्य जाणण करनारो ! तथा क्यां ते  
रत्ननी शोजा ! अने क्यां काचना कटकानी शोजा ! तो हे राजन् ! आ आटलां उठां जे में तमोने  
कह्यां तेमांहे जे चढतां उठां कह्यां, तेवो तो श्रीपाल राजा जाणवो, अने जे पढतां उठां कह्यां,  
ते समान तमासा सरिखा राजा जाणवा. अहीं चोथी गाथायी आठमी गाथा सुधीनी पांच गाथामां  
खाटां वचन कह्यां ठे ॥ ८ ॥ हवे कटु वचन कहे ठे के, हे राजन् ! जो तुं तारा पोताना जीवितव्य  
उपर रुष्ट थयो न हो, तो आवीने श्रीपालने प्रणमीने तेनेज ( तुठ के० ) संतुष्ट कर, अथवा श्री-  
पाल राजाने प्रणाम कर. तो तेज पोतानी मेळे तारा उपर संतुष्ट थरो, अने जो तुं ( रज्ज के० )  
राज्य देखीने गर्वित ठो, तो रण एटले संग्राम करवाने ( सज्ज के० ) सावधान थाजे ॥ ९ ॥

तस सेनासागरमांहि जाण, तुज दल साधुचूर्ण प्रमाण ॥ साहिब ० ॥

महोटाशुं नवि कीजे जुळ, सवि कहे एहवुं बुळ अबुळ ॥ साहिब ० ॥ १० ॥

बोली एम रह्यो जवं दुत, अजितसेन बोढ्यो थइ चूत ॥ राजा नहीं मले ॥  
कहेजे तुं तुज नृपने एम, छुतपणानो जो ठे प्रेम ॥ राजा० ॥

चंपा नगरीनो राय ॥ राजा नहीं मले ॥ ११ ॥

आदि मध्य अंते ठे जाण, मधुर आम्ब कटु जेह प्रमाण ॥ राजा० ॥

जोजन वचने सम परिणाम, तिणे चतुरमुख तहारुं नाम ॥ राजा० ॥ १२ ॥

अर्थ—वळी ( तस के० ) ते श्रीपालनी सेनारूप सागरमांहे तारुं ( दल के० ) लश्कर ते सायुजं जे जुवारनी धाणीना उंगणानो लोट होय, ते प्रमाणे ( जाण के० ) जाणजे. वळी मोटानी साथे युद्ध करीत नहीं. ए रीते सर्व बुज तथा अबुज एटले जाण अने अजाण सर्व लोको कहे ठे ॥ १० ॥ एम पूर्वे कहेली रीते वचन बोलीने जे वारे छूत बोलतो बंध थयो, ते वारे अजितसेन राजा चूतावेशनी पेरे क्रोध युक्त थइ बोढ्यो के, जो साचो छुतपणानो तुजने प्रेम ठे, तो हुं कहूं बुं. तेज प्रमाणे तुं तारा राजाने जइने एम कहेजे के, बीजा राजा आवीने तुजने मलीने नम्या, पण आ चंपा नगरीनो अजितसेन राजा तुजने मले नहीं, अने नमे पण नहीं ॥ ११ ॥ हे छूत ! तुं जे मारी आगल वचन बोढ्यो ते ( आदि के० ) प्रथम मधुर अने ( मध्य के० ) वचमां आम्ब एटले खाटां तथा अंतमां कटु एटले करुवां ठे, ते तारां वचन अने जोजन ए बेने मांहोमांहे सम एटले सरखां परिणाम ठे, एटले ( जेह प्रमाण के० ) जे प्रमाणे जोजन पण आद्यमां मिष्ट अने वचमां आम्ब तथा अंते तिक्त जमाय ठे तेम ए तारां वचन पण ( जाण के० ) जाणी लेजे, माटे ए त्रण गुण तारा मुखमां ठे, तेथी तारुं नाम चतुरमुख ठे ॥ १२ ॥

निज नहीं तेह अमारो कोउ, शत्रुजाव वहीए ठे दोउ ॥ राजा० ॥

जीवतो मूक्यो जाणी रे बाल, तेणे अमे निर्बल सबल श्रीपाल ॥ राजा० ॥ १३ ॥

निज जीवितने हुं नहीं रुठ, रुठयो तस जमराय अपूठ ॥ राजा० ॥

जेणे जगाव्यो सूतो सिंह, मुज कोपे तस न रहे लीह ॥ राजा० ॥ १४ ॥

जस बल सायर साथु प्राय, जेह निर्बल ते बीजा राय ॥ राजा० ॥

तेहमां हुं बलवानल जाण, सवि ते शोपु न करुं काण ॥ राजा० ॥ १५ ॥

कहेजे दूत ! तुं वेगो जाइ आवुं तुं तुज पूठे धाइ ॥ राजा० ॥

बल परखीजे रणमेदान, खमगनी पृथ्वी ने विद्यानुं दान राजा० ॥ १६ ॥

अर्थ—हवे जेटलां वचन छूते कहां हतां, ते सर्वनो उत्तर राजा आपे ठे के, हे दूत ! तुं कहे ठे के, श्रीपाल तमारो ठे, पण ते अमारो कोइ नथी ! अने कदापि ते अमारो ठे, तो पण अमो बेउ पोतपोतामां शत्रुजावे वहीए ठीए, एटले ते अमारो शत्रु ठे, ने अमे तेना शत्रु ठीए. अमे एने बालक जाणीने जीवतो मूक्यो हतो, तेणे करो हवे अमे निर्बल थया, अने ए श्रीपाल बलवान् थया ॥ १३ ॥ वळी हुं मारा जीवितने तो रुठयो नथी, पण अपूठो एटले उलटो यमराजा तेनी उपर रुठयो ठे, कारण के जेणे सूता सिंहने आवी जगाव्यो, ते माटे हवे मारो कोप थयो, तो एनी (लीह के०) रेखामात्र पण रहे नहों ॥ १४ ॥ वळी (जस के०) जेमनुं श्रीपालना सैन्यसमुद्रमां साथवा प्रमाणे बल ठे, एवा निर्बल तो बीजा राजा जाणवा, परंतु मने तो तुं तेनी समुद्र



सरखी सेनामां वरुवानल अग्नि सरखो जाणजे. हुं सर्व श्रीपालना सैन्यरूप समुद्रने शोषी लउं,  
परंतु तेमां उठप राखुं नहीं ॥ १५ ॥ माटे हे दूत ! तुं वेगो एटले उतावलो जइने तारा राजाने  
कहेजे, ने हुं पण तारी पठवाडेज धायो थको लमाइ करवा माटे आवुं तुं, बलनी परीक्षा रणमेदा-  
नमां करीए, ए वचनमां वाद शा कामनो ! जेनुं खांमुं गाजतुं, तेनी पृथ्वी जाणवी, अने जेनी  
विद्या जागती होय, तेनुं दान जाणवुं. अथवा पृथ्वी तो खांमावालांनी ठे, पण निर्मादयनी नथी;  
अने विद्याना दान समान बीजुं दान नथी ॥ १६ ॥

चोथे खंमे त्रीजी ढाल, पूरण हुइ ए राग बंगाल ॥ राजा ० ॥

सिद्धचक्रगुण गावे जेह, विनय सुजश सुख पावे तेह राजा ० ॥ १७ ॥

अर्थ—चोथा खंरुने विपे त्रीजी ढाल बंगाल रागमां पूर्ण थइ. जे प्राणी श्रीसिद्धचक्र-  
जीना गुण गाय, ते प्राणी विनय, सुयशरूप सुख पामे ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

वचन कहे वयरीतणां, दूत जइ अति वेग ॥

कमुच्यां काने ते सुणी, हुओ श्रीपाल सतेग ॥ १ ॥

उच्च जूमि तटिनीतटे, सेना करी चतुरंग ॥

चंपा दिशि जइ ( तिणे ) दीया, पट आवास उत्तंग ॥ २ ॥

सामो आव्यो सबल तव, अजितसेन नरनाह ॥

मांहोमांहि दल बिहुं मढ्यां, सगरव अधिक उत्साह ॥ ३ ॥



अर्थ—हवे वैरीनां वचन सांजलीने त्यांशी दूते अत्यंत उतांवला जडने ते श्रीपालने  
 आवी संजलाव्यां, ते कटु वचन काने सांजलीने श्रीपाल राजा ( सतेग के० ) तरवारे सहित थयो,  
 एटले लमाइ करवाने उजमाल थयो ॥ १ ॥ पढी तटिनी जे नदी तेना तट उपर ज्यां उंची  
 झूमी ठे, त्यां चतुरंगिणी सेना तैयार करीने श्रीपाल राजाए चंपा नगरीनी दिशाए जइ ( उत्तंग  
 वे० ) घणा उंचा एवां ( पट के० ) वख तेना आवास एटले तंबु दीधा, अर्थात् तंबु खमा करथा  
 ॥ २ ॥ तेनी सामो अजितसेन राजा पण सबल सैन्य सहित आव्यो, ते वे ( दल के० ) कटक  
 मांहोमांहे आवी मढ्यां, पण ते केवां ठे? तो के ( सगरव के० ) गर्वे करी सहित अने संग्राम  
 करवानो अधिक उत्साह धरतां ठे ॥ ३ ॥

॥ ढाल चौथी ॥ कडखानी देशी ॥

चंग रणरंग मंगल हुआं अति घणां, चुरि रणतूर अविदूर वाजे ॥

कौतुकी लाख देखण मढ्या देवत्ता, नाद दुंदुजी तणे गयण गाजे ॥ चंग० ॥ १ ॥

उग्रताकरण रणझूमि तिहां शोधिए, राधीए अवधि करी शस्त्र पूजा ॥

बोधीए सुजट कुल वंश शंसा करी, योधीए? कवण विण तुज दूजा चंग० ॥ २ ॥

अर्थ—( चंग के० ) मनोहर, घणो सुंदर एवो जे ( रणरंग के० ) संग्राम करवानो उत्कर्ष,  
 ते करवा माटे वंदिजन सिंधूरा रागमां अत्यंत मनने आह्लादकारक एवां घणां मांगलिक करता  
 हवा, एटले जे कार्यनो प्रारंभ करीए, तेनी धुरे मंगल विना ते कार्यनी सिद्धि थाय नहीं, ते माटे  
 घणां मंगल थयां. वळी ( चुरि के० ) घणां एवां ( रणतूर के० ) संग्रामनां काहली, शरणाइ प्रमुख

વાજિત્ર તે ( અવિદૂર કે ) અત્યંત નજીક અથવા અસ્થલિત વાગ્યાં, પણ માંહોમાંહે સવન ત્રિન્ન  
 ત્રિન્ન સ્વરે વાગે એમ નહીં. એવાં ઘણાં વાજિત્ર વાગતે થકે વઢી ત્યાં સૈન્યને વિષે યુદ્ધ જોવાનો  
 અતિલાષ છે જેમને, એવા નિકટવર્તી કૌતુકી લક્ષણ દેવતા તે યુદ્ધનું કૌતુક જોવા માટે મદ્યા  
 છે. તે દેવતાઈ પણ આકાશે રહ્યા થકા ડુંડુજિત વગામી રહ્યા છે, તેના ( નાદ કે ) શબ્દે કરી  
 તમામ ગયણ જે આકાશ તે ગર્જારવ કરી રહ્યું છે. તે શબ્દે કરી બે સૈન્યના સુજટોને માંહોમાંહે  
 યુદ્ધ કરવાનો અતિલાષ વધતો હવો ॥ ૧ ॥ હવે અમે અહીં સંગ્રામ કરશું, એવી ( ઉગ્રતાકરણ કે )  
 મોટાઈ કરવાને અર્થે ત્યાં રણઝૂમિ એટલે સંગ્રામ કરવાની ઝૂમિને ( શોધીએ કે ) કચરો, કાંટો,  
 કાંકરો કાઢી નાખી શોધીને સાફ કરે, તથા ઊંચી નીચી વિષમ ટાલીને વરોબર સરખી કરે. પઠી  
 તે જગાની અવધિ એટલે મર્યાદા કરી પોતાની હૃદ સુધી નિશાન સ્થાપીને તેટલી ઝૂમિ પોતપોતાને  
 વાસ્તે રોધે એટલે રોધી રાખે. પઠી બે સૈન્યના સુજટ માંહોમાંહે પોતપોતાનાં શસ્ત્ર જે ચમરગાદિક  
 આયુધ તેની પુષ્પ, ચંદન, ધૂપ, દીપે કરી પૂજા કરે. વઢી બે સૈન્યમાં ( બોધીએ કે ) બંદિજન જે  
 બિરુદાવલીના બોલનારા જાટ, ચારણ પ્રમુખ, તે સુજટોના કુલ વંશ તે પિતાના પદ્ધતું કુલ અને  
 માતાના પદ્ધતો ( વંશ કે ) જાતિ એટલે આ અમુક સુજટ અમુક કુલનો ઉપન્યો છે, એ અમુક  
 જાતિનો છે. એવી રીતે કુલ વંશની ( શંસા કે ) પ્રશંસા કરીને કહે છે કે, જલા જલા હે સુજટો!  
 તમને શાબાસ છે ! આજ તમારા સ્વામીનું કામ પમયું છે, માટે સ્વામિજીતનું એ લક્ષણ છે કે, જી-  
 વિતવ્ય પર્યંત સ્વામીના કામમાં પાઠો પગ જરવોજ નહીં. તે માટે અહો સુજટો ! આજ અહીં ( વિણ  
 તુજ દૂજા કે ) તમારા વિના બીજા કોણ ( યોધીએ કે ) જુઝશે ! એવી કીર્તિ બોલીને સુજ-  
 ટોને શુરપણું દૃઢાવે છે ॥ ૨ ॥

चरचीए चारु चंदनरसे सुजट तनु, अरचीए चंपके मुकुट सीसे ॥

सोहीए हत्थ वर वीरवलये तथा, कटपतरु परि वन्या सुजट दीसे ॥ चंग ॥ ३ ॥

अर्थ—वळी ( चारु के० ) मनोहर सुगंध युक्त एवो चंदनरस एटले बावना चंदननो रस, तेणे करी ( सुजट के० ) सुजटो तनु एटले शरीरने ( चरचीए के० ) चर्चे ठे—विलेपन करे ठे, ते केसरे करी गरकाव थया ठे, ते योद्धाउं युद्धमांथी जय मेळव्या विना पाठा हठेज नहीं. आज पण लमाइमां जे केसरियां वस्त्र करे ठे, ते युद्धमांथी पाठा फरता नथी, अवश्य युद्धने जीतेज अने जो न जीते, तो पण जीवता नासी जाय नहीं. ए बे मार्ग तेमना ठे. तथा वळी ( चंपके के० ) चंपक वृक्षनां फूलनां ठोगांउंए करी सुजटो पोतानां माथांने विषे रहेला मुकुटने अर्चे ठे, एटले फूलनां ठोगां मुकुटमां लटकावे ठे, ते पण युद्धमांथी पाठा पग नरे नहीं, एम लोकोक्तिठे. तेमज केटलाएक सुजटो पोताना ( हत्थ के० ) हाथने विषे ( वर के० ) श्रेष्ठ एवां ( वीरवलये के० ) वीरपणानां कर्मां पहेरे ठे, एटले वीरवलये करी जेना हाथ शोभे ठे, ते पण वीरनुं विरुद धारण करे ठे, माटे ते संग्राममांथी पाठा पग नरे नहीं. एवी रीते चंदने विलेपित अंगवाला तथा चंपानां फूलोनां ठोगां धरनारा अने वीरवलये पहेरनारा इत्यादिक शोभाए करी सुशोजित थका ते सुजटो जाणीए साक्षात् कटपवृक्षज होय नहीं तेनी परे वन्या थका दीसे ठे ॥ ३ ॥

कोइ जननी कहे जनक मत लाजवे, कोइ कहे माहरुं विरुद राखे ॥

जनक पतिपुत्र तिहुं वीर जश उजला सोही धनजगतमां अणीय आखे ॥ चंग ॥ ४ ॥

अर्थ—हवे ते सुजटो घरथी तैयारी करी युद्ध करवा माटे दीकळ्या, ते वखते कोइक

સુનટ પોતાની માતાની તેમજ કોશ્ક પોતાની સ્ત્રીની શીખ માગે, તે વારે તેને ( જનની કે ) માતા  
 એમ કહે છે કે, હે પુત્ર! તારા ( જનક કે ) પિતા મહા શૂરવીર હતા, કોશ્ક સ્થલે સંગ્રામમાંથી  
 પાઠા હઠ્યા નથી, એવા વીરવિરુદ્ધના ધારક હતા, માટે તેને તું લજાવીશ નહીં, તું પણ જયવંત  
 થઈને મુજને મુખ દેખાડજે, અથવા શત્રુને હણતાં મરણ પામજે, પણ નાસજે નહીં. વઢી કોશ્ક  
 સુનટની માતા એમ કહે છે કે, તું મારું વિરુદ્ધ રાખજે, કેમકે હું વીરપુત્રી અને વીરપત્ની એ બે વિરુ-  
 દ્ધારક તો કહેવાળી હું, એટલે મારો પિતા અને મારો જીતાર એ બે તો શૂરવીર થઈ ગયા છે, હવે  
 તું પણ શૂરવીર થજે કે, જેણે કરી હું ત્રીજા વીરપ્રસૂતા નામે વિરુદ્ધની ધારણ કરનારી પણ કહેવાઈ!  
 એટલે જનક, પતિ અને પુત્ર, એ ત્રણે જેના વીર યશ કરી ઝજલ્લા જગત્ત્રયમાં આવી અણીય રહે,  
 તે ધન્ય. એવાં માતાના વચન સાંજલી તે સુનટ વીરપણું આદરી સંગ્રામમાં આવ્યા ॥ ૪ ॥

કોશ્ક રમણી કહે હસીય તું સહીશ ? કિમ, સમર કરવાલ શર કુંત ધારા ॥

નયણબાણે હાણ્યો તુજ મેં વશ કીયો, તિહાં ન ધીરજ રહ્યો કર વિચારા ॥ ચંગ ॥ ૫ ॥

કોશ્ક કહે માદરો મોહ તું મત કરે, મરણ જીવન તુજ ન પીઠ ઠાંડું ॥

અધરરસ અમૃતરસ દોય તુજ સુલજ્ઞ છે, જગત જય હેતુ હો અચલ ધાંડું ॥ ચંગ ॥ ૬ ॥

અર્થ—વઢી કોશ્ક સુનટ સન્નિધિ થઈ પોતાની સ્ત્રીની શીખ માગે છે, તે વારે તે સ્ત્રી તેની  
 સામું જોઈ હસીને કહે છે કે, હે સ્વામિન્ ! તું યુદ્ધ કરવા જાય છે, પણ ત્યાં તો શૂરવીર અને  
 ધૈર્યવંતનું કામ છે, તે તારામાં દેખાતું નથી, તો ( સમર કે ) સંગ્રામને વિષે ( કરવાલ કે ) સ્વરૂપ,  
 ( શર કે ) બાણ અને ( કુંત કે ) જાલાં તેની તીવ્રતા એવી ધારાને તું કેમ સહન કરી શકીશ?

ए वातनुं मने आश्चर्य लागे ठे, कारण के तुं सहन करी शकीश, एवी मने कांइ प्रतीति आवती  
 नथी. एवी स्त्रीनी बाणी सांजलीने सुजट बोढ्यो के हे प्रिये! ते मारी अधीरता क्यां दीठी? ते  
 वारे स्त्री बाली के, रतिने अवसरे में मारां नेत्ररूप बाणे करीने हण्यो, तेथी तुं विंधाइ गयो,  
 अने तुजने में वश करी लीधो, तो त्यां तारुं धैर्य निश्चलताए रह्युं नहीं, माटे शत्रुनां बाणो केम  
 सहन करीश? तेनो विचार तुं कर. ते सांजली सुजट बोढ्यो के हे प्रिये! रतिने अवसरे तो इंद्र,  
 ब्रह्मा, हरि, हरादिक जे सहस्रगमे अक्षोहिणी सैन्यने जीते एवा सामर्थ्यवाला हता, तो पण ते  
 स्त्रीनी आगळ निर्वल थया, तो मारुं शुं गजुं ठे? ॥ ५ ॥ तथा कोइक सुजटनी स्त्री कहे ठे के, तुं  
 मनमां लावीश नही के, कदाचित् संग्राममां हुं मरण पामीश, तो पठी मारी स्त्री कोना आधारे  
 जीवशे? एवो तुं मारो मोह करीश नहीं, केमके मारुं मरवुं तथा जीववुं वधुं तारी पठवाडेज ठे.  
 हुं तारी पीठ ठांमीश नहीं, एटले तुं जो संग्राममां जीत करी कुशले घेर आवीश, तो मंगलद्रव्ये  
 तने वधावीने हुं घरमां तेमी जइश, अने कदाचित् संग्राममां मरण पामीश, तो हुं पण तारी पठ-  
 वाडे अग्निप्रवेश करी मरण पामीश. ए रीते एक तो अधररस एटले होठनो रस अने वीजो अ-  
 मृतरस, ए वे रस तने सुलज ठे. ते केवी रीते? तो के जो शत्रुनो पराजय करीने जीवतो घेर आ-  
 वीश, तो हुं तने आनंदित थकी स्मरातुर थइने रतिने अवसरे आलिंगन दइश. ते समये तुं मारा  
 होठना चुंबनरूप रसनो स्वाद पामीश, अने जो कदापि संग्राममां तारा प्राणनो त्याग थशे, तो तुं  
 स्वर्गने विपे देवता थइश, अने हुं तारी पठवाडे अग्निप्रवेश करी सती थइने देवांगना थइश, तो  
 त्यां देवतानी पदवीमां अमृतरस सुलज ठे, एटले जो जीवतो रह्यो, तो अधररस, अने मरण पाम्यो,  
 तो अमृतरस ए वे तने सुलज ठे, माटे जे कामे जाय ठे, तेमां सावधान थइने स्वामीनुं कार्य सु-

ધારજે, પંણ કાયર થઈને પાઠા પગ ઝરીશ નહીં. જેથી હે સ્વામિન્ ! ત્રણ જગતમાં જયયશનું હેતુ  
એવું તારે અચલ શાંતું ( હો કે ) થાઓ, કેમકે જે શૂરપણું આદરીને મરણ પામે છે, તેને આ લો-  
કમાં બલવત્તર સુઝટપણાનો યશ મળે છે, અને પરલોકમાં દેવપદ પામ્યા થકા યશકાંતિનું દીપ્તિ-  
પણું પ્રાપ્ત થાય, અને જે કાયર થાય, તે આ લોકમાં અને પરલોકમાં અપયશનું કારણ થઈ પડે ॥૬॥

એમ અધિક કૌતુકે વીરરસ જાગતે, લાગતે વચન હુઆ સુઝટ તાતા ॥

સૂર પણ કૂર હુઈ તિમિરદલ સંઘવા, પૂર્વ દિશિ દાઘવે કિરણ રાતા ॥ ચંગ ૦ ॥ ૭ ॥

અર્થ—( ૬મ કે ) એ રીતે રાત્રિએ જે વારે સર્વ સુઝટો યુદ્ધમાં જવાને તૈયાર થાય છે, તે વચ્ચે કોઈની સ્ત્રીનાં, કોઈની માતાના વેધાલા વચન સાંજલતે તથા વઢી બંદીજનોની બિરુદાવ-  
હીના પાઠમાં પોતાના વંશની પ્રશંસા સાંજલતે અને એવાં કૌતુકે અધિક વીરરસનો ઉદ્ભવ થાતે એ-  
ટલે શૂરવીર તો પ્રથમથીજ છે, અને વઢી ઉક્તિ યુક્તિનાં વચન તે સુઝટોને કાને લાગ્યાં, તેથી તે  
લાગતાં વચનને યોગે કરી વઢી અધિક વીરરસે જાગ્રત થયા થકા તે સુઝટો યુદ્ધ કરવાને ઘણા  
તાતા થયા, એટલે તેજવંત થયા, તેમનાં શરીરમાં રક્ત વર્ણ પ્રગટ થયો. જેમ કોઈક પ્રાણી પ્રથમથી  
કષાયવંત તો હેજ, તે વઢી વિશેષ કષાયોદય થવા યોગ્ય એવાં કોઈના વચન સાંજલે, તે વારે તેને  
વિશેષ કરી કષાયોદય થાય, તેમ અહીં પણ સર્વ સુઝટો વિશેષ વીરરસમય થયા થકા યુદ્ધ જાણી  
તૈયાર થયા. એ સર્વ વ્યતિકર રાત્રિ સંવંધી જાણવો. હવે પ્રજ્ઞાત થવા લાગ્યો, તે વારે કવીશ્વર એવી  
સંજાવના કરે છે જે સૂર્યે પૂર્વે વિચાર કર્યો હતો કે, બે રાજાનાં લશ્કર આવ્યાં છે, માટે બેઝનું  
સામ્ય થાય, તો સારી વાંત, પરંતુ તેમ તો થયું નહીં, અને બેઝ લશ્કર માંહોમાંહે એક બીજાનો

નાશ કરવાને તૈયાર થયાં, તે જોઈ સૂર્યે પર વિચાર્યું જે, હવે હું પણ મારા શત્રુનો નાશ કરું. એમ ચિંતવી પોતે નિષધ પર્વતના કૂટાંતરાલે રહ્યો હતો, ત્યાંથી કુર થઈ રક્તપણું આદરી લાલચોળ નેત્ર કરી-ને પોતાનો શત્રુ જે તિમિરદલ ઇટલે અંધકારનો સમૂહ તેનું ધ્વંસન કરવાને અર્થે પૂર્વ દિશિ જાણી રાતા કિરણને દેખાડે છે, ઇટલે પ્રજ્ઞાતકાળ થયો, તે વારે રક્ત સૂર્યોદય પણ થયો, અને સુજટો પણ યુદ્ધ કરવાને તાતા ઇટલે રક્ત વર્ણવાલા થયા ॥ ૭ ॥

રોપી રણથંજ સંરંજ કરિ અતિ ઘણો, દોઈ દલ સુજટ તવ સબલ જુજે ॥

ઝૂમિને ઝોગતા જોઈ નિજ યોગ્યતા, અમલ આરોગતા રણ ન મુંજે ॥ ચંગ ૦ ॥ ૮ ॥

અર્થ—હવે જે પ્રથમ વેગ સૈન્યવાલાં સંગ્રામ કરવાની ઝૂમિ શુરુ કરી હતી, તેના મધ્ય જાગે રણના સ્તંજ રોપીને બે દિશાએ વેગ સૈન્યવાલાં પોતપોતાની ઝૂમિકા સ્થાપી, અને પઠી હા-થી, ઘોડા, રથ અને પાઠા સુજટનો સમૂહ થઈને અત્યંત ઘણો યુરુનો (સંરંજ કે ૦) પ્રારંજ કરીને અથવા સંરંજ ઇટલે ક્રોધ યુક્ત થઈને (દોઈ દલ કે ૦) વેગ કટકવાલા સબલ જુજે, ઇટલે લલ સહિત થયા થકા માંહોમાંહે (જુજે કે ૦) યુરુ કરવા મંડ્યા. ત્યાં ઘણા દિવસની સુજટોનાં મનમાં જે યુદ્ધ કરવાની વાંઠા હતી, તે અહીં પૂર્ણ કરે છે, ને વિચારે છે જે, અમારા સ્વામી આગલ અમારો મુજરો થાય, એમ જાણી હર્ષથી સંગ્રામ કરે છે. તે સંગ્રામમાંહે જે મોટા મોટા હાકેમ, ફોજદાર, સેનાધિપતિ, પટાના ચેલનાર, અમીર, હમરાવો તથા સીપાઈઓ છે, તે રાજાની આપેલી ઝૂમિની ઝોગ્યતા જે ઝોગવું, તે પ્રમાણે પોતાની યોગ્યતા જોઈને વિચારે છે જે, અમે ઘણા દિવસ થયા સ્વામીની આપેલી ધરતી—ગરાસ લાઈએ ઢીંચે, માટે આજ અમારા સ્વામીને કાર્યે સંગ્રામમાં લડવું અમને યોગ્ય છે, એવી યોગ્યતા જોઈ અધિક લહે છે. વળી અમલ તે કસુંવા કાઢી માંહોમાંહે આરો-



ગતા થકા પોતપોતાની મર્યાદા તથા કુલીનપણું વિચારી અત્યંત યુદ્ધ કરતા થકા રણસંગ્રામમાં મુંઝાતા નથી. તેના મનમાં એવો વિચાર છે કે, જેમ તેમ કરી અમારા સ્વામીની જીત થાય, પણ તે તો પુણ્યાધીન વાત છે, તથાપિ નિમિત્તશાસ્ત્રમાં કહ્યું છે કે, જેનું સૈન્ય ઊંચી જૂમિકાએ ઉતર્યું હોય, વઢી જે ન્યાયવંત હોય, તેની જીત થાય. તે સર્વ પ્રકારની શુદ્ધતા તો હાલ શ્રીપાલ રાજાને છે. વઢી પુણ્યપ્રકૃતિ પણ એની સારી છે, તેથી શ્રીપાલનો જય થાય, એવું દેખાય છે ॥ ૮ ॥

નીર જિમ તીર વરસે તદા યોધધન, સંચરે વગ પરે ધવલ નેજા ॥

ગાજ દલસાજ ઋતુ આઈ પાડસતણી, વીજ જિમ કુંત ચમકે સતેજા ॥ ચંગ ૦ ॥ ૯ ॥

અર્થ—હવે સંગ્રામને વર્ષાઋતુની ઉપમાએ વર્ણવે છે. સંગ્રામમાં ( યોધધન કે ૦ ) સુઝટોએ કાઠાં સન્નાહ પહેર્યાં છે, તેણે કરીને ઘન ઇટલે મેઘ સદૃશ દેખાય છે, તે યોદ્ધા ( તદા કે ૦ ) તે વાલે ( નીર જિમ તીર કે ૦ ) પાણીની પેરે તીર ઇટલે વાળે તેનો વરસાદ વરસાવે છે, વઢી વરસાદમાં વગલાં પહોંતીને સંચાર હોય તેની પરે, અહીં ( સંચરે ધવલ નેજા કે ૦ ) સુઝટોના હાથમાં ધોળા તે સફેદ નેજા છે, તેને લઈને સુઝટો શૂરપણે ઝરયા ઠામ ઠામ દોડી રહ્યા છે, તેથી તે નેજા સંચરતા થકા ફરકી રહ્યા છે, તથા ( દલસાજ કે ૦ ) લડકરનો સાજ જે હાથી, ઘોડા, સુઝટ પ્રમુખનાં વૃંદ, તે માંહોમાંહે કોલાહલ શબ્દ કરી રહ્યાં છે, તેનો પડખો પડે છે, તે ગાજી રહ્યો છે, તે જાણીએ વરસાદમાં ગાજ થતી હોય નહીં, ? તેવો જણાય છે. તથા ( કુંત ચમકે સતેજા કે ૦ ) તેજે કરી સહિત ઇટલે તેજવંતાં જાલાંની અણીઊં ચમકતી જલકી રહી છે, તે ( વીજ જિમ કે ૦ ) વી-



જઠીની પેરે જણાય છે. એ રીતે તે સંગ્રામ જોડને (ઋતુ આદિ પાઠસ તળી કે૦) જાણે વરસાદની ઋતુજ આવી હોય નહીં? એવો સંગ્રામ દેખાય છે ॥ ૯ ॥

જાંમ બ્રહ્માં શત સ્વંમ જે કરી શકે, ઊઠલે તેહવા નાલગોળા ॥

વરસતા અગ્નિ-રણમગન રોપે જન્યા, માનું એ યમતણા નયણમોળા ચંગળા ૧૦ ॥

અર્થ—હવે નાલમાંથી ગોળા નૂટે છે, તેની ઉપર કર્વીશ્વર ઉત્પેક્ષા કરે છે કે, (જાંમ કે૦) કુંજારના ઘરનું જૂનું જાજન, તેને જેમ પથરો મારીને સો કટકા કરી નાખીએ તેની પેરે (બ્રહ્માં કે૦) સ્વર્ગ, મૃત્યુ અને પાતારૂપ બ્રહ્માં, તેના પણ જે (શત સ્વંમ કે૦) સો સ્વંમ પડેલે સંકમોગમે સ્વંમોસ્વંમ કરી શકે, તેવા મહાબલવત્તર-મહાસામર્થ્યવાન (નાલગોળા કે૦) નાલોમાંદેથી ગોળા ઠામ ઠામ ઊઠેલે છે. તે જે સૈન્યના મનુષ્યને નર્જીક આવી લાગે, તેના પ્રાણ લીંપે છે. તે નાલગોળા કેવા છે? તો કે (વરસતા અગ્નિ કે૦) અગ્નિના સમૂહને વરસતા થકા રણમગન પડેલે સંગ્રામમાં તન્મય થકા રોપે જન્યા પડેલે ક્રોધે જસ્યા રાતા છે. તે ગોળા એમ જાણે છે કે, અમે ઠતાં શત્રુ કેમ રહે? અહીં કવિ યુક્તિ કહે છે કે, હું એમ માનું તું જે, એ નાલગોળા અગ્નિ વરસતા નથી, પરંતુ સુજટોના પ્રાણ હરણ કરવાને વિકારથી રણમાં જાણીએ યમ રાજાનાં નેત્રના મોળાજ છે! પડેલે જેમ યમ રાજાનાં નેત્રના મોળા જેની ઉપર પડે, તેના પ્રાણ હરે, તેમ એ નાલગોળા પણ જેની ઉપર પડે, તેના પ્રાણ લે છે ॥ ૧૦ ॥

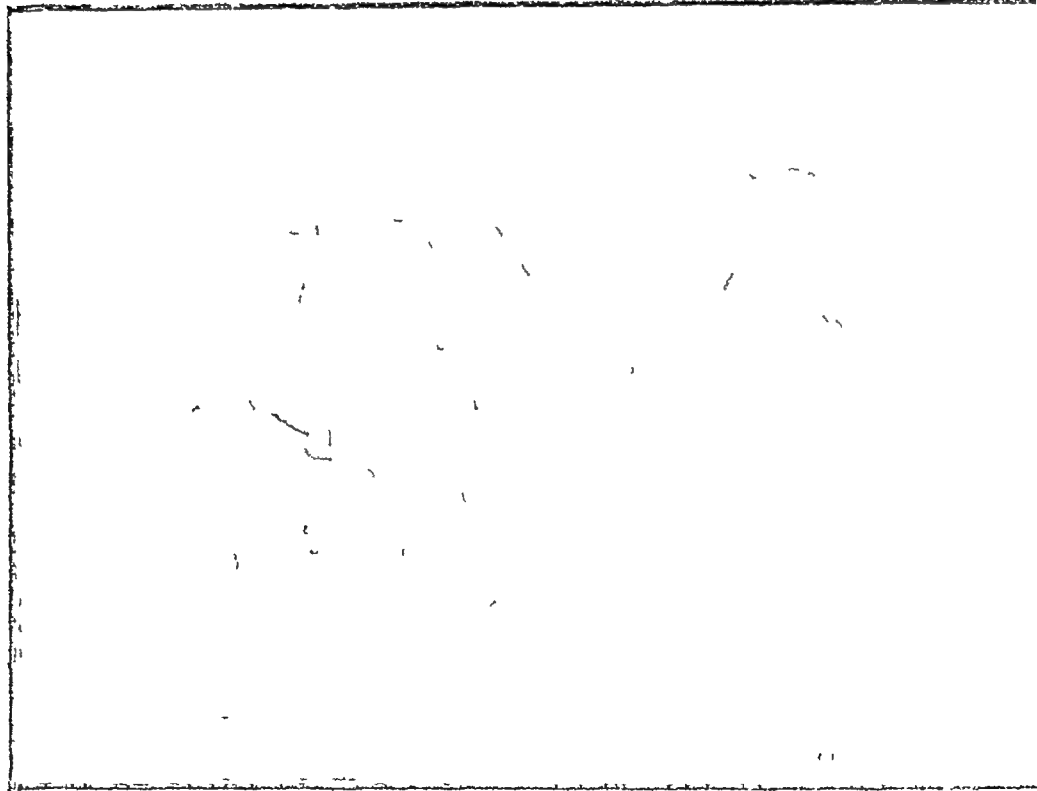
કેડ ઠંદે શરે અરિતણાં શિર સુજટ, આવતાં કેડ અરિવાળા ઝાલે ॥

કેડ અસિ ઊઘ કરિકુંજ મુગતાફલે બ્રહ્મરથવિહગ મુખ ગ્રાસ ઘાલે ॥ ચંગળા ૧૧ ॥

श्री श्रीपाल राजानो रास

प्रकाशक-श्रावक भीमशी माणक  
नारीआ वील्डींग, पायवुनी, मुवट

पुद्ध



મધરસ સઘ અનવઘ કવિપઘઞર, બંદિજન વિરુદ્ધી અધિક રસિયા ॥

ઘોજ અરિઘોજની મોજ ધરી નવિ 'કરે, ચમકઞર ધમકદઙ માંહિ ધસીયા ચંગ ૧૭

અર્થ—હવે તે સૈન્યમાં કેવા કેવા પ્રકારની કલાઓવાલા સુઞટો છે ? તે કહે છે. કેટલા-  
એક સુઞટ તો જેમ ઘડ્ઘના પ્રહારે કરી શિર ઢેદાય, તેમ ( શરે કે० ) અર્ધચંદ્રાદિક ઘાણે કરીને  
( અરિ તણાં શિર કે० ) શત્રુસુઞટનાં મસ્તકને ઢેદે છે, એવી કલાવાલા છે. વઢી કેટલાએક સુઞટ  
તો યુદ્ધમાં ચારે તરફનજર રાખતા ( આરિ કે० ) શત્રુનાં આવતાં ઘાણને વચમાંથીજ ઝાલી રાખે  
છે, તથા કેટલાએક પોતા ઉપર આવતાં ઘાણને વચમાંથીજ ઢેદી નાખે છે, પણ આગલ વધવા દેતા  
નથી, પોતાના અગ ઉપર આવવા દેતા નથી, એવા લઘુલાઘવી કલાવાના સુઞટો છે, તે જાણીએ  
યુદ્ધમાં રમતજ કરી રહ્યા હોય નહીં ! હવે સુઞટોનું ઝુઝવલ કહે છે. કેટલાક સુઞટ ( અસિ કે० )  
તરવાર તેના એકજ ઘાણ કરી ( કરિકુંઞ કે० ) હાથીના કુંઞસ્થલને ( ઢિન્ન કે० ) ઢેદી નાખે છે—વિ-  
દારી નાખે છે. ત્યાં ઝદ્રક જાતિના હાથીના કુંઞસ્થલમાંહે જે મોતીનો રાશિ હોય, તે તેમાંથી વે-  
રાઈ પડે છે, તે મોતીનો ગ્રહણ કરનાર અહીં કોણ હોય ? ત્યાં કવિ સંજ્ઞાવના કરે છે કે, ( વ્રહ્મરથવિ-  
હગ કે० ) વ્રહ્માના રથમાં હંસ પક્ષી જોડેલાં છે, તેના મુઁખને વિપે ( ગ્રાસ ધાલે કે० ) ચણ ચુગાવે  
છે, માટેજ સુઞટો તે હાથીના કુંઞસ્થલને જાણે ઢેદતા હોય નહીં ? એમ લાગે છે. એવા અઘીક  
સુઞટ જે છે, તે બલે કરી એક ઘાણ હાથીના મસ્તકને વિદારી નાખે ॥ ૧૧ ॥ હવે સુઞટોનો રણરસ  
વઘાણે છે. ( સઘ કે० ) તત્કાલનો ઉપન્યો જે ( મધરસ કે० ) મદિરાનો રસ ઇટલે તત્કાલની ઝ-

પની મદિરામાં કેફ ઘણો હોય, તે પીતાં વેંતજ મન ધૂણિત થઈ જાય, વિગલ દશાને પામી જાય,  
 માટે તત્કાલનો ઉપન્યો મદિરાસ અને ( અનવધ્ય કેળ ) નિર્દૂષણ એવા કવિપથ એટલે ગણ પ્રમુ-  
 ખના જાણ, પિંગલ તથા અલંકારના પાઠી જરત સદૃશ જે કવિઓ, તેનાં રચેનાં દગ્ધાદ્ધરાદિ દોષ  
 રહિત એવાં પદ્ય જે કવિત, સવૈયા, કુમલિયા પ્રમુખ તેનો ( જર કેળ ) સમૂહ, તેણે કરી વંદિજન  
 જે જાટ. ચારણાદિક, તે વિરુદ્ધાવલી વંશાવલી ઘોલી રહ્યા છે. તે સાંજલીને શત્રુની ફોજની યોજ  
 જે ચિંતા તે પોતે મોજ ધરતા ન કરે, એટલે એ કેટલા છે ? અમે કેટલા હીએ ? અથવા એ ઘણા  
 છે ! એમ રસિક એવા સુજાટજન અધિક અતિમાને ચડ્યા થકા (અરિફોજની કેળ) શત્રુની ફોજની  
 ( યોજ કેળ ) રહે અમને એ મારી નાખે, એવી ચિંતા રાખ્યા વિના તેની અવગણના કરીને ( મોજ  
 ધરી કેળ ) પોતાના દિલની આનંદ યુક્ત વલતીએ કરી ( ચમકજર કેળ ) રોપને જરે એટલે સમૂહે  
 અકસ્માત્ એટલે આગલી સામી ફોજવાલાને ગવેપણા નથી જે, એ થોડે પરિવારે આવીને અમારી  
 સાથે વાધશે. તેવા અકસ્માતે ( ધમક દહ કેળ ) ધમક દહને શીઘ્રપણે ધમકામાં ગુલાંટ માર્યાની  
 પેઠે અથવા સિંહની પેરે પરાક્રમ ધરીને શત્રુની ફોજમાંહે ( ધસીયા કેળ ) પેઠા એટલે માંહોમાંહે  
 યુદ્ધ કરતા થયા, અર્થાત્ એકાએક સામાની ફોજ સેલજેલ કરી દીધી ॥ ૧૨ ॥

વાલ વિકરાલ કરવાલ હત સુજાટશિર, વેગ જીવલિત રવિ રાહુ માને ॥

ધૂલી ધોરણી મિલિત ગગનગંગાકમલ, કોટિ અંતરિત રથ રહત ઠાને ॥ ચંગ ॥ ૧૩ ॥

અર્થ—હવે એ મહાયુદ્ધ થાય છે, એટલે ગજે ગજ, ઘોડે ઘોડા, રથે રથ અને પાલે પાલા,  
 એમ સરખે સરખાં માંહોમાંહે વે સેન્ય યુદ્ધ કરતાં કોઈક સ્વરૂપ ધારણ કરનારો સુજાટ તે

સામા સ્વમ્ભધારી સુજટને કહેવા લાગ્યો કે, હું તારા ઉપર આવ્યો હું, માટે સ્વર રાસજે !  
 એમ કહી લઘુલાઘવી કલાણ દક્ષિણ કરમાં ગ્રહણ કરેલી ( કરવાલ કે ) તરવાર, તેણે કરી  
 શત્રુના સ્કંધ ઉપર પ્રહાર કર્યો, તેણે કરી (હત કે ) હણાયેલું જે સુજટનું મસ્તક તે કેવું છે ? તો કે (વાલ  
 વિકરાલ કે ) વાળે કરી વિકરાલ ઇટલે બિહામણું દેખાય છે, અર્થાત્ તેના મસ્તકમાં મોટા કેશપાશ તૂટા  
 થઈ ગયેલા છે એવું છે. તે જે વારે ઠેદાણું તે વારે તે સુજટ શૂરપણામાં હતો, તેથી તામસી પ્રકૃતિના પર્યાય  
 તેના મસ્તકમાં રહી ગયા છે, તેને યોગે ( વેગ ઉઠલિત કે ) વેગે કરી ઉતાવલથી ઊંચું ઊઠવા  
 લાગ્યું. ત્યાં કવિ ઉત્પ્રેક્ષા કરે છે કે, સંગ્રામ આકરો થાય છે, તેમાં સુજટ વાહનાદિકના પાદપ્રહા-  
 રથી રત્નનો સમૂહ ઊડે છે, તે આકાશ શુધી પહોંચ્યો છે, તેણે કરી આકાશ ઢાઢ ગયું છે, માટે સૂર્ય  
 ઢંકાઈ ગયેલો છે, તેથી દેશવામાં આવતો નથી, માટે એમ લાગે છે જે, તે સુજટનું જે મસ્તક ઊમયું  
 તે કેશના યોગે કરી શ્યામ દેખાય છે, તેથી ધન વિનાનું એકલું મસ્તક દેખીને “ રવિ રાહુ માને ”  
 (રવિ કે ) સૂર્ય તેણે તેને રાહુ કરી માન્યો, તેથી પોતાના શત્રુને અકસ્માત સામો આવતો દેખી સૂર્યે  
 જય પામીને જાણ્યું જે, રાહુ મુજને પ્રસવા આવ્યો છે, તેથી પોતાના રથ સહિત ત્યાંથી નાસીને ધૂલની  
 જે ધોરણી ઇટલે સમૂહ તેને મલવે કરી ગગનગંગા જે આકાશગંગા તેનાં કમલો ધૂળે કરી ઢંકાઈ  
 ગયાં છે, તે સ્થાનક દેખીને ( કોટિ અંતરિત રથ રહત ઢાને કે ) તે ગગનગંગાનાં કમલનાં  
 કોતરમાં આવી સૂર્યનો રથ ઢાનો રહી ગયો, અથવા ક્રોમોગમે કમલ ધૂલનાં યોગથી એકઠાં થયાં છે.  
 તેમાંહે જાણીએ સૂર્યનો રથ ઢાનો રહ્યો છે. અર્થાત્ સંગ્રામને યોગે જે ધૂલ ઊમી છે, તેને યોગે સૂર્ય  
 આઢાદિત થયો છે, તે દેશાતો નથી, માટે કવિએ ઉક્તિ કરી છે ॥ ૧૩ ॥

પની મદિરામાં કેફ ઘણો હોય, તે પીતાં વેતજ મન ઘર્ણિત થઈ જાય, વિગલ દશાને પામી જાય,  
 માટે તત્કાલનો ઉપન્યો મદિગારસ અને ( અનવચ્ચ કે૦ ) નિર્દોષણ એવા કવિપથ પટલે ગણ પ્રમુ-  
 ખના જાણ, પિંગલ તથા અલંકારના પાઠી જગત સદૃશ જે કવિઓ, તેનાં રચેલાં દગ્ધાદ્ધરાદિ દોષ  
 રહિત એવાં પથ જે કવિત. સંવેયા, કુંમલિયા પ્રમુખ તેનો ( ત્ર કે૦ ) સમૃદ્ધ, તેણે કરી વંદિજન  
 જે જાટ. ચારણાદિક. તે વિમ્બાવલી વંશાવલી ચોલી રહ્યા છે. તે સાંતલની શત્રુની ફોજની જોજ  
 જે ચિંતા તે પોતે મોજ ધરતા ન કરે. પટલે એ કેટલા છે ? અમે કેટલા ઠીએ ? અથવા એ ઘણા  
 છે ! એમ રસિક એવા મુનટજન અધિક અતિમાને ચડ્યા થકા (અગિફોજની કે૦) શત્રુની ફોજની  
 ( જોજ કે૦ ) રથે અમને એ મારી નાથે, એવી ચિંતા રાખ્યા વિના તેની અવગણના કરીને ( મોજ  
 ધરી કે૦ ) પોતાના દિલની આનંદ મુશ વચર્તાએ કરી ( ચમકતર કે૦ ) રોપને તરે પટલે સમૃદ્ધ  
 અકસ્માત્ પટલે આગલી સારી ફોજવાજાને ગવેષણા નથી જે, એ થોડું પરિવારે આવીને અમારી  
 સાથે વાધશે. તેવા અકસ્માતે ( ધમક દહ કે૦ ) ધમક દહને શીઘ્રણે ધમકામાં મુલાંટ મારવાની  
 પેટે અથવા સિંદૂની પેરે પરાક્રમ ધરીને શત્રુની ફોજમાંદે ( ધમીયા કે૦ ) પેઠા પટલે માંદોમાંદે  
 મુઠ્ઠ કરતા થયા, અર્થાત્ એકાએક સામાનો ફોજ મેલતેલ કરી દીધી ॥ ૧૨ ॥

ચાલ વિકગલ કરવાલ દત મુનટશિર, વેગ ઝળલિત રવિ ગદ્દુ માને ॥

ધૂલી ધોરણી મિલિત ગગનગંગાકમલ, કોટિ અતરિત રથ રહત ઠાને ॥ ચંગળા ૧૩ ॥

અર્થ—હવે એ મદાયુદ્ધ થાય છે, પટલે ગજે ગજ, થોડું ઘોડા, રથે રથ અને પાસે પાસા.  
 એમ સરથે સરથાં માંદોમાંદે જે મેન્ય મુઠ્ઠ કરતાં કોડક ચમક ધારણ કરનારો મુનટ તે

ज़ूरि रणतुर पूरे गयण गरुगमे, रथ सबल शूर चकचूर जांजे ॥

वीर हक्काय गय हय पुले चिहुं दिशे, जे हुवे शूर तस कोण गांजे ॥ चंग० ॥ १५ ॥

अर्थ—हवे सुजटोनुं शूरपणुं वखाणे ठे. त्यां संग्राममां ( जूरि के० ) घणां एवां ( रणतुर के० ) संग्रामनां वाजित्र जे नगरां, शरणांइ, ढोल अने रणशिंंगां प्रमुख तेना शब्दने ( पूरे के० ) समूहे करीने ( गयण के० ) आकाश ते ( गरुगडे के० ) गर्जारव करी रह्युं ठे. ( सबल शूर के० ) बल करी लहित एवा शूरवीर सुजटो ते सामा शत्रुना जे रथ तेने एक मुष्टिना प्रहारे करी ( चकचूर जांजे के० ) जांगीने चकचूर करी नाखे ठे. एवुं बल फेरवता तथा मनमां सिंहथी पण अद्विक बलनुं अजिमान धरता थका युद्ध करे ठे. बली ( वीर हक्काय के० ) वीर हक्कारथा थका एटले वीर वीरने हाक मारता थका अर्थात् एक शूरवीर ठे, ते बीजा शूरवीरने सिंहनादे करी हक्कारे ठे, पोताना समोवनीयाने मोटा शब्दे करी कहे ठे के, मारी सामो आव, एस बोलावे ठे. एवो प्रचंड शब्द सांझलीने ( गय हय पुले चिहुं दिशे के० ) घोसा अने हाथी चारे दिशाए चीश पामता थका नाठा जाय ठे. हवे एवा बलिष्ठ बोद्धा संग्राम करे, पण कोइ पाठा पग देता नथी. जे माटे शास्त्रमां कह्युं ठे के, ( जे हवे शूर के० ) जे शूरवीर थइ मरण अंगीकार करीने संग्राममां प्रवेश करे ( तस कोण गांजे के० ) तेने कोण गंजावी शके ? एटले जे मरणनो, जय राखतो होय, ते तो गंजाय, परंतु जेना चित्तनी स्थिरता निश्चल ठे, तेनी उपर गमे तेटली शत्रुनां शास्त्रनी श्रेणी पडे, तोपण तेथी ते गंजाइने जागी जाय नहीं ॥ १५ ॥

तेह खीणमां हुइ रणमही घोरतर, रुधिर कर्दम जरी अंतपुरी ॥

કેડ જટ જાર પરિસીસ પરિહાર કરી, રણરસિક અધિક જુઝે કવંધે ॥

પૂર્ણ સંકેત હિતહેત જય જય રવે, નૃત્ય મનુ કરત સંગીતવદે ॥ ચંગ ૦ ॥ ૧૪ ॥

અર્થ—વઢી સુજટની શ્રેણીમાંદિ જુઝતા થકા કેડક સુજટનાં મસ્તકો ટેદાઈ ગયાં છે. તે વારે તે સુજટોનાં એકલાં ધમજ માત્ર યુઝ કરે છે, તેની ઊપર કવિ ઉત્પ્રેક્ષા કરે છે કે, (કેડ જટ કે૦) કોડક સુજટ યુઝ કરતાં કરતાં વિચાર્યું જે, પોતાની પામે તાર હોય, તો ચુલ્લે મને યુઝ ન થાય એવું મનમાં ધારીને (તાર પરિસીસ પરિહાર કરી કે૦) પોતાના મસ્તકને તારની પરે જાણીને તેને વેગલુ મેલ્યું છે. કારણ કે દલ્લવું અવાર્થી યુઝ 'અવલ રીતે' પ્રાય, માટે મસ્તકનો પરિહાર કરી પઠી (રણરસિક કે૦) રણને વિષે રસિક થયો થકો (કવંધે કે૦) મસ્તક વિનાના ધડે કરીને (અધિક જુઝે કે૦) ઘણો ઘણો જુઝે છે. હવે તે ધમ જે છે, તે દાખમાં ચમગ લડ જુઝે છે, તેની ઉત્પ્રેક્ષા કરે છે. તે પૂર્વી રીતે કે, જાણીય તે સુજટો યુઝ કરવાને નાવધાન પ્રયા દતા, તે વારે એવો કાંઈ સંકેત કર્યો હતો જે, જન્મને જીતવો, અથવા પોતાના જીવના ટેદ કરવો, અથવા લાભોગમે માણસોનો સંહાર કરવો. તે (પૂર્ણ સંકેત કે૦) મસ્તક પાળ થયો જાણીને તેના (હિત-હેત કે૦) હિતના કારણ થકી (જય જય રવે કે૦) જય જય શબ્દ કરી ધમ જુઝે છે. હવે ધમ જુઝે છે, ત્યાં કવિ કહે છે કે, હું એમ માનું છું જે, જ ધમ જુઝતું નથી, પરંતુ મધામ કરી પોતે જય-પણ પામ્યું, તેને અર્થે જય જય રવે કરી (નૃત્ય મનુ કરત સંગીતવદે કે૦) જાણીય હવેજરે સંગી-તવદ નાટકજ કરતું હોય ? ॥ ૧૪ ॥



पोताना सुन्नटोने देखीने अजितसेन राजा पोते स्वारी करी युद्ध करवा सावधान थइने तेमने उठवे एटवे पाठा युद्ध करवा सावधान करे—हिम्मत आपे जे, जागो मां, हवे हुं आगेवान थाउं हुं, तमे कशी वाते चिंता करो नहीं, हमणां शत्रुना सैन्यने दशे दिशाए नसानी देशुं. एवी रीते जागतां थकां तमारी अने अमारी आवरु केम रहेशे? माटे हे सुन्नटो! (नाम मुज राखवो के०) मारे नाम राखवुं ठे, तेथी तमारुं पण नाम रहेशे जे, फलाणा सुन्नट हता, तेणे पोताना स्वामीनी आवी जीत करी देखाकी, ते माटे तमे तमारुं फरीथी जोर देखामो. (विमल सुन्नट कुल के०) हे निर्मल कुलना उपन्या सुन्नटो! तमे क्षत्रीना (तेज ताजा के०) तेजे करी ताजा (हो के०) थाउं, पाठा पग म जरो, एम सुन्नटोने कही सन्नद्ध करी फरी लखवाने तैयार करथा ॥ १७ ॥

तेह इम बुझतो सैन्य सजी जुझतो, वींटीयो ऊत्ति सय सात राणे ॥

तेवदे नृपति! अजिमान त्यजी हजीयतुं, प्रणमी श्रीपालहित एह जाणे चंग० १८  
मानधन जास माने न ते हितवचन, तेहशुं जूझतो नविथ थाके ॥

बांधीयो पामी करी तेह सत यस जटे, हुं श्रीपालजश प्रगट वाके ॥ चंग० ॥ १९ ॥

अर्थ—( तेह के० ) ते अजितसेन राजा पोताना सुन्नटने ( इम बुझतो के० ) एवी रीते जणावतो थको सज्ज थइ श्रीपालना सैन्य साथे जुझतो थको सैन्यने विलोकवा लाग्यो, ते जोइ सातसें राणा लखवा आव्या. तेनी सामे तेओए युद्ध करतां तेना सुन्नटोने दूर करी ( ऊत्ति के० ) ऊत्ति—तत्काळ अजितसेन राजाने चारे तरफ घेरो करी वींटी लीधो, अने पढी ते राणा कहेवा लाग्या के, हे नृपति! हजी सुधी तारुं कांइ गयुं नथी, माटे तुं अजिमान ठांरु, अहंकार राखवो

प्रीती हुइ पूर्ण प्रेत व्यंतरतणा देवने, सुजटने होश न विरही अधूरी ॥ चंग ॥ १६ ॥

अर्थ—एस संग्राम करतां थकां ( तेह के० ) ते ( रणमही के० ) संग्राम कर्वाणी भूमिका ( खिणमां के० ) क्षणवारमां ( घोरतर के० ) अत्यंत वीहामणी एटले महानयंक अइ रही. त्यां जे सुजटो तथा हाथी अने अश्व प्रमुख मरण पाव्या, तेना ( रुधिर कईम जरी के० ) रुधिरना कादवे करीने जराणी थकी साक्षात् जाणीए ( अंतपुरी के० ) यम राजानी पुरीज होय नहीं ? एवी थइ, एटले ते दिवसे अगणित सुजट प्रमुख यमने धर पढ़ांच्या. लोकमां एवी कहैवन ठेके. यमने कोइ दिवसे तृप्ति थती नथी, पण जाणीए नीए जे, ते दिवसे तो ते तृप्त थयो हूँ ! बळी युद्ध जोवाना अजिलापी जे व्यंतर निकायना देवता, ते पण अनेक सुजटो मरण पाव्या देवने प्रेमे करी सहित प्रीतिवंत थया. एटले हर्षतर संतुष्ट थया, अने बहु दलवाजा सुजटोए पण प्रथम संग्रामनी आद्यमां जे विचारयुं दंतुं के, राजानी भूमि भाइए नीए, तेने मांटे मारामां आवी युद्धनी कला छे. ते हुं लमाइमां करी देखामांश, ते ते प्रमाणे ते ते सुजटोए तेवी तेवी कलाए करी युद्ध करयुं, तेथी त्यां कोइ पण सुजटने लमाइ कर्वाणी होश अधूरी रही नहीं ॥ १६ ॥

देखी श्रीपाल जट नांजीयुं सैन्य निज, उठवे तव अजितसेन राजा ॥

नाम मुज राखवां जार करी दाखवां हो सुजट विमल कुल तेज नाजा ॥ चंग ॥ १७ ॥

अर्थ—एस मांहोमांटे युद्ध थतां पोताना सैन्यने श्रीपालना सुजट ( नांजीयुं के० ) न-सामयुं. एवुं देवने एटले महाबलिष्ठ पराक्रमी एवा श्रीपालना सुजट शय्ये करी घणा दंत प्रहृत करया, तेथी कायर थयेला, निवेस थयेला, मरणथी बीक पासता, पात्रा पग देता, नासता एवा

ગંલ આણી મૂકયો ત્યાં તે જિલ્લો થયો થકો નીચી દૃષ્ટિ કરી રહ્યો. એવો તેને દેખીને શ્રીપાલ  
 રાજાને તત્કાલ દયા આવી, ને વઢી વિચારયું જે, આ મારો કાકો છે, તે મારી આગલ બાંધ્યો  
 પડ્યો રહે, તે યોગ્ય કહેવાય નહીં, માટે એને ઢોમી મૂકવો યોગ્ય છે. એમ ચિંતવીને તેને તરતજ  
 ઢોમીઓ, અને શ્રીપાલ કહેવા લાગ્યો કે, હે તાતજી ! તમે તમારી પોતાની જે જૂમિ છે, તેને સુખે  
 જોગવો, અને લગાર માત્ર તમારા ચિત્તમાં રહે કરશો માં. એવી રીતે શ્રીપાલ રાજાએ અજિતસેન  
 રાજાને મધુર ઘટલે મીઠી વાણીએ કહ્યું ॥ ૨૦ ॥ એ ચોથા રૂપને વિષે જાણી એવી ચોથી ઢાલ  
 પૂરી થઈ, એ સંપૂર્ણ કરુણાની દેશી છે. જે પ્રાણી એ નવ પદનો રૂપો યશ ગાય, અથવા શ્રીયશો-  
 વિજય ગણી કહે છે કે, એ નવ પદને જે રૂપી રીતે ગાય, તે પ્રાણી ( શુદ્ધદેશી કે ) વિશુદ્ધ નિર્મલ  
 દેશ્યાનો ધણી થઈને સર્વ ઋદ્ધિ પામે ॥ ૨૧ ॥

॥ દોહા ॥

અજિતસેન ચિંતે કન્યું, અવિમાસ્યું મેં કાજ ॥

વચન ને માન્યું દૂતનું, તો ન રહી નિજ લાજ ॥ ૧ ॥

આપ શક્તિ જાણે નહીં, કરે સવલશું જુઠ ॥

સુહિત વચન માને નહીં, આપે પદે અબુઠ ॥ ૨ ॥

કિહાં? વૃદ્ધપણે હું સદા, પરજોદ કરતો પાવ ॥

કિહાં? બાલપણ એ સદા, પરજોદકાર સ્વચાવ ॥ ૩ ॥

ગોત્રજોદે કીરતિ નહીં, રાજજોદે નવિ નીતિ ॥

युक्त नથી, पूर्वे पण अहंकारથી घणा राजाजनां राज्य गयां ठे, माटे अमारुं वचन मानी आवीने  
 श्रीपाल राजानां चरणकमल प्रत्ये प्रणाम कर. ( एह के० ) ए श्रीपाल राजा केवो ठे ? तो के  
 ( हित जाणे के० ) हितनो जाण ठे, माटे प्रणमीश, तो तारा गुन्हा सर्व बक्षीश करशे ॥ १८ ॥  
 एवां वचन राणाओए कणां, पण अजितसेनना चित्तमां नरमाश आवी नहों, केमके ( जास के० )  
 जेने ( मानधन के० ) अहंकाररुप धन ठे, ते पोताना हितनां वचन माने नहों. तेम अजितसेन  
 पण ते राणाओनां वचननी अवगणना करतो अतिमाने पूरित थको मनमां विशेष क्रोध धरतो  
 ( तेहशुं के० ) ते सातसें राणाओनी साथे युद्ध करतो कोइ शीते थाकतो नशी. मनमां विचारे ठे  
 जे, मारा सुन्नटो बलहीन थया, तो शुं थयुं ! पण मारुं बल तो क्यांय गयुं नशी, एम धारी युद्ध  
 करे ठे. ते युद्ध करतां ते राणाओए हार्थीनी सुंद जाली दंतूशल उपर पग दइ अजितसेननो पग  
 जाली हार्थीना होदा उपरशी पामी करीने मुसके टाट बांधी लीधो. ते वारे श्रीपाल राजानो यश  
 ( प्रगट वाके के० ) प्रगट शब्दे थयो श्रीपाल राजा जीत्यो. सैन्यमां श्रीपालनी घुहाइ फरी जे  
 हवे युद्ध करशो नहों. ते वारे अजितसेननी सेना पण बिलखी थइ ॥ १९ ॥

पाय श्रीपालने आणीयां तेद नृप, तेणें गोमावीयां उचित जाणी ॥

नृमिसुख भोगवो तात ! मत खेद करो, बढ़त श्रीपाल इम मधुर वाणी ॥ चंग ॥ २० ॥

खंम चोथे हुइ ढाल चोथी जली, पूर्ण कमखातणी एह देशी ॥

जेह गावे सुजश एम नव पदतणी, ते लदे ऋद्धि सवि शुद्धलेशी ॥ चंग ॥ २१ ॥

अर्थ—पढी ते बांधला अजितसेन राजाने लइने राणाओए श्रीपाल राजाना पग आ-

ते कुलघर गुणगणतणुं, ते टाले सवि दंद ॥ ७ ॥

ते आकर्षण सिद्धिनुं, नवनिःकर्षण तेह ॥

ते कषायगिरिजेदपवि, नोकषाय दवमेह ॥ ८ ॥

अर्थ—जे कोइ पण नलो माणस न करे, तैवुं निष्ठुर एटले हीणुं पाप में अजाणमूर्ख ठेते कठोर परिणामे दुर्ध्याने करी कखुं, ते माटे एवां बहु पापनो करनारो जे हुं, तेने नरकनी गति विना बीजुं क्यांय रहेवानुं ठेकाणुं नथी ॥ ५ ॥ एवा मारा सरखा घणां पाप करनारने पण उद्धरवाने हाथ दीए ठे, एवी पण एक श्रीजिनराजनी उपदेशेली शुद्ध निर्मल प्रवज्जा एटले चारित्र, तेज एक समर्थ ठे. के जेथी नरके जवानु बंध थाय ठे ॥ ६ ॥ ते चारित्र केवुं ठे? तो के दुःखरूप वल्लीना वनने नाश करवा माटे ( दहन के ) अग्नि समान ठे, वळी ते चारित्र ( शिव के ) निरुपद्रव स्थानक जे मोक्ष, तेना सुखरूप वृक्षना ( कंद के ) मूल समान ठे, गुणना गण जे समूह, तेने रहेवानुं कुलघर ठे, वळी ते चारित्र सर्व जगत्त्रयनां दंद एटले आपदानुं टालणहार ठे ॥ ७ ॥ वळी ते चारित्र सिद्धनुं आकर्षण ठे एटले सिद्धपदने खेंचे ठे, कारण के चारित्रियो सातमे आठमे गुणठाणे रह्यो थको विशुद्ध, विशुद्धतर, विशुद्धतम एवा आत्माना अध्यवसायने योगे बंध, उदय, उदीरणा अने सत्तानी कर्मप्रकृति ठेदीने नवमे गुणठाणे क्षपकश्रेणी मांकी घनघाती चार कर्म क्षय करी तेरमे गुणठाणे केवलज्ञान पामी सिद्धि वरे, तेमां कोइ चारित्रियो अंतर्मुहूर्तमां मोक्षे जाय, कोइ आयुःकर्मनी यावत्प्रमाण पूर्ति करी मोक्षे जाय, माटे चारित्र ते सिद्धनुं आकर्षण ठे, वळी तेज चारित्र नव जे संसार तेने निःकर्षण एटले दूर करनार ठे, वळी ते चारित्र क्रोध, मान,

बालद्रोह सद्गति नहीं, ए त्रणे मुज जीति ॥ ४ ॥

अर्थ—हवे अजितसेन राजा चिंतवे ठे के, में अविमास्युं एटले अणविचास्युं कारज करयुं. प्रथमथीज दूतनुं वचन मान्युं नहीं, तो मारी लाज रही नहीं ॥ १ ॥ जे प्राणी पोतानी शक्ति जाणतो नथी, अने बलवंत साथे युद्ध मांडे ठे, अने सुहितवचन ते रुमुं हितनुं वचन अथवा जला हितचिंतक वडेरा पुरुषोनुं वचन माने नहीं, ते अवुज प्राणी पोते पाठो पडे ॥ २ ॥ जुओ के क्यां तो हुं वृद्धपणे सदा सर्वदा परद्रोहरूप पापनो करनारो ? अने क्यां ए श्रीपाल के जे बालपणाथीज सदा सर्वदा परउपकारनो स्वभाव राखे ठे ? माटे मारा वृद्धपणाने धिक्कार ठे ! अने धन्य ठे ए श्रीपालना बालपणाने ! के जे हजी लगण पण मने कहे ठे के, हे पिताजी ! भूमिसुख जोगवो, अने खेद म करो ॥ ३ ॥ बळीशास्त्रमां कह्युं ठे के, जे गोत्रद्रोह करे, तेनी कीर्ति न होय, अने जे राजद्रोह करे, तेणे न्याय उल्लंघ्यो, माटे एनीति नहीं, तथा बालद्रोह करवाथी सद्गति पामे नहीं, माठी गति ए जाय, ए त्रणे अकार्य करयां ठे, तेनी मुजने (जीति के०) बोक ठे ॥ ४ ॥

को न करे ते. में कन्युं, पातक निवुर निजाण ॥

नहीं बीजुं बहुपापने, नरक विना मुज ठाण ॥ ५ ॥

एवा पण बहु पापने, उद्धरवा दीए हत्थ ॥

प्रब्रज्जा जिनराजनी, ठे इक शुद्ध समत्थ ॥ ६ ॥

ते दुःखवल्लीवनदहन, ते शिवसुखतरुकंद ॥

ગયો. તે વારે ઉપશમ સમકિતાદિક ઉત્તમ જાવનો પોષ થયો, એટલે ઉપશમ સમકિતે ઔપશમિક  
 જાવ થાય, અને ક્ષયોપશમ સમકિતે ક્ષાયોપશમિક જાવ થાય, તથા ક્ષાયિક સમકિતે ક્ષાયિક  
 જાવ થાય. એ ત્રણ સમકિતમાંહેલું જે સમકિત ઉપજે, તે જાવનો પોષ થાય. તે અહીં અજિત-  
 સેન રાજાને અંતર્ગત જાવનો પોષ થયો, તેથી વૈરાગ્યવંત થયો ॥ એ ॥ એમ અજિતસેનને સંસારને  
 અનિત્ય જાવે ચિંતવન કરતાં ઘણી પાપની સ્થિતિઓ જોવાળી. તે વારે કર્મે ( વિવર કે ૦ ) માર્ગ  
 દીધો, એટલે આકરાં કર્મ હતાં, તે શિથિલ થયાં, અનાદિ મિથ્યાત્વ મટ્યું, તે વારે આત્માના  
 અધ્યવસાય જે પૂર્વે ક્યારે એવા ન થયા હતા, તે થયા, તેથી સમકિતની રોધક અશુભ કર્મપ્રકૃતિ  
 બંધથી ટલી, ચોથું અવિરતિ સમ્યગ્દૃષ્ટિ ગુણઠાણું પામ્યા. તે સમકિત પામતે જાતિસ્મરણજ્ઞાન  
 ઉપન્યું, તેને યોગે પોતાનો પાઠલો જવ દીધો, તે પાઠલો જવ દેખતાં જ વઢી જવજન્ય વિશેષ ઉત્પન્ન્યો,  
 તે વારે વઢી આત્માના વિશુદ્ધ અધ્યવસાયને બલવત્તરપણે અપ્રત્યાશ્યાની કષાયની ચોકમીનો બંધ  
 ગયે થકે ઠંડું ગુણઠાણું આવ્યું, તે વારે અજિતસેન રાજાએ ( રંગે કે ૦ ) હર્ષે કરી ચરિત્ર લીધું, અને  
 ઠઠા સાતમા ગુણઠાણાના અધિકારી થયા ॥ ૧૮ ॥

॥ ઢાલ પાંચમી ॥

॥ થારે માથે પચરગી પાગ, સોનારો છોગલો ॥ મારુજી ॥ એ દેશી ॥

હુજે ચારિત્ર જુત્તો સમિતિ ને ગુત્તો ॥

વિશ્વનો તારુજી, શ્રીપાલ તે દેખી સુગુણ ગવેષી મોહીયો ॥ વારુજી ॥

પ્રણમે પરિવાર પ્રકિત ઉદારે ॥ વિશ્વનો ૦ ॥

માયા અને લોઝરુપ કંષાયના જે ( ગિરિ કે ) પર્વત છે, તેનું ઝેદન કરવાને ( પવિ કે ) વજ્ર સમાન છે, તેમજ વઢી તે ચારિત્ર હાસ્યાદિક નવ નોકષાયરુપ ( દવ કે ) દાવાનલ, તેને ઉપદ્રામાવવાને ( મેહ કે ) મેઘ સમાન છે ॥ ૭ ॥

પ્રવ્રજ્ઞા ગુણ ઇમ ગ્રહે, દેખે જવજલદોષ ॥

મોહમહામદ મિટ ગયો. હુઝ જાવનો પોષ ॥ ૮ ॥

ઝેદાણી બહુ પાપથિતિ, કર્મે વિવરજ દીધ ॥

પૂરવ જવ તસ સાંજન્યો, રંગે ચારિત્ર લીધ ॥ ૧૦ ॥

અર્થ—એમ તે અજિતસેન રાજા પ્રવ્રજ્યાના ગુણ ગ્રહણ કરે છે, એટલે ચારિત્ર એ પ્રકારના ગુણનું કર્તા છે, તે વિચાર કરતાં કરતાં જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્રરુપ ગુણ ગ્રહણ કરતો કેવલ જવજલ જે સંસારસમુદ્ર, તેનો જે દોષ તેને દેખે છે, કારણ કે જેમાં ગુણ હોય, તો તેના ગુણનીજ ગવેષણા થાય છે, પણ તેની દૃષ્ટિએ અવગુણ જોવામાં આવે નહીં, તેમ ચારિત્રમાં ગુણજ છે, માટે ગુણ દીઠા, તેના ગુણ ગ્રહણ કન્યા, તેથી વિચારું જે, આત્મા જ્યાં લગણ ચારિત્ર સહિત થયો નથી, ત્યાં લગણ સંસારવિટવના છે, એ આત્માનો દોષ છે, તેનેજ દેખે છે, અને ચિંતવન કરે છે જે, આત્માને અનાદિ મોહ છે, તે સંસારમાં જમાડે છે, જ્યાંસુધી સમક્તિમોહની, મિશ્રમોહની અને મિથ્યાત્વમોહની તથા અનંતાનુવંધી કપાયની ચોકનો, એ સાત પ્રકૃતિનો દ્વયોપશમ નથી થયો, ત્યાંસુધી તે આત્મા મિથ્યાત્વ ગુણઠાણે છે. એવી રીતે એ અજિતસેનને ચારિત્ર ગુણ ગ્રહણે કરી સાત પ્રકૃતિનો ઉપશમ થાતે દ્વાયિક પરિણામ વર્તવાના જાવથકી મોહરુપ મહામદ જે હતો, તે મટી



गयो. ते वारे उपशम समकितादिक उत्तम जावनो पोष थयो, एटले उपशम समकिते औपशमिक  
 जाव थाय, अने द्वायोपशम समकिते द्वायोपशमिक जाव थाय, तथा द्वायिक समकिते द्वायिक  
 जाव थाय. ए त्रण समकितमांहेहुं जे समकित उपजे, ते जावनो पोष थाय. ते अहीं अजित-  
 सेन राजाने अंतर्गत जावनो पोष थयो, तेथी वैराग्यवंत थयो ॥ ए ॥ एम अजितसेनने संसारने  
 अनित्य जावे चिंतवन करतां घणी पापनी स्थितिओ जेदाणी. ते वारे कर्मे ( विवर के० ) मार्ग  
 दीधो, एटले आकरां कर्म हतां, ते शिथिल थयां, अनादि मिथ्यात्व मटयुं, ते वारे आत्माना  
 अध्यवसाय जे पूर्वे क्यारे एवा न थया हता. ते थया, तेथी समकितनी रोधक अशुभ कर्मप्रकृति  
 बंधथी टली, चोथुं अविरति सम्यग्दृष्टि गुणठाणुं पाम्या. ते समकित पामते जातिस्मरणज्ञान  
 उपन्युं, तेने योगे पोतानो पाठलो नव दीठो, ते पाठलो नव देखतांज वळी नवजय विशेष उत्पन्यो,  
 ते वारे वळी आत्माना विशुद्ध अध्यवसायने बलवत्तरपणे अप्रत्याख्यानी कषायनी चोकनीनो बंध  
 गये थके ठहुं गुणठाणुं आव्युं, ते वारे अजितसेन राजाए ( रंगे के० ) हर्षे करी चरित्र लीधुं, अने  
 ठठा सातमा गुणठाणाना अधिकारी थया ॥ १८ ॥

॥ ढाल पांचमी ॥

॥ थारे माथे पचरंगी पाग, सोनारो छोगळो ॥ मारुजी ॥ ए देशी ॥

हुजं चारित्र जुत्तो समिति ने गुत्तो ॥

विश्वनो तारुजी, श्रीपाल ते देखी सुगुण गवेषी मोहीयो ॥ वारुजी ॥

प्रणमे परिवार नक्ति उदारे ॥ विश्वनो ॥

કહે તુજ ગુણ યુળીએ પાતક હળીએ આપણાં ॥ વારુજી ॥ ૧ ॥

અર્થ—હવે પાંચ સમિતિ અને ત્રણ ગુણિ એવં આઠ પ્રવચન માતા, તેણે કરી (જુત્તો કે૦) યુક્ત ચારિત્રવાળા. ( વિશ્વ કે૦ ) જગત્ત્રયને તારવા સમર્થ એવા સર્વ સાવધ યોગ વ્યાપારથી વિમુક્ત થયેલા અજિતસેન રાજર્ષિને દેહીને જલા ગુણોની ગવેષણાનો કરનારો એવો શ્રીપાલ રાજા તેમની ઉપર મોહ્યો થકો પોતાના પરિવાર સહિત પાંચ અજિગમ સાચવીને તે મુનિના ચરણરજે જાલસ્થલ લગામીને ( પ્રણમે કે૦ ) પ્રણામ કરે છે, ઉદાર જાક્ષિએ કરીને સ્તવના કરે છે, ને કહે છે કે, હે પ્રજુ ! તમારા સાધુપણાના ગુણને ( યુળીએ કે૦ ) સ્તવીને પાતક હળીએ, એટલે અમારાં જવોજવનાં સંચેલાં જે પાપ, તેને હળીએ એટલે દૂર કરીએ ॥ ૧ ॥

ઉપશમઅસિધારે ક્રોધને મારે ॥વિ॥ તુ મહવવજ્જે મદગિરિ જજ્જે મોટકા ॥વા॥  
માયાવિષવેલી મૂલ ઉઘેમી ॥વિ॥ તેં અજ્ઞવકીલે સહજ સલીલે સામટી ॥વા॥૨॥  
મૂર્છાજલ જરીયો ગહનગુહરિયો ॥વિ॥ તેં તરીયો દરિયો મુક્તિતરી શું લોચનો ॥વા॥  
એ ચાર કષાયા જવતરુપાયા ॥વિ॥ વહુ જેદે સ્વેદે સહિત નિકંદી તું જયો ॥વા॥૩॥

અર્થ—હવે શ્રીપાલ સ્તવના કરે છે કે, હે મુનીશ્વર ! ગાગ દેવ એ વેને એકરણે આણવા તેને ઉપશમ ગુણ કહીએ, તે ઉપશમરૂપ ( અસિધારે કે૦ ) તરવારની ધારાએ કરીને ક્રોધરૂપ શત્રુને તમે માર્યો, માટે તમે ક્રોધ રહિત થયા તો, તેથી શમતામય તો, વળી માનત્યાગેન માર્દવમ્ એટલે માનવે જાવે કરીને માર્દવ ગુણ ઉપજે છે, તે માર્દવ જે કોમલતા તદ્રુપ વજ્ર એટલે સર્વ શસ્ત્રોમાં ઉત્તમ એવું દંદ્રનું આયુધ તે અત્યંત આકરું છે, તેણે કરીને ( મદગિરિ જજ્જે મોટકા કે૦ ) મોટા

एवा जे मदरुप पर्वत, तेनां जे आठ शिखर ठे, ते ज्यांसुधी आमां आवे, त्यांसुधी स्तब्धपणे कोइ  
 पण विनय विवेक न आवे, तेने तमे जज्जे एटले जांजी नाख्या, माटे तमे अहंकार रहित थया  
 ठो. वळी ( मायाविषवेली के० ) माया जे कपट तेहीज विषवेली. ते केवी ठे ? तो के साधुपणामां  
 तप प्रमुखने पण स्त्रीवेदनी देवावाली ठे, एवी दुःखदायी जाणीने तेने तमे ( अज्जवकीले के० )  
 मायाना त्यागशी आर्जत जे सरलता तद्रुप खीलाए करीने ( सहज सलीले के० ) सहजे महेनत  
 विना लीलाए करी सहित ( सामटी के० ) एकठी करीने जरू मूलशी उखेकीने नाखी दीधी एवा  
 ठो ॥ १ ॥ वळी परिग्रहनी उपर वांढा जे इच्छा तेने मूर्च्छा कहीए. ते मूर्च्छारुप जले करीने जरयो,  
 अने ( गहन के० ) उंमो ( गुहरियो के० ) जेनो पार पामीए नहीं, एटले कषायवंत सामान्य  
 पुरुष तेनो पार पामी शके नहीं, ते अज्जव्यने अनादि अनंत ठे, अने जव्यने अनादि सांत ठे.  
 एवो ( लोन्नो के० ) लोन्न कषायनो ( दरियो के० ) समुद्र, ते मूर्च्छारुप पाणीए जरेलो ठे, तेने ( तें  
 के० ) तमे ( मुत्तितरीशुं के० ) मुक्ति जे निलोन्नतारुप गुण तद्रुप तरी एटले वहाण कहीए, तेणे  
 करीने ( तरीयो के० ) तखो, एटले तरीने पार पास्या, एतावता तमे निलोन्नी थया ठो. ए उक्त,  
 क्रोध, मान, माया अने लोन्न मली चार कषाय जे ठे, ते केवा ठे ? तो के चार गतिने विषे जे  
 संसरवुं, तेने संसार कहीए. तेज ( कष के० ) संसार तेनो ठे ( आय के० ) लाज जेने विषे, तेने  
 कषाय कहीए, माटे ए चार कषाय ते ( जव के० ) संसार तद्रुप ( तरु के० ) वृद्ध एटले संसाररुप  
 वृद्ध तेना पाया ठे, केसके ज्यांसुधी ए कषाय ठे. त्यांसुधी ए संसार ठे, जवतरुना पाया ठे, ते  
 चार कषायना अनंतानु बधी आदिक घणा जेदो ठे, अने घणा खेदना देनारा ठे, ते खेदादिक  
 दोष सहित चारे कषायने ( निकंदी के० ) निकंदन करी नाख्या, माटे ( तुं जयो के० ) तमे जय-  
 वंता वत्तो. अर्थात् कषायने कंद जे मूल ते सहित काढवाने तमे समर्थ थया ठो ॥ ३ ॥

कंदर्पे दर्पे सवि सुर जीत्या ॥ वि० ॥

ते तें इक धक्के विक्रम पक्के मोमीयो ॥ वा० ॥

हरिनादे जाजे गज नवि गाजे ॥ वि० ॥

अष्टापद आगल ते पण बागल सारिखो ॥ वा० ॥ ४ ।

अर्थ—बली हे स्वामिन् ! तमे केवा ठो ? तो के सर्व जगतमां सुर असुरादिकमां पण कंदर्प महाबलवान् हे. जे कंदर्पे पोताना बलने ( दर्पे के० ) अहंकार जे उन्माद तेणे करीने इंद्र चंद्र, नागेंद्र, हरि, हर, ब्रह्मादिक ( सवि सुर जीत्या के० ) सर्वे देवताने जीत्या ठे, परंतु देवतामांहे कोश्य कंदर्पने जीत्यो नथी, अर्थात् सर्व स्वानुकूल चेष्टावंत कीधा, एवो सर्वोत्तम बलिष्ठ जे कंदर्प, तेने तमे तमारा ( विक्रम पक्के के० ) पंक्तिवीर्योद्भासरूप परिपक्व बल पराक्रम स्वरूपाज्जिरमणरूप ध्यानना एक धक्काए मरमी नाख्यो—हेलामां मोमी नाख्यो, अर्थात् अध्यात्ममार्गीने काम जीतवो दुर्लभ नथी. अथवा तमारा पराक्रमने परिपाकपणे एटले चोथा व्रतना नवकोटि पञ्चरूपाणने करवे करीने ( तें इक धक्के के० ) तमे एक धक्कामांज एटले घणा काळ अज्यास करवो न पड्यो, मात्र एक धक्कामांज ते कंदर्पने मोमी नाख्यो,—दूर करी नाख्यो. हवे ए उक्त अर्थ दृष्टांते करीने दृढ करे ठे. सर्व तिर्यचोमांहे सिंह बलिष्ठ ठे, केमके जो पण मद सहित गर्जारव करता एवा सहस्रगमे हाथीओनी घटा मळेळी होय, तोपण एक ( हरिनादे के० ) सिंहने नादे एटले शब्द करवे करीने ते गजनी श्रेणी गाजे नहीं एटले गर्जावर करी शके नहीं. सिंहनो शब्द सांनली सर्वे गजो दश दिशाने विपे जागी जाय, पण कोश्य उजो रहे नहीं. एवो बलिष्ठ सिंह ठे, ते पण अष्टापद

नामे जनावरनि आगल ( ठागल के० ) बोकमा जेवो थइ जाय, अर्थात् सर्व जनावरोमां ठाग नि-  
र्बल कहेवाय ठे, तेनी सरखो थई जाय, तेम हे मुनीश्वर ! ते कंदर्पे सर्वने जीत्या, पण कंदर्पने  
जीतनार ते तमेज एकला थया, माटे तमे निर्विषयी थया ठो ॥ ४ ॥

रति अरति निवारी जय पण ज्ञारी ॥ वि० ॥

तें मन नवि धरीया तेहज मरीया तुजथी ॥ वा० ॥

तें तजीय दुगंगा शीतुज वंगा ॥ वि० ॥

तें पुग्गल अप्पा बिहुं परखे अप्पा लक्षणे ॥ वा० ॥ ५ ॥

अर्थ—हवे रति आदिक नोकशाय जे ठे, ए पण कषायनाज वधारनाराज ठे, ते माटे  
हे स्वामिन् ! रति जे कोइ मान पूजादि सत्कार करे, ते वारे शाता वेदनी पडे ते, अने अरति ते  
अपमान, तिरस्कार, उपसर्गादिक उपजे, ते वारे अशाता वेदवी पडे ते, ए वे शाता अशातारूप  
जे रति अने अरति ठे, तेने तमे नीवारी, अने वळी इहलोक जय, परलोक जय इत्यादिक सात जे  
ज्ञारे जय ठे, ते पण हे मुनिश्वर ! तमे मनने विषे धरयाज नहीं, एटले ए सात जयने तो तमे  
गणतीमां गणयाज नहीं, परंतु तमारामांथी क्रोधादिक गये थके एमने तमारी पासे रहेवुं मुष्कर  
थइ परुयुं, तेथी तेज सर्व जय उलटा तमारानी ( मरीया के० ) बीता थका पोतानो मेलेज दूर  
खसी गया, माटे तमे मोटा ऋषीश्वर ठो. वळी हे स्वामिन् ! ज्यांसुधी चित्तमां शुन अशुन राग  
द्वेषनां जोर दीण थयां नथी, त्यांसुधी दुगंगा ठे. परंतु ते तमारामां नथी, माटे ते दुगंगा पण  
तमे तजी, तो हवे शी तुज वंगा एटले कांइ पण वांग तमारे रही नथी. वळी तमे (पुग्गल के० )

પુદ્ગલ અને (અપ્પા કે૦) આત્મા, ઇટલે પૂરણ ગલન સ્વજાવ છે જેનો, તેને પુદ્ગલ કહીએ, તે પુદ્ગલ અનિત્ય  
અત એવ વિનાશી છે, અને આત્મા તે નિશ્ચે અવિનશ્વર નિત્ય છે, તે બેઉને પોતપોતાના લક્ષણને ઓલખવે  
કરી જૂદા જૂદા પદ્ધે કરી બેઉ પોતપોતામાં જિન્ન છે, એમ કરીસ્થાપ્યા છે ॥૫॥

પરિસહની ફોજે તું નિજ મોજે ॥ વિ૦ ॥

નવિ જાગો લાગો રણ જિમ નાગો એકલો ॥ વા૦ ॥

ઉપસર્ગને વર્ગે તું અપવર્ગે ॥ વિ૦ ॥

ચાલતાં નમીયો 'તું નવિ પમીયો પાશમાં ॥ વા૦ ॥ ૬ ॥

અર્થ—વઢી હે સ્વામિન્ ! દુધા, પિપાસા આદિ વાવીશ પરિસહની ફોજ તે આવ્યે થકે  
તેમાંથી તમે પોતાની મોજે સંયમમાર્ગે ચાલ્યા ગયાં, પરંતુ પરિસહના સમૂહથી વીક પામીને ( નવિ  
જાગો કે૦ ) તમે પાઠા જાગ્યા નહીં, લગારમાત્ર પણ તેનો જય ગણ્યો નહીં. ઉલટા સામા સંયમમા-  
ર્ગમાં લાગી રહ્યા. તે કયા દૃષ્ટાંતે ? તો કે ( રણ જિમ નાગો એકલો કે૦ ) નાગો જે હાથી, તે જેમ  
રણસંગ્રામમાં એકલોજ લાગ્યો રહે, શસ્ત્રના ઘણા પ્રહાર પોતાની ઉપર પડે, તોપણ રણમાંથી પાઠો  
ઝંસરે—લસે નહીં, તેમ તમે પણ પાઠા જાગતા નથી, માટે એ આશ્ચર્ય જાણવું. વઢી ઉપસર્ગો બે પ્રકા-  
રના છે. તેમાં જે સ્ત્રીના હાવજાવ, વિચ્છ્રમવિલાસાદિક વિષયપ્રાર્થના પ્રમુખે કરીને થાય તે અનુલોજ  
ઉપસર્ગ કહીએ, અને અનેક પ્રકારનાં તામન, તર્જનાદિકં કરીને જે થાય, તે પ્રતિલોજ ઉપસર્ગ  
કહીએ. એવા જે ઉપસર્ગનો વર્ગ ઇટલે સમૂહ, તે હે મુનિ ! અપવર્ગ જે મોદ્દ તેના માર્ગ જાણી ચાલતાં

થકાં તમને નહ્યો, પરંતુ તમે તે ઉપસર્ગના પાશમાં પડ્યા નહીં, એવી તમારી સમર્થાઈ છે, માટે  
ધન્ય છે તમને ! હે સ્વામિન ! તમે મોક્ષસુખના અજિલાષી છો, અને તમે સંસારને દુઃખમય જાણ્યો છે ॥૬॥

દોય ચોર ઊઠતા વિષમ વ્રજંતા ॥ વિ૦ ॥

ધીરજપવિદંમે તેજ પ્રચંમે તામીયા ॥ વા૦ ॥

નદ્ધારણ તરતાં પાર ઉતરતાં ॥ વિ૦ ॥

નવિ મારગ લેવા વિગત વિશેષા દેખીએ ॥ વા૦ ॥ ૭ ॥

અર્થ—વઢી હે મુનિ ! તમને મોક્ષમાર્ગે જાવા જણી આત્માના અધ્યવસાય શુદ્ધ પ્રવ-  
ર્તતાં, એ માર્ગે ચાલતાં રાગ અને દ્વેષ એ બે ચોર ઊઠ્યા. એ બે કેવા છે ? તો કે ચાર કષાયનાં મૂલ  
છે, કારણ કે ક્રોધ અને માન એ બે દ્વેષનાં છે, તથા માયા અને લોભ એ બે રાગનાં છે, તે રાગ  
દ્વેષરૂપ બે ચોર ઊઠતાં તેમણે વિષમ ઇટલે પરમ આકરે જવપર્યટનરૂપ માર્ગે ( વ્રજંતા કે૦ ) લઈ  
જવાનું મન કરવા માંડ્યું. તેમણે વિચાણું જે, એ જીવ સંસાર મધ્યે આપણા ટોળામાંહેથી જતો  
રહે છે, માટે તેને લેવા તે ચોર ઊઠ્યા, પરંતુ તમારી કોઈ આત્મપરિણામની નિર્મલ ધારારૂપ ધીરજ  
જે ધૈર્ય, તટ્પૂર્ણ ( પવિદંડે કે૦ ) વજ્રનો જે દંડ, તેણે કરી ( તેજ પ્રચંડે કે૦ ) પ્રચંદ્ર તેજપણે ઇટલે  
આકરાશપણે ( તામીયા કે૦ ) તામના કરી હણ્યા, તેથી તે બેજ તમારાથી દૂર રહ્યા. તે એવા કે  
ફરી પાઠા સંસારમાંહે તમને હુકમ પાળ આવે નહીં, એવી શીલામણ તેને મઢી. વઢી ( નદ્ધારણ  
કે૦ ) નદીનો ધરનાર જે સમુદ્ર છે, તે અહીં અપારાવાર જે સંસારસમુદ્ર, તેને પોતાને જીવબલે,  
પોતાને પરાક્રમે, કોઈની સહાય લીધા વિના તરતાં ઇટલે તરીને તેનો પાર જે કાંઠો તેને ઉતરતાં



થકાં ( નવિ મારગ લેવા કે૦ ) કાંઈ માર્ગનું લેખું નથી, એટલે સંસારસમુદ્ર તરીને કાંઠે જવાય તેના ઘણા માર્ગો છે, અર્થાત્ જેટલા જીવના જોદ છે, તેટલા માર્ગ પણ અનુમાને જાણવા, માટે ( વિગત કે૦ ) ગયું છે વિશેષણું જેથી, એમ કહ્યાથી આટલાજ માર્ગ થયા એવી સ્વર ન પડે, જે આ માર્ગ અમુક ગતિનો અમુક જીવવિશેષનો, એમ સ્પષ્ટ માલમ પડે નહીં, એવા ગણતી વિનાના સંસાર-સમુદ્રના માર્ગ છે ॥ ૭ ॥

તિહાં જોગનાલિકા સમતા નામે ॥ વિ૦ ॥

તેં જોવા માંની ઉતપથ ઠાંની ઉદ્યમે ॥ વા૦ ॥

તિહાં દીઠી દૂરે આનંદપૂરે ॥ વી૦ ॥

ઉદાસીનતા શેરી નહીં જવફેરી વક્ર છે ॥ વા૦ ॥ ૮ ॥

અર્થ—ત્યાં હે સ્વામિન્ ! તમે અધ્યવસાયની સ્થિરતાએ કરીને વિચાસ્યું જે મારે તો મુક્તિપુરી સાથે પ્રયોજન છે, તે વારે મનની જ્યાં ચંચલતા છે, ત્યાં તો જવાજિનંદીપણું છે, માટે તમે મનની ચંચલતાનો સ્થિર જાવ કરી મન, વચન, કાયા એ ત્રણેનું જે જિન્નપણું છે, તે ત્રણેની એકાગ્રતા કરી, તે વારે સમતા એટલે સમપણે અધ્યવસાય કસ્યા એવા ત્રણ યોગરૂપ સમતા નામે યોગની જે પ્રણાલિકા, તેને તમે જોવા માંની, અને વીજા ઘણા માર્ગ દેખીને તે સર્વને ઉન્માર્ગ કરી જાણ્યા, એટલે તમે જોયું જે, વીજે માર્ગે સિદ્ધપણું નથી. સમતા નામે યોગની નાલિકા જો જડે, તો તેજ કા-મની છે, તે વારે ઉતપથ જે ઉન્માર્ગ, તેને ઠાંની ઉદ્યમે કરી તે સમતાયોગનાલિકાનેજ નિશ્ચલપણે જોવા માંની. તે સમતાનાલિકા જોતાં જોતાં ત્યાં ( દૂરે કે૦ ) વેગલેથી સમતારૂપ જે યોગનાલિકા



तेने ( आनंदपूरे के० ) आनंदना पूरे हे मुनीश्वर ! तमे दीठी. अथवा योगनालिका दीठी, ते वारे आनंदनो पूर थयो. हवे ते योगनालिका सुधी केम पहुँचवुं ? ते माटे तेनो सरल मार्ग जोवा लाग्या. ते मार्ग जोतां उदासीनता नामे शेरी हाथमां आवी, एटले सर्वसंसारी जाव गगनात्रवत्, क्षणिक, दृष्टनष्ट, एवी रीते धनादिक उपर जे उदासीन परिणाम, तेने उदासीनता कहिए, ते उदासीनताने आदरीने ते उदासीनता शेरी हे मुनि ! तमे हाथ कीधी, अने ते उदासीनता जेणे आदरी, तेणे ( नहीं जवफेरी वक्र ठे के० ) जव जे संसार तेमांहे फरवुं, तेनुं वक्रपणुं नथी, एटले तेनी वांकाइ ज्यां नथी एवी ठे. अर्थात् जेने एक सरल गति तेने एक मोक्षगतिज होय, तेथी तमे पण तेज गतिप्रापक ठो ॥ ८ ॥

ते तुं नवि मूके जोग न चूके ॥ वि० ॥

बाहिर ने अतर तुंज निरंतर सत्य ठे ॥ वा० ॥

नय ठे बहुरंगा तिहां न एकंगा ॥ वि० ॥

तुमे नयपदकारी ठो अधिकारी मुक्तिना ॥ वा० ॥ ९ ॥

अर्थ—ते उदासीनता शेरी तमारे हाथ आव्या पढी तेने ( तुं नवि मूके के० ) तमे मूको नहीं, कारण के, तसे मनमांहे विचार्युं जे, अनादि कालना जवकांतारमाहे अटन करतां करतां अपूर्व अज्यासे आत्मानी परिणति सुधरे, तेथी चिंतामणि, कामकुंज, कामगवीनी परे दुष्प्राप्य एवी वस्तु पासिने जो प्रमादादि दोष लगाकीश, तो ए मुजथी वेगली जती रहेशे, एम चिंतवीने हवे ते शेरीने तसे न मूको, अने ( जोग न चूके के० ) मन, वचन, कायना योग एका-

પ્રતામાં લીધા છે, તેને તમે ન ચૂકો એટલે ન મૂકો, માટે (તુંજ કે०) તમેજ (બાહિર ને અંતર કે०) બાહ્ય અને અચ્યંતરમાં (નિરંતર કે०) અંતર રહિત હરહમેશ (સત્ય છે કે०) સાચા હો, એટલે જિન્ન નથી, જેવા બાહ્ય સત્ય હો, તેવા માંહે-અંતરમાં પણ સત્ય હો. વળી હે સ્વામિન્! (નય છે બહુરંગા કે०) નય તે ઘણા પ્રકારના છે, તે જેમકે નૈગમ, સંગ્રહ, વ્યવહાર, ઋજુસૂત્ર, શબ્દ, સમન્નિરુદ્ધ અને એવંચૂત, એ સાત મૂલ નય જાણવા. તે એકેકા નયના વળી સો સો જોડ છે, સર્વ મલી સાત નયના સાતસેં જોડ થાય છે, તે સર્વના જિન્ન જિન્ન સ્વજ્ઞાવ છે, પણ ત્યાં તે નય (ન એકંગા કે०) એકંગા નથી. તે મૂલ સાત નયમાં પણ વળી એક અપેક્ષાએ પ્રથમના ચાર નય તે વ્યવહારના ધરના છે, અને ઉપરના જે ત્રણ નય તે નિશ્ચયના ધરના છે, અને વીજી અપેક્ષાએ પહેલા ત્રણ નય વ્યવહારના ધરના છે, અને પાઠલા ચાર નય નિશ્ચયના ધરના છે. તે સર્વના મત જૂદા જૂદા છે, પણ શ્રીવીત-રાગનો મત સર્વ નય સમ્મત છે, એવા વિવિધ પ્રકારના રંગના નય તે એકંગા નથી, તેમાં તમે (નય-પદ્ધત્કારી કે०) ઉપરના નિશ્ચયના ધરના જે ત્રણ નય છે, તેના પદ્ધત્કારી હો, તમે કેવલ એક અદ્વિતીય કર્મલેપરહિત મોક્ષના અધિકારી હો. એતાવતા હવે તમારે મોક્ષ વિના વીજે વયાંડ જવું નથી ॥ ૯ ॥

તુમે અનુજવ જોગી નિજ ગુણ જોગી ॥ વિ૦ ॥

તુમે ધર્મસંન્યાસી શુદ્ધ પ્રકાશી તત્ત્વના ॥ વા૦ ॥

તુમે આતમદરસી ઉપશમ વરસી ॥ વિ૦ ॥

સિંચો ગુણ વામી થાયે તે જામી પુણ્યશું ॥ વા૦ ॥ ૧૦ ॥

અર્થ—વઢી હે મુનીશ્વર ! તમે અનુજવ જે આત્મસ્વજાવરમણ, તેના યોગી ઢો. આત્માના મૂલ ગુણનો જે સ્વરેસ્વરો વિચાર કરવો, તદ્દુપ અનુજવ તમને પ્રગટયો ઢે. વઢી તમે અનંતજ્ઞાન, અનંતદર્શન, અનંતચારિત્ર, અકષાયી, અવેદી, અયોગી, અલેશી, અર્તીંદ્રિય પ્રમુખ (નિજ ગુણ કેઁ) પોતાના ગુણ તેના જ્ઞાત્તા ઢો. વઢી આત્મધર્મ ચોથા ગુણઠાણાથી મંજાણો તે વ્યવહાર ધર્મ, તેમાં ચૌદમા ગુણઠાણાનો નિશ્ચય ધર્મ ંવા ધર્મને સમ્યક્ પ્રકારે (ન્યાસ ઢંઁ) જે સ્થાપે ઢે, તેને ધર્મ-સંન્યાસી કહીં. તે તમે ધર્મસંન્યાસી ઢો. વઢી જે માર્ગથી મુક્તિપદ પામીં, તે તત્ત્વમાર્ગ જાણવો. તે તત્ત્વમાર્ગના ગુરુ પ્રકાશના કરનાર ઢો. વઢી હે મુનીશ્વર ! તમે (આત્મદરસી કેઁ) આત્માને વિજ્ઞાવ દશાથી નિવારીને સ્વજાવ દશામાં સ્થાપ્યો, કેવલજ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્રરૂપ, આત્માનો મૂલ ધર્મ ઢે, તેનેજ ંકાંતે સ્થાપીને આત્મગવેષણા કરો, ંવા તમે આત્મદર્શી ઢો. વઢી તમે શાંત રસને નિકટવર્તી કરીને સેટાદિક દોષને દૂર કરી કેવલ ઉપશમરૂપ વરસાદની વૃષ્ટિના વરસાવનારા ઢો. વઢી તમે તમારા આત્મિક ગુણની વામી, તેને ઉપશમ રસ જે શાંત રસ, તદ્દુપ પાળીં કરીને સિંચો, જેમ તે (પુણ્યશું કેઁ) પુણ્ય સંઘાતે જામી ંાય, તેજવંતી ંાય. પુષ્ટ ંાય, ંટલે ગુણ પુષ્ટ ંાય, ગુણગણવૃદ્ધિમત્તાં પુણ્યથી ધર્મ વધે, પઢી દ્રવ્યધર્મથી જ્ઞાવધર્મ પણ પાતો ॥ ૧૦ ॥

અપ્રમત્ત પ્રમત્ત ન દ્વિવિધ કહીજે ॥ વિ૦ ॥

જાણંગ ગુણઠાણંગ ંકજ જાવે તેં ગ્રહ્યો ॥ વા૦ ॥

તુમે અગમ અગોચર નિશ્ચય સંવર ॥ વિ૦ ॥

ફરસ્યું નવિ તરસ્યું ચિત્ત તુમ કેરું સ્વપ્નમાં ॥ વા૦ ॥ ૧૧ ॥

અર્થ—વઢી ઢઠું પ્રમત્ત ગુણઠાણું અને સાતમું અપ્રમત્ત ગુણઠાણું, એ બે ગુણઠાણાં સાધુ  
 ચારીત્રીયાને રહેવાનાં છે. તેની એકેકની અંતર્મૂર્ત્ત પ્રમાણ સ્થિતિ છે, બે ગુણઠાણાંની મલી દેશે  
 ઝળી એક પૂર્વકોટિ વર્ષની સ્થિતિ છે, તે બે ગુણઠાણાં યતિ આશ્રયી કહ્યાં છે, પણ હે સ્વામિન્ !  
 તમારે વિષે એ બે ગુણઠાણાં ( ન દ્વિવિધ કહીજે કે૦ ) બે પ્રકારે છે, એમ નહીં કહેવાય, તમારે  
 વિષે તો ( જાણંગ કે૦ ) ઉપયોગ યુક્ત જે ( ગુણઠાણંગ કે૦ ) ગુણનું સ્થાનક ( એકજ જાવ તે કે૦ )  
 તે એકજ અપ્રમત્ત ગુણઠાણાના જાવે ( તેં ગ્રહ્યો કે૦ ) તમે ગ્રહણ કર્યું છે, એટલે તમે તો એક સા-  
 તમા અપ્રમાદી ગુણઠાણાનોજ જાવ ગ્રહણ કર્યો છે, કેમકે ઘણા સાધુજનોને અંતર્મૂર્ત્ત ઢઠું પ્રમત્ત  
 એટલે પ્રમાદી ગુણઠાણું રહે છે, વઢી અંતર્મૂર્ત્ત સાતમું અપ્રમાદી ગુણઠાણું રહે છે. ત્યાં અંતર્મૂર્ત્ત  
 તે જઘન્યથી તો નવ સમયનું છે, અને ઉત્કૃષ્ટ બે ઘડીમાં એક સમય ડુંડું છે. અને મધ્યમ તો  
 અંતર્મૂર્ત્તના અસંખ્યાતા વિકલ્પ થાય છે, તેમાંહે જે સાધુ લઘુ જઘન્ય અંતર્મૂર્ત્તના કાલપ્રમાણ  
 ઢઠે ગુણઠાણે રહીને ઉત્કૃષ્ટ અંતર્મૂર્ત્ત કાલપ્રમાણ સાતમે ગુણઠાણે રહે, તે વારે તે સાતમે  
 અપ્રમાદી ગુણઠાણેજ ઘણો ગુણઠાણે રહ્યો કહેવાય. તેમ તમે પણ સાતમે ઘણા કાલ લગણ અ-  
 પ્રમાદી થકાજ રહો ઢો, માટે તમે એકજ સાતમા ગુણઠાણાનો જાવ ગ્રહ્યો છે, તેનાજ અંગીકાર કર્તા  
 ઢો. વઢી તમારું સ્વરૂપ કોઈને ગમ્ય નથી, માટે તમે અગમ ઢો. વઢી હે સ્વામિન્ ! તમારા આત્માના  
 અધ્યવસાય ચર્મદષ્ટિવાલાને ગોચર નથી, માટે તમે અગોચર ઢો. વઢી તમારું ચારિત્ર નિશ્ચયથી  
 છે, માટે તમે નિશ્ચયરૂપ ઢો. તથા ( સંવર કે૦ ) તમે પાંચ ઇન્દ્રિયને સંવરી છે, હવે નવાં કર્મ તમને  
 બાંધવાં નથી, પરંતુ મૂલગાં છે, તેને ક્ષય કરશો, માટે તમે સંવરરૂપ ઢો. વઢી હે પ્રજુ ! તૃષ્ણારૂપ  
 તૃષાણ તમારું ચિત્ત સ્વપ્નમાં પણ ફરસું નથી, એટલે તૃષ્ણા છે, તે કર્મની વધારનારી છે. તેને તો તમે

પ્રથમથીજ પોતાને વશવર્તી કરી છે, કેમકે જો વશ ન હોય, તો સ્પર્શે, માટે તમારું ચિત્ત સ્વપ્નમાં  
પણ તૃષ્ણા સ્પર્શ્યું નથી. વઢી પ્રકારાંતરે હે મુનીશ્વર ! સાધુ ઢઠા સાતમા ગુણઠાણાના વાસી  
હોય, પણ તમારામાં ઇ બે ગુણઠાણાં નથી. તમારે વિષે જાણપણું તો બે ગુણઠાણાંનું છે, પણ જાવથી  
ઁક સાતમું ગુણઠાણુંજ ગ્રહ્યું છે ॥ ૧૧ ॥

તુજ મુદ્રા સુંદર સુગુણ પુરંદર ॥ વિ૦ ॥

સૂચે અતિ અનુપમ ઉપશમ લીલા ચિત્તની ॥ વા૦ ॥

જો દહન ગહન હોય અંતરચારી ॥ વિ૦ ॥

તો કિમ નવપદ્મવ તરુઅર દીસે સોહતો ॥ વા૦ ॥ ૧૨ ॥

અર્થ—વઢી હે મુનિરાજ ! ( તુજ મુદ્રા સુંદર કે૦ ) તમારી બાહ્ય પ્રકારે મુખ પ્રમુખ શ-  
રીરની મુદ્રા દેખતાં થકાં ઘણીજ ( સુંદર કે૦ ) મનોહર લાગે છે, માટે તે મુદ્રા ( સુગુણ કે૦ ) જલા  
ગુણ તેની ( પુરંદર કે૦ ) ઇંદ્ર છે, કારણ કે સંસારી જીવમાં પહેલા ગુણઠાણાવાલાથી ચોથા ગુણઠાણા-  
વાલામાં ઘણા ગુણ હોય. વઢી ચોથાવાલાથી પાંચમા ગુણઠાણે વર્તતા જીવોમાં વધારે ગુણ હોય.  
તેથી પણ તમે તો ઢઠા સાતમા ગુણઠાણે રહ્યા છો, માટે તે ગુણઠાણાં પ્રમાણેજ તમારા જલા ગુણ  
બાહ્ય આકારે દેખાય છે. ઁવી જે તમારી બાહ્યની મુદ્રા, તેજ અમોને અત્યંત અનુપમ ઁટલે ઉપમાઁ  
રહિત ઁવી તમારા અંતરમાં ( ચિત્તની કે૦ ) અંતઃકરણની પણ ઉપશમ ઁટલે શાંત રસમય જે  
લીલા, તેને ( સૂચે કે૦ ) સૂચવે છે ઁટલે જણાવે છે. અર્થાત જેવી તમારી બાહ્યથકી ઉપશમ રસની  
લીલા દેખાય છે, તેવુંજ અંતરમાં તમારું ચિત્ત પણ ઉપશમ રસમયજ છે. અહીં કોઈ પૂછે જે, બાહ્ય

ઇંગિતાકાર દેખીને અંતરમાં પણ તેવોજ પરિણામ હશે, એમ તમે જ્ઞા ઉપરથી જાણો ઠો ? કદાપિ  
 બહારની મુદ્રા તો સુંદર દેખો ઠો, પણ અચ્ચંતરમાં દોષ સહિત હશે તો ? એમ પૂઠનારને દૃષ્ટાંતપૂર્વક  
 ડતર આપે ઢે કે, જો ( તરુચ્ચર કેઠ ) વૃદ્ધ તેને ( અંતરચારી કેઠ ) અંતરંગ-વચ્ચે થરુમાં-કોટરમાંહે  
 ( દહન કેઠ ) અગ્નિ ડરથો હોય, તો પઠી તે વૃદ્ધ વહારથી પણ કેવી રીતે નવપહ્લવ થકું ( સોહતો  
 કેઠ ) શોડતું દેચાય ? અર્થાત્ નજ દેચાય. તેમ તમારા અંતરમાંહે જો ડપશમ લીલા ન હોય, તો  
 વાહ્યાકારે પણ સમતામય મુદ્રા ક્યાંથીજ હોય ? માટે હું જાણુ તું જે, વાહ્યથર્કી તમારી મુદ્રા ગુણ-  
 વંતી દેચાય ઢે, તો અંતરંગમાં પણ તમે ડપશમ ગુણે કરી સંનૃત પૂર્ણ ઠો, તેથી સુગુણ પુરંદર ઠો ॥ ૧૨ ॥

વૈરાગી ત્યાગી તું સોજાગી ॥ વિઠ ॥

તુજ શુદ્ધ મતિ જાગી જાવઠ જાંગી મૂલથી ॥ વાઠ ॥

જગપૂજ્ય તું મારો પૂજ્ય ઢે પ્યારો ॥ વિઠ ॥

પહેલાં પણ નમીયો હવે ડપશમીયો આદર્યો ॥ વાઠ ॥ ૧૩ ॥

અર્થ—વઢી હે સ્વામિન ! તમે વૈરાગી ણટલે રાગ રહિત ઠો. વઢી તમે વાહ્ય અને અ-  
 ચ્ચંતર ણવા વે પ્રકારના સંયોગના ત્યાગી ઠો. તેમાં વાહ્યથી તો સ્ત્રી, પુત્ર, ધન, ધાન્યાદિક પરિગ્રહ,  
 તેથી રહિત ઠો, અને અંતરંગથી ક્રોધાદિક કપાય જે રાગ દ્વેષાદિક યોગ તથા અવિરતિ, મિથ્યા-  
 ત્વથી રહિત ઠો, માટે ત્યાગી ઠો. વઢી તમે સોનાગ્યવંત ઠો. વઢી હે કૃપીશ્વર ! તમને જલ્દી મતિ  
 જે રુઢી બુદ્ધિ તે જાગ્રત થદ્, અને કુમતિનો નાશ થવાથી સુમતિનું રાજ્ય થયું, તેથી જવત્રમણપ-  
 રંપરાદિકની જે જાવઠ હતી, તે જાંગી ગદ્, ણટલે તમારે જવનો હઠ તથા જવની અનાદિ સ્થિતિ

तथा जावठ एटले दरिद्रपणुं, ते सर्व मूलथी जांगी गयुं, माटे हवे तमे न्याल थया. वळी हे मुनि!  
 तमे स्वर्ग, मृत्यु अने पातालरुप त्रण जगतमां सुर, असुर अने मनुष्य, तेहने वृंदे समूहे करी  
 पूजनीय ठो, माटे तमे जगत्त्रयपूज्य ठो, एटले त्रण जगतने पूजवा योग्य ठो, अने मारा तो वळी  
 अत्यंत वद्वज प्यारा पूज्य ठो, शमाटे जे पहेलां पण ( नमीयो के० ) पूर्वे पण गृहस्थाश्रममां तमे  
 मारे नमवा योग्य ठो, केमके तमे मारा काका थाउं ठो, ते पिताने ठेकाणे ठो, जे माटे उत्तम  
 विवेकवंत पुरुषने वृद्धनो विनय करवो उचित ठे. विनय ठे, ते सहज श्रीजिनशासननुं मूल ठे.  
 विनयी पुरुष धर्म पामे, सुलजबोधी थाय, विनयथी देव, दानव सर्व वशवर्ती थाय, आचारनुं मूल  
 पण विनय ठे, सर्व शुभ गुण विनयने वश ठे, माटे तमे प्रथम पण नमवा योग्य हता, अने हवे  
 तो वळी उपशमीयो एटले कषायादिक उपशमकारक जे धर्म तेने तमे आदरथो एटले अंगीकार  
 करथो, अर्थात् चारित्र आदरयुं, तेथी तमे त्रणे जगतने नमवा योग्य थया. तेमां मारा तो वळी  
 विशेषे करी नमस्कार करवा योग्य तथा पूजा, सत्कार, सन्मान करवा योग्य ठो, माटे हुं आपने  
 वारंवार वांटुं बुं. एम अनेक युक्ति सहित ज्ञानना जाणवाथकी विनयवचने करीने जक्ति सहित  
 अनेक प्रकारनी स्तवना श्रीपाळे करी. तेमांथी किंचित मात्र अहीं कही देखामी ठे ॥ १३ ॥

एम चोथे खंमे राग अंखमे संथुणयो ॥ वि० ॥

जे मुनि श्रीपाळे पंचमी ठाळे ते कह्यो ॥ वा० ॥

जे नव पद महिमा महिमाण मुनि गावशे ॥ वि० ॥

ते विनय सुजश गुण कमला विमला पावशे ॥ वा० ॥ १४ ॥



અર્થ—એ પ્રકારે ચોથા ધ્વનિને વિષે અધ્વનિ રંગે એટલે અધ્વનિ આનંદે કરી સહિત અથવા પાઠાંતરે રાગ અધ્વનિ એટલે પૂર્ણ રાગે કરી જે ( મુનિ કે ) અજિતસેન મુનિ મહારાજને ( શ્રીપાલે કે ) શ્રીપાલ રાજાએ ( સંયુગ્યો કે ) સસ્તવ્યો વચ્ચાણ્યો તે અહીં પાંચમી ઢાલે કરીને કહ્યો. શ્રી-સિદ્ધચક્ર પ્રતિષ્ઠિત નવ પદનો મહિમા તેને મોટા મહિમાએ કરીને જે મુનિ સાવચ વ્યાપાર રહિત થકો ગાશે, અથવા અહીં મુનિની પ્રધાનતા કરી, પરંતુ ઉપચારથી ગૃહસ્થ પણ લેવો, માટે મુનિ અથવા ગૃહસ્થ જે ગુણ ગાશે તે વિનય અને જલો યશ તદ્ગુણ તેની ( કમલા કે ) લક્ષ્મીને ( વિમલા કે ) નિર્મલપણે પામશે. અથવા એ રાત્ર પ્રથમ શ્રીવિનયવિજય ગણિયે રચવા પ્રારંભ કર્યો હતો. તેમણે ત્રીજા ધ્વનિની પાંચમી ઢાલમાંહેલી એકવીશ ગાથા પર્યંત રચી, તે વારે સમાધિસ્થ થયા—કાલ પ્રાત્ન થયા. તદનંતર શ્રીયશોવિજય ગણિયે પૂર્ણ કર્યો. તે અનુસારે શ્રીવિનય અને યશ એ વે કવિ કહે છે કે, જે મુનિ નવ પદ મહિમાને મહિમાએ કરી ગાશે, અથવા ( મહી માંહે કે ) પૃથ્વીને વિષે ગાશે તે જલા ગુણ સહિત સિદ્ધિરૂપ કમલાને પામશે. એમ જાણી ઉત્તમ પુરુષે નવ પદનું ધ્યાન ત્રિકાલ કરવું ॥ ૧૪ ॥

॥ દોહા ॥

અજિતસેન મુનિ હમ યુગ્મી, તેહને પાટ વિશાલ ॥

તમ અંગજ ગજગતિ સુમતિ, આપે નૃપ શ્રીપાલ ॥ ૧ ॥

કારજ કીધાં આપણાં, આરજને સુખ દીધ ॥

શ્રીપાલે વલ પુણ્યને, જે વોલ્યું તે કીધ ॥ ૨ ॥



શ્રી શ્રીપાલ રાજાનો રાસ

પ્રકાશક-શ્રાવક ભીમશી માળક.

ચારીઆ વીન્ડીંગ, પાચધુની, મુવઈ

શ્રીપાલ રાજા અને સૈન્ય



હવે શ્રીપાલ રાજા પોતાની જિત કરીને ચંપા નગરી માંહે પ્રવેશ કરતો હવો.

અર્થ—એ પ્રકારે અજિતસેન મુનિનું સ્તવન કરીને પઠી તેનો અંગજ ઇટલે પુત્ર ગજગતિ  
એવે નામે તે સુમતિ ઇટલે રુઢી બુદ્ધિનો ધણી છે, તેને શ્રીપાલ રાજાએ અજિતસેનની પાટે સ્થાપ્યો  
॥ ૧ ॥ એ રીતે પોતાનાં કાર્ય કર્યાં, અને આરજ જે સજ્જન પુરુષો તેમને સુખ દીધાં, ઇટલે સુખી  
કર્યા. એમ શ્રીપાલે પોતાના પુણ્યને બલે કરી જે મુલ્યથી બોલ્યો હતો, તે સર્વ સફલ કર્યું ॥ ૨ ॥

॥ હાલ છટ્ટી ॥ બલદ મલા છે સોરઠો રે લાલ ॥ એ દેશી ॥

વિજય કરી શ્રીપાલજી રે લાલ, ચંપા નગરીએ કરે પ્રવેશ રે ॥ સૌજાગી ॥

ટાલ્યા લોક ( ના સકલ ) કલેશ રે ॥ સો ॥

ચંપા નગરી ( તે ) બની સુવિશેષ રે ॥ સો ॥ શણગાર્યાં હાટ અશેષ રે ॥ સો ॥

પટકૂલે ગયા પ્રદેશ રે ॥ સો ॥ જય જય જાણે નર નારીજ રે લાલ ॥ ૧ ॥

ફરકે ધ્વજા તિહાં ચિહું દિશે રે લાલ, પગ પગ નાટારંજ રે ॥ સો ॥

માંડ્યા તે સોવન થંજ રે ॥ સો ॥ ગાવે ગોરી અદંજ રે ॥ સો ॥

જેણે રુપે જીતી છે રંજ રે ॥ સો ॥ બજને પણ હોય અચંજ રે ॥ સો ॥ જય ॥ ૨ ॥

અર્થ—હવે શ્રીપાલ રાજા ( વિજય કરી કે ૦ ) પોતાની જીત કરીને ચંપા નગરીમાંહે  
પ્રવેશ કરતો હવો. વઢી લોકનાં મનમાં એવા કલેશ હતા જે, આ ઠેકાણે શું જાણીએ શું થશે ? તે  
સદા સૌજાગી એવા શ્રીપાલે સર્વ લોકના કલેશ ટાલ્યા. તે સમયે ચંપા નગરીની શોજા વિશેષ પ્ર-  
કારે બની રહી, લોકોએ ચંપા નગરીનાં ( અશેષ કે ૦ ) સમસ્ત હાટની શ્રેણી શણગારી, પટકૂલ જે  
હીરાગલ વસ્ત્ર તેણે કરી તેના પ્રદેશ ઇટલે હાટની જીંતોને ઢાઢ લીધી છે. ચંપા નગરીનાં નર નારી

સર્વ લોકો ઠામ ઠામ શ્રીપાલ રાજાનો યશ જય જય શબ્દે ઘોલવા લાગ્યાં ॥ ૧ ॥ ચારે દિશાએ મોટી મોટી ધ્વજાઈ ફરકી રહી છે, પગલે પગલે નાટારંજ થઈ રહ્યો છે, ઠામ ઠામ સોનાના થાંજલા માંડ્યા છે, તે થંજ ઉપર માંચા માંડ્યા છે, તેની ઉપર બેઠી થકી (ગોરી કેળ) સ્ત્રીઝં તે (અદંત કેળ) કપટરહિતપણે માંગલિકનાં ગીત ગાય છે. તે સ્ત્રીઝં રૂપે કરી રંજાને પણ જીતે એવી છે, તે દેખી (બંજને કેળ) બ્રહ્માને પણ અચંબો થાય જે, આવા રૂપવાલીસ્ત્રીઝંને મેં કયે દિવસે ઘમી છે? ॥ ૨ ॥

સુરપુરી ઝંપા જે કરી રે લાલ, ચંપા હુઈ તેણ વાર રે ॥ સો ॥

મદમોદ સમુદ્રમાં સાર રે ॥ સો ॥ ફલીયો સાહસ માનુંં જદાર રે ॥ સો ॥

તિહાં આવ્યો હરિ અવતાર રે ॥ સો ॥

શ્રીપાલ તે કુલનો જદાર રે સો ॥ જય ॥ ૩ ॥

મોતી ચાલ ખરી કરી રે લાલ, વધાએ વર નાર રે ॥ સો ॥

કરકકણના રણકાર રે ॥ સો ॥ પગ ઝાંઝરના ઝમકાર રે ॥ સો ॥

કટિમેખલના ચલકાર રે ॥ સો ॥

વાજે માદલના ધોંકાર રે ॥ સો ॥ જય ॥ ૪ ॥

અર્થ—અહીં દૃષ્ટાંત કહે છે. જેમ કોઈક પુરુષ તપસ્યા કરવી, અથવા સત્ય વોલવું આદિક અનેક પ્રકારનાં સાહસ કરે છે, તેમાંના કોઈક સાહસને અંગીકાર કરીને પઠી તે સાહસ કરવાથી કોઈપણ પ્રકારનું શુભ સ્થાનક પામે, તેમ (સુરપુરી કેળ) સ્વર્ગપુરીએ વિચાર્યું જે, આ સ્થા-

નક કરતાં કોઈ વધારે કીર્તિનું સ્થાનક પામું, તો સારું. એવો (મદ કે०) અહંકાર તેનો (મોદ કે०) હર્ષ ધરતી થકી તેણે (સાર કે०) પ્રધાન સમુદ્રમાં (કંપા કે०) કંપાપાત કર્યો. તે હું એમ માનું બું કે, તે સુરપુરીનું (ઉદાર કે०) મોટું જે (સાહસ કે०) ધૈર્ય તે ફટ્યું. જે (તેણી વાર કે०) તે વચ્ચે તે ચંપારુષ થઈ, અને ત્યાં પોતાના કુલનો ઉદ્ધાર કરનાર એવો જે શ્રીપાલ તે (હરિ કે०) ઇંદ્રાવતાર થયો. અર્થાત્ તે ચંપા નગરી ઇંદ્રપુરીથી પણ અધિક બની રહી છે, અને ત્યાં શ્રીપાલ તે ઇંદ્રના અવતાર તુલ્ય છે ॥ ૩ ॥ હવે શ્રીપાલ રાજા જે વારે નગરીમાં પ્રવેશ કરે છે, તે વારે મોતી-ઉના ચાલ જરી કરીને (વર કે०) પ્રધાન સૌનાગ્યવતી સ્ત્રીનું તેને વધાવીલે છે, અને વધાવતી વચ્ચે તે સ્ત્રીનું (કર કે०) હાથમાં કંકણ પહેર્યાં છે, તેના રણકાર શબ્દ થાય છે, પગમાં જાંજર પહેર્યાં છે, તેનો ઝમકાર થઈ રહ્યો છે, કર્મમાં મેલના પહેરી છે, તેનો ચલકાર શબ્દ થઈ રહ્યો છે, વળી (માદલ કે०) પશ્વાજના ધમપ ધમપ ધોંકાર શબ્દ થાય છે ॥ ૪ ॥

સકલ નરેસર તિહાં મલો રે લાલ, અન્નિષેક કરે ફરી તાસ રે ॥ સો ॥  
 પિતૃપદ્મે થાપે ઉદ્ધાસ રે ॥ સો ॥ મયણા અન્નિષેક વિશેષ રે ॥ સો ॥  
 લઘુપદ્મે આઠ જે શેષ રે ॥ સો ॥ સીધો (જે) કીધો ઉદ્દેશ રે ॥ સો ॥ જય ॥ ૫ ॥  
 એક મંત્રી મતિસાગર રે લાલ, તિન ધવલના જે મિત્ત રે ॥ સો ॥  
 એ ચારે મંત્રી પવિત્ત રે ॥ સો ॥ શ્રીપાલ કરે શુભ ચિત્ત રે ॥ સો ॥  
 એ તો તેજે હુઝં આદિત્ત (અતિદત્ત) રે ॥ સો ॥

खरचे बहुलुं निज वित्त रे ॥ सो० ॥ जय० ॥ ६ ॥

कोसंबी नयरीथकी रे लाल, तेमाव्यो धवलनो पुत्त रे ॥ सो० ॥

तेनुं नाम विमल ठे युत्त रे ॥ सो० ॥

तेह शेठ कख्यो सुमुहुत्त रे ॥ सो० ॥ सोवन पटबंध सयुत्त रे ॥ सो० ॥

कीधा कोश ते अखय सुगुत्त रे ॥ सो० ॥ जय० ॥ ७ ॥

अर्थ—पठी ( सकल के० ) समस्त राजाज मलीने ( तास के० ) ते श्रीपाल राजानो पट्टा-  
जिपेक फरीथी करे, एटले एक तो पूर्वे वालपणामां पट्टाजिपेक कख्यो हतो, तेनो विरह थया पठी  
फरी हमणां पट्टाजिपेक कख्यो, माटे फरीथी ( पितृपट्टे के० ) पितानी पाटे घणा उद्धासथी स्थापीने  
राज्याजिपेक करता हवा, अने नव स्त्रीमांहे मयणासुंदरीने ( विशेष के० ) पट्टराणीपणे स्थापीने  
अजिपेक करथो. अने शेष जे आठ स्त्रीज रही, तेने लघु स्त्रीजने स्थानके पट्टाजिपेक कख्यो.  
श्रीपाले जे उद्देश धाख्यो हतो के, मारा जुजवलथी राज लजं, ते सर्व कार्य सिद्ध थयुं ॥ ५ ॥ एक  
मतिसागर नामे प्रधान जे बुद्धिनो समुद्र ठे, ते अने बीजा धवल शेठना जे त्रण मित्र हता, ते  
मलीने चारे महा पवित्र प्रधान ते श्रीपाले पोताना शुच चित्ते करीने कख्या. ए श्रीपाल तेजे करी  
( आदित्त के० ) आदित्य एटले सूर्य जेवो थयो, अने घणुं पोतानुं ( वित्त के० ) द्रव्य त्यां खरचवा  
लाग्यो ॥ ६ ॥ वळी कोसंबी नगाथी धवल शेठना पुत्रने तेमाव्यो, ते निर्मल मननो ठे, माटे तेनुं नाम  
विमल ठे ते युक्तज ठे, तेने शुच मुहूर्ते सोनेरी ( पट के० ) वस्त्रबंध सहित नगरशेठ कख्यो, वळी

तेना ( काश के० ) जंमार खजाना ते ( अखय के० ) कोइकाळे दाय थाय नहीं, एवा ( सु के० )  
जले प्रकारे ( गुत्त के० ) गुत्त करया एटले सुरक्षित करी तेने सोंप्या ॥ ७ ॥

उत्सव चैत्य अछाइयां रे छाल, विरचावे विधि सार रे ॥ सो० ॥

सिद्धचक्रनी पूजा उदार रे ॥ सो० ॥

करे जाणी तस उपगार रे ॥ सो० ॥ तेनो धर्मी सहु परिवार रे ॥ सो० ॥

धर्मे उद्धसे तस दार रे ॥ सो० ॥ जय० ॥ ८ ॥

चैत्य करावे तेहवां रे छाल, जेह स्वर्गशुं मांमे वाद रे ॥ सो० ॥

विधुमंरुल अमृत आस्वाद रे ॥ सो० ॥ ध्वज जीहे लीए अविवाद रे ॥ सो० ॥

तेणे गाजे ( ते ) गुहिरे नाद रे ॥ सो० ॥

मोमे कुमतिना उन्नाद रे ॥ सो० ॥ जय० ॥ ९ ॥

अर्थ—हवे ते श्रीपाल परमेश्वरना चैत्यने विषे अछाइ आदिक महोत्सव श्रेष्ठ विधिए  
करीने ( विरचावे के० ) रचावे ठे. त्यां ( उदार के० ) मोटी सिद्धचक्रजोनी पूजा ते श्रीसिद्धचक्रजोनी  
उपकार जाणीने करे ठे. एम ते श्रीपालनो सर्व परिवार धर्मिष्ठ ठे, अने तेनी ( दार के० ) स्त्रीउ  
पण धर्मने विषे उद्धसे एटले उद्धास पामे ठे ॥ ८ ॥ वळी जे स्वर्गनी साथे पण वाद करे, एवां  
परमेश्वरनां देरां करावे ठे, जे चैत्य पोतानी ध्वजारूप ( जीहे के० ) जीजे करीने विधुमंरुल जे चंद्र-  
मानुं मंरुल तेमांहे रहुं जे अमृत, तेनुं अविवादपणे आस्वादन करे ठे, ( तेणे के० ) तेने योगे

કરી તે ધ્વજાનં ગુહિર ઇટલે ગંજીર શબ્દે કરીને ગાજી રહી છે. એ ઉત્પ્રેક્ષા અલંકાર જાણવો. વઢી  
કુમતિ જે સાઠી મતિના ધણી તેના ઉન્માદને મોડે છે ઇટલે દૂર કરે છે ॥ એ ॥

પરુહ અમારી વજાવીયા રે લાલ, દીધાં દાન અનેક રે ॥ સો ॥

સાચવીયા સકલ વિવેક રે ॥ સો ॥

સમકિતની રાખી ટેક રે ॥ સો ॥ ન્યાયે રામ કહાયો (તે) ટેક રે ॥ સો ॥

તે રાજહંસ વીજા જોક રે ॥ સો ॥ જય ॥ ૧૦ ॥

અચરિજ એક તેણે કચું રે લાલ, મનગુપ્તગૃહે હુતા જેહ રે ॥ સો ॥

કર્ણાદિક નૃપ સસનેહ રે ॥ સો ॥ ઘોઝાવીયા સઘલા તેહ રે ॥ સો ॥

નિજ અદ્ભુત ચરિત અઠેહ રે ॥ સો ॥

દેખાવી નિજ જગ ગુણગેહ રે ॥ સો ॥ જય ॥ ૧૧ ॥

અર્થ—વઢી શ્રીપાલે અમારીના પરુહ વજાવ્યા, સુપાત્રને અનેક પ્રકારનાં દાન દીધાં.  
એમ તેણે ધર્મ સંવંધી સર્વ વિવેક સાચવ્યા. તથા શુદ્ધ દેવ, શુદ્ધ ગુરુ અને શુદ્ધ ધર્મરૂપ જે સમકિત,  
તેની ટેક રાખી. એ શ્રીપાલ ન્યાયમાર્ગમાં તો ટેક રામચંદ્રજી જેવો કહેવાણો, માટે તે સમયે શ્રીપાલ  
તે રાજહંસ સરખો છે, અને વીજા રાજા તે જોક ઇટલે દેરુકાં સરખા છે ॥ ૧૦ ॥ વઢી તે શ્રીપાલે  
એક અચરિજ કચું. તે કહે છે કે, પૂર્વે જે કરુણાદિક રાજાનં થયા છે. તે શૂરપણે, ત્યાગીપણે,  
જોગીપણે, ગુણવંતપણે લોકનાં મનમાં સસનેહપણે રહેતા હતા, તેથી જાણીએ જે, તે મનરૂપ જે ગુપ્ત

गृह एटले बंदीखानुं तेमां पड्या होय नहीं ? ते जे वारे ए श्रीपाल महागुणवंत प्रगट थयो, ते वारे एणे अद्भुत एटले आश्चर्यकारी अढेह एटले ठेह रहित पार विनानुं पोतानुं चरित्र देखानीने जगतमां गुणनुं घररुप पोते थयो, एटले दाने करी, यशे करी ते सर्वथी वधनो थयो, तेथी सर्व जन एनेज पूर्वोक्त विरुद्ध देवा लाग्या, अने आगलना राजवीओनां नामने विसारवा लाग्या, माटे ए श्रीपाले ते सर्वने मनरुप बंदीखानामांसी ठोकाव्या, ए आश्चर्य कयुं ॥ ११ ॥

श्रीपाल प्रतापथी तापीयो रे लाल, विधि शयन करे अरविंद रे ॥ सो० ॥

करे जलधिवास मुकुंद रे ॥ सो० ॥

हर गंग धरे निसपंद रे ॥ सो० ॥ फरे नाठा सूरज चंद रे ॥ सो० ॥

अरि सकल करे आक्रंद रे ॥ सो० ॥ जय० ॥ १२ ॥

तस जश ठे गंगा सारिखो रे लाल, तिहां अरि अपजश सेवाल रे ॥ सो० ॥

कपूरमांहे अंगार रे ॥ सो० ॥ अरविंदमांहे अलिवाल रे ॥ सो० ॥

अन्योन्य संयोग नीहाल रे ॥ सो० ॥

दीए कवि उपमा ततकाल रे ॥ सो० ॥ जय० ॥ १३ ॥

अर्थ—हवे श्रीपाल राजाना प्रतापनुं वर्णन करे ठे. ते श्रीपालना अत्यंत आकरा प्रतापरुप अग्निथी तप्यो थको विधि जे ब्रह्मा तेणे शीतल थवा माटे ( अरविंद के० ) कमल तेमां जइ शयन करयुं, अने मुकुंद जे श्रीकृष्ण तेणे ( जलधि के० ) समुद्रमां जइ वास करयो. प्रागवचनां



પાદુકા ઉપર જઇ સુઇ રહ્યો. વઢી ( હર કે० ) મહાદેવ પોતાને શીતલતા કરવા માટે માથાની ઉપર  
 ( નિસપંદ કે० ) નિશ્ચલપણે ( ગંગા ધરે કે० ) ગંગા નદીને ધારણ કરે છે, અને ચંદ્ર સૂર્ય તો નાસ-  
 તાજ ફરે છે. તથા ( અરિ કે० ) શત્રુ તે સર્વ ( આકંદ કે० ) વૂમો પામી રહ્યા છે ॥ ૧૨ ॥ વઢી  
 તે શ્રીપાલનો યશ તો ગંગા સરખો ડજલો છે, તે ગંગા નદીમાં સેવાલ જોઈએ, માટે ત્યાં શત્રુના  
 અપયશરૂપ સેવાલ છે, વઢી કપૂર સરખો ડજલો શ્રીપાલનો યશ, ત્યાં અંગારા એટલે કોયલા સરખો  
 શત્રુનો અપયશ છે, તથા કમલ સમાન શ્રીપાલનો યશ, તેમાં ( અલિવાલ કે० ) ત્રમરાના બાલક  
 સરખો કાલો શત્રુનો અપયશ છે, એમ અન્યોઽન્ય સંયોગે ( નીહાલ કે० ) જોવું. શ્રીપાલનો યશ અને  
 શત્રુનો અપયશ, એ બેની કવીશ્વર સહગામી ઉપમા આપે છે ॥ ૧૩ ॥

સુરતરુ સ્વર્ગથી ડતરી રે લાલ, ગયા અગમ અગોચર ઠામ રે ॥ સો ૦ ॥

જિહાં કોઈ ન જાણે નામ રે ॥ સો ૦ ॥

તિહાં તપસ્યા કરે અગ્નિરામ રે ॥ સો ૦ ॥ જવ પામ્યું અઙ્ગુત ઠામ રે ॥ સો ૦ ॥

તસ કરઅંગુલિ હુઆ તામ રે ॥ સો ૦ ॥ જય ૦ ॥ ૧૪ ॥

જશ પ્રતાપ ગુણ આગલો રે લાલ, ગિરુજ ને ગુણવંત રે ॥ સો ૦ ॥

પાલે રાજ મહંત રે ॥ સો ૦ ॥ વયરીનો કરે અંત રે ॥ સો ૦ ॥

મુખપદ્મ સદા વિકસંત રે ॥ સો ૦ ॥

લીલાલહેર ધરંત રે ॥ સો ૦ ॥ જય ૦ ॥ ૧૫ ॥

અર્થ—હવે ( સુરતરુ કે० ) કલ્પવૃક્ષો તેનો સ્વર્ગમાં નિવાસ છે, પરંતુ તેમણે વિચાર્યું  
 જે, અમારો અર્થી અહીં કોઈ નથી, એમ વિચારીને સ્વર્ગથી ઉતરયાં, ( તે અગમ કે० ) કોઈને ગમ  
 ન પડે, (અગોચર કે०) કોઈ દેખે નહીં, તથા કોઈ ઓલખે નહીં, જ્યાં એનું કોઈ નામ પણ ન જાણે,  
 એવે સ્થાનકે ગયાં. ત્યાં જઈને અનિરામ ઇટલે મનોહર તપસ્યા કરતાં હતાં. તે તપસ્યા કરતાં  
 કરતાં તેમણે તપસ્યાનું ફલરૂપ એવું કોઈ સ્થાનક પોતાને રહેવાનું જગતમાં દીધું નહીં, કે જે તેની  
 પાસે જઈને રહે, એવું કોઈ ઠેકાણું પામતા ન હતાં. એમ જોતાં જોતાં ( જબ કે० ) જે વારે તેમણે  
 અત્યંત અદ્ભુત સ્થાનક પામ્યું, તે વારે ( તસ કે० ) તે શ્રીપાલ રાજાના (કર કે०) હાથની અંગુલિરૂપ  
 થયાં, ઇટલે કલ્પવૃક્ષો પોતાની તપસ્યાના માહાત્મ્યથી શ્રીપાલ રાજાની અંગુલિરૂપ થયાં. તે દાન  
 દે છે, માટે શ્રીપાલ રાજા કલ્પવૃક્ષ સમાન દાનેશ્વરી છે, તેથી કવિએ એ ઉપમા દીધી છે ॥ ૧૪ ॥  
 વઢી જે ( જશ કે० ) યશ કીર્તિ, ( પ્રતાપ કે० ) તેજ અને ગુણ, તેણે કરી શ્રીપાલ સર્વમાંહે ( આ-  
 ગલો કે० ) અગ્રેસર છે, અથવા યશ, પ્રતાપ અને ગુણ તે જેના ( આગલો કે० ) સર્વથી અગ્રેસર છે,  
 વઢી ગિરૂજ છે, અને મહાગુણવંત છે, ( મહંત કે० ) મોટું ઉદાર રાજ્ય ઝોગવે છે, વૈરીનો ( અંત  
 કે० ) ક્ષય કરે છે. એવો પરાક્રમી છે, રાજ્યની લીલાલહેરનો ધરનારો છે, જેનું મુખરૂપ ( પદ્મ કે० )  
 કમલ તે સદા નિરંતર વિકસ્વર થકુંજ રહે છે ॥ ૧૫ ॥

મેરુ મવે જે અંગુલે રે લાલ, કુશઅગ્રે જલનિધિનીર રે ॥ સો ૦ ॥

ફરસે આકાશ સમીર રે ॥ સો ૦ ॥

તારાગણ ગણિત ગંઝીર રે ॥ સો ૦ ॥

श्रीपाल सुगुणनो तीर रे ॥ सो० ॥

ते पण नवि पामे धीर रे ॥ सो० ॥ जय० ॥ १६ ॥

चोथे खंमे पूरी थइ रे लाल, ए ठही ढाल अजंग रे ॥ सो० ॥

इहां उक्ति ने युक्ति सुचंग रे ॥ सो० ॥

नव पद महिमानो रंग रे ॥ सो० ॥

एहथी लहीए ज्ञानतरंग रे ॥ सो० ॥

वळी विनय सुयश सुखसंग रे ॥ सो० ॥ जय० ॥ १७ ॥

अर्थ—हवे श्रीपाल राजाना गुण अगणित ठे, माटे कवीश्वर उपमा आपे ठे के, कोइ पुरुष एवो पण होय के, जे मेरु पर्वत लाख योजननो उंचो ठे, तेने पोतानी अंगुल्लिए करीने ( सवे के० ) मापी जाय, तथा ( कुशअग्रे के० ) राजनी अणीए करी ( जलनिधिनीर के० ) समुद्रना पाणीने मापी समुद्र खाली करे, तथा ( समोर के० ) वायरो आकाशने फासे, तथा तारानो ( गण के० ) समूह तेनी पण कोइ ( गणित के० ) संख्या करी आपे, एटलां वानां दुष्कर ठे, ते पण कदाचित् कोइ गंजीर बुद्धिमंत पुरुषथी दैवयोगे थाय, पण श्रीपाल राजाना जला गुणनो ( तीर के० ) कांगो, ते धीर थको पण न पामे, एटले न पामी शके ॥ १६ ॥ ए चोथा खंमने विपे ठही ढाल अजंगपणे पूर्ण थइ. ( इहां के० ) ए ढालमां उक्ति ते कविनी चतुराइ अने युक्ति ते न्याय ठेरववो तेज ( सु के० ) जलो ( चंग के० ) मनोहर ठे, अने नव पदना महिमानो ( रंग के० )

આનંદ ઠે, તેથી જ્ઞાનના ( તરંગ કે० ) કદ્ધોલ પામીએ, વઢી વિનય અને સુયશ એટલે જલો યશ  
તદ્રૂપ સુખનો ( સંગ કે० ) સમાગમ પામીએ ॥ ૧૭ ॥

॥ દોહા ॥

એહવે રાયઋષિ જલો, અજિતસેન જસુ નામ ॥  
ઓહિનાણ તસ ઉપન્યું, શુદ્ધ ચરણ પરિણામ ॥ ૧ ॥  
તિણ નગરી તે આવીયો, સુણી આગમન ઉદંત ॥  
રોમાંચિત શ્રીપાલ નૃપ, હર્ષિત હુઓ અત્યંત ॥ ૨ ॥  
વંદન નિમિત્તે આવીયો, જનની જજ્જ સમેત ॥  
મુનિ નમી કરીય પ્રદક્ષિણા, બેઠો ધર્મસંકેત ॥ ૩ ॥  
સુણવા વઢે ધર્મ તે, ગુરુ સન્મુખ સુવિનીત ॥  
ગુરુ પણ તેહને દેશના, દે નય સમય અધીત આધીન ॥ ૪ ॥

અર્થ—હવે અજિતસેન નામ ઠે જેનું, એવો રાજર્ષિ, તે જ્ઞામિતલે વિહોર કરતાં શુદ્ધ  
( ચરણ કે० ) ચારિત્રના પરિણામની લહેરો વૃદ્ધિવંત થતાં તેને અનુગામી અપ્રતિપાતિપણે ( ઝહિ-  
નાણ કે० ) અવધિજ્ઞાન ઉપન્યું ॥ ૧ ॥ તે વિહાર કરતો તેજ ચંપા નગરીએ આવ્યો, તેના આગમ  
નના ( ઉદંત કે० ) સમાચાર વનપાલકના મુખથી સાંજલીને શ્રીપાલ રાજા રોમાંચિત થયો થકો  
અત્યંત હર્ષિત થયો ॥ ૨ ॥ પઠી જનની જે માતા અને ( જજ્જા કે० ) જાર્યા એટલે સ્ત્રી, તેણે સહિત

મુનિને વાંદવાને નિમિત્તે આવ્યો. ત્યાં મુનિરાજને નમી ત્રણ પ્રદક્ષિણા દઈ કરીને ધર્મ સાંજલવાના સંકેતે બેઠો ॥ ૩ ॥ તે શ્રીપાલ ગુરુની સન્મુખ સુવિનીતપણે ધર્મ સાંજલવાને ઇચ્છે છે, અને ગુરુ પણ તેને ( નય કે ) નિશ્ચય વ્યવહાર નયે કરી યુક્ત તથા નય ઉપનય યુક્ત જે ( સમય કે ) સિદ્ધાંત તેને અધીત થકા ધર્મની દેશના દે છે પાઠાંતરમાં નય રાખે સિદ્ધાંતને આધીન ઇટલે અવિરુદ્ધ દેશના દે છે ॥ ૪ ॥

॥ ઢાલ સાતમી ॥ હસ્તિનાગપુરવર ખલુ, જિહાં પાંડુ રાજા સાર રે ॥ ૧ દેશી ॥

પ્રાણી વાણી જિનતણી. તુમ્હે ધારો ચિત્ત મઝાર રે ॥

મોહે મુંઝ્યા મત ફિરો, મોહ મૂક્યે સુખ નિરધાર રે ॥

મોહ મૂક્યે સુખ નિરધાર, સંવેગ ગુણ પાલીએ પુણ્યવંત રે ॥

પુણ્યવંત અનંત વિજ્ઞાન, વદે હમ કેવલી જગવંત રે ॥ ૧ ॥

દશ દૃષ્ટાંતે દોહિલો, માનવજીવ તે પણ લઈ રે ॥

આરય ક્ષેત્રે જન્મ જે, તે દુર્લભ સુકૃત સંવંધ રે ॥ તે દુર્લભ ॥ સંવેગ ॥ ૨ ॥

અર્થ—હવે અજિતસેન મુનિ દેશના આપે છે, અને શ્રીપાલ પ્રમુખ સર્વ સજ્જા સાંજલે છે. તે દેશના અજીવ્યને યોગ્ય નહીં, માટે મોક્ષ યોગ્ય જે જીવ છે, તેને હૃદયે કહે છે કે, અરે જીવ્ય પ્રાણીજી! જેમાં દયાધર્મ મુખ્ય છે, એવી મોક્ષમાર્ગાધિકારિણી, પુર્ગતિદુઃખનિવારિણી, પાપ-સંતાપહારિણી, સંસારસમુદ્રતારિણી જે શ્રીજિનનિ વાણી છે, તે તમે તમારા ( ચિત્ત મઝાર કે ) મનની મધ્યે ધારો, પણ સાંજલ્યું અણસાંજલ્યું મ કરો. તે વાણી સાંજલીને મોહે મુંઝ્યા મત ફિરો,

एतत्वे मोहदशामां मुञ्चया थका फरो नहीं, ते मोह क्यां सुधी ठे? तो के ज्यांसुधी जीवने द्वायिक  
 गुण प्रगट्यो नथी, त्यांसुधी ठे. माटे ते मोह मूकशो, ते वारेज ( निरधार के० ) निश्चे सुख पामशो.  
 ते निश्चय सुख तो सिद्धना जीवोने ठे, माटे ते पामवानो उपाय ए ठे जे, संवेग गुण वालवो. ते  
 संवेगीपणुं कोने कहेवुं? तो के जेमां मोक्षमार्गानुयायी क्रियालुं करवुं होय तेने संवेगीपणुं कहीए,  
 माटे ते पालवुं. हे पुण्यवंत जीवो! तमे सांजलो, ए हितशिक्षा कोनी कहेली ठे? तो के जे महा  
 पुण्यवंत, अनंत विज्ञानना धणी, अनंत शक्तिना धणी, अनंत बलवंत एवा जे केवली जगवंत, तेणे  
 ( वदे के० ) कहेली ठे. ते आगली गाथाए कहे ठे ॥ १ ॥ हे जव्यो! तमे सांजलो के ॥ चुद्धग  
 पासग धन्ने, जूए रयणे अ सुमिण चक्के अ ॥ कुम्म जुगे परमाणु, दस दिठंता मणुअलब्बे ॥ १ ॥  
 इति दृष्टांत गाथा ॥ अर्थ—चुद्धक, पाशा, धान्य, द्यूत, रत्न, स्वप्न, चक्र, कूर्म, युग, परमाणु ए दश  
 दृष्टांत मनुष्यपणानी दुर्लभतामां जाणवां ए गाथामां कहेला दश दृष्टांते करी पामवो दुर्लभ एवो  
 ( मानवजव के० ) मनुष्यनो जव ठे, ते पण जो घणोज पुण्यनो संचय होय, तो पामीए. ते कदा-  
 चित् मनुष्यजव पण ( लद्ध के० ) पाम्यो, तेमां पण वळी आर्य देशमां जन्म पामवो घणो दुर्लभ ठे.  
 जो घणी ( सुकृत के० ) शुज करणीनो संबंघ होय, तोज आर्य देशमांहे जन्म पामीए. तेमां जरतद्धे-  
 त्रसां बत्तीश हजार देश ठे. तेमांहे पण साक्षापचवीश आर्य देश ठे, अने बीजा सर्व अनार्य  
 देश जाणवा. ते आर्य देश कोने कहेवो? तो के ज्यां शुद्ध देव, शुद्ध गुरु अने श्रीवीतरागनो  
 ज्ञाखेलो धर्म, तेनी सामग्रीना प्रवर्तक जे साधु, साध्वी, श्रावक, श्राविका, आचार्य, उपाध्याय  
 अने शिविर, ए सात होय, तेने आर्य देश कहीए ॥ २ ॥

આર્ય દેત્રે જનમ હુઓ, પણ ઉત્તમ કુલ તે ડુર્લભ રે ॥

વ્યાધાદિક કુલે ઉપનો, શું આરજ દેત્ર અચંબ રે ॥ શું ૦ ॥ સંવેગ ૦ ॥ ૩ ॥

કુલ પામે પણ દુહ્નહો, રૂપ આરોગ આન સમાજ રે ॥

રોગી રૂપરહિત ઘણા, હીણ આન દીસે બે આજ રે ॥ હીણ ૦ ॥ સંવેગ ૦ ॥ ૪ ॥

અર્થ—તે પણ કોઈ પૂર્વજવધર્મકર્તવ્યયોગે આર્ય દેશમાં જન્મ થયો, તોપણ તેથી શી સિદ્ધિ થાય? તે આર્ય દેશમાં પણ જે મોટા ઇન્દ્રિય વ્યવહારિયા, શેઠ, સેનાપતિ, ધન ધાન્યાદિકે પૂરિત તથા કુલ તે પિતાનો પદ્ધતિ અને જાતિ તે માતાનો પદ્ધતિ, એ બે જેના વિશુદ્ધ નિર્મલ હોય, તેને ઉત્તમ કુલ કહીએ, તે પામવું ડુર્લભ છે. આર્ય દેશમાં પણ જો કદાચિત્ વ્યાધાદિક જે કોઠી, વાઘરી, જિહ્વા, માઠી, કસાઈ, માંસ જઢાણ કરનાર ઇત્યાદિક હિંસક લોકને વ્યાધ કહીએ, તેમના કુલમાં ઉપન્યો અને આર્ય દેત્ર પામ્યો, તો તેમાં શો અચંબો જાણવો? ફોકટ જવ હારી જાય માટે પામ્યો તે ન પામ્યા જેવું થયું ॥ ૩ ॥ વઢી કદાપિ પૂર્વ જન્મના પુણ્યોદયથી પૂર્વોક્ત ઉમત્ત કુલ પામ્યો, તોપણ તેમાં રૂપવંતપણું તથા આરોગ્ય ઘટલે રોગરહિતપણું અને આયુ, ઘટલાં વાનાંનો ( સમાજ કે ૦ ) સંપૂર્ણ યોગ પામવો, તે સ્વરેસ્વરો ડુર્લભ છે, કેમકે આજના કાલમાંહે ઉત્તમ કુલ પામીને પણ ઘણા પ્રાણી રોગિષ્ટ, વઢી ઘણા પ્રાણી રૂપરહિત તથા ઘણા પ્રાણી હીનાયુ ઘટલે અઢપાયુવાલા દેખાય છે, માટે તેમને પુણ્યકાર્યમાં ઘટલી સ્વામી રહી, તેણે કરી રૂપ ન પામે, તેથી લોકોને ઇષ્ટ ન લાગે, તથા રોગ સહિત હોય, તો ધર્મનાં કાર્ય સાધી શકે નહીં, વઢી હીનાયુવાલાથી પણ કાંઈ સુકૃત થાય નહીં. તે વારે તે જીવ ઉત્તમ કુલ પામ્યો, તોપણ શું? અને ન પામ્યો તોપણ શું? કાંઈજ નહીં ॥ ૪ ॥



તે સવિ પામે પણ સહી, દુલહો ઢે સુગુરુ સંયોગ રે ॥

સઘલે સ્વેત્રે નહીં સદા, મુનિ પામીજે શુઝ યોગ રે ॥ મુનિ૦ ॥ સંવેગ૦ ॥ ૫ ॥

અર્થ—એ પૂર્વોક્ત મનુષ્યનો જન્મ, આર્ય ક્ષેત્ર, ઉત્તમ કુત્ર, સુવંતપણું, રોગરહિતપણું અને સંપૂર્ણ આયુષ્ય, એ સર્વ વાનાં પામે, પણ (સહી કે૦) નિશ્ચયથી સકુરુનો સંયોગ પામવો મહા દુર્લભ છે, એટલે જે પંચમ ગતિના સાધક પોતે સંસારના પાશથી મૂકાણા અને વીજાને મૂકાવવા સમર્થ, તેવા ગુરુ મલવા દુર્લભ છે. તે ગુરુ શાસ્ત્રમાં ત્રણ પ્રકારના કહ્યા છે, તેમાં એક તો પત્થર સમાન, તે પોતે પણ બૂડે અને આશ્રય કરનારને પણ બૂઝાડે, વીજા કાષ્ટ સમાન, તે પોતે પણ તરે અને આશ્રય કરનારને પણ તારે, ત્રીજા પિપ્પલપત્ર સમાન, પોતે તરે અને આશ્રય કરનારને બૂઝાડે. એ ત્રણ જોદમાંહેલા વીજા જોદવાલા કાષ્ટ સમાન એવા સુગુરુ, ઉત્તમ ગુરુ, મહામુનિ, અર્કિંચની, નિર્લોન્ની, પરોપકારી, તેનો જલો યોગ તે સર્વ ક્ષેત્રને વિષે આ પંચમ કાઠમાં સદા સર્વદા ન પામી-એ, કેમકે ગુણહીન ઘણા હોય, અને ગુણવંત થોડા હોય ॥ ૫ ॥

મહોટે પુણ્યે પામીએ, જો સદ્ગુરુ સંગ સુરંગ રે ॥

તેર કાઠીયા તો કરે, ગુરુદર્શન જત્સવ જંગ રે ॥ ગુરુ૦ ॥ સંવેગ ॥ ૬ ॥

દર્શન પામે ગુરુતણું, ધૂર્તે વ્યુદ્ગ્રાહિત ચિત્ત રે ॥

સેવા કરી જન નવિ શકે, હોયે સ્વોટો જાવ અમિત્ત રે ॥ હોયે૦ ॥ સંવેગ૦ ॥ ૭ ॥

અર્થ—તે પણ કદાપિ જો મોટાં પુણ્યકાર્ય કર્યાં હોય, તો જલા રંગે કરી સહિત રુદા ગુરુનો પણ સંગ પામીએ, અને તે ગુરુ ગામમાંજ છે, ધર્મશાસ્ત્રની દેશના પણ આપે છે, તથા આપણે



પણ તેવા ગુરુનું દર્શન કરીને ઉપદેશ સાંજલીએ એવું જે વારે મન કરીએ, તો તે વારે તેર કાઠીયા  
 ઢે, તે ગુરુદર્શનના ઉત્સુકપણાનો જંગ કરે ઢે. હવે તે તેર કાઠીયાનાં નામ કહે ઢે. એક ગુરુ પાસે  
 જતાં આલસ થાય, તે આલસ કાઠીયો, બીજો પુત્ર કલત્રે વીંધ્યો રહે, તેથી ગુરુ પાસે જવાય નહીં,  
 તે મોહ કાઠીયો, ત્રીજો ગુરુ કાંડે લાવા આપશે નહીં, જો ધંધો કરશું તો લાશું, એમ ચિંતવી ન  
 જાય, તે અવિનય કાઠીયો, ચાચો મોટાઈ મનમાં રાખે, જે કોણ સર્વને પગે લાગે ? તે અજિમાન  
 કાઠીયો, પાંચમો ગુરુની આગતાસ્વાગતા ન કરે, બોલાવે નહીં, ધર્મ કાર્ય કરવા ન દે તે ક્રોધ  
 કાઠીયો, ઘઠો પ્રમાદમાં જરથો રહે, તે પ્રમાદ કાઠીયો, સાતમો રહે ગુરુ પાસે જતાં કાંઈ પૈસા  
 સ્વરચવા પડે, એવી કૃપણતા રાખે, તે કૃપણ કાઠીયો, આઠમો જય રાખે, તે જય કાઠીયો, નવમો  
 શોકને યોગે ન જાય, તે શોક કાઠીયો, દશમો અજ્ઞાનતાને લીધે ગુરુ પાસે ન જાય, તે અજ્ઞાન  
 કાઠીયો, અગીયારમો વિકથા કરવામાં તત્પરપણે ગુરુ પાસે ન જાય, તે વિકથા કાઠીયો, બારમો  
 ગુરુ પાસે જતાં માર્ગમાં કૌતુક જોવા ઉજો રહી જાય, તે કૌતુક કાઠીયો, અને તેરમો વિષયમાં  
 માચી રહે, તેથી ગુરુ પાસે જવાય નહીં, માટે તે વિષય કાઠીયો જાણવો. એ તેર કાઠીયાનાં નામ  
 કહ્યાં ॥ ૬ ॥ કદાપિ પૂર્વકૃત પુણ્યોદયે કરી તેર કાઠીયાનો અંતરાય નિવારીને ગુરુનું દર્શન પામ્યો,  
 અને ધર્મદેશના પણ સાંજલી, તો તે ગુરુનાં હિતકારક વચન પોતાના ચિત્તમાં ધારે નહીં, શામાટે ?  
 ( ધૂર્તે વ્યુદગ્રાહિત ચિત્ત કેળ ) પૂર્વે કુગુરુની સંગતિ કરી ઢે, તેણે પોતાનાં મિથ્યા ઉપદેશવચન  
 દઢપણે તેને રુચાવ્યાં ઢે, તે કદાચહપણે અસ્થિમજ્જામય કરી રાખ્યાં ઢે, એવો છોટો ધર્મ દેવાનીને  
 વઢી એવું કહ્યું ઢે કે, હું કહું હું. એથી ઉપરાંત બીજો કોઈ ધર્મનો સાર ઢેજ નહીં, તે માટે રહેને  
 તું એ ધર્મથી ચલાયમાન થઈ જા ! તુજને બીજો કોઈ પાશંખી મલશે, તે પોતાનો ધર્મોપદેશ કરશે,

तेने तुं सत्य जाणीश नहीं ! एम वारंवार वचनयुक्तिए तेने कुगुरुए प्रथम समजावेलो ठे, अने ते मुग्ध जीवे पण तेनुं वचन पोताना मनमां तेमज निर्धार करी राख्युं ठे के, एण्णे जे कह्युं, तेज सत्य ठे. ए रीते प्रथम कुगुरुरूप धूर्त्ते तेनुं चित्त व्युदग्राहित<sup>१</sup> करयुं ठे. तेने सद्गुरु मढ्या, तेण्णे संसार तरवारूप धर्म कह्यो, परंतु पूर्वे कुधर्म अंगीकार करेलो ठे, तेने योगे ते खरा धर्मने आदरी शकतो नथी, तेथी ते ( जन केण ) पुरुष सद्गुरुनी सेवा करी शके नहीं. उलटो ते मूर्खनो गुरु उपर अमित्रता एटले शत्रुपणानो खोटो जाव थाय. एवा प्राणी जे होय, ते धर्म पामी शके नहीं. तेनी उपर एक दृष्टांत कहे ठे के, कोइ एक जोगी गुरु अने चेलो ए बे जण जमतां जमतां एक मोटा नगरमां आठ्या. त्यां गुरु नगर बहार बेगो, अने चेलाने जिद्दा लेवा नगरमां मोकड्यो. ते चेलो कोइ शाहुकारनी हवेलीमां गयो, त्यां सर्वना हाथमां सोनानां कमां पहेरेलां दीठां, तेथी तेने पण कमां पहेरवानी होंश थइ. पढी जिद्दा लइ गुरु पासे आठ्यो. त्यां गुरु साथे जमी लोधा पढी गुरुने कहेवा लाग्यो के, तुम मेरेकों सोनेके कडे पहिराउं ! तब में तुमेरी बंदगी करुंगा ! तेने गुरुए कह्युं के, बेटा ! योगमार्गमें एक दमकीजी पास नहीं रखनी, तो फेर सोनेके कडे किस तरे रक्खा जावे ! इस वास्ते मेरे तेरे नहीं बने ! एम कही योगी चेलाने त्यांज मूकी चाड्यो गयो. पाठलगी चेलाने पैसा पेदा करी कमा पहेरवानो निश्चय करयो. नित्य प्रजातनो गाममां जइ कण आटो मागी जेलो करी बेचीने पैसा करवा मांड्या. एम करतां त्रण चार वर्षमां चारसें पांचसें रुपैया एकठा करथा. पढी ते नगरमां एक सोनी रहे ठे, तेनी साथे मित्राइ करी मांहोमांहे घणा स्नेहे

मले, पण सोनी कपटी ठे, तेनी जोगीने खबर नथी. एक दिवसे जोगीए सोनीने कह्युं के, हे मेरे मित्र ! मैंने चारसे पांचसे रुपये एकिठे किये है, उसका अच्छा सुना लेके मेरेकों कमां बना दे. एतुं सांजली सोनीए कह्युं के, तुं मारो मित्र ठे. अने मारी आबरु गाममां सारी नथी, तेथी गामना सोनी, शराफ अने नाणावटी सर्वे मारी साथे इर्ष्या राखे ठे, माटे तुं बीजा कोइ सोनी पासे घ-  
रावी ले. ए सर्व सोनीना बोल जोगीए सत्य करी मान्या, अने फरी सोनीने कह्युं के, तुम मेरा मित्र है, तो तेरेकुं ठोरुकें दूसरेकी पास में नहीं बनवाउंगा, तोपण सोनीए विश्वास बेसामवा सारु एक बे वार नाकारो करयो, परंतु जोगीए पराणे कमां कमावा सोप्यां. सोनीए पण खरा सोनानां कमां धनी तैयार करी जोगीने आप्यां, अने कह्युं के, मारुं नाम लईश नहीं, अने आखा गाममां देखानी आव के, आ मारी चीछी प्रमाणे किमत थाय ठे के नहीं ? जो चीछी प्रमाणे किमत थाय, तो मने साचो मानजे. जोगीए पण नाणावटी शराफ, सोनीओ आदिक घणाने देखानी किमत करावी, तो बराबर सोनीए करी आपेली चीछी प्रमाणे कायस थई, तेथी वळी जोगीने सोनी उपर पूर्ण विश्वास आव्यो. ते वारे कमां पाठां लइ आवीने सोनीने ओपवा सारु आप्यां. सोनीए कह्युं के, प्रजातना लइ जजे. पढी सोनीए ते कमा जेवांज बीजां पीतलनां कमां घनी तो-  
लमां सरखां करीने तेनी उपर रंग आपी उंपी प्रजाते जोगीना हाथमां आप्यां, अने कह्युं के, वळी पण हुं एक पारखुं देखाकुं. जे आ कमां ठे, ते गइ काले ज्यां देखाड्यां, त्यांज मारुं नाम लइने देखामजे, तो बधा पीतलनां कहेशे, कारण के मारा सर्व द्वेषी ठे. चेलाए पण तेमज करयुं, अने फरी बधाने सोनीनुं नाम लइ कमां देखाड्यां ते वारे सर्वे कहेवा लाग्था के, आ पीतलनां ठे. तेने जोगीए कह्युं के, तुम सब लोक यह सोनीके दुश्मन हो. कल तो तुम सच्चे कहेते थे. ते वारे ते

પરીક્ષકોએ કહ્યું કે, કાઝનાં બીજાં કર્માં હતાં, અને આ વઢી બીજાં છે, માટે તું ઠગાય છે, તોપણ જોગીએ તેમની વાત સર્વથા નહીંજ માની. એ દૃષ્ટાંતે વ્યુદ્ગ્રાહિત ચિત્તવાલો પણ સર્વથા સદ્ગુરુનું વચન નજ માને ॥ ૭ ॥

ગુરુસેવા પુણ્યે લહી, પાસે પણ બેઠા નિત્ત રે ॥

ધર્મશ્રવણ તોહિ દોહિલું, નિદ્રાદિક દીએ જો નિત્ત રે ॥નિદ્રાદિક૦ ॥સંવેગ૦ ॥૮॥

પામી શ્રુત પણ દુલ્લહી, તત્ત્વ બુદ્ધિ તે નરને ન હોય રે ॥

શૃંગારાદિક કથારસે, શ્રોતા પણ નિજ ગુણ સ્વોય રે શ્રોતા૦ ॥ સંવેગ૦ ॥ ૯ ॥

અર્થ—વઢી કદાપિ પૂર્વકૃત પુણ્યોદયે કરી ગુરુની સેવા ( લહી કે૦ ) પામી અને ગુરુની પાસે પણ નિત્ય જઇને બેઠા, તથાપિ જે બેઠાએ ગુરુ ધર્મોપદેશ આપે, તે બેઠાએ અંતરાયને યોગે તે ધર્મ સાંજલવો ડુર્લભ થઈ પડે, કેમકે તે વારે તેને નિદ્રાજ આવે, અથવા આદિ શબ્દથી વિકથાદિક પ્રમાદમાં રુચિ થાય, તેથી ધર્મશ્રવણ ક્યાંથી થઈ શકે? એટલે ધર્મ સાંજલવામાં નિદ્રાદિક પ્રમાદ જો આપો આવી જીંત જેવો થઈ પડે, તો અટકાવી નાખે, માટે પ્રમાદ બોલીને ધર્મ આદરવો ॥ ૮ ॥ કદાપિ પુણ્યયોગે ગુરુની પાસે જઈ નિદ્રા, વિકથા, વિષય, પ્રમાદ અને કષાય તેનો ત્યાગ કરી ધર્મ સાંજલવા પામ્યા, તોપણ તે નરને ધર્મસંબંધી તત્ત્વની બુદ્ધિ આવવી ઘણી દોહિલી હોય, કારણ કે અહોરાત્ર શૃંગારાદિ રસ જેમાં પ્રધાન છે, એવી ( કથા કે૦ ) જાણાંધ, કોકશાસ્ત્ર, અનંગરંગ, વાત્સ્યાયનસૂત્ર પ્રમુખ, જેમાં નિઃકેવલ શૃંગારનીજ વાતો છે, તથા આદિ શબ્દથી છી અને રાજ પ્રમુખથી કથા લેવી, તે સાંજલવામાંજ પ્રાણી મગ્ન થઈ રહે, માટે એવા શૃંગારાદિક રસે કરી

मले, पण सोनी कपटी ठे, तेनी जोगीने खबर नथी. एक दिवसे जोगीए सोनीने कह्युं के, हे मेरे मित्र ! मैंने चारसे पांचसे रुपये एकिठे किये है, उसका अच्छा सुना लेके मेरेकों कमां बना दे. एतुं सांजली सोनीए कह्युं के, तुं मारो मित्र ठे. अने मारी आबरु गाममां सारी नथी, तेथी गामना सोनी, शराफ अने नाणावटी सर्वे मारी साथे इर्ष्या राखे ठे, माटे तुं बीजा कोइ सोनी पासे घ-  
रावी ले. ए सर्व सोनीना बोल जोगीए सत्य करी मान्या, अने फरी सोनीने कह्युं के, तुम मेरा मित्र है, तो तेरेकुं ठोरुकें दूसरेकी पास में नहीं बनवाउंगा, तोपण सोनीए विश्वास बेसामवा सारु एक बे वार नाकारो करयो, परंतु जोगीए पराणे कमां करवा सोप्यां. सोनीए पण खरा सोनानां कमां धमी तैयार करी जोगीने आप्यां, अने कह्युं के, मारुं नाम लईश नहीं, अने आखा गाममां देखामी आव के, आ मारी चीछी प्रमाणे किमत थाय ठे के नहीं ? जो चीछी प्रमाणे किमत थाय, तो मने साचो मानजे. जोगीए पण नाणावटी शराफ, सोनीओ आदिक घणाने देखामी किमत करावी, तो बराबर सोनीए करी आपेली चीछी प्रमाणे कायस थई, तेथी वळी जोगीने सोनी उपर पूर्ण विश्वास आव्यो. ते वारे कमां पाठां लइ आवीने सोनीने ओपवा सारु आप्यां. सोनीए कह्युं के, प्रजातना लइ जजे. पठो सोनीए ते कमा जेवांज बीजां पीतलनां कमां घमी तो-  
लमां सरखां करीने तेनी उपर रंग आपी उपी प्रजाते जोगीना हाथमां आप्यां, अने कह्युं के, वळी पण हुं एक पारखुं देखाकुं. जे आ कमां ठे, ते गइ काले ज्यां देखाड्यां, त्यांज मारुं नाम लइने देखामजे, तो बधा पीतलनां कहेशे, कारण के मारा सर्व द्वेषी ठे. चेलाए पण तेमज करयुं, अने फरी बधाने सोनीनुं नाम लइ कमां देखाड्यां ते वारे सर्वे कहेवा लाग्या के, आ पीतलनां ठे. तेने जोगीए कह्युं के, तुम सब लोक यह सोनीके दुश्मन हो. कल तो तुम सच्चे कहते थे. ते वारे ते

परीक्षकोए कह्युं के, कावनां बीजां कमां हतां, अने आ बळी बीजां ठे, माटे तुं ठगाय ठे, तोपण  
जोगीए तेमनी वात सर्वथा नहींज मानी. ए दृष्टांते व्युद्वाहित चित्तवालो पण सर्वथा सदगुरुनुं  
वचन नज माने ॥ ७ ॥

गुरुसेवा पुण्ये लही, पासे पण बेठा नित्त रे ॥

धर्मश्रवण तोहि दोहिलुं, निद्रादिक दीए जो जित्त रे ॥ निद्रादिक० ॥ संवेग० ॥ ८ ॥

पामी श्रुत पण दुह्वही, तत्त्व बुद्धि ते नरने न होय रे ॥

शृंगारादिक कथारसे, श्रोता पण निज गुण खोय रे श्रोता० ॥ संवेग० ॥ ९ ॥

अर्थ—बळी कदापि पूर्वकृत पुण्योदये करी गुरुनी सेवा ( लही के० ) पामी अने गुरुनी  
पासे पण नित्य जइने बेठा, तथापि जे वेळाए गुरु धर्मोपदेश आपे, ते वेळाए अंतरायने योगे ते  
धर्म सांजलवो दुर्लभ थइ पडे, केमके ते वारे तेने निद्राज आवे, अथवा आदि शब्दथी विकथा-  
दिक प्रमादमां रुचि थाय, तेथी धर्मश्रवण क्यांथी थइ शके? एटले धर्म सांजलवामां निद्रादिक  
प्रमाद जो आनो आवी जींत जेवो थइ पडे, तो अटकावी नाखे, माटे प्रमाद ठोकीने धर्म आद-  
रवो ॥ ८ ॥ कदापि पुण्ययोगे गुरुनी पासे जइ निद्रा, विकथा, विषय, प्रमाद अने कषाय तेनो त्याग  
करी धर्म सांजलवा पास्या, तोपण ते नरने धर्मसंबंधी तत्त्वनी बुद्धि आववी घणी दोहिली होय,  
कारण के अहोरात्र शृंगारादि रस जेमां प्रधान ठे, एवी ( कथा के० ) नाषाग्रंथ, कोकशास्त्र, अनं-  
गरंग, वात्स्यायनसूत्र प्रमुख, जेमां निःकेवल शृंगारनीज वातो ठे, तथा आदि शब्दथी छी अने  
राज प्रमुखथी कथा लेवी, ते सांजलवामांज प्राणी मग्न थइ रहे, माटे एवा शृंगारादिक रसे करी

युक्त जे ग्रंथ, तेना रसे करी ते श्रोता धर्म सांजले, तेथी सांजलतो थको पण आत्मगुणने खोइ नाखे, माटे तत्त्वनी बुद्धि धारवी ॥ ए ॥

तत्त्व लहे पण दुल्लही, सदहणा जाणो संत रे ॥

कोइ निज मति आगल करे, कोइ मामामोल फिरंत रे ॥ कोइ० ॥ संवेग० ॥ १० ॥

आप विचारें पामीए, कहो तत्वतणो किम अंत ? रे ॥

आलसुआ गुरु शिष्यनो, इहां जावजो मन वृत्तंत रे ॥ इहां ॥ संवेग० ॥ ११ ॥

अर्थ—कदापि पूर्वकृत शुभ कर्मना उदयशी देशना सांजलीने धर्मनुं तत्त्व धार्युं, परंतु ( संत के० ) हे सज्जनो ! ते श्रोताने तत्त्वनी वात उपर सदहणा आववी घणीज दोहीली ठे. शामाटे जे कोइक श्रोता तो पोताना मनशी उत्पन्न थइ जे कटपनाजाल, तेथी पोतानी मति आगल करे, एटले कहे के, गुरु जले आम कहे ठे, पण वात तो में धारी ठे, ते प्रमाणेज हशे, तथा केटलाएक श्रोता तो मामामोल थइ प्रमादमग्न थका फरया करे, एटले प्रथम जेनी पासे जे धर्म सांजल्यो होय, ते जलो हशे, के आ कहे ठे, ते जलो हशे ? एम चिंतवता फरे, पोताना रुहापणहां समाय नहीं, तेथी सदहणा राख्या विना सर्व ठार उपर लीपणा समान ठे ॥ १० ॥ माटे तत्त्वनी श्रद्धा विना तत्त्व केम पामीए ? आ शुभ ठे, ते आदर्शवा योग्य ठे. अने आ अशुभ ठे, ते त्यागवा योग्य ठे, एवी वातो तो जे वारे गुर्वादिकना मुखशी सांजलीने धारे, ते वारे ते तत्त्व पामे, परंतु कहो के, ( आप के० ) पोताना विचारशी तत्त्व ते केम पामीए ? जे आलसु थइ घरमा बेसी रहे, गुरुनी पासे धर्म सांजलवा न जाय, ते तत्त्व केम पामे ? तत्त्व तो जे आलस त्यागीने चित्तमां धर्म सांजी



લવાની રુચિ વધારીને ગુરુમુખે જિનોક્ત વચન સાંભળે, ત્યાં જે શંકા ઊપજે, તે પૂઠી સંદેહ ટાઢી  
 દઢતા કરે, તે પામે. અહીં કોઈ અન્યદર્શની ગુરુ અને શિષ્ય, એ બે જણ આલસું હતા, તેનો વૃત્તાંત  
 મનને વિષે જાવજો. તે વૃત્તાંત કહે છે. કોઈ ગુરુ શિષ્ય એક નગરની બહાર ડુંપની બાંધી રહ્યા છે,  
 વસ્ત્ર રહિત છે, ગામમાં જિહ્વા માગી ઉદરપૂરણા કરે છે, એવામાં પોષ માસના દિવસ આવ્યા, ઠાર  
 ઘણો પડવા લાગ્યો, પણ તે બે જણ નિરુદ્ધમી છે, તેથી ગામમાં જિહ્વા માગવા માટે પણ એકાદ  
 જગાએ ફરે. ત્યાંથી થોડું ઘણું જે મળે, તે લઈ આવીને ઉદરપૂરણા કરે, પણ વધારે જગોએ ફરે  
 નહીં. વઢી ઉઢવાને કપડું તો લાવેજ ક્યાંથી ? એમ કરતાં એક દિવસે તો બહુ ટાઢ પડી, તેથી  
 તે ગુરુ શિષ્ય થરથર કંપતા જિહ્વા જમી નહીં જમી, એવે હાલે તુરત ગામમાંથી આવીને મઢીની  
 અંદર પણ આલસને લીધે ગયા નહીં. એમજ જીર્ણ વસ્ત્રે મુખ ઢાંકીને બહાર આવી સુતા, પાઢલી  
 રાત્રિએ જાગ્યા, તે વારે પણ નેત્ર ઉઘામીને જોતા જેટલો ઉદ્ધમ ન કરતાં એમજ ઢાંકેલે મુખે ગુરુ  
 શિષ્યને પૂઢવા લાગ્યો કે, હે શિષ્ય ! ટાઢ ઘણી પડે છે, માટે હું ડુંપનીમાં હું કે બહાર હું ? તે વારે  
 શિષ્ય વઢી ગુરુથી પણ વધારે આલસુ છે. માટે તેણે પણ ઢાંકેલે મુખેજ જવાબ આપ્યો જે, આપણે  
 ડુંપનીમાં ઢીએ. એવામાં વઢી શીતના જાયથી કોઈક કુતરો આવીને ગુરુની પાસે સુતેલો હતો, તેનું  
 પૂઢડું ગુરુના હાથમાં આવ્યું. તે વારે ગુરુ શિષ્યને કહેવા લાગ્યો કે, “ જો શિષ્ય ! મમ પુચ્છં વર્તેતે  
 તદા શિષ્યેણ ચિંતિતં કચ્છોટિકાંબરસ્વંમં ગૃહીત્વા જવાનૂ પૃચ્છતીતિ, શિષ્યઃપ્રાહ જો ગુરવઃ!!  
 તત્પુચ્છં વસ્ત્રાંતં તદજલ્પનપરેણ શયને ત્વયા યતિતવ્યં. ” અર્થ—હે શિષ્ય ! મારે પૂઢડું છે. ત્યારે  
 શિષ્યે વિચાર્યુંને કે, કાઢમીના વસ્ત્રના ઢેરનાં પકમીને ગુરુ પૂઢે છે. પઢી શિષ્ય કહે છે કે, હે  
 ગુરુજી ! તે પૂઢડું નથી, પણ વસ્ત્રનો ઢેરો છે. માટે તમારે બોલ્યા વિના સુવામાં યતન કરવો ॥ એમ



બે જણા ઉદ્યમ રહિત થકા ત્યાંજ ટાઢમાં સુઈ રહ્યા, પરંતુ બેમાંથી એક પળ આસલ રહિત થઈ  
 મઢીમાં ગયો નહીં. પ્રાતઃકાળે હિમ પરુયું, તેથી બેહુ જળ હિમથી ઢાઢીને મરણ પામ્યા. તેમ જે  
 આલસુ હોય, તે પોતાની મતિકલ્પનાએ કુમતિ કરે, પણ કોઈને પૂઢે નહીં. ઉદ્યમ ન કરે તો તત્ત્વ  
 પણ પામે નહીં. જો ગુરુ શિષ્ય બેહુએ ઉદ્યમ કસ્યો હોત, અને મઢીમાં ગયા હોત, તો જીવતા રહેત,  
 માટે એ આલસુ ગુરુ શિષ્યનો વૃત્તાંત મનોજાવિત ગવેષવો ॥ ૧૧ ॥

બઠર ઢાત્ર ગજ આવતાં, જિમ પ્રાપ્ત અપાપ્ત વિચાર રે ॥

કરે ન તેહથી ડગરે, તેમ આપમતિ નિરધાર રે ॥ તેમ ૦ ॥ સંવેગ ॥ ૧૨ ॥

અર્થ—હવે વઢી આપમતી ડપર બીજો દૃષ્ટાંત કહે ઢે. જેમ કોઈ (બઠર કે ૦) મૂર્ખ  
 (ઢત્ર કે ૦) શિષ્ય ઢે, તે વેઢાઢિક શાસ્ત્ર તો જાણ્યો ઢે, પરંતુ અર્થની વિવેચનાને અણજાણતો ઢે.  
 તે કોઈ કામને અર્થે બજારમાં ગયો ઢે, એવામાં રાજાનો મઢોન્મત્ત હાથી ઢૂઢ્યો ઢે. તે ગજને પો-  
 તાની સામો આવતો ઢેઢે ઢે, એટલામાં હાથીનો મહાવત લોકોને કહે ઢે કે, જાઈડ! એ હાથી  
 મારા હાથમાં નથી, માટે તમે ઢૂર થઈ જાઈ. તે સાંજલી સર્વ લોક નાઢાં, તે વારે બઠર ઢાત્ર  
 ચૌટામાં ગયો, તેને પણ લોકે કહ્યું કે, તને હાથી મારશે, માટે અહીંથી અલગો જતો રહે, તો પણ  
 તે ત્યાં ડજો રહીને વિચારવા લાગ્યો કે, આ લોક કહે ઢે કે, હાથી મનુષ્યને મારે ઢે, તે (પ્રાપ્ત  
 કે ૦) પામ્યાને મારે ઢે કિંવા અપ્રાપ્ત એટલે અણપામ્યાને મારે ઢે? જો પામ્યાને મારતો હોય, તો  
 મહાવત એની ડપર બેઠો ઢે, તેને કેમ મારતો નથી? અને જો અણપામ્યાને મારતો હોય, તો સર્વ  
 જગતનાં લોક એને અણપામ્યાં જેવાં ઢે. તેને કેમ મારતો નથી? એમ વિચાર કરે ઢે, એટલામાં

હાથીએ આવી સુંદથી જાલીને તેને ચીરી નાખ્યો, તેથી મરણ પામ્યો. જેમ એ બઠર ઢાત્રે લોકનાં વચન માન્યાં નહીં, અને તે આપમતે વિચાર કરતો ત્યાંજ ઊઝો રહ્યો, તેથી મરણ પામ્યો, પણ તેથી ઊગસ્યો નહીં, તેમ જે આપમતિ હોય, તે પણ (નિરધાર કે) નિશ્ચેથી દુઃખ પામે, માટે જે તત્ત્વગવેષક હોય, તે ગુરુમુખથી જાણો તેણે કહેલે માર્ગે પ્રવર્તન કરે, તો તત્ત્વ પામે, પરંતુ આપમતિ હોય, તેનરક નિગોદનાં દુઃખ પામે, માટે આપમતિ ન થવું ॥ ૧૨ ॥

આગમને અનુમાનથી, વઢી ધ્યાનરસે ગુણગેહ રે ॥

કરે જે તત્ત્વગવેષણા, તે પામે નહીં સંદેહ રે ॥ તે ॥ સંવેગ ॥ ૧૩ ॥

અર્થ—(આ કે) સમસ્ત પ્રકારનું જેમાં ગમ એટલે જ્ઞાન છે, તેને આગમ કહીએ. તે આગમ શ્રીજિનેશ્વરના કહેલા અર્થ અને ગણધરોનાં ગુંથ્યાં સૂત્ર તેના અનુમાનથી એટલે આગમમાં જગવાને તત્ત્વની વાત જેવી રીતે કહેલી છે, તેના અનુમાનથી તથા વઢી (ધ્યાનાસે કે) આદર કરવા યોગ્ય જે ધર્મધ્યાન અને શુક્લધ્યાન, તેના એકેકના ચાર ચાર પાયા છે, તેણે કરી ચિંતવન કરતાં તેથી ઉપન્યો જે રસ, તેને ધ્યાનરસ કહીએ, એટલે ધ્યાનરસે કરીને ગુણનું ગેહ એટલે ગુણનું સ્થાનક—પ્રાપ્તિરૂપ જે તત્ત્વ, તે તત્ત્વની જે ગવેષણા કરે, તે તત્ત્વ પામે, એમાં સંદેહ નહીં. અથવા તત્ત્વ પામવાનાં ત્રણ કારણ છે, એક આગમથી અને બીજું અનુમાનથી, ત્રીજું ધ્યાનરસ તે અનુભવ-રસ એ ત્રણે પ્રકારે જે ગુણનું ઘર થઈને તત્ત્વની ગવેષણા કરે, તે નિઃસંદેહ તત્ત્વ પામે ॥ ૧૩ ॥

તત્ત્વબોધ તે સ્પર્શ છે, સંવેદન અન્ય સ્વરૂપ રે ॥

સંવેદન બંધ હુઈ, જે સ્પર્શ તે પ્રાપ્તિરૂપ રે જે ॥ સંવેગ ॥ ૧૪ ॥

તત્ત્વ તે દશવિધ ધર્મ છે, સંત્યાદિક શ્રમણનો શુદ્ધ રે ॥

ધર્મનું મૂલ દયા કહી, તે સંતિ ગુણે અવિરુદ્ધ રે ॥ તે ૦ ॥ સંવેગ ૦ ॥ ૧૫ ॥

અર્થ—તત્ત્વનું જાણપણું તે તત્ત્વબોધ કહીએ. તેના બે જોડ છે. એક સ્પર્શ તત્ત્વબોધ, બીજો સંવેદન તત્ત્વબોધ. તેમાં તત્ત્વનાં શાસ્ત્ર જે આગમ તે સાંજલીને શ્રીજિનાગમજાણિત તત્ત્વ સમ્યક્-ત્વાદિ પ્રાપ્તિપૂર્વક શ્રદ્ધાપૂર્વક નવ તત્ત્વાદિકનો અવબોધ થાય, શુદ્ધ અધ્યવસાયે આત્મપરિણતિ-પરિપાકપણે મન વચન કાયાની એકાગ્ર સ્થિરતાએ જાવની વિશુદ્ધતાએ સદ્ગુરુપદેશામૃતયોગથી સદ્ગુણામય વસ્તુધર્મ ગ્રહણરૂપણે જે ચિત્તની વૃત્તિ થાય, એવો જે તત્ત્વબોધ, તે સ્પર્શરૂપ જાણવો, અને શ્રદ્ધા રહિત સમ્યક્ પ્રકારે વસ્તુના સ્વરૂપને જાણપણામાં ધારે, તે સંવેદન તત્ત્વબોધ જાણવો. તે સ્પર્શ તત્ત્વબોધથી ( અન્ય કે ૦ ) જૂદે રૂપે જાણવો. એ સંવેદન તત્ત્વબોધ તે ( વંધ્યે કે ૦ ) વાંઝણી સ્ત્રી જેવો હોય, કાંઈ ફલ આપે નહીં, અને સ્પર્શ તત્ત્વબોધ પ્રાપ્તિરૂપ છે, ફલદાયક હોય, તે માટે સંવેદન ઠાંનવો અને સ્પર્શ આદરવો ॥ ૧૪ ॥ હવે દશ પ્રકારનો યતિધર્મ તે પરમ તત્ત્વ છે. સંતિ આદિ દર્શને શુદ્ધ ધર્મ સ્પર્શ તત્ત્વબોધ તે દશ પ્રકારે ( શ્રમણ કે ૦ ) યતિનો જાણવો. ( સંત્યાદિક કે ૦ ) ક્રમા આદિ દર્શને એટલે ૧ સંતિ જે ક્રમા તે ક્રોધનો જય, ૨ માર્દવ તે માનનો ત્યાગ, ૩ આર્જવ તે માયાનો ત્યાગ, ૪ મુક્તિ તે નિર્લોજ્જતા, ૫ બાર પ્રકારની તપસ્યા, ૬ સત્તર જોડે કરી યુક્ત સંયમ, ૭ ચાર નિદ્દેષે કરી સત્ય જાણ કરવું, ૮ શૌચ તે જાવશૌચાદિક, ૯ અકિંચનત્વ તે પરિ-ગ્રહરહિતપણું, ૧૦ અઠાર જોડે યુક્ત બ્રહ્મચર્ય. એ દશ પ્રકારના ધર્મ સેવ્યાથી ચાર ગતિનો રોધ કરે, અને પંચમી ગતિ પમાડે. તે ધર્મનું મૂલ દયા કહી છે. જ્યાં દયા નથી ત્યાં ધર્મ નથી. તે દયા જે

હે, તે તો (લંતિ કે) ક્રમા ગુણથી અવિરોધપણે છે, ઇટલે મલતી છે. ક્રોધ જાય, તે વારે ક્રમા આવે, અને જ્યાં ક્રમા આવી ત્યાં દયા અવશ્ય ઉપજે, તે માટે દયામય ધર્મ છે. એ પહેલો યતિધર્મ કહ્યો ॥ ૧૫ ॥

વિનયને વશ છે ગુણ સવે, તે તો માર્દવને આયત્ત રે ॥

જેહને માર્દવ મન વસ્યું, તેણે સવિ ગુણગણ સંપત્ત રે ॥ તેણે ० ॥ સંવેગ ० ॥ ૧૬ ॥

આર્જવ વિણ નવિ શુદ્ધ છે, નવિ ધર્મ આરાધે અશુદ્ધ રે ॥

ધર્મ વિના નવિ મોક્ષ છે, તેણે ઋજુજાવી હોય બુદ્ધ રે ॥ તેણે ० ॥ સંવેગ ० ॥ ૧૭ ॥

અર્થ—હવે વીજો માર્દવ ગુણ વચાણે છે. તે એવી રીતે જે દેવ, ગુરુ, ધર્મ, એ સર્વ વિનયથી ફલદાયક થાય છે, માટે જેટલા કાંઈ ગુણ છે, તે સર્વ વિનયને વશ છે, અને જો સવોત્તમ કરણી કરે છે, તેમાં પણ જો વિનય નથી હોતો, તો સર્વ શુન્ય પ્રાય છે, એવો વિનય ગુણ છે, તે પણ માર્દવને (આયત્ત કે) વશ છે, માર્દવથી નજીક છે, તે માર્દવ ગુણ માનનો ત્યાગ કરે, તે વારે પ્રગટ થાય, પણ અજિમાન, અહંકાર, મત્સર, દ્રોહ, ઇર્ષ્યાદિ દોષ સહિત પ્રાણીને માર્દવ ગુણ ન આવે, પરંતુ એ દોષોના ત્યાગથી માર્દવ ગુણ વીવને આવે. એવો માર્દવ ગુણ જે પ્રાણીના મનમાંહે વસ્યો છે, તે પ્રાણી (સવિ ગુણગણ સંપત્ત કે) સર્વ ગુણના સમુદાયને પામ્યો, અને ગુણ સહિત થયો, તે વારે ધર્મપ્રાપ્તિને પામ્યો. એ વીજો યતિધર્મ જાણવો ॥ ૧૬ ॥ હવે ત્રીજો આર્જવ ગુણ વચાણે છે. આર્જવ ગુણ તે (આર્જવ કે) સરલપણ, તે વિના શુદ્ધતા નથી, અને ધર્મઆરાધન પણ શુદ્ધ થતું નથી, અશુદ્ધ છે, માટે કુટિલતા, વક્રતા, માયાવીપણું, એ સર્વ માયાનાં ઘર છે, અને આત્માના

बलवत्तरपणे शुद्ध चारित्रना अज्युदयथी निर्मल आत्माना योग्यकी कुटिलतादिकनो त्याग कर्याथी आर्जव गुण उपजे ठे. ते आर्जव विना धर्मनी शुद्धि नथी, अशुद्धि ठे, माटे ते शुद्ध धर्म आराधी शके नहीं, अने शुद्ध धर्म आराध्या विना मोक्ष नथी. ते माटे जे ( बुद्ध के० ) ज्ञानी ते ( ऋजुजावी के० ) सरल स्वजावी होय, जेथकी आर्जव गुणनी पुष्टि थाय. ए त्रीजो यति-धर्म कह्यो ॥ १७ ॥

द्रव्योपकरण देहनां, वळी चक्रे पान शुचि जाव रे ॥

जावशौच जिम नवि टले, तिम कीजे तास बनाव रे ॥ तिम० ॥ संवेग ॥ १८ ॥

पंचाश्रवथी विरमीए, इंद्रिय निग्रहीजे पंच रे ॥

चार कषाय त्रण दंम जे, तजीए ते संजम संच रे ॥ तजीए० ॥ संवेग० ॥ १९ ॥

अर्थ—हवे शौचधर्म कहे ठे. तेना बे जेद ठे. एक द्रव्यशौच, बीजुं जावशौच. तेमांहे ( देह के० ) शरीरनां द्रव्योपकरण ते हाथ, पग, आंगली प्रमुख ते सर्व द्रव्यथी देहनां द्रव्योपकरण, अथवा द्रव्योपकरण ते पुस्तकादिक तथा वस्त्र पात्रादिक तेमज वळी जात पाणी तेने राग रहित धर्मपुष्टिदायक जाणी ( शुचि जाव के० ) पवित्र जाव युक्त, बेतालीश दोष रहित एवा विधिए आहारादिकने ग्रहण करवे करीने द्रव्यशौच थाय. ते जेम आत्माना पवित्र चोरुखा अध्यवसाय धरवे, मननी लहेर कषायादिक रहित शुद्ध परिणामनी वधती धाराए जावशौच थाय ठे. ते जावशौच जेम चले नहीं—मटे नहीं, तेवी रीते तेने ग्रहण करवा यत्न कीजे, एटले जेम जेम जावशौच वधे, तेम तेम यतिधर्म पण वधे, यतिधर्म वधते मोक्षप्राप्ति पण सुलभ थाय. ए

ચોથો શૌચધર્મ કહ્યો. ॥ ૧૮ ॥ હવે સંયમ ગુણ વચાણે છે. ૧ પ્રાણાતિપાત, ૨ મૃષાવાદ, ૩ અદત્તા  
 દાન, ૪ મૈથુન અને ૫ પરિગ્રહ, એ પાંચ આશ્રવથી ( વિરમીએ કે ) દૂર રહિએ, એ અનાદિ કાલના  
 આત્માના સહચરી પાપોપચિત્તપણે દુષ્ટ ગતિદાયક છે. તથા ૧ સ્પર્શેન્દ્રિય, ૨ રસેન્દ્રિય, ૩ ઘ્રાણેન્દ્રિય ૪,  
 ચક્ષુરિન્દ્રિય, ૫ શ્રોત્રેન્દ્રિય, એ પાંચે ઇન્દ્રિયનો નિગ્રહ કરીએ એટલે દમીએ. વળી ૧ ક્રોધ, ૨ માન, ૩ માયા  
 ૪ લોભ, એ ચાર કષાયને ઠાંમીએ, તથા ૧ મનોદંડ, ૨ વચનદંડ, ૩ કાયદંડ, એ ત્રણ દંડને ( તજીએ  
 કે ) ત્યાગ કરીએ. એવી રીતે એ સત્તર વાનાં દૂર કરે થકે આત્માને વિષે સંયમ ઠરે, પણ એમાંથી  
 એક દુર્ગુણ હોય, ત્યાંસુધી સંયમને મલિન કહીએ, માટે એ સત્તર દોષ ટાળીને એના પ્રતિપક્ષી સત્તર  
 ગુણ પ્રગટે, તેનો સંચય મોક્ષાર્થીએ કરવો. તે વારે શુદ્ધ સંયમ કહીએ. એ પાંચવો સંયમધર્મ કહ્યો ॥ ૧૯ ॥

બાંધવ ધન ઇન્દ્રિય સુખતણો, વળી જય વિગ્રહનો ત્યાગ રે ॥

અહંકાર મમકારનો, જે કરશે તે મહાજ્ઞાન રે ॥ જે ૦ ॥ સંવેગ ૦ ॥ ૨૦ ॥

અર્થ—હવે ઠઠો મુક્ત ગુણ વચાણે છે. બાંધવ શબ્દે જાણ, સ્ત્રી. માતા, પિતા, પુત્ર, વહેન  
 પ્રમુખ અને ( ધન કે ) સોનું, રૂપું, ઘર, હાટ પ્રમુખ, વળી ઇન્દ્રિયસુખ તે ખાવું, પીવું, વસ્ત્ર, ઘરેણાં  
 પ્રમુખના વિલાસ, શબ્દ, રૂપ, રસ, ગંધાદિક એ સર્વ સુખનો ત્યાગ કરે, વળી ( જય કે ) હિલ્લોક,  
 પરલોક આજીવિકાદિ સાત જય અને ( વિગ્રહ કે ) કલેશ, વિષાદ, ઇર્ષ્યા એનો પણ ત્યાગ કરે,  
 તથા અહંકાર તે જગતમાં હુંજ હું, બીજો કોઈ નથી, અને મમકાર તે આ સર્વ મારું છે, “ એવું  
 અહં મમેતિ બુદ્ધ્યા સર્વ જગદંધીજૂતં ” આ રીતે હું અને મારું એ બુદ્ધિથી સર્વ જગત આંધળું છે ॥  
 માટે એનો ત્યાગ કરે તે મહાજ્ઞાન્યવંત જાણવો. જ્યાંસુધી એટલાં વાનાંનો ત્યાગ કરવો નથી, ત્યાં-  
 સુધી સંસારચ્રમણ વધે છે, માટે એનો ત્યાગ કરી નિર્લોજી ગુણ કરવો. એ ઠઠો ધર્મ કહ્યો ॥ ૨૦ ॥

अविसंवादन जोग जे, वळी तन मन वचन अमाय रे ॥

सत्य चतुर्विध जिन कह्यो, बीजे दर्शने न कहाय रे ॥ बीजे० ॥ संवेग० ॥ २१ ॥

षड्विध बाहिर तप कह्यु अच्यंतर षड्विध होय रे ॥

कर्म तपावे ते सही, पम्सोअवृत्ति पण जोय रे ॥ पम्सोअ० ॥ संवेग० ॥ २२ ॥

अर्थ—हवे सातमो सत्य गुण वखाणे ठे. अविसंवादन योग, ते जेमां कोइ जातिनो विश्लेष-विसंवादपणुं नथी, ते अविसंवादन योग कहिए, तेने धरे. वळी तन, मन अने वचन, ए त्रिकरण अमायपणे—कपटरहितपणे प्रवर्ते, ते सत्यपणुं, ते सत्य चार प्रकारनुं ठे. तेमां १ ऋषज, अजितादिक ए नामसत्य, २ जेनां बिंब जे काष्ठ, पाषाणादिकनी स्थापना करीए, अथवा अद्वारे नाम लखीए, ते स्थापनासत्य, तथा ३ जाविजिन जे श्रेणिक प्रमुख थरो, द्रव्यसत्य, अने ४ त्रीमंधर प्रमुख विचरता तीर्थकर, ते जावसत्य. ए चार सत्य निक्षेपे करी सत्य ते ( जिन के० ) तीर्थकरे कह्युं एटले श्रीगणंग सूत्रमां कह्युं ठे, पण बीजे दर्शने कहेवाय नहीं. ए सातमो सत्यधर्म कह्यो ॥ २१ ॥ हवे आठमो तपोगुण वखाणे ठे. १ जघन्य नोकरशी, २ उत्कृष्ट जावजीव सुधी अशन पान वर्जवुं, ३ शेष रह्युं ते मध्यम, ते एमके—१ जेमां खावुं पोवुं नहीं, ते अणसण तप तथा २ ऊणोदरी ते आहारना प्रमाणमांहेथी कोलीयो बे कोलीया, चार कोलीया उंठा करे, ते ऊणोदरी तप, ३ द्रव्यनो संक्षेप करवो, ते वृत्तिसंक्षेप तप, ४ रसनो त्याग करवो, ते रसत्याग तप, ५ लोच प्रमुख कलेश सहन करवो, ते कायकलेश तप, ६ पांच इंद्रियने गुप्त करवी, ते सलीनता तप, ए ठ प्रकारनुं बाह्य तप कह्युं ठे, तथा १ गुरुदत्त प्रायश्चित्त लेवुं, २ विनयसाचववो, ३ गुरुनो विनय



તથા વેયાવચ્ચ કરવો, ૪ સજ્જાય કરવો, ૫ ધ્યાન ધરવું, ૬ ઉપસર્ગ તપ તે એક ધ્યાને કાઠસ્સગ્ગ  
કેરવો, તથા શરીરનું ઠાંકવું, એ ઠ પ્રકારે અચ્ચંતર તપ મલીને બાર જેદે તપ કહ્યું. એ તપ દ્રવ્યથી  
તથા જાવથી કરવું. એ તપ કર્મને તપાવે, બાળીને જસમ કરે, તે તપ નિશ્ચેથી પમ્મિસોયવૃત્તિ પણ  
જોય એટલે ઇન્દ્રિયને અનુકૂલ વૃત્તિ નહિં અર્થાત્ ઇન્દ્રિયને જે ગમે, તે ન કરવું, તે પ્રતિસ્થોવૃત્તિ એટલે  
સામે પુરે ચાલવારૂપ પ્રવૃત્તિવાલું પણ તપ કહીએ ॥ ૨૨ ॥

દિવ્ય ઔદારિક કામ જે, કૃત કારિત અનુમનિ જેદ રે ॥

યોગ ત્રિકે તસ વર્જવું. તે બ્રહ્મ હરે સવિ સ્વેદ રે ॥ તે ૦ ॥ સંવેગ ૦ ॥ ૨૩ ॥

અધ્યાતમવેદો કહે, મૂર્છા તે પરિગ્રહ જાવ રે ॥

ધર્મ અપિંચનને જાણ્યો, તે કારણ જવજલ નાવ રે ॥ તે ૦ ॥ સંવેગ ૦ ॥ ૨૪ ॥

અર્થ—હવે બ્રહ્મચર્ય ગુણ કહે છે. ( દિવ્ય વં. ૦ ) વૈક્રિય શરીર સંબંધી કામ તથા બીજું  
ઔદારિક શરીર સંબંધી કામ, એ બેનું કરવું, કરાવવું અને અનુમોદવું, એ ત્રણે ગુણતાં ઠ જેદ થયા.  
એકેકાને મન, વચન અને કાયા, એ ત્રણ યોગે ગુણતાં અઠાર જેદ થાય, એ અઠાર જેદે કામના  
ત્યાગથી શુદ્ધ બ્રહ્મચર્ય થાય. તે બ્રહ્મચર્ય સર્વ સ્વેદનું હરનારું છે, અથવા એના બીજી રીતે ૧૦૦૦૦  
જાંગા થાય છે, તે લખે છે. ૧ પૃથ્વીકાય, ૨ અપકાય, ૩ તેજકાય, ૪ વાયુકાય, ૫ વનસ્પતિકાય,  
૬ બેઇન્દ્રિય, ૭ તેઇન્દ્રિય, ૮ ચતુરિન્દ્રિય, ૯ પંચેન્દ્રિય, ૧૦ અજીવ, એ દશને દશ યતિધર્મે ગુણતાં ૧૦૦  
થાય. તે એક શ્રોત્રેન્દ્રિયે થયા. તેવી પોતાની પાંચ ઇન્દ્રિયો છે, તેની સાથે ગુણતાં ૫૦૦ જેદ થાય. તે  
એક આહારસંજ્ઞા થયા. તેવી જયસંજ્ઞા, મૈથુનસંજ્ઞા અને પરિગ્રહસંજ્ઞા, એ ચારે ગુણતાં ૨૦૦૦

અવિસંવાદન જોગ જે, વઢી તન મન વચન અમાય રે ॥

સત્ય ચતુર્વિધ જિન કહ્યો, બીજે દર્શને ન કહાય રે ॥ બીજે ૦ ॥ સંવેગ ૦ ॥ ૨૧ ॥

ષમ્વિધ બાહિર તપ કહ્યુ અન્યંતર ષમ્વિધ હોય રે ॥

કર્મ તપાવે તે સહી, પમ્સોઅવૃત્તિ પણ જોય રે ॥ પમ્સોઅ ૦ ॥ સંવેગ ૦ ॥ ૨૨ ॥

અર્થ—હવે સાતમો સત્ય ગુણ વખાણે છે. અવિસંવાદન યોગ, તે જેમાં કોઈ જાતિનો વિશ્લેષ-વિસંવાદપણું નથી, તે અવિસંવાદન યોગ કહીએ, તેને ધરે. વઢી તન, મન અને વચન, એ ત્રિકરણ અમાયપણે—કપટરહિતપણે પ્રવર્તે, તે સત્યપણું, તે સત્ય ચાર પ્રકારનું છે. તેમાં ૧ ઋષજ, અજિતાદિક એ નામસત્ય, ૨ જેનાં બિંબ જે કાષ્ઠ, પાષાણાદિકની સ્થાપના કરીએ, અથવા અદ્ધરે નામ લખીએ, તે સ્થાપનાસત્ય, તથા ૩ જ્ઞાવિજિન જે શ્રેણિક પ્રમુખ થશે, દ્રવ્યસત્ય, અને ૪ ત્રીમંધર પ્રમુખ વિચરતા તીર્થકર, તે જ્ઞાવસત્ય. એ ચાર સત્ય નિદ્દેપે કરી સત્ય તે ( જિન કે ૦ ) તીર્થકરે કહ્યું એટલે શ્રીઠાણાંગ સૂત્રમાં કહ્યું છે, પણ બીજે દર્શને કહેવાય નહીં. એ સાતમો સત્યધર્મ કહ્યો ॥ ૨૧ ॥ હવે આઠમો તપોગુણ વખાણે છે. ૧ જઘન્ય નોકરશી, ૨ ઉત્કૃષ્ટ જાવજીવ સુધી અશન પાન વર્જવું, ૩ શેષ રહ્યું તે મધ્યમ, તે એમકે—૧ જેમાં ખાવું પોવું નહીં, તે અણસણ તપ તથા ૨ ઝળોદરી તે આહારના પ્રમાણમાં હેથી કોલીયો બે કોલીયા, ચાર કોલીયા ડેઠા કરે, તે ઝળોદરી તપ, ૩ દ્રવ્યનો સંદેપ કરવો, તે વૃત્તિસંદેપ તપ, ૪ રસનો ત્યાગ કરવો, તે રસત્યાગ તપ, ૫ લોચ પ્રમુખ કલેશ સહન કરવો, તે કાયકલેશ તપ, ૬ પાંચ ઇન્દ્રિયને ગુપ્ત કરવી, તે સલીનતા તપ, એ ૭ પ્રકારનું બાહ્ય તપ કહ્યું છે, તથા ૧ ગુરુદત્ત પ્રાયશ્ચિત્ત લેવું, ૨ વિનયસાચવવો, ૩ ગુરુનો વિનય

તથા વેચાવચ્ચ કરવો, ૪ સજ્જાય કરવો, ૫ ધ્યાન ધરવું, ૬ ઉપસર્ગ તપ તે એક ધ્યાને કાઠસ્તગ્ગ  
કેરવો, તથા શરીરનું ઠાંનું, ૭ ઠ પ્રકારે અચ્યંતર તપ મલીને વાર જ્ઞેદે તપ કહ્યું. ૭ તપ દ્રવ્યથી  
તથા જાવથી કરવું. ૮ તપ કર્મને તપાવે, વાઢીને જસમ કરે, તે તપ નિશ્ચેથી પન્નિસોયવૃત્તિ ૫૫  
જોય એટલે ઇન્દ્રિયને અનુકૂલ વૃત્તિ નહિં અર્થાત્ ઇન્દ્રિયને જે ગમે, તે ન કરવું, તે પ્રતિસ્થોવૃત્તિ એટલે  
સામે પુરે ચાલવારૂપ પ્રવૃત્તિવાળું ૫૫ તપ કહીએ ॥ ૨૨ ॥

દિવ્ય ઔદારિક કામ જે, કૃત કારિત અનુમનિ જ્ઞેદ રે ॥

યોગ ત્રિકે તસ વર્જવું. તે બ્રહ્મ હરે સવિ સ્વેદ રે ॥ તે ૦ ॥ સંવેગ ૦ ॥ ૨૩ ॥

અધ્યાતમવેદો કહે, મૂર્ચ્ઘા તે પરિગ્રહ જાવ રે ॥

ધર્મ અર્પિંચનને જાણ્યો, તે કારણ જવજલ નાવ રે ॥ તે ૦ ॥ સંવેગ ૦ ॥ ૨૪ ॥

અર્થ—હવે બ્રહ્મચર્ય ગુણ કહે છે. ( દિવ્ય ૬૦ ) વૈક્રિય શરીર સંબંધી કામ તથા વીજું  
ઔદારિક શરીર સંબંધી કામ, ૭ વેનુ કરવું, કરાવવું અને અનુમોદવું, ૭ ત્રણે ગુણતાં ૭ જ્ઞેદ થયા.  
એકેકાને મન, વચન અને કાયા, ૭ ત્રણ યોગે ગુણતાં અઢાર જ્ઞેદ થાય, ૭ અઢાર જ્ઞેદે કામના  
ત્યાગથી શુદ્ધ બ્રહ્મચર્ય થાય. તે બ્રહ્મચર્ય સર્વ સ્વેદનું હરનારું છે, અથવા એના વીજી રીતે ૧૦૦૦૦  
જાંગા થાય છે, તે લખે છે. ૧ પૃથ્વીકાય, ૨ અપકાય, ૩ તેજકાય, ૪ વાયુકાય, ૫ વનસ્પતિકાય,  
૬ વેદ્રિય, ૭ તેદ્રિય, ૮ ચતુર્દ્રિય, ૯ પંચેદ્રિય, ૧૦ અજીવ, ૭ દશને દશ યતિધર્મે ગુણતાં ૧૦૦  
થાય. તે એક શ્રોત્રેદ્રિયે થયા. તેવી પોતાની પાંચ દ્રિયો છે, તેની સાથે ગુણતાં ૫૦૦ જ્ઞેદ થાય. તે  
એક આહારસંજ્ઞા થયા. તેવી જયસંજ્ઞા, મૈથુનસંજ્ઞા અને પરિગ્રહસંજ્ઞા, ૭ ચારે ગુણતાં ૨૦૦૦

થાય, તેને મન, વચન અને કાયા, એ ત્રણે ગુણતાં ૬૦૦૦ થાય. તે કરવું, કરાવવું અને અનુમોદવું,  
 એ ત્રણે ગુણતાં ૧૦૦૦૦ જ્ઞેદ થાય ॥ ૨૩ ॥ હવે અર્કિંચનધર્મ કહે છે. જે “ આત્માનમધિકૃત્યાધ્યા-  
 ત્મમ્ ” એટલે આત્માને અધિકારીને કરે તે ચોથા ગુણઠાણથી માંનીને ચૌદમા ગુણઠાણ સુધી  
 છે, તેને અધ્યાત્મ કહીએ, અને તે અધ્યાત્મના જાણ જે હોય, તેને અધ્યાત્મવેદી કહીએ. તે એમ  
 કહે છે કે, જે મૂર્છા છે, તેજ પરિગ્રહનો જાવ છે, એટલે પોતા પાસે રાખવાને મલતું ન હોય, પણ  
 મૂર્છા સર્વ વસ્તુ ઉપર રહી હોય, તો તે પરિગ્રહજ છે. તથા ધન, કુટુંબ, ઘર, વાની, બાગ અને  
 ઘમીચા છે, તોપણ તેની ઉપર જો મૂર્છા નથી. તો તે પરિગ્રહ ન કહીએ, માટે તે મૂર્છા ન રાખવી  
 તેને અર્કિંચનપણું કહીએ, અને સાધુધર્મ તે અર્કિંચનનેજ કહ્યો છે, માટે સંસારસમુદ્રથી તરવાને નાવ  
 સમાન એ ધર્મ છે. એ અર્કિંચનપણું આદરથી જવનિસ્તાર થાય. એ દશમો અર્કિંચનધર્મ થયો. એ  
 દશ પ્રકારના યતિધર્મ કહ્યા. એથી શુદ્ધ પણે કર્મનું શોધન થાય ॥ ૨૪ ॥

પાંચ જ્ઞેદ છે સ્ખંતિના, ઉવચારવચાર વિવાગ રે ॥

વચન ધર્મ તિહાં ત્રીન છે, લૌકિક દોઝ અધિક સોજાગ રે ॥ લૌકિક ૦ ॥ સંવેગ ૦ ॥ ૨૫ ॥

અનુષ્ઠાન તે ચાર છે, પ્રીતિ પ્રીતિ ને વચન અસંગ રે ॥

ત્રણ ક્રમા છે દોયમાં, અગ્રિમ દોયમાં દોય ચંગ રે ॥ અગ્રિમ ૦ ॥ સંવેગ ૦ ॥ ૨૬ ॥

અર્થ—( પાંચ જ્ઞેદ છે સ્ખંતિના કે ૦ ) હવે એ દશ પ્રકારનો જે યતિધર્મ કહ્યો, તેમાં પ્રથમ  
 ક્રમાધર્મના પાંચ જ્ઞેદ છે, તે કહે છે. તેમાં એક તો જે આપણો ઉપકારી હોય, તે જે કોઈ કદવાં  
 વચન કહે, તે સ્ખમવાં પડે. તેને ( ઉવચાર કે ૦ ) ઉપકારક્રમા કહીએ. વીજી આગલો માણસ જોરા-

વર છે, તેના ઉપર કાંઈ પરાક્રમ ચાલે તેમ નથી, માટે જો આ માણસની સામું બોલશું, તો તરત  
 નિરસ્કાર પામશું, એમ જાણી તેની સામું ન બોલે, તે વીજી (અવયાર કેળ) અપકારક્રમા. ત્રીજી  
 કર્માદિકના જયથી સ્વપ્ન પડે, તે વિપાકક્રમા. ચોથી કોઈને આકરે વચને પુહવે નહીં, અને પોતે  
 પણ કોઈનાં આકરાં વચનથી પુહવાય નહીં, એમ વચનનો પરિસહ-ઉપસર્ગ સહન કરવો, સહન  
 કરવો, સાવધ વચન ન બોલવું, તે વચનક્રમા. પાંચમી ગજસુકુમારની પેરે હે આત્મન ! તારો ધર્મજ  
 ક્રમા છે, માટે તુજને ક્રમાજ જોઈએ, આત્મધર્મ ક્રમામયજ છે. એવં જાણી મૂલ ધર્મમાં સ્થિર રહે,  
 સંપૂર્ણ ધર્મ આરાધે, તેરમા ચૌદમા ગુણગાણની ઇચ્છા કરે, તે ધર્મક્રમા જાણવી. એ પાંચ ક્રમા  
 કહી. તેમાં પહેલી ઉપકાર, બીજી અપકાર અને ત્રીજી વિપાક, એ (ત્રીન કેળ) ત્રણ ક્રમાનું જે છે,  
 તે શૌકિક છે એટલે લૌકિક સુખની દેવાવાલી છે. તથા ચોથી વચનક્રમા અને પાંચમી ધર્મક્રમા  
 એ (દોઢ કેળ) બે ક્રમા જે છે, તે અધિક સાંજાગ્યની એટલે મોક્ષસુખની દેવાવાલી છે ॥ ૧૫ ॥ હવે  
 ક્રમાનાં ચાર અનુષ્ઠાન છે. અનુષ્ઠાન શબ્દે ક્રિયા કહેવી. તેનાં ષઠાવશ્યક છે, તેમાં ૧ શ્રાવકનું  
 પન્નિકપણ અથવા યતિનું પગામ, સજ્જાય, અતિચાર, આલોચના પ્રમુખ તે પન્નિકમણાવશ્યક, તથા  
 ૨ જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્રના કાઉસ્સગ્ગ કરવા, તે કાઉસ્સગ્ગ નામે આવશ્યક, ૩ શક્તિ પ્રમાણે  
 પચ્ચસ્કાણ કરવાનું આવશ્યક, એ ત્રણ અવશ્યકમાં એક પ્રીતિ અનુષ્ઠાન જાણવું, અને ૧ સામાયિક  
 આવશ્યક, ૨ ચત્તવિસત્થો તે જિનવંદનાવશ્યક, ૩ વાંદણાં દેવાં, તે ગુરુવંદનાવશ્યક, એ ત્રણ આ-  
 વશ્યકમાંહે બીજું જ્ઞાતિ અનુષ્ઠાન જાણવું, અને ત્રીજું આગમને અનુસારે પ્રવર્તન, તે વચન અનુષ્ઠાન  
 જાણવું, તથા જે સહેજે થાય, તે ચોથું અસંગાનુષ્ઠાન જાણવું. એ ચાર અનુષ્ઠાનને પૂર્વોક્ત ક્રમાના  
 પાંચ જ્ઞેદમાં વહેંચણ કરે છે, એટલે પહેલી ઉપકાર, બીજી અપકાર, ત્રીજી વિપાક, એ ત્રણ ક્રમા

હે, તે ( અગ્નિમ દોયમાં કે૦ ) પહેલાં પ્રીતિ અને જ્ઞાતિ એ બે અનુષ્ઠાનમાં હે, અને ચોથી વચનદ્વિતી  
તથા પાંચમી ધર્મદ્વિતી, એ ( દોય કે૦ ) બે દ્વિતી તે પાઠલાં વચનાનુષ્ઠાન, એ બે અનુષ્ઠાનમાં હે,  
માટે પાઠલાં બે અનુષ્ઠાન તે ( ચંગ કે૦ ) મનોહર જાણીને આદરવાં ॥ ૨૬ ॥

વદ્વજ સ્ત્રી જનની તથા, તેહના કૃત્યમાં જુઓ જુઓ રાગ રે  
પરિક્રમણાદિક કૃત્યમાં, એમ પ્રીતિ જ્ઞાતિનો લાગ રે એમ૦ ॥ સંવેગ૦ ॥ ૨૭ ॥

અર્થ—હવે અનુષ્ઠાનનાં લક્ષણ કહે હે. સ્ત્રી તો બેઝ હે, એક પોતાની જાર્યા તે પણ સ્ત્રી-  
જાતિ હે, તથા પોતાની ( જનની કે૦ ) માતા તે પણ સ્ત્રીજાતિ હે. એ બેઝ વદ્વજ હે, પણ તેના કૃ-  
ત્યમાં રાગ જૂદો જૂદો હે. તે આવી રીતે કે, સ્ત્રી ઉપર પ્રીતિરાગ હે, અને માતા ઉપર જ્ઞાતિનો રાગ  
હે. તેમ પરિક્રમણાદિક કૃત્યમાં પણ પ્રીતિ જ્ઞાતિનો રાગ વિચારવો. તે આવી રીતે કે, એક પરિ-  
ક્રમણું, બીજો કાઠસ્તગ્ગ, ત્રીજું પચ્ચસ્કાણ, એ ત્રણમાં પ્રતિ અનુષ્ઠાન હે, કેમકે એની સંગતથી આગલ  
ગુણ વધે, માટે પ્રીતિરાગ હે, અને એક સામાયિક તે ચારિત્ર અને બીજો ચતુર્વિસત્થો તે પ્રત્યુને  
વાંદવું, તથા ત્રીજાં વાંદણાં તે ગુરુને વાંદણાં દેવાં, એમ ચરિત્રધર્મ તથા દેવ અને ગુરુ, એ ત્રણમાં  
જ્ઞાતિ અનુષ્ઠાન હે, માટે એ ત્રણમાં ઉપર જ્ઞાતિરાગ હે. એમ શ્વલોક આશ્રયે પ્રીતિ અને પરલોક  
આશ્રયે જ્ઞાતિ, એ બે અનુષ્ઠાનનો લાગ હોય ॥ ૨૭ ॥

વચન તે આગમ આશરી, સહેજે થાયે તે અસંગ રે ॥

ચક્રત્રમણ જિમ દંમથી, ઉત્તર તદ્વાવે ચંગ રે ॥ ઉત્તર૦ ॥ સંવેગ૦ ॥ ૨૮ ॥

વિષ-ગરલ-અનુષ્ઠાન છે, તદ્દેતુ-અમૃત વળી હોય રે ॥

ત્રિક તજવા દોય સેવવા, એ પાંચ જ્ઞેદ પણ જોય રે ॥ એ૦ ॥ સંવેગ૦ ॥ ૨૯ ॥

અર્થ—હવે ત્રીજું વચનાનુષ્ઠાન અને ચોથું અસંગાનુષ્ઠાન કહે છે, જેમ કુંજારના ચક્રનું  
ત્રમણ દંકને યોગે થાય, પઠી પોતાની મેલે સહેજે ફાંચા કરે, તેમ શ્રીશ્રીતરાગ નામિત આગમમાં  
જેમ જ્ઞાનક્રિયાનાં આલંબન પ્રરુપ્યાં છે, તે (આશરી કે૦) અનુસારે આજ્ઞા પ્રમાણે ધર્મમાં પ્રવર્તન કરે,  
તે વચનાનુષ્ઠાન જાણવું, અને પઠી ઉત્તર કાળે (તદજાવે કે૦) તેને અજાવેપણ (ચંગ કે૦) મનોહર  
હોય, એટલે જેને કોઈનું આલંબન નહીં, પણ સહેજે એવુંજ લઢણ થઈ રહે, તે અસંગાનુષ્ઠાન જાણવું  
॥ ૨૮ ॥ યતિધર્મમાંહે પાંચ ક્રિયા કહી છે, તે કહે છે. પહેલી વિષક્રિયા, બીજી ગરલક્રિયા, ત્રીજી  
અનુષ્ઠાનક્રિયા, ચોથી તદ્દેતુક્રિયા, અને પાંચમી અમૃતક્રિયા. એ પાંચ જ્ઞેદ ક્રિયા જાણવી. તેમાંહે  
વિષક્રિયા, ગરલક્રિયા અને અનુષ્ઠાનક્રિયા એ (ત્રિક કે૦) ત્રણ જ્ઞેદ તજવા, આદરવા યોગ્ય નથી,  
જાણવા યોગ્ય છે. તે આચાર્યાર્થી ચારિત્રીયો ચારિત્ર ઠાર કરે, જવપરંપરા વધારે, અને તદ્દેતુક્રિયા  
તથા અમૃતક્રિયા એ (દોડ કે૦) બે જ્ઞેદ તે (સેવવા કે૦) આદરવા યોગ્ય છે. તે આદર્યાર્થી  
મુક્તિ પમાડે, માટે એ ક્રિયાના પાંચ જ્ઞેદ પણ જાણવાને અર્થે તેના જૂદા જૂદા અર્થ આગલ  
વચ્ચાણશે ॥ ૨૯ ॥

વિષકિરિયા તે જાણીએ, જે અશનાદિક ઉદ્દેશ રે ॥

વિષ તત્ત્વિણ મારે યથા, તેમ એહજ જવ ફલ લેશ રે ॥ તેમ૦ ॥ સંવેગ૦ ॥ ૩૦ ॥

પરજવે ઇંડાદિક ઋદ્ધિની, ઇચ્છા કરતાં ગરલ થાય રે ॥



ते काळांतर फल दीए मारे जिम हरुकीया वाय रे ॥ मारे० संवेग ॥ ३१ ॥

अर्थ—हवे ए पांच क्रियामांहे पहेली विषक्रिया, ते जे चारित्र्यो अशन, पानादिकने उद्देशीने चारित्र पाले, ज्ञानक्रियानो अज्यास करे, ते सर्व आहारादिकने अर्थे करे, कइ गृहस्थ आवे, ते वारे लोकदेखामणी क्रिया करे, ते गृहस्थ गया पढी कशी क्रिया करे नहीं, जयणाए न प्रवर्त्ते, अने ते गृहस्थ तो आचारनी शुद्धता जाणीने अशनादिकनी जक्ति करे, ते विषक्रिया जाणीए. जेम विष खाधुं थकुं तत्काज मारे, तेम ए क्रियार्थी आ जवमांहेज अशन खावानुं देश मात्र फल पामे. जेम जेर खावार्थी शीघ्र फल, तेम कपटक्रियानुं पण तरत फल मले, एम जाणवुं ॥ ३० ॥ हवे गरलक्रियानुं लक्षण कहे ठे. जेम कोइ चारित्र्योयाने चारित्र पालतां पालतां चित्तना अधवसाय एवा थाय जे, इंद्रनी पदवी तथा देवतादिक चक्रवर्त्ती प्रमुखनी राजलक्ष्मी पामीए, अथवा धन, धान्यादिकनी इच्छा करतां गरलक्रिया थाय, ते गरलक्रिया काळांतरे फल आपे, हरुकीया वायुनी परे. जेम कोइ प्राणी हरुकेला जनावरे करड्यो होय, तेनो हरुकवा त्रण वरस सुधी जागे. ते जे वारे हरुकवा जागे, ते वारे मरण पामे, तेम चारित्र्यो अति नियाणुं करे, तो बेत्रण जवे ते वस्तु पामे, पण शुद्ध चारित्र्यनुं फल पामे नहीं, माटे ए गरलक्रिया त्याग करवारुप जाणवी ॥ ३१ ॥

लोक करे तिम जे करे, उठे बेसे समूर्च्छिम प्राय रे ॥

विधि विवेक जाणे नहीं, ते अन्यानुष्ठान कहाय रे ॥ ते० ॥ संवेग० ॥ ३२ ॥

तहेतु ते शुद्ध रागथी, विधि शुद्ध अमृत ते होय रे ॥

सकल विधान जे आचरे, ते दीसे विरला कोय रे ॥ ते० ॥ संवेग० ॥ ३३ ॥

अर्थ—हवे त्रीजी अनुष्ठानक्रिया कहे ठे. जेम कोइक अङ्गानी चारित्रीयो पारणा निमित्ते अथवा ग्रहण निमित्ते क्रिया करे, ते जेम बीजा लोक उठ बेस करे, तेम ते पण उठ बेस संमूर्हिमनी परे करे. एतावता कोइ चारित्रीयो क्रुधित थको दिक्का द्ये, तेने केवल एक अशननीज इहा रहे ठे. ते मन रहित थको क्रिया करे, माटे संमूर्हिमनी उपमा दीधी, कारण के जे पोताना चित्तमां विधि विवेक कांइ जाणे नहीं जे, आ रीते बेसवुं, आ रीते उठवुं, आ रीते पूजवुं इत्यादिक कांइ विधि जाणे नहीं, तथा विवेक ते गुरु, देव, ज्ञान, धर्माचार्य प्रमुखनो विनय करवो, गुरु सामे आ रीते जवुं, आवुं, बेसवुं इत्यादिक सर्व विधि जाणे, तेने विवेक कहीए. ते विधि तथा विवेकने अजाणतो मन रहित जे क्रिया करे, ते कांइ फलदायक जाणवी नहीं ॥ ३१ ॥ हवे चोथी तळेतुक्रिया कहे ठे. चारित्रनो लेनारो वैराग्यवंत जद्रकपरिणामी देशना सांजली संसारनो सर्व ज्ञाव अनित्य जाणी संसारी वर्गथकी विरक्त थइने चारित्र द्ये, ते शुद्ध रागे वधते मनोरथे क्रिया करे, पण विधि शुद्ध होय नहीं, परंतु सरवाळे तेथी विधि शुद्ध आय, माटे ए चोथी क्रिया फलदायक जाणवी. हवे पांचमी अमृतक्रियानां लक्षण कहे ठे. जे आगमोक्त विधि कछोठे, ते प्रमाणे शुद्ध विधिए शुद्ध चित्तना अध्यवसायपणे करीने (सकल विधान के०) समस्त क्रियाना अनुष्ठाननी आचारणा करे, एवां तो संसारमांहे कोइक विरला प्राणी दीसे ठे, माटे पांच क्रियामांहे अमृतक्रिया ते केवल अमृत सुरमणि समान ठे. ए शुद्ध क्रिया आवेथी संसारनो पार पामे, अने मोक्षनी प्राप्तिपूर्वक शुद्ध ज्ञावपणे रहे, पण ए क्रिया आव्या विना संसारनो निस्तार थतो नथी ॥ ३३ ॥

करण प्रीति आदर घणो, जिज्ञासा जाणनो संग रे ॥

शुद्ध आगम निर्विघनता, ए शुद्ध क्रियानां लिंग रे ॥ ए० संवेग ॥ ३४ ॥

द्रव्यलिंग अनंतां धर्यां, करी किरिया फल नवि लक्ष रे ॥

शुद्ध क्रिया तो संपजे, पुद्गल आवर्तने अक्ष रे ॥ पुद्गल० ॥ संवेग० ॥

( पाठांतर ) मारग अनुगति जाव जे, अपुनर्वधकता लक्ष रे ॥

किरिया नवि उपसंपजे, पुद्गल आवर्तने अक्ष रे ॥ पुद्गल० ॥ संवेग० ॥ ३५ ॥

अर्थ—हवे शुद्ध क्रियानां लक्षण कहे ठे. जे क्रिया करवामां घणी प्रीति धरे, घणो घणो आदर करे, क्रियाना प्रयत्नने विषे निरंतर उद्यम करे, ( जिज्ञासा के० ) तत्त्व जाणवानी वांठना करे, तथा ( जाणनो संग के० ) जे जन शुद्ध क्रियाना जाण होय, तेनो संग करे, पण विकथा अन्यदर्शनी प्रमुखनो सर्वथा संग न करे, अने ( शुद्ध आगम के० ) जलो जिनकथित आगम स्याद्वादपद्धतिरचनारूप रत्नवाक्यजम्बित एवा उत्तम सिद्धांतने विघ्नरहितपणे आदरे, हजारो काम मूकीने केवल एक आगमश्रुतपंथे खप करे, ए शुद्ध क्रियानां ( लिंग के० ) लक्षण जाणवां ॥ ३४ ॥  
हवे शुद्ध क्रिया ते केवारे प्राप्त थाय ? ते कहे ठे. यतिना वेषे उंचो, मुहपत्ति ग्रहण करवे करी ए रीते अनंती द्वार द्रव्यलिंग यतिना वेषे धर्यां. मेरु पर्वत जेवो ढगलो थाय, एटला उंचा मुहपत्ति धर्यां, तथा क्रिया पण विशेषपणे विविध प्रकारनी करी, परंतु ते क्रियानुं फल तथा यातपणानुं फल पाम्यो नहीं. शामाटे ? जे बोधबीज विना जेटली क्रिया, जेटलां लिंग, ते सर्व निष्फल ठे.  
“ जावशून्याः क्रिया न फलंतीति तत्त्वम् ॥ ” मतशब्दके जाव वगरनी एकली क्रिया फल आपती

નથી. તે માટે શુદ્ધ ક્રિયા તો તે વારે જીવ પામે કે, જે વારે અર્ધ પુજ્જલપરાવર્ત સંસાર બાકી રહે,  
 “અંતો મુહુત્તમિત્તં પિ, ફાસિઅં હુજ્જ જેહિં સંમ્મત્તં ॥ તેસિં અવહુપુગ્ગલ, પરિઅટ્ટો ચેવ સંસારો  
 ॥ ૧ ॥” અર્થ—જે જીવ જ્યારે અંતર્મુહૂર્ત પ્રમાણ પળ સમકિતને ફરશે, તો તે વારે તે જીવને ફક્ત  
 અર્ધ પુજ્જલપરાવર્તજ સંસાર બાકી રહે ॥ તે વારે અંતર્મુહૂર્ત પ્રમાણે માત્ર સમકિતને ફરસી અર્ધ  
 પુજ્જલપરાવર્ત સંસાર કરે, તથા જેને સમકિત આવીને પાતું જાય નહીં, તો તે ઠાસઠ સાગરોપમ  
 ઝાઝેરા સંસારમાં રહે, પઠી મોકે જાય ॥ ૩૫ ॥

અરિહંત સિદ્ધ તથા જ્ઞાતા, આચારિજ ને ઉવજ્ઞાય રે ॥

સાધુ નાણ દંસણ ચરિ, તવ નવ પદ મુગતિ ઉપાય રે ॥ તવ૦ સંવેગ૦ ॥ ૩૬ ॥

એ નવ પદ ધ્યાતાં થકાં, પ્રગટે નિજ આતમરૂપ રે ॥

આતમદરિસણ જેણે કચું, તેણે મૂઘો જવજયકૂપ રે ॥ તેણે૦ ॥ સંવેગ૦ ॥ ૩૭ ॥

અર્થ—હવે મોક્ષનો ઉપાય કહે છે. રાગ દ્વેષરૂપ શત્રુને જીતી ઘનઘાતી કર્મનો ક્ષય કરી  
 કેવલજ્ઞાન પામ્યા, તે અરિહંત. તથા આઠ કર્મનો ક્ષય કરી સિદ્ધ થયા, તે સિદ્ધ. પાંચ આચા-  
 રને પાલવે કરી ગૃહનિર્વાહ કરે, તે જ્ઞાતા આચાર્ય. અંગોપાંગ જાણે જાણાવે, તે ઉપાધ્યાય. જીવનાં  
 સર્વ કાર્ય સાધવાને ઉત્તમ કાર્ય કરે, તે સાધુ. જેથી યથાર્થ વસ્તુ જણાય, તે જ્ઞાન, સમકિત દર્શન  
 પામવાનાં કારણ ધરે, તે દર્શન. આઠ કર્મના સંચયને ખાલી કરે, તે ચારિત્ર. નિકાચિત કર્મમલ  
 શોધીને દૂર કરે, તે (તવ કે૦) તપ. એ નવ પદનું એકાગ્ર મન, વચન, કાયાણ કરી ધ્યાન ધરતાં  
 થકા મોક્ષપ્રાપ્તિ થાય, માટે એજ મોક્ષનો ઉપાય છે ॥ ૩૬ ॥ એ નવ પદને ધ્યાતાં થકાં પોતાના

આત્માનું સ્વાભાવિક સ્ફટિક રત્ન સમાન ઉજ્જ્વલ રૂપ પ્રગટ થાય. જેમ સ્ફટિક રત્ન નિર્મલ છે, પણ ઉપાધિયોગે ઇટલે લાલને સંગે રક્ત થાય, શ્યામને સંગે શ્યામ થાય, પણ તેની પોતાની મૂલ ઉજ્જ્વલતા ન જાય, તેમ આત્મા કર્મે લેપાયો થકો સંસારી ત્રિજાવી દેખાય છે. તેને એ નવ પદના ધ્યાનથી કર્મમલ રહિત સહજ પોતાનો જ્ઞાન દર્શન ચારિત્રરૂપ ઉજ્જ્વલ ગુણ પ્રગટ થાય, તેને આત્મદર્શન કહીએ. એ આત્મદર્શન જેણે કર્યું, તેણે ( જવ કે ) સંસારના જયરૂપ જે કૂવો, તે ( મુંઘો કે ) ઢાંક્યો, ઇટલે તેણે સંસાર મર્યાદારૂપ કર્યો, માટે સદા સર્વદા નવ પદનું ધ્યાન ધરવું ॥૩૬॥

દાણ અર્ધે જે અઘ ટલે, તે ન ટલે જવનીકોમી રે ॥

તપસ્ય કરતાં અતિ ઘણી, નહીં જ્ઞાનતણી છે જોમી રે ॥ નહીં ॥ સંવેગ ॥ ૩૭ ॥

આત્મજ્ઞાને મગન જે, તે સવિ પુદ્ગલનો ખેલ રે ॥

ઇંદ્રજાલ કરી લેખવે, ન મિલે તિહાં દેહ મન મેલ રે ॥ ન ॥ સંવેગ ॥ ૩૮ ॥

અર્થ—હવે જ્ઞાનનું બહુ માન કરે છે. જે જ્ઞાની પુરુષ છે, તેનું એક ઘડીમાં ઠ દાણ થાય, એવા અર્ધ દાણમાંહે જે ( અઘ કે ) પાપ ટલે, તે અજ્ઞાનીને જવની કોડે પણ ન ટલે, અતિ ઘણી તપસ્યા કરતાં પણ જ્ઞાનની જોડ કાંઈ હોય નહીં ॥ ૩૭ ॥ માટે જે પ્રાણી આત્મજ્ઞાનમાંહે મગ્ન થકો સંસારી દશાને વિજાવ કરી લેખવે છે, અને સદા સ્વજાવ દશામાંહે મગ્ન થઈ આત્મરમણ કરે છે, તે દેહ, ધન તથા ઇન્દ્રિયનાં સુખ તે પુદ્ગલના ખેલ ઇંદ્રજાલ સમાન કરી લેખવે છે. ત્યાં મનનો મેલ દેશને તેની સાથે મલે નહીં. તે ચિત્તમાંહે વિચારે જે, પુદ્ગલે કરી પુદ્ગલ પોષવા તે ઠીક નહીં. પુદ્ગલનો ધર્મ સમુણ પરુણ વિધ્વંસનરૂપ છે. તેમાં હું લંપટ થયો, તેથી સંસારમાં અનંતા કાલ સુધી પ-

र्यटन करयुं, पण हवे तो जिनोक्त वाणीची पुढलने सारी पेठे दुःखदायी, बाजीगरनी बाजी सरखो जाण्यो, एटले बाजीगरनी बाजी साची होय, तो पुढलनो खेळ साचो होय, एवी रीते जाण्यो. तो जेम इंद्रजाल उपर पण अज्ञानी रक्त थाय, तेम ए पुज्ज उपर पण अज्ञानीज रक्त थाय, परंतु ज्ञानी पुरुष तो आत्मज्ञान मांहेज मग्न रहे, पण पुज्ज साथे मन दडने मळे नहीं ॥ ३९ ॥

जाण्यो ध्यायो आतमा, आवरण रहित होय सिद्ध रे ॥

आत्मज्ञान ते दुःख हरे, एहीज शिवहेतु प्रसिद्ध रे ॥ एहीज० ॥ संवेग० ॥ ४० ॥

चोथे खंमे सातमी, ढाळ पूरण थड ते खास रे ॥

नव पद महिमा जे सुणे, ते पामे सुजश विलास रे ॥ ते० ॥ संवेग० ॥ ४१ ॥

अर्थ—माटे आत्माने ज्ञानीनां वचने करी जाण्यो, जाणीने तेनेज तडूपपणे क्षीरनीर-वत् तथा अश्लोहपिक्वत् ध्यायो, तो ते ध्यानार प्राणी आठ कर्मना आवरण रहित थाय. आ-त्माना मूल गुण प्रगट करीने सिद्धपणं पामे, माटे आत्माने आत्मज्ञानपणे रमण करतां तेज आत्मज्ञान ते सर्व दुःखनो हर्ता थाय, अने प्रसिद्धपणे तेज ( शिव के० ) मोक्षनो हेतु थाय, एम निःसंशयपणे जाणवुं, माटे मोक्षना वांढक प्राणीए आत्मपरिणति सुधारवी. “आत्मैव सुखदुःख-कर्ता निजगुणोक्ता आत्मा आत्मनैवात्मानं पश्यति ॥ यदात्मात्मानं पश्यति, तदात्मा सहजगुण-धारकः स्यात् ॥ शुद्धस्वभावः उऽवल्लोकाग्रे स्वतृतीयज्ञागन्यूनावगाहनायां सर्वसिद्धा वसन्ति अर्थ—आत्माज सुख दुखनो कर्ता ठे, आत्माज तेनो ज्ञोकता ठे, आत्माज पोतावडे पोताने जुए ठे, ज्यारे आत्मा पोताने जुए ठे एटले जाणे ठे, त्यारे स्वभाविक गुणने धारण करे ठे, अने शुद्ध

स्वप्नाववाळो थयो थको उज्ज्वल लोकना अग्रजागमां पोताना त्रीजा जागे करी उठी एवी अवगा-  
हनामां सर्व सिद्धो वसे ठे. त्यां जाय ठे. ॥ ४० ॥ ए चोथा खंरुने विषे सुंदर सातमी ढाल पूरी  
थइ. ए नव पदनो महिमा जे प्राणी सांजले, ते प्राणी रुमा जशना विदासने पामे ॥ ४१ ॥

॥ दोहा ॥

इण परे देइ देशना, रह्यो जाम मुनिचंद ॥

तव श्रीपाल ते विनवे, धरतो विनय अमंद ॥ १ ॥

जगवन् ! कहो कुण कर्मथी, बाणपणे मुज देह ॥

महारोग ए उपनो ?, कुण सुकृते हुवो ? ठेह ॥ २ ॥

अर्थ—ए प्रकारे देशना दइने जे वारे मुनिमांहे चंद्रमा समान अजितसेन राजर्षि  
बोली रह्या, ते वारे श्रीपाल घणो विनय धरतो थको मुनिने विनवे ठे के ॥ १ ॥ ( जगवन् के )  
हे ज्ञानवंत ! कहो जे, कया कर्मना पसायथी बालपणे मारे शरीरे ए महा अघोर रोग उपन्यो ?  
वळी में जन्मांतरे शुं सुकृत करयुं हंतुं ! के जेथी ते रोग मळ्यो ? ॥ २ ॥

कवण कर्मथी में लही ?, ठाम ठाम बहु ऋद्धि ॥

कवण कुकर्में हुं पड्यो ?, गुणनिधि जलनिधि मध्य ॥ ३ ॥

कवण नीच कर्में हुज ? , डुंबपणो मुनिराय ॥

मुजने ए सवि किम हुज ? , कहीए करी सुपसाय ॥ ४ ॥



अर्थ—वळी कया पुण्यना योगथी हुं ठेकाणे ठेकाणे बहु ऋद्धि पाम्यो ? वळी हे गुणनिधि ! हे गुणसमुद्र ! हुं कया माठा कर्मना योगथी ( जलनिधि के० ) समुद्रमां पड्यो ? ॥३॥ वळी हे मुनिराज ! कया नीच कर्म करीने हुं मुंत्रपणाना कलंकने पाम्यो ? ए सर्व मारे केम थुं ? ते मुजने रुनो पसाय करीने कहो ॥ ४ ॥

॥ ढाल आठमी ॥ सांभरीया गुण गावा मुज मन हरिना रे ॥ ए देशी ॥

सांजलजो हवे कर्मविपाक कहे मुनि रे, कांइ कीधुं कीधुं कर्म न जाय रे ॥  
कर्मवशे होय सघलां सुख दुःख जीवने रे, कर्मथी बलीयो को नवि थाय रे ॥ सांजलजो ० ॥ १ ॥  
जरतक्षेत्रमां नयर हिरण्यपुरे हुं रे, महीपति महोटो ते श्रीकंत रे ॥  
व्यसन तेहने लागुं आदेमातणुं रे, कांइ वारे वारे राणी एकंत रे ॥ सांजलजो ० ॥ २ ॥

अर्थ—हवे अजितसेन राजर्षि कर्मना फल कहे ठे, ते हे श्रोताजनो ! तमे सांजलजो. जे कांइ कर्म कर्युं होय, ते जोगव्या विना जाय नहीं, माटे हे श्रीपाल ! जगत्यमांहे जीवने सर्व सुख दुःख ते कर्मना पसायथी थाय ठे, पण कोइ जीव कर्मथी बलीयो नथी, माटे कर्म मोटुं ठे ॥ १ ॥ हवे मुनि कहे ठे जे, हे श्रीपाल ! आ जरतक्षेत्रमांहे हिरण्यपुर नामे नगरे श्रीकांत नामे मोटो राजा थयो. तेने 'आहेमी रमवानुं व्यसन लागुं, ते जोइने तेनी राणी एकांतमां वारंवार वारती हवी ॥ २ ॥

राणी तेहनी जाणो सुगुणा श्रीमती रे, समकित शीलनी रेख रे ॥

જિનધર્મે મતિ રુની કૂની નહીં મને રે, દાઁવે દાઁવે શીઁવ વિશેષ રે ॥ સાંઝલજો ૦ ॥ ૩ ॥  
 પિયુ તુજને આઢેમે જાવું નવિ ઘટે રે, જેઢને કેમે ઢે નરકની ઝીતિ રે ॥  
 ધરણી ને પરણી બે લાજે તુજથકી રે, માંની જેણે જીવહિંસાની અનીતિ રે ॥ સાંઝલજો ૦ ॥ ૪ ॥  
 મુઁવ તૃણ દીધે અરિ પણ મૂકે જીવતો રે, ંઢવો ઢે રુમો ઢ્ઢત્રીનો આચાર રે ॥  
 તૃણ આઢાર સદા જે મૃગ પશુ આચરે રે, તેઢને મારે જે આઢેમે તે ગમાર રે ॥ સાંઝલજો ૦ ॥ ૫ ॥  
 સસલાં નાસે પાસે નહીં આયુધ ધરે રે, રાણી જાયા બાણી તેઢને કેમ રે ॥  
 જે લાગે તે આગે દુઃખ લઢેશે ઘણાં રે, નાઠાશું બલ ન કરે ઢ્ઢત્રી વેમ રે ॥ સાંઝલજો ૦ ॥ ૬ ॥

અર્થ—તે શ્રીકાંત રાજાની ઝલી ગુણવંત શ્રીમતી નામે રાણી ઢે. તે સમકિત અંને  
 શીયલની રેલા સરલી ઢે. જૈનધર્મને વિષે જેની રુની મતિ ઢે, પણ મનમાં કપટ નથી. ંવી તે  
 રાણી રાજાને કહી કહીને ઘણી વિશેષ શીલામણ દે ઢે. દે ઢે ॥ ૩ ॥ હે સ્વામીન્ ! તુજને આઢેની  
 કર્મે જવું ઘટતું નથી. શામાટે ? જે ં કર્મની કેડે નરકની બીક ઢે, માટે હે સ્વામીન્ ! (ધરણી કે ૦)  
 પૃથ્વી અંને (પરણી કે ૦) ઝાર્યા તે હું, ં બેઝ તુજથી લજ્જાને પામીં ઢીં, કેમકે જેણે આ જીવ-  
 હિંસાની ઘણી અનિતિ માંની ઢે ॥ ૪ ॥ જે કોઙ શત્રુ હોય, તે પણ જો સામો મુલમાં હે તરણું ઘાલી  
 આવે, તો તેને જીવતો મૂકી આપે, ંવો ઢ્ઢત્રિયનો રુમો વ્યવહાર ઢે, તો નિરંતર (તૃણ કે ૦) ઘા-  
 સનો આઢાર કરીને જે વનને વિષે મૃગ પશુ રહે ઢે, તેને આઢેનામાં જે મારે, તે ગમાર જાણવા  
 ॥ ૫ ॥ સસલાં ઝિચારાં નાસી જાય ઢે, પણ પાસે હથિયાર રાલતાં નથી, તો જે રાણીના જાયા

बाणी पुरुष बाण हाथमां ग्रहण करीने जे पशुनी केडे लागीने बाणे करी मारे ठे, ते राणीना जाया  
आगल नरकादिकनां घणां दुःख पामशे. वळी द्वात्रीजायो जे ठे, ते नाठानी पढवाडे केम करीने  
बल करे नहीं ॥ ६ ॥

अबलकुलाशी ऊखने निज ड्रुम पीमतां रे, खगने मृगने तृणज्झीने दोष रे ॥  
हणतां नृपने न होय इम जे उपदिशे रे, तेणे कीधो तस हिंसक कुल पोष रे ॥ सांजलजो ॥ ७ ॥  
हिंसानी ते निंदा सघले सांजली रे, हिंसा नवि रुमी किणही हेत रे ॥

आप संतापे पर संतापे पापीयो रे, आहेमी ते जाणो कुलमां केत रे ॥ सांजलजो ॥ ८ ॥

अर्थ—पापशास्त्रना धारको राजाने एम उपदेश आपे ठे के, राजानी पृथ्वीमांहे जे जल  
ठे, तेनो रक्षक राजा ठे, माटे ( अबल के० ) निर्बल ठे कुल जेमनुं, एवा नाना मत्स्य, तेमने मोटा  
( ऊख के० ) मत्स्य ते राजाना हुकम विना ( अशी के० ) नक्षण करे ठे तेने, तथा राजानी पृथ्वी-  
मांहे उग्यां जे ( ड्रुम के० ) वृक्ष तेमने पीमा उपजावनार एवां जे ( खग के० ) पक्षी तेने, तथा  
राजानी पृथ्वीमांहे उग्यां जे नवां ( तृण के० ) घास प्रमुख तेने नक्षण करतां एवां मृगलां प्रमुखने,  
ए सर्व राजाना गुनाहमां आव्यां, माटे राजानां अपराधी थयां, तेने हणतां थकां राजाने कांइ  
दोष लागतो नथी, एम जे हिंसक कुगुरु उपदेशे ठे, ते तो पोताना हिंसक कुलने पोषण करे ठे,  
एम जाणवुं ॥ ७ ॥ वळी हिंसानी ( हिंसा के० ) निंदा ते सर्व षड्दर्शनमांहे सांजलीए ठीए, माटे  
कोइ कारणे पण हिंसा करवी रुमी नथी. पापी आहेमी ते पोताने पण संताप उपजावे, अने जे  
जीवने हणवा धारे ते पर जीवने पण संताप उपजावे, ते कुलमांहे ( केत के० ) अरिष्टसूचक केतु  
ग्रह सरिखो कुलनो दाय करनार जाणवो ॥ ८ ॥

જાત રસાતલ વિક્રમ જે દુર્બલ હણે રે, એ તો લેશ્યા કૃષ્ણનો ઘન પરિણામ રે ॥  
 ઝૂંમી કરણીથી જગ અપજશ પામીએ રે, લીહાલો खातां मुख હોવે તે રયામ રો ॥ સાંઝલજો ॥ ૯ ॥  
 એહવાં રાણીએ વચણ કહ્યાંપણ રાયને રે, ચિત્તમાંહે નવિ જાગ્યો કોઈ પ્રતિબોધ રે ॥  
 ઘન વરસે પણ નવિ ઝીંજે મગસેલીયો રે, મૂર્ખને હિત ઉપદેશે હોય ક્રોધ રો ॥ સાંઝલજો ॥ ૧૦ ॥  
 અન્ય દિવસે શત સાત ઝલ્લંઠ પરવસ્યો રે, મૃગયાસંગી આવ્યો ગહન વન રાય રે ॥  
 મુનિ તિહાં દેખી કહે વ્યાધે ઠે પીડ્યો કોઢીયો રે, ઝલ્લંઠ તે મારે દેહ ઘન ઘાય રો ॥ સાંઝલજો ॥ ૧૧ ॥

અર્થ—વઢી જે દુર્બલ પશુને મારે, તેનું પરાક્રમ રસાતલમાંહે પેસી જાત ! એ હિંસકપણું  
 તો કૃષ્ણ લેશ્યાનું આકરું પરિણામ જાણવું. જેમ ( લીહાલો કે ૦ ) કોયલો खातां મોહું રયામ થાય,  
 તેમ ઝૂંમી કરણી કરીએ, તેથી જગતને વિષે અપજશ પામીએ ॥ ૯ ॥ એવાં રાણીએ વચન કહ્યાં, પણ  
 રાજાના ચિત્તને વિષે કોઈ પ્રકારનો પ્રતિબોધ જાગ્યો નહીં. જેમ ( ઘન કે ૦ ) વરસાદ વરસે થકે  
 મગસેલીયો પાષાણ ઝીંજે નહીં, તેમ રાજાને પ્રતિબોધ લાગ્યો નહીં. જેમ મૂર્ખને હિતશિક્ષા દેતાં  
 ઝલટો તેને ક્રોધ ઉપજે, તેમ એ દૃષ્ટાંતે અહીં પણ જાણવું ॥ ૧૦ ॥ પઠી એક દિવસે સાતસેં ઝલંઠ  
 પુરુષે પરવર્યો થકો મૃગયા રમતો થકો રાજા ગહન વને આવ્યો. ત્યાં રોગે પીડ્યા એવો એક મુનિ  
 કાઉસસગધ્યાને ઝનો ઠે, તેને જોઈ રાજા કહે ઠે, એ તો વ્યાધિથી પીડ્યો કોઢીયો ઠે. એમ કહે  
 થકે ( ઘન કે ૦ ) આકરા ઘાણ કરીને ઝલંઠો તે સાધુને મરવા લાગ્યા ॥ ૧૧ ॥

જિમ તામે તે મુનિને તિમ નૃપને હુવે રે, હાસ્યતણો રસ મુનિમન તે રસ શાંત રે ॥

કરી ઉપસર્ગને મૃગયાથી વઢ્યા સાતસે  
અન્ય દિવસ મૃગ પૂઠે ધાયો એકલો રે  
ચૂલો નૃપ તે દેખે નહતટ સાધુને રે, બોલે  
કશ્ક કરુણા આવી કઢાવ્યો નીરથો  
સા કહે બીજાની પણ હિંસા દુઃખ દીણે  
રાજા જાણે નવિ કરશ્યું ફિરી એહવું  
ગોંચ થકી મુનિ દીઠો ફિરતો ગોચરી :

અર્થ—હવે તે બહંગો જેમ જેમ  
માંહે હાસ્યરસ ઉપજે ઢે, અને તે મુનિના મ

સાતસે જણ મૃગયા રમીને પાઠા વઢ્યા. તે હર્ષ પામતા થકા રાજાની સાથે ઘેર આવ્યા ॥ ૧૨ ॥  
વઢી અન્ય દિવસે રાજા હરણ પઠવાડે એકલો દોડ્યો જાય ઢે. મૃગલો નાસીને નદીને કાંઠે રાનમાં  
પેઠો, રાજા ચૂલો પડ્યો, ત્યાં નદીને કાંઠે એક સાધુને તેણે દીઠા. તે વારે તે મુનિને કાન ઝાલીને  
નદીના પાણીમાંહે ઝવકોઢ્યા ॥ ૧૩ ॥ વઢી કાંશ્ક રાજાને કરુણા આવી, તેથી મુનિને જલ્થી બ-  
હાર કાઢ્યા, પઢી ઘેર આવીને તે મુનિના ઉપસર્ગની સર્વ વાત રાણીને કહી, તે વારે રાણીએ કહ્યું  
કે, હે સ્વામિન્ ! બીજા જીવોને હિંસા કરી હોય, તે પણ દુઃખ દેવાવાલી થાય, તો ઋષિની ઘાત  
તો અનંતા જવ પર્યંત દુઃખની દેવાવાલી હોય, તેમાં તો શુંજ કહેવું? ॥ ૧૪ ॥ તે વારે રાજા કહેવા

સારી ગીત જાણી લાખે યોગી  
જાત જો રીત પા દીની રાખા પઢી  
હવે હોં જો જાણી રાખા પઢી - જાણુ  
માવડી જાણી રાખા પઢી  
સી - રાખા પઢી રાખા પઢી  
રાખા પઢી રાખા પઢી  
રાખા પઢી રાખા પઢી  
રાખા પઢી રાખા પઢી



ગુજરાતી ભાષામાં

શ્રી રાજાની સાથે રાખા પઢી

પ્રમુખી સાથે રાખા પઢી

દહારી રાખા પઢી - ૫૩૫ રાખા પઢી

રાખા પઢી

લાગ્યો જે, હે રાણી ! હવે ફરીથી એવું પાપ કોઈ વારે પણ નહીં કરશું. વઢી કેટલાંક દિવસ  
વીત્યા પછી રાજાએ ગોંઘને વિષે બેઠા થકા ગોચરીએ ફરતા એવા કોઈ એક મુનિને દીઠા. તે વારે  
રાણીની શીખામાણ વિસારીને ॥ ૧૫ ॥

નગરી વિટાલી (ઝીંખે) કહે નૃપ ડહાંઠને રે, કાઠો બાહિર એહને ઝાલી કઠં રે ॥  
રાણીએ દીઠા ગોંઘ થકી તે કાઠતા રે, રાજાને આદેશે લાગા લંઠ રે ॥ સાંઝલજો ॥ ૧૬ ॥  
રાણી રુઠી રાજાને કહે શું કરો ? રે, પોતાનું બોલ્યું પાઠો ન વચન રે ॥  
મુનિ ડપસર્ગે સર્ગે જાવું દોહિલું રે, નરકે જાવા લાગ્યું હે તુજ મન રે ॥ સાંઝલજો ॥ ૧૭ ॥  
નૃપ ડપશમીયો નમીયો મુનિ તેમી ઘરે રે, રાણીઝાંખે રાજા એ અન્નાણ રે ॥  
મુનિ ડપસર્ગે પાપ કશું ઇણે મોટકું રે, એ બૂટે તે કહીએ કાંઈ વિન્નાણ રે ॥ સાંઝલજો ॥ ૧૮ ॥

અર્થ—રાજા ડહાંઠ પુરુષને કહેવા લાગ્યો જે, આ ઝિહ્લુક આપણી નગરીને વટલાવે હે,  
માટે અને ગળે ઝાલી નગરીથી વહાર કાઢી મૂકો. તે વારે રાજાને આદેશે કરી તે ડહાંઠ પુરુષ  
મુનિનું ગળું ઝાલી વહાર કાઢે હે, તે રાણીએ ગોંઘ થકી દીઠા ॥ ૧૬ ॥ તે વારે રાણી ધીજીને ક-  
હેવા લાગી જે, હે રાજન્ ! આ તમે શું કરો હો ? પોતાનું બોલ્યું વચન પોતેજ પાઠતા નથી ? અને  
હું જાણું હું જે, મુનિને ડપસર્ગ કરે, તેને સ્વર્ગમાંહે જવું દોહિલું હે, પણ તમારું મન તો નરકમાંહે  
જવાને લાગેલું હે, એમ આ તમારું કર્મજ સ્પષ્ટ કહી આપે હે ॥ ૧૭ ॥ એવાં રાણીનાં વચન સાંઝલી  
રાજા ડપશાંત થયો થકો મુનિને ઘરને વિષે તેમી પગે લાગ્યો, તે વારે મુનિને રાણી કહે હે જે આ

# શ્રી શ્રીપાલ રાજાનો રાસ

પ્રકાશક - શ્રાવક ભીમશી માળક

વારીઆ વીલ્ડીંગ, પાયધુની, મુંબઈ

શ્રીકાંત રાજા તેની શ્રીમતી રાણી અને મુનિ



તે વારે મુનિને રાણી કહે છે જે આ રાજા અજ્ઞાની છે. મુનિને ઉપસર્ગ કરવે કરીને એણે મોટું પાપ કર્યું છે, માટે એ પાપથી છુટે એવું કાંઈક વિજ્ઞાન ઇટલે પાપ ટાઢવાનુ પ્રાચશ્વિત કહે.



राजा अज्ञानी ठे. मुनिने उपसर्ग करवे करीने एणे मोटुं पाप करयुं ठे, माटे ए पापथी बूटे, एवुं कांश्क ( विन्नाण के० ) विज्ञान एटले पाप टाळवानुं प्रायश्चित्त कहो ॥ १८ ॥

सज्जन जे जूनुं करतां रुनुं करे रे, तेहनां जगमां रहेशे नाम प्रकाश रे ॥

आंबो पत्थर मारे तेहने फल दीए रे, चंदन आपे कापे तेहने वास रे ॥ सांजलजो ० ॥ १९ ॥

मुनि कहे महोटा पातकनुं शुं पालणुं ? रे, तो पण जो होय एहनो जाव उद्वास रे ॥

नव पद जपतां तपतां तेहनुं तप जलुं रे, आराधे सिद्धचक्र होय अधनाश रे ॥ सांजलजो १ ॥

पूजा तप विधि शीखी आराध्युं नृप रे. राणी साथे ते सिद्धचक्र विख्यात रे ॥

उजमणामांहे आठ राणीनी सही रे, अनुमोदे वळी नृपनुं तप शत सात रे ॥ सांजलजो २ ॥

अर्थ—जेमके सज्जन तो तेने कहीए के, जे जूनुं करतां पण रुनुं करे. तेनां नाम जग-त्रयमांहे प्रकाशपणे रहेशे. जळा माणसना गुण विषे दृष्टांत कहे ठे. ते जेमके—आंबाने कोइ पत्थर मारे ठे, तेने जलटुं आंबो फल आपे ठे, तथा चंदनने जे कापे ठे, तेने चंदन पोतानो सुवास आपे ठे ॥ १९ ॥ हवे मुनि कहे ठे के, हे राणी ! मोटुं पाप करयुं ठे, ते पाप मटारवाने पाळवानुं शुं कहीए ? तोपण जो ए राजानो उद्वास जाव होय, तो कहुं तुं जे, नव पदनो जाप जपतां थकां तथा तेनुं जलुं तप तपतां थकां ए सिद्धचक्रने आराधे थके सर्व ( अध के० ) पापनो नाश थाय ॥ २० ॥ ते वारे पूजा तथा तपनो विधि शीखीने राजाए राणीनी साथे प्रगटपणे ते सिद्धचक्रने आराध्या. तप पूरुं थयुं, ते वारे तेनुं उजमणुं करयुं. ते समे राणीनी आठ सखीउए राणीना तपनी अनुमोदना करी. वळी सातसें उद्वंठे राजाना तपनी अनुमोदना करी ॥ २१ ॥

અન્ય દિવસ તે ગયા સિંહ નૃપ ગામને રે, જાંજી તે વઢીયા લેઈ ગાવેગ્ગ રે ॥  
 કેમ કરીને સિંહે માચ્યા તે મરી રે, કોઢી હુઆ સ્વત્રી મૂનિ જવસગ્ગ રે, ॥ સાંજલજો ૦ ॥ ૨૨ ॥  
 પુણ્યપ્રજાવે રાજા હુઝં શ્રીકાંત તું રે, શ્રીમતી રાણી મયણાસુંદરી તુજ્જ રે ॥  
 કુષ્ઠિપણું જલમજ્જન મુંબપણું તુમ્હે રે, પામ્યું એ મુનિ આશાતના ફલ ગુજ્જ રે ॥ સાંજલજો ૦ ॥ ૨૩ ॥  
 સિદ્ધચક્ર શ્રીમતી વયણે આરાહોયું રે, તેઢથી પામ્યો સઘલો ઋદ્ધિવિશેષ રે ॥  
 આઠ સઘી રાણીનું તપ અનુમોદીયું રે, તેણે તે લઘુ દેવી હુઈ તુજ શુજ્જ વેષ રે ॥ સાંજલજો ૦ ॥ ૨૪ ॥  
 સાપ ધાઉં તુજ આઠમીએ કહ્યું શોક્યને રે, તેણે સાપે દંસી ન ટલે પાપ રે ॥  
 ધર્મપ્રશંસા કરી રાણા હુઆ તે સાતસેં રે, ઘાતવિધુર તે સિંહ લીએ વ્રત આપ રે ॥ સાંજલજો ૦ ॥ ૨૫ ॥

અર્થ—તે વાર પઠી કેટલાએક દિવસે તે રાજા સાતસેં જહંગે પરવરયો સિંહ રાજાને ગા-  
 મડે ગયો. તે રામને જાંગીને સર્વ ગાયોનો વર્ગ લઈને પાઠા વઢ્યા. તે વારે સિંહ રાજાએ કેમ ક-  
 રીને તે સાતસેંને માર્યા. તે મરીને ક્ષત્રીયોના વંશમાં ઉપન્યા, પણ મુનિને ઉપસર્ગ કર્યો, તેથી તે  
 સર્વ કોઢીયા ॥ ૨૨ ॥ પુણ્યના પ્રજાવથી શ્રીકાંત રાજા ચ્યત્રીને તું શ્રીપાલ થયો. તારી શ્રીમતી  
 રાણી મરીને મયણાસુંદરી થઈ, અને કોઢીયાપણું તથા જન્મમાંહે મુંબવાપણું તથા મુંબપણું જે તું  
 પામ્યો, તે સર્વ મુનિની આશાતનાનાં ફલ છે. એ ગુહ્ય જાણવાં ॥ ૨૩ ॥ શ્રીમતી રાણીને વચને કરીને  
 સિદ્ધચક્રનું આરાધન કર્યું, તેથી જ્યાં જ્યાં ગયો, ત્યાં ત્યાં સર્વ ઠેકાણે ( ઋદ્ધિવિશેષ કે ) વિશેષ  
 સંપદા પામ્યા. આઠ સઘીએ તપની અનુમોદના કરી હતી, તેણે કરીને તારી નાની આઠ સ્ત્રીઝં  
 શુજ્જ વેષની ધરતારી થઈ ॥ ૨૪ ॥ આઠમી સઘીએ શોક્યને કહ્યું હતું જે, તુજને સાપ ધાઉં તેથી

तेने सापे करमी, माटे पाप करथां ते जोगव्या विना बूटे नहीं. तारा धर्मनी प्रशंसा करी हती, तेणे करी सातसें उद्धंठ ते राणा थपा. सिंह राजाए (घात के०) शस्त्रना घाते करी सातसें उद्धंठने मारथा, ते घातथी (विधुर के०) बीतो थको (आप के०) पोतानी मेळे (व्रत लीए के०) चरित्र लक्ष्ने ॥ १५ ॥

मास अणसणे अजितसेन ते हुं हुज रे, बालपणे तुज राज्य हस्युं ते राण रे ॥

बांधी पूरव वैरे तुज आगल धरे रे, पूरव अज्यासे मुज आव्युं नाण रे ॥ सांजलजो ॥ १६ ॥

जाति संजारी संयम ग्रही लही उहिने रे, इहां आव्यो जेणे जेवां कीधां कर्म रे ॥

तेहने तेहवां आव्यां फल सुख दुःखतणां रे, सद्गुरु पाखे जाणे? कुण ए मर्म रे ॥ सांजलजो ॥ १७ ॥

चोथे खंमे ढाल हुइ ए आठमी रे, एहमां गायो नव पद महिमा सार रे ॥

श्रीजिनविनये सुजश लहीजे एहथी रे, जगमां होवे निश्चे जयजयकार रे ॥ सांजलजो ॥ १८ ॥

अर्थ—एक मासनुं अणसण करी त्यांथी च्यवीने हुं अजितसेन थयो. पाठले जवे तें मारुं राज्य लीधुं हतुं, माटे आ जवे में बालपणामां तारुं राज्य हरी लीधुं, अने सातसें उद्धंठने में मारथा हता, ते पूर्व जवना वैरथी ते सातसें राणाए बांधीने मुजने तारा मुख आगल धरयो. वळी पाठले जवे में चारित्र लीधुं हतुं, ते पूर्व अज्यासथी मुजने झान उदय आव्युं ॥ १६ ॥ तेथी जा-  
तिस्मरणज्ञान उपन्युं. तेना योगे पूर्व जव संजारीने संयम ग्रह्युं. ते चारित्र पाळतां (उहिने के०) अवधिज्ञानने पाभीने अहीं तारी पासे आव्यो, माटे जेणे जेवां कर्म करथां हतां, तेने तेवां सुख दुःखनां फल उदय आव्यां. सद्गुरु विना एवा मर्मने बीजो कोण जाणे? कोइ जाणे नहीं ॥ १७ ॥  
चोथा खंमने विषे ए आठमी ढाल संपूर्ण थइ. ए ढालमांहे सारचूत रुनो नव पदनो महिमा

गायो ठे. श्रीजिनराजना विनयथी जखो जश पामीए. ए सिद्धचक्रना पसायथी जगत्त्रयने विषे  
निश्चे जयजयकार थाय ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

इम सांजखी श्रीपाल नृप, चिंते चित्त मऊार ॥

अहो अहो ! जवनाटके, लहीए ? इस्या प्रकार ॥ १ ॥

कहे गुरु प्रते हवणां नथी, मुज चारित्रनी सत्ति ॥

करी पसाय तिणे उपदिसो, उचित करण पम्वित्ति ॥ २ ॥

वलतुं मुनि जाखे नृपति ?, निश्चय गति तुं जोय ॥

करम जोग फल तुज घणुं, इह जव चरण न होय ॥ ३ ॥

पण नव पद आराधतां, पामीश नवमुं सर्ग ॥

नर सुर सुख कर्मे अनुजवी, नवमे जव अपवर्ग ॥ ४ ॥

ते सुणी रोमांचित हुज, निज घर पहोता नूप ॥

मुनि पण विहरंतो गयो, ठाणांतर अनुरूप ॥ ५ ॥

अर्थ—एम अजितसेन मुनिनी देशना सांजखी श्रीपाल राजा पोताना चित्तने विषे  
चिंतवे ठे के, अहो ! इति आश्चर्ये ! जे संसार नाटकमां आवा प्रकारना प्रपंच पामीए ठीए ?  
॥ १ ॥ हवे श्रीपाल गुरु प्रत्ये कहे ठे जे, हमणां तो मुजमां चारित्र लेवानी शक्ति नथी, माटे मारा

उपर कृपा करीने सारे योग्य प्रतिपति करवाने कहो, एटखे मुजथी बनी आवे एवो धर्म कहो ॥१॥  
 बलतुं मुनि कहे ठे जे, हे राजन् ! तारी निश्चये गति तुं जो के, हजी पण तारे जोगववा योग्य  
 कर्मनुं फल घणुं बाकी ठे, माटे तारे आ जवने विषे चारित्र उदय थशे नहीं ॥ ३ ॥ पण नव  
 पदना आराधनथी तुं नवमां देवलोकने पामीश. पठी अनुक्रमे (नर के०) मनुष्यनां अने (सुर के०)  
 देवताना सुख (अनुजवी के०) जोगवीने नवमा जवने विषे (अपवर्ग के०) मोक्षनुं सुख पामीश  
 ॥ ४ ॥ ते सांजलीने श्रीपाल राजा रोमांचित थयो थको पोताने धेर गयो, अने मुंनि पण त्यांथी  
 विहार करता थका (अनुरूप के०) पोताने इच्छित एवा (ठाणांतर के०) अन्य स्थानके गया ॥५॥

॥ ढाल नवमी ॥ कत तमाकु परिहरो ॥ ए देशी ॥

हवे नरपति श्रीपाल ते, निज परिवार संयुक्त ॥ मेरे लाव ॥  
 आराधे सिद्धचक्रने, विधि सहित ग्रही सुमुहुत्त ॥ मेरे लाव मननो महोटी मोजमां १  
 मयणसुंदरी त्यारे जणे, पूर्वे पूज्युं सिद्धचक्र ॥ मेरे लाव ॥  
 धन त्यारे थोमुं हतुं, हमणां तो ऋद्धे शक्रे ॥ मेरे० ॥ मननो० ॥ २ ॥  
 धन महोटे गोदुं करे, धर्म उजमणुं तेह मेरे० ॥  
 ( पाठांतर ) जे करणी धर्मनुं तेह ॥ मेरे० ॥  
 फल पूरुं पाभे नहीं, म म करजो तिहां संदेह ॥ मेरे० ॥ मननो० ॥ ३ ॥  
 विस्तारे नव पदतणी, तिणे पूजा करो सुविवेक ॥ मेरे० ॥

धननो लाहो लीजीए, राखो मांटी टेक ॥ मेरे० ॥ मननो० ॥ ४ ॥

अर्थ—हवे मोटा मननो धणी श्रीपाल राजा पोताना परिवारे संयुत थकोविधि सहित रुं मुहूर्त लइने मोजमां एटले आनंदमां श्रीसिद्धचक्रने आराधे ठे ॥ १ ॥ ते वारे मयणासुंदरी श्रीपाल राजाने कहे ठे जे, पूर्वे आपणे सिद्धचक्रने पूज्या हता, ते वारे तो आपणी पासे धन थोरुं हतुं, अने हमणां तो ऋद्धिए करीने तुं ( शक्र के० ) इंद्र सरिखो ठे ॥ २ ॥ माटे द्रव्य घणुं होय, अने धर्मनी करणी निमिते जे पुरुष थोरुं द्रव्य वावरे, ते प्राणी पूरुं फल पामे नहीं. तेमां कांइ पण संदेह करशो नहीं ॥ ३ ॥ ते माटे नव पद जे हे, तेनी पूजा विस्तारे करी रुना विवेक सहित करो. धन पाम्या ठो तेनो लाहो द्यो. मनने विषे मोटी टेक राखीने पूजा करो ॥ ४ ॥

मयणा वयणां मन धरी, गुरु जक्ति शक्ति अनुसार ॥ मेरे० ॥

अरिहंतादिक नव पद जलां, आराधे ते सार ॥ मेरे० ॥ मननो० ॥ ५ ॥

नव जिनघर नव पद्मिमा जली, नव जीर्णोद्धार कराव ॥ मेरे० ॥

नानाविध पूजा करी, जिन आराधन शुभ जाव ॥ मेरे० ॥ मननो० ॥ ६ ॥

एम सिद्धतणी प्रतिमातणुं पूजन त्रिहुं काल प्रणाम ॥ मेरे० ॥

तन्मय ध्याने सिद्धनुं, करे आराधन अजिराम ॥ मेरे० ॥ मननो० ॥ ७ ॥

आदर जगति ने वंदना, वेयावच्चादिक लग्ग ॥ मेरे० ॥

शुश्रूषा विधि साचवी, आराधे सूरि समग्ग ॥ मेरे० ॥ मननो० ॥ ८ ॥

અર્થ—એ પ્રકારે મયણાનાં વચન મનમાં ધરીને ( ગુરુ કે૦ ) મોટી છે જ્ઞાતિ જેની, એવો જે શ્રીપાલ રાજા, તે પોતાની શક્તિને અનુસારે સારજૂત જે અરિહંતાદિક જ્ઞાતાં નવ પદ છે, તેને આરાધે ॥ ૫ ॥ હવે શ્રીપાલ રાજા નવ પદનું આરાધન વિસ્તારપૂર્વક કરે છે. તેમાં પ્રથમ અરિહંત-પદની જ્ઞાતિ કરે છે. તેમાં નવની સંખ્યાએ પ્રાસાદ, બાવન જિનાલય નવાં કરાવ્યાં. તેમાં નવ અરિ-હતના બિંબ નવાં જરાવીને સ્થાપ્યાં. વઢી નવ જીર્ણપ્રાસાદના ઉદ્ધાર કરાવ્યા. તેની ત્રણ જ્ઞેદે, પાંચ જ્ઞેદે, આઠ જ્ઞેદે, સત્તર જ્ઞેદે, એકવીશ જ્ઞેદે, એકસો આઠ જ્ઞેદે, એમ વિવિધ પ્રકારની પૂજા કરી. એ રીતે શુભ જાણે કરી જિનપદ આરાધે ॥ ૬ ॥ હવે બીજા સિદ્ધપદનું આરાધન કરે છે, તે કહે છે. ( એમ કે૦ ) પૂર્વે કહેલા પ્રકારે સિદ્ધની પ્રતિમાને પણ ત્રણ કાળ પૂજા પ્રણામ કરે છે. ચેતનને નિવિરુદ્ધ આનંદના ઉદયમે નિરાવરણ કર્મજન રહિત એવા સિદ્ધને ( તન્મય ધ્યાને કે૦ ) મન, વચન, કાયાની એકાગ્રતાએ કરી મનોહર આરાધન કરે છે ॥ ૭ ॥ હવે ત્રીજા આચાર્યપદની જ્ઞાતિ કરે છે, તે કહે છે. આદરનું કરવું તથા જ્ઞાતિરાગે વંદના દ્વાદશાવર્તસહિત સાચવે છે, અને વેયાવચ્ચાદિકમાંહે (લગ્ન કે૦) લગ્ન ઇટલે સાવધાન રહે છે, તથા શુશ્રુષા, પર્યુપાસના, સેવના, અશનાદિક વસથી પ્રમુખ સર્વ વિધિ સાચવોને સમગ્ર આચાર્યની સેવના કરે છે. આચાર્ય તે ગણના રક્ષક, માટે તેને વિશેષે આરાધે છે ॥ ૮ ॥

અધ્યાપક જ્ઞાતાં પ્રતિ, વસનાશન ઠાણ બનાય ॥ મેરે૦ ॥

દ્વિવિધ જ્ઞાતિ કરતો થકો, આરાધે નૃપ ઉવજ્જાય ॥ મેરે૦ મનનો૦ ॥ ૯ ॥

નમન વંદન અગ્નિગમનથી, વસહી અશનાદિક દાન ॥ મેરે૦ ॥

કરતો વેયાવચ્ચ ઘણું, આરાધે મુનિપદ ઠાણ ॥ મેરે૦ ॥ મનનો૦ ॥ ૧૦ ॥



धननो लाहो लीजीए, राखो मांटी टेक ॥ मेरे० ॥ मननो० ॥ ४ ॥

अर्थ—हवे मोटा मननो धणी श्रीपाल राजा पोताना परिवारे संयुत थको विधि सहित  
रुं मुहूर्त लइने मोजमां एटले आनंदमां श्रीसिद्धचक्रने आराधे ठे ॥ १ ॥ ते वारे मयणासुंदरी  
श्रीपाल राजाने कहे ठे जे, पूर्वे आपणे सिद्धचक्रने पूज्या हता, ते वारे तो आपणी पासे धन  
थोमुं हतुं, अने हमणां तो ऋद्धि करीने तुं ( शक्र के० ) इंद्र सरिखो ठे ॥ २ ॥ माटे द्रव्य घणुं  
होय, अने धर्मनी करणी निमिते जे पुरुष थोमुं द्रव्य वावरे, ते प्राणी पूरुं फल पामे नहीं. तेमां  
कांइ पण संदेह करशो नहीं ॥ ३ ॥ ते माटे नव पद जे ठे, तेनी पूजा विस्तारे करी रुना विवेक  
सहित करो. धन पाम्या ठो तेनो लाहो द्यो. मनने विषे मोटी टेक राखीने पूजा करो ॥ ४ ॥

मयणा वयणां मन धरी, गुरु जक्ति शक्ति अनुसार ॥ मेरे० ॥

अरिहंतादिक नव पद जलां, आराधे ते सार ॥ मेरे० ॥ मननो० ॥ ५ ॥

नव जिनघर नव पद्मिमा जली, नव जीर्णोद्धार कराव ॥ मेरे० ॥

नानाविध पूजा करी, जिन आराधन शुभ जाव ॥ मेरे० ॥ मननो० ॥ ६ ॥

एम सिद्धतणी प्रतिमातणुं पूजन त्रिहुं काळ प्रणाम ॥ मेरे० ॥

तन्मय ध्याने सिद्धनुं, करे आराधन अंजिराम ॥ मेरे० ॥ मननो० ॥ ७ ॥

आदर जगति ने वंदना, वेयावच्चादिक लग्ग ॥ मेरे० ॥

शुश्रूषा विधि साचवी, आराधे सूरि समग्ग ॥ मेरे० ॥ मननो० ॥ ८ ॥

અર્થ—એ પ્રકારે મયણાનાં વચન મનમાં ધરીને ( ગુરુ કેળ ) મોટી છે જ્ઞાતિ જેની, એવો જે શ્રીપાલ રાજા, તે પોતાની શક્તિને અનુસારે સારજૂત જે અરિહંતાદિક જ્ઞાતાં નવ પદ છે, તેને આરાધે ॥ ૫ ॥ હવે શ્રીપાલ રાજા નવ પદનું આરાધન વિસ્તારપૂર્વક કરે છે. તેમાં પ્રથમ અરિહંત-પદની જ્ઞાતિ કરે છે. તેમાં નવની સંખ્યાએ પ્રાસાદ, બાવન જિનાલય નવાં કરાવ્યાં. તેમાં નવ અરિ-હતના વિંબ નવાં જરાવીને સ્થાપ્યાં. વઢી નવ જીર્ણ પ્રાસાદના ઉદ્ધાર કરાવ્યા. તેની ત્રણ જ્ઞેદે, પાંચ જ્ઞેદે, આઠ જ્ઞેદે, સત્તર જ્ઞેદે, એકવીશ જ્ઞેદે, એકસો આઠ જ્ઞેદે, એમ વિવિધ પ્રકારની પૂજા કરી. એ રીતે શુદ્ધ જ્ઞાતિ કરી જિનપદ આરાધે ॥ ૬ ॥ હવે ત્રીજા સિદ્ધપદનું આરાધન કરે છે, તે કહે છે. ( એમ કેળ ) પૂર્વે કહેલા પ્રકારે સિદ્ધની પ્રતિમાને પણ ત્રણ કાળ પૂજા પ્રણામ કરે છે. ચેતનને નિવિરુદ્ધ આનંદના ઉદયમે નિરાવરણ કર્માજન રહિત એવા સિદ્ધને ( તન્મય ધ્યાને કેળ ) મન, વચન, કાયાની એકાગ્રતાએ કરી મનોહર આરાધન કરે છે ॥ ૭ ॥ હવે ત્રીજા આચાર્યપદની જ્ઞાતિ કરે છે, તે કહે છે. આદરનું કરવું તથા જ્ઞાતિરાગે વંદના દ્વાદશાવર્ત સહિત સાચવે છે, અને વેયાવચ્છાદિક માંહે ( લગ્ન કેળ ) લગ્ન એટલે સાવધાન રહે છે, તથા શુશ્રુષા, પર્યુપાસના, સેવના, અશનાદિક વસત્રી પ્રમુખ સર્વ વિધિ સાચવોને સમગ્ર આચાર્યની સેવના કરે છે. આચાર્ય તે ગણના રક્ષક, માટે તેને વિશેષે આરાધે છે ॥ ૮ ॥

અધ્યાપક જ્ઞાતાં પ્રતિ, વસનાશન ઠાણ બનાય ॥ મેરે ૦ ॥

દ્વિવિધ જ્ઞાતિ કરતો થકો, આરાધે નૃપ ઉવજ્જાય ॥ મેરે ૦ મનનો ૦ ॥ ૯ ॥

નમન વંદન અગ્નિગમનથી, વસત્રી અશનાદિક દાન ॥ મેરે ૦ ॥

કરતો વેયાવચ્છ ઘણું, આરાધે મુનિપદ ઠાણ ॥ મેરે ૦ ॥ મનનો ૦ ॥ ૧૦ ॥

અર્થ—હવે ચોથા ઉપાધ્યાયપદની જ્ઞાતિ કરે છે. તેમાં આગમના પાઠ જ્ઞાનનારને અને જ્ઞાનનારને ( વસન કે૦ ) વસ્ત્ર આપે છે, તથા ( અશન કે૦ ) અન્ન આપે છે, અને ( ઠાણ કે૦ ) વસવાનું સ્થાનક બનાવી આપે છે. ધર્મશાલા, પઠનશાલા પ્રમુખ કરાવે છે. એમ ( દ્વિવિધ કે૦ ) બે પ્રકારે, તેમાંહે એક પૂર્વે કહ્યા ઉપચાર તે દ્રવ્યથી અને બીજી જાવથી મનતી એકાગ્રતાએ કરી ઉપાધ્યાયપદની જ્ઞાતિ કરતો થકો પાઠકપદને શ્રીપાલ રાજા આરાધે છે ॥ એ ॥ હવે પાંચમાં મુનિ-પદની જ્ઞાતિ કરે છે, તે કહે છે. તેમાં મુનિને ( અન્નિગમનથી કે૦ ) ગુરુ આવે ત્યારે સન્મુખ જશ્ને ( નમન કે૦ ) મસ્તક નમાવવું, અને વંદન તે હાથ જોડવા. એમ સાધુને નમન વંદન કરતાં વિનય ગુણ વધે, વિનયથી ધર્મની પ્રાપ્તિ થાય, ધર્મ પામવાથી જ્ઞાન પામે, જ્ઞાનથી મોક્ષસુખ પામે. તથા ( વસતી કે૦ ) વસતી તે રહેવાનું સ્થાનક અને ચાર પ્રકારે અશન પ્રમુખનું દાન આપે છે, તેથી મુનિ સંયમમાર્ગમાંહે નિશ્ચલ રહે. એમ ઘણું વેચાવચ્ચ કરતો થકો મુનિપદરૂપ સ્થાનકને આરાધે છે ॥ ૧૦ ॥

તીર્થયાત્રા કરી અતિ ઘણી, સંઘપૂજા ને રહજત્ત ॥ મેરે ॥

આરાધે દર્શન પદ જલું, શાસન ઉન્નતિ દૃઢ ચિત્ત ॥ મેરે ॥ મનનો ॥ ૧૧ ॥

સિદ્ધાંત લિખાવી તેહને, પાલન અર્ચાદિક હેત ॥ મેરે ॥

નાણપદારાધન કરે, સજ્જાય ઉચિત મન દેત ॥ મેરે ॥ મનનો ॥ ૧૨ ॥

વ્રત નિયમાદિક પાલતો, વિરતિની જ્ઞાતિ કરંત ॥ મેરે ॥

આરાધે ચારિત્રધર્મને, રાગી જતિધર્મ એકંત ॥ મેરે ॥ મનનો ॥ ૧૩ ॥

અર્થ—હવે ઠઠા દર્શનપદનું આરાધન કરે છે, તે કહે છે. તે ઠેકાણે ઠેકાણે અતિ ઘણી તીર્થયાત્રા જાકિયે સહિત કરી ત્યાં સ્નાત્રપૂજા, મહોત્સવ પ્રમુખ ઘણા કર્યા, તથા સંઘપૂજા સ્વામિ-વાત્સલ્ય કરે, તથા ( રહજત્ત કેળ ) રથયાત્રા એટલે કલ્યાણક પ્રમુખના દિવસે પ્રતિમાજીને રથ-મા સ્થાપી વાજિત્રને સમૂહે તથા ચતુર્વિધ સંઘે યુક્ત થકો નગરમાંહે ગીત ગાયન પ્રમુખ ધવલમંગલ સહિત ગમન કરે, તેને રથયાત્રા કહીયે. એ રીતે શાસનની ઉન્નતિ દૃઢ ચિત્તે કરી ઘણી શોજા વધારતો થકો શ્રીપાલ રાજા જલું દર્શનપદ આરાધે છે ॥ ૧૧ ॥ હવે સાતમા જ્ઞાનપદની જાકિયે કરે છે, તે કહે છે. ( પાલન અર્ચાદિક હેતુ કેળ ) સિદ્ધાંતના પાલન અર્ચાદિકને વિષે છે હેતુ જેને, એવો શ્રીપાલ રાજા સિદ્ધાંત લખાવીને તેની ફલાદિકે કરી પૂજા કરે છે, અને જ્ઞાનનાં ઉપકરણ જે પાટી, પોથી, ઠવણી, સાપના, સાપની, વહી, દસ્તરી, ઝંલીયા, પૂઠાં, રુમાલ, હિંગલો અને મધી પ્રમુખ મેલવી જ્ઞાનપદનું આરાધન કરે છે. વઢી પોતાની યોગ્યતાએ ચિત્ત દર્શને સજ્જાય કરે, એમ સાતમે પદે જ્ઞાનપદની જાકિયે કરે છે ॥ ૧૨ ॥ હવે આઠમા ચારિત્રપદની જાકિયે કરે છે, તે પોતે છી-ધેલાં બાર વ્રતને પાલતો તથા ગુરુમુખથી લીધા નિયમને પાલતો વિરતિની એટલે ગૃહસ્થ વ્રતધારી તથા યતિ ચારિત્રીયાનો અન્ન વસ્ત્રાદિકે કરી દ્રવ્યથી જાકિયે કરે, તથા જાવથી સ્તુતિ વંદનાદિક કરે. એમ નિશ્ચલતાએ એકાંત યતિધર્મનો રાગી થકો ચારિત્રધર્મને આરાધે છે ॥ ૧૩ ॥

તજી ઇઠા ઇહ પરલોકની, હુઈ સઘલે અપ્રતિબંધ ॥ મેરે ॥

ષટ્ બાહ્ય અર્ચ્યંતર ષટ્ કરી, આરાધે તવપદ શુદ્ધ ॥ મેરે ॥ મનનો ॥ ૧૪ ॥

ઉત્તમ નવ પદ દ્રવ્ય જાવથી, શુદ્ધ જાકિયે કરી શ્રીપાલ ॥ મેરે ॥

આરાધે સિદ્ધચક્રને, નિત પામે મંગલમાલ ॥ મેરે૦ ॥ મનનો૦ ॥ ૧૫ ॥

ઇમ સિદ્ધચક્રની સેવના, કરે સામા ચાર તે વર્ષ મેરે૦ ॥

હવે ઉજમણાવિધિતણો, પૂરે તપ ઉપનો હર્ષ ॥ મેરે૦ ॥ મનનો૦ ॥ ૧૬ ॥

અર્થ—હવે નવમા તપઃપદની જ્ઞાતિ કરે છે, તે કહે છે. તે શ્વલોક તથા પરલોકની ઈશ્વા તજી સર્વ સ્થાને અપ્રતિવદ્ધપણું આદરી કર્મ તપાવવાને અર્થે શક્તિ પ્રમાણે ઠ પ્રકારે બાહ્ય પત તથા ઠ પ્રકારે અચ્યંતર તપ કરી “ તપસા ક્ષીયતે કર્મ ” એટલે તપ વડે કર્મ ક્ષય થાય છે. શ્વલોક વચન છે, માટે શુદ્ધપણે તપઃપદનું આરાધન કરે છે ॥ ૧૪ ॥ એમ ઉત્તમ નવ પદને દ્રવ્યથી તથા જ્ઞાવથી એ બે પ્રકારે જ્ઞાતિ કરીને શ્રીપાલ રાજા શ્રીસિદ્ધચક્રને આરાધે છે. તેમાં દ્રવ્યથી પૂજાનાં ઉપકરણ પ્રમુખ અને જ્ઞાવથી આત્મવીર્યોદ્ધાસ યુક્ત આરાધન કરતો થકો નિત્ય પ્રત્યે માંગલિક માળા પામે છે ॥ ૧૫ ॥ એમ સામા ચાર વર્ષ સુધી સિદ્ધચક્રની સેવના કરે, તે નવ પદનું તપ જે વારે પૂરું થયું, તે વારે શ્રીપાલ રાજાને ઉજમણાનો વિધિ કરવાનો હર્ષ ઉપન્યો, તેથી વીર્યોદ્ધાસ-પૂર્વક ઉજમણું કરવા માંડ્યું ॥ ૧૬ ॥

ચોથે સ્વંમે પૂરી થઈ, ઢાલ નવમી ચઢતે રંગ ॥ મેરે૦ ॥

વિનય સુજશ સુખ તે લહે, સિદ્ધચક્ર યુગે જે ચંગ ॥ મેરે૦ મનનો૦ ॥ ૧૭ ॥

અર્થ—એ ચોથા સ્વંમને વિષે નવમી ઢાલ ચઢતે રંગે પૂરી થઈ. જે ( ચંગ કે૦ ) મનોહર સિદ્ધચક્રની સ્તવના કરે, તે વિનય અને જ્ઞાતા યશરૂપ સુખને પામે ॥ ૧૭ ॥

॥ ५१ ॥  
हवे राजा निज राजनी, लच्छीतणे अनुसार ॥

उजमणुं तेह तपतणुं, मांमे अतिहि उदार ॥ १ ॥

अर्थ—हवे श्रीपाल राजा पोताना राज्यनी लक्ष्मीने अनुसारे ते तपनुं उजमणुं विधि  
करी अति मोटाए आदर सहित बहु मानथी करवा मांमतो हवो. ते उजमणानो विधि आगलनी  
ढालमांहे कहे ठे ॥ १ ॥

॥ ढाल दशमी ॥ भोलीडा हंसा रे विषय न राचीए ॥ ए देशी ॥

विस्तीरण जिनजवने विरचीए, पुण्य त्रिवेदिक पीठ ॥

चंद्रचंद्रिका रे धवल जुवनतले, नव रंग चित्र विसीठ ॥ १ ॥

अर्थ—हवे उजमणानो विधि कहे ठे. ( विस्तीरण जिनजवने के० ) कोइ एक विस्तार-  
वंत एवा श्रीअरिहंतना देरामां ( पुण्य के० ) जाणीए पुण्यनां पीठज रच्यां होय नहीं ? एवा त्रण  
गढरूप ( त्रिवेदिक पीठ के० ) त्रिवेदिका एटले त्रण पीठ स्वरूपे ( विचरीए के० ) रचीए एटले  
रचना करे, ते त्रण वेदिका उपरा उपर समोसरणी पेरे रचीए. ते चंद्रचंद्रिका एटले उजवल  
जाणीए चंद्रमानी ज्योतिज होय नहीं ? एवी धवल एटले उजवल जुवनतले एटले जुवननी धरती  
तेने धोइने नव रंग एटले आढा सफेद रंगनां चित्र विसीठ एटले विशिष्ट जलां चित्रामण सहित  
करे. अहीं प्रसंगे श्रीअरिहंतादिक नव पदना वर्ण लखीए ठीए. श्रीअरिहंत धोले वर्णे ठे, श्रीसिद्ध

जगवान् राते वर्णे ठे, श्रीआचार्यजी पीळे वर्णे ठे, श्रीउपाध्यायजी नीळे वर्णे ठे, साधुजी श्याम वर्णे  
ठे, अने शेष दर्शन, ज्ञान, चारित्र अने तप, ए चार पद उजळे वर्णे ठे ॥ १ ॥

तप उजमणुं रे इणी परे कीजीए, जिम विरचे रे श्रीपाल ॥

तपफल वाधे रे उजमणे करी, जेम जल पंकजनाल ॥ तप० ॥ २ ॥

पंच वरणनां रे शालि प्रमुख जलां, मंत्र पवित्र करी धान्य ॥

सिद्धचक्रनी रे रचना तिहां करे, संपूरण शुद्ध ध्यान ॥ तप० ॥ ३ ॥

अरिहंतादिक नव पदने विषे, श्रीफल गोळ ठवंत ॥

सामान्ये घृत खंरु सहित सवे, नृप मन अधिकी रे खंत ॥ तप० ॥ ४ ॥

जिनपद धवलुं रे गोळक ते ठवे, शुचि कर्केतन अछ ॥

चोत्रीश हीरेरे सहित विराजतुं, गिरुज सुगुण गरिष्ठ ॥ तप० ॥ ५ ॥

अर्थ--हे जव्य प्राणीज ! तपनुं उजमणुं ते जेम श्रीपाल राजा ( विरचे के० ) रचे ठे, ते  
रीते करवुं, अने तपनुं फल पण उजमणुं करे, तेथी वधे. ते केनी पेठे ? तो के ( जेम जल के० )  
पाणीए करीने जेम कमलनुं नाल वधे, तेनी परे. अथात् जल विना जेम कमल नाल वधे नहीं,  
तेम उजमणा विना व्रतफलप्राप्ति पण थाय नहीं ॥ २ ॥ पंच वर्णना ( शालि के० ) चोखा प्रमुख  
उत्तम धान्य मेलवी तेने पवित्र मंत्रे मंत्रीने श्रीसिद्धचक्रनी रचना संपूर्णपणे शुद्ध ध्याने करीने करे,  
एटले जे जे वर्णे जे जे पद होय, ते ते वर्णनुं त्यां धान्य जरवुं, एम नव पांखमीनुं कमल



રચવું ॥ ૩ ॥ અરિહંતાદિક નવ પદને વિષે શ્રીફલના ગોળા કાઢી તેમાંહે ઘૂત તથા ધાંસ જરીને પ્રથમ સામાન્યપણે જે પદના જેટલા ગુણ છે, તે પદના તેટલા ગોળા તે શ્રીપાલ રાજા મનને વિષે (અધિકી સંત કે ) અધિક હજમણાની ધાંતે (ઠવંત કે ) મૂકે છે ॥ ૪ ॥ પહેલા (જિનપદ કે ) અરિહંતપદના બાર ગુણ છે, તથા અરિહંતપદ (ધવલું કે ) ધોલું છે, માટે શ્વેત ચંદને રંગીને બાર ગોળા મૂક્યા. વઢી આઠ મહાપ્રાતિહાર્યરૂપ આઠ મૂલ ગુણ છે, તેનાં પવિત્ર કર્કેતન આઠ રત્ન મૂક્યાં. વઢી ચોત્રીશ અતિશય છે, માટે ત્યાં ચોત્રીશ હીરાસહિત શોભાયમાન કર્યું. (ગિરુઈ કે ) શ્રેષ્ઠ, જલે ગુણે કરી ગરિષ્ઠ તે મોટું જે અરિહંતપદ તેની જક્તિ કરે છે ॥ ૫ ॥

સિદ્ધપદે અમ માણિક રાતમાં, વઢી ઇગતીસ પ્રવાલ ॥

ધુસૃણ વિલેપિત ગોલક તસ ઠવે, મૂરતિ રાગ વિશાલ ॥ તપ ॥ ૬ ॥

પણ મણિ પીત ઠત્રીશ ગોમેદકે, સૂરિપદે ઠવે ગોલ ॥

નીલ રચણ પચવીસ પાઠકપદે, ઠવે વિપુલ રંગરોલ ॥ તપ ॥ ૭ ॥

અર્થ—હવે સિદ્ધ રાતે વર્ણે અને આઠ ગુણે સહિત છે, માટે ત્યાં (રાતમાં કે ) રાતાં આઠ માણિક સ્થાપે. વઢી બીજા એકત્રીશ ગુણ છે, માટે પ્રવાલાં એકત્રીશ (ઠવે કે ) મૂકે. વઢી (ધુસૃણ કે ) રાતા બાવનાચંદને વિલેપન કરેલા રંગીત ગોળા એકત્રીશ તે સિદ્ધની (મૂરતી કે ) સ્થાપના આગલ વિશાલ રાગ ધરીને મૂકે છે ॥ ૬ ॥ હવે આચાર્યના પાંચ આચાર છે, માટે પાંચ પુષ્કરાજ નામક મણિ રત્ન સ્થાપે. વઢી ઠત્રીશ ગુણ છે, માટે (પીત કે ) પીઢાં ઠત્રીશ ગોમેદક રત્ને સહિત પીઢે રંગે રંગીત કરી ઠત્રીશ ગોળા ઘૂત ધાંડે જરી મૂકે. વઢી (પાઠક કે ) ઉપાધ્યાય

પદે પચીશ ગુણ છે, માટે પચીશ નીલાં રત્ન મૂકે, તથા નીલે વર્ણે રંગી પચીશ ગોળા ( વિપુલ કે )  
ઘણા રંગરોલે કરી ( ઠવે કે ) મૂકે ॥ ૭ ॥

રિષ્ટ રતન સગવીસ તે મુનિપદે, પંચ રાયપટ અંક ॥

સગસઠિ ઇગવન્ન સિત્તરી પંચાસ તે, મુગતા શેષ નિઃશંક ॥ તપ ॥ ૮ ॥

તે તે વરણે રે ચીરાદિક ઠવે, નવ પદતણે રે બહેશ ॥

બીજી પણ સામગ્રી મોટકી, માંમે તેહ નરેશ ॥ તપ ॥ ૯ ॥

બીજોરાં સ્વારેક દામિન ઝલાં, કોહોલાં સરસ નારંગ ॥

પૂગીફલ વઢી કલશ કંચનતણા, રતનપુંજ અતિ ચંગ ॥ તપ ॥ ૧૦ ॥

જે જે ઠામે રે જે ઠવવું ઘટે, તે તે ઠવે રે નરિંદ ॥

ગ્રહ દિક્પાલપદે ફલ ફૂલમાં, ધરે સવરણ આનંદ ॥ તપ ॥ ૧૧ ॥

અર્થ—હવે મુનિપદે ઘટલે સાધુપદે સત્યાવીશ ગુણ છે, માટે રિષ્ટ રતન ઘટલે શ્યામ પાનાં  
( સવગીસ કે ) સત્યાવીશ મૂકે. વઢી પંચ મહાવ્રતના ધણી છે, માટે પાંચ રાજપદ નામે રત્નવિશેષ  
શ્યામ વર્ણે હોય, તે મૂકે. વઢી શ્યામ રંગે સત્યાવીશ ગોળા ઠવે. તથા દર્શન પદના (સગસઠિ કે)  
સરસઠ જેદ છે, અને જ્ઞાનપદના ( ઇગવન્ન કે ) એકાવન જેદ છે, તેમજ ચારિત્રપદના ( સિત્તરી  
કે ) સિત્તર જેદ છે, તથા તપઃપદના ( પંચાસ કે ) પચાસ જેદ છે, માટે દર્શનપદે સરસઠ મોતી  
અને સાત ગોળા સ્થાપે, તથા જ્ઞાનપદે એકાવન મોતી અને પાંચ ગોળા સ્થાપે, તથા ચારિત્રપદે

સિત્તેર મોતી ને પાંચ ગોળા, તપઃપદે પચાસ મોતી ને બાર ગોળા નિઃશંકપણે મૂકે ॥ ૮ ॥ વઢી નવ  
 પદના જે જે વર્ણ છે તે તે વર્ણના જ્ઞાતાં (ચીરાદિક કેળ) વસ્ત્રાદિક (ઠવે કેળ) સ્થાપે. તેને ચંદ્રવા  
 ઉપર બાંધે. આદિ શબ્દે પુષ્પાદિક જાણવાં. એ રીતે નવ પદને ઉદ્દેશે નવ પદના ઉજમણાને અર્થે  
 બીજી પણ મોટી સામગ્રી માંડે. જે નવ નવ વાનાં કહ્યાં છે, તે સર્વ આણીને પદે પદે સ્થાપે. એમ  
 શ્રીપાલ રાજા ચિત્તની ઉદારતાએ સર્વ લોકને જિનશાસનની જ્ઞાતિ દેખાડે છે ॥ ૯ ॥ વઢી આટલી  
 વસ્તુ નવ નવની સંખ્યાએ મેલે, તે કહે છે કે, બીજોરાં, લારેક, જ્ઞાતાં દાક્ષિણ, કોહોલાં, રસે સહિત  
 નારંગી, ( પૂર્ણફલ કેળ ) સોપારી, સોનાના કલશ, અતિ મનોહર રત્નના પુંજ તે ઢગલા, એ સર્વ નવ  
 નવની સંખ્યાએ મૂકે છે. એમ જે દેશમાં જે ફલ, મેવા, સુલ્કની પ્રમુખ મેલે, તે સર્વ નવ નવની  
 સંખ્યાએ લાવીને શ્રીસિદ્ધચક્રનું ચક્રિય કરી ઉજમણું કરે ॥ ૧૦ ॥ એમ નવ પદના મંરૂપને વિષે  
 જે જે ઠેકાણે જે જે વસ્તુ સ્થાપવી ઘટે, તે તે સ્થાનકે તે તે વસ્તુ શ્રીપાલ રાજા સ્થાપે. નવ ગ્રહ  
 તથા દશ દિક્પાલને પદે ફલ તથા ફૂલ આનંદ સહિત સ્થાપે. પોતપોતાને વર્ણે જ્યાં જે જે વર્ણનાં  
 ઘટે, તે તે સ્થાપે ॥ ૧૧ ॥

ગુરુ વિસ્તાર રે ઉજમણું કરી, ન્હવણ ઉત્સવ કરે રાય ॥

આઠ પ્રકારી રે જિનપૂજા કરે, મંગલ અવસર યાય ॥ તપ ૦ ॥ ૧૨ ॥

સંઘ તિવારે રે તિલક માળાતણું, મંગલ નૃપને કરેઈ ॥

શ્રીજિન માને રે સંઘે જે કચું, મંગલ તે શિવ દેઈ ॥ તપ ૦ ॥ ૧૩ ॥

અર્થ—એમ (ગુરુ વિસ્તારે કેળ) મોટે વિસ્તારે ઉજમણું કરી ઉત્સવ ને અંતે તે શ્રીપાલ

राजा प्रभुना विवने न्हवण करावे. पढी जल, चंदन, फूल, धूप, दीप, अक्षत, फल अने नैवेद्य, ए  
अष्टप्रकारी पूजा आरति उतारी मंगलदीपक प्रगट करे. ते वखते मंगलनो अवसर थाय ॥ १२ ॥  
ते वारे सर्व संघ मलीने इंद्रपाळा पहेराववानुं कुंकुमनुं तिलक करी उपर अक्षत चोमी राजाने  
मंगल करे. जे इंद्रमाळा पहेरावी तेज मंगलतिलक ते श्रीसंघ करे. जे श्रीसंघ करे ते तीर्थकर  
पण मान्य करे. 'नमो तित्थस्स' तीर्थ शब्दे संघनुं मंगल ते मोक्षपदनुं देवावाळुं ठे, माटे  
ए मंगल कावुं ॥ १३ ॥

तप उजमणे रे वीर्यउद्धास जे, तेहज मुक्तिनिदान ॥

सर्व अजव्ये ( जवे ) रे तप पूरां कस्यां, पण नाव्युं प्रणिधान ॥ तप० ॥ १४ ॥

लघुकर्माने रे किरिया फल दीए, सफल सुगुरु उवएस ॥

सर होये तिहां कूपखनन घटे, नहीं तो होय किलेश ॥ तप० ॥ १५ ॥

सफल हुज नृप श्रीपालने, जव्य जाव जस शुद्ध ॥

मत कोइ राचो रे काचो मत लेइ, साचो बिहुं नय बुद्ध ॥ तप० ॥ १६ ॥

चोथे खंमे रे दशमी ढाल ए, पूरण हुइ सुप्रमाण ॥

श्री जिन विनयने सुजश जगति करी, पग पग होय कल्याण ॥ तप० ॥ १७ ॥

अर्थ—तपनु उजमणुं ते आत्मवीर्योद्धासनावरूप ठे, वीर्योद्धास विना जे करणी, ते सर्व  
निरर्थक ठे, माटे वीर्योद्धास तेज ( निदान के० ) निश्चे मुक्ति ठे, नहीं तो सर्व अजव्ये पण तप

तो अनंती वार पूरां कर्यां, पण समकित शुद्ध आख्या विना प्रणिधान शुद्ध आख्युं नहीं, एटले शुद्धोपयोगे वीर्योद्वास न थयो ॥ १४ ॥ लघुकर्मा जीव जे क्रिया करे, ते फल आपे, जला गुरुना उपदेशार्थी ते सफल थाय. जेमके ज्यां पाणीनी सर होय, त्यां कूवो खणवो घटे, पण सर न होय, अने कूप खणवा जाय, तो जलप्राप्ति न थाय, परंतु उलटो कलेश थाय ॥ १५ ॥ ते सर्व उपदेश, तपानुष्ठान उजमणुं ते श्रीपाल राजाने फल सहित थयुं. जेना मनने विषे द्रव्य तथा जाव एवेनि घणी-शुद्धता ठे, तेने सर्व शुद्ध ठे, माटे रे जव्य प्राणीज ! कोइ काचो, एटले जे द्रव्यशीज शुद्ध करशुं, एवो मत अंगीकार करी राचशो मां. साचो ( बुद्ध के ) पंक्ति ते के, जे द्रव्य अने जाव ए वे नयने साधे ठे ॥ १६ ॥ ए चोथा खंरुने विषे दशमी ढाल जले प्रमाणे करी पूरी थइ. श्रीजिननो विनय करथार्थी, जलो जश कल्याथी तद्रूप नक्तिए करी पगले पगले कढ्याण होय ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

नमस्कार कहे एहवा, हवे गंजीर उदार ॥

योगीसर पण जे सुणी, चमके हृदय मोजार ॥ १ ॥

अथ श्री सिद्धचक्र नमस्कार ॥ कवित्त ॥

जो धुरि सिरि अरिहंत, मूल दृढ पीठ पश्छिज ॥

सिद्ध सूरि उवजाय, साहु चिहुं साह ( पास ) गरिछिज ॥

दंसण नाण चरित्त, तवहि पणिसाहा सुंदरु ॥

तत्तखवर सरवग्ग, लद्धि गुरु पयदल दुंबरु ( तुंबरु ) ॥

दिसिवाल जख्ख जखिखणि पमुह, सुर कुसुमहिं अलंकिउं ॥

सो सिद्धचक्र गुरु कप्पतरु, अम्ह मनवंछिय फल दीउं ॥ १ ॥

अर्थ—हवे ते श्रीपाल राजा श्रीसिद्धचक्र आगल गंज्जीर उदार वचने करी नमस्कार कहे ठे, जे सांजलीने योगीश्वर सरेखा पण हृदयमांहे चमत्कार पाजे ॥ १ ॥ ते श्रीसिद्धचक्रने नमस्कार करतां कट्पवृक्षनी उपमा आपे ठे के, ( जो धुरि के० ) जेनी धुरमां श्रीअरिहंतनी स्थापना ठे, ते सिद्धचक्ररूप कट्पवृक्षनी दृढ मूलपीठिकानुं प्रतिष्ठान ठे, एटले स्थानक ठे, अने सिद्ध सूरि, उपाध्याय अने साधु, ए चार पद, ते चारे पासे तेनी ( गरिष्ठिउं के० ) मोटी शाखारूप ठे, वळी दर्शन, ज्ञान, चारित्र अने तप, ए चार पदरूप तेनी ( पफिताहा के० ) प्रतिशाखा ते सुंदर लघु शाखारूप ठे, एटले मोटी शाखामांथी जे नीकले, ते प्रतिशाखा जाणवी. वळी तत्त्वाकार ते उँ ही प्रमुख बीजाकार तथा ( सरवग्ग के० ) स्वर अक्षरनो वर्ग जे समूह अकारादिक, ककारादिक, तथा ( गुरु लज्जि के० ) मोटी अठथावीस लब्धिरूप, ते सर्व ( पयदल पुंवरु के० ) पत्रदलना समूह ठे जेमां, तथा दश दिक्पाल अने चोवीश जक्ष जक्षणीउं, वळी प्रमुख शब्दे लोकपाल, विमलेश्वर देवता तथा चक्रेसरी देवी अने नव ग्रह इत्यादिक सुर एटले देवतारूप ( कुसुमेहिं के० ) फूले करी ( अलंकिउं के० ) अलंकृत-शोजायमान ठे, एवुं सिद्धचक्ररूप ( गुरु के० ) मोटुं कट्पवृक्ष ते अमारा मनोवांछितने ( दीउं के० ) आपो. एतावता मोक्षसुखनी वांछा ठे, माटे मोक्षनुं दायक सिद्धचक्ररूप कट्पवृक्ष ठे, एम जाणी जव्य प्राणीए तनी सेवना करवी ॥ इति मंगलम् ॥ १ ॥

नमस्कार कही उच्चरी, शक्रस्तव श्रीपाल ॥

नव पद स्तवन कहे मुदा, स्वर पद वर्ण विशाल ॥ ३ ॥

मंगल तूर वजावते, नाचंते वर पात्र ॥

गायंते बहु विधि धवल, बिरुद पढंते ठात्र ॥ ४ ॥

संघपूजा साहमिवठल, करी तेह नरनाथ ॥

शासन जैन प्रज्ञावतो, मेले शिवपुरसाथ ॥ ५ ॥

अर्थ—एम नमस्कार कहीने चैत्यवंदन करी ( शक्रस्तव के० ) नमुत्थुणं ना पाठ उच्चा-  
रीने श्रीपाल ( मुदा के० ) हर्ष सहित नव पद स्तवन करे ठे. तिहां “उपन्नसन्नणमहोमयाणं”  
इत्यादिक चैत्यवंदन कहे ठे. ते केवी रीते? तो के स्वर ते उच्च स्वर तथा पद अने ( वर्ण के० )  
शुद्ध अक्षर तेणे करी ( विशाल के० ) विस्तीर्णपणे कहे ठे ॥ ३ ॥ ए रीते त्यां मांगलिकनां वाजिन्न  
वागते थके, प्रधान पात्रो नाचते थके, घणा प्रकारनां ( धवल के० ) उज्ज्वल मंगल गावाते थके  
अने ठात्र ते जाट चारण बिगेरे बिरुदावली ( पढंते के० ) बोलते थके ॥ ४ ॥ श्रीपाल राजा संघ-  
नी पूजा, स्वामिवात्सल्य इत्यादिक धर्मकृत्य करीने श्रीजिनशासननी प्रज्ञावना करतो थको  
( शिवपुरसाथ के० ) मोक्षना साथने मेलवतो हवों ॥ ५ ॥

पटदेवी परिवार अन्य, साथे अविहम राग ॥

आराधे सिद्धचक्रने, पामे जवजल ताग ॥ ६ ॥



ત્રિજીવનપાલાદિક તનય, મયણાદિક સંયોગ ॥

નવ નિરુપમ ગુણનિધિ હુઆ, જોગવતાં સુખજોગ ॥ ૭ ॥

ગય રહ સહસ તે નવ હુઆ, નવ લાખ જાજી તુરંગ ॥

પત્તિ હુઆ નવ કોમિ તસ, રાજનીતિ નવરંગ ॥ ૮ ॥

રાજ નિકંટક પાઠતાં, નવ શત વરસ વિલીન ॥

આપી તિહુઆણપાલને, નૃપ હુઈ નવ પદ લીન ॥ ૯ ॥

અર્થ—પટદેવી જે મયણા તથા (અન્ય કે) બીજી રાણીને અને પાંચ સહીને જે શૃંગારસુંદરીની સાથે શ્રીપાલે પરણી છે, માટે તે પણ સ્ત્રી છે, તે પરિવારની સાથે (અવિહાર કે) અવિચલ રાગ ધરતો બીજા પણ ઘણા શ્રાવક શ્રાવિકાને સાથે સિદ્ધચક્રને આરાધે છે, જેથી સંસારસમુદ્રનો તાગ ઇટલે પાર પામે ॥ ૬ ॥ હવે શ્રીપાલ રાજાને સંસારના (સુખજોગ કે) વિષયસુખ જોગવતાં થકાં (મયણાદિક કે) મયણાસુંદરી પ્રમુખ સ્ત્રીને (સંયોગ કે) સંયોગથી (નિરુપમ કે) કોઈની પણ જેને ઉપમા અપાય નહીં, એવા અત્યુત્તમ અને (ગુણનિધિ કે) ગુણોના જંગમરૂપ ત્રિજીવનપાલ જેમાં મુખ્ય છે, એવા નવ તનય ઇટલે પુત્ર થયા. અર્થાત્ પટરાણી જે મયણાસુંદરી તેને ત્રિજીવનપાલ નામે પુત્ર થયો, અને બીજી આઠ સ્ત્રીને એક એક પુત્ર થયો, એમ સર્વ મલી મનોહર નવ પુત્રો થયા ॥ ૭ ॥ નવ હજાર હાથી, તથા નવ હજાર રથ, અને નવ લાખ જાતિવંત ઘોડા થયા તથા પાંચદલ લશ્કર નવ કોમ સંખ્યાએ થયું. એ રીતે ચતુરંગિણી સેના થઈ. એમ શ્રી-

પાલ રાજાની રાજનીતિ સર્વ નવરંગી થઈ ॥ ૬ ॥ એ રીતે ( નિકંટક કેળ ) શત્રુ રહિત રાજ પાઠતાં  
થકાં નવસો વર્ષ ( વિલીન કેળ ) વહી ગયાં. પઠી મયણાનો પુત્ર જે ત્રિજીવનપાલ, તેને રાજપાટે  
સ્થાપીને શ્રીપાલ રાજા નવ પદના ધ્યાનમાંહે લયલીન થયો, એટલે એકાગ્ર ધ્યાને ધ્યાતો થકો નવ  
પદનુંજ ધ્યાન સ્મરણ કરવા લાગ્યો ॥ ૯ ॥

॥ ઢાલ અગીયારમો ॥ શ્રીસીમંધર સાહેવ આમે ॥ એ દેશી ॥

ત્રીજે જીવ વર ( વીશ ) ધ્યાનક તપ કરી, જેણે બાંધ્યું જિનનામ ॥

ચોસઠિ ઇંદે પૂજિત જે જિન, કીજે તાસ પ્રણામ રે ॥ જીવિકા ॥

સિદ્ધચક્રપદ વંદો, જિમ ચિર કાલે નંદો રે ॥ જીવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ॥ ૧ ॥ એ આંકણી ॥

અર્થ—હવે શ્રીપાલ રાજા નવ પદનું ધ્યાન કેવી રીતે કરે છે ? તે અહીં એકેક પદ પાંચ  
પાંચ ગાથાએ કરી વર્ણવે છે. તેમાં પ્રથમ પાંચ ગાથાએ શ્રીઅરિહંતપદનું વર્ણન કરે છે. જે જીવિ  
જિન થનાર હોય, તે તીર્થંકરપણું પામવાની પૂર્વે ત્રીજે જીવે એટલે શેષ ત્રણ જીવ સંસાર રહે, તે  
ત્રારે ( વર કેળ ) પ્રધાન સ્થાનકનું તપ કરીને એટલે વધાં મળી શ્રીઅરિહંતાદિક વીશ સ્થાનક છે,  
તેમાં કોઈ એક પદનું, કોઈ બે પદનું, કોઈ ત્રણ પદનું એમ યાવત્ કોઈક તો સંપૂર્ણ વીશે પદોનું  
સચિસ્તર વિધિએ શુદ્ધ જાણે આરાધન કરીને જેણે નિકાચિતપણે ( જિનનામ કેળ ) શ્રીતીર્થંકર  
નામકર્મ બાંધ્યું છે એવા, વઢી વીશ જીવનપતીના, બત્રીશ વ્યંતરના, બે જ્યોતિષીના અને દશ વૈષ્ણ-  
નિકના, એમ સર્વ મળી ચોસઠ ઇંદ્ર થયા, તેણે પૂજિત વંદિત એવા જે જિન એટલે શ્રીતીર્થંકર દેવ  
શ્રીઅરિહંત જગવંત પ્રથમ પદે છે, તેને પ્રણામ કરીએ. અરે જીવિજનો ! તમે શ્રીસિદ્ધચક્રપદને વંદો

જેમ ( ચિર કાલ કે ) ઘણા કાલ પર્યંત આનંદને પામો. જેણે રાગદ્વેષરૂપ અરિ જે શત્રુ તેને હણ્યા, માટે અરિહંત કહીએ. ઇંદ્રાદિકને પૂજવા યોગ્ય થયા, માટે અર્હંત કહીએ. વઢી ફરી સં-સારમાં બીજરૂપે અવતરવું નથી, માટે અરૂહંત કહીએ. એ ત્રણ નામ યથાર્થ થયાં છે, જેને, એવા શ્રીઅરિહંત તે નવ પદમાં પ્રથમ પદે છે ॥ ૧ ॥

જેહને હોય કલ્યાણક દિવસે, નરકે પણ અજુઆલું ॥

સકલ અધિક ગુણ અતિશય ધારી, તે જિન નમી અઘ ટાલું રે ॥

ઋવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ॥ ૨ ॥

અર્થ—જેહને એટલે જે શ્રીજિનેશ્વરને એક ચ્યવનકલ્યાણક, બીજું જન્મકલ્યાણક, ત્રીજું દીક્ષાકલ્યાણક, ચોથું કેવલજ્ઞાનકલ્યાણક અને પાંચમું નિર્વાણકલ્યાણક, એ પાંચ કલ્યાણકને દિવસે અંતર્મુદૂર્ત (પર્યંત જ્યાં સર્વદા અંધકારજ રહે છે એવા) નરકને વિષે પણ અજવાલું થાય, ત્યાંના સર્વ જીવોને શાતા થાય. વઢી ( સકલલ કે ) સમસ્ત જે ઉત્તમ ગુણ છે, તેથી અધિક ગુણના ધારક છે. વઢી ચોત્રીશ અતિશયના ધારક છે, તેનાં નામ લખીએ ઢીએ. એક પ્રસ્વેદ, મલ, રોગે કરી રહિત અને શુભ ગંધ તથા અદ્ભુત રૂપ સહિત શરીર હોય. બીજો રુધિર અને માંસ, એ બે ગાયના દુધ જેવાં ઉજલાં હોય, દુર્ગંધતા રહિત સુગંધ યુક્ત હોય. ત્રીજો આહાર, નિહાર અદૃશ્ય હોય. ચોથો શ્વાસોત્ત્વાસ કમલના ગંધની પરે સૌગંધિક હોય. એ ચાર અતિશય સહજના જન્મથીજ પ્રગુણે હોય. હવે ચાર ઘાતીકર્મના ક્ષયથી બીજા અગીયાર અતિશય થાય છે, તે કહે છે. પ્રથમ માત્ર એક યો-જન પ્રમાણ સમવસરણ હોય, તેમાંહે ત્રણ યુવનના લોક સમાય. બીજો મનુષ્ય, તિર્યચ અને દેવતા

सर्व पोतपोतानी जाषामां प्रचुनी धर्मावबोधक वाणी समजे. तथा एक ज्यां प्रचु विचरता होय त्यां  
 चारे बाजु पचीश योजन क्षेत्रमांहे पूर्वोत्पन्न रोग उपशमी जाय, बीजो मांहोमांहे वैरजाव मटी  
 जाय. त्रीजो पुर्जिद पुष्काल न होय. चोथो स्वचक्र परचक्रनो जय न होय. पांचमो मारी मरकी  
 न होय. ठठो इति ते घणा विनाशकारक जीवजंतुनी उत्पत्ति न होय. सातमो अतिवृष्टि न होय.  
 आठमो अनावृष्टि न होय. ए आठ अतिशय प्रचुना विहारक्षेत्र आश्रयी कहा, तेनी साथे आग-  
 लना बे मेलवतां दश थया, अने अगीयारमो प्रचुनी पूंठे उद्योतमय जामंरुल ऊलहलाट करतुं रहे.  
 एवं अगीयार अतिशय द्वायिक जावथी होय. हवे उंगणीश अतिशय देवकृत होय, ते कहे ठे.  
 एक मणिरत्नमय सिंहासन सहचारी होय. बीजो त्रण ठत्र श्रीजिनेश्वरने मस्तके देखाय. त्रीजो  
 इंद्रध्वज सदा आगल चाले. चोथो श्वेत चामरनां जोरां अणवींज्यां वींजाव. पांचमो सर्वदा धर्म-  
 चक्र आकाशमार्गे राहुं चाले. ठठो प्रचुना शरीरथी वारगणुं उंचुं एवुं अशोकवृद्ध प्रचुनी उपर ठाया  
 करतुं साथे रहे. सातमो चतुर्मुखे शोजती देशना आपे. आठमो मणि, कनक अने रौप्यमय त्रण  
 गढ होय. नवमो नव संख्याए सुवर्णमय कमलनी उपर प्रचु चाले. दशमो कांटा अधोमुख थइ  
 जाय. अगीयारमो संयम लीधा पढी केश, नख अने रोम वधे नहीं. वारमो इंद्रियना अर्थ पांचे  
 मनोइ होय. तेरमो सर्व ऋतु सुखदायिनी होय. चौदमो सुगंधी पाणीनी वृष्टि होय. पंदरमो जल  
 स्थलनां उपजेलां पांचे वर्णनां फूल ते समवसरणमां जानु लगे उंधी बीटे ( झोंटे ) पथराय. सोलमो  
 पद्मो सर्व प्रदक्षिणा देतां फरे. सत्तरमो वायु सानुकूल होय. अठारमो वृद्ध सर्व नीचां नमीने प्र-  
 णाम करतां रहे. उंगणीशमो आकाशमां देवदुंदुजी वागे. ए चार मूलना तथा अगीयार द्वायिक  
 जावथी अने उंगणीश देवोना करेला मली चोत्रोश अतिशयना धरनार श्रीअरिहंत होय, ( ते

જિન કે૦ ) તે શ્રીઅરિહંતને ( નમી કે૦ ) નમસ્કાર કરીને મારાં જવોજવનાં ( અથ કે૦ )  
પાપને ટાલું ॥ ૨ ॥

જે તિહુ નાણ સમગ્ગ ઉપ્પન્ના, જોગ કરમ સ્થિણ જાણી ॥

લેઈ દીક્ષા શિક્ષા દીણ જનને, તે નમીણ જિન નાણી રે ॥

જવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ॥ ૩ ॥

અર્થ—વઢી જે મતિજ્ઞાન, શ્રુતજ્ઞાન અને અવધિજ્ઞાન, એ ત્રણ ( નાણ સમગ્ગ કે૦ )  
સમગ્ર જ્ઞાને સહિત આવીને ગર્જને વિષે ઉપન્યા, એટલે શ્રીતીર્થંકર દેવ સર્વે દેવગતિમાંથી તથા  
નારકીમાંથી આવે, તે વારે ત્રણ જ્ઞાને કરી સહિત આવે. તેમાં સ્થાનકથી આવે, તે સ્થાનકે જે  
ટલો અવધિજ્ઞાનનો વિષય હોય, તેટલેજ વિષયે ત્યાં પણ તેમને અવધિજ્ઞાન હોય. એ રીતે ગૃહસ્થ-  
પણામાં સર્વ તીર્થંકરોને માંહોમાંહે જ્ઞાનમાં તફાવત જાણવો, માટે શ્રીતીર્થંકરને જવપ્રત્યયી જ્ઞાન  
ઠે, તે જ્ઞાને કરો પોતાનાં જોગાવલી કર્મનો ક્ષય જાણીને ગૃહસ્થપણાનો ત્યાગ કરી “નમો તિત્થસ્સ”  
કહી “કરેમિ જંતે સામાશ્યં” ઉચ્ચરી પાંચ મહાવ્રતનો ઉચ્ચાર કરી દીક્ષા લઈને જવ્ય, સુલજવોધી,  
પરીતસંસારી એવા જદ્રક પરિણામવાલા જે જગનિવાસી જન, તેમને શિક્ષા એટલે શીખામણ દેવા  
માટે કર્મ સ્વપાત્રી કેવલજ્ઞાન પામી ઘણા જીવને બોધબીજ પમાડી સંસારસમુદ્રના પાર પ્રત્યે પહોં-  
ચાડે. એવા જગદુપકારી જે શ્રીજિન નાણી એટલે જ્ઞાને સહિત તે અરિહંતને નમીણ. એ નાણી  
કેવા ઠે ? તો કે પોતે સંસારસમુદ્રથી તરથા અને બીજાને તારે એવા ઠે. એવી રીતનું શ્રીપાલ  
રાજા ધ્યાન ધરે ઠે ॥ ૩ ॥

મહાગોપ મહામાહણ કહીએ, નિર્યામક સત્યવાહ ॥  
ઉપમા એહવી જેહને ઠાજે, તે જિન નમીએ ઉચ્ચાહ રે ॥

ઞવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ॥ ૪ ॥

અર્થ—વઢી પ્રજુ કેવા છે? તો કે મહાગોપ, મહામાહણ, નિર્યામક અને સાર્યવાહ, એવી ચાર ઉપમા જેને ઠાજે છે, તે ( જિન કે ) અરિહંતને પોતાના હૃદયમાં ઘણોજ ઉત્સાહ ધરીને નમીએ એટલે નમસ્કાર કરીએ, એમ શ્રીપાલ કહે છે. હવે એ ચાર ઉપમાના અર્થ કહે છે. જેમ ગોપ જે ગોવાલીયા છે, તે ગાયોને પાળે છે, સર્પ સાવજના ઞયથી રાખે છે, પર્વત અટવીને વિપે ઘણું તૃણ ચરાવે છે, વઢી વનમાંહે પાણી પીવરાવે છે, એવું રખોપું કરે છે, તેમ અહીં શ્રીઅરિહંતજી પણ ઠ જીવનિકાયરૂપ ગાયોનો સમૂહ તેને જન્મ મરણાદિકના ઞયથી ઉઠ્ઠરી મોક્ષ નગર પ્રત્યે પહોંચાડે છે, માટે એમને મહાગોપ કહીએ. હવે મહામાહણ કેવી રીતે કહીએ? તે કહે છે. સાધુ મુનિરાજ જે ઠકાયની રક્ષા કરે છે, તે શ્રીજિનેરશ્વરનાં વચનથી કરે છે, ઞણ જગતમાં દયાનો પદ્મ વજમાવે છે, માટે માહણ એટલે ‘નંદણો’ એવા શબ્દનો નિર્ઘોષ કરાવનારા છે, તેથી મહામાહણ કહીએ. તથા જેમ સમુદ્રમાં કોઈ એક વહાણ પરદ્વીપે જાય છે, તેમાં વેઠેલા લોકોને તે વહાણનો ચલાવનાર જે નાખુદોક્તાન છે, તે સમુદ્રનો પાર પમાડી ચિંતિત દ્વીપે પહોંચાડે, તેમ શ્રીઅરિહંત પણ જીવસમુદ્રમાં રહેલા ઞવ્ય જીવોને જેમ ગર્ભને પરિપાકે ગર્ભ પ્રસવ થાય, તેમ ઞવ્યસ્થિતિને પરિપાકે અનાદિ મિથ્યાત્વનો વિરહ થયે થકે શ્રીજિનોપકારથી કર્મક્ષય કરાવી ચૌદમા ગુણઠાણને અંતે એક સમયમાં સિદ્ધરૂપ સ્થાને પહોંચાડે, માટે નિર્યામક કહીએ. તથા જેમ કોઈ સાર્યવાહના આશ્રયી પ્રાણી

અત્યંત કષ્ટે ઉલ્લંઘન કરવા યોગ એવી અટવીને પણ તેના કહી દેખાડેલાં માર્ગથી ઉલ્લંઘીને વાંઠિત નગરે પહોંચે છે, તેમ જવરૂપ અટવીમાં પડેલા જીવ પણ શ્રીજિનેશ્વરના ઉપદેશેલા માર્ગે કરીમોક્ષ નગરે પહોંચે છે, કેકકે અટવીરૂપ જવકાંતાર ઉલ્લંઘવાનો માર્ગ દેખામનાર શ્રીજિનેંદ્રજ છે, એટલે સંસારરૂપ અટવીને ત્રિષે અનાદિનું જે મિથ્યાત્વ અજ્ઞાન તેણે મોહરૂપ તિમિરે કરી વ્યાપ્ત માર્ગે જીવને પાડ્યો છે, તે શ્રીજિને કહેલા સમ્યક્ત્પદર્શને કરી દીઠો. પઠી જાણે કરી પામ્યો જે ચરણ સિત્તરી કરણસિત્તરીરૂપ નિર્વારણનો માર્ગ, તેણે કરી શાશ્વતું નિરાવાધપણું જ્યાં છે, એવા અજરામર સ્થાનકને પ્રાણી પામે, સાટે સાર્યવાહ સમાન છે. એ ચાર ઉપમાનો અર્થ કહ્યો ॥ ૪ ॥

આઠ પ્રાતિહારજ જસ ઠાજે, પાંત્રીશ ગુણ યુત વાણી ॥

જે પ્રતિબોધ કરે જગજનને, તે જિન નમીએ પ્રાણી રે ॥

જવિકા સિદ્ધચક્ર ॥ ૫ ॥

અર્થ—વઠી જે શ્રીઅરિહંતનાં અશોકવૃક્ષ, દેવકુસુમવૃષ્ટિ, યોજનગામિની દિવ્ય વાણી, ચામરયુગ્મ, સિંહાસન, જામંમુલ, દેવડુંડુજિ અને ઊત્તરત્રય, એ આઠ મહાપ્રાતિહાર્ય ઠાજે છે. વઠી જેમની પાંત્રીશ ગુણે કરી યુક્ત વાણી છે, તે વાણીએ કરીને જે જગતના જનને પ્રતિબોધ કરે છે, હે જવ્ય પ્રાણી ! તે શ્રીજિનેશ્વરને વિશેષે કરી નમીએ એટલે નમસ્કાર કરીએ. અહીં વાણીના પાંત્રીશ ગુણનાં નામ લખીએ ઠીએ. પ્રથમ જે સ્થાનકે જે જાણા બોલવાનો વ્યવહાર છે, ત્યાં તેજ જાણાને વોલે, અર્ધમાગથી લહિત વોલે. બીજો ઉચ્ચ સ્વરે દેશના આપે, જેથી એક યોજના પ્રમાણ સમવ-સરણમાં બેઠેલા લોક સર્વ સાંજલે ત્રીજો ગ્રામિક તુચ્છ જાણા ન વોલે, પ્રૌઢ જાણા વોલે. ચોથો



મેઘની પરે ગર્જારવ સહિત ગંઝીર વાણી બોલે. પાંચમો શબ્દોપેત ઇટલે પમઠંદા સહિત વાણી બોલે, અને સાંજલનારને જિન્ન જિન્ન શબ્દ જણાઈ આવે, તેમ બોલે. ઢઠો સાંજલનારને સંતોષકારક, માન સહિત સરલતા યુક્ત બોલે. સાતમો સાંજલનાર સૌ જૂદા જૂદા પોતપોતાનાં હૃદયમાંહે એમ સમજે જે, જગવાન્ અમનેજ હૃદેશીને બોલે છે, એમ સૌને બહુમાન ઉત્પન્ન કરવાવાળી જાણા વૈલિ. એસાત ગુણ શબ્દાશ્રયો જાણવા, આઠમો ઘણા પુષ્ટ વિસ્તાર અર્થ સહિત બોલે. નવમો પૂર્વાપર અવિરોધ ઇટલે સરલો મલતો અર્થ આવે તેમ બોલે. દશમો મોટાઈનાં વચન બોલે, કે જેથી સાંજલનાર એમ કહે જે, એવચન એવા મોટા પુરુષથીજ બોલાય, વીજાથી ન બોલાય. એમ પ્રશંસા કરે, તથા અન્નિ-મત સિદ્ધાંતોક્ત બોલે. અગીયારમો એવું સપષ્ટ બોલે, કે જેથી કોઈ પણ સાંજલનારને વીજકુલ સંદેહ રહે નહીં. બારમો પ્રજુજે અર્થનું વ્યાખાન કરે, તેને કોઈ દૂષણ આપી શકે નહીં. તેરમો જે વિષય ઘણો સૂદ્ધ અને બહુ કઠણ હોય, તે વિષય એવી રીતે બોલે, કે જેથી સાંજલનારાનાં હૃદયમાંહે તે વાત તુરત રમી જાય. ચૌદમો પ્રસ્તાવોચિત ઇટલે જ્યાં જેવું બોલવા યોગ્ય હોય, ત્યાં તેવું બોલે, માંહો-માંહે અર્થ મલે એમ બોલે. વૃદ્ધવાદી ગુરુને દષ્ટાંતે. પંદરમો પરમેશ્વરને જે વસ્તુ વિવદિત છે, તેજ સિદ્ધાંત લઈ બોલે અથાત્ ષર્ ડ્રવ્ય, તત્ત્વ પુષ્ટ થવારૂપ અપેક્ષા સહિત બોલે. સોલમો વિષય, સંબંધ, પ્રયોજન અને અધિકારી સહિત બોલે. સત્તરમો પદરચનાની અપેક્ષા લઈ બોલે. અઠારમો નવ તત્ત્વ ને ષર્ ડ્રવ્યની પદુતા બોલવામાં હોય, તેમ બોલે. ઝંગળીશમો એવી રીતે સ્તિગ્ધ મધુર બોલે, કે જેથી સાંજલનારને ઘૃત ગોઝથી પણ મીઠાશ વધારે ભપજે. વીશમો એવી ચતુરાઈથી બોલે, કે જેમાંહે પારકા મર્મ જણાય ન આવે. એકવીશમો ધર્મ અર્થપ્રતિબદ્ધ બોલે. બાવીશમો ઉદારપણે દીપક જેવો પ્રકાશકારી અર્થ બોલે. ત્રેવીશમો જેમાંહે પરની નિંદા તથા પોતાની મોટાઈ દીઠામાં

न आवे, एम बोले. चोवीशमो जे बोलवाथी लोकोने एवो जास न थाय जे. आ पुरुष सर्व गुण संपन्न ठे, एम बोले. पचीशमो कर्ता, कर्म, क्रिया, लिंग, कारक, काळ अने विनक्तिउ सहित बोले. ठवीशमो सांजलनारने विस्मय थाय आश्चर्य उपजे, एवुं बोले. सत्यावीसमो स्वस्थ चित्तेअति धीरता सहित बोले, पण उतावलानी परे न बोले. अठथावीशमो विलंब रहित बोले. उगणत्रीशमो मननी त्रांति रहित बोले. त्रीशमो वैमानिक, जवनपति, मनुष्य, तिर्यच, सर्व पोतपोतानी जाषामां समजे, तेम बोले. एकत्रीशमो जेम शिष्योने विशेष बुद्धि उपजवापणुं थाय, तेम बोले. बत्रीशमो पदना अर्थने अनेकपणे विशेष आरोपण करी बोले. तेत्रीशमो सत्त्वप्रधानपणे एटले साहसिक पणे बोले. चोत्रीशमो पुनरुक्तिदोष रहित बोले. पांत्रीशमो सांजलनारने खेद श्रम न उपजे, एवुं बोले. ए प्रभुनी वाणीना पांत्रीश गुण कह्या ॥ ५ ॥

समये पएसंतर अणफरसी, चरम तिन्नाग विशेष ॥

अवगाहन लही जे शिव पहोता, सिद्ध नमो ते अशेष रे ॥

जविका ॥ सिद्धचक्र ० ॥ ६ ॥

अर्थ—हवे सिद्धपदनी स्तवना पांच गाथाए करे ठे. जे एक समय विना बीजो समय फरसे नहीं, तेमज चौदमा गुणठाणाना अंतर्धी आकाशना असंख्याता प्रदेश ठे, ते मध्ये जीव जे प्रदेशनी श्रेणीए प्रवर्त्तन करे, तेथी बीजा प्रदेशने (अणफणसी के०) फरसे नहीं, एटले सम-श्रेणीना प्रदेशना अंतरे रह्या जे बीजा प्रदेश, तेमने फरस्या विना जे प्रदेशे सिद्ध थया, तेज प्रदेशे समश्रेणीए एक समयमां सिद्धगति पामे. जे वारे त्यां पहुँचे, ते वारे (चरम के०) ठेह्या शरीरनो

( तिजाग के० ) त्रीजो जाग विशेष घटे, एटले नव हाथनी काया होय, तो ठ हाथनी काया रहे,  
एवी अवगाहना लइने सिद्धगति पाइया, ते ( अशेष के० ) समस्त सिद्धने नमस्कार करो ॥ ६ ॥  
पूर्वप्रयोग ने गतिपरिणामे, बंधनठेद असंग ॥

समय एक उरध गति जेहनी, ते सिद्ध समरो (प्रणमो) रंग रे ॥ जविका॥सिद्धचक्र०॥७॥

अर्थ--एक पूर्वप्रयोग जे पूर्वे बलपणुं हतुं ते माटे, बीजुं जीवमां सहेजे गतिपरिणाम  
ठे तेथी, त्रीजुं कर्मनो बंधनठेद थयो माटे, चोथुं अनादि संगथी टट्यो-असंगी थयो माटे, एक समय  
पर्यंत ऊर्ध्व गति ठे, पढी अचल ठे. हवे ए सिद्धगति ए पहोंचवाना चार दष्टांतनो अर्थ कहे ठे.  
तेमां धनुष्य चक्रावी बाण मूकवाने अवसरे पूर्वप्रयोग विधि ए पणठनुं प्रेरथुं जेम बाण जाय, तेम  
आत्मा पूर्वे कर्म सहित हतो, ते सर्व कर्मनी एकसो अठावन प्रकृतिनो बंध, उदय, उदीरणा अने  
सत्तानो क्षय थाय, ते वारे जीव उंचो जाय-सिद्ध थाय, ते जीवनुं पूर्वप्रयोगलक्षण कहिए. बीजो  
जेम अग्निमांहेथी धुम नीकले, ते तुरत उंचो चडे. तेम आत्मा कर्मथी वेगलो थाय, तो एनी गति  
पण उंची जवानी ठे, माटे उंचो चडे, तेने गतिपरिणाम स्वप्नाव कहिए. त्रीजोजेम एरंम वृक्षनां  
फल पाके ते आतपने योगे सुकाया पढी फाटे, ते वारे तेनुं बीज नीकले, ते उंचुं उठळे. तेम  
जवरूप वनमांहे मनुष्यरूप वृक्ष ठे, तेनुं समकितरूप स्थल ठे, अने व्रतरूप शाखा ठे, जावनारूप  
प्रतिशाखा ठे, अने घनघाती कर्मक्षयरूप फूल ठे, तथा तेरमा अने चौदमा गुणठाणारूप फल,  
ते शेष पंच्याशी प्रकृतिना सत्ताक्षयरूप आतपे करी आत्मा पुजलथी जिन्न थयो. ते बंधननो ठेद  
थयो. ते वारे जीवनी गति उंची थाय, तेथी सिद्ध थाय. कर्मबंधननो ठेद थयो, माटे तेने बंधन-

હેદયોગ કહીએ ચોથો જેમ કુંજાર પ્રથમ વેગથી ચક્રને દંડે કરી ઝમાડે, પહે કોઈ હાથ ન લગાડે, તોપણ તે ચક્ર પોતાની મેળે ફર્યા કરે, તેમ જીવ અસંગક્રિયાને બંધે કર્મમલ રહિત થઈ રહ્યો છે, અને હપાધિનાં કારણ સર્વ મટી ગયાં છે, તેથી સંગ રહિત થકા જીવની ગતિ ઊંચીજ હોય. એમ ચાર પ્રકારે કરી એક સમયમાંહે જેની ( જરૂર કે ) ઊંચી ગતિ છે, પઠી અચલ છે. તે સિદ્ધને તમે ( રંગ કે ) હર્ષે કરી સમરો-નમો ॥ ૭ ॥

નિર્મલ સિદ્ધશિલાની ઉપરે, જોયણ એક લોકંત ॥

સાદિ અનંત તિહાં સ્થિતિ જેહની, તે સિદ્ધ પ્રણમો સંત રે ॥ જવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ॥ ૮ ॥

અર્થ-( નિર્મલ કે ) સ્ફટિક રત્નમયી મલ રહિત જાતિવંત અર્જુન સોનાની જે સિદ્ધ-શિલા, તે ઉપરે ઉત્સેધ અંગુલને માને કરી એક યોજનને અંતે લોકનો અંત છે. તે યોજનના ચોવીશ જાગ કરીએ, તેમાં ત્રેવીશ જાગ હેઠા પડતા મૂકીએ, અને ઉપરને ચોવીશમે જાગે સર્વ સિદ્ધના જીવ અવગાહી રહ્યા છે. ત્યાં અનેક પ્રકારની અવગાહના છે. કોઈ પલ્લોઠી વાઢયા સિદ્ધ થયા, તેની તેવી અવગાહના. કોઈ કાઉસસગમુદ્રાએ સિદ્ધ થયા, તેની તેવી અવગાહના જાણવી. ઉત્કૃષ્ટ પાંચસે ધનુષ્ય શરીરવાલા સિદ્ધ થયા, મધ્યમ સાત હાથના શરીરવાલા અને જઘન્ય બે હાથના શરીરવાલા સિદ્ધ થયા. તે જગ્યા ઊંચપણે ત્રણશો તેત્રીશ ધનુષ્ય, એક હાથ ને ચાર અંગુલ પ્રમાણ છે. ત્યાં સર્વ સિદ્ધ આશ્રયી અનાદિ અનંત સ્થિતિ છે જેની અને એક સિદ્ધ આશ્રયી સાદિ અનંત સ્થિતિ છે, જેની, એવા જે સિદ્ધ તેને છે ( સંત કે ) સજ્જન પુરુષો ! તમે પ્રણામ કરો. તે સિદ્ધની અવગાહનાના અગીયાર જોડ આવશ્યકનિર્ચુક્તિમાંહે કહ્યા છે. તેમાંનો અગીયારમો કર્મદાયના સિદ્ધનો જોડ એ સિદ્ધને છે. એવા સિદ્ધને નમો, કે જેમ મોક્ષસુખને પામો ॥ ૮ ॥

जाण पण न शके कही पुरगुण, प्राकृत तिम गुण जास ॥

उपमा विण नाणी जव मांहे, ते सिद्ध दीयो उल्लास रे ॥ जविका ॥ सिद्धचक्र ० ॥ ९ ॥

अर्थ—वळी ते सिद्ध केवा ठे ? तो के जेम ( प्राकृत के ० ) जिव ठे, ते ( पुर-के ० ) नगरना गुण जाणे ठे, पण मुखर्ची कही शके नहीं, एटले जेम कोइ एक नगरनो राजा एकदा वक्रशिक्षित अश्वे चमी अटवीमां गयो, पठी लगाम खेंचवार्थी हाथ दुःखवा लाग्या ते वारे लगाम मूकी दीधी, तेथी घोमो पण उजो रह्यो, ते वारे राजा नीचे उतररी अश्वने वृद्धनी ठायाए बांधी पोते पण ठायामां बेठो, पण तृषा घणी लागी ठे, एटलामां एक जिव वनमांथी आव्यो तेनी पासेथी राजाए हाथनी संझाए पाणी माग्युं. जिवे विचार्युं जे, आ कोइक जलो माणस देखाय ठे, एम धारी पाननो दमीयो करी पाणी जरी लाव्यो. राजाए पाणी पीधुं, अने प्राण रह्या, तेथी खुशी थयो, एटलामां राजानी सेना पण पगले पगले चालती त्यां आवी पहाँची. ते पण राजाने जोइ आनंद पामी, प्रधानादिके जोजन मुख आगल मूक्युं. राजा ते जिवने जमामी वस्त्र पहेरावीने तेने साथे तेनी नगरमां आव्यो. त्यां एक मंदिरमां जिवने राख्यो, घणा सेवक तेनी पासे राख्या, जिव पण गोंखमां बेसी नगरना तमासा जोया करे, मेवा मीठाइनां जोजन करे, चुवा चंदननां विलेपन करे, केटलाएक दिवसो पठी ते जिव पोतानां संबंधी पासे गयो, तेने सर्व जिव मली पूढवा लाग्या के, तुं क्यां गयो हतो ? ते वारे तेणे कहुं के, हुं नगरमां गयो हतो. तेमणे पूढ्युं के त्यां खावा पीवानुं शुं मलतुं हतुं ? तथा नगरनां स्थानक केवां हतां ? वस्त्र केवां हतां ? एम पूढवा लाग्या, पण ते जिव तेमने कांइ कही शके नहीं, पोते मनमां सर्व जाणे, पण सम-

जावी शके नहीं, ए दृष्टांते. तथा जेम कोइक मुंगाने गोळ खवरावीने तेनो स्वाद पूठीए, तो ते संझाए बतावे, पण कही शके नहीं, तेम श्रीसिद्धनां सुखने पण (उपमा विण जव मांहे के०) जगतमांहे कोइ चीजनी उपमा दइने वर्णन करी शकाय नहीं. ते सिद्धनां सुखने (नाणी के०) केवलज्ञानी पुरुष जाणे खरा, पण तेनुं मुखथी वर्णन करी शके नहीं, एवां सुखनो अनुभव करनारा जे श्रीसिद्ध जगवान्, ते मुजने उद्वास हर्ष आपो ॥ ए ॥

ज्योतिशुं ज्योति मली जस अनुपम, विरमी सकल उपाधि ॥

आत्मराम रमापति समरो, ते सिद्ध सहज समाधिरे ॥ जविका ॥ सिद्धचक्र ० ॥ १० ॥

अर्थ—वळी सिद्ध केवा ठे? तो के जेनी ज्योतिमांहे ज्योति मली रही ठे. एक सिद्धनी अवगाहनामांहे (अनुपम के०) जेनी उपमा आवेज नहीं एवी अनंता सिद्धनी ज्योति दीपकने दृष्टांते मली रही ठे, एटले जेम एक उरमांहे एक दीवानो प्रकाश समाइ रह्यो ठे, तेमां वळी बीजा अनेक दीपक करीए तो तेनो प्रकाश पण तेमांज समाइ जाय, ए दृष्टांते जाणवुं. वळी संसार संबंधी सकल उपाधि विरमी ठे एवा तथा जेमना आत्माना मूल गुण साक्षात् प्रगट थया ठे, माटे आत्मारामरूप ने (रमा के०) मोक्षलक्ष्मी तेना (पति के०) स्वामी एवा जे सिद्ध तेने (समरो के०) स्मरण करो. ते सिद्ध सहज स्वगुणरूप समाधिनुं स्थानक ठे, जे माटे जीवने अनादि कालनां लागेलां जे आठ प्रकारनां कर्म, तेने शोषव्यां, धम्यां, तेथी सिद्ध थया. ते सिद्धनां सुख केवां ठे? तो के यावन्मात्र जेटला देवताना समूह ठे ते सर्वनां त्रणे कालनां सुख एकठां करीए, पिंकीचूत करीने तेने वळी अनंतगुणां करीए, तेथी पण सिद्धनां सुख अनंतगुणां ठे. एम पांच गाथाए करीने श्रीसिद्धपदनी स्तवना श्रीपाल राजाए करी ॥ १० ॥

पंच आचार जे सूधा पाळे, मारग जाखे साचो ॥

ते आचारिज नमीए तेहशुं, प्रेम करीजे जाचो रे ॥ जविका ॥ सिद्धचक्र ० ॥ ११ ॥

अर्थ—हवे त्रीजा आचार्यपदनी स्तवना पांच गाथाए करी करे ठे. जे पोते ज्ञान जणे, परने ज्ञान जणावे, पोते ज्ञान लखे, परने ज्ञान लखवानो उद्यम करावे, पोते ज्ञानजंमारा करे, पर पासे ज्ञानजंमारा करावे, ज्ञानवंत देखीने तेनी उपर राग धरे, ते ज्ञानाचार कहिए. तथा पोते समकित पाळे, बीजाने समकित पळावे, समकितथी परतो होय, तेने वचनकथने करी फरी सम-कितमां दृढ करे, तेने दर्शनाचार कहिए. तथा चारित्र पोते पाळे, बीजाने पळावे, चारित्र पाळता होय, तेने अनुमोदे, ते चारित्राचार कहिए. तथा वार प्रकारनुं तप पोते करे, परने तप करावे, जे तप करतो होय, तेने अनुमोदन आपे, ते तपाचार कहिए. तथा ए पूर्वोक्त ज्ञानादि चार प्रकारना आचारने विषे विशेष शक्ति फोरवे, परिक्रमणुं, पन्दिदेहण प्रमुखने विषे वीर्य गोपवे नहीं, ते पांचमो वीर्याचार कहिए. ए पंचविध आचारने जे सूधा एटळे निरतिचारपणे पाळे, वळो श्रीजिनोक्त दयारूप पुण्यमय धर्म तेनो साचो एटळे सत्य मार्ग जाखे, ते आचार्य कहिए, तेने नमीए, अने ( तेहशुं के० ) तेमनी साथे धर्मनो 'जाचो प्रेम करीजे, केमके तेथी आचार पामीए ते माटे ॥११॥

वर बत्रीश गुणे करी सोहे, युगप्रधान जन मोहे ॥

जग बोहे न रहे खण कोहे, सूरि नमुं ते जोहे रे ॥ जविका ॥ सिद्धचक्र ० ॥ १२ ॥



નિત્વ અપ્રમત્ત ધરમ ઉપદેશે, નહિં વિકથા ન કષાય ॥

જેહને તે આચારજ નમીએ, અકલુષ અમલ (અમમ) અમાય રોજવિકાસિઃ ચક્ર ॥ ૧૩ ॥

અર્થ—વઢી આચાર્ય કેવા છે? તો કે (વર કે) પ્રધાન એવા પંચેન્દ્રિયના નિગ્રહ આદિક ષ્ટત્રીશ ગુણ જે આચાર્યના છે તેણે કરી શોજે છે. વઢી યુગપ્રધાન પદવીના ધરનાર, દ્વાદશાંગીના જાણ, સર્વ જનને મોહ પમારનાર તથા (જગં બોધે કે) સર્વ જગતના જનને બોધે એટલે પ્રતિબોધ આપવામાં સમર્થ, તથા (ન રહે જીવને કોઈ કે) એક ક્ષણમાત્ર પણ જે ક્રોધમાં રહેતા નથી, એટલે ક્ષણમાત્ર પણ ક્રોધ ધરતા નથી, એવા (સૂરિ કે) આચાર્ય, તેને (જોઈ કે) પર-જીવને હું નમું હું ॥ ૧૨ ॥ વઢી (નિત કે) નિરંતર જીવને ઉપકારબુદ્ધિએ શુદ્ધ અપ્રમત્ત ધર્મનો ઉપદેશ આપે છે, કેમકે પ્રમાદ જે છે, તે જીવને સંસારમાં પર્યટન કરાવનારો છે, માટે પ્રમાદને દૂર કરી અપ્રમાદપણે પ્રવર્તતાને અંતર્મુદ્ધત્તમાં સંસારનો જય મટી જાય. તથા વઢી રાજકથા, દેશકથા, ઝોજનકથા અને સ્ત્રીકથા, એ ચાર પ્રકારની વિકથા અથવા સમ્યક્ત્વ ઢીલ-ણીયા અને ચારિત્ર ઢીલણીયા, એ બે પ્રકારની વિકથા, તે જેને કરવી નથી, સર્વદા ચારિત્ર અને સમ્યક્ત્વની પુષ્ટિ કરે છે, તેમજ સોઠ કષાય અને નવ નોકષાય, એ પચીશ કષાય જેને નથી વઢી સર્વદા શુદ્ધ આચાર પાલવાને તત્પર રહે છે, તે આચાર્યને નમીએ. તે કેવા છે? તો કે અકલુષ એટલે મોઢાશપણું અર્થાત્ કલુષનાવ તેણે કરી રહિત, તથા અમલ એટલે કોઈ પ્રકારનું શ્રદ્ધામાં મલિનપણું જેને નથી, પાઠાંતરમાં અમમ એટલે જે સર્વ વસ્તુમાં મમતા રહિત છે. તથા અમાય એટલે કપટ, માયા, ઈર્ષ્યા અને મત્સરા, તેણે રહિત છે ॥ ૧૩ ॥

जे दीए सारण वारण चोयण, पन्निचोयण वळी जनने ॥

पट्टधारी गढयंत्र आचारय, ते मान्या मुनिमने रे ॥ जविका ॥ सिद्धचक्र ॥ १४ ॥

अत्थमीए जिनसूरज केवल, चंदे जे जगदीवो ॥

जुवनपदार प्रगटन पटु ते, आचारय चिरं जीवो रे ॥ जविका ॥ सिद्धचक्र ॥ १५ ॥

अर्थ—वळी जे आचार्य चार प्रकारनी शिक्षा दे ठे, ते केवी रीते ? ते कहे ठे. एक तो जे साधु क्रिया अनुष्ठानमां तत्पर थकाने झूल पडे, तेने संनारी आपे, ते सारणा कहिए. बीजी जे साधु खोटी क्रिया करता होय, तथा खोटुं जणना होय, तेने वारे, ते वारणा जाणवी. त्रीजी साधुजने क्रिया करवामां प्रेरणा करे, ते चोयणा जाणवी. चौथी साधुने प्रमाद करता जाणी तिरस्कारपूर्वक आकरे वचने करी विशेष प्रेरणा करे, ते पन्निचोयणा जाणवी. ए चार प्रकारनी शिक्षा आपी लोकोने धर्मकरणीमां विशेष प्रकारे जोडे. वळी पट्टधारी एटले सौधर्मपट्टपरंपराना धरनारा, तथा गढ जे गण, साधुनो समुदाय तेने यंत्र समान एटले गढना स्तंजज्ञूत एवा आचार्य जगवान्, ते महा मुनिराजोनां मनने विशेषे मान्या ठे ॥ १४ ॥ वळी श्रीआचार्य जगवान् केवा ठे ? तो के जेम जगतमां सूर्यना किरणोनो जे वारे प्रसार होय, ते वारे अंधकारनां पमलो सर्व दूर थइ जाय ठे, अने जे वारे सूर्य अस्त थइ जाय, ते वारे चंद्रमानो प्रकाश अंधकारने दूर करे ठे. वळी कृष्णपद्ममां जे वारे चंद्रमानो प्रकाश पण न होय, ते वारे दीपक पण अंधकारने विनाश करे ठे, तेम अहीं पण साक्षात् जावतीर्थकर जे वारे विद्यमान विचरता होय, ते वारे केवलज्ञानरूप सूर्ये करी रुपी अरुपी पदार्थने प्रगट करता रहे, तेथी मिथ्यात्वरूप अंधकारनो

પ્રસાર ન હોય, અને જે વારે ( અત્યમીએ જિનસૂરજ કેળ ) જિન જે શ્રીતીર્થંકરદેવરૂપ સૂર્ય તે અસ્ત થાય, એટલે શ્રીતીર્થંકર નિર્વાણપદ પામ્યા પછી ( કેવલચંદ્રે કેળ ) કેવલજ્ઞાનના ધારક સામાન્ય કેવલીરૂપ ચંદ્રે કરી જગતમાં પ્રકાશ રહે, અને જે વારે કેવલી જગવાનરૂપ ચંદ્રમાનો પ્રકાશ ન હોય, તે વારે ( જે જગદીવો કેળ ) જગતને વિષે મિથ્યાત્તરૂપ અંધકાર દૂર કરવાને દીપક સમાન જે આચાર્ય પ્રજુ છે, તેજ પ્રકાશકર્તા છે, એટલે જગતમાં અજ્ઞાનરૂપ અંધકારના પ્રસારને દૂર કરવા માટે શ્રીઆચાર્ય જે છે, તે દીપક સમાન છે, માટે તે જીવનપદારથ એટલે ત્રણ જીવનના પદારથને પ્રગટન એટલે પ્રગટ સ્પષ્ટ ( પટુ કેળ ) ચતુરાશ્રી કહેવાને તે સમર્થ છે, એવા શ્રીઆચાર્ય જગવાન તે ( ચિરંજીવો કેળ ) ઘણા કાલ લગે વિદ્યમાન રહો. એ રીતે પ્રાજ્ઞાવિક શાસનના શોજાકારક શ્રીઆચાર્યની સ્તુતિ શ્રીપાલ રાજા કરે છે, તે પાંચ ગાથાએ કહી ॥ ૧૫ ॥

દ્વાદશ અંગ સજ્ઞાય કરે જે, પારંગ ધારક તાસ ॥

સૂત્ર અરથ વિસ્તાર રસિક તે, નમો ઉવજાય ઉદ્ધાસ રે ॥ જવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ॥ ૧૬ ॥

અર્થ સૂત્રને દાનવિજાગે આચાર્ય ઉવજાય ॥

જવ ત્રણે લહે જે શિવસંપદ, નમીએ તે સુપસાય રે ॥ જવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ॥ ૧૭ ॥

અર્થ—હવે પાંચ ગાથાએ કરીને શ્રીઉપાધ્યાયપદની સ્તવના કરે છે. જે શ્રીઆચારાંગાદિ દ્વાદશ અંગ એટલે વાર અંગ છે, તેનું સજ્ઞાય ધ્યાન નિરંતર કરે છે તથા એ દ્વાદશાંગી જે ગણિપિટક તેના અર્થના પારગામી છે, અને તેના રહસ્યના ધારણહાર છે, વળી સૂત્રથી તથા અર્થથી તે દ્વાદશાંગીનો વિસ્તાર કરવાને રસિક થકા પોતે જાણે, ધીજાને જાણાવે, એવા શ્રીઉપાધ્યાયજીને

ઉદ્વાસ સહિત એટલે ચિત્તના હર્ષથી નમો એટલે નમસ્કાર કરો ॥ ૧૬ ॥ જે સૂત્ર અને અર્થરૂપ  
 જ્ઞાનદાનની વહેંચણને વિજાગે શ્રીઆચાર્યજી જે તીર્થંકરની પેરે અર્થનું દાન કરે, અને ઉપાધ્યા-  
 યજી સૂત્રનું દાન કરે. એ રીતે આચાર્ય અને ઉપાધ્યાયની મર્યાદા છે. એવા ગુણવંત વિધિ ક્રિયા-  
 કારક જે શ્રીઆચાર્ય ઉપાધ્યાય, તે ત્રણ જવને અંતે એટલે તેહીજ જવે અથવા ત્રીજે જવે શિવસંપદ  
 જે મોક્ષરૂપ લક્ષ્મી, તેને (લહે કેળ) પામે. એવા જલા પસાયના કરનાર તેને ચિત્તની પ્રસન્નતાએ  
 ત્રિવિધ એકાગ્રપણે કરી નમસ્કાર કરીએ ॥ ૧૭ ॥

મૂર્ખ શિષ્ય નિપાદ જે પ્રચુતા, પદાણને પદ્મવ આણે ॥

તે ઉવઝાય સકલ જન પૂજિત, સૂત્ર અરથ સવિ જાણે રે ॥ જવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ॥ ૧૮ ॥

રાજકુંવર સરિખા ગણચિંતક, આચારિજપદ જોગ ॥

જે ઉવઝાય સદા તે નમતાં, નાવે જવજય શોગ રે ॥ જવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ॥ ૧૯ ॥

બાવનાચંદનરસ સમ વયણે, અહિત તાપ સવિ ટાળે ॥

તે ઉવઝાય નમીજે જે વઢી, જીનશાસન અજુઆળે રે ॥ જવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ॥ ૨૦ ॥

અર્થ—વઢી જે શ્રીઉપાધ્યાયની પ્રચુતા એટલે મોટાશ મૂર્ખ શિષ્ય હોય, તેને પણ  
 જણાવીને પંક્તિ કરે, માટે જાણીએ કે, પત્થરને અંકુરા આણી નવપદ્મવ કરે છે. તે ઉપાધ્યાય સમસ્ત  
 જન પૂજિત એટલે પૂજવા યોગ્ય, સૂત્ર તથા અર્થ સર્વને જાણે એવા છે ॥ ૧૮ ॥ વઢી ઉપાધ્યાય  
 કેવા છે ? તો કે રાજકુંવર સરિખા ગણચિંતક એટલે જેમ રાજા ન હોય, તે વારે યુવરાજા હોય, તે

રાજ્યજાર ચલાવે, તેમ શ્રીતીર્થકરને અજાવે આચાર્ય ગણચિંતક કહ્યા છે, તે શ્રીઆચાર્યના પદ ઇટલે પાટે સ્થાપવા યોગ્ય એવા જે ઉપાધ્યાયજી તેને ( સદા કે० ) નિરંતર નમતાં થકાં જવ જે સંસાર તેના સંસારનો જય અને શોક આવે નહીં ॥ ૧૯ ॥ જેમ પિત્તવિકાર તાપાદિકનો પરાજવ થયો હોય, તેને બાવનાચંદનને રસે કરી સિંચ્યો થકો સર્વ તાપ દૂર થઈ જાય, તેમ શ્રીઉપાધ્યાયજી પણ જે પ્રાણી અનાદિ કાઠથી મિથ્યાત્વ, અવિરતિ, કષાયરૂપ અહિતના કરનારા તાપે તત્ત થઈ રહ્યા છે, તેમને બાવનાચંદનના રસ સદૃશ શીતલ વચને કરી શીતલતા ઉપજાવી તેડના અહિતરૂપ સર્વ તાપને ટાળે, અને સર્વને શીતલતા ઉપજાવે, તે ઉપાધ્યાયને નમીયે. વઢી જે શ્રીજિનશાસનને અજવાળે છે ઇટલે ઉદ્યોત કરે છે. એ રીતે પાંચ ગાથાએ કરી શ્રીઉપાધ્યાયપદની સ્તુતિકરી ॥૨૦॥

જિમ તરુફૂલે જમરો બેસે, પીમા તસ ન ઉપાયે ॥

લઈ રસને આતમ સંતોષે, તિમ મુનિ ગોચરી જાયે રે ॥ જવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ॥ ૨૧ ॥

પંચ ઇંદ્રિ ને કષાય નિરૂંધે, ષટકાયક પ્રતિપાલ ॥

સંયમ સત્તર પ્રકારે આરાધે, વંદું તેહ દયાલ રે ॥ જવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ॥ ૨૨ ॥

અર્થ—હવે પાંચ ગાથાએ કરી સાધુપદ વર્ણવે છે. જેમ કોઈ સુગંધી વૃક્ષનાં ફૂલ છે, તેની વાસનાએ આકર્ષાતો જમરો આવી બેસે છે, પણ તે જમરો ફૂલને પીમા ન ઉપજાવે, તે ફૂલમાંથી થોમોક રસ લઈને ફરી બીજા ફૂલે જઈને તે ફૂલનો રસ દ્યે, એમ થોમો થોમો રસ લઈને પોતાના પોતાના આત્માને સંતોષે, પણ ફૂલને કિલામણા ઉપજાવે નહીં, તેમ મુનિરાજ પણ ગોચરીએ જાય છે, તે વારે બેંતાલીશ દોષ રહિત શુદ્ધ આહાર જોઈને ફરી ફરીને ઘરઘરથી થોમી થોમી જિદ્દા

લાવે, તેથી ગૃહસ્થને પણ અંતરાય ન થાય, કોઈ કિલ્લામણા ન ઉપજે, અને સાધુ પણ સંયમ-  
માર્ગનો નિર્વાહ કરવાને અર્થે આહાર લઈ નિરસ ત્યાજ્ય લુભ આહારે કરી, આત્માનો પોષ કરે  
॥ ૨૧ ॥ વઢી સાધુ કેવા છે ? તો કે જે પંચેન્દ્રિય અને ચાર કષાયને નિરંધે છે, પાઠાંતરે (પંચેન્દ્રિને  
જે નિત્ય જીતે કે) પાંચ ઇન્દ્રિયને જે નિત્ય ઇટલે નિરંતર જીતે, તથા પૃથ્વી આદિક ઠકાયના  
જીવોની રક્ષા કરે છે, માટે તેના પ્રતિપાલન કરનારા જાણવા. તથા સત્તર પ્રકારે સંયમને આરાધે.  
તે દયાલુ ઇટલે દયાવંત મહામુનિને હું વાંડું બું ॥ ૨૨ ॥

અઢાર સહસ્ર શીલાંગના ધોરી, અચલ આચાર ચરિત્ર ॥

મુનિ મહંત જયણા યુત વાંદી, કીજે જન્મ પવિત્ર રે ॥ જવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ॥ ૨૩ ॥

નવવિધ બ્રહ્મ ગુપતિ જે પાળે, બારસવિદ્ તપ શૂરા ॥

એહવા મુનિ નમીએ જો પ્રગટે, પૂર્વ પુણ્ય અંકુરા રે ॥ જવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ॥ ૨૪ ॥

અર્થ—વઢી અઢાર હજાર શીલાંગરથના ધોરી ઇટલે તે રથને ચલાવવાને માટે વૃષત્ત સમાન  
છે. એનો વિસ્તાર પૂર્વે દેશનાની ઢાલમાં કહ્યો છે, ત્યાંથી ચાણવો. વઢી કોઈનું ચલાવું ચાલે નહીં,  
એવું અચલ છે આચારરૂપ ચરિત્ર જેમનું, એવા મહંત ઇટલે મોટા મુનિ તે જયણા યુક્ત છે, કેમકે  
મુનિરાજ જે છે, તે ક્રિયાકલાપમાં સુતાં, બેસતાં, ઉઠતાં, આહાર લેતાં, આવતાં, જાતાં, મલ મૂત્ર  
પરઠવતાં સદા જયણા સહિત વિચરે છે, તેમને વાંદીને પોતાનો જન્મારો પવિત્ર કરીએ. અથવા  
એવા મુનિને જયણા યુક્ત વાંદીને જન્મ પવિત્ર કરીએ ॥ ૨૩ ॥ વઢી જે નવ પ્રકારે નવ વારુરૂપ  
બ્રહ્મચર્યની ગુપ્તિ પાળે છે. તે ગુપ્તિનાં નામ કહે છે. પ્રથમ જે વસ્તિમાં સ્ત્રી, પશુ, પંચગ તે નપુંસક

હોય, એવી વસ્તિમાં રહે નહીં. ત્રીજી પ્રથમ સ્ત્રીની કથા વાર્તાને સરાગપણે સાંજલે નહીં, સ્ત્રીની સાથે એકાંતે એકલો વાત ન કરે. ત્રીજી જે ચૂમિકાને વિષે અથવા માંચી, પાટ, પાટલો, ઢોલીયો ઇત્યાદિક જે આસન ઉપર સ્ત્રી બેઠેલી હોય, તે આસન ઉપર બે ઘડી સુધી બેસે નહીં, તેમજ જે શ્રાવક બ્રહ્મચારી હોય, તે પણ ત્યાં બે ઘડી લગણ બેસે નહીં, ચોથી સ્ત્રીનાં અંગોપાંગ તથા ઇન્દ્રિયોને સરાગપણે જુવે નહીં. પાંચમી ત્રીંત પરુદો ત્રાટી પ્રમુખને આંતરે ય્યાં સ્ત્રી તથા પુરુષ શયન કરતાં હોય, હાસ્ય વિનોદ કરતાં હોય, કામજોગની ક્રીડા કરતાં હોય, ત્યાં રહે નહીં. ઢઠી પૂર્વે સંસારી અવસ્થામાં જે કાંઈ સ્ત્રીની સાથે કામજોગ વિલાસાદિક સેવ્યા હોય, તે સંજારે નહીં. સાતમી પરિમિત માત્ર આહાર કરે. આઠમી અતિમાત્રા તે સરસ પુષ્ટિકારક આહાર લે નહીં. અત્યંત ઘણો આહાર કરે નહીં, એટલે પેટ ત્રી જમે નહીં. નવમી શરીરને વિષે આચૂષણાદિક પહેરી શોજા કરે નહીં. એ નવ પ્રકારે બ્રાહ્મચર્યની વારુરૂપ ગુણિ છે, તે પાળે. તથા બાર પ્રકારની તપસ્યા કરવાને શૂરવીર છે. એવા ગુણવંત મહામુનીશ્વર પંચમ ગતિના સાધક, સંસારદુઃખવારક, સદા ધર્મધ્યાનમાં સાવધાન, સર્વ જીવના રક્ષક તેમને નમીયે. જો પૂર્વ જન્મનાં સંચેલાં પુણ્યના અંકુરા પ્રકટે, તો એવા મુનિરાજની જોગવાઈ મળે ॥ ૨૪ ॥

સોનાતણી પરે પરીક્ષા દીસે, દિન દિન ચઢતે વાને ॥

સંયમ રૂપ કરતા મુનિ નસીએ, દેશ કાલ અનુમાને રે ॥ જવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ॥ ૨૫ ॥

અર્થ—વઢી જેની સોનાની પરે પરીક્ષા દેખાય છે, એટલે ॥ યથા ચતુર્જિઃ કનકં પરી-  
 ક્ષયતે, નિઘર્ષણચ્છેદનતાપતામનૈઃ ॥ જેમ સોનાની પરીક્ષા નિઘર્ષણ તે કસોટી ઉપર ઘસવું, ઢેદન



करवुं, तपाववुं अने हाथोमादिके तामन करवुं, ए चार प्रकारे करीए, तेम तेम चढते वाने देखाय, तेम मुनिने पण कोइ मिथ्यात्वी भेदन, जेदन, तापन, तामनादिक करे, तोपण ते दिवसे दिवसे चढते वाने देखाय, एवा देश काळने अनुमाने शुद्ध संयमनो खप करता एटले हमणांना काळ प्रमाणे आत्मारथी निःशक्यवान् एवा महामुनिने नमीए. अहीं कोइ कहेशे के, एवाज साधु होय, ते वारे तेने नमीए, सेवा करीए, पण बीजाने नहीं. त्यां तेने उत्तर कहे ठे के, कदापि आ काळमां कोइ क्रियाए शिथिल होय, तोपण जे जे योग्य, ज्ञानवंत, शुद्ध मार्गना प्ररूपक, सावद्य योगथी दूर रहेला, व्यवहारमार्गे आश्रयी एवा वक्तापणाना गुण जोइने ते मुनिनी सेवा करीए, तेना मुखथी पंचांगी प्रमाणे आगम सांजलवानो खप करीए, केमके तेवा साधु उपदेश देवाने योग्य ठे. एम पांच गाथाए साधुपदनी स्तवना करी ॥ १५ ॥

शुद्ध देव गुरु धर्म परीक्षा, सद्वहणा परिणाम ॥

जेह पामीजे तेह नमीजे, सम्यग्दर्शन नाम रे ॥ जविका ॥ सिद्धचक्र ॥ १६ ॥

मल उपशम दय उपशम दयथी, जे होय त्रिविध अजंग ॥

सम्यग्दर्शन तेह नमीजे, जिनधर्मे दृढ रंग रे ॥ जविका ॥ सिद्धचक्र ॥ १७ ॥

अर्थ—हते पांच गाथाए करी सम्यक्त्वदर्शन वर्णवे ठे. शुद्ध देव ते अठार दूषण रहित एवा श्रीअरिहंत जाणवा, अने शुद्ध गुरु ते पंच महाव्रतना पालक, दशविध यतिधर्मना धारक, शुद्ध मार्गना देखामनारा एवा सुसाधु जाणवा, तथा शुद्ध धर्म ते दया मूल विनय विवेक सहित श्रीकेवलनापित जाणवो. ए त्रण तत्त्वनी परीक्षा करी सद्वहणाना एटले श्रद्धाना परिणाम

સહિત જે સમકિત પામીયે. તેનું નામ સમકિતદર્શન કહીએ. તે સમકિતદર્શનને નમીએ, એટલે પ્રણમીએ, કારણ કે એક સમકિત શુદ્ધ છે, તો સર્વ શુદ્ધ છે. સમકિત વિના સર્વ ઢાર ઉપર લીપણ સમાન જાણવું ॥ ૨૬ ॥ પ્રથમ મલ જે મોહનીય કર્મ, તદ્રૂપ મલ તેની સાત પ્રકૃતિ, તેમાં ચાર પ્રકૃતિ અનંતાનુબંધીની, પાંચમી મિથ્યાત્વમોહની, ઢઠી મિશ્રમોહની, અને સાતમી સમકિતમોહની, એ સાત પ્રકૃતિના ઉપશમ એટલે ઉપશમે કરીને ઉપશમસમકિત થાય. બીજું ( ક્ષય ઉદશમ કે ૦ ) તે પૂર્વોક્ત મોહનીય કર્મની જે સાત પ્રકૃતિ છે, તેમાંથી જે ઉદય આવી, તે ક્ષય પામી, અને જે ઉદય નહીં આવી, તે ઉપશમી, પણ પ્રદેશોદયપણે છે. એમ સાત પ્રકૃતિના ક્ષય અને ઉપશમથી ક્ષયોપશમસમકિત કહીએ. ત્રીજું ( ક્ષયથી કે ૦ ) એ સાતે પ્રકૃતિનો સંપૂર્ણ ક્ષય થવાથી ક્ષાયિકસમકિત કહીએ. એવી રીતે સમકિત તે ત્રિવિધ એટલે કોઈને ઉપશમ, કોઈને ક્ષયોપશમ અને કોઈને ક્ષાયિક, એ ત્રણ પ્રકારે અર્જન રૂપે હોય. તે સમ્યક્ત્વદર્શનને નમીજે એટલે નમસ્કાર કરીએ. જે પ્રાણીનો શ્રીજિનધર્મને વિષે દૃઢ રંગ હોય, તે પ્રાણી સમકિત ચોણું રાખે. એ સમકિત આવ્યાથી મુક્તિની પ્રાપ્તિ સુગમ થાય. ધણામાં ઘણું સંસારમાં રહે, તોપણ તે જીવ અર્ધપુણ્યપરાવર્તનથી વધારે રહે નહીં ॥ ૨૭ ॥

પંચ વાર ઉપશમીય લહીજે, સ્વયં ઉપશમીય અસંખ ॥

એક વાર સ્વાયિક તે સમકિત, દર્શન નમીએ અસંખ રે ॥ જીવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ૦ ॥ ૨૮ ॥

જે વિણ નાણ પ્રમાણ ન હોયે, ચારિત્રતરુ નવિ ફલીયો ॥

સુખ નિર્વાણ ન જે વિણ લહીએ, સમકિતદર્શન બલીયો રે ॥ જીવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ૦ ॥ ૨૯ ॥

અર્થ—તે સંસારમાંહે જવની પરંપરા કરતાં પાંચ વાર ઉપશમ સમકિત લહીજે એટલે પામીએ અને ક્ષયોપશમ સમકિત તો અસંખ્યાત વાર આવે અને વઢી પાહું જાય માટે તે અસંખ્યાત વાર પામીએ, તેમજ જે ક્ષાયિક સમકિત છે, તે તો આખી જવપરંપરામાં એકજ વાર પામીએ એ એક જીવ આશ્રયી કહ્યું. એવા સમકિતદર્શન ધરનારા જીવ સદા સર્વદા અસંખ્યાતા પામીએ, તેને નમીએ એટલે વંદીએ, ॥ ૨૭ ॥ વઢી જે સમકિત વિના ( નાણ કેળ ) જ્ઞાન તે પ્રમાણ ન હોય, કેમકે સમકિત વિના જે જ્ઞાન હોય, તે અજ્ઞાનપણેજ પરિણમે, માટે અજ્ઞાન જાણવું. જે કારણ માટે સમકિત રહિતને અવધિજ્ઞાન તે પણ વિચંગપણે હોય. વઢી સમકિત વિના ચારિત્રરૂપ ( તરુ કેળ ) વૃદ્ધ, તે પણ ફલીચૂત થાય નહીં, અંગારમર્દકાચાર્યની પરે નિષ્ફલ ચારિત્ર થાય, માટે સમ્યક્ત્વ સહિત ચારિત્ર તે તદ્દવ મોક્ષફલ આપે. જો તેમ ન બને, તોપણ સાત આઠ જવ તો જહુંધેજ નહોં, માટે સમકિતજ પ્રધાન છે. વઢી જે સમકિત વિના નિર્વાણ જે મોક્ષ, તેનાં અક્ષય સુખ પણ ન પામીએ. તે માટે સર્વમાંહે સમ્યક્ત્વદર્શન તે ઘણુંજ વઢીયું છે, માટે જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્રમય દેવ, ગુરુ ઉપર દૃઢતા કરે ॥ ૨૮ ॥

સમસઠિ બોલે જે અલંકરીયું, જ્ઞાન ચારિત્રનું મૂલ ॥

સમકિતદર્શન તે નિત પ્રણમું, શિવપંથનું અનુકૂલ રે ॥ જવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ॥ ૩૦ ॥

જદ્દ અજદ્દ ને વિણ લહીએ, પેય અપેય વિચાર ॥

કૃત્ય અકૃત્ય ન જે વિણ લહીએ, જ્ઞાન તે સકલ આધાર રે ॥ જવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ॥ ૩૧ ॥

પ્રથમ જ્ઞાન ને પઠી અહિંસા, શ્રીસિદ્ધાંતે જાણ્યું ॥

જ્ઞાનને વંદો જ્ઞાન મ નિંદો, જ્ઞાનીએ શિવસુખ ચાહ્યું રે ॥ જવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ० ॥ ૩૧ ॥

અર્થ—વઢી જે સમકિત ચાર સદ્ગુણા આદિક સરુસઠ વોલે કરી અલંકરીયું એટલે  
ચૂષિત છે, શોજતું છે, તથા જ્ઞાન અને ચરિત્રનું મૂલ પણ એ સમકિતજ છે, કારણ કે સમકિત  
વિના જ્ઞાન, ચારિત્ર સર્વ વ્યર્થ છે. તે સમકિતદર્શનને નિત્ય પ્રત્યે હું પ્રણામ કરું તું, જે માટે તે  
શિવપંથ જે મોક્ષમાર્ગ તેનું અનુકૂલ છે, એટલે તેનું સહાયચૂત છે. અહીં સમકિતના સરુસઠ વોલનાં  
નામ સમકિત પચીસી તથા સરુસઠ વોલની સજ્જાયાદિક ગ્રંથોમાં ઠપાડ ગયા છે, માટે અહીં  
લખ્યાં નથી. એમ પાંચ ગાથાએ સમ્યક્ત્વની સ્તવના કરી ॥ ૩૦ ॥ હવે પાંચ ગાથાએ કરી સાતમું  
જ્ઞાનપદ વર્ણવે છે. ( જદ્દ કે ૦ ) જાવા યોગ્ય, નિરવધ, નિર્દુષણ, સચિત્ત મિશ્ર દોષ રહિત તે અને  
અજદ્દ તે વાવીશ અજદ્દય, વત્રોશ અનંતકાય પ્રમુખ વસ્તુ જાણવી. એ જદ્દાજદ્દનો વિચાર, તે જે  
વિના ન લહીએ એટલે ન જાણીએ, તથા પેય તે પાણી, ઠાશ, દુધ પ્રમુખ પીવા યોગ્ય વસ્તુ અને  
અપેય તે મદિરા તારી પ્રમુખ ન પીવા યોગ્ય વસ્તુ, તે સંવંધી વિચાર, તથા કૃત્ય તે યતિ અને  
ગૃહસ્થને દિનકરણી પ્રમુખ જે કરવા યોગ્ય છે, તે અને અકૃત્ય તે લોક વિરુદ્ધ પ્રમુખ ન કરવા  
યોગ્ય જે કાર્ય જ્ઞાન વિના ન લહીએ એટલે ન પામીએ, માટે જ્ઞાન તે એ ( સકલ કે ૦ ) સર્વ વસ્તુ  
જાણવાનો આધાર છે, પરંતુ જ્ઞાન વિના તો ચક્રુ રહિત આંધલા સરખા જાણવા ॥ ૩૧ ॥ વઢી  
પ્રથમ જ્ઞાન અને ધર્મી અહિંસા, તે જ્ઞાને કરી જ્ઞાની જાણે, તે વારે દયા પાળે. જ્ઞાન વિના અહિં-  
સાનો માર્ગ સમજાય નહીં, એમ શ્રીજિનોક્ત સિદ્ધાંત એટલે આગમમાંહે જાણ્યું છે—કહ્યું છે. તે માટે  
જ્ઞાનને વંદો, જ્ઞાનને કોઈ નિંદશો માં. જે જ્ઞાનમાં લયલીન હતા, તે જ્ઞાનીએજ શિવસુખ એટલે  
મોક્ષસુખ ચાહ્યું છે ॥ ૩૧ ॥

સકલ ક્રિયાનું મૂલ તે શ્રદ્ધા, તેહનું મૂલ જે કહીએ ॥

તેહ જ્ઞાન નિત નિત વંદીજે, તે વિણ કહો કિમ રહીએ રે ॥ જવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ० ॥ ૩૩ ॥

પાંચ જ્ઞાનમાંહે જેહ સદાગમ, સ્વપર પ્રકાશક તેહ ॥

દીપક પરે ત્રિજુવન ઉપગારી, વઢી જિમ રવિ શશી મેહ રે ॥ જવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ० ॥ ૩૪ ॥

અર્થ—સમસ્ત ક્રિયાનું મૂલ તે શ્રદ્ધા છે એટલે પ્રતિતિ છે, પણ શ્રદ્ધા વિના ક્રિયા ચોખી કહેવાય નહીં. તે શ્રદ્ધાનું મૂલ પણ જ્ઞાનજ કહીએ, કારણ કે જ્ઞાન વિના શ્રદ્ધા પણ વેસે નહીં. એવું જે જ્ઞાન તેને નિત્ય નિત્ય વાંદીએ. તે જ્ઞાન જવદુઃખનું હેદનાર છે, માટે કહો કે, તે જ્ઞાન વિના એક દ્વણમાત્ર પણ કેવી રીતે રહી શકીએ ? ॥ ૩૩ ॥ તે જ્ઞાન પાંચ પ્રકારનું છે. એક મતિ-જ્ઞાન, બીજું શ્રુતજ્ઞાન, ત્રીજું અવધિજ્ઞાન, ચોથું મનઃપર્યવજ્ઞાન અને પાંચમું કેવલજ્ઞાન. તેમાંહે જે (સદાગમ કે ૦) શ્રુતજ્ઞાન છે, તે સર્વમાં અધિક છે, તે સ્વમત અને પરમતનું પ્રકાશક છે, અથવા એ શ્રુતજ્ઞાન જે છે, તે સ્વ એટલે પોતાનું અને પર એટલે બીજાં જે ચાર જ્ઞાન તેનું પ્રકાશક છે, એટલે પાંચે જ્ઞાન એનાથી જાણ્યાં જાય. વઢી દીપકની પેરે ત્રણ જુવનને વિષે ઉપકારી છે, એટલે જેમ અંધકારમાં દીપક પ્રગટ થાય, તે વારે ઘટ પટાદિક પદાર્થ સર્વ દેખાઈ આવે, તેમ શ્રુતજ્ઞાનથી ત્રણ જુવનમાં રહ્યા જે જીવાજીવાદિ પદાર્થ, તે સર્વ જાણવામાં આવે. વઢી જેમ રવિ જે સૂર્ય અને શશી એટલે ચંદ્રમા તથા મેહ એટલે મેઘ, એ ત્રણે ઉપકારી છે, એટલે સૂર્ય પ્રકાશ કરે છે, ચંદ્રમા ઉદ્યોત કરે છે, અને શીતલતા પણ ઉપજાવે છે, તથા મેઘ વરસે છે, પણ તે કોઈ પ્રત્યુપકાર કરાવવાની વાંઠા રાખતા નથી, તેમ શ્રુતજ્ઞાનના આધારે જીવ સંસારનો નિસ્તાર પામે છે ॥ ૩૪ ॥

લોક ઝરધ અધ તિર્યગ જ્યોતિષ, વૈમાનિક ને સિદ્ધ ॥

લોક અલોક પ્રગટ સવિ જેહથી, તે જ્ઞાને મુજ શુદ્ધિ રે ॥ ઝવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ॥ ૩૫ ॥

દેશવિરતિ ને સર્વવિરતિ જે, ગૃહી યતિને અઝિરામ ॥

તે ચારિત્ર જગત જયવંતું, કીજે તાસ પ્રણામ રે ॥ ઝવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ॥ ૩૬ ॥

અર્થ—વઢી લોક તે ચૌદ રાજલોક, તેમાં સમઝૂતલાથી ઝરધ એટલે બંચા સાત રાજ-  
માં (વૈમાનિક ને સિદ્ધ કે ૦) બાર દેવલોક, નવ ગ્રૈવેયક, પાંચ અનુત્તરવિમાન, એ સર્વ વૈમાનિક  
દેવ કહેવાય, અને સિદ્ધશિલાની ઉપર સિદ્ધના જીવ છે, તથા (અધ કે ૦) નીચે સાત રાજલોકમાં  
વાણવ્યંતર, વ્યંતર, યુવનપતિ, સાત નરકપૃથ્વી છે, અને તિર્યગ્ તે તિર્થોલોક, તેમાં પીસ્તાલીશ  
લાખ યોજનને વિષે મનુષ્યક્ષેત્ર છે, તથા બીજા સ્વયંઝૂરમણ સમુદ્ર પર્યંત અસંખ્યાતા દ્વીપ, સમુદ્ર એ  
સર્વ એક રાજમાં છે, એમાં જ્યોતિષી દેવો પણ છે. એ સર્વ લોક શબ્દે ચૌદ રાજલોક જાણવા, તેમજ  
અલોક અનંતો છે. તેના સર્વ જાવ જે જ્ઞાનથી પ્રગટ થાય, એવું નિર્મલ શુદ્ધ પ્રકાશય જે જ્ઞાન,  
તેણે કરી મારી પણ શુદ્ધિ થાય. એવી રીતે શ્રીપાલ રાજા જ્ઞાનની સ્તવના કરે છે. એ જ્ઞાનપદ  
કહું ॥ ૩૫ ॥ હવે પાંચ ગાથાએ કરી આઠમું ચારિત્રપદ વચાણે છે. દેશવિરતિ ચારિત્ર તે ગૃહસ્થને  
હોય, અને સર્વવિરતિ ચારિત્ર તે (યતિને કે ૦) સાધુને હોય. એવાં એ બે પ્રકારનાં ચારિત્ર તે  
ગૃહસ્થ તથા મુનિને અઝિરામ એટલે મનોહર હોય, તેમાં દેશવિરતિ ચારિત્રવાલો ઉત્કૃષ્ટથી બારમા  
દેવલોક સુધી જાય, અને સર્વવિરતિ ચારિત્રવાલો ઉત્કૃષ્ટપણે મોકે જાય. તે ચારિત્ર જગતમાં  
જયવંતું વર્તે છે. જે ચારિત્રની દેવ મનુષ્ય પ્રમુખ સેવા કરે છે, (તાસ કે ૦) તે ચારિત્રને  
પ્રણામ કરીએ ॥ ૩૬ ॥

તુણ પરેજે ષટ્ સ્વંસુખ બંધી, ચક્રવર્તી પણ વરીયો ॥

તે ચારિત્ર અક્ષય સુખકારણ, તેમેં મનમાં ધરીયો રે ॥ જવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ॥ ૩૭ ॥

હુઆ રાંકપણે જેહ આદરી, પૂજિત હંદ નરિંદે ॥

અશરણશરણ ચરણ તે વંદું, પૂચું જ્ઞાન આનંદે રે ॥ જવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ॥ ૩૮ ॥

બાર માસ પર્યાયે જેહને, અનુત્તરસુખ અતિક્રમી ॥

શુકલ શુકલ અન્નિજાત્ય તે ઉપર, તે ચારિત્રને નમો ॥ જવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ॥ ૩૯ ॥

અર્થ—વઢી ચક્રવર્તી સરખાવે પણ ષટ્ સ્વંના સુખને તરણાની પેરે બાંધીને જે ચારિત્રને વરયું છે એટલે આદરયું છે, તે ચક્રવર્તી ગોચરી ગયા થકા કોઈ તર્જના કરે, તોપણ તેથી લગા રમાત્ર સ્વેદ પામે નહીં. એવું ચારિત્ર તે અક્ષય સુખ જે નિરાવાધ મોક્ષના સુખ, તેનું કારણજૂત છે, તેને મેં મારા મનમાંહે ધરયું છે ॥ ૩૭ ॥ વઢી જે ચારિત્રને રાંકપણે આદરી એટલે રાંક સરખાવે આદરીને ચારિત્રમાં મન સ્થિર કરતા થકા સંપ્રતિ રાજાવત હંદ અને નોંદ્ર જે રાજા તેણે પૂજિત એટલે પૂજન કરેલા ( હુઆ કે ૦ ) થયા, માટે સંસારથી વીતા જે પ્રાણી, જેને કોઈ શરણ નથી, એવા અશરણને શરણરૂપ જે ( ચરણ કે ૦ ) ચારિત્ર, તેને હું વાંડું હું. તે ચારિત્ર જ્ઞાને સહિત આનંદે પૂરિત છે, તેને હું વાંડું હું ॥ ૩૮ ॥ વઢી જે ચારિત્રના પર્યાય તે ચઢતે અધ્યાવસાયે બાર માસના જેટલા સમય થાય, તેટલાં સમયસ્થાન ઉલ્લંઘ્યાં, તે વારે તે ચારિત્રીયાને જે સ્વરૂપના રમણનું સુખ થાય, તે સુખ અનુત્તરવિમાનના દેવતાના સુખને પણ અતિક્રમી એટલે અતિક્રમી જાય છે, અર્થાત તેના કરતાં પણ અધિક સુખ તે ચારિત્રીયાને થાય છે. પઠી ( તે ઉપર કે ૦ ) તે ઉપરાંત ચારિત્ર



( શુક્લ શુક્લ કે૦ ) ઉજ્જ્વલ ઉજ્જ્વલ પરિણામે ( અજિજાત્ય કે૦ ) તરતમાદિ યોગ યુક્ત ગુણ સહિત હોય. તે ચારિત્રને નમીએ ॥ ૩૯ ॥

ચય તે આઠ કર્મનો સંચય, રિત્ત કરે જે તેહ ॥

ચારિત્ર નામ નિરુત્તે જાણ્યું, તે વંડું ગુણગેહ રે ॥ જવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ॥ ૪૦ ॥

જાણંતા ત્રિહું જ્ઞાને સંયુત, તે જવે મુગતિ જિણંદ ॥

જેહ આદરે કર્મ સ્વપેવા, તે તપ શિવતરુકંદ રે ॥ જવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ॥ ૪૧ ॥

કરમ નિકાચિત પણ સ્વય જાઈ, સિમા સહિત જે કરતાં ॥

તે તપ નમીએ જેહ દીપાવે, જિનશાસન ઉજમંતાં રે ॥ જવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ॥ ૪૨ ॥

અર્થ—હવે ચારિત્ર શબ્દનો અર્થ કહે છે. ચય એટલે જ્ઞાનવરણીયાદિક જે આઠ કર્મ તેનો સંચય એટલે ઘણી પ્રકૃતિનું એકતું થવું, તેને સંચય કહીએ. તેને જે ( રિત્ત કે૦ ) સ્વાલી કરે ( તેહ કે૦ ) તેનું નામ ચારિત્ર કહીએ. એવું નામ નિર્યુક્તિમાં જાણ્યું છે, તે ચારિત્રને હું વંડું હું તે ચારિત્ર ( ગુણગેહ કે૦ ) ગુણનું ઘર છે. એ ચારિત્રપદ કહ્યું ॥ ૪૦ ॥ હવે પાંચ ગાથાએ કરી તપઃપદનું વર્ણન કરે છે. ( જિણંદ કે૦ ) શ્રીતીર્થંકર દેવ અનંતા થયા, વઢી અનંતા થશે, તે સર્વ મતિ, શ્રુત અને અવધિ એ ત્રણ જ્ઞાને કરી સંયુક્ત થકા માતાના ઉદરમાં આવી ઉપજે છે. તે જનમ્યા પઠી અવધિજ્ઞાને કરી જાણતા થકા હોય છે કે જે અમે આ જવમાંજ મોક્ષ જણું, તોપણ તે તીર્થંકર શેષ કર્મપ્રકૃતિ સ્વપાવવાને અર્થે તપને આદરે છે, અનેક પ્રકારના તપ કરીને સર્વ કર્મને સ્વપાવે છે, એવું એ તપ છે, તે તપ શિવતરુ એટલે મોક્ષરૂપ વૃક્ષનાં ( કંદ કે૦ ) કાંદો એટલે મૂલકંદ જાણવું

॥४१॥ वळी क्हाए करी सहिततप करतां थकां निकाचित निव्रीम आकरां जे कर्म, ते सर्व दाय  
थइ जाय, ते तपने नक्षीए, जे तप ( उजमंतां के० ) उजमतां एटले उजमणुं करतां थकां श्रीजिन-  
शासनने दीपावे ॥ ४१ ॥

आमोसही पमुहा बहु लब्धि, होवे जास प्रजावे ॥

अष्ट महासिद्धि नव निधि प्रगटे, नमीए ते तप जावे रे ॥ अठिका ॥ सिद्धचक्र० ॥४३॥

अर्थ—वळी ( जास के० ) जे तपना प्रजावथी ( आमोसही के० ) आमशौषधि प्रमुख  
घणी लब्धिउं उपजे ठे. ते लब्धिउं सर्व मली अठयात्रीश ठे. तेनां नाम कहे ठे. प्रथम जे ऋषी-  
श्वरना हस्तपादस्पर्श मात्रे करी रोग जाय, ते आमशौषधि लब्धि जाणवी. बीजी जे मुनिराजना  
मल मूत्रे करी रोग जाय, तेने विष्णोषधि—विट्पुरीष लब्धि कह्यो. त्रीजी जे ऋषीश्वरना श्लेष्म  
औषधिरुप होय, तेने खेलोषधि लब्धि कह्यो. चोथी जे ऋषीश्वरना शरीरनुं प्रस्वेदजल औषधि  
रुप होय, तेने जलोषधि लब्धि कह्यो. पांचमी जे ऋषीश्वरनां केश, रोम, नखादिक ए सर्व  
औषधिरुप होय, सर्व प्रकारना रोग निवारवाने समर्थ होय, अने सुगंध युक्त होय, तेने सर्वौषधि  
लब्धि कह्यो, ठीठी जे एकज वारे सघली इंद्रियोए सांजलवानी शक्ति होय, अथवा एक इंद्रि  
करी सर्व इंद्रियोनो व्यापार लेवानी शक्ति होय, अथवा बार योजनमां चक्रवर्तीनुं कटक होय, ते  
कटकमां जे वारे एकज समये सर्व जातिनां वाजिन्न वागे ते वारे ते समकाले वागतां एवां सर्व  
प्रकारनां वाजिन्नोना शब्दने जुदा जुदा जाणी शके, ते शक्तिने संजिन्नश्रोत्र लब्धि कह्यो. सातमी  
अवधिज्ञानवालानी जे जाणवानी शक्ति, तेने अवधिज्ञानरुप लब्धि कह्यो. आठमी जेथी मनःपर्यव

અનેક પ્રકારે છે. સત્યાવીશમી અંતરાય કર્મના ક્ષયોપશમથી થોડું પણ અન્ન કોઈએ ત્રિદાન કરી  
 આણ્યું. ઠતાં તે લબ્ધિવંત પુરુષ પોતે જમે, તો છોટ આવે, પરંતુ બીજા હજારો મહાત્મા જો તે અન્ન  
 જમવા બેસે, તો સ્ખૂટે નહીં, એવી જે શક્તિ, તેને અક્ષીણમહાનસી લબ્ધિ કહીએ. એ ગૌતમાદિકને  
 પ્રસિદ્ધ પણે હતી. અઠવાવીશમી જે શક્તિથી સંઘ પ્રમુખનું કામ પડે, તે વારે ચક્રવર્તીની સેનાને પણ  
 ચૂર્ણ કરે, તે પુલાક લબ્ધિ જાણવી. એ અઘ્યાવીશ લબ્ધિ કહી. વઠી તે તપને પ્રજાવે કરી અ-  
 ણિમાદિક આઠ મહાસિદ્ધિ પ્રગટ થાય છે, તેનાં નામ કહે છે. પ્રથમ જેથી જીણા ઠિદ્રમાંહે પેસે,  
 અથવા કમલના નાલમાંહે પેસીને ચક્રવર્તીની ઋદ્ધિ વિસ્તારે, તે અણિમા સિદ્ધિ જાણવી. બીજી  
 મેરુથકી પણ મોટું શરીર કરવાની શક્તિ, તે મહિમા સિદ્ધિ જાણવી. ત્રીજી વાયુથી પણ અત્યંત  
 હલકું શરીર કરવાની શક્તિ, તે લઘિમા સિદ્ધિ જાણવી. ચોથી વજ્રાદિકથી પણ તારે શરીર કરીને  
 ઇંદ્રાદિકનો પણ પરાજય કરે, તે ગરિમા સિદ્ધિ જાણવી. પાંચમી ઝૂમિ ઉપર બેઠાં થકાં સૂર્યમંદ-  
 લાદિકને સ્પર્શ કરવાની શક્તિ, તે કામાવશાયિત્વ સિદ્ધિ જાણવી. ઠઠી જલ ઉપર ઝૂમિકાની પેરે  
 ચાલે, અને ઝૂમિમાંહે પાણીની પેરે ફુવકી ધાય, તે પ્રાકામ્ય સિદ્ધિ જાણવી. સાતમી ત્રણ લોકનું  
 ઠકુરાડપણું જોગવે, અથવા તીર્થકરની કિંવા ઇંદ્રની ઋદ્ધિ વિસ્તારે, તે ઇશિત્વ સિદ્ધિ જાણવી. આ-  
 ઠમી સર્વ જીવોને વશ કરવાની જે શક્તિ તે વશિત્વ સિદ્ધિ જાણવી. એ રીતે આઠ મહાસિદ્ધિ કહી  
 છે. તથા તે તપના પ્રજાવથી નવ ત્રિધિ પ્રગટ થાય છે. તેનાં નામ મહાપદ્મ, પદ્મ, પાંચુક, નૈસર્પ  
 પિંગલ, સર્વેરત્નક, કાલ, મહાકાલ અને માણવક, એ પ્રકારે જાણવાં. એ પૂર્વે કહેલા પદાર્થની જે  
 તપથી પ્રાપ્તિ થાય છે, તે તપને જાણે કરી નમીએ ॥ ૪૩ ॥

ફલ શિવસુખ મહોદું સુર નર વર, સંપત્તિ જેહનું ફૂલ ॥

તે તપ સુરતરુ સરિયું વંદું, શમ મકરંદ અમૂલ રે ॥ ઝવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ॥ ૪૪ ॥

સર્વ મંગલમાં પહેલું મંગલ, વરણવીણ જે ગ્રંથે ॥

તે તપપદ ત્રિહું કાલ નમીજે, વર સહાય શિવ પંથે રે ॥ ઝવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ॥ ૪૫ ॥

અર્થ—હવે તપને કલ્પવૃક્ષની ઉપમાએ સ્તવે છે. મોક્ષનાં સુખ પામવા તેરુપ જેનું મોટું ફલ છે, તથા ( સુર કેળ ) દેવતાની ગતિ અને ( નર કેળ ) મનુષ્યની ગતિરુપ જે ( વર કેળ ) પ્રધાન સંપત્તિ એટલે સંપદા તે જેનું ફૂલ છે, એમ તે તપ તે સુરતરુ એટલે કલ્પવૃક્ષ સરિયું મનોવાંચિતનું દેનારું છે, તેને હું વાંડું બું, નમસ્કાર કરું બું. તે તપરુપ વૃક્ષનો ( શમ કેળ ) શમતારુપ અમૂલક મકરંદ એટલે ફૂલનો રસ છે, એવું જે તપ, તે કરચાથી ઘન એટલે નિબિરુ કર્મને શિથિલ કરે ॥૪૪॥ વઢી લૌકિક તથા લોકોત્તર જે માંગલિકનાં કારણ છે, અથવા મંગલ જે છે, તે સર્વ મંગલમાંહે પહેલું મુખ્ય મંગલ તે તપ છે. જે સર્વ ગ્રંથે તપરુપ મંગલનું વર્ણન કરીએ ઢીએ. જે માટે શ્રી આવશ્યકમાંહે પણ બેઢલું તપ મંગલ કહ્યું છે. સર્વ ગ્રંથમાંહે આય, મધ્ય અને અંત્ય, એ ત્રણ મંગલ જોડે. તેમાં આય મંગલ તે ગ્રંથની પૂર્તિ માટે કરાય છે, અને મધ્ય મંગલ તે ગ્રંથની સ્થિરતા માટે કરાય છે, તથા અંત્ય મંગલ તે પરંપરાએ વિસ્તાર માટે કરાય છે. તે માટે તપ તે મુખ્ય મંગલ જાણવું. તે તપ:પદને મોટું મહિમાવંત જાણીને ચૂત, જાવી ને વર્તમાન, એ ત્રણે કાલે નમીએ. જે ( શિવપંથે કેળ ) મોક્ષપંથે જતાં ( વર કેળ ) પ્રધાન ( સહાય કેળ ) સલાહ જાણવું, એટલે સહાયી જાણવું. એ પાંચ ગાથાએ તપ:પદ વલાણ્યું ॥ ૪૫ ॥

इम नव पद युणतो तिहां लीणो, हुज तन मय श्रीपाल ॥

सुजश विलास ठे चोथे खंमे, एह इग्यारमी ढाल रे ॥ जविका ॥ सिद्धचक्र ॥ ४६ ॥

अर्थ—एम एकेका पदनी पांच पांच गाथाए करी जे रीते अहीं नव पदनुं वर्णन करयुं, तेवीज रीते ए अरिहंतादिक नव पदने ( युणतो के० ) स्तवतों थको श्रीपाल राजा नव पदना ध्यानमांहे लीन थयो थको तन्मय थयो. ए चोथा खंरुमां जला यशनोज विलास ठे, अथवा श्रीयशोविजयजी कवीश्वर कहे ठे के, चोथा खंरुने विषे ए अगीयारमी ढाल पूरी थइ ॥ ४६ ॥

॥ दोहा ॥

इम नव पद युणतो थको, ते ध्याने श्रीपाल ॥

पाम्यो पूरण आउखे, नवमो कल्प विशाल ॥ १ ॥

राणी मयणा प्रमुख सवि, माता पण शुज ध्यान ॥

आउखे पूरे तिहां उपन्यां, सुख जोगवे विमान ॥ २ ॥

अर्थ—ए रीते नव पदने युणतो थको तेज ध्याने करीने ध्यानमां लयलीन थयो थको श्रीपाल राजा संपूर्ण आउखे ( विशाल के० ) मोटो एवो ( नवमो कल्प के० ) नवमो देवलोक तेने पाम्यो, एटले नवमा देवलोकमां जे उत्कृष्टायुं ठे, तेने पूर्णायु कहिए, ते आउखे त्यां उपन्यो ॥१॥ वळी मयणा प्रमुख सर्वे नवे राणी तथा श्रीपालनी माता कमलप्रज्ञा त्यां ते पण शुज ध्यानमां रह्यां थकांज त्यांज नवमा देवलोकें पूर्ण आउखे उपन्यां, अथवा सर्व आयु पूर्ण करीने त्यां उपन्यां. त्यां विमाननां सुख जोगवे ठे ॥ २ ॥

नरजव अंतर स्वर्ग ते, चार वार लही सर्व ॥

नवमे जव शिव पामशे, गौतम कहे निर्गर्व ॥ ३ ॥

ते निसुणी श्रेणिक कहे, नव पद उद्धसित जाव ॥

अहो! नव पद महिमा वमो, ए ठे जवजलनाव ॥ ४ ॥

वलतुं गौतम गुरु कहे, एक एक पद जक्ति ॥

देवपाल प्रमुख सुख लह्यां, नव पद महिम तहत्ति ॥ ५ ॥

किं बहुना मगधेश! तुं, इक पद जक्ति प्रजाव ॥

होइश तीर्थकर प्रथम, निश्चय ए मन जाव ॥ ६ ॥

अर्थ—त्यांथी वळी नरजव पामीने वळी स्वर्गे जशे. एम चार वार देवपणुं ने चार वार मनुष्यपणुं पामी ठेव्ठो नवमो मनुष्यजव पामीने नव राणीउं, माता तथा पोते सर्व मली अगीयारे जण शिव जे निरुपद्रव मोक्षस्थानक तेने पामशे. ए प्रकारे श्रेणिक राजानी आगल गर्व रहित एवा श्रीगौतमस्वामी श्रीपालनो वृत्तांत कहेता हवा ॥ ३ ॥ ते श्रीगौतमस्वामीनां वचन सांजळीने नव पदने विषे उद्धास पाम्यो ठे जाव जेनो एवो श्रेणिक राजा कहे ठे के, अहो! इति आश्चर्ये! ए नव पदनो महिमा जुउं. केवो मोटो ठे? ए नव पद जे ठे, ते संसारसमुद्रमां नाव समान ठे ॥ ४ ॥ वलतां श्रीगौतम गुरु कहेता हवा के, एकेका पदनी जक्ति करवाना महिमाथी देवपाल प्रमुखे सुख लह्यां—पाम्यां, तीर्थकरगोत्र बांध्युं. ते विचारामृतसंग्रह ग्रंथमाहे एकेका पदना वर्णने

वीश दृष्टાંત વિસ્તારે કથા સહિત વચ્ચાણાં છે, એવો નવ પદનો મહિમા તહસિ ઇટલે સત્ય છે ॥૫॥  
હે મગધેશ ! ઇટલે મગધ દેશના અધિપતિ ! કિં બહુના ઇટલે ઘણું શું કહીએ ? તું એક સમકિત  
પદની જાતિને પ્રજાવે કરી આવતી ચોવીશીમાં પદ્મનાભ એવે નામે પ્રથમ તીર્થકર થશ. એ નિશ્ચ-  
યથી મનને વિષે જાત્ર, ઇટલે જાવના કર ॥ ૬ ॥

ગૌતમવચન સુણી ઇચ્છ્યાં, ઝઠે મગધ નરિંદ ॥

વધામણી આવી તદા, આવ્યા વીર જિણંદ ॥ ૭ ॥

દેવે સમવસરણ રચ્યું, કુસુમવૃષ્ટિ તિહાં કીધ ॥

અંબર ગાજે દુંદુજી, વર અશોક સુપ્રસિદ્ધ ॥ ૮ ॥

સિંહાસન માંખ્યું તિહાં, ચામર ઘ્રૂત ઢલત ॥

દિવ્ય ધ્વનિ ઢીંદે દેશના, પ્રજા જામંલવંત ॥ ૯ ॥

વધામણી દેઈ વાંદવા, આવ્યો શ્રેણિક રાય ॥

વાંદી બેઠો પરખદા, ઝચિત યાનકે આય ॥ ૧૦ ॥

શ્રેણિક ઝદેશી કહે, નવ પદ મહિમા વીર ॥

નવ પદ સેવે બહુ જાવિક, પામ્યા જવજલતીર ॥ ૧૧ ॥

અર્થ—એવાં ગૌતમસ્વામીનાં વચન સાંજાળીને મગધ દેશનો રાજા શ્રેણિક ત્યાંથી ઝવ્યો.  
( તદા કેળ ) તે વારે વધામણી આવી જે, શ્રીવીર જિનેશ્વર આવ્યા છે ॥ ૭ ॥ દેવતાએ સમવસરણ



રચ્યું, તથા કુસુમની વૃષ્ટિ કરી, આકાશમાં દેવદુંડુજિનો ગર્જાવ થાય છે. જ્યાં પ્રધાન એવું અશોકવૃક્ષ સુપ્રસિદ્ધ છે ॥ ૮ ॥ ત્યાં સિંહાસન માંડ્યું છે, ચામર ઢલી રહ્યાં છે, ત્રણ ઉત્તર મસ્તકે વિરાજે છે. ત્યાં જામંજીવંત એવા જે પ્રજા તે દિવ્ય ધ્વનિ દેશના આપે છે. એ કુસુમવૃષ્ટિથી માંનીને દિવ્ય ધ્વનિ પર્યંત પ્રજાનાં આઠ પ્રાતિહાર્ય કહ્યાં ॥ ૯ ॥ ત્યાં શ્રેણિક રાજા પણ વધામણીયાને વધામણી દર્શને પ્રજાને વાંદવાને માટે આવ્યો. તે વાંદીને પર્ષદાને વિષે ઉચિત્ત એટલે યોગ્ય સ્થાનકે આવીને બેઠો ॥ ૧૦ ॥ વીર જગવાન્ પણ શ્રેણિક રાજાને ઉદ્દેશીને નવ પદનોજ મહિમા કહે છે કે, એ નવ પદ સેવ્યાથી ઘણા જીવ સંસારસમુદ્રનો (તીર કે) કાંઠો પામ્યા છે ॥ ૧૧ ॥

આરાધનનું મૂલ જસ, આત્મજાવ અઘેહ ॥

તિણે નવ પદ છે આત્મા, નવ પદ માંહે તેહ ॥ ૧૨ ॥

ધ્યેય સમાપત્તિ હુયે, ધ્યાતા ધ્યાન પ્રમાણ ॥

તિણે નવ પદ છે આત્મા, જાણે કોઈ સુજાણ ॥ ૧૩ ॥

લહી અસંગક્રિયાબલે, જસ ધ્યાને જિણે સિદ્ધિ ॥

તિણે તેહવું પદ અનુજવ્યું, ઘટમાંહિ સકલ સમૃદ્ધિ ॥ ૧૪ ॥

અર્થ—( જસ કે ) જેનું એટલે જે નવ પદનું મૂલ આરાધન તો નિશ્ચયે આત્મજાવ છે, એટલે એ નવ પદનું આરાધન જે કરવું, તેનું મૂલ ઘેહ રહિત આત્મજાવજ જાણવો. તે માટે નવ પદ તે આત્માજ છે, અને નવ પદમાંહે પણ એજ આત્મા છે ॥ ૧૨ ॥ જે વસ્તુ ધ્યાવવા યોગ્ય છે, તેને

ધ્યેય કહીએ. તે ધ્યેયની સમાપત્તિ તે સંપૂર્ણતા થયે એટલે સમ્યક્ પ્રકારે પામવે કરીને ધ્યાતા જે ધ્યાનારો જીવ, તેનું ધ્યેય વસ્તુનું જે ધ્યાન, તેનું પ્રમાણપણું થાય. જે માટે ધ્યેયપૂર્તિ વિના ધ્યાનની પૂર્તિ નહીં, ધ્યાતાના ધ્યાનનું જે પ્રમાણ તે ધ્યેય સમાપ્તે એ હોય. તે માટે એ નવ પદ તેજ આત્મા છે. એ કોઈ સુજાણ હોય, તે જાણે ॥ ૧૩ ॥ શુક્લધ્યાનના ચોથા પાયાને ધ્યાને અસંગક્રિયા (લહી કેળ) પામીને તે અસંગક્રિયાને બંધે કરી એ નવ પદમાંહેલા (જસ ધ્યાને કેળ) જે પદના ધ્યાન આરાધનથી જેણે સિદ્ધિ પામી, તે પ્રાણીએ તેવુંજ પદ આત્માપણે અનુભવ્યું એટલે જોગવ્યું, માટે નિશ્ચય નયે ઘટમાંજ આત્મામાંજ સકલ સમૃદ્ધિ છે ॥ ૧૪ ॥

॥ ઢાલ વારમી ॥ સ્વામી સીમધર ઉપદિશે ॥ એ દેશે ॥

અરિહંતપદ ધ્યાતો થકો, દૃઢવદ્ ગુણ પજ્જાય રે ॥

જેદ બેદ કરી આત્મા, અરિહંતરૂપી થાય રે ॥ ૧ ॥

અર્થ—અહીં પ્રથમ ગૌતમસ્વામીએ નિશ્ચય નય આશ્રયીને વ્યવહાર દેશના દીધી હતી, તે હવે વીર પ્રજુ વ્યવહાર આશ્રયીને નિશ્ચય દેશના આપે છે. તેમાં એ અરિહંતાદિક નવ પદ જે છે, તે નિશ્ચયથી ઘટમાંહેજ છે આત્મામાંજ તેનું સંક્ષેપથી વર્ણન કરે છે. તેમાં પ્રથમ શ્રીઅરિહંતપદને ધ્યાતો થકો દ્રવ્ય તે અનંત ચતુષ્ટયમય, તેનું વિચારવું, તથા ગુણ તે જ્ઞાન દર્શનાદિક અનંત ગુણ, તેનું વિચારવું, અને પર્યાય તે અગુરુલધુ આદિક પર્યાય પલટન, તેનું વિચારવું, એ ત્રણ જેદે શ્રીઅરિહંતને ધ્યાતો થકો શ્રીઅરિહંતને અને પોતાને જે જેદપણું છે, તેનો બેદ કરી અજેદપણું પામીને તે આત્મા પોતે અરિહંતરૂપી થાય ॥ ૧ ॥

વીર જિણેસર ઉપદિશે, સાંજલજો ચિત્ત લાઈ રે ॥

આતમધ્યાને આતમા, ઋદ્ધિ મલે સવિ આઈ રે ॥ વીર૦ ॥ ૨ ॥

રુપાતીત સ્વજ્ઞાવ જે, કેવલ દંસણ નાણી રે ॥

તે ધ્યાતાં નિજ આતમા, હોયે સિદ્ધ ગુણસ્વાણી રે ॥ વીર૦ ॥ ૩ ॥

ધ્યાતાં આચાર્ય જ્ઞાતા, મહામંત્ર શુભ ધ્યાની રે ॥

પંચ પ્રસ્થાને આતમા, આચાર્ય હોય પ્રાણી રે ॥ વીર૦ ॥ ૪ ॥

અર્થ—એમ વીર જિનેશ્વર તે શ્રેણિક રાજા પ્રમુખ વાર પર્વદાને ઉપદેશે છે, તેને હે જાણો ! તમે ચિત્ત દઈ સાંજલજો. આત્માના ધ્યાનથી જે આત્માની જે જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્રમય ઋદ્ધિ, તે સર્વ આવીને મલે, માટે આત્મધ્યાન ધરવું, જેમ અનર્ગલ સંપત્તિ પામીએ ॥ ધ્યાતા પુરુષ પિંડસ્થ, પદસ્થ અને રુપસ્થ એવા અરિહંત જગવાનને ધ્યાતો થકો પોતાના આત્માને પ્રત્યક્ અરિહંતમય દેખે છે. અરિહંત દેવની આકૃતિનું ધ્યાન તે પિંડસ્થ ધ્યાન, અરિહંત પદનું ધ્યાન તે પદસ્થ ધ્યાન અને સમવસરણસ્થ અરિહંતનું ધ્યાન તે રુપસ્થ ધ્યાન જાણવું ॥ ૨ ॥ હવે શ્રીસિદ્ધ જગવાન કેવા છે ? તો કે રુપાતીત એટલે રુપ રહિત અરુપી સ્વજ્ઞાવ છે જેમનો એવા, વઢી કેવલ-દર્શન અને કેવલજ્ઞાનમય છે, તે શ્રીસિદ્ધને ધ્યાતાં થકાં ગુણની સ્વાણ એવો પોતાનો આત્માજ સિદ્ધ થાય ॥ ૩ ॥ મહામંત્ર એટલે સૂરિમંત્રના જપનાર શુભ ધ્યાની એવા જ્ઞાતા આચાર્યને ધ્યાતાં પંચ પ્રસ્થાનને સાધતો થકો પ્રાણી એટલે આત્માજ આચાર્ય હોય એટલે થાય. હવે પાંચ પ્રસ્થાનનાં નામ કહીએ ઢીએ. એક વિદ્યાપઠ, બીજું સૌનાગ્યપીઠ, ત્રીજું લક્ષ્મીપીઠ, ચોથું મંત્રરાજપ્રયોગપીઠ

અને પાંચમું સુમેરુપીઠ. હવે એનું વિવરણ લખીએ ઢીએ. પ્રથમ વિદ્યાપીઠ તેનો મંત્ર વાર પદનો વર્દ્ધમાન વિદ્યા પ્રમુખ સૂરિમંત્ર સવા કોટિ જાપપૂર્વક જપતો સાધને સાધતો કોટિશ્રુતનો જાણ થાય. બીજું સૌનામ્યપીઠ તે તેજ પૂર્વોક્ત મંત્ર વિધિપૂર્વક આરાધવે કરી સકલ જનને વલ્લજ, આ-  
 દેય વચન સૂરિ હોય. ત્રીજું લક્ષ્મીપીઠ તે તેજ મંત્રારાધને રાજાદિ વશ હોય, મહિમાવંત હોય, ચોથું મંત્રરાજપ્રયોગપીઠ તે મંત્ર આરધને સર્વ ઇતિ તે ઉપદ્રવ, કામણ, મોહન, વશ્યાદિ હોય. પાંચમું સુમેરુપીઠ તે ઇન્દ્રાદિકને માન્ય, હોય, ગૌતમાદિકની પેરે લબ્ધિવંત હોય, અજેય હોય, ॥ ૪ ॥

તપ સજ્જાયે રત સદા, દ્વાદશ અંગનો ધ્યાતા રે ॥

ઉપાધ્યાય એ આતમા, જગબંધવ જગત્રાતા રે ॥ વીર૦ ॥ ૫ ॥

અપ્રમત્તે જે નિત રહે, નવિ હરષે નવિ શોચે રે ॥

સાધુ સૂધા તે આતમા, શું મુંઝ્યે શું લોચે રે ॥ વીર૦ ॥ ૬ ॥

શમ સંવેગાદિક ગુણા, સ્વયં ઉપશમ જે આવે રે ॥

દર્શન તેહજ આતમા, શું હોય નામ ધરાવે રે ॥ વીર૦ ॥ ૭ ॥

અર્થ—હવે ચોથું ઉપાધ્યાયપદ કહે છે. તપસ્યા જઘન્ય, મધ્યમ અને ઉત્કૃષ્ટ જ્ઞેદે કરવામાં તથા સજ્જાય ધ્યાનમાં સદા રક્ત છે, રાતા છે, દ્વાદશાંગીના ધ્યાતા છે, એવા જે ઉપાધ્યાય તેનું ધ્યાન કરતાં થકાં એ આતમા તેજ ઉપાધ્યાયપણું પામે. તે ઉપાધ્યાય કેવા છે ? તો કે જગતના બંધવ એટલે સંબંધી. મિત્ર તુલ્ય અને જગતના ત્રાતા એટલે ત્રાહ તુલ્ય એવા ઉપકારી શ્રીઉપાધ્યા-

યજી તે નિશ્ચયથી આત્માજ છે ॥ ૫ ॥ હવે પાંચમું સાધુપદ વર્ણવે છે. જે નિત્ય પ્રત્યે અપ્રમત્તપણે  
 ઇટલે સાતમે ગુણઠાણે રહે, પ્રમાદની આચરણા ન કરે, વઢી સ્તવના કરવાથી હર્ષ પણ ન કરે,  
 અને ઉપદ્રવ કરવાથી શોચ પણ ન કરે, એવા સૂધા સાધુ તે નિશ્ચે આત્માજ જાણવો, પણ સાધુનો  
 વેશ ધારણ કરવાથી તથા મુંઝન કરવાથી, કેશલોચ કરવાથી શું થાય ? એથી કાંઈ પરમાર્થ નથી  
 ॥ ૬ ॥ હવે સમ્યક્ત્વપદ વર્ણવે છે. શમ, સંવેગ, આદિ શબ્દથી નિર્વેદ અનુકંપા અને આસ્તિક્યતા,  
 એ પાંચ ગુણ તે ક્ષય તથા ઉપશમે જે આવે, તેથી જે સમ્યક્ત્વદર્શન પ્રગટે, તેને સમ્યક્ત્વદર્શન  
 કહીએ, તે આત્માજ જાણવો, એમ નિશ્ચયે વિચારવું, પણ અમે શમક્રિતી ઢીએ, એવું નામ  
 ધરાવ્યાથી શું થાય ? ॥ ૭ ॥

જ્ઞાનાવરણી જે કર્મ છે, ક્ષય ઉપશમ તમ થાય રે ॥

તો હોયે એહજ આત્મા, જ્ઞાન અબોધતા જાય રે ॥ વીર૦ ॥ ૮ ॥

જાણો ચારિત્ર તે આત્મા, નિજ સ્વજ્ઞાવમાં રમતો રે ॥

લેશ્યા શુદ્ધ અલંકર્યો, મોહવને નવિ જમતો રે ॥ વીર૦ ॥ ૯ ॥

ઇજારોધે સંવરી, પરિણતિ સમતા યોગે રે ॥

તપ તે એહજ આત્મા, વરતે નિજ ગુણ જોગે રે ॥ વીર૦ ॥ ૧૦ ॥

અર્થ—હવે જ્ઞાનપદ વચ્ચાણે છે. જ્ઞાનાવરણીય કર્મ જે છે, તેની પાંચ પ્રકૃતિ છે. તેમાંહેલો  
 કેટલીએક ક્ષય થાય, કેટલીએક પ્રકૃતિ ઉપશમ થાય, તો એ આત્મા તેજ (જ્ઞાન કે૦) જ્ઞાનરૂપ (હોય  
 કે૦ ) થાય, અને અને અબોધતા હોય, તે જતી રહે ॥૮॥ હવે આઠમું ચારિત્રપદ વર્ણવે છે. આત્મા વિજ્ઞા-

વથી વિરમ્યો, નિજ સ્વજ્ઞાવમાં ઇટલે પોતાના આત્મસ્વજ્ઞાવમાં રમણ કરતો શુદ્ધ લેશ્યાઈ અલંકર્યો  
 ઇટલે શુકલ લેશ્યાઈ વિઝૂષિત થકો ફરી મોહરૂપ વનને વિષે જમતો નથી. તો તેજ આત્મા તે  
 ચારિત્ર જાણવું ॥ ૯ ॥ હવે નવમું તપઃપદ વચાણે છે. સમતારૂપ થઈ સમતાના યોગમાં આત્માની  
 પરિણતિ થાય તો, સ્વપરિણતિને યોગે સંવર ગુણને આદરતો જ્ઞાનો રોધ કરે, પોતાના મૂલ ગુણને  
 જોગે ઇટલે જોગવવામાં વર્તતો કષાયના કરુક ઘટાકતો સમતા અને ક્ષમાના કરુક વૃદ્ધિવાળા  
 કરે, તો તપ તે આત્મા જાણવો ॥ ૧૦ ॥

આગમ નોઆગમતણો, જ્ઞાવ તે જાણો સાચો રે ॥

આતમજ્ઞાવે ધિર હોજો, પરજ્ઞાવે મત રાચો રે ॥ વીર૦ ॥ ૧૧ ॥

અષ્ટ સકલ સમૃદ્ધિની, ઘટમાંહે ઋદ્ધિ દાખી રે ॥

તિમ નવ પદ ઋદ્ધિ જાણજો, આતમરામ છે સાચી રે ॥ વીર૦ ॥ ૧૨ ॥

યોગ અસંખ્ય (ઠે) જિન કહ્યા, નવ પદ મુખ્ય તે જાણો રે ॥

ઇહતણે અવલંબને, આતમધ્યાન પ્રમાણો રે ॥ વીર૦ ॥ ૧૩ ॥

ઢાલ વારમી ઇહવી, ચોથે સ્વંમે પૂરી રે ॥

વાણી વાચક જશતણી, કોઈ નયે ન અધૂરી રે ॥ વીર૦ ॥ ૧૪ ॥

અર્થ—માટે આગમ તે સિદ્ધાંત અથવા જ્ઞાન જાણવા, તે શ્રુતજ્ઞાન છે, અને નોઆગમ  
 તે ક્રિયા અથવા એક શ્રુતજ્ઞાન વિના ચાર જ્ઞાન જાણવાં, અથવા આગમ તે જ્ઞાનીઅનુપયોગી અને

નોઆગમ તે જ્ઞાનીઉપયોગ એમ આગમ નોઆગમ એ બેના જોડ જાણી એ બેનો જાવ તે સાચો જાણો.  
 તે સાચો જાણીને ચંચલતા મટાની આત્મજાવે સ્થિર હોજો, પરજાવમાં રાચશો માં. અહીં આગમથી  
 જાવનિક્ષેપો લઇને એ નવ પદ કહ્યાં છે. જે અરિહંતને ઉપયોગે તે ધ્યાને પરિણમ્યો. તે જીવને ઋજુ-  
 સૂત્ર નયે અરિહંત કહીએ. તે માટે અરિહંતપદને ધ્યાવતો અરિહંતપદવી નીપજાવતો તે અરિહંત  
 કહીએ. એમ નવે પદની જાવના કરવી ॥ ૧૧ ॥ માટે ( સકલ કેળ ) સર્વ જે અષ્ટ એટલે અણિમા,  
 લઘિમા પ્રમુખ આઠ સિદ્ધિ તેની સમૃદ્ધિ એટલે પરિપૂર્ણતા તે ઘટમાંહે ( દાહી કેળ ) દેખાની છે,  
 તેમ એ નવ પદની ઋદ્ધિ પણ ઘટમાંહેજ જાણજો, એનો આત્મારામ ચિદાનંદ સાક્ષી છે ॥ ૧૨ ॥  
 મોક્ષસાધન કરવાના તથા આત્મા શુદ્ધ થવાના અસંખ્યાત યોગ ( જિન કેળ ) શ્રીવીતરાગ દેવે  
 કહ્યા છે. તે સર્વમાંહે એ નવ પદ તે મુખ્ય જાણો, જે માટે એ નવ પદને અલંબને જે આત્મધ્યાન  
 કરવું, તેજ પ્રમાણ છે ॥ ૧૩ ॥ એવી ચોથા સંમને વિષે વારમી ઢાલ પૂર્ણ થઈ છે. ( વાચક કેળ )  
 ઉપાધ્યાય શ્રોયશોવિજયજી કહે છે કે, શ્રીતીર્થંકરકથિત વાણી તે નૈગમાદિક સાત નયમાંહેલા  
 કોઈ નયે પણ અધૂરી નથી, સર્વ નયે સમ્મત છે. અથવા મારી વાણી તે કોઈ નયે અધૂરી નથી.  
 એમ બે પ્રકારે અર્થ કવીશ્વરે સૂચવ્યો છે. અથવા વાણી “વાચક જશ તણી, કોઈ થઈ ન અધૂરી  
 રે” એવો પાઠ પણ કેટલીએક પ્રતોમાં લખેલો છે ॥ ૧૪ ॥

॥ દોહા ॥

વચનામૃત જિન વીરનાં, નિસુણી શ્રેણિક જૂપ ॥

આનંદિત પહોતો ઘરે, ધ્યાતો શુદ્ધ સ્વરૂપ ॥ ૧ ॥



कुमतिमिर सवि टाळतो, वर्द्धमान जिनजाण ॥

जविककमल पन्निबोहतो, विहरे महियल जाण ॥ २ ॥

ए श्रीपाल नृपतिकथा, नव पद महिम विशाल ॥

जणे गुणे जे सांजले, तस घर मंगलमाल ॥ ३ ॥

अर्थ—हवे एवां श्रीवीर जिनेश्वरनां अमृत समान वचन सांजलीने श्रेणिक राजा श्री-  
वीरने नमी आनंदित थको पोताने घेर पहाँच्यो, चित्तमां शुद्ध स्वरूप चिदानंदधनने ध्यातो थको  
प्रवर्त्ते ठे ॥ १ ॥ अने कुमतिरूप ( तिमिर के० ) अंधकार ते सर्वने टाळतो, ( जिन के० ) सामान्य  
केवलीने विषे ( जाण के० ) सूर्य सरखो, संपूर्ण षड्द्रव्यना स्वरूपनो जाण एवो श्रीवर्द्धमान स्वामी  
ते जविकरूप कमलने प्रतिबोध देतो ( महियल के० ) महीतल जे पृथ्वीतल तेने विषे विचरे ठे  
॥ २ ॥ जेमां ( विशाल के० ) मोटो नव पदनो महिमा ठे, एवो ए श्रीपाल राजानी कथा तेने जे  
प्राणी जणे, गुणे अने सांजले तेना घरने विषे मांगलिकनी माला थाय ॥ ३ ॥

॥ ढाल तेरमी ॥ राग धन्याश्री ॥

॥ थुणीयो रे प्रभु तु सूरपति जिन थुणीयो ॥ ए देशी ॥

तूगे तूगे रे मुज साहिव जगनो तूगे ॥

ए श्रीपालनो रास करतां, ज्ञान अमृतरस वूगे रे ॥ मुज० ॥ १ ॥

पायसमां जिम वृद्धिनुं कारण, गोयमनो अंगुठो ॥

ज्ञानमांहि अनुभव तिम जाणो, ते विण ज्ञान ते जूगे रे ॥ मुज० ॥ २ ॥

उदकपयोमृतकटपज्ञान तिहां त्रीजो अनुजव मीठो ॥

ते विण सकल तृषा किम जांजे, अनुजव प्रेम गरीठो रे ॥ मुज० ॥ ३ ॥

अर्थ—हवे आ रासनो प्रारंज करयो हतो ते कार्य पूर्ण थयुं. तेनो आनंद लपन्यो, तेथी कवीश्वर अनुजवज्ञाननी महत्तापूर्वक हर्षनां वचन कहे ठे के, मुजने जगतनो साहेब जे श्रीजिने-श्वर ते संतुष्ट थयो. ए श्रीपालनो रास करतां ज्ञानरूप अमृतरसनो वरसाद थयो ॥ १ ॥ ( पायसमां के० ) खीरमांहे जेम श्रीगौतमस्वामीनो अंगुठो वृद्धिनुं कारण ठे. जेणे खीरना एक परुघामांथी पंदरसें ने त्रण तापसने जोजन काव्युं, तेम ज्ञानमांहे पण अनुजवज्ञान ते वृद्धिनुं कारण जाणो. ते अनुजवज्ञान विना जे ज्ञान ठे, ते जूठो एटले मिथ्या जाणवुं, माटे अनुजवज्ञान मोटुं ठे ॥ २ ॥ ज्ञान त्रण प्रकारनुं ठे. एक व्याकरणादि, शब्दशास्त्र, काव्यशास्त्र ते नव रसादिकनां शास्त्र इत्यादिक लौकिक शास्त्र तथा प्राकृत, चरित्रानुवाद, कथानक, चोपाइ, रास, जाषा प्रमुख ते ( उदक के० ) उदककटपज्ञान एटले पाणी सरखु ज्ञान जाणवुं. जेम पाणी पीधे थके तृषा मटे, पण थोमी वार पठी वळी लागे, तेम ग्रंथ सांजळे, जणे, वांचे त्यां सुधी रस उपजे, पण पठी कांइ नही. तथा बीजुं आगम सूत्र सिद्धांतनुं उपयोगरहितपणे ज्ञान ते पयःकटपज्ञान एटले दुध सरखु जाणवुं. जेम दुधनुं पान करवार्थी तृषा अने दुधा बेहु मटी जाय, परंतु केटलेक काळे फरी उदय थाय. त्रीजुं अमृतकटपज्ञान ते श्रद्धापूर्वक आगमज्ञान जेदजाव धारीने उपयोगसहितपणे वर्त्तन, ते जेम अमृतपान करवार्थी दुधा, तृषा, रोग, शोक, उपद्रव अने व्याधि प्रमुख सर्व दूर थइ जाय, फरी पाठा उदय आवेज नही, ते त्रीजुं ज्ञान अनुजवज्ञान कहेवाय ठे, अने ते मीठुं ठे—श्रेष्ठ ठे. ॥ तुंमी

હે, તેથી અનુજવજ્ઞાન વિના સકલ અનાદિ કાલની જવત્રમણરૂપ તૃષા કેમ જાંગે ? માટે અનુજવનો પ્રેમ તે ગરીબો ઇટલે મોટો-વઢેરો હે ॥ ૩ ॥

પ્રેમતણી પરે શીખો સાધો, જોઈ સેલમી સાંઠો ॥

જિહાં ગાંઠ તિહાં રસ નવિ દીસે, જિહાં રસ તિહાં નવિ ગાંઠો રે ॥ મુજ ૦ ॥ ૪ ॥

જિનહી પાયા તિનહી ઢિપાયા, એ પણ એક હે ચીઠો ॥

અનુજવ મેરુ ઢિપે કિમ મહોટો, તે તો સઘલે દીઠો રે ॥ મુજ ૦ ॥ ૫ ॥

પૂરવ લિખિત લિખે સવિ લેઈ, મસી કાગલ ને કાઠો ॥

જાવ અપૂરવ કહે તે પંખિત, બહુ બોલે તે બાંઠો રે ॥ મુજ ૦ ॥ ૬ ॥

અર્થ—માટે જેમ સાંસારિક પ્રેમને જોરું, દેવું, લેવું કરી એકપણું કરે તે પ્રેમની પરે અનુજવને શીખો, સાધો, શેલમીના સાંઠાનું દૃષ્ટાંત જોઈને. જેમ શેલમીના સાંઠાંમાંહે જ્યાં ગાંઠ હોય, ત્યાં રસ દેખાય નહીં, અને જ્યાં રસ હોય ત્યાં ગાંઠ ન હોય. એની પરે અનુજવ પ્રેમ પણ જાણવો. ઇટલે જ્યાં કર્મરૂપ ગાંઠ હે ત્યાં અનુજવરસ નથી, અને જ્યાં અનુજવરસ હે ત્યાં કર્મરૂપ ગાંઠ નથી ॥ ૪ ॥ કોઈક કહે હે કે, અનુજવનો રસ જેણે પામ્યો, તેણેજ ઢિપાવ્યો, માટે પ્રગટ દેખાય નહીં. એ કહેવત પણ એક ચીઠો ઇટલે કાગલની ચીઠીપ્રાય હે, કેમકે અનુજવરૂપ મોટો મેરુ પર્વત તે ઢિપાયો કેમ ઢિપે ? તે તો સઘલે દીઠો હે, ઇટલે સર્વત્ર હે. એવું જિનવચનથી જાણવું. વસ્તુતઃ દીઠામાં આવે, પણ જેણે પામ્યો, તે તેનોજ આત્મા જાણવો, પરંતુ બીજો કોઈ પણ ન જાણે ॥ ૫ ॥ મસી તે શાઈ, કાગલ અને કાઠો તે કલમ એ ત્રણ ચીજ લઈને પૂરવ લિખિત ઇટલે પૂર્વે લખેલાં

જે પાનાં પોઠાં હોય, તેને જોડને સર્વ કોઈ લખી નાખે, તે તો સુગમ છે, પણ જે પૂર્વે કોઈ લખ્યા ન હોય, એવા અપૂર્વ જાવ કહે, તે પંક્તિ જાણવો, અને જે બહુ બોલે એટલે ઘણું બોલે, તે લવાઈ જાણવો ॥ ૬ ॥

અવયવ સવિ સુંદર હોય દેહે, નાકે દીસે ચાઠો ॥

ગ્રંથજ્ઞાન અનુજવ વિણ તેહવું, શુષ્ક જિસ્યો શુકપાઠો રો ॥ મુજ ૦ ॥ ૭ ॥

સંશય નવિ જાંજે શ્રુતજ્ઞાને, અનુજવ નિશ્ચય જેઠો ॥

વાદવિવાદ અનિશ્ચિત કરતો, અનુજવ વિણ જાય હેઠો રે ॥ મુજ ૦ ॥ ૮ ॥

જિન જિમ બહુશ્રુત બહુજનસંમત, બહુલ શિષ્યનો શેઠો ॥

તિમ તિમ જિનસાસનનો વયરી, જો નવિ અનુજવ નેઠો રે ॥ મુજ ૦ ॥ ૯ ॥

અર્થ—વઢી એક દૃષ્ટાંત કહે છે કે, (દેહે કે ૦) શરીરને વિષે અંગોપાંગાદિક સર્વ અવયવ સુંદર હોય, અને નાકે ચાતું હોય, તે જેમ સ્વરાવ દેખાય, એટલે સર્વ અવયવની શોજા તે કુશોજા જેવી થાય, તેમ ગ્રંથ ઘણાય જાણ્યા હોય, ગ્રંથનું જ્ઞાન સ્વલ્પ હોય, પરંતુ અનુજવ ન હોય, તો તે કંઠશોષની પરે નિર્રથક જાણવું જેમ (શુક કે ૦) પોપટ તે અજ્ઞાની થકો મનુષ્યની પ્રેરણા અચરે અચરે રામ ક્રિયાદિક પાઠ કરે, તેમ શ્રુતપાઠ તે કંઠશોષ જાણવો ॥ ૭ ॥ જેને અનુજવનું જ્ઞાન ન હોય, તે શ્રુતજ્ઞાને કરી મનનાં સંશય જાંગી શકે નહીં, માટે નિશ્ચયથી અનુજવજ્ઞાન (જેઠો કે ૦) જ્યેષ્ઠ-મોટું જાણવું. વાદ તે સ્વધર્મની ચર્ચારૂપ અને વિવાદ તે પરમતસ્વરૂપ એવા વાદવિવાદમાં પણ અનિશ્ચિત એટલે વિતંતવાદ તે સ્વોટો વાદ કરતાં અનુજવ વિના હારે, હેઠો

પડે જોંગો પડે, અથવા સત્તામાં નીચું જોવું, પડે ॥ ૬ ॥ જેમ જેમ બહુશ્રુત હોયેઁટલે ઘણું જાણ્યો હોય. અને બહુજનસંમત ઇટલે ઘણા જનને માન્ય હોય, તથા (બહુલ શિષ્યનોકે) ઘણા શિષ્યનો શેઠો ઇટલે શ્રેષ્ઠ સ્વામી હોય, તેમ તેમ તે જિનશાસનનો વૈરી જાણવો. જોનેટ અનુજવ ન હોય તો, માટે અનુજવની મુખ્યતા છે ॥ ૯ ॥

માહરે તો ગુરુચરણપસાયે, અનુજવ દિલમાં પેઠો ॥

ઋદ્ધિ વૃદ્ધિ પ્રગટી ઘટમાંહિ, આતમરતિ હુઝ બેઠો રે ॥ મુજ ૦ ॥ ૧૦ ॥

જગ્યો સમકિત રવિ ઝલહલતો, ઝરમતિમિર સવિ નાઠો ॥

તગતગતા દુર્નય જે તારા, તેહનો બલ પણ ઘાઠો રે ॥ મુજ ૦ ॥ ૧૧ ॥

મેરુધીરતા સવિ હર લીની, રહ્યો તે કેવલ જાઠો ॥

હરી સુરઘટ સુરતરુકી શાજો, તે તો માટી કાઠો રે ॥ મુજ ૦ ॥ ૧૨ ॥

હરવ્યો અનુજવ જોર હતો જે, મોહમદ્દ જગ લૂંઠો ॥

પરિ પરિ તેહાના મર્મ દેખાવી, જારે કીધો જુંઠો રે ॥ મુજ ૦ ॥ ૧૩ ॥

અર્થ—મારે તો નીજ ગુરુચરણપ્રસાદથી અનુજવ દિલમાંહિ ઇટલે ચિંતમાંહે પેઠો, ઇટલે પ્રતિષ્ઠિત થયો. હવે ઋદ્ધિ અને વૃદ્ધિ સર્વ મારા ઘટમાંહે પ્રગટી, તેથી આત્મરતિ શાતામય થઈ બેઠો. એ કવિનાં વચન ગર્વિત છે. વઢી એવું પણ જાણીએ ઢીએ જે, અનુજવવંત જીવને હોય, તેજ સૂચવ્યાં હશે, પણ સૂત્રાનુસારે એમ જણાતું નથી ॥ ૧૦ ॥ જે વારે સમકિતરૂપ સૂર્ય ઝલહલતો

घटमां उग्यो ते वारे ज्रमरुप ( तिमीर के० ) अंधकार जे हतो, ते सर्व नागो. वळी सूर्य उग्याथी  
 तगतगता तारांनुं बल जेम घटी जाय, तेम अहीं ( दुर्नुय के० ) माठा नयरुप जे तारा हता,  
 तेनुं बल जे तेज ते पण ( घागो के० ) विघटित थयुं, एटले क्षय पाम्युं ॥ ११ ॥ अनुजवझानीए  
 मेरु पर्वतनी धिरता जे हती, ते सर्वे हरि लीधी. ते वारे ते केवल जागो एटले पत्थर समान  
 रह्यो, वळी सुरघट जे कामकुंज तथा सुरतरु जे कटपवृक्ष तेनी शोजा पण सर्व हरी लीधी, ते वारे  
 ते सुरघट तो केवल माटी समानज रह्यो, अने सुरतरु ते ( कागो के० ) काष्ठ समान रह्यो ॥ १२ ॥  
 वळी जगतमां मोहरुप मद्ध ते ( हुंगो के० ) महापराक्रमी ठे, तेनुं जे जोर हतुं, ते अनुजवे हरव्यो  
 एटले हठाव्युं, हठावीने पठो ते मोहना परे परे मर्म देखावी एटले तेनां बिद्र हतां ते सर्व प्रगट  
 करी देखावीने तेने जारे जुंगो कीधो, एटले अत्यंत ज्रष्ट कीधो, फरी हुकमो न आवे, एवो  
 कीधो. एवो अनुजव आत्मा साथे लीन थयो. जे कोइनो दूर करयो, पण दूर न थाय ॥ १३ ॥

अनुजव गुण आव्यो निज अगे, मिट्यो रुप निज मागो ॥

साहिव सन्मख सुनजर जोतां, कोण थाये उपरांगो रे ॥ मुज० ॥ १४ ॥

ओमे पण दंजे दुःख पाम्या, पीठ अने महापीठो ॥

अनुजववंत ते दंज न राखे, दंज धरे ते धीठो रे ॥ मुज० ॥ १५ ॥

अनुजववंत अदंजनी रचना, गायो सरस सुकंठो ॥

जाव सृधारस घट घट पीयो, हुज पूरण उतकंठो रे ॥ मुज० ॥ १६ ॥

अर्थ—अनुजवना गुण जे वारे पोताना अंगे आव्या ते वारे ( निज के० ) पोतानुं जे

अनादि कालनुं जवपरंपरा करवारुप मातुं रुप हतुं ते मटयुं. कारण के पोतानो साहेब ते सुनजर एटले जली नजरे करी सन्मुख जोतां थकां बीजो कोण उपरांगो एटले पराङ्मुख थाय ? ॥ १४ ॥ थोमो पण दंज जो पीठे अने महापीठे करयो, तो ते दुःख पाम्या, धर्ममां कपट करयुं, तेथी स्त्री-वेदपणुं पाम्या, ते माटे जे अनुजववंत प्राणी होय, ते ( दंज के० ) कपट न राखे, अने जे दंज राखे, ते धीगो एटले मूर्ख शठ जाणवो ॥ १५ ॥ अनुजववंत ते ( अदंज के० ) अकपटी कपट रहित, तेनी रचना तेने रसे करी सहित जले कंठे करी गाउं. एनी मध्यगत जे जाव तदुप सुधारस एटले जे अमृत समान रस तेने घट घट पीयो. ते पीतां ( उत्कंठे के० ) उत्सुक अर्थात् तरष पामेला एवा तमे पूरण तृप्त थाउं. अथवा अमृत समान रस ठे, तेने तमे घट घट पीया अने पीतां पूर्ण उत्कंठित थाउं ॥ १६ ॥

॥ कलश ॥ राग धन्याश्री ॥ ते तरीया रे भाइ ते तरीया ॥ ए देशो ॥

तपगहनंदन सुरतरु प्रगट्या, हीरविजय गुरुराया जी ॥

अकबरशाहे जस उपदेशे, पम्ह अमारि वजाया जी ॥ १ ॥

हेमसूरि जिनशासनमुजाए, हेम समान कहाया जी ॥

जाचो हीरो जे प्रजु होतां, शासन सोह चढाया जी ॥ २ ॥

तास पटे पूर्वाचल उदयो, दिनकर तुल्य प्रतापी जी ॥

गंगाजल निर्मल जस कीरति, सघले जगमां व्यापी जी ॥ ३ ॥

शाह सजामां वाद करीने, जिनमत थिरता थापी जी ॥

बहु आदर जस शाहे दीधो, बिरुद सवाइ आपी जी ॥ ४ ॥



अर्थ—तपगढरूप नंदनवनने विषे सुरतरु एटले कढपवृद्ध समान श्रीहीरविजय गुरु-  
 राजजी प्रगट थया. जेमना उपदेशथी बादशाह अकबरशाहे अमारीनो परुह वगमाव्यो ॥ १ ॥  
 ते प्रभु श्रीहीरविजय सूरि तो श्रीजिनशासनरूप मुद्रा एटले वींटी तेने विषे जाचों हीरो एटले  
 जात्यवंत हीरा समान होता हवा. जेणे जिनशासननी घणी शोभा चढावी. ते वखते हेमसुरि ते  
 श्रीजिनशासनरूपमुद्रामां हेम समान कहेवाणा ॥ २ ॥ ते श्रीहीरविजय सुरिना पाटरूप पूर्वाचल  
 एटले उदय पर्वतने विषे दिनकर एटले सुर्य तुल्य प्रतापवंत होता, जेमनी कीर्त्ति गंगाजलनी परे  
 निर्मल एवी जगतमां सर्वत्र व्यापी रही ठे ॥ ३ ॥ वळी जेमणे शाह एटले बादशाहनी सत्तामांहे  
 वाद करीने सर्व अन्य दर्शनोनुं खंरुन करी एक सत्यपणे श्रीजिनमतनी स्थिरता स्थापन करी,  
 तेथी जेमने बादशाहे घणो आदर आप्यो, अने बिरुद सवाइ एटले जगगुरुनी पदवी आपी ॥ ४ ॥

श्रीविजयदेव सूरि तस पटधर, उदया बहु गुणवंता जी ॥

जास नाम दश दिशि ठे चावुं, जेमहिमाए महंता जी ॥ ५ ॥

श्रीविजयप्रभु तस पटधारी, सूरि प्रतापे ठाजे जी ॥

एह रासनी रचना कीधी, सुंदर तेहने राजे जी ॥ ६ ॥

सूरि हीर गुरुनी बहु कीरति, कीर्त्तिविजय उवळाया जी ॥

सीस तास श्रीविनयविजयवर, वाचकसुगुण सोदाया जी ॥ ७ ॥

विद्या विनय विवेक विचक्षण, लक्षण लक्षित देहा जी ॥

सोनागी गीतारथ सारथ, संगत सखर सनेहा जी ॥ ८ ॥

अर्थ—एवा श्रीविजयसेन सूरि थया. वळी तेमनी पाटे बहु गुणवंत एवा श्रीविजय-  
 देव सूरिश्वर उदय पाम्या. जेमनुं नाम दश दिशाने विषे (चावुं के०) प्रख्यात ठे तथा जे  
 महिमाए करी महंता एटले मोटा हता, अथवा जे महिमां एटले पृथ्वीमां महंता एटले मोटा  
 हता ॥ ५ ॥ तेमना पट्टधारी श्रीविजयप्रज सूरि, ते सूरि एटले पंक्ति अने प्रतापी एटले तेजस्वी  
 अर्थात् सूर्य जेवा तेजस्वी प्रतापे करी ठाजता थया. तेमना सुंदर एटले मनोहर राज्यमां आ  
 श्रीपाल राजाना रासनी रचना कीधी ॥ ६ ॥ ते पूर्वोक्त बहु कीर्तिना धरनारा सूरि श्रीहीर-  
 विजय गुरुनी साक्षात् रुपवती बहु कीर्तिज जाणे होय नहीं ? एवा श्रीकीर्तिविजयजी  
 उपाध्याय थया. तेमना (वर के०) प्रधान शिष्य (वाचक के०) उपाध्यायपणाना रुमा गुणे करी  
 शोभायमान श्रीविनयविजयजी थया. ॥ ७ ॥ ते विद्याए करी, विनये करी तथा विवेके करी  
 विचक्षण थया. जेनुं (देह के०) शरीर ते उत्तम लक्षण करी लक्षित हतुं. वळी सौभाग्यवंत,  
 गीतार्थना समूहने विषे सार्थकपणुं ठे जेमनुं, एवा एटले गीतार्थपणाने सार्थक करनारा, वळी  
 जेनी संगत एटले सोबत ते सखर एटले सारी हती, रुमी हती, वळी रुमा स्नेहवाला हता ॥ ८ ॥

संवत सत्तर अमत्रीसा वरसे, रही रानेर चोमासे जी ॥

संघतणा आग्रहथी मांड्यो, रास अधिक उद्धासे जी ॥ ९ ॥

सार्ध सप्त शत गाथा विरची, पहोता ते सुरलोके जी ॥

तेहना गुण गावे ठे गोरी, मिळी मिळी थोके थोके जी ॥ १० ॥

तास विश्वासजाजन तस पूरण, प्रेमपवित्र कहाया जी ॥

श्रीनयविजयविबुधपयसेवक, सुजशविजय उवळाया जी ॥ ११ ॥

जाग थाकतो पूरण कीधो, तास वचन संकेते जी ॥

तिणे वळी समकितदृष्टि जे नर, तेहतणे हितहेते जी ॥ १२ ॥

जे जावे एजाणशे गुणशे, तस घर मंगलमाला जी ॥

बंधुर सिंधुर सुंदर मंदिर, मणिमय जाकळमाला जी ॥ १३ ॥

अर्थ—ते श्रीविनयविजयजी उपाध्याये संवत् सत्तरसें ने आरुत्रीशना वर्षमां ( श्रीरानेर के० ) रांदेर गामने विषे चोमासुं रहीने श्रीसंघना आग्रहथी आ रासने अधिक उद्धासे करवा मांरयो ॥ ए ॥ तेनी ( सार्द्ध के० ) पचास अने ( सप्त शत के० ) सातसें एटले सातसें पचास गाथा ( विरची के० ) रचीने श्रीविनयविजयजी उपाध्याय देवलोके पहुँच्या. जेना गुणने ( गोरी के० ) स्त्रीजं ते थोके थोके मली मलीने गाए ठे ॥ १० ॥ ते श्रीविनयविजयजी उपाध्यायना विश्वासना जाजनरूप, वळी संपूर्ण प्रेमवंतनुं पवित्र विरुद्ध कहेवरावता एवा जे श्रीनयविजय पंक्तिना पदकमलना सेवक रुमा यशोविजयजी उपाध्याय ॥ ११ ॥ तेमने श्रीविनयविजय उपाध्यायजीए आ रास पूर्ण करवाने कहेलुं हतुं, माटे तेमना वचननो संकेत हतो, तेणे करीने तथा वळी समकितदृष्टि जे नर तेना हितने ( हेते के० ) कारणे आ रासनो जे थाकतो एटले अधूगे रहेलो जाग, ते पूर्ण कीधो ॥ १२ ॥ ए श्रीसिद्धचक्रजीना रासने जावे करीने जे प्राणी जणशे गुणशे, तेना घरने विषे मांगलिकनी माला थशे. तथा ते ( बंधुर के० ) उन्नत मोटा एवा ( सिंधुर के० ) हाथी पामशे, ( सुंदर के० ) रुमां मंदिर पामशे, तथा मणिरत्ने जमाव एवा जाकळमाला एटले मुकुट कुंरुद्ध आभूषणादिक पामशे ॥ १३ ॥

देह सबल ससनेह परिच्छद, रंग अचंग रसाला जी ॥

अनुक्रमे तेह महोदय पदवी, लहेशे ज्ञान विशाला जी ॥ १४ ॥

अर्थ—बली सबल एटले बलवान् देह पामशे, स्नेहालो पर्षदा पामशे तथा अचंगपणे रसाल एवा ( रंग के० ) आनंद पामशे, ते प्राणी अनुक्रमे महोदय एटले मोक्षपदवी पामशे, तथा ( विशाला के० ) मोटुं ज्ञान पामशे ॥ १४ ॥

इति श्रीमन्महोपाध्यायश्रीकीर्तिविजयगणेशिष्योपाध्यायश्रीविनयविजयगणिविरचिते श्री श्रीपालचरित्रे प्राकृतप्रबंधे तन्मध्ये उपाध्यायश्रीयशोविजयगणिपूरितेरुयं चतुर्थः

खंरुः संपूर्णः ॥ तत्समाप्तौ समाप्तः श्रीपालरासः ॥ सर्व खंरु चार, तत्र

प्रथमखंडे ढाल अगीयार, द्वितीयखंडे ढाल आठ, तृतीयखंडे

ढाल आठ, चतुर्थखंडे ढाल चौद, सर्व ढाल एकतालीश,

तन्मध्ये गाथा ॥१२५१॥ ग्रंथाग्रंथ श्लोक ॥१०२५॥

इति श्रीपालरासस्य बालावबोधे चतुर्थः खंरु समाप्तः ॥ ४ ॥ तत्समाप्तौ समाप्तोऽयं ग्रंथः ॥  
बालावबोधसंख्या ७३००, मूलश्लोकसंख्या १०२५, सर्वसंख्या ११२५ ॥

अर्ही प्रसंगथी उजमणानो विधि लखीए ठीए. सामा चार वर्षे एकाशी आंबिले नव जेठी पूर्ण थाय, ते वारे उजमणुं करे. ते हालना प्रवर्त्तन मुजब विशाल श्रीजिनेश्वरना जुवनने विषे अथवा जे कोइ मोटुं विस्तारवंत उजमणुं करता होय, ते पोताना घरने विषे शुद्ध निरवद्य विस्तारवंत मोकळी जगाने सुशोजित करी त्यां श्रीसिद्धचक्रजीना मंरुपनी रचना करे. ते आ प्रमाणे के—प्रथम तो वचमां अरिहंतपदने श्वेत धान्यमय स्थापे, अने पूर्व दिशाए सिद्धपदने रक्त धान्यमय स्थापे, बली दक्षिण दिशे आचार्यपदने पीतवर्ण धान्यमय स्थापे, तथा पश्चिम

दिશે उपाध्यायपદને નીલવર્ણ ધાન્યમય સ્થાપે, અને ઉત્તર દિશાએ સાધુપદને શ્યામવર્ણ ધાન્યમય સ્થાપે. પઠી ચાર વિદિશાને વિષે દર્શન, જ્ઞાન ચારિત્ર અને તપ, એ ચાર પદને શ્વેતવર્ણ ધાન્યમય તેમાંહે ઉત્તર પૂર્વ વચ્ચે દશાન યુગે દર્શનપદ સ્થાપવું, અને પૂર્વ દક્ષિણ વચ્ચે અગ્નિયુગે જ્ઞાનપદ સ્થાપવું, તથા દક્ષિણ પશ્ચિમ વચ્ચે નૈઋત્ય યુગે ચારિત્રપદ સ્થાપવું, વઢી પશ્ચિમ ઉત્તર વચ્ચે વાયવ્ય યુગે તપઃપદ સ્થાપવું. એ રીતે નવ પાંચમીનું કમલ કરી નવ પદની સ્થાપના કરીએ. પઠી ત્રણ વેદિકાયુત પીઠિકાની રચના કરીએ. તેમાંહે પહેલી વેદિકા રક્તવર્ણ ધાન્યમયી, બીજી પીતવર્ણ ધાન્યમયી અને ત્રીજી શ્વેતવર્ણ ધાન્યમયી તેમાં પહેલી વેદિકાને પાંચવર્ણ ધાન્યના કાંગરા, બીજી વેદિકાને રક્તવર્ણ ધાન્યના કાંગરા અને ત્રીજી વેદિકાને પીતવર્ણ ધાન્યના કાંગરા કરે. ઇત્યાદિ પ્રકારપૂર્વક. વઢી તે ઉપરે નવ ગઢ પ્રાકાર કરે, ધાન્યના રંગ તથા પદના રંગ કહ્યા, તે રીતે કરી માંમીને જે વસ્તુનું ઢોકીએ ણટલે ચમકીએ, તે વસ્તુનાં નામ સામાન્ય પ્રકારે નીચે લખીએ ઢીએ.

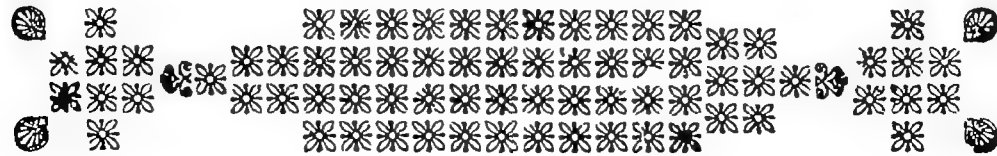
નવ દેરાસર.	નવ સિંહાસન.	નવ રકાબી.	નવ મંગલડીપક.
નવ જીર્ણોદ્ધાર.	નવ કલશ.	નવ ઘંટમી.	નવ ચંદ્રવા, નવ પુંઢીયાં.
નવ જિનાંબવ.	નવ કટોરી.	નવ નોકરવાલી.	નવ તોરણ.
નવ સિદ્ધચક્રના ગટા.	નવ ચંદનના કટકા.	નવ થાપના.	નવ વાસકુંપી.
નવ સિદ્ધચક્રની પીઠિકા	નવ કેશરનાં પમ્પિકાં.	નવ આચમની.	નવ કાંબલી.
નવ ધર્મશાલા.	નવ વાલાકુંચી.	નવ ત્રાંવાકુંમી.	નવ પઢેમી, નવ ઠત્ર.
નવ મુકુટ.	નવ ધોતીયાં.	નવ અષ્ટમાંગલિક.	નવ ચામર.
નવ ઝરમર.	નવ અંગલૂહણાં.	નવ આરતી.	નવ મોરપિઠ્ઠિની.
નવ તિલક.	નવ મુખકોશ.	નવ ધૂપધાણાં.	નવ વાટકી, નવ કચોલાં.

नव थाळी, नव पुंजणी.  
नव केशर घसवाना  
उरशीया.  
नव दीवी, नव बाजोठ.  
नव ध्वजा, नव घंट.  
नव मंसासण.  
नव हांमा, नव त्रांबरी.  
नव स्थापनानां उपकर.  
नव वाटका.  
नव अग्रवत्ती.  
नव बरास, नव अग्र.  
नव प्याला.  
नव प्रजावना.  
हीरा चोत्रीश.  
चुनीउं राती एकत्रीश.  
पीरोजी पीले वणें ठत्रीश.

चुनीउं नीली पचीश.  
चुनीउं काळे वणें सत्या-  
वीश अथवा पांच.  
मोती नंग १३७.  
रुपानो वरग १००.  
सोनेरी वरग १००.  
लाखीणो हार एक.  
श्रीफलना गोटा पंचवर्णी.  
नव ग्रहनी स्थापना.  
हवे ज्ञाननां उपकरण,  
नव श्रीपालना रास.  
बीजां नव नव पुस्तको.  
गणणानी टीप नव.  
नव रुमाल, नव पाठां.  
नव ठवणी, नव कवली.  
नव सापका सापकी.

नव लेखण.  
नव चाकु.  
नव कतरणी (कातर.)  
नव माबला.  
नव माबली.  
नव खमीया.  
नव हिंगलोनां वासण.  
नव पाटली.  
नव उंलीया.  
नव पाटी.  
नव पुस्तक राखवाना  
माबला.  
नव दोरा.  
नव चावखी.  
नव वासुद्धेपना वाटवा.  
नव वतरणां.  
नव कांबी.

हवे चारित्रनां उपकरण  
नव पात्रां.  
नव पमला.  
नव जोली.  
नव चोलपट्टा.  
नव संथारीयां.  
नव कांबली उंधानी.  
नव कपमां.  
नव मांमा.  
नव उंधा.  
नव मुहपत्ति.  
नव कटपसुत्र.  
नव तरपणी.  
नव चरवला.  
नव चावलानी मांमी.  
इति उजमणानो विधि.



होजी एकज विजयपताक, मयणा सयणामां लहे हो लाव ॥

होजी जेहनं शील सलिल, महिमाए मृगमद महमहे हो लाव ॥ १३ ॥

अर्थ—ते श्रीपालनी आगल नाटक करतां करतां आगल केटलाएक पाठांतरमां-आटला दिवस वही गया, परंतु आज तो आपणं कुटुंब सौ देखीने मारा उपर तमारी दया थइ, तेथी दुःख उद्वसी आव्युं ॥ ११ ॥ तमे मने परणावी, ते वारे मयणा दुःख देखीने ( निज गुरुअत्तण के० ) में मारी मोटाइनो मद करथो-अहंकार कखो, तेना पसायथी ( अब के० ) हमणां तेज मयणानो पति जे श्रीपाल तेना ( दासजावे ) सेवकजावे दासीनूत थइने में दासीपणुं करयुं, माटे में जे मद करेलो हतो, ते ( ते के० ) ते मद सलक्यो एटले उतरथो ॥ १२ ॥ हवे सुरसुंदरी मयणासुंदरीनी स्तुति करे ठे, एकज विजयपातक एटले अद्वितीय विजयपताकाने ते मयणासुंदरी पोताना सयणामां एटले सगां कुटुंबमां लहे एटले पामी ठे, वळी जेनुं शीलरूप जे ( सलिल के० ) पाणी ते महिमाए करीने मृगमद जे कस्तूरी तेनी परे महमहाट करी रह्युं ठे, एटले जगतमां जेना शीलनो सुगंध विस्तार पामी रह्यो ठे ॥ १३ ॥

होजी मयणाने जिनधर्म, फलीयो बलीयो सुरतरु हो लाव ॥

होजी मुज मने मिथ्याधर्म, फलीयो विषफल विषतरु हो लाव ॥ १४ ॥

होजी एकज जलधि उप्पन्न, अमिय विषे जे आंतरो हो लाव ॥

होजी अम बिहुं बहेनीमांहि, तेह ठे मत कोइ पांतरो हो लाव ॥ १५ ॥



હોજી મયણા નિજ કુલલાજ, ઉદ્યોતક મણિદીપિકા હો લાલ ॥

હોજી હું હું કુલમલહેતુ, સઘન નિશાની ઝીપિકા હો લાલ ॥ ૧૬ ॥

હોજી મયણા દીઠે હોય, સમકિતશુદ્ધિ સોહામણી હો લાલ ॥

હોજી મુજ દીઠે મિથ્યાત, ધીઠાઈ હોયે અતિ ઘણી હો લાલ ॥ ૧૭ ॥

અર્થ—મયણાએ શ્રીજિનધર્મ સેવ્યો, તે તેને બલવંત એવું જે ( સુરતરુ કે ) કલ્પવૃક્ષ તે સમાન પ્રત્યક્ષ દર્શ્યમાન શુભરૂપ ફલે ફૂલે કરી પડ્યો, અને મેં મિથ્યાત્વ ધર્મ સેવ્યો, તે મુજને જેમ વિષતરુ એટલે વિષવૃક્ષમાં વિષફલ ઉપજે, તે સમાન દુઃખરૂપ ફલે ફૂલે કરીને પડ્યો. એટલે જેવાં બીજ વાવ્યાં, તેવાં ફલ પામ્યાં ॥૧૪॥ અહીં કોઈ અજાણ પૂઠે કે, એકજ કુલમાં ઉપની તમે બે બહેનો ઠો, તેમાંહે એટલો ફેર કેમ પડ્યો, ? તેને દૃષ્ટાંતપૂર્વક ઉત્તર કહે છે કે, જેમ એકજ ( જલધિ કે ) સમુદ્ર ઉત્પત્તિનું સ્થાનક છે. તેમાં અમૃત અને વિષ બેઉ ઉપજે છે, ને તેમાં આંતરું છે, કેમકે અમૃત છે, તે રોગાપહારકપણે જીવાનુનાર છે. અને વિષ જે છે, તે તો સર્વથા મારનારજ છે, તેમ અહીં પણ અમો બેઉ બહેનોમાંહે તેટલું અંતર છે, એટલે મયણા અમૃત તુલ્ય છે, અને હું વિષ સરખી હું. મત કોઈ પાંતરો એટલે કોઈ ફેરફાર જાણશો નહીં ॥ ૧૫ ॥ વઢી મયણા પોતાના કુલની લાજને ઉદ્યોતક એટલે પ્રકાશ કરવામાં મણિદીપિકા એટલે મણિરત્નની દીવી સમાન છે, અને હું તો કુલને મલિન કરવાની હેતુ એટલે કારણ હું. તે કેવી હેતુ હું ? તો કે ( સઘન નિશા કે ) વરસાદ સહિત અંધારો રાત્રિ હોય, તેની પણ ઝીપિકા એટલે ઝીપનારી હું, એટલે કુલને મલિન કરવામાં તો સઘન રાત્રિને જીતું એવી હું હું ॥ ૧૬ ॥ વઢી મયણાને દીઠે થકે સોહામણી સમકિતની શુદ્ધિ થાય, અને મુજને દેખવાથી મિથ્યાત્વ લક્ષણ અત્યંત ધીઠાઈ એટલે વ્રુતા પેદા થાય ॥૧૭॥

होजी एहवा बोली बोल, सुरसुंदरीए उपाइयो हो लाल ॥

होजी जे आनंद न तेह, नाटिक शतके (सकले) पण कीयो हो लाल ॥ १८ ॥

होजी श्रीपाले वम्वेग, हवे अरिदमण अणावीयो हो लाल ॥

होजी सुरसुंदरी तसु दीध, बहु ऋद्धे वोलावीयो हो लाल ॥ १९ ॥

होजी ते दंपती श्रीपाल, मयणाने सुपसाजले हो लाल ॥

होजी पामे समकित शुद्ध, अध्यवसाये अति जले हो लाल ॥ २० ॥

होजी कुष्ठी पुरुष शत सात, मयणावयणे लही दया हो लाल ॥

होजी आराधी जिनधर्म, नीरोगी सघला थया हो लाल ॥ २१ ॥

अर्थ—अहीं श्रीपाले लोकोने आनंद उपजाववा माटे सुरसुंदरीने नाटक करवानी आइा करी हती. ते एक नाटक तो शुं ? पण ( नाटक शतके के० ) सेंकमागमे नाटक करवार्थी पण जे आनंद ( न के० ) न उपजे ( तेह के० ) ते आनंद पोताना दोष अने मयणाना गुण ठे जेमां, एवी पोतानी वचनचतुराइए करी पूर्वोक्त बोली बोलीने सुरसुंदरीए ( उपाइयो के० ) उपजाव्यो ॥ १८ ॥ हवे श्रीपाले घणी ताकीदर्थी अरिदमन राजाने तेमावी तेने सुरसुंदरी दीधी, तथा घणी ऋद्धि आपीने वोलाव्यो विदाय करयो ॥ १९ ॥ ते दंपती एटले अरिदमन अने सुरसुंदरी पण श्रीपाल तथा मयणानां सुपसायर्थी रुना अत्यंत जला अध्यवसाये एटले पोताना परिणामनी शुद्धताए शुद्ध समकित पाम्यां ॥ २० ॥ हवे मयणानां वचनर्थी दयाने ( लही के० ) पामीने श्रीजैनधर्म

आराधीने सर्व नीरोगी थया हता, एवा जे सातसें कुष्टी पुरुषो ते श्रीपालनो यश सांजलीने त्यां  
आव्या ॥ ११ ॥

होजी ते पण नृप श्रीपाल, प्रणमे बहुले प्रेमशुं हो लाल ॥

होजी राणिम दीए नृप तास, वदनकमल नित उद्धस्युं हो लाल ॥ १२ ॥

होजी आवी नमे नृप पाय, मतिसागर पण मंत्रवी हो लाल ॥

होजी पूरव परे नरनाह, तेह अमात्य कीयो कवि हो लाल ॥ १३ ॥

होजी सुसरा साळा नूप, माजल बीजा पण घणा हो लाल ॥

होजी तेहने दीए बहु मान, नृप आदरनी नहीं मणा हो लाल ॥ १४ ॥

होजी जाल मिलित करपन्न, सवि सेवे श्रीपालने हो लाल ॥

होजी इक दिन विनवे मंत्री, मतिसागर नृपालने हो लाल ॥ १५ ॥

अर्थ—ते पण श्रीपाल राजाने घणा प्रेमे करी प्रणम्या. ते सातसेंने श्रीपाल राणिम  
एटले राणानी एटले उमरावनी पदवी देतो हवो. ते सर्वने सैन्यना नायक करथा. ते श्रीपालनुं  
वदन जे मुख तडुप कमल ते नित्य एटले निरंतर सदाय उद्धस्यु, एटले विकसित थकुं रहे ठे  
॥ १२ ॥ वळी मतिसागर नामे प्रधान पण आवीने श्रीपाल राजाने पगे लाग्यो, ते पूर्वे पोताना  
पितानो मोटो प्रधान हतो, तेनी पेरे वळी पण श्रीपाले तेने (अमात्य कीयो कवि के०) सर्वमां  
वडेरो—मोटो प्रधान करथो ॥ १३ ॥ वळी ससरा अने साळा पद्दना राजा तथा माजल एटले

# શ્રી શ્રીપાલ રાજાનો રાસ

શ્રીપાલ અને મતિસાગર પ્રધાન

પ્રકાશક - શ્રાવક ભીમશી માળક  
વારીઆ વીલ્ડીંગ, પાયધુની, મુવડ



વઢી મતિસાગર નામે પ્રધાન પળ આઘી શ્રીપાલ રાજાને પગે લાગ્યો, પુર્વે પોતાના પિતાનો મોટો પ્રધાન હતો, તેની પેરે વઢી પળ શ્રીપાલે તેને સર્વમાં વડેરો મોટો પ્રધાન કર્યો.

मोसाल पद्दना राजा तेमज बीजा पण घणा राजाओ अने सुजट आव्या ठे, तेमने श्रीपाल बहु  
मान देतो हवो. श्रीपाल राजा आदर सन्मान आपवामां कांइ ओठप राखतो नथी. ॥ २४ ॥ ते  
सर्व पोताना जालस्थलने विषे मिलाव्यां ठे ( करपन्न के० ) हाथरुप कमल जेमणे, एवा थका  
एटले सर्व हाथ जोमी पोताने मस्तके लगामी नम्र थइ माथुं नीचुं नमावीने श्रीपाल राजानी सेवा  
करे ठे. हवे एक समयने विषे मतिसागर प्रधान आवीने श्रीपालने विनवे ठे ॥ २५ ॥

होजी चोथे खंमे ढाल, बीजी हूइ सोहामणी हो लाल ॥

होजी गुण गातां सिद्धचक्र, जश कीरति बाधे घणी हो लाल ॥ २६ ॥

अर्थ—ए चोथा खंमने विषे शोचनीय बीजी ढाल संपूर्ण थइ. श्रीसिद्धचक्रजीना गुण  
गातां थकां एटले स्तवतां थकां घणो यश अने किर्ति वधे ॥ २६ ॥

॥ दोहा ॥

मतिसागर कहे पितृपदे, ठवीओ बालपणे जेण ॥

उठावीयो तु तुज अरी, ते सही दित्तमएण ॥ १ ॥

अरि करगत जे नवि लीए, शक्ति ठते पितरज्ज ॥

लोक हसे बल फोक तस, जेम शारद घन गज्ज ॥ २ ॥

ए बल ए ऋद्धि ए सकल, सैन्यतणो विस्तार ॥

शुं फलशे जो लेशो नहीं, ते निज राज उदार ॥ ३ ॥

અર્થ—હવે મતિસાગર પ્રધાન શ્રીપાલને કહે છે કે, બાલપણે તમને તમારા પિતૃપદે  
 એટલે પિતાની પાટે થાપ્યા હતા, ત્યાંથી (જેણ કે०) જે તમારા (અરિ કે०) શત્રુએ તમને ઊઠાડ્યા,  
 તે તમારો શત્રુ (સહી કે०) નિશ્ચે (દિત્તમણ્ણ કે०) દીક્ષમદેન એટલે દીપતા મદે કરી યુક્ત છે ॥૧॥  
 માટે અરિ જે શત્રુ તેના કરગત એટલે હાથમાં ગયું એવું જે પિતૃરજ્ઞ કે०) પિતાનું રાજ્ય, તેને પોતાની  
 ઠતી શક્તિએ જે ન લીધ, તો તેની લોકમાંહે હાંસી થાય, અને તેનું બલ પણ ફોક એટલે વ્યર્થ  
 જાણવું. કેની પેટે? તો કે જેમ શરદ્કાળનો ઘન જે વરસાદ તે ફોકટ ગર્જના કર્યા કરે, પણ  
 પાણીનું ટીપું વરસે નહીં, તેની પેરે નિર્થક જાણવું ॥ ૨ ॥ માટે જો તે પોતાનું ઉદાર રાજ્ય તમે  
 નહોં લેશો, તો તમારું એ બલ, પરાક્રમ તથા ઋદ્ધિ જે દોલત અને વઢી આ સૈન્યનો વિસ્તાર, તે  
 સર્વે શું ફલશે? એટલે એ સર્વ પામ્યાનું શું ફલ? અર્થાત્ કાંઈજ નહોં ॥ ૩ ॥

નૃપ કહે સાચું તૈં કહ્યું, પણ છે ચાર ઉપાય ॥

સામે હોય તો દંડ ર્યો?, સાકરે પણ પિત્ત જાય ॥ ૪ ॥

અહો! બુદ્ધિ મંત્રી જાણે, દુત ચતુરમુખ નામ ॥

ઝૂપ શીઘ્રાવી મોકલ્યો, પહોતો ચંપા ઠામ ॥ ૫ ॥

અર્થ—એવાં પ્રધાનનાં વચન સાંજલીને રાજા કહેવા લાગ્યો કે, હે મંત્રીશ્વર! તૈં કહ્યું,  
 તે સત્ય છે, પણ રાજ્ય લેવાના સામ, દામ, જેદ અને દંડ, એ ચાર ઉપાયો છે, તેમાં જો સામ એટલે  
 મિષ્ટ વચનથીજ કાર્ય થાય, તો દંડનું શું કામ? જો સાકર શ્વાધાર્થી પિત્ત રોગ જતોં હોય, તો  
 વઢી કરવું ઔષધ શામાટે કરીએ? ॥ ઉક્તં ચ ॥ સામઃ પ્રેમપરં વાક્યં, દાનં ચાર્યવિસર્જનમ્ ॥ જેદઃ

પરજનાકૃષ્ટિ,—નિર્ગ્રહઃ પરપીરુનમ્ ॥ ૧ ॥ ઇતિ તત્ત્વમ્ ॥ અર્થ—ઉત્કૃષ્ટ પ્રેમવાળાં વાક્ય બોલી વિરોધીને સમજાવવો તે સામ, દ્રવ્ય આપી સમજાવવો તે દાન, વિરોધીના માણસોને પોતા તરફ રેંચી લેવા તે જ્ઞેદ તથા વિરોધીને મારવો તે દંડ જાણવો. ॥ ૪ ॥ એવું શ્રીપાલનું વચન સાંજલી મંત્રી જે પ્રધાન તે કહે છે કે, અહો સ્વામિન્ ! તમારી બુદ્ધિ તો મોટી છે, સમુદ્ર જેવા ગંજીર ઢો, તો હવે ચતુરમુખ નામે દૂતને મોકલો, તે સામાદિ ચાર જ્ઞેદને જાણનારો છે, તથા મુખની વાચાલતામાં ચતુર છે, માટે ચતુરમુખ એનું નામ છે. પછી તેને રાજાએ શીખાવીને મોકલ્યો, તે પણ ચંપા નગરીને ઠામે જઈ પહોંચ્યો ॥૫॥

॥ ઢાલ ત્રીજી ॥

॥ રામ બંગાલો ॥ કિસકે ચેલે કિસકે પૂત, આત્મરામ એકિલા અવધૂત ॥ મન માન લે ॥ એ દેશી ॥

અજિતસેન છે તિહાં જૂપાલ, તે આગલ કહે હુત રસાલ ॥ સાહિબ સેવો ॥

કલા શીખવા જાણી બાલ, જે તેં મોકલીયો શ્રીપાલ ॥ સાહિબ ॥ ૧ ॥

અર્થ—ત્યાં અજિતસેન નામે રાજા વેગો છે, તેની આગલ તે દૂત આવીને પોતાની ચતુરાશ્વી અનુક્રમે મીઠાં, છાટાં અને કરુવાં એવાં ત્રણ પ્રકારનાં રસાલ વચનો કહે છે. તેમાં પ્રથમ મીઠાં વચન કહે છે કે, હે રાજન્ ! તમે વૃદ્ધ થયા ઢો, માટે હવે સાહેબ જે પરમેશ્વર, તેને સેવો, અથવા અમારા સાહેબની સેવા સ્વીકૃત કરો, જે તમારા જાણનો ઢોકરો શ્રીપાલ પોતાના બાપને રાજ્યપાટે યાપ્યો હતો, તેને તમે પૃથિવીનો ત્રાર સ્વીકૃત કરવાને અસમર્થ જાણીને તેની ઉપરથી ત્રાર ઉતારી તમે તમારી પોતાની છાંધે ચઢાવી લીધો, અને તેને બાલક જાણી કલાઓ શીખવવા માટે બહાર મોકલી દીધો હતો ॥ ૧ ॥



सकल कला तेणे शीखी सार, सेना लइ चतुरंग उदार ॥ साहिब० ॥

आव्यो ठे तुज खंधनो जार, उतारे ठे ए निरधार ॥ साहिब० ॥ २ ॥

जीरण थंजतणो जे जार, नवे ठवीजे ते निरधार साहिब०

लोके पण जुगतुं ठे एह, राज देइ दाखो तुमे नेह ॥ साहिब० ॥ ३ ॥

अर्थ—ते श्रीपाल ( सार के० ) प्रधान सर्व कलाओ शीखी, उदार एटले घणी मोटी एवी चतुरंगी सेना लइने तमे वृद्ध थया जाणी तमारे खंधे पडेलो राज्यकारजार संबंधी जे जार ठे, तेने ( निरधार के० ) निश्चे उतारे ठे, एटले उतारवा कबूल थाय ठे ॥ २ ॥ ते उपर दृष्टांत कहे ठे के, जेम ( जीरण के० ) जूना थइ गएला थंजला उपर जार पडेलो होय, ते उतारीने निश्चेथी पाठो फरीं नवे थंजले ठवीजे, एटले नवा थंजला उपर मूकीए, ए बात लोकने विषे पण युक्त ठे जे, जूनो थंज काढीने नवो थंज बेसामीए, ते कारणे तमे पण हवे वृद्ध जूना थंज जेवा थया ठो, माटे नवा थंजरूप श्रीपालने राज्य दइने तेने स्नेह देखामो. घणुं शुं कहुं ! अहीं त्रण गाथा सुधी बधां मीठां वचन कहां ठे ॥ ३ ॥

बीजुं पयपंकज तम चुप, सेवे बहु जति अनुरूप ॥ साहिब० ॥

तुमे नवि आव्या उपायो विरोध, नवि असमर्थ ठे ! तेह शुं शोध ॥ साहिब० ॥ ४ ॥

किहां सरशव ? किहां मेरु गिरींद ? , किहां तारा ! किहां शारद चंद ! ॥ साहिब० ॥

किहां खद्योत ! किहां दिननाथ ! किहां सायर ! किहां बिह्वर पाथ ! ॥ साहिब० ॥ ५ ॥

કિહાં પંચાણણ ! કિહાં મૃગલાલ ! કિહાં ઠીંકર ! કિહાં સોવનથાલ ! ॥ સાહિબ ॥  
કિહાં કોડવ ! કિહાં કૂર કપુર ! કિહાં કુકશ ! ને કિહાં ઘૃતપુર ! ॥ સાહિબ ॥ ૬ ॥  
કિહાં શૂન્ય વેમી ! કિહાં આરામ ! કિહાં અન્યાયી ! કિહાં નૃપ રામ ! ॥ સાહિબ ॥  
કિહાં વાઘ ! કિહાં વઠી ભાગ ! ક્યાં દયાધરમ ! કિહાં વઠી યાગ ! ॥ સાહિબ ॥ ૭ ॥

અર્થ—હવે આમ્લ એટલે ટાટાં ધીઠાં વચન કહે છે. બોજું વઠી ( બહુ કે ) ઘણા ( ઘૂપ કે ) રાજાઓ તે શ્રીપાલના પદપંકજને ઋત્તિ અનુરૂપ એટલે અનુકૂલ ઋત્તિ કરીને સેવે છે, પણ તમે પોતાના થકા તેની સેવા કરવા આવ્યા નહીં, તેથી વિરોધ ઉપજાવ્યો, તો તે વિરોધનો શોધ કરવાને તે શ્રીપાલ શું અસમર્થ છે ? ( નવિ કે ) ના, અસમર્થ નથી ॥ ૪ ॥ તેનામાં અને તમારામાં તો ઘણોજ અંતર છે, તે હું કહું હું, સાંજલો. ક્યાં તો સરશવનો એક દાણો ! અને ક્યાં મેરુ પર્વત ! વઠી ક્યાં તારાનુંજ તેજ ! અને ક્યાં શરદ્પૂતમના ચંદ્રમાનુંજ તેજ ! ક્યાં સ્વયંત એટલે આગીયો જીવનો ઉડે છે, તેનું તેજ ! અને ક્યાં દીનાનાથ જે સૂર્ય ઊગે છે તેનું તેજ ! વઠી ક્યાં સાયર એટલે સમુદ્રની લહેર ! અને ક્યાં ઠિલ્લર પાથ એટલે એક સ્વાબોચીયાની લહેર ! ॥ ૫ ॥ વઠી ક્યાં પંચાનન જે સિંહ તેનું બલ ! અને ક્યાં મૃગલાના બાલકનું બલ ! તથા ક્યાં એક ઠીંકરાંની શોજા ! અને ક્યાં એક શોનાના થાલની શોજા ! તથા ક્યાં કોદ્રાના ધાન્યનું ઝોજન ! અને ક્યાં કપૂર સમાન ઝજ્જલ કૂરનું ઝોજન ! તથા ક્યાં કૂશકાના ઢોકલાનું ઝોજન ! અને ક્યાં ઘૃતના પૂરે સહિત ઘેવરનું ઝોજન ! ॥ ૬ ॥ વઠી ક્યાં શૂન્ય વગમાની શોજા ! અને ક્યાં આરામ એટલે વામી બગીચાની શોજા ! વઠી ક્યાં તે અન્યાયી રાજાઓ ! અને ક્યાં શ્રીરામચંદ્રજી જેવા ન્યાયવંત રાજા ! તથા ક્યાં વાઘનું

वल ! अने क्यां ठाग एटले बोकमानुं वल ! वळी क्यां दयामय धर्म ! अने क्यां वळी याग जे  
पापारंज सहित यज्ञधर्म ॥ ७ ॥

किहां जूठ ! ने किहां वळी साच ! किहां रतन ! किहां खंमित काच ! ॥ साहिब ० ॥

चढते उठे ठे श्रीपाल, पढते तुम सरिखा नूपाल ॥ साहिब ० ॥ ८ ॥

जो तुं नवि निज जीवित रुठ, तो प्रणमी करे तेहज तुठ ॥ साहिब ० ॥

जो गर्वित ठे देखी रज्ज, तो रण करवा थाये सज्ज ॥ साहिब ० ॥ ९ ॥

अर्थ--वळी क्यां ते जूठ बोलनारो ! अने क्यां सत्य जाणण करनारो ! तथा क्यां ते  
रत्ननी शोजा ! अने क्यां काचना कटकानी शोजा ! तो हे राजन् ! आ आटलां उठां जे में तमोने  
कह्यां तेमांहे जे चढतां उठां कह्यां, तेवो तो श्रीपाल राजा जाणवो, अने जे पढतां उठां कह्यां,  
ते समान तमारा सरखा राजा जाणवा. अहीं चोथी गाथायी आठमी गाथा सुधीनी पांच गाथामां  
खाटां वचन कह्यां ठे ॥ ८ ॥ हवे कटु वचन कहे ठे के, हे राजन् ! जो तुं तारा पोताना जोवितव्य  
उपर रुष्ट थयो न हो, तो आवीने श्रीपालने प्रणमीने तेनेज ( तुठ के० ) संतुष्ट कर, अथवा श्री-  
पाल राजाने प्रणाम कर. तो तेज पोतानी मेळे तारा उपर संतुष्ट थरो, अने जो तुं ( रज्ज के० )  
राज्य देखीने गर्वित ठो, तो रण एटले संग्राम करवाने ( सज्ज के० ) सावधान थाजे ॥ ९ ॥

तस सेनासागरमांहि जाण, तुज दल सायुचूर्ण प्रमाण ॥ साहिब ० ॥

महोटाशुं नवि कीजे जुळ, सवि कहे एहवुं बुळ अबुळ ॥ साहिब ० ॥ १० ॥

बोली एम रह्यो जवं दुत, अजितसेन बोढ्यो थइ चूत ॥ राजा नहीं मले ॥

कहेजे तुं तुज नृपने एम, डूतपणानो जो ठे प्रेम ॥ राजा० ॥

चंपा नगरीनो राय ॥ राजा नहीं मले ॥ ११ ॥

आदि मध्य अंते ठे जाण, मधुर आम्ब कटु जेह प्रमाण ॥ राजा० ॥

जोजन वचने सम परिणाम, तिणे चतुरमुख तहारुं नाम ॥ राजा० ॥ १२ ॥

अर्थ—वळी ( तस के० ) ते श्रीपालनी सेनारूप सागरमांहे तारुं ( दल के० ) लश्कर ते सायुजं जे जुवारनी धाणीना उंगणानो लोट होय, ते प्रमाणे ( जाण के० ) जाणजे. वळी मोटानी साथे युद्ध करीत नहीं. ए रीते सर्व बुज तथा अबुज एटले जाण अने अजाण सर्व लोको कहे ठे ॥ १० ॥ एम पूर्वे कहेली रीते वचन बोलीने जे वारे दूत बोलतो बंध थयो, ते वारे अजितसेन राजा चूतावेशनी पेरे क्रोध युक्त थइ बोढ्यो के, जो साचो दूतपणानो तुजने प्रेम ठे, तो हुं कहुं बुं. तेज प्रमाणे तुं तारा राजाने जइने एम कहेजे के, बीजा राजा आवीने तुजने मलीने नम्या, पण आ चंपा नगरीनो अजितसेन राजा तुजने मले नहीं, अने नमे पण नहीं ॥ ११ ॥ हे दूत! तुं जे मारी आगल वचन बोढ्यो ते ( आदि के० ) प्रथम मधुर अने ( मध्य के० ) वचमां आम्ब एटले खाटां तथा अंतमां कटु एटले करवां ठे, ते तारां वचन अने जोजन ए बेने मांहोमांहे सम एटले सरखां परिणाम ठे, एटले ( जेह प्रमाण के० ) जे प्रमाणे जोजन पण आद्यमां मिष्ट अने वचमां आम्ब तथा अंते तिक्त जमाय ठे तेम ए तारां वचन पण ( जाण के० ) जाणी लेजे, माटे ए त्रण गुण तारा मुखमां ठे, तेथी तारुं नाम चतुरमुख ठे ॥ १२ ॥

નિજ નહીં તેહ અમારો કોઝ, શત્રુઝાવ વહીએ ઢે દોઝ ॥ રાજા ॥

જીવતો મૂક્યો જાણી રે બાલ, તેણે અમે નિર્બલ સબલ શ્રીપાલ ॥ રાજા ॥ ૧૩ ॥

નિજ જીવિતને હું નહીં રુઠ, રુઠ્યો તસ જમરાય અપૂઠ ॥ રાજા ॥

જેણે જગાવ્યો સૂતો સિંહ, મુજ કોપે તસ ન રહે લીહ ॥ રાજા ॥ ૧૪ ॥

જસ બલ સાયર સાથુ પ્રાય, જેહ નિર્બલ તે વીજા રાય ॥ રાજા ॥

તેહમાં હું વમ્વાનલ જાણ, સવિ તે શોપુ ન કરું કાણ ॥ રાજા ॥ ૧૫ ॥

કહેજે દૂત ! તું વેગો જાઈ આવું તું તુજ પૂઠે ધાઈ ॥ રાજા ॥

બલ પરખીજે રણમેદાન, સ્વમ્ગની પૃથ્વી ને વિદ્યાનું દાન રાજા ॥ ૧૬ ॥

અર્થ—હવે જેટલાં વચન છૂટે કહ્યાં હતાં, તે સર્વનો ઉત્તર રાજા આપે ઢે કે, હે દૂત ! તું કહે ઢે કે, શ્રીપાલ તમારો ઢે, પણ તે અમારો કોઈ નથી ! અને કદાપિ તે અમારો ઢે, તો પણ અમો બેઝ પોતપોતામાં શત્રુઝાવે વહીએ ઢીએ, એટલે તે અમારો શત્રુ ઢે, ને અમે તેના શત્રુ ઢીએ. અમે એને બાલક જાણીને જીવતો મૂક્યો હતો, તેણે કરો હવે અમે નિર્બલ થયા, અને એ શ્રીપાલ બલવાન થયા ॥ ૧૩ ॥ વઢી હું મારા જીવિતને તો રુઠ્યો નથી, પણ અપૂઠો એટલે ઝલટો યમરાજા તેની ઉપર રુઠ્યો ઢે, કારણ કે જેણે સૂતા સિંહને આવી જગાડ્યો, તે માટે હવે મારો કોપ થયો, તો એની (લીહ કે) રેલામાત્ર પણ રહે નહોં ॥ ૧૪ ॥ વઢી (જસ કે) જેમનું શ્રીપાલના સૈન્યસમુદ્રમાં સાથવા પ્રમાણે બલ ઢે, એવા નિર્બલ તો વીજા રાજા જાણવા, પરંતુ મને તો તું તેની સમુદ્ર

સરખી સેનામાં વરુવાનલ અગ્નિ સરખો જાણજે. હું સર્વ શ્રીપાલના સૈન્યરૂપ સમુદ્રને શોષી લઉં,  
પરંતુ તેમાં ડૂબે રાહું નહીં ॥ ૧૫ ॥ માટે હે દૂત ! તું વેગે ઇટલે ઉતાવળો જઈને તારા રાજાને  
કહેજે, ને હું પણ તારી પઠવાડેજ ધાયો થકો લઠાઈ કરવા માટે આવું તું, બલની પરીક્ષા રણમેદા-  
નમાં કરીશ, એ વચનમાં વાદ શા કામનો ! જેનું ધાંતું ગાજતું, તેની પૃથ્વી જાણવી, અને જેની  
વિદ્યા જાગતી હોય, તેનું દાન જાણવું. અથવા પૃથ્વી તો ધાંતાવાલાની છે, પણ નિર્માલ્યની નથી;  
અને વિદ્યાના દાન સમાન બીજું દાન નથી ॥ ૧૬ ॥

ચોથે સ્વમે ત્રીજી ઢાલ, પૂરણ હુઈ એ રાગ બંગાલ ॥ રાજા ૦ ॥

સિદ્ધચક્રગુણ ગાયે જેહ, વિનય સુજશ સુખ પાવે તેહ રાજા ૦ ॥ ૧૭ ॥

અર્થ—ચોથા સ્વરૂપે વિષે ત્રીજી ઢાલ બંગાલ રાગમાં પૂર્ણ થઈ. જે પ્રાણી શ્રીસિદ્ધચક્ર-  
જીના ગુણ ગાય, તે પ્રાણી વિનય, સુજશરૂપ સુખ પામે ॥ ૧૭ ॥

॥ દોહા ॥

વચન કહે વયરીતણાં, દૂત જઈ અતિ વેગ ॥

કમુઝાં કાને તે સુણી, હુઝો શ્રીપાલ સતેગ ॥ ૧ ॥

ઉચ્ચ ઝૂમિ તટિનીતટે, સેના કરી ચતુરંગ ॥

ચંપા દિશિ જઈ (તિણે) દીયા, પટ આવાસ ઉત્તંગ ॥ ૨ ॥

સામો આવ્યો સબલ તથા, અજિતસેન નરનાહ ॥

માંહોમાંહિ દલ બિહું મલ્યાં, સગરવ અધિક ઉત્સાહ ॥ ૩ ॥

અર્થ—હવે વૈરીનાં વચન સાંજલીને ત્યાંથી દૂતે અત્યંત ઉતાવળા જઈને તે શ્રીપાલને આવી સંજલાવ્યાં, તે કટુ વચન કાને સાંજલીને શ્રીપાલ રાજા ( સતેગ કે० ) તરવારે સહિત થયો, ઇટલે લમાઈ કરવાને ઉજમાલ થયો ॥ ૧ ॥ પઢી તટિની જે નદી તેના તટ ઉપર ઝ્યાં ઊંચી જૂમી છે, ત્યાં ચતુરંગિણી સેના તૈયાર કરીને શ્રીપાલ રાજાએ ચંપા નગરીની દિશાએ જઈ ( ઉત્તંગ કે० ) ઘણા ઊંચા એવાં ( પટ કે० ) વસ્ત્ર તેના આવાસ ઇટલે તંબુ દીધા, અર્થાત્ તંબુ સ્થાપી કર્યા ॥ ૨ ॥ તેની સામો અજિતસેન રાજા પણ સબલ સૈન્ય સહિત આવ્યો, તે જે ( દલ કે० ) કટક માંહોમાંહે આવી મળ્યાં, પણ તે કેવાં છે? તો કે ( સગરવ કે० ) ગર્વે કરી સહિત અને સંગ્રામ કરવાનો અધિક ઉત્સાહ ધરતાં છે ॥ ૩ ॥

॥ ઢાલ ચોથી ॥ કઢ્ઢાની દેશી ॥

ચંગ રણરંગ મંગલ હુઆં અતિ ઘણાં, જૂરિ રણતૂર અવિદૂર વાજે ॥

કૌતુકી લાલ દેખણ મળ્યા દેવતા, નાદ ઢુંડુઢી તણે ગથણ ગાજે ॥ ચંગ ० ॥ ૧ ॥

ઝગતાકરણ રણજૂમિ તિહાં શોધીએ, રાધીએ અવધિ કરી શસ્ત્ર પૂજા ॥

બોધીએ સુજટ કુલ વંશ શંસા કરી, યોધીએ? કવણ વિણ તુજ દૂજા ચંગ ० ॥ ૨ ॥

અર્થ—( ચંગ કે० ) મનોહર, ઘણો સુંદર એવો જે ( રણરંગ કે० ) સંગ્રામ કરવાનો ઉત્કર્ષ, તે કરવા માટે વંદિજન સિંધૂના રાગમાં અત્યંત મનને આહ્વાદકારક એવાં ઘણાં માંગલિક કરતા હતા, ઇટલે જે કાર્યનો પ્રારંભ કરીએ, તેની ધુરે મંગલ વિના તે કાર્યની સિદ્ધિ થાય નહીં, તે માટે ઘણાં મંગલ થયાં. વઢી ( જૂરિ કે० ) ઘણાં એવાં ( રણતૂર કે० ) સંગ્રામનાં કાહલી, શરણાઈ પ્રમુખ



वाजित्र ते (अविहूर के०) अत्यंत नजीक अथवा अस्खलित वाग्यां, पण मांहोमांहे सवन जिन  
 जिन स्वरे वागे एम नहीं. एवां घणां वाजित्र वागते थके वळी त्यां सैन्यने विषे युद्ध जोवानो  
 अजिलाष ठे जेमने, एवा निकटवर्ती कौतुकी लक्ष्मण देवता ते युद्धनुं कौतुक जोवा माटे मढ्या  
 ठे. ते देवताउं पण आकाशे रह्या थका पुंडुजिउं वगामी रह्या ठे, तेना (नाद के०) शब्दे करी  
 तमाम गयण जे आकाश ते गर्जारव करी रह्युं ठे. ते शब्दे करी बे सैन्यना सुजटोने मांहोमांहे  
 युद्ध करवानो अजिलाष वधतो हवो ॥ १ ॥ हवे अमे अहीं संग्राम करशुं, एवी (उग्रताकरण के०)  
 मोटाइ करवाने अर्थे त्यां रणभूमि एटले संग्राम करवानी भूमिने (शोधीए के०) कचरो, कांटो,  
 कांकरो काढी नाखी शोधीने साफ करे, तथा उंची नीची विषम टाळीने बरोबर सरखी करे. पढी  
 ते जगानी अवधि एटले मर्यादा करी पोतानी हृद सुधी निशान स्थापीने तेटली भूमि पोतपोताने  
 वास्ते रोधे एटले रोधी राखे. पढी बे सैन्यना सुजट मांहोमांहे पोतपोतानां शस्त्र जे खरुगादिक  
 आयुध तेनी पुष्प, चंदन, धूप, दीपे करी पूजा करे. वळी बे सैन्यमां (बोधीए के०) बंदिजन जे  
 बिरुदावलीना बोन्नारा जाट, चारण प्रमुख, ते सुजटोना कुल वंश ते पिताना पढनुं कुल अने  
 माताना पढनो (वंश के०) जाति एटले आ अमुक सुजट अमुक कुलनो उपन्यो ठे, ए अमुक  
 जातिनो ठे. एवी रीते कुल वंशनी (शंसा के०) प्रशंसा करीने कहे ठे के, जला जला हे सुजटो!  
 तमने शाबास ठे! आज तमारा स्वामीनुं काम पर्युं ठे, माटे स्वामिजक्तनुं ए लक्षण ठे के, जी-  
 वितव्य पर्यंत स्वामीना काममां पाठो पग जरवोज नहीं. ते माटे अहो सुजटो! आज अहीं (विण  
 तुज्ज पूजा के०) तमारा विना बीजा कोण (योधीए के०) जुऊशे! एवी कीर्ति बोलीने सुज-  
 टोने शुरपणुं हढावे ठे ॥ २ ॥

चरचीए चारु चंदनरसे सुजट तनु, अरचीए चंपके मुकुट सीसे ॥

सोहीए हत्थ वर वीरवलये तथा, कटपतरु परि वन्या सुजट दीसे ॥ चंग ॥ ३ ॥

अर्थ—वळी ( चारु के० ) मनोहर सुगंध युक्त एवो चंदनरस एटले बावना चंदननो रस, तेणे करी ( सुजट के० ) सुजटो तनु एटले शरीरने ( चरचीए के० ) चर्चे ठे—विलेपन करे ठे, ते केसरे करी गरकाव थया ठे, ते योज्जाउं युद्धमांथी जय मेळव्या विना पाठा हठेज नहीं. आज पण लकाइमां जे केसरियां वस्त्र करे ठे, ते युद्धमांथी पाठा फरता नथी, अवश्य युद्धने जीतेज अने जो न जीते, तो पण जीवता नासी जाय नहीं. ए बे मार्ग तेमना ठे. तथा वळी ( चंपके के० ) चंपक वृक्षनां फूलनां ठोगांउण करी सुजटो पोतानां माथांने विषे रहेला मुकुटने अर्चे ठे, एटले फूलनां ठोगां मुकुटमां लटकावे ठे, ते पण युद्धमांथी पाठा पग जरे नहीं, एम लोकोक्तिठे. तेमज केटलाएक सुजटो पोताना ( हत्थ के० ) हाथने विषे ( वर के० ) श्रेष्ठ एवां ( वीरवलये के० ) वीरपणानां कमां पहेरे ठे, एटले वीरवलये करी जेना हाथ शोजे ठे, ते पण वीरनुं विरुद धारण करे ठे, माटे ते संग्राममांथी पाठा पग जरे नहीं. एवी रीते चंदने विलेपित अंगवाला तथा चंपानां फूलोनां ठोगां धरनारा अने वीरवलये पहेरनारा इत्यादिक शोजाए करी सुशोजित थका ते सुजटो जाणीए साक्षात् कटपवृक्षज होय नहीं तेनी परे वन्या थका दीसे ठे ॥ ३ ॥

कोइ जननी कहे जनक मत लाजवे, कोइ कहे माहरुं विरुद राखे ॥

जनक पति पुत्र तिहुं वीर जश उजला सोही धन जगतमां अणीय आखे ॥ चंग ॥ ४ ॥

अर्थ—हवे ते सुजटो घरथी तैयारी करी युद्ध करवा माटे दीकळ्या, ते वखते कोइक

સુન્નટ પોતાની માતાની તેમજ કોશ્ક પોતાની સ્ત્રીની શીખ માગે, તે વારે તેને ( જનની કે० ) માતા  
 એમ કહે છે કે, હે પુત્ર ! તારા ( જનક કે० ) પિતા મહા શૂરવીર હતા, કોઈ સ્થલે સંગ્રામમાંથી  
 પાઠા હઠયા નથી, એવા વીરવિરુદ્ધના ધારક હતા, માટે તેને તું લજાવીશ નહીં, તું પણ જયવંત  
 થઈને મુજને મુખ દેખામજે, અથવા શત્રુને હણતાં મરણ પામજે, પણ નાસજે નહીં. વઢી કોશ્ક  
 સુન્નટની માતા એમ કહે છે કે, તું મારું વિરુદ્ધ રાખજે, કેમકે હું વીરપુત્રી અને વીરપત્ની એ બે વિરુ-  
 દ્ધધારક તો કહેવાળી હું, એટલે મારો પિતા અને મારો જત્તાર એ બે તો શૂરવીર થઈ ગયા છે, હવે  
 તું પણ શૂરવીર થજે કે, જેણે કરી હું ત્રીજા વીરપ્રસૂતા નામે વિરુદ્ધની ધારણ કરનારી પણ કહેવાઉં !  
 એટલે જનક, પતિ અને પુત્ર, એ ત્રણે જેના વીર યશ કરી ડજલા જગત્ત્રયમાં આવી અણીય રહે,  
 તે ધન્ય. એવાં માતાના વચન સાંજલી તે સુન્નટ વીરપણું આદરી સંગ્રામમાં આવ્યા ॥ ૪ ॥

કોઈ રમણી કહે હસીય તું સહીશ ? કિમ, સમર કરવાલ શર કુંત ધારા ॥

નયણબાણેં હાણ્યો તુજ મેં વશ કીયો, તિહાં ન ધીરજ રહ્યો કર વિચારા ॥ ચંગ ॥ ૫ ॥

કોઈ કહે માહરો મોહ તું મત કરે, મરણ જીવન તુજ ન પીઠ બાંધું ॥

અધરરસ અમૃતરસ દોય તુજ સુલજ્ઞ છે, જગત જય હેતુ હો અચલ સ્વાંધું ॥ ચંગ ॥ ૬ ॥

અર્થ—વઢી કોશ્ક સુન્નટ સન્નદ થઈ પોતાની સ્ત્રીની શીખ માગે છે, તે વારે તે સ્ત્રી તેની  
 સામું જોઈ હસીને કહે છે કે, હે સ્વામિન ! તું યુદ્ધ કરવા જાય છે, પણ ત્યાં તો શૂરવીર અને  
 ધૈર્યવંતનું કામ છે, તે તારામાં દેખાતું નથી, તો ( સમર કે० ) સંગ્રામને વિષે ( કરવાલ કે० ) સ્વરૂપ,  
 ( શર કે० ) બાણ અને ( કુંત કે० ) જાલાં તેની તીક્ષ્ણ એવી ધારાને તું કેમ સહન કરી શકીશ ?

ए वातनुं मने आश्चर्य लागे ठे, कारण के तुं सहन करी शकीश, एवी मने कांइ प्रतीति आवती  
 नथी. एवी स्त्रीनी बाणी सांजलीने सुजट बोढ्यो के हे प्रिये! ते मारी अधीरता क्यां दीठी? ते  
 वारे स्त्री बाली के, रतिने अवसरे में मारां नेत्ररूप बाणे करीने हण्यो, तेथी तुं विंथाइ गयो,  
 अने तुजने में वश करी लीधो, तो त्यां ताहं धैर्य निश्चलताए रह्यु नहीं, माटे शत्रुनां बाणे केम  
 सहन करीश? तेनो विचार तुं कर. ते सांजली सुजट बोढ्यो के हे प्रिये! रतिने अवसरे तो इंद्र,  
 ब्रह्मा, हरि, हरादिक जे सहस्रगमे अक्षोहिणी सैन्यने जीते एवा सामर्थ्यवाला हता, तो पण ते  
 स्त्रीनी आगळ निर्वल थया, तो मारु शुं गजुं ठे? ॥ ५ ॥ तथा कोइक सुजटनी स्त्री कहे ठे के, तुं  
 मनमां लावीश नही के, कदाचित् संग्राममां हुं मरण पामीश, तो पढी मारी स्त्री कोना आधारे  
 जीवशे? एवो तुं मारो मोह करीश नहीं, केमके मारुं मरवुं तथा जीववुं वधुं तारी पठवाडेज ठे.  
 हुं तारी पीठ ठांकीश नहीं, एटले तुं जो संग्राममां जीत करी कुशले घेर आवीश, तो मंगलद्रव्ये  
 तने वधावीने हुं घरमां तेनी जइश, अने कदाचित् संग्राममां मरण पामीश, तो हुं पण तारी पठ-  
 वाडे अग्निप्रवेश करी मरण पामीश. ए रीते एक तो अधररस एटले होठनो रस अने बीजो अ-  
 मृतरस, ए वे रस तने सुलज ठे. ते केवी रीते? तो के जो शत्रुनो पराजय करीने जीवतो घेर आ-  
 वीश, तो हुं तने आनंदित थकी स्मरातुर थइने रतिने अवसरे आलिंगन दइश. ते समये तुं मारा  
 होठना चुंबनरूप रसनो स्वाद पामीश, अने जो कदापि संग्राममां तारा प्राणनो त्याग थशे, तो तुं  
 स्वर्गने विषे देवता थइश, अने हुं तारी पठवाडे अग्निप्रवेश करी सती थइने देवांगना थइश, तो  
 त्यां देवतानी पदवीमां अमृतरस सुलज ठे, एटले जो जीवतो रह्यो, तो अधररस, अने मरण पाम्यो,  
 तो अमृतरस ए वे तने सुलज ठे, माटे जे कामे जाय ठे, तेमां सावधान थइने स्वामीनुं कार्य सु-

ધારજે, પંણ કાયર થઇને પાઠા પગ ઝરીશ નહીં. જેથી હે સ્વામિન્ ! ત્રણ જગતમાં જયયશનું હેતુ  
એવું તારે અચલ શાંતું ( હો કે ) થાઓ, કેમકે જે શૂરપણું આદરીને મરણ પામે છે, તેને આ લો-  
કમાં બલવત્તર સુઝટપણાનો યશ મળે છે, અને પરલોકમાં દેવપદ પામ્યા થકા યશકાંતિનું દીક્ષિ-  
પણું પ્રાપ્ત થાય, અને જે કાયર થાય, તે આ લોકમાં અને પરલોકમાં અપયશનું કારણ થઈ પડે ॥૬॥

એમ અધિક કૌતુકે વીરરસ જાગતે, લાગતે વચન હુઆ સુઝટ તાતા ॥

સૂર પણ કૂર હુઈ તિમિરદલ સંમ્વા, પૂર્વ દિશિ દાશવે કિરણ રાતા ॥ ચંગ ૦ ॥ ૭ ॥

અર્થ—( હમ કે ) એ રીતે રાત્રિએ જે વારે સર્વ સુઝટો યુદ્ધમાં જવાને તૈયાર થાય છે,  
તે વચ્ચે કોઈની સ્ત્રીનાં, કોઈની માતાના વેધાલા વચન સાંજલતે તથા વઢી બંદીજનોની બિરુદાવ-  
હીના પાઠમાં પોતાના વંશની પ્રશંસા સાંજલતે અને એવાં કૌતુકે અધિક વીરરસનો ઉદ્ભવ થાતે એ-  
ટલે શૂરવીર તો પ્રથમથીજ છે, અને વઢી ઉક્તિ યુક્તિનાં વચન તે સુઝટોને કાને લાગ્યાં, તેથી તે  
લાગતાં વચનને યોગે કરી વઢી અધિક વીરરસે જાગ્યત થયા થકા તે સુઝટો યુદ્ધ કરવાને ઘણા  
તાતા થયા, એટલે તેજવંત થયા, તેમનાં શરીરમાં રક્ત વર્ણ પ્રગટ થયો. જેમ કોઈક પ્રાણી પ્રથમથી  
કષાયવંત તો હેજ, તે વઢી વિશેષ કષાયોદય થવા યોગ્ય એવાં કોઈના વચન સાંજલે, તે વારે તેને  
વિશેષ કરી કષાયોદય થાય, તેમ અહીં પણ સર્વ સુઝટો વિશેષ વીરરસમય થયા થકા યુદ્ધ જાણી  
તૈયાર થયા. એ સર્વ વ્યતિકર રાત્રિ સંવંધી જાણવો. હવે પ્રજ્ઞાત થવા લાગ્યો, તે વારે કવિશ્વર એવી  
સંજ્ઞાવના કરે છે જે સૂર્યે પૂર્વે વિચાર કર્યો હતો કે, બે રાજાનાં લશ્કર આવ્યાં છે, માટે બેઠનું  
સામ્ય થાય, તો સારી વાત, પરંતુ તેમ તો થયું નહીં, અને બેઠ લશ્કર માંહોમાંહે એક બીજાનો

નાશ કરવાને તૈયાર થયાં, તે જોઈ સૂર્યે પર વિચારયું જે, હવે હું પણ મારા શત્રુનો નાશ કરું. એમ ચિંતવી પોતે નિષધ પર્વતના કૂટાંતરાલે રહ્યો હતો, ત્યાંથી કુર ચક્ર રક્તપાણું આદરી લાલચોળ નેત્ર કરી-ને પોતાનો શત્રુ જે તિમિરદલ એટલે અંધકારનો સમૂહ તેનું ધ્વંસન કરવાને અર્થે પૂર્વ દિશિ જાણી રાતા કિરણને દેખાડે છે, એટલે પ્રજ્ઞાતકાળ થયો, તે વારે રક્ત સૂર્યોદય પણ થયો, અને સુજટો પણ યુદ્ધ કરવાને તૈયાર એટલે રક્ત વર્ણવાલા થયા ॥ ૭ ॥

રોપી રણચંદ્ર સંરંજ કરિ અતિ ઘણો, દોષ દલ સુજટ તવ સબલ જુકે ॥

જૂમિને જોગતા જોઈ નિજ યોગ્યતા, અમલ આરોગતા રણ ન મુંકે ॥ ચંદ્ર ૦ ॥ ૮ ॥

અર્થ—હવે જે પ્રથમ વેળ સૈન્યવાલાએ સંગ્રામ કરવાની જૂમિ શુદ્ધ કરી હતી, તેના મધ્ય જાગે રણના સ્તંભ રોપીને બે દિશાએ વેળ સૈન્યવાલાએ પોતપોતાની જૂમિકા સ્થાપી, અને પઠી હા-થી, ઘોડા, રથ અને પાઠા સુજટનો સમૂહ થઈને અત્યંત ઘણો યુદ્ધનો (સંરંજ કે) પ્રારંભ કરીને અથવા સંરંજ એટલે ક્રોધ યુક્ત થઈને (દોષ દલ કે) વેળ કટકવાલા સબલ જુકે, એટલે બલ સહિત થયા થકા માંહોમાંહે (જુકે કે) યુદ્ધ કરવા મંડ્યા. ત્યાં ઘણા દિવસની સુજટોનાં મનમાં જે યુદ્ધ કરવાની વાંઘા હતી, તે અહીં પૂર્ણ કરે છે, ને વિચારે છે જે, અમારા સ્વામી આગલ અમારો મુજરો થાય, એમ જાણી હર્ષથી સંગ્રામ કરે છે. તે સંગ્રામમાંહે જે મોટા મોટા હાકેમ, ફોજદાર, સેનાધિપતિ, પટાના સેલનાર, અમીર, હમરાવો તથા સીપાઈઓ છે, તે રાજાની આપેલી જૂમિની જોગ્યતા જે જોગવું, તે પ્રમાણે પોતાની યોગ્યતા જોઈને વિચારે છે જે, અમે ઘણા દિવસ થયા સ્વામીની આપેલી ધરતી—ગરાસ લાઈએ ઢીંચે, માટે આજ અમારા સ્વામીને કાર્યે સંગ્રામમાં લડવું અમને યોગ્ય છે, એવી યોગ્યતા જોઈ અધિક લહે છે. વળી અમલ તે કસુંવા કાઢી માંહોમાંહે આરો-



गता थका पोतपोतानी मर्यादा तथा कुलीनपणं विचारी अत्यंत युद्ध करता थका रणसंग्राममां मुंजाता नथी. तेना मनमां एवो विचार ठे के, जेम तेम करी अमारा स्वामीनी जीत थाय, पण ते तो पुण्याधीन वात ठे, तथापि निमित्तशास्त्रमां कह्युं ठे के, जेनुं सैन्य उंची भूमिकाए उतरयुं होय, वळी जे न्यायवंत होय, तेनी जीत थाय. ते सर्व प्रकारनी शुद्धता तो हाल श्रीपाल राजाने ठे. वळी पुण्यप्रकृति पण एनी सारी ठे, तेथी श्रीपालनो जय थाय, एवं देखाय ठे ॥ ८ ॥

नीर जिम तीर वरसे तदा योधघन, संचरे बग परे धवल नेजा ॥

गाज दलसाज ऋतु आइ पाउसतणी, वीज जिम कुंत चमके सतेजा ॥ चंग० ॥ ९ ॥

अर्थ—हवे संग्रामने वर्षाऋतुनी उपमाए वर्णवे ठे. संग्राममां ( योधघन के० ) सुजटोए काळां सन्नाह पहेरथां ठे, तेणे करीने घन एटले मेघ सदृश देखाय ठे, ते योद्धा ( तदा के० ) ते वखते ( नीर जिम तीर के० ) पाणीनी पेरे तीर एटले बाण तेनो वरसाद वरसावे ठे, वळी वरसादमां बगलां पद्मीनो संचार होय तेनी परे, अहीं ( संचरे धवल नेजा के० ) सुजटोना हाथमां धोळा ते सफेद नेजा ठे, तेने लइने सुजटो शूरपणे जरया ठाम ठाम दोमी रह्या ठे, तेथी ते नेजा संचरता थका फरकी रह्या ठे, तथा ( दलसाज के० ) लइकरनो साज जे हाथी, घोमा, सुजट प्रमुखनां वृंद, ते मांहोमांहे कोलाहल शब्द करी रह्यां ठे, तेनो परुठंदो पडे ठे, ते गाजी रह्यो ठे, ते जाणीए वरसादमां गाज अती होय नहीं, ? तेवो जणाय ठे. तथा ( कुंत चमके सतेजा के० ) तेजे करी सहित एटले तेजवंतां जालांनी अणीउ चमकती जलकी रही ठे, ते ( वीज जिम के० ) वी-



જઠીની પેરે જણાય છે. એ રીતે તે સંગ્રામ જોઈને (ઋતુ આદિ પાઠસ તર્ણી કે૦) જાણે વરસાદની ઋતુજ આવી હોય નહીં? એવો સંગ્રામ દેખાય છે ॥ ૯ ॥

જાંમ બ્રહ્માં શત ય્વમ્ જે કરી શકે, ઊઠલે તેહવા નાલગોળા ॥

વરસતા અગ્નિ-રણમગન રોપે જન્યા, માનું એ યમતણા નયણમોળા ચંગળા ૧૦ ॥

અર્થ—હવે નાલમાંથી ગોળા નૂટે છે, તેની ઉપર કર્વીશ્વર ઉત્પ્રેક્ષા કરે છે કે, (જાંમ કે૦) કુંજારના ઘરનું જૃનું જાજન, તેને જેમ પથરો મારીને સો કટકા કરી નાખીએ તેની પેરે (બ્રહ્માં કે૦) સ્વર્ગ, મૃત્યુ અને પાતાલરૂપ બ્રહ્માં, તેના પણ જે (શત ય્વમ્ કે૦) સો ય્વમ્ પડેલે મેંકમોગમે ય્વમોય્વમ્ કરી શકે, તેવા મહાબલવત્તર-મહાસામર્થ્યવાન (નાલગોળા કે૦) નાલોમાંદેથી ગોળા ઠામ ઠામ ઊઠેલે છે. તે જ સૈન્યના મનુષ્યને નર્જીક આવી લાગે, તેના પ્રાણ લીંપે છે. તે નાલગોળા કેવા છે? તો કે (વરસતા અગ્નિ કે૦) અગ્નિના સમૂહને વરસતા થકા રણમગન પડેલે સંગ્રામમાં તન્મય થકા રોપે જરયા પડેલે ક્રોધે જલ્યા રાતા છે. તે ગોળા એમ જાણે છે કે, અમે ઠતાં શત્રુ કેમ રહે? અહીં કવિ યુક્તિ કહે છે કે, હું એમ માનું છું કે, એ નાલગોળા અગ્નિ વરસતા નથી, પરંતુ સુજટોના પ્રાણ હરણ કરવાને વિકારથી રણમાં જાણીને યમ રાજાનાં નેત્રના મોળાજ છે! પડેલે જેમ યમ રાજાનાં નેત્રના મોળા જેની ઉપર પડે, તેના પ્રાણ લેયે, તેમ એ નાલગોળા પણ જેની ઉપર પડે, તેના પ્રાણ લેવે ॥ ૧૦ ॥

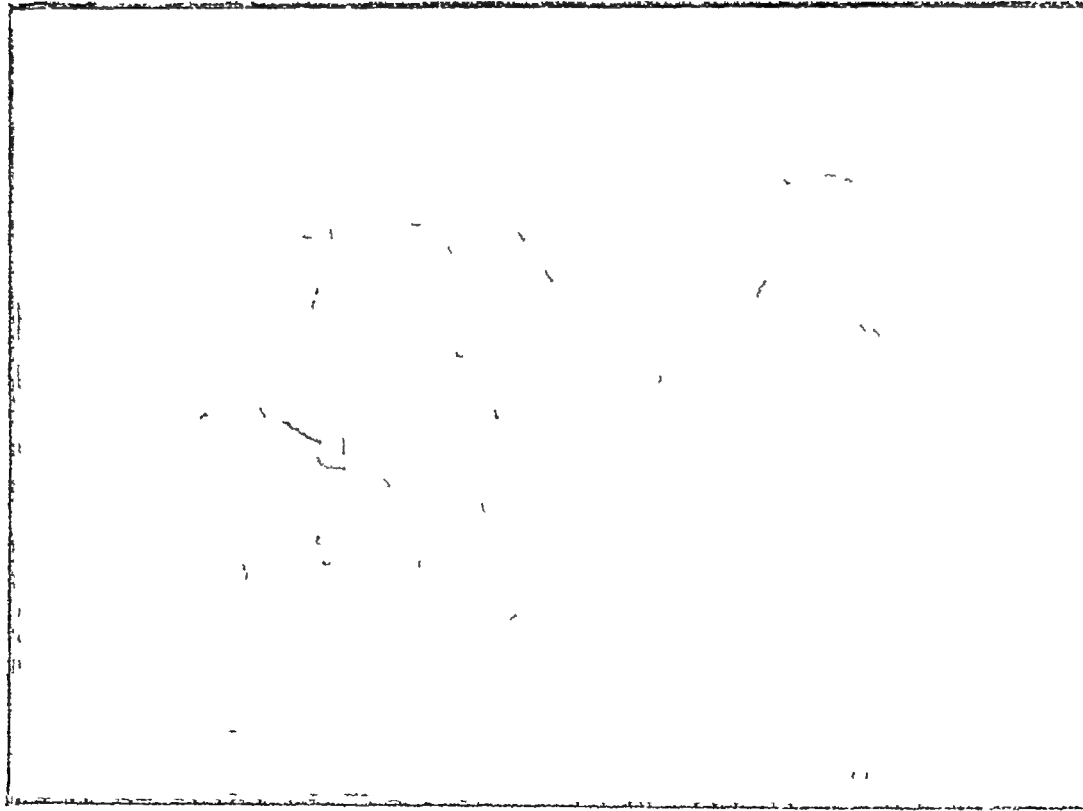
કેઈ ઠેંદ શરે અસ્તિણાં શિર મુજટ, આવતાં કેઈ અરિવાળ કાલે ॥

કેઈ અસિ ઠિન્ન કરિકુંજ મુગતાફલે બ્રહ્મરથવિહગ મુખ ગ્રાસ ઘાલે ॥ ચંગળા ૧૧ ॥

# श्री श्रीपाल राजानो रास

प्रकाशक - श्रीवक भीमशी माणक  
नारीआ वीलींग, पायवुनी, मुवट

युद्ध



મધરસ સઘ અનવઘ કવિપઘજર, બંદિજન વિરુદ્ધી અધિક રસિયા ॥

ઘોજ અરિઘોજની મોજ ધરી નવિ 'કરે, ચમકજર ધમકદઙ માંહિ ધસીયા ચંગ ૧૭

અર્થ—હવે તે સૈન્યમાં કેવા કેવા પ્રકારની કલાઓવાલા સુજટો છે? તે કહે છે. કેટલા-  
એક સુજટ તો જેમ ઘડ્ડગના પ્રહારે કરી શિર ઠેદાય, તેમ (શરે કે૦) અર્ધચંદ્રાદિક બાણે કરીને  
(અરિ તણાં શિર કે૦) શત્રુસુજટનાં મસ્તકને ઠેદે છે, એવી કલાવાલા છે. વઢી કેટલાએક સુજટ  
તો યુદ્ધમાં ચારે તરફનજર રાખતા (આરિ કે૦) શત્રુનાં આવતાં બાણને વચમાંથી જ ઝાલી રાખે  
છે, તથા કેટલાએક પોતા ઉપર આવતાં બાણને વચમાંથી જ ઠેદી નાખે છે, પણ આગલ વધવા દેતા  
નથી, પોતાના અગ ઉપર આવવા દેતા નથી, એવા લઘુલાઘવી કલાવાના સુજટો છે, તે જાણીએ  
યુદ્ધમાં રમતજ કરી રહ્યા હોય નહીં! હવે સુજટોનું ઝુજવલ કહે છે. કેટલાક સુજટ (અસિ કે૦)  
તરવાર તેના એકજ ઘાણ કરી (કરિકુંજ કે૦) હાથીના કુંજસ્થલને (ઠિન્ન કે૦) ઠેદી નાખે છે-વિ-  
દારી નાખે છે. ત્યાં ઝદ્રક જાતિના હાથીના કુંજસ્થલમાંહે જે મોતીનો રાશિ હોય, તે તેમાંથી વે-  
રાઈ પડે છે, તે મોતીનો ગ્રહણ કરનાર અહીં કોણ હોય? ત્યાં કવિ સંજ્ઞાવના કરે છે કે, (વ્રહ્મરથવિ-  
હગ કે૦) વ્રહ્માના રથમાં હંસ પક્ષી જોડેલાં છે, તેના મુખને વિપે (ગ્રાસ ધાલે કે૦) ચણ ચુગાવે  
છે, માટેજ સુજટો તે હાથીના કુંજસ્થલને જાણે ઠેદતા હોય નહીં? એમ લાગે છે. એવા અઘીક  
સુજટ જે છે, તે બલે કરી એક ઘાણ હાથીના મસ્તકને વિદારી નાખે ॥ ૧૧ ॥ હવે સુજટોનો રણરસ  
વર્ણવે છે. (સઘ કે૦) તત્કાલનો ઉપન્યો જે (મધરસ કે૦) મદિરાનો રસ એટલે તત્કાલની ઝ-

પની મદિરામાં કેફ ઘણો હોય, તે પીતાં વેંતજ મન ઘૂર્ણિત થઈ જાય, વિગલ દશાને પામી જાય, માટે તત્કાલનો ઉપન્યો મદિરાસ અને ( અનવચ્ય કે० ) નિર્દૂષણ એવા કવિપદ્ય એટલે ગણ પ્રમુખના જાણ, પિંગલ તથા અલંકારના પાઠી જરત સદૃશ જે કવિઓ, તેનાં રચેલાં દગ્ધાદ્ધરાદિ દોષ રહિત એવાં પદ્ય જે કવિત, સવૈયા, કુરુલિયા પ્રમુખ તેનો ( જર કે० ) સમૂહ, તેણે કરી વંદિજન જે જાટ. ચારણાદિક, તે વિરુદાવલી વંશાવલી ઘોલી રહ્યા છે. તે સાંજલીને શત્રુની ફોજની યોજ જે ચિંતા તે પોતે મોજ ધરતા ન કરે, એટલે એ કેટલા છે ? અમે કેટલા ઢીણ ? અથવા એ ઘણા છે ! એમ રસિક એવા સુજટજન અધિક અજ્ઞિમાને ચડ્યા થકા (અરિફોજની કે०) શત્રુની ફોજની ( યોજ કે० ) રચે અમને એ મારી નાચે, એવી ચિંતા રાખ્યા વિના તેની અવગણના કરીને ( મોજ ધરી કે० ) પોતાના દિલની આનંદ ખુશ વચર્તીએ કરી ( ચમકજર કે० ) રોપને જરે એટલે સમૂહે અકસ્માત્ એટલે આગલી સામી ફોજવાલાને ગવેપણા નથી જે, એ ઘોડે પરિવારે આવીને અમારી સાથે વાધશે. તેવા અકસ્માતે ( ધમક દહ કે० ) ધમક દહને શીઘ્રપણે ધમકામાં ગુલાંટ માર્યાની પેઠે અથવા સિંહની પેરે પરાક્રમ ધરીને શત્રુની ફોજમાંહે ( ધસીયા કે० ) પેઠા એટલે માંહોમાંહે યુદ્ધ કરતા થયા, અર્થાત્ એકાએક સામાનો ફોજ સેલજેલ કરી દીધી ॥ ૧૨ ॥

વાલ વિકરાલ કરવાલ હત સુજટશિર, વેગ ઝળલિત રવિ રાહુ માને ॥

ધૂલી ધોરણી મિલિત ગગનગંગાકમલ, કોટિ અંતરિત રથ રહત ઠાને ॥ ચંગ ॥ ૧૩ ॥

અર્થ—હવે એ મહાયુદ્ધ થાય છે, એટલે ગજે ગજ, ઘોડે ઘોડા, રથે રથ અને પાલે પાલા, એમ સરચે સરચાં માંહોમાંહે વે સેન્ય યુદ્ધ કરતાં કોઈક સ્વમગ ધારણ કરનારો સુજટ તે

સામા ચમુગધારી સુજટને કહેવા લાગ્યો કે, હું તારા ઉપર આવ્યો હું, માટે ચવર રાચજે !  
 ંમ કહી લઘુલાઘવી કલાણ દક્ષિણ કરમાં ધ્રહણ કરેલી ( કરવાલ કે ) તરવાર, તેણે કરી  
 શત્રુના સ્કંધ ઉપર ધ્રહાર કરયો, તેણે કરી (હત કે ) હણાયેલું જે સુજટનું મસ્તક તે કેવું છે ? તો કે (વાલ  
 વિકરાલ કે ) વાલે કરી વિકરાલ ંટલે બિહામણું દેચાય છે, અર્થાત્ તેના મસ્તકમાં મોટા કેશપાશ તૂટા  
 થઈ ગણલા છે ંવું છે. તે જે વારે બેદાણું તે વારે તે સુજટ શૂરપણામાં હતો, તેથી તામસી ધ્રકૃતિના ધર્યાય  
 તેના મસ્તકમાં રહી ગયા છે, તેને યોગે ( વેગ ઉઠલિત કે ) વેગે કરી ઉતાવલથી ંચું ઉઠલવા  
 લાગ્યું. ત્યાં કવિ ઉત્પ્રેક્ષા કરે છે કે, સંગ્રામ આકરો થાય છે, તેમાં સુજટ વાહનાદિકના ધાદધ્રહા-  
 રથી રજનો સમૂહ ઉઢે છે, તે આકાશ શુધી ધહોંચ્યો છે, તેણે કરી આકાશ ઢાઈ ગયું છે, માટે સૂર્ય  
 ઢંકાઈ ગયેલો છે, તેથી દેચવામાં આવતો નથી, માટે ંમ લાગે છે જે, તે સુજટનું જે મસ્તક ંચું  
 તે કેશના યોગે કરી શ્યામ દેચાય છે, તેથી ધનુ વિનાનું ંકલું મસ્તક દેચીને “ રવિ રાહુ માને ”  
 (રવિ કે ) સૂર્ય તેણે તેને રાહુ કરી માન્યો, તેથી ધોતાના શત્રુને અકસ્માત સામો આવતો દેચી સૂર્યે  
 જય ધામીને જાણ્યું જે, રાહુ મુજને ધ્રસવા આવ્યો છે, તેથી ધોતાના રથ સહિત ત્યાંથી નાસીને ધૂલની  
 જે ધોરણી ંટલે સમૂહ તેને મલવે કરી ગગનગંગા જે આકાશગંગા તેનાં કમલો ધૂલે કરી ઢંકાઈ  
 ગયાં છે, તે સ્થાનક દેચીને ( કોટિ અંતરિત રથ રહત ઢાને કે ) તે ગગનગંગાનાં કમલનાં  
 કોતરમાં આવી સૂર્યનો રથ ઢાનો રહી ગયો, અથવા ક્રોધોગમે કમલ ધૂલનાં યોગથી ંકઠાં થયાં છે.  
 તેમાંહે જાણી ં સૂર્યનો રથ ઢાનો રહ્યો છે. અર્થાત્ સંગ્રામને યોગે જે ધૂલ ંમી છે, તેને યોગે સૂર્ય  
 આચ્છાદિત થયો છે, તે દેચાતો નથી, માટે કવિ ં ઉક્તિ કરી છે ॥ ૧૩ ॥

પની મદિરામાં કેફ ઘણો હોય, તે પીતાં વેતજ મન ઘર્ણિત થઈ જાય, વિગલ દશાને પામી જાય,  
 માટે તત્કાલનો ઉપન્યો મદિરાસ અને ( અનવચ્ચ કે૦ ) નિર્દોષણ એવા કવિપત્ર પટલે ગણ પ્રમુ-  
 खना जाण, पिंगल तथा अलंकारना पाठी जगत सहस्र जे कविछो, तेनां रचेझां दग्धाक्षरादि दोष  
 रहित एवां पद्य जे कवित. सवेया, कुंमलिया प्रमुख तेनो ( नर के० ) समूह, तेण करी वंदिजन  
 जे जाट. चारणादिक. ते विमदावली वंशावली खोजी गद्या ते. ते सांतलीने शत्रुनी फोजनी खोज  
 जे चिंता ते पोते मोज भरता न करे. पटले ए केटला ठे ? अमे केटला ठीए ? अथवा ए घणा  
 ठे ! एम रसिक एवा मुनटजन अधिक अतिमाने चड्या थका (अग्निफोजनी के०) शत्रुनी फोजनी  
 ( खोज के० ) रखे अमने ए मारी नाखे, एवी चिंता राग्या विना तेनी अवगणना करीने ( मोज  
 धरी के० ) पोताना दिलनी आनंद खुश बखतीए करी ( चमकनर के० ) रोपने तरे पटले समूहे  
 अकस्मात् पटले आगली सामी फोजवाजाने गवेपणा नथी जे, ए खोंडे परिवारे आवीने अमारी  
 साथे बाधशे. तेवा अकस्माते ( धमक दइ के० ) धमक दइने शीघ्रपणे धमकामां गुलांट माग्यानी  
 पेते अथवा सिंहनी पेरे पराक्रम धरीने शत्रुनी फोजमांहे ( धर्मीया के० ) पेवा पटले मांढोमांहे  
 युद्ध करता थया, अर्थात् एकाएक सामानी फोज सैलतेइ करी दोधी ॥ १२ ॥

વાલ વિકરાલ કરવાલ દત્ત મુનટશિર, વેગ ઝુલ્લિત રવિ ગદુ માને ॥

ધૂલી ધોરણી મિલિત ગગનગંગાકમલ, કોટિ અતરિત રથ રહત ઠાને ॥ ચંગ ॥ ૧૩ ॥

અર્થ—હવે એ મદાયુદ્ધ થાય તે, પટલે ગજે ગજ, ઘોડે ઘોડા, રથે રથ અને પાંસે પાસા.  
 એમ સરખે સરખાં માંદોમાંદે જે મૈન્ય યુદ્ધ કરનાં કોણક ચમગ ધારણ કરનારો મુનટ તે

ઝૂરિ રણતુર પૂરે ગયણ ગમ્ગમે, રથ સબલ શૂર ચકચૂર ઝાંજે ॥

વીર હક્કાય ગય હય પુલે ચિહું દિશે, જે હુવે શૂર તસ કોણ ગાંજે ॥ ચંગ ૦ ॥ ૧૫ ॥

અર્થ—હવે સુઝટોનું શૂરપણું વચાણે છે. ત્યાં સંગ્રામમાં (ઝૂરિ કે ૦) ઘણાં એવાં (રણતુર કે ૦) સંગ્રામનાં વાજિત્ર જે નગારાં, શરણાં, ઢોલ અને રણશિંગાં પ્રમુખ તેના શબ્દને (પૂરે કે ૦) સમૂદ્ધે કરીને (ગયણ કે ૦) આકાશ તે (ગમ્ગડે કે ૦) ગર્જાવ કરી રહું છે. (સબલ શૂર કે ૦) બલે કરી લહિત એવા શૂરવીર સુઝટો તે સામા શત્રુના જે રથ તેને એક સુષ્ટિના પ્રહારે કરી (ચકચૂર ઝાંજે કે ૦) ઝાંગીને ચકચૂર કરી નાખે છે. એવું બલ ફેરવતા તથા મનમાં સિંહથી પણ અધિક બલનું અજિમાન ધરતા થકા યુદ્ધ કરે છે. વઢી (વીર હક્કાય કે ૦) વીર હક્કારથા થકા એટલે વીર વીરને હાક મારતા થકા અર્થાત્ એક શૂરવીર છે, તે બીજા શૂરવીરને સિંહનાદે કરી હક્કારે છે, પોતાના સમોવનીયાને મોટા શબ્દે કરી કહે છે કે, મારી સામો આવ, એમ બોલાવે છે. એવો પ્રચંદ શબ્દ સાંઝલીને (ગય હય પુલે ચિહું દિશે કે ૦) ધોળા અને હાથી ચારે દિશાએ ચીશ પામતા થકા નાઠા જાય છે. હવે એવા બલિષ્ઠ યોદ્ધા સંગ્રામ કરે, પણ કોઈ પાઠા પગ દેતા નથી. જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે કે, (જે હવે શૂર કે ૦) જે શૂરવીર થઈ મરણ અંગીકાર કરીને સંગ્રામમાં પ્રવેશ કરે (તસ કોણ ગાંજે કે ૦) તેને કોણ ગંજાવી શકે ? એટલે જે મરણનો જય રાખતો હોય, તે તો ગંજાય, પરંતુ જેના ચિત્તની સ્થિરતા નિશ્ચલ છે, તેની ઉપર ગમે તેટલી શત્રુનાં શસ્ત્રની શ્રેણી પડે, તોપણ તેથી તે ગંજાઈને ઝાંગી જાય નહીં ॥ ૧૫ ॥

તેહ સ્વીણમાં હુઈ રણમહી ધોરતર, રુધિર કર્દમ ઝરી અંતપુરી ॥



કેડ જટ જાર પરિ સીસ પરિહાર કરી, રણસિક અધિક જુઠે કવંચે ॥

પૂર્ણ સંકેત હિતહેત જય જય રવે, નૃત્ય મનુ કરત સંગીતવદે ॥ ચંગ ૦ ॥ ૧૪ ॥

અર્થ—વઠી સુજટની શ્રેણીમાંહે જુઠતા થકા કેડક સુજટનાં મસ્તકો ઠેઢાઈ ગયાં છે. તે વારે તે સુજટોનાં એકલાં ધમજ માત્ર યુદ્ધ કરે છે, તેની ઠપર કવિ ઉત્પ્રેક્ષા કરે છે કે, (કેડ જટ કે૦) કોડક સુજટ યુદ્ધ કરતાં કરતાં વિચાર્યું જે. પોતાની પાસે જાર હોય, તો જુલું મને યુદ્ધ ન થાય એવું મનમાં ધારીને (જાર પરિ સીસ પરિહાર કરી કે૦) પોતાના મસ્તકને જારની પરે જાળીને તેને વેગલું મેલ્યું છે. કારણ કે દુલ્લું અશર્થી યુદ્ધ અવલ રીતે ગાય, માટે મસ્તકનો પરિહાર કરી પઠી (રણસિક કે૦) રણને વિષે રનિક થયો થકો (કવંચે કે૦) મસ્તક વિનાના થઈ કરીને (અધિક જુઠે કે૦) ઘણો ઘણો જુઠે છે. હવે તે ધમ જે છે, તે હાથમાં ઘરગ લઈ જુઠે છે, તેની ઉત્પ્રેક્ષા કરે છે. તે પૃથી રીતે કે. જાણીય તે મજટો યુદ્ધ કરવાને નાવધાન ગયા હતા. તે વારે એવો કાંઈ સંકેત કર્યો હતો જે. જરૂને જીતવો, અથવા પોતાના જીવના ઠેહ કરવો, અથવા લાભોગમે માણસોનો સંહાર કરવો. તે (પૂર્ણ સંકેત કે૦) મારેન પૂર્ણ થયો જાણીને તેના (હિત-હેત કે૦) હિતના કારણ થકી (જય જય રવે કે૦) જય જય શરૂ કરી ધમ જુઠે છે. હવે ધમ જુઠે છે, ત્યાં કવિ કહે છે કે. હું એમ માનું છું જે, જ ધમ જુઠાનું નથી, પરંતુ મગામ કરી પોતે જય-પણ પામ્યું, તેને અર્થે જય જય રવે કરી (નૃત્ય મનુ કરત સંગીતવદે કે૦) જાણીય હવેજરે સંગી-તવદ્ધ નાટકજ કરતું હોય ? ॥ ૧૪ ॥

पोताना सुजटोने देखीने अजितसेन राजा पोते स्वारी करी युद्ध करवा सावधान थइने तेमने उठवे एटवे पाठा युद्ध करवा सावधान करे—हिम्मत आपे जे, जागो मां, हवे हुं आगेवान थाउं तुं, तमे कशी वाते चिंता करो नहीं, हमणां शत्रुना सैन्यने दशे दिशाए नसामी देशुं. एवी रीते जागतां थकां तमारी अने अमारी आवरु केम रहेशे? माटे हे सुजटो! (नाम मुज राखवो के०) मारे नाम राखवुं ठे, तेथी तमारुं पण नाम रहेशे जे, फलाणा सुजट हता, तेणे पोताना स्वामीनी आवी जीत करी देखामी, ते माटे तमे तमारुं फरीथी जोर देखामो. (विमल सुजट कुल के०) हे निर्मल कुलना उपन्या सुजटो! तमे द्वात्रीना (तेज ताजा के०) तेजे करी ताजा (हो के०) थाउं, पाठा पग म नरो, एम सुजटोने कही सन्नद्धवद्ध करी फरीलरवाने तैयार करथा ॥ १७ ॥

तेह इम बुजतो सैन्य सजी जुजतो, वींटीयो ऊत्ति सय सात राणे ॥

तेवदे नृपति! अजिमान त्यजी हजीय तुं, प्रणमी श्रीपालहित एह जाणे चंग० १८

मानधन जास माने न ते हितवचन, तेहशुं जूजतो नविय थाके ॥

बांधीयो पामी करी तेह सत यस जटे, हुउं श्रीपालजश प्रगट वाके ॥ चंग० ॥ १९ ॥

अर्थ—( तेह के० ) ते अजितसेन राजा पोताना सुजटने ( इम बुजतो के० ) एवी रीते जणावतो थको सज्ज थइ श्रीपालना सैन्य साथे जुजतो थको सैन्यने विलोकवा लाग्यो, ते जोइ सातसें राणा लरवा आव्या. तेनी सामे तेओए युद्ध करतां तेना सुजटोने दूर करी ( ऊत्ति के० ) ऊटिति—तत्काळ अजितसेन राजाने चारे तरफ घेरो करी वींटी लीधो, अने पढी ते राणा कहेवा लाग्या के, हे नृपति! हजी सुधी तारुं कांइ गयुं नथी, माटे तुं अजिमान ठाम, अहंकार राखवो

प्रीती हुइ पूर्ण प्रेत व्यंतरतणा देवने, सुजटने होश न विरही अधूरी ॥ चंग० ॥ १६ ॥

अर्थ—एम् संग्राम करतां थकां ( तेह के० ) ते ( रणमही के० ) संग्राम करवानी जूमिका ( खिणमां के० ) कणवारमां ( घोरतर के० ) अत्यंत वीहामणी एटले महानयंक अइ रही. त्यां जे सुजटो तथा हाथी अने अश्व प्रमुख मरण पाव्या, तेना ( रुधिर कईम जरी के० ) रुधिरना कादवे करीने जराणी थकी साक्षात् जाणीए ( अंतपुरी के० ) यम राजानी पुरीज होय नहीं ? एवी थइ, एटले ते दिवसे अगणित सुजट प्रमुख यमने धर पढ़ाव्या. लोकमां एवी कहैवन ठेके. यमने कोइ दिवसे तृप्ति यती नथी, पण जाणीए ठीए जे, ते दिवसे तो ते नृत थयो हजे ! बळी युद्ध जोवाना अजिलापी जे व्यंतर निकायना देवता, ते पण अनेक सुजटो मरण पाव्या देखीने प्रेमे करी सहित प्रीतिवंत थया. एटले हर्षतर संतुष्ट थया, अने बहु दलवाजा सुजटोए पण प्रथम संग्रामनी आद्यमां जे विचारयुं हंतुं के, राजानी जूमि भाइए ठीए, तेने मांटे मारामां आवी युद्धनी कला छे. ते हुं लमाइमां करी देखाहीश, ते ते प्रमाणे ते ते सुजटोए तेवी तेवी कलाए करी युद्ध करयुं, तेथी त्यां कोइ पण सुजटने लमाइ करवानी होश अधूरी रही नहीं ॥ १६ ॥

देखी श्रीपाल जट नांजीयुं मन्य निज, उठवे तव अजितमन राजा ॥

नाम मुज राखयो जार करी दाखयो हो सुजट विमल कुल नेज नाजा ॥ चंग० ॥ १७ ॥

अर्थ—एम् नांदोमांटे युद्ध थनां पोताना मन्यने श्रीपालना सुजटे ( नांजीयुं के० ) न-  
साकयुं. एवं देखीने एटले महाबलिष्ठ पराक्रमी एवा श्रीपालना सुजटे शय्ये करी घणा हत प्रहृत  
करया, तेथी कायर थयेला, निवेस थयेला, मरणथी बीक पासता, पात्रा पग देता, नासता एवा

गल आणी मूक्यो त्यां ते बिलखो थयो थको नीची दृष्टि करी रह्यो. एवो तेने देखीने श्रीपाल  
 राजाने तत्काळ दया आवी, ने वळी विचारयुं जे, आ मारो काको ठे, ते मारी आगल बांध्यो  
 पड्यो रहे, ते उचित कहेवाय नहीं, माटे एने ठोमी मूकवो उचित ठे. एम चिंतवीने तेने तरतज  
 ठोमाव्यो, अने श्रीपाल कहेवा लाग्यो के, हे तातजी ! तमे तमारी पोतानी जे जूमि ठे, तेने सुखे  
 जोगवो, अने लगार मात्र तमारा चित्तमां खेद करशो मां. एवी रीते श्रीपाल राजाए अजितसेन  
 राजाने मधुर एटले मीठी वाणीए कहुं ॥ २० ॥ ए चोथा खंरुने विषे जळी एवी चोथी ढास  
 पूरी थइ, ए संपूर्ण कमखानी देशी ठे. जे प्राणी ए नव पदनो रुनो यश गाय, अथवा श्रीयशो-  
 विजय गणि कहे ठे के, ए नव पदने जे रुमी रीते गाय, ते प्राणी ( शुद्धदेशी के ) विशुद्ध निर्मल  
 देश्यानो धणी थइने सर्व ऋद्धि पामे ॥ २१ ॥

॥ दोहा ॥

अजितसेन चिंते कन्युं, अविमास्युं में काज ॥

वचन ने मान्युं दूतनुं, तो न रही निज लाज ॥ १ ॥

आप शक्ति जाणे नहीं, करे सबलशुं जुळ ॥

सुहित वचन माने नहीं, आपे पमे अबुळ ॥ २ ॥

किहां? वृद्धपणे हुं सदा, परजोह करतो पाव ॥

किहां? बालपण ए सदा, परउपकार स्वचाव ॥ ३ ॥

गोत्रजोहे कीरति नहीं, राजजोहे नवि नीति ॥

युक्त नथी, पूर्वे पण अहंकारथी घणा राजाजनां राज्य गयां ठे, माटे अमारुं वचन मानी आवीने श्रीपाल राजानां चरणकमल प्रत्ये प्रणाम कर. ( एह के० ) ए श्रीपाल राजा केवो ठे ? तो के ( हित जाणे के० ) हितनो जाण ठे, माटे प्रणमीश, तो तारा गुन्हा सर्व बक्षीश करशे ॥ १८ ॥ एवां वचन राणाओए कलां, पण अजितसेनना चित्तमां नरमाश आवी नहों, केमके ( जास के० ) जेने ( मानधन के० ) अहंकाररूप धन ठे, ते पोताना हितनां वचन माने नहीं. तेम अजितसेन पण ते राणाओनां वचननी अवगणना करतो अनिमाने पूरित थको मनमां विशेष क्रोध धरतो ( तेहशुं के० ) ते सातसें राणाओनी साथे युद्ध करतो कोइ गीते थाकतो नथी. मनमां विचारे ठे जे, मारा सुन्नटो बलहीन थया, तो शुं थयुं ! पण मारुं बल तो क्यांय गयुं नथी, एम धारी युद्ध करे ठे. ते युद्ध करतां ते राणाओए हार्थीनी सुंद जाली दंतूशल उपर पग दइ अजितसेननो पग जाली हार्थीना होदा उपरथी पामी करीने मुसके टाट बांधी लीधो. ते वारे श्रीपाल राजानो यश ( प्रगट वाके के० ) प्रगट शब्दे थयो श्रीपाल राजा जीत्यो. सैन्यमां श्रीपालनी दुहाइ फरी जे हवे युद्ध करशो नहीं. ते वारे अजितसेननी सेना पण बिलखी अइ ॥ १९ ॥

पाय श्रीपालने आणीयां तेह नृप, तेणे गोमावीयां उचित जाणी ॥

जमिसुख जोगवो तात ! मत खेद करो, बढ़त श्रीपाल इम मधुर वाणी ॥ चंग ॥ २० ॥

खंम चोथे हुइ ढाल चोथी जली, पूर्ण कमखातणी एह देशी ॥

जेह गावे सुजश एम नव पदतणां, ते लहे ऋद्धि सवि शुद्धलेशी ॥ चंग ॥ २१ ॥

अर्थ—परी ते बांधला अजितसेन राजाने लइने राणाओए श्रीपाल राजाना पग आ-

ते कुलघर गुणगणतणुं, ते टाळे सवि दंद ॥ ७ ॥

ते आकर्षण सिद्धिनुं, जवनिःकर्षण तेह ॥

ते कषायगिरिजेदपवि, नोकषाय दवमेह ॥ ८ ॥

अर्थ—जे कोइ पण जलो माणस न करे, तेवुं निष्ठुर एटले हीणुं पाप में अजाणमूर्ख ठेते कठोर परिणामे दुर्ध्याने करी कखुं, ते माटे एवां बहु पापनो करनारो जे हुं, तेने नरकनी गति विना बीजुं क्यांय रहेवानुं ठेकाणुं नथी ॥ ५ ॥ एवा मारा सरखा घणां पाप करनारने पण उद्धरवाने हाथ दीए ठे, एवी पण एक श्रीजिनराजनी उपदेशेली शुद्ध निर्मल प्रवज्जा एटले चारित्र, तेज एक समर्थ ठे. के जेथी नरके जवानु बंध थाय ठे ॥ ६ ॥ ते चारित्र केवुं ठे? तो के दुःखरूप वल्लीना वनने नाश करवा माटे (दहन के) अग्नि समान ठे, वळी ते चारित्र (शिव के) निरुपद्रव स्थानक जे मोक्ष, तेना सुखरूप वृक्षना (कंद के) मूल समान ठे, गुणना गण जे समूह, तेने रहेवानुं कुलघर ठे, वळी ते चारित्र सर्व जगत्त्रयनां दंद एटले आपदानुं टालणहार ठे ॥ ७ ॥ वळी ते चारित्र सिद्धनुं आकर्षण ठे एटले सिद्धपदने खेंचे ठे, कारण के चारित्रीयो सातमे आठमे गुणठाणे रह्यो थको विशुद्ध, विशुद्धतर, विशुद्धतम एवा आत्माना अध्यवसायने योगे बंध, उदय, उदीरणा अने सत्तानी कर्मप्रकृति ठेदीने नवमे गुणठाणे क्षपकश्रेणी मांकी घनघाती चार कर्म क्षय करी तेरमे गुणठाणे केवलज्ञान पामी सिद्धि वरे, तेमां कोइ चारित्रीयो अंतर्मुहूर्त्तमां मोक्षे जाय, कोइ आयुःकर्मनी यावत्प्रमाण पूर्ति करी मोक्षे जाय, माटे चारित्र ते सिद्धनुं आकर्षण ठे, वळी तेज चारित्र जव जे संसार तेने निःकर्षण एटले दूर करनार ठे, वळी ते चारित्र क्रोध, मान,

बालजोह सद्गति नहीं, ए त्रणे मुज जीति ॥ ४ ॥

अर्थ—हवे अजितसेन राजा चिंतवे ठे के, में अविमास्युं एटले अणविचास्युं कारज करयुं. प्रथमथीज दूतनुं वचन मान्युं नहीं, तो मारी लाज रही नहीं ॥ १ ॥ जे प्राणी पोतानी शक्ति जाणतो नथी, अने बलवंत साथे युद्ध मांडे ठे, अने सुहितवचन ते रुमुं हितनुं वचन अथवा जला हितचिंतक बडेरा पुरुषोनुं वचन माने नहीं, ते अवुज प्राणी पोते पाठो पडे ॥ २ ॥ जुओ के क्यां तो हुं वृद्धपणे सदा सर्वदा परद्रोहरूप पापनो करनारो ? अने क्यां ए श्रीपाल के जे बालपणार्थीज सदा सर्वदा परउपकारनो स्वजाव राखे ठे ? माटे मारा वृद्धपणाने धिक्कार ठे ! अने धन्य ठे ए श्रीपालना बालपणाने ! के जे हजी लगण पण मने कहे ठे के, हे पिताजी ! भूमिसुख जोगवो, अने खेद म करो ॥ ३ ॥ बळीशास्त्रमां कहुं ठे के, जे गोत्रद्रोह करे. तेनी कीर्ति न होय, अने जे राजद्रोह करे, तेणे न्याय उल्लंघ्यो, माटे एनीति नहीं, तथा बालद्रोह करवाथी सद्गति पामे नहीं, माठी गति ए जाय, ए त्रणे अकार्य करयां ठे, तेनी मुजने (जीति के०) वोक ठे ॥ ४ ॥

को न करे ते-में कन्युं, पातक निठुर निजाण ॥

नहीं बीजुं बहुपापने, नरक विना मुज ठाण ॥ ५ ॥

एवा पण बहु पापने, उद्धरवा दीए हत्य ॥

प्रब्रज्जा जिनराजनी, ठे इक शुद्ध समत्य ॥ ६ ॥

ते दुःखवल्लीवनदहन, ते शिवसुखतरुकंद ॥



ગયો. તે વારે ઉપશમ સમકિતાદિક ઉત્તમ જાવનો પોષ થયો, એટલે ઉપશમ સમકિતે ઔપશમિક  
 જાવ થાય, અને દ્વાયોપશમ સમકિતે દ્વાયોપશમિક જાવ થાય, તથા દ્વાયિક સમકિતે દ્વાયિક  
 જાવ થાય. એ ત્રણ સમકિતમાંહેલું જે સમકિત ઉપજે, તે જાવનો પોષ થાય. તે અહીં અજિત-  
 સેન રાજાને અંતર્ગત જાવનો પોષ થયો, તેથી વૈરાગ્યવંત થયો ॥ એ ॥ એમ અજિતસેનને સંસારને  
 અનિત્ય જાવે ચિંતવન કરતાં ઘણી પાપની સ્થિતિઓ જ્ઞેદાણી. તે વારે કર્મે ( વિવર કે ૦ ) માર્ગ  
 દીધો, એટલે આકરાં કર્મ હતાં, તે શિથિલ થયાં, અનાદિ મિથ્યાત્વ મટ્યું, તે વારે આત્માના  
 અધ્યવસાય જે પૂર્વે ક્યારે એવા ન થયા હતા, તે થયા, તેથી સમકિતની રોધક અશુભ કર્મપ્રકૃતિ  
 બંધથી ટલી, ચોથું અવિરતિ સમ્યગ્દૃષ્ટિ ગુણઠાણું પામ્યા. તે સમકિત પામતે જાતિસ્મરણજ્ઞાન  
 ઉપન્યું, તેને યોગે પોતાનો પાઠલો જવ દીધો, તે પાઠલો જવ દેખતાં જ વઢી જવજય વિશેષ ઉત્પન્ન્યો,  
 તે વારે વઢી આત્માના વિશુદ્ધ અધ્યવસાયને બલવત્તરપણે અપ્રત્યાશ્યાની કષાયની ચોકમીનો બંધ  
 ગયે થકે ઠંઠું ગુણઠાણું આવ્યું, તે વારે અજિતસેન રાજાએ ( રંગે કે ૦ ) હર્ષે કરી ચરિત્ર લીધું, અને  
 ઠઠા સાતમા ગુણઠાણાના અધિકારી થયા ॥ ૧૮ ॥

॥ ઢાલ પાંચમી ॥

॥ થારે માથે પચરગી પાગ, સોનારો હોગલો ॥ મારુજી ॥ એ દેશી ॥

હુડે ચારિત્ર જુત્તો સમિતિ ને ગુત્તો ॥

વિશ્વનો તારુજી, શ્રીપાલ તે દેસી સુગુણ ગવેષી મોહીયો ॥ વારુજી ॥

પ્રણમે પરિવાર જક્તિ ઉદારે ॥ વિશ્વનો ॥

माया अने लोचरूप कषायना जे ( गिरि के ) पर्वत ठे, तेनुं जेदन करवाने ( पवि के ) वज्र समान  
ठे, तेमज वळी ते चारित्र हास्यादिक नव नोकषायरूप ( द्रव के ) दावानल, तेने उपशमाववाने  
( मेह के ) मेघ समान ठे ॥ ७ ॥

प्रवज्जा गुण इम ग्रहे, देखे जवजलदोष ॥

मोहमहामद मिट गयो. हुज जावनो पोष ॥ ८ ॥

जेदाणी बहु पापश्रिति, कर्मे विवरज दीध ॥

पूरव जव तस सांजन्वो, रंगे चारित्र लीध ॥ १० ॥

अर्थ—एम ते अजितसेन राजा प्रवज्याना गुण ग्रहण करे ठे, एटले चारित्र ए प्रकारना  
गुणनुं कर्ता ठे, ते विचार करतां करतां ज्ञान, दर्शन अने चारित्ररूप गुण ग्रहण करतो केवल  
जवजल जे संसारसमुद्र, तेनो जे दोष तेने देखे ठे, कारण के जेमां गुण होय, तो तेना गुणनीज  
गवेषणा थाय ठे, पण तेनी दृष्टिए अवगुण जोवामां आवे नही, तेम चारित्रमां गुणज ठे, माटे  
गुण दीठा, तेना गुण ग्रहण कन्या, तेथी विचारुं जे, आत्मा ज्यां लगण चारित्र सहित थयो  
नथी, त्यां लगण संसारविटवना ठे, ए आत्मानो दोष ठे, तेनेज देखे ठे, अने चिंतवन करे ठे जे,  
आत्माने अनादि मोह ठे, ते संसारमां जमाडे ठे, ज्यांनुधी समक्रिन्मोहनी, मिश्रमोहनी अने  
मिथ्यात्वमोहनी तथा अनंतानुबंधी कषायनी चोकनी, ए सात प्रकृतिनो क्षयोपशम नथी थयो,  
त्यांनुधी ते आत्मा मिथ्यात्व गुणठाणे ठे. एवी रीते ए अजितसेनने चारित्र गुण ग्रहणे करी सात  
प्रकृतिनो उपशम थाते क्षायिक परिणाम वर्तवाना जावथकी मोहरूप महामद जे हतो, ते मटी

ગયો. તે વારે ઉપશમ સમકિતાદિક ઉત્તમ જાવનો પોષ થયો, એટલે ઉપશમ સમકિતે ઔપશમિક  
 જાવ થાય, અને દ્વાયોપશમ સમકિતે દ્વાયોપશમિક જાવ થાય, તથા દ્વાયિક સમકિતે દ્વાયિક  
 જાવ થાય. એ ત્રણ સમકિતમાંહેલું જે સમકિત ઉપજે, તે જાવનો પોષ થાય. તે અહીં અજિત-  
 સેન રાજાને અંતર્ગત જાવનો પોષ થયો, તેથી વૈરાગ્યવંત થયો ॥ ૯ ॥ એમ અજિતસેનને સંસારને  
 અનિત્ય જાવે ચિંતવન કરતાં ઘણી પાપની સ્થિતિઓ જોવાળી. તે વારે કર્મે ( વિવર કે ૦ ) માર્ગ  
 દીધો, એટલે આકરાં કર્મ હતાં, તે શિથિલ થયાં, અનાદિ મિથ્યાત્વ મટ્યું, તે વારે આત્માના  
 અધ્યવસાય જે પૂર્વે ક્યારે એવા ન થયા હતા. તે થયા, તેથી સમકિતની રોધક અશુભ કર્મપ્રકૃતિ  
 બંધથી ટલી, ચોથું અવિરતિ સમ્યગ્દૃષ્ટિ ગુણઠાણું પામ્યા. તે સમકિત પામતે જાતિસ્મરણજ્ઞાન  
 ઉપન્યું, તેને યોગે પોતાનો પાઠલો જવ દીધો, તે પાઠલો જવ દેખતાં જ વઢી જવજય વિશેષ ઉત્પન્ન્યો,  
 તે વારે વઢી આત્માના વિશુદ્ધ અધ્યવસાયને બલવત્તરપણે અપ્રત્યાઘ્યાની કષાયની ચોકમીનો બંધ  
 ગયે અને ઠંડું ગુણઠાણું આવ્યું, તે વારે અજિતસેન રાજાએ ( રંગે કે ૦ ) હર્ષે કરી ચરિત્ર લીધું, અને  
 ઠઠા સાતમા ગુણઠાણાના અધિકારી થયા ॥ ૧૦ ॥

॥ ઢાલ પાંચમી ॥

॥ થારે માથે પચરંગી પાગ, સોનારો હોગલો ॥ મારુજી ॥ ૯ દેશી ॥

હુડે ચારિત્ર જુતો સમિતિ ને ગુતો ॥

વિશ્વનો તારુજી, શ્રીપાલ તે દેખી સુગુણ ગવેષી મોહીયો ॥ વારુજી ॥

પ્રણમે પરિવાર જક્તિ ઉદારે ॥ વિશ્વનો ॥

કહે તુજ ગુણ યુળીએ પાતક હળીએ આપણાં ॥ વારુજી ॥ ૧ ॥

અર્થ—હવે પાંચ સમિતિ અને ત્રણ ગુણિ એવં આઠ પ્રવચન માતા, તેણે કરી (જુતો કે૦) યુક્ત ચારિત્રવાળા. ( વિશ્વ કે૦ ) જગત્ત્રયને તારવા સમર્થ એવા સર્વ સાવધ યોગ વ્યાપારથી વિમુક્ત થયેલા અજિતસેન રાજર્ષિને દેહીને જલા ગુણોની ગવેષણાનો કરનારો એવો શ્રીપાલ રાજા તેમની ઉપર મોહ્યો થકો પોતાના પરિવાર સહિત પાંચ અજિગમ સાચવીને તે મુનિના ચરણરજે જાલસ્થલ લગાડીને ( પ્રણમે કે૦ ) પ્રણામ કરે છે, ઉદાર જક્ષિએ કરીને સ્તવના કરે છે, ને કહે છે કે, હે પ્રજુ ! તમારા સાધુપણાના ગુણને ( યુળીએ કે૦ ) સ્તવીને પાતક હળીએ, એટલે અમારાં જવોજવનાં સંચેલાં જે પાપ, તેને હળીએ એટલે દૂર કરીએ ॥ ૧ ॥

ઉપશમઅસિધારે ક્રોધને મારે ॥વિ॥ તુ મદ્વવજ્જે મદ્ગિરિ જજ્જે મોટકા ॥વા॥  
માયાવિષવેલી મૂલ્લ જખેમી ॥વિ॥ તેં અજ્જવકીલે સહજ સલીલે સામટી ॥વા॥૧॥  
મૂર્છાજલ જરીયો ગહનગુહરિયો ॥વિ॥ તેં તરીયો દરિયો મુક્તિતરી શું લોખનો ॥વા॥  
એ ચાર કષાયા જવતરુપાયા ॥વિ॥ વહુ જેદે સ્વેદે સહિત નિકંદી તું જયો ॥વા॥૨॥

અર્થ—હવે શ્રીપાલ સ્તવના કરે છે કે, હે મુનીશ્વર ! રાગ દ્વેષ એ વેને એકરણે આણવા તેને ઉપશમ ગુણ કહીએ, તે ઉપશમરૂપ ( આસિધારે કે૦ ) તરવારની ધારાએ કરીને ક્રોધરૂપ શત્રુને તમે માર્યો, માટે તમે ક્રોધ રહિત થયા નો, તેથી શમતામય ઠો, વળી માનત્યાગેન માર્દવમ્ એટલે માનવે જાવે કરીને માર્દવ ગુણ ઉપજે છે, તે માર્દવ જે કોમલતા તડુપ વજ્ર એટલે સર્વ શસ્ત્રોમાં ઉત્તમ એવું ઇંદ્રનું આયુધ તે અત્યંત આકરું છે, તેણે કરીને ( મદગિરિ જજ્જે મોટકા કે૦ ) મોટા

એવા જે મદરુપ પર્વત, તેનાં જે આઠ શિખર છે, તે જ્યાંસુધી આમાં આવે, ત્યાંસુધી સ્તબ્ધપણે કોઈ  
 પણ વિનય વિવેક ન આવે, તેને તમે જડ્ડે એટલે જાંજી નાખ્યા, માટે તમે અહંકાર રહિત થયા  
 ઠો. વઢી ( માયાવિષવેલી કે० ) માયા જે કપટ તેહીજ વિષવેલી. તે કેવી છે ? તો કે સાધુપણામાં  
 તપ પ્રમુખને પણ સ્ત્રીવેદની દેવાવાલી છે, એવી દુઃખદાયી જાણીને તેને તમે ( અજ્ઞવકીલે કે० )  
 માયાના ત્યાગથી આર્જત જે સરલતા તદ્રુપ લીલાઈ કરીને ( સહજ સલીલે કે० ) સહજે મહેનત  
 વિના લીલાઈ કરી સહિત ( સામટી કે० ) એકઠી કરીને જમ મૂલથી ઉલ્લેખીને નાખી દીધી એવા  
 ઠો ॥ ૨ ॥ વઢી પરિગ્રહની ઉપર વાંઠા જે ઇચ્છા તેને મૂર્છા કહીએ. તે મૂર્છારૂપ જલે કરીને જરયો,  
 અને ( ગહન કે० ) ઊંઘો ( ગુહરિયો કે० ) જેનો પાર પામીએ નહીં, એટલે કષાયવંત સામાન્ય  
 પુરુષ તેનો પાર પામી શકે નહીં, તે અજ્ઞવ્યને અનાદિ અનંત છે, અને જ્ઞવ્યને અનાદિ સાંત છે.  
 એવો ( લોજનો કે० ) લોજ કષાયનો ( દરિયો કે० ) સમુદ્ર, તે મૂર્છારૂપ પાણીએ જરેલો છે, તેને ( તેં  
 કે० ) તમે ( મુક્તિતરીશું કે० ) મુક્તિ જે નિર્લોજતારૂપ ગુણ તદ્રુપ તરી એટલે વહાણ કહીએ, તેણે  
 કરીને ( તરીયો કે० ) તણ્યો, એટલે તરીને પાર પામ્યા, એતાવતા તમે નિર્લોજી થયા ઠો. એ ઉક્ત,  
 ક્રોધ, માન, માયા અને લોજ મલી ચાર કષાય જે છે, તે કેવા છે ? તો કે ચાર ગતિને વિષે જે  
 સંસરણું, તેને સંસાર કહીએ. તેજ ( કષ કે० ) સંસાર તેનો છે ( આય કે० ) લાજ જેને વિષે, તેને  
 કષાય કહીએ, માટે એ ચાર કષાય તે ( જવ કે० ) સંસાર તદ્રુપ ( તરુ કે० ) વૃદ્ધ એટલે સંસારરૂપ  
 વૃદ્ધ તેના પાયા છે, કેમકે જ્યાંસુધી એ કષાય છે. ત્યાંસુધી એ સંસાર છે, જવતરુના પાયા છે, તે  
 ચાર કષાયના અનંતાનુ બધી આદિક ઘણા જોદો છે, અને ઘણા લેદના દેનારા છે, તે લેદાદિક  
 દોષ સહિત ચારે કષાયને ( નિકંદી કે० ) નિકંદન કરી નાખ્યા, માટે ( તું જયો કે० ) તમે જય-  
 વંતા વર્તો. અર્થાત્ કષાયને કંદ જે મૂલ તે સહિત કાઢવાને તમે સમર્થ થયા ઠો ॥ ૩ ॥

कंदर्पे दर्पे सवि सुर जीत्या ॥ वि० ॥

ते तेन एक धक्के विक्रम पक्के मोमीयो ॥ वा० ॥

हरिनादे जाजे गज नवि गाजे ॥ वि० ॥

अष्टापद आगल ते पण बागल सारिखो ॥ वा० ॥ ४ ।

अर्थ—वली हे स्वामिन् ! तमे केवा ठो ? तो के सर्व जगतमां सुर असुरादिकमां पण कंदर्प महाबलवान् हे. जे कंदर्पे पोताना बलने ( दर्पे के० ) अहंकार जे उन्माद तेणे करीने इंद्र चंद्र, नागेंद्र, हरि, हर, ब्रह्मादिक ( सवि सुर जीत्या के० ) सर्वे देवताने जीत्या ठे, परंतु देवतामांहे कोइए कंदर्पने जीत्यो नथी, अर्थात् सर्व स्वानुकूल चेष्टावंत कीधा, एवो सर्वोत्तम बलिष्ठ जे कंदर्प, तेने तमे तमारा ( विक्रम पक्के के० ) पंक्तिवीथींझासरूप परिपक्व बल पराक्रम स्वरूपाज्जिरमणरूप ध्यानना एक धक्काए मरमी नाख्यो—हेलामां मोमी नाख्यो, अर्थात् अध्यात्ममार्गीने काम जीतवो दुर्लभ नथी. अथवा तमारा पराक्रमने परिपाकपणे एटले चोथा व्रतना नवकोटि पञ्चस्काणने करवे करीने ( तेन एक धक्के के० ) तमे एक धक्कामांज एटले घणा काल अज्यास करवो न पड्यो, मात्र एक धक्कामांज ते कंदर्पने मोमी नाख्यो,—दूर करी नाख्यो. हवे ए उक्त अर्थ दृष्टांते करीने दृढ करे ठे. सर्व तिर्यचोमांहे सिंह बलिष्ठ ठे, केमके जो पण मद सहित गर्जारव करता एवा सहस्रगमे हाथीओनी घटा मल्लेली होय, तोपण एक ( हरिनादे के० ) सिंहने नादे एटले शब्द करवे करीने ते गजनी श्रेणी गाजे नहीं एटले गर्जारव करी शके नहीं. सिंहनो शब्द सांनली सर्वे गजो दश दिशाने विपे जागी जाय, पण कोइ उजो रहे नहीं. एवो बलिष्ठ सिंह ठे, ते पण अष्टापद

नामे जनावरनि आगल ( ठागल के० ) बोकमा जेवो थइ जाय, अर्थात् सर्व जनावरोमां ठाग नि-  
र्बल कहेवाय ठे, तेनी सरखो थई जाय, तेम हे मुनीश्वर ! ते कंदर्पे सर्वने जीत्या, पण कंदर्पने  
जीतनार ते तमेज एकला थया, माटे तमे निर्विषयी थया ठो ॥ ४ ॥

रति अरति निवारी जय पण ज्ञारी ॥ वि० ॥

तें मन नवि धरीया तेहज मरीया तुजथी ॥ वा० ॥

तें तजीय दुगंठा शीतुज वंठा ॥ वि० ॥

तें पुग्गल अप्पा बिहुं परखे अप्पा लक्षणे ॥ वा० ॥ ५ ॥

अर्थ—हवे रति आदिक नोकशाय जे ठे, ए पण कषायनाज वधारनाराज ठे, ते माटे  
हे स्वामिन् ! रति जे कोइ मान पूजादि सत्कार करे, ते वारे शाता वेदनी पडे ते, अने अरति ते  
अपमान, तिरस्कार, उपसर्गादिक उपजे, ते वारे अशाता वेदवी पडे ते, ए वे शाता अशातारुप  
जे रति अने अरति ठे, तेने तमे नीवारी, अने वळी इहलोक जय, परलोक जय इत्यादिक सात जे  
ज्ञारे जय ठे, ते पण हे मुनीश्वर ! तसे मनने विषे धरयाज नहीं, एटले ए सात जयने तो तमे  
गणतीमां गण्याज नहीं, परंतु तमारामांथी क्रोधादिक गये थके एमने तमारी पासे रहेवुं मुष्कर  
थइ परुयुं, तेथी तेज सर्व जय उलटा तमाराथी ( मरीया के० ) बीता थका पोतानो मेलेज दूर  
खसी गया, माटे तमे मोटा ऋषीश्वर ठो. वळी हे स्वामिन् ! ज्यांसुधी चित्तमां शुन अशुन राग  
द्वेषनां जोर क्षीण थयां नथी, त्यांसुधी दुगंठा ठे. परंतु ते तमारामां नथी, माटे ते दुगंठा पण  
तमे तजी, तो हवे शी तुज वंठा एटले कांइ पण वांठा तमारे रही नथी. वळी तमे (पुग्गल के० )



પુદ્ગલ અને (અપ્પા કે૦) આત્મા, એટલે પૂરણ ગલન સ્વજાવ છે જેનો, તેને પુદ્ગલ કહીએ, તે પુજલ અનિત્ય  
અત એવ વિનાશી છે, અને આત્મા તે નિશ્ચે અવિનશ્વર નિત્ય છે, તે બેઉને પોતપોતાના લક્ષણને ઓલખવે  
કરી જૂદા જૂદા પહે કરી બેઉ પોતપોતામાં જિન્ન છે, એમ કરીસ્થાપ્યા છે ॥૫॥

પરિસહની ફોજે તું નિજ મોજે ॥ વિ૦ ॥

નવિ જાગો લાગો રણ જિમ નાગો એકલો ॥ વા૦ ॥

ઉપસર્ગને વર્ગે તું અપવર્ગે ॥ વિ૦ ॥

ચાલતાં નમીયો ¹તું નવિ પમીયો પાશમાં ॥ વા૦ ॥ ૬ ॥

અર્થ—વઢી હે સ્વામિન્ ! ક્રુધા, પિપાસા આદિ બાવીશ પરિસહની ફોજ તે આવ્યે થકે  
તેમાંથી તમે પોતાની મોજે સંયમમાર્ગે ચાલ્યા ગયાં, પરંતુ પરિસહના સમૂહથી વીક પામીને ( નવિ  
જાગો કે૦ ) તમે પાઠા જાગ્યા નહીં, લગારમાત્ર પણ તેનો જય ગણ્યો નહોં. ઝલટા સામા સંયમમા-  
ર્ગમાં લાગી રહ્યા. તે કયા દૃષ્ટાંતે ? તો કે ( રણ જિમ નાગો એકલો કે૦ ) નાગો જે હાથી, તે જેમ  
રણસંગ્રામમાં એકલોજ લાગ્યો રહે, શસ્ત્રના ઘણા પ્રહાર પોતાની ઉપર પડે, તોપણ રણમાંથી પાઠો  
ઝસરે—લસે નહીં, તેમ તમે પણ પાઠા જાગતા નથી, માટે એ આશ્ચર્ય જાણવું. વઢી ઉપસર્ગોં બે પ્રકા-  
રના છે. તેમાં જે સ્ત્રીના હાવજાવ, વિષ્ણુમધિલાસાદિક વિષયપ્રાર્થના પ્રમુખે કરીને થાય તે અનુલોચ  
ઉપસર્ગ કહીએ, અને અનેક પ્રકારનાં તારુન, તર્જનાદિકં કરીને જે થાય, તે પ્રતિલોચ ઉપસર્ગ  
કહીએ. એવા જે ઉપસર્ગનો વર્ગ એટલે સમૂહ, તે હે મુનિ ! અપવર્ગ જે મોક્ષ તેના માર્ગ જાણી ચાલતાં

થકાં તમને નહ્યો, પરંતુ તમે તે ઉપસર્ગના પાશમાં પડ્યા નહીં, એવી તમારી સમર્થાઈ છે, માટે  
ધન્ય છે તમને ! હે સ્વામિન ! તમે મોક્ષસુખના અજિલાષી થો, અને તમે સંસારને દુઃખમય જાણ્યો છે ॥૬॥

દોય ચોર ઉઠતા વિષમ વ્રજંતા ॥ વિ૦ ॥

ધીરજપવિદંમે તેજ પ્રચંદે તામીયા ॥ વા૦ ॥

નદ્ધારણ તરતાં પાર ઉતરતાં ॥ વિ૦ ॥

નવિ મારગ લેવા વિગત વિશેષા દેખીએ ॥ વા૦ ॥ ૭ ॥

અર્થ—વઠી હે મુનિ ! તમને મોક્ષમાર્ગે જાવા જણી આત્માના અધ્યવસાય શુદ્ધ પ્રવ-  
ર્તતાં, એ માર્ગે ચાલતાં રાગ અને દ્વેષ એ બે ચોર ઉઠ્યા. એ બે કેવા છે ? તો કે ચાર કષાયનાં મૂલ  
છે, કારણ કે ક્રોધ અને માન એ બે દ્વેષનાં છે, તથા માયા અને લોભ એ બે રાગનાં છે, તે રાગ  
દ્વેષરૂપ બે ચોર ઉઠતાં તેમણે વિષમ ઇટલે પરમ આકરે જીવપર્યટનરૂપ માર્ગે ( વ્રજંતા કે૦ ) લઈ  
જવાનું મન કરવા માંડ્યું. તેમણે વિચાણું જે, એ જીવ સંસાર મધ્યે આપણા ટોળામાંહેથી જતો  
રહે છે, માટે તેને લેવા તે ચોર ઉઠ્યા, પરંતુ તમારી કોઈ આત્મપરિણામની નિર્મલ ધારારૂપ ધીરજ  
જે ધૈર્ય, તડૂપ ( પવિદંડે કે૦ ) વજ્રનો જે દંડ, તેણે કરી ( તેજ પ્રચંડે કે૦ ) પ્રચંદ તેજપણે ઇટલે  
આકરાશપણે ( તામીયા કે૦ ) તામના કરી હાળ્યા, તેથી તે બેજ તમારાથી દૂર રહ્યા. તે એવા કે  
ફરી પાઠા સંસારમાંહે તમને હુકમા પણ આવે નહીં, એવી શીલામણ તેને મઝી. વઠી ( નદ્ધારણ  
કે૦ ) નદીનો ધરનાર જે સમુદ્ર છે, તે અહીં અપારાવાર જે સંસારસમુદ્ર, તેને પોતાને જીજ્ઞાસે,  
પોતાને પરાક્રમે, કોઈની સહાય લીધા વિના તરતાં ઇટલે તરીને તેનો પાર જે કાંઠો તેને ઉતરતાં

થકાં ( નવિ મારગ લેવા કે૦ ) કાંઈ માર્ગનું લેખું નથી, એટલે સંસારસમુદ્ર તરીકે કાંઠે જવાય તેના ઘણા માર્ગો છે, અર્થાત્ જેટલા જીવના જોદ છે, તેટલા માર્ગ પણ અનુમાને જાણવા, માટે ( વિગત કે૦ ) ગયું છે વિશેષપણું જેથી, એમ કહ્યાર્થી આટલાજ માર્ગ થયા એવી સ્વર ન પડે, જે આ માર્ગ અમુક ગતિનો અમુક જીવવિશેષનો, એમ સ્પષ્ટ માલમ પડે નહીં, એવા ગણતી વિનાના સંસાર-સમુદ્રના માર્ગ છે ॥ ૭ ॥

તિહાં જોગનાલિકા સમતા નામે ॥ વિ૦ ॥

તેં જોવા માંની ઉતપથ ઠાંની ઉદ્યમે ॥ વા૦ ॥

તિહાં દીઠી દૂરે આનંદપૂરે ॥ વી૦ ॥

જડાસીનતા શેરી નહીં જવફેરી વક્ર છે ॥ વા૦ ॥ ૮ ॥

અર્થ—ત્યાં હે સ્વામિન્ ! તમે અધ્યવસાયની સ્થિરતાએ કરીને વિચાર્યું જે મારે તો મુક્તિપુરી સાથે પ્રયોજન છે, તે વારે મનની જ્યાં ચંચલતા છે, ત્યાં તો જવાજિનંદીપણું છે, માટે તમે મનની ચંચલતાનો સ્થિર જાવ કરી મન, વચન, કાયા એ ત્રણેનું જે જિજ્ઞપણું છે, તે ત્રણેની એકાગ્રતા કરી, તે વારે સમતા એટલે સમપણે અધ્યવસાય કહ્યા એવા ત્રણ યોગરૂપ સમતા નામે યોગની જે પ્રણાલિકા, તેને તમે જોવા માંની, અને વીજા ઘણા માર્ગ દેખીને તે સર્વને ઉન્નમર્ગ કરી જાણ્યા, એટલે તમે જોયું જે, વીજે માર્ગે સિદ્ધપણું નથી. સમતા નામે યોગની નાલિકા જો જડે, તો તેજ કા-મની છે, તે વારે ઉતપથ જે ઉન્નમર્ગ, તેને ઠાંની ઉદ્યમે કરી તે સમતાયોગનાલિકાનેજ નિશ્ચલપણે જોવા માંની. તે સમતાનાલિકા જોતાં જોતાં ત્યાં ( દૂરે કે૦ ) વેગલેથી સમતારૂપ જે યોગનાલિકા

तेने ( आनंदपूरे के० ) आनंदना पूरे हे मुनीश्वर ! तमे दीठी. अथवा योगनालिका दीठी, ते वारे आनंदनो पूर थयो. हवे ते योगनालिका सुधी केम पहुँचवुं ? ते माटे तेनो सरल मार्ग जोवा लाग्या. ते मार्ग जोतां उदासीनता नामे शेरी हाथमां आवी, एटले सर्वसंसारी जाव गगनात्रवत्, कणिक, दृष्टनष्ट, एवी रीते धनादिक उपर जे उदासीन परिणाम, तेने उदासीनता कहिए, ते उदासीनताने आदरीने ते उदासीनता शेरी हे मुनि ! तमे हाथ कीधी, अने ते उदासीनता जेणे आदरी, तेणे ( नहीं जवफेरी वक्र ठे के० ) जव जे संसार तेमांहे फरवुं, तेनुं वक्रपणुं नथी, एटले तेनी वांकाइ ज्यां नथी एवी ठे. अर्थात् जेने एक सरल गति तेने एक मोक्षगतिज होय, तेथी तमे पण तेज गतिप्रापक ठो ॥ ७ ॥

ते तुं नवि मूके जोग न चूके ॥ वि० ॥

बाहिर ने अतर तुंज निरंतर सत्य ठे ॥ वा० ॥

नय ठे बहुरंगा तिहां न एकंगा ॥ वि० ॥

तुमे नयपदकारी ठो अधिकारी मुक्तिना ॥ वा० ॥ ९ ॥

अर्थ—ते उदासीनता शेरी तमारे हाथ आव्या पठी तेने ( तुं नवि मूके के० ) तमे मूको नहीं, कारण के, तमे मनमांहे विचार्युं जे, अनादि कालना जवकांतारमाहे अटन करतां करतां अपूर्व अच्यासे आत्मानी परिणति सुधरे, तेथी चिंतामणि, कामकुंज, कामगवीनी परे दुष्प्राप्य एवी वस्तु पासीने जो प्रमादादि दोष लगाकीश, तो ए मुजथी वेगळी जती रहेशे, एम चिंतवीने हवे ते शेरीने तमे न मूको, अने ( जोग न चूके के० ) मन, वचन, कायना योग एका-

પ્રતામાં લીધા છે, તેને તમે ન ચૂકો એટલે ન મૂકો, માટે (તુંજ કે०) તમેજ (બાહિર ને અંતર કે०) બાહ્ય અને અન્યંતરમાં (નિરંતર કે०) અંતર રહિત હરહમેશ (સત્ય છે કે०) સાચા હો, એટલે જિન્ન નથી, જેવા બાહ્ય સત્ય હો, તેવા માંહે-અંતરમાં પણ સત્ય હો. વળી હે સ્વામિન્! (નય છે બહુરંગા કે०) નય તે ઘણા પ્રકારના છે, તે જેમકે નૈગમ, સંગ્રહ, વ્યવહાર, ઋજુસૂત્ર, શબ્દ, સમજિરુદ્ધ અને એવંચૂત, એ સાત મૂલ નય જાણવા. તે એકેકા નયના વળી સો સો જોદ છે, સર્વ મલી સાત નયના સાતસે જોદ થાય છે, તે સર્વના જિન્ન જિન્ન સ્વજાવ છે, પણ ત્યાં તે નય (ન એકંગા કે०) એકંગા નથી. તે મૂલ સાત નયમાં પણ વળી એક અપેક્ષાએ પ્રથમના ચાર નય તે વ્યવહારના ધરના છે, અને ઉપરના જે ત્રણ નય તે નિશ્ચયના ધરના છે, અને વીજી અપેક્ષાએ પહેલા ત્રણ નય વ્યવહારના ધરના છે, અને પાઠલા ચાર નય નિશ્ચયના ધરના છે. તે સર્વના મત જૂદા જૂદા છે, પણ શ્રીવીત-રાગનો મત સર્વ નય સમ્મત છે, એવા વિવિધ પ્રકારના રંગના નય તે એકંગા નથી, તેમાં તમે (નય-પદ્ધત્કારી કે०) ઉપરના નિશ્ચયના ધરના જે ત્રણ નય છે, તેના પદ્ધત્કારી હો, તમે કેવલ એક અદ્વીતીય કર્મલેખરહિત મોક્ષના અધિકારી હો. એતાવતા હવે તમારે મોક્ષ વિના વીજે વયાંદ જવું નથી ॥ ૯ ॥

તુમે અનુજવ જોગી નિજ ગુણ જોગી ॥ વિ૦ ॥

તુમે ધર્મસંન્યાસી શુદ્ધ પ્રકાશી તત્ત્વના ॥ વા૦ ॥

તુમે આતમદરસી ઉપશમ વરસી ॥ વિ૦ ॥

સિંચો ગુણ વામી આયે તે જામી પુણ્યશું ॥ વા૦ ॥ ૧૦ ॥

અર્થ—વઢી હે મુનીશ્વર ! તમે અનુજવ જે આત્મસ્વજાવરમણ, તેના યોગી ઢો. આત્માના મૂલ્લ ગુણનો જે સ્વરેસ્વરો વિચાર કરવો, તદ્દુપ અનુજવ તમને પ્રગટયો ઢે. વઢી તમે અનંતજ્ઞાન, અનંતદર્શન, અનંતચારિત્ર, અકષાયી, અવેદી, અયોગી, અલેશી, અર્તીંદ્રિય પ્રમુલ્લ (નિજ ગુણ કેળ) પોતાના ગુણ તેના જ્ઞોક્તા ઢો. વઢી આત્મધર્મ ચોથા ગુણઠાણાથી મંજ્ઞાણો તે વ્યવહાર ધર્મ, તેમાં ચૌદમા ગુણઠાણાનો નિશ્ચય ધર્મ ંવા ધર્મને સમ્યક્ પ્રકારે (ન્યાસ ઢે.૦) જે સ્થાપે ઢે, તેને ધર્મ-સંન્યાસી કહીં. તે તમે ધર્મસંન્યાસી ઢો. વઢી જે માર્ગથી મુક્તિપદ પામીં, તે તત્ત્વમાર્ગ જાણવો. તે તત્ત્વમાર્ગના શુદ્ધ પ્રકાશના કરનાર ઢો. વઢી હે મુનીશ્વર ! તમે (આત્મદરસી કેળ) આત્માને વિજ્ઞાવ દશાથી નિવારીને સ્વજાવ દશામાં સ્થાપ્યો, કેવલજ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્રરુપ, આત્માનો મૂલ્લ ધર્મ ઢે, તેનેજ ંકાંતે સ્થાપીને આત્મગવેષણા કરો, ંવા તમે આત્મદર્શી ઢો. વઢી તમે શાંત રસને નિકટવર્તી કરીને સ્વેટાદિક દોષને દૂર કરી કેવલ ઉપશમરુપ વરસાદની ંટ્ટિના વરસાવનારા ઢો. વઢી તમે તમારા આત્મિક ગુણની વાની, તેને ઉપશમ રસ જે શાંત રસ, તદ્દુપ પાળીં કરીને સિંચો, જેમ તે (પુણ્યશું કેળ) પુણ્ય સંઘાતે જાની ંયાય, તેજવંતી ંયાય. પુષ્ટ ંયાય, ંટલે ગુણ પુષ્ટ ંયાય, ગુણગણંદ્ધિમત્તાં પુણ્યથી ધર્મ વધે, પઢી દ્રવ્યધર્મથી જાવધર્મ પણ પાતો ॥ ૧૦ ॥

અપ્રમત્ત પ્રમત્ત ન દ્વિવિધ કહીંજે ॥ વિ૦ ॥

જાણંગ ગુણઠાણંગ ંકજ જાવે તેં ગ્રહ્યો ॥ વા૦ ॥

તુમે અગમ અગોચર નિશ્ચય સંવર ॥ વિ૦ ॥

ફરસ્યું નવિ તરસ્યું ચિત્ત તુમ કેરું સ્વપ્નમાં ॥ વા૦ ॥ ૧૧ ॥

અર્થ—વઢી ઢધું પ્રમત્ત ગુણઠાણું અને સાતમું અપ્રમત્ત ગુણઠાણું, એ બે ગુણઠાણાં સાધુ  
 ચારીત્રીયાને રહેવાનાં છે. તેની એકેકની અંતર્મૂર્ત્ત પ્રમાણ સ્થિતિ છે, બે ગુણઠાણાંની મઢી દેશે  
 ઝણી એક પૂર્વકોટિ વર્ષની સ્થિતિ છે, તે બે ગુણઠાણાં યતિ આશ્રયી કહ્યાં છે, પણ હે સ્વામિન્ !  
 તમારે વિષે એ બે ગુણઠાણાં ( ન દ્વિવિધ કહીજે કે ) બે પ્રકારે છે, એમ નહીં કહેવાય, તમારે  
 વિષે તો ( જાણંગ કે ) ઉપયોગ યુક્ત જે ( ગુણઠાણંગ કે ) ગુણનું સ્થાનક ( એકજ જાવ તે કે )  
 તે એકજ અપ્રમત્ત ગુણઠાણાના જાવે ( તેં ગ્રહ્યો કે ) તમે ગ્રહણ કર્યું છે, એટલે તમે તો એક સા-  
 તમા અપ્રમાદી ગુણઠાણાનોજ જાવ ગ્રહણ કર્યો છે, કેમકે ઘણા સાધુજનોને અંતર્મૂર્ત્ત ઢધું પ્રમત્ત  
 એટલે પ્રમાદી ગુણઠાણું રહે છે, વઢી અંતર્મૂર્ત્ત સાતમું અપ્રમાદી ગુણઠાણું રહે છે. ત્યાં અંતર્મૂર્ત્ત  
 તે જઘન્યથી તો નવ સમયનું છે, અને ઉત્કૃષ્ટ બે ઘડીમાં એક સમય ઝંટું છે. અને મધ્યમ તો  
 અંતર્મૂર્ત્તના અસંખ્યાતા વિકલ્પ થાય છે, તેમાંહે જે સાધુ લઘુ જઘન્ય અંતર્મૂર્ત્તના કાઢપ્રમાણ  
 ઢટે ગુણઠાણે રહીને ઉત્કૃષ્ટ અંતર્મૂર્ત્ત કાઢપ્રમાણ સાતમે ગુણઠાણે રહે, તે વારે તે સાતમે  
 અપ્રમાદી ગુણઠાણેજ ઘણો ગુણઠાણે રહ્યો કહેવાય. તેમ તમે પણ સાતમે ઘણા કાઢ લગણ અ-  
 પ્રમાદી થકાજ રહો ઢો, માટે તમે એકજ સાતમા ગુણઠાણાનો જાવ ગ્રહ્યો છે, તેનાજ અંગીકાર કર્તા  
 ઢો. વઢી તમારું સ્વરૂપ કોઈને ગમ્ય નથી, માટે તમે અગમ ઢો. વઢી હે સ્વામિન્ ! તમારા આત્માના  
 અધ્યવસાય ચર્મદૃષ્ટિવાલાને ગોચર નથી, માટે તમે અગોચર ઢો. વઢી તમારું ચારિત્ર નિશ્ચયથી  
 છે, માટે તમે નિશ્ચયરૂપ ઢો. તથા ( સંવર કે ) તમે પાંચ ઇન્દ્રિયને સંવરી છે, હવે નવાં કર્મ તમને  
 વાંધવાં નથી, પરંતુ મૂલગાં છે, તેને ક્ષય કરશો, માટે તમે સંવરરૂપ ઢો. વઢી હે પ્રજુ ! તૃષ્ણારૂપ  
 તૃષાણ તમારું ચિત્ત સ્વપ્નમાં પણ ફરસ્યું નથી, એટલે તૃષ્ણા છે, તે કર્મની વધારનારી છે. તેને તો તમે



પ્રથમથીજ પોતાને વશવર્તી કરી છે, કેમકે જો વશ ન હોય, તો સ્પર્શે, માટે તમારું ચિત્ત સ્વપ્નમાં  
પણ તૃષ્ણાએ સ્પર્શ્યું નથી. વળી પ્રકારાંતરે હે મુનીશ્વર ! સાધુ બઠા સાતમા ગુણઠાણાના વાસી  
હોય, પણ તમારામાં એ બે ગુણઠાણાં નથી. તમારે વિષે જાણપણું તો બે ગુણઠાણાંનું છે, પણ જાવથી  
એક સાતમું ગુણઠાણુંજ ગ્રહ્યું છે ॥ ૧૧ ॥

તુજ મુદ્રા સુંદર સુગુણ પુરંદર ॥ વિ૦ ॥

સૂચે અતિ અનુપમ ઉપશમ લીલા ચિત્તની ॥ વા૦ ॥

જો દહન ગહન હોય અંતરચારી ॥ વિ૦ ॥

તો કિમ નવપદ્મવ તરુઅર દીસે સોહતો ॥ વા૦ ॥ ૧૨ ॥

અર્થ—વળી હે મુનિરાજ ! ( તુજ મુદ્રા સુંદર કે૦ ) તમારી બાહ્ય પ્રકારે મુખ પ્રમુખ શ-  
રીરની મુદ્રા દેખતાં થકાં ઘણીજ ( સુંદર કે૦ ) મનોહર લાગે છે, માટે તે મુદ્રા ( સુગુણ કે૦ ) જલા  
ગુણ તેની ( પુરંદર કે૦ ) ઇંદ્ર છે, કારણ કે સંસારી જીવમાં પહેલા ગુણઠાણાવાલાથી ચોથા ગુણઠાણા-  
વાલામાં ઘણા ગુણ હોય. વળી ચોથાવાલાથી પાંચમા ગુણઠાણે વર્તતા જીવોમાં વધારે ગુણ હોય.  
તેથી પણ તમે તો બઠા સાતમા ગુણઠાણે રહ્યા છો, માટે તે ગુણઠાણાં પ્રમાણેજ તમારા જલા ગુણ  
બાહ્ય આકારે દેખાય છે. એવી જ તમારી બાહ્યની મુદ્રા, તેજ અમોને અત્યંત અનુપમ એટલે ઉપમાએ  
રહિત એવી તમારા અંતરમાં ( ચિત્તની કે૦ ) અંતઃકરણની પણ ઉપશમ એટલે શાંત રસમય જે  
લીલા, તેને ( સૂચે કે૦ ) સૂચવે છે એટલે જણાવે છે. અર્થાત્ત જેવી તમારી બાહ્યથકી ઉપશમ રસની  
લીલા દેખાય છે, તેવુંજ અંતરમાં તમારું ચિત્ત પણ ઉપશમ રસમયજ છે. અહીં કોઈ પૂછે જે, બાહ્ય

इंगितकार देखीने अंतरमां पण तेवोज परिणाम हशे, एम तमे झा उपरथी जाणो ठो ? कदापि  
 बहारनी मुद्रा तो सुंदर देखो ठो, पण अच्यंतरमां दोष सहित हशे तो ? एम पूठनारने दृष्टांतपूर्वक  
 उतर आपे ठे के, जो ( तरुअर के० ) वृद्ध तेने ( अंतरचारी के० ) अंतरंग-वच्चे थरुमां-कोटरमांहे  
 ( दहन के० ) अग्नि जरथो होय, तो पठी ते वृद्ध वहारथी पण केवी रीते नवपल्लव थकुं ( सोहतो  
 के० ) शोजतुं देखाय ? अर्थात् नज देखाय. तेम तमारा अंतरमांहे जो उपशम लीला न होय, तो  
 बाह्याकारे पण समतामय मुद्रा क्यांथीज होय ? माटे हुं जाणु तुं जे, बाह्यथकी तमारी मुद्रा गुण-  
 वंती देखाय ठे, तो अंतरंगमां पण तमे उपशम गुणे करी संचृत पूर्ण ठो, तेथी सुगुण पुरंदर ठो ॥ ११ ॥

वैरागी त्यागी तुं सोजागी ॥ वि० ॥

तुज शुच मति जागी जावठ जांगी मूलथी ॥ वा० ॥

जगपूज्य तुं मारा पूज्य ठे प्यारो ॥ वि० ॥

पहेलां पण नमीयो हवे उपशमीयो आदर्यो ॥ वा० ॥ १३ ॥

अर्थ—वळी हे स्वामिन ! तमे वैरागी णटले राग रहित ठो. वळी तमे बाह्य अने अ-  
 च्यंतर एवा वे प्रकारना संयोगना त्यागी ठो. तेमां बाह्यथी तो स्त्री, पुत्र, धन, धान्यादिक परिग्रह,  
 तेथी रहित ठो, अने अंतरंगथी क्रोधादिक कषाय जे राग द्वेषादिक योग तथा अविरति, मिथ्या-  
 त्वथी रहित ठो, माटे त्यागी ठो. वळी तमे सोजाग्यवंत ठो. वळी हे ऋषीश्वर ! तमने जळी मति  
 जे रुमी बुद्धि तं जाग्रत थद्द, अने कुमतिनो नाश थवार्थी सुमतिनुं राज्य थयुं, तेथी जवज्रमणप-  
 रंपरादिकनी जे जावठ दृती, ते जांगी गद्द, णटले तमागे जवनो हठ तथा जवनी अनादि स्थिति

तथा जावठ एटले दरिद्रपणुं, ते सर्व मूलथी जांगी गयुं, माटे हवे तमे न्याल थया. वळी हे मुनि!  
 तमे स्वर्ग, मृत्यु अने पातालरूप त्रण जगतमां सुर, असुर अने मनुष्य, तेहने वृंदे समूहे करी  
 पूजनीय ठो, माटे तमे जगत्त्रयपूज्य ठो, एटले त्रण जगतने पूजवा योग्य ठो, अने मारा तो वळी  
 अत्यंत वद्वज्ज प्यारा पूज्य ठो, शामाटे जे पहेलां पण ( नमीयो के० ) पूर्वे पण गृहस्थाश्रममां तमे  
 मारे नमवा योग्य ठो, केमके तमे मारा काका थाउं ठो, ते पिताने ठेकाणे ठो, जे माटे उत्तम  
 विवेकवंत पुरुषने वृद्धनो विनय करवो उचित ठे. विनय ठे, ते सहज श्रीजिनशासननुं मूल ठे.  
 विनयी पुरुष धर्म पामे, सुलज्जबोधी थाय, विनयथी देव, दानव सर्व वशवर्ती थाय, आचारनुं मूल  
 पण विनय ठे, सर्व शुज गुण विनयने वश ठे, माटे तमे प्रथम पण नमवा योग्य हता, अने हवे  
 तो वळी उपशमीयो एटले कषायादिक उपशमकारक जे धर्म तेने तमे आदरथो एटले अंगीकार  
 करथो, अर्थात् चारित्र आदरयुं, तेथी तमे त्रणे जगतने नमवा योग्य थया. तेमां मारा तो वळी  
 विशेषे करी नमस्कार करवा योग्य तथा पूजा, सत्कार, सन्मान करवा योग्य ठो, माटे हुं आपने  
 वारंवार वांणुं तुं. एम अनेक युक्ति सहित ज्ञानना जाणवाथकी विनयवचने करीने जक्ति सहित  
 अनेक प्रकारनी स्तवना श्रीपाले करी. तेमांथी किंचित मात्र अहीं कही देखामी ठे ॥ १३ ॥

एम चोथे खंमे राग अंखमे संश्रुणयो ॥ वि० ॥

जे मुनि श्रीपाले पंचमी ठाळे ते कह्यो ॥ वा० ॥

जे नव पद महिमा महिमाए मुनि गावशे ॥ वि० ॥

ते विनय सुजश गुण कमला विमला पावशे ॥ वा० ॥ १४ ॥

અર્થ—એ પ્રકારે ચોથા ધ્વનિને વિષે અધ્વનિ રંગે એટલે અધ્વનિ આનંદે કરી સહિત અથવા પાઠાંતરે રાગ અધ્વનિ એટલે પૂર્ણ રાગે કરી જે ( મુનિ કે ) અજિતસેન મુનિ મહારાજને (શ્રીપાલે કે ) શ્રીપાલ રાજાએ ( સંયુગ્યો કે ) સસ્તવ્યો વચ્ચે તે અહીં પાંચમી ઢાલે કરીને કહ્યો. શ્રી-સિદ્ધચક્ર પ્રતિષ્ઠિત નવ પદનો મહિમા તેને મોટા મહિમાએ કરીને જે મુનિ સાવચ વ્યાપાર રહિત થકો ગાશે, અથવા અહીં મુનિની પ્રધાનતા કરી, પરંતુ ઉપચારથી ગૃહસ્થ પણ લેવો, માટે મુનિ અથવા ગૃહસ્થ જે ગુણ ગાશે તે વિનય અને જલો યશ તદ્દુપ ગુણ તેની ( કમલા કે ) લક્ષ્મીને ( વિમલા કે ) નિર્મલપણે પામશે. અથવા એ રાત્ર પ્રથમ શ્રીવિનયવિજય ગણિયે રચવા પ્રારંભ કર્યો હતો. તેમણે ત્રીજા ધ્વનિની પાંચમી ઢાલમાંહેલી એકવીશ ગાથા પર્યંત રચી, તે વારે સમા-ધિસ્થ થયા—કાલ પ્રાત્ર થયા. તદનંતર શ્રીયશોવિજય ગણિયે પૂર્ણ કર્યો. તે અનુસારે શ્રીવિનય અને યશ એ વે કવિ કહે છે કે, જે મુનિ નવ પદ મહિમાને મહિમાએ કરી ગાશે, અથવા ( મહી માંહે કે ) પૃથ્વીને વિષે ગાશે તે જલો ગુણ સહિત સિદ્ધિરૂપ કમલાને પામશે. એમ જાણી ઉત્તમ પુરુષે નવ પદનું ધ્યાન ત્રિકાલ કરવું ॥ ૧૪ ॥

॥ દોહા ॥

અજિતસેન મુનિ હમ યુગી, તેહને પાટ વિશાલ ॥

તમ અંગજ ગજગતિ સુમતિ, આપે નૃપ શ્રીપાલ ॥ ૧ ॥

કારજ કીધાં આપણાં, આરજને સુખ દીધ ॥

શ્રીપાલે વલ પુણ્યને, જે બોલ્યું તે કીધ ॥ ૨ ॥

# श्री श्रीपाल राजानो रास

प्रकाशक-श्रावक भीमशी माणक.

दारीआ वीन्डीग, पायधुनी, मुवई

श्रीपाल राजा अने सैन्य



हवे श्रीपाल राजा पोतानी जित करीने चंपा नगरी माहे प्रवेश करतो हवो.

अर्थ—ए प्रकारे अजितसेन मुनिनुं स्तवन करीने पढी तेनो अंगज एटले पुत्र गजगति  
एवे नामे ते सुमति एटले रुही बुद्धिनो धणी ठे, तेने श्रीपाल राजाए अजितसेननी पाटे स्थाप्ये  
॥ १ ॥ ए रीते पोतानां कार्य करथां, अने आरज जे सज्जन पुरुषो तेमने सुख दीधां, एटले सुखी  
करथा. एम श्रीपाले पोताना पुण्यने बले करी जे मुखथी बोढ्यो हतो, ते सर्व सफल करयुं ॥ २ ॥

॥ ढाल छट्टी ॥ बलद भला छे सोरठो रे लाल ॥ ए देशी ॥

विजय करी श्रीपालजी रे लाल, चंपा नगरीए करे प्रवेश रे ॥ सोजागी ॥

टाढ्या लोक ( ना सकल ) कलेश रे ॥ सो० ॥

चंपा नगरी ( ते ) बनी सुविशेष रे ॥ सो० ॥ शणगास्यां हाट अशेष रे ॥ सो० ॥

पटकूले गया प्रदेश रे ॥ सो० ॥ जय जय जणे नर नारीउं रे लाल ॥ १ ॥

फरके ध्वजा तिहां चिहुं दिशे रे लाल, पग पग नाटारंज रे ॥ सो० ॥

मांड्या ते सोवन थंज रे ॥ सो० ॥ गावे गोरी अदंज रे ॥ सो० ॥

जेणे रुपे जीती ठे रंज रे ॥ सो० ॥ बजने पण होय अचंज रे ॥ सो० ॥ जय॥ ॥ १ ॥

अर्थ—हवे श्रीपाल राजा ( विजय करी के० ) पोतानी जीत करीने चंपा नगरीमांहे  
प्रवेश करतो हवो. वळी लोकनां मनमां एवा कलेश हता जे, आ ठेकाणे शुं जाणीए शुं थशे ? ते  
सदा सौजागी एवा श्रीपाले सर्व लोकना कलेश टाढ्या. ते समये चंपा नगरीनी शोजा विशेष प्र-  
कारे बनी रही, लोकोए चंपा नगरीनां ( अशेष के० ) समस्त हाटनी . श्रेणी शणगारी, पटकूल जे  
हीरागल वस्त्र तेणे करी तेना प्रदेश एटले हाटनी जीतोने ठाडू लीधी ठे. चंपा नगरीनां नर नारी

सर्व लोको ठाम ठाम श्रीपाल राजानो यश जय जय शब्दे बोलवा लाग्यां ॥ १ ॥ चारे दिशाए मोटी मोटी ध्वजाउं फरकी रही ठे, पगले पगले नाटारंज थइ रह्यो ठे, ठाम ठाम सोनाना थांजला मांड्या ठे, ते थंज उपर मांचा मांड्या ठे, तेनी उपर बेठी थकी (गोरी के०) स्त्रीउं ते (अदंज के०) कपटरहितपणे मांगलिकनां गीत गाय ठे. ते स्त्रीउं रुपे करी रंजाने पण जीते एवी ठे, ते देखी (बंजने के०) ब्रह्माने पण अचंबो थाय जे, आवा रुपवालीस्त्रीउंने में कये दिवसे घमी ठे? ॥ २ ॥

सुरपुरी ऊंपा जे करी रे लाल, चंपा हुइ तेण वार रे ॥ सो० ॥

मदमोद समुद्रमां सार रे ॥ सो० ॥ फलीयो साहस भानुं उदार रे ॥ सो० ॥

तिहां आव्यो हरि अवतार रे ॥ सो० ॥

श्रीपाल ते कुलनो उधार रे सो० ॥ जय० ॥ ३ ॥

मोती थाल प्ररी करी रे लाल, वधावे वर नार रे ॥ सो० ॥

करकणना रणकार रे ॥ सो० ॥ पग ऊंऊरना ऊमकार रे ॥ सो० ॥

कटिमेखलना खलकार रे ॥ सो० ॥

वाजे मादलना धौंकार रे ॥ सो० ॥ जय० ॥ ४ ॥

अर्थ—अहीं दृष्टांत कहे ठे. जेम कोइक पुरुष तपस्या करवी, अथवा सत्य बोलवुं आदिक अनेक प्रकारनां साहस करे ठे, तेमांना कोइक साहसने अंगीकार करीने पठी ते साहस करवाथी कोइपण प्रकारनुं शुज स्थानक पामे, तेम (सुरपुरी के०) स्वर्गपुरीए विचार्युं जे, आस्था-



નક કરતાં કોઈ વધારે કીર્તિનું સ્થાનક પામું, તો સારું. એવો (મદ કે०) અહંકાર તેનો (મોદ કે०) હર્ષ ધરતી થકી તેણે (સાર કે०) પ્રધાન સમુદ્રમાં (જંપા કે०) જંપાપાત કર્યો. તે હું એમ માનું હું કે, તે મુરપુરીનું (ઉદાર કે०) મોટું જે (સાહસ કે०) ધૈર્ય તે ફલ્યું. જે (તેણી વાર કે०) તે વચ્ચે તે ચંપારૂપ થઈ, અને ત્યાં પોતાના કુલનો ઉદ્ધાર કરનાર એવો જે શ્રીપાલ તે (હરિ કે०) ઇંદ્રાવતાર થયો. અર્થાત્ તે ચંપા નગરી ઇંદ્રપુરીથી પણ અધિક બની રહી છે, અને ત્યાં શ્રીપાલ તે ઇંદ્રના અવતાર તુલ્ય છે ॥ ૩ ॥ હવે શ્રીપાલ રાજા જે વારે નગરીમાં પ્રવેશ કરે છે, તે વારે મોતી-જના થાલ ઝરી કરીને (વર કે०) પ્રધાન સૌજાગ્યવતી સ્ત્રીજ તેને વધાવીલે છે, અને વધાવતી વચ્ચે તે સ્ત્રીજના (કર કે०) હાથમાં કંકણ પહેર્યાં છે, તેના રણકાર શબ્દ થાય છે, પગમાં જાંજર પહેર્યાં છે, તેનો ઝમકાર થઈ રહ્યો છે, કમમાં મેલજા પહેરી છે, તેનો ચલકાર શબ્દ થઈ રહ્યો છે, વઢી (માદલ કે०) પાજના ધમપ ધમપ ધોંકાર શબ્દ થાય છે ॥ ૪ ॥

સકલ નરેસર તિહાં મલી રે લાલ, અન્નિષેક કરે ફરી તાસ રે ॥ સો ॥  
 પિતૃપદ્મે થાપે બહ્વાસ રે ॥ સો ॥ મયણા અન્નિષેક વિશેષ રે ॥ સો ॥  
 લઘુપદ્મે આઠ જે શેષ રે ॥ સો ॥ સીધો (જે) કીધો બદ્દેશ રે ॥ સો ॥ જય ॥ ૫ ॥  
 એક મંત્રી મતિસાગરુ રે લાલ, તિન ધવલના જે મિત્ત રે ॥ સો ॥  
 એ ચારે મંત્રી પવિત્ત રે ॥ સો ॥ શ્રીપાલ કરે શુભ ચિત્ત રે ॥ સો ॥  
 એ તો તેજે હુઝ આદિત્ત (અતિદત્ત) રે ॥ સો ॥

खरचे बहुलुं निज वित्त रे ॥ सो० ॥ जय० ॥ ६ ॥

कोसंबी नयरीथकी रे लाल, तेमाव्यो धवलनो पुत्त रे ॥ सो० ॥

तेनुं नाम विमल ठे युत्त रे ॥ सो० ॥

तेह शेठ कस्यो सुमुहुत्त रे ॥ सो० ॥ सोवन पटबंध सयुत्त रे ॥ सो० ॥

कीधा कोश ते अखय सुगुत्त रे ॥ सो० ॥ जय० ॥ ७ ॥

अर्थ—पढी ( सकल के० ) समस्त राजाजें मलीने ( तास के० ) ते श्रीपाल राजानो पट्टा-  
जिषेक फरीथी करे, एटले एक तो पूर्वे वालपणामां पट्टाजिषेक कस्यो हतो, तेनो विरह थया पढी  
फरी हमणां पट्टाजिषेक कस्यो, माटे फरीथी ( पितृपट्टे के० ) पितानी पाटे घणा उद्धासथी स्थापीने  
राज्याजिषेक करता हवा, अने नव स्त्रीमांहे मयणासुंदरीने ( विशेष के० ) पट्टराणीपणे स्थापीने  
अजिषेक करथो. अने शेष जे आठ स्त्रीजें रही, तेने लघु स्त्रीजेंने स्थानके पट्टाजिषेक कस्यो.  
श्रीपाले जे उद्देश धाय्यो हतो के, मारा जुजबलथी राज लजें, ते सर्व कार्य सिद्ध थयुं ॥ ५ ॥ एक  
मतिसागर नामे प्रधान जे बुद्धिनो समुद्र ठे, ते अने बीजा धवल शेठना जे त्रण मित्र हता, ते  
मलीने चारे महा पवित्र प्रधान ते श्रीपाले पोताना शुभ चित्ते करीने कस्यो. ए श्रीपाल तेजे करी  
( आदित्त के० ) आदित्य एटले सूर्य जेवो थयो, अने घणुं पोतानुं ( वित्त के० ) द्रव्य त्यां खरचवा  
लाग्यो ॥ ६ ॥ वळी कोसंबी नगरथी धवल शेठना पुत्रने तेमाव्यो, ते निर्मल मननो ठे, माटे तेनुं नाम  
विमल ठे ते युक्तज ठे, तेने शुभ मुहूर्त्ते सोनेरी ( पट के० ) वस्त्रबंध सहित नगरशेठ कस्यो, वळी

तेना ( काश के० ) जंमार खजाना ते ( अखय के० ) कोशकाळे दाय थाय नहीं, एवा ( सु के० )  
जले प्रकारे ( गुत्त के० ) गुत्त करया एटले सुरक्षित करी तेने सोंप्या ॥ ७ ॥

उत्सव चैत्य अछाइयां रे छाल, विरचावे विधि सार रे ॥ सो० ॥

सिद्धचक्रनी पूजा उदार रे ॥ सो० ॥

करे जाणी तस उपगार रे ॥ सो० ॥ तेनो धर्मीं सहु परिवार रे ॥ सो० ॥

धर्मे उद्धसे तस दार रे ॥ सो० ॥ जय० ॥ ८ ॥

चैत्य करावे तेहवां रे छाल, जेह स्वर्गशुं मांमे वाद रे ॥ सो० ॥

विधुमंरुल अमृत आस्वाद रे ॥ सो० ॥ ध्वज जीहे लीए अविवाद रे ॥ सो० ॥

तेणे गाजे ( ते ) गुहिरे नाद रे ॥ सो० ॥

मोमे कुमतिना उन्नाद रे ॥ सो० ॥ जय० ॥ ९ ॥

अर्थ—हवे ते श्रीपाल परमेश्वरना चैत्यने विषे अछाइ आदिक महोत्सव श्रेष्ठ विधिए  
करीने ( विरचावे के० ) रचावे ठे. त्यां ( उदार के० ) मोटी सिद्धचक्रजीनी पूजा ते श्रीसिद्धचक्रजीनो  
उपकार जाणीने करे ठे. एम ते श्रीपालनो सर्व परिवार धर्मिष्ठ ठे, अने तेनी ( दार के० ) स्त्रीउ  
पण धर्मने विषे उद्धसे एटले उद्धास पामे ठे ॥ ८ ॥ वळी जे स्वर्गनी साथे पण वाद करे, एवां  
परमेश्वरनां देरां करावे ठे, जे चैत्य पोतानी ध्वजारूप ( जीहे के० ) जीने करीने विधुमंरुल जे चंद्र-  
मानुं मंरुल तेमांहे रहुं जे अमृत, तेनुं अविवादपणे आस्वादन करे ठे, ( तेणे के० ) तेने योगे

કરી તે ધ્વજાનું ગુહિર ઇટલે ગંજીર શબ્દે કરીને ગાજી રહી છે. એ જત્પ્રેક્ષા અલંકાર જાણવો. વઢી કુમતિ જે માઠી મતિના ધણી તેના બન્માદને મોડે છે ઇટલે દૂર કરે છે ॥ એ ॥

પરુહ અમારી વજાવીયા રે લાલ, દીધાં દાન અનેક રે ॥ સો ૦ ॥

સાચવીયા સકલ વિવેક રે ॥ સો ૦ ॥

સમકિતની રાખી ટેક રે ॥ સો ૦ ॥ ન્યાયે રામ કહાયો (તે) ઠેક રે ॥ સો ૦ ॥

તે રાજહંસ વીજા જોક રે ॥ સો ૦ ॥ જય ૦ ॥ ૧૦ ॥

અચરિજ એક તેણે કહ્યું રે લાલ, મનગુપ્તગૃહે હુતા જેહ રે ॥ સો ૦ ॥

કર્ણાદિક નૃપ સસનેહ રે ॥ સો ૦ ॥ ઘોઝાવીયા સઘલા તેહ રે ॥ સો ૦ ॥

નિજ અદ્ભુત ચરિત અઠેહ રે ॥ સો ૦ ॥

દેખાવી નિજ જગ ગુણગેહ રે ॥ સો ૦ ॥ જય ૦ ॥ ૧૧ ॥

અર્થ—વઢી શ્રીપાલે અમારીના પરુહ વજાવ્યા, સુપાત્રને અનેક પ્રકારનાં દાન દીધાં. એમ તેણે ધર્મ સંબંધી સર્વ વિવેક સાચવ્યા. તથા શુદ્ધ દેવ, શુદ્ધ ગુરુ અને શુદ્ધ ધર્મરૂપ જે સમકિત, તેની ટેક રાખી. એ શ્રીપાલ ન્યાયમાર્ગમાં તો ઠેક રામચંદ્રજી જેવો કહેવાળો, માટે તે સમયે શ્રીપાલ તે રાજહંસ સરખો છે, અને વીજા રાજા તે જોક ઇટલે દેમકાં સરખા છે ॥ ૧૦ ॥ વઢી તે શ્રીપાલે એક અચરિજ કહ્યું. તે કહે છે કે, પૂર્વે જે કરુણાદિક રાજાનું થયા છે. તે શૂરપણે, ત્યાગીપણે, ઝોગીપણે, ગુણવંતપણે લોકનાં મનમાં સસનેહપણે રહેતા હતા, તેથી જાણીએ જે, તે મનરૂપ જે ગુપ્ત

गृह एटले बंदीखानुं तेमां पड्या होय नहीं ? ते जे वारे ए श्रीपाल महागुणवंत प्रगट थयो, ते वारे एणे अद्भुत एटले आश्चर्यकारी अठेह एटले ठेह रहित पार विनानुं पोतानुं चरित्र देखानीने जगतमां गुणनुं घररुप पोते थयो, एटले दाने करो, यशे करो ते सर्वथी वधनो थयो, तेथी सर्व जन एनेज पूर्वोक्त विरुद् देवा लाग्या, अने आगलना राजवीओनां नामने विसारवा लाग्या, माटे ए श्रीपाले ते सर्वने मनरुप बंदीखानामांसी ठोमाव्या, ए आश्चर्य कयुं ॥ ११ ॥

श्रीपाल प्रतापथी तापीयो रे लाल, विधि शयन करे अरविंद रे ॥ सो० ॥  
करे जलधिवास मुकुंद रे ॥ सो० ॥

हर गंग धरे निसपंद रे ॥ सो० ॥ फरे नाठा सूरज चंद रे ॥ सो० ॥  
अरि सकल करे आक्रंद रे ॥ सो० ॥ जय० ॥ १२ ॥

तस जश ठे गंगा सारिखो रे लाल, तिहां अरि अपजश सेवाल रे ॥ सो० ॥  
कपूरमांहे अंगार रे ॥ सो० ॥ अरविंदमांहे अलिबाल रे ॥ सो० ॥  
अन्योन्य संयोग नीहाल रे ॥ सो० ॥

दीए कवि उपमा ततकाल रे ॥ सो० ॥ जय० ॥ १३ ॥

अर्थ—हवे श्रीपाल राजाना प्रतापनुं वर्णन करे ठे. ते श्रीपालना अत्यंत आकरा प्रतापरुप अग्निथी तप्यो थको विधि जे ब्रह्मा तेणे शीतल थवा माटे ( अरविंद के० ) कमल तेमां जइ शयन करयुं, अने मुकुंद जे श्रीकृष्ण तेणे ( जलधि के० ) समुद्रमां जइ वास करयो. प्रागवरुनां

પાદના ઉપર જઇ સુઇ રહ્યો. વઢી ( હર કે૦ ) મહાદેવ પોતાને શીતલતા કરવા માટે માથાની ઉપર ( નિસપંદ કે૦ ) નિશ્ચલપણે ( ગંગા ધરે કે૦ ) ગંગા નદીને ધારણ કરે છે, અને ચંદ્ર સૂર્ય તો નાસ-તાજ ફરે છે. તથા ( અરિ કે૦ ) શત્રુ તે સર્વ ( આક્રંદ કે૦ ) ભૂમો પામી રહ્યા છે ॥ ૧૨ ॥ વઢી તે શ્રીપાલનો યશ તો ગંગા સરખો ડજલો છે, તે ગંગા નદીમાં સેવાલ જોઈએ, માટે ત્યાં શત્રુના અપયશરૂપ સેવાલ છે, વઢી કપૂર સરખો ડજલો શ્રીપાલનો યશ, ત્યાં અંગારા એટલે કોયલા સરખો શત્રુનો અપયશ છે, તથા કમલ સમાન શ્રીપાલનો યશ, તેમાં ( અલિલાલ કે૦ ) ત્રમરાના બાલક સરખો કાલો શત્રુનો અપયશ છે, એમ અન્યોઽન્ય સંયોગે ( નીલાલ કે૦ ) જોવું. શ્રીપાલનો યશ અને શત્રુનો અપયશ, એ બેની કવીશ્વર સહગામી ઉપમા આપે છે ॥ ૧૩ ॥

સુરતરૂ સ્વર્ગથી ઉતરી રે લાલ, ગયા અગમ અગોચર ઠામ રે ॥ સો૦ ॥

જિહાં કોઈ ન જાણે નામ રે ॥ સો૦ ॥

તિહાં તપસ્યા કરે અગ્નિરામ રે ॥ સો૦ ॥ જવ પામ્યું અદ્ભુત ઠામ રે ॥ સો૦ ॥

તસ કરઅંગુલિ હુઆ તામ રે ॥ સો૦ ॥ જય૦ ॥ ૧૪ ॥

જશ પ્રતાપ ગુણ આગલો રે લાલ, ગિરુજ ને ગુણવંત રે ॥ સો૦ ॥

પાલે રાજ મહંત રે ॥ સો૦ ॥ વયરીનો કરે અંત રે ॥ સો૦ ॥

મુખપદ્મ સદા વિકસંત રે ॥ સો૦ ॥

લીલાલહેર ધરંત રે ॥ સો૦ ॥ જય૦ ॥ ૧૫ ॥

અર્થ--હવે ( સુરતરુ કે० ) કટપવૃદ્ધો તેનો સ્વર્ગમાં નિવાસ છે, પરંતુ તેમણે વિચાર્યું  
 જે, અમારો અર્થી અહીં કોઈ નથી, એમ વિચારીને સ્વર્ગથી ઉતરયાં, ( તે અગમ કે० ) કોઈને ગમ  
 ન પડે, (અગોચર કે०) કોઈ દેખે નહીં, તથા કોઈ ઓલખે નહીં, જ્યાં એનું કોઈ નામ પણ ન જાણે,  
 એવે સ્થાનકે ગયાં. ત્યાં જઈને અજિરામ ઇટલે મનોહર તપસ્યા કરતાં હતાં. તે તપસ્યા કરતાં  
 કરતાં તેમણે તપસ્યાનું ફલરૂપ એવું કોઈ સ્થાનક પોતાને રહેવાનું જગતમાં દીતું નહીં, કે જે તેની  
 પાસે જઈને રહે, એવું કોઈ ઠેકાણું પામતા ન હતાં. એમ જોતાં જોતાં ( જબ કે० ) જે વારે તેમણે  
 અત્યંત અદ્ભુત સ્થાનક પામ્યું, તે વારે ( તસ કે० ) તે શ્રીપાલ રાજાના (કર કે०) હાથની અંગુલિરૂપ  
 થયાં, ઇટલે કટપવૃદ્ધો પોતાની તપસ્યાના માહાત્મ્યથી શ્રીપાલ રાજાની અંગુલિરૂપ થયાં. તે દાન  
 દે છે, માટે શ્રીપાલ રાજા કટપવૃદ્ધ સમાન દાનેશ્વરી છે, તેથી કવિએ એ ઉપમા દીધી છે ॥ ૧૪ ॥  
 વઠી જે ( જશ કે० ) યશ કીર્તિ, ( પ્રતાપ કે० ) તેજ અને ગુણ, તેણે કરી શ્રીપાલ-સર્વમાંહે ( આ-  
 ગલો કે० ) અગ્રેસર છે, અથવા યશ, પ્રતાપ અને ગુણ તે જેના ( આગલો કે० ) સર્વથી અગ્રેસર છે,  
 વઠી ગિરુજ છે, અને મહાગુણવંત છે, ( મહંત કે० ) મોટું ઉદાર રાજ્ય ઝોગવે છે, વૈરીનો ( અંત  
 કે० ) ક્ષય કરે છે. એવો પરાક્રમી છે, રાજ્યની લીલાલહેરનો ધરનારો છે, જેનું મુખરૂપ ( પદ્મ કે० )  
 કમલ તે સદા નિરંતર વિકસ્વર થકુંજ રહે છે ॥ ૧૫ ॥

મેરુ મવે જે અંગુલે રે લાલ, કુશાગ્રે જલનિધિનીર રે ॥ સો ॥

ફરસે આકાશ સમીર રે ॥ સો ॥

તારાગણ ગણિત ગંઝીર રે ॥ સો ॥



શ્રીપાલ સુગુણનો તીર રે ॥ સો ૦ ॥

તે પણ નવિ પામે ધીર રે ॥ સો ૦ ॥ જય ૦ ॥ ૧૬ ॥

ચોથે સ્વંમે પૂરી થઈ રે લાલ, એ ઠઠી ઢાલ અંગ રે ॥ સો ૦ ॥

ઈહાં ઉક્તિ ને યુક્તિ સુચંગ રે ॥ સો ૦ ॥

નવ પદ મહિમાનો રંગ રે ॥ સો ૦ ॥

એહથી લહીએ જ્ઞાનતરંગ રે ॥ સો ૦ ॥

વઠી વિનય સુયશ સુખસંગ રે ॥ સો ૦ ॥ જય ૦ ॥ ૧૭ ॥

અર્થ—હવે શ્રીપાલ રાજાના ગુણ અગણિત છે, માટે કવિશ્વર ઉપમા આપે છે કે, કોઈ પુરુષ એવો પણ હોય કે, જે મેરુ પર્વત લાલ્લ યોજનનો ઊંચો છે, તેને પોતાની અંગુલિએ કરીને (મથે કે ૦) માપી જાય, તથા (કુશઅગ્રે કે ૦) કાતની અણીએ કરી (જલનિધિનીર કે ૦) સમુદ્રના પાણીને માપી સમુદ્ર સ્વાલી કરે, તથા (સમોર કે ૦) વાયરો આકાશને ફરસે, તથા તારાનો (ગણ કે ૦) સમૂહ તેની પણ કોઈ (ગણિત કે ૦) સંખ્યા કરી આપે, એટલાં વાનાં ડુબકર છે, તે પણ કદાચિત્ કોઈ ગંજીર બુદ્ધિમંત પુરુષથી દૈવયોગે થાય, પણ શ્રીપાલ રાજાના જ્ઞાન ગુણનો (તીર કે ૦) કાંઠો, તે ધીર થકો પણ ન પામે, એટલે ન પામી શકે ॥ ૧૬ ॥ એ ચોથા સ્વંમને વિષે ઠઠી ઢાલ અંગપણે પૂર્ણ થઈ. (ઈહાં કે ૦) એ ઢાલમાં ઉક્તિ તે કવિની ચતુરાઈ અને યુક્તિ તે ન્યાય ટેરવવો તેજ (સુ કે ૦) જલો (ચંગ કે ૦) મનોહર છે, અને નવ પદના મહિમાનો (રંગ કે ૦)

આનંદ ઠે, તેથી જ્ઞાનના ( તરંગ કે० ) કલ્લોલ પામીએ, વઢી વિનય અને સુયશ ઇટલે જલો યશ  
તડૂપ સુખનો ( સંગ કે० ) સમાગમ પામીએ ॥ ૧૭ ॥

॥ દોહા ॥

ઇહવે રાયઋષિ જલો, અજિતસેન જસુ નામ ॥

ઓહિનાણ તસ ઉપન્યું, શુદ્ધ ચરણ પરિણામ ॥ ૧ ॥

તિણ નગરી તે આવીયો, સુણી આગમન ઉદંત ॥

રોમાંચિત શ્રીપાલ નૃપ, હર્ષિત હુઓ અત્યંત ॥ ૨ ॥

વંદન નિમિત્તે આવીયો, જનની જજ્જ સમેત ॥

મુનિ નમી કરીય પ્રદક્ષિણા, બેઠો ધર્મસંકેત ॥ ૩ ॥

સુણવા વઢે ધર્મ તે, ગુરુ સન્મુખ સુવિનીત ॥

ગુરુ પણ તેહને દેશના, દે નય સમય અધીત આધીન ॥ ૪ ॥

અર્થ—હવે અજિતસેન નામ ઠે જેનું, એવો રાજર્ષિ, તે ધૂમિતલે વિહોર કરતાં શુદ્ધ  
( ચરણ કે० ) ચારિત્રના પરિણામની લહેરો વૃદ્ધિવંત થતાં તેને અનુગામી અપ્રતિપાતિપણે ( ઝહિ-  
નાણ કે० ) અવધિજ્ઞાન ઉપન્યું ॥ ૧ ॥ તે વિહાર કરતો તેજ ચંપા નગરીએ આવ્યો, તેના આગમ  
નના ( ઉદંત કે० ) સમાચાર વનપાલકના મુખથી સાંજલોને શ્રીપાલ રાજા રોમાંચિત થયો થકો  
અત્યંત હર્ષિત થયો ॥ ૨ ॥ પઠી જનની જે માતા અને ( જજ્જા કે० ) જાર્યા ઇટલે સ્ત્રી, તેણે સહિત

મુનિને વાંદવાને નિમિત્તે આવ્યો. ત્યાં મુનિરાજને નમી ત્રણ પ્રદક્ષિણા દઈ કરીને ધર્મ સાંજલવાના સંકેતે બેઠો ॥ ૩ ॥ તે શ્રીપાલ ગુરુની સન્મુખ સુવિનીતપણે ધર્મ સાંજલવાને ઇચ્છે છે, અને ગુરુ પણ તેને ( નય કે ) નિશ્ચય વ્યવહાર નયે કરી યુક્ત તથા નય ઉપનય યુક્ત જે ( સમય કે ) સિદ્ધાંત તેને અધીત થકા ધર્મની દેશના દે છે પાઠાંતરમાં નય રાખે સિદ્ધાંતને આધીન પડેલે અવિરુદ્ધ દેશના દે છે ॥ ૪ ॥

॥ ઢાલ સાતમી ॥ હસ્તિનાગપુરવર મહુ, જિહાં પાંડુ રાજા સાર રે ॥ ૧ દેશી ॥

પ્રાણી વાણી જિનતણી. તુમ્હે ધારો ચિત્ત મઝાર રે ॥

મોહે મુંઝ્યા મત ફિરો, મોહ મૂક્યે સુખ નિરધાર રે ॥

મોહ મૂક્યે સુખ નિરધાર, સંવેગ ગુણ પાલીએ પુણ્યવંત રે ॥

પુણ્યવંત અનંત વિજ્ઞાન, વદે હમ કેવલી જગવંત રે ॥ ૧ ॥

દશ દૃષ્ટાંતે દોહિલો, માનવજીવ તે પણ લઈ રે ॥

આરય ક્ષેત્રે જન્મ જે, તે દુર્લભ સુકૃત સંવંધ રે ॥ તે દુર્લભ ॥ સંવેગ ॥ ૨ ॥

અર્થ—હવે અજિતસેન મુનિ દેશના આપે છે, અને શ્રીપાલ પ્રમુખ સર્વ સજ્જા સાંજલે છે. તે દેશના અજ્ઞાનને યોગ્ય નહીં, માટે મોહ યોગ્ય જે જ્ઞાન જીવ છે, તેને હૃદયે કહે છે કે, અરે જ્ઞાન પ્રાણી! જેમાં દયાધર્મ મુખ્ય છે, એવી મોહમાર્ગાધિકારિણી, દુર્ગતિદુઃખનિવારિણી, પાપ-સંતાપહારિણી, સંસારસમુદ્રતારિણી જે શ્રીજિનની વાણી છે, તે તમે તમારા ( ચિત્ત મઝાર કે ) મનની મધ્યે ધારો, પણ સાંજલ્યું અણસાંજલ્યું મ કરો. તે વાણી સાંજલીને મોહે મુંઝ્યા મત ફિરો,

एटले मोहदशामां मुंऊया थका फरो नहीं, ते मोह क्यां सुधी ठे? तो के ज्यांसुधी जीवने द्वायिक  
 गुण प्रगट्यो नथी, त्यांसुधी ठे. माटे ते मोह मूकशो, ते वारेज ( निरधार के० ) निश्चे सुख पामशो.  
 ते निश्चय सुख तो सिद्धना जीवोने ठे, माटे ते पामवानो उपाय ए ठे जे, संवेग गुण वालवो. ते  
 संवेगीपणुं कोने कहेवुं? तो के जेमां मोक्षमार्गानुयायी क्रियाणुं करवुं होय तेने संवेगीपणुं कहीए,  
 माटे ते पालवुं. हे पुण्यवंत जीवो! तमे सांजलो, ए हितशिक्षा कोनी कहेली ठे? तो के जे महा  
 पुण्यवंत, अनंत विज्ञानना धणी, अनंत शक्तिना धणी, अनंत बलवंत एवा जे केवली जगवंत, तेणे  
 ( वदे के० ) कहेली ठे. ते आगली गाथाए कहे ठे ॥ १ ॥ हे जव्यो! तमे सांजलो के ॥ चुद्धग  
 पासग धन्ने, जूए रयणे अ सुमिण चक्के अ ॥ कुम्भ जुगे परमाणु, दस दिठंता मणुअलब्जे ॥ १ ॥  
 शति दृष्टांत गाथा ॥ अर्थ—चुद्धक, पाशा, धान्य, द्यूत, रत्न, स्वप्न, चक्र, कूर्म, युग, परमाणु ए दश  
 दृष्टांत मनुष्यपणानी दुर्लभतामां जाणवां ए गाथासां कहेला दश दृष्टांते करी पामवो दुर्लभ एवो  
 ( मानवजव के० ) मनुष्यनो जव ठे, ते पण जो घणोज पुण्यनो संचय होय, तो पामीए. ते कदा-  
 चित् मनुष्यजव पण ( लद्ध के० ) पाम्यो, तेमां पण वळी आर्य देशमां जन्म पामवो घणो दुर्लभ ठे.  
 जो घणी ( सुकृत के० ) शुज करणीनो संबंघ होय, तोज आर्य देशमांहे जन्म पामीए. तेमां जरतहे-  
 त्रमां बत्तीश हजार देश ठे. तेमांहे पण साक्षापचवीश आर्य देश ठे, अने बीजा सर्व अनार्य  
 देश जाणवा. ते आर्य देश कोने कहेवो? तो के ज्यां शुद्ध देव, शुद्ध गुरु अने श्रीवीतरागनो  
 नाखेलो धर्म, तेनी सामग्रीना प्रवर्तक जे साधु, साध्वी, श्रावक, श्राविका, आचार्य, उपाध्याय  
 अने शिविर, ए सात होय, तेने आर्य देश कहीए ॥ २ ॥

આર્ય દેત્રે જનમ હુઓ, પણ ઉત્તમ કુલ તે ડુર્લભ રે ॥

વ્યાધાદિક કુલે ઉપનો, શું આરજ દેત્ર અચંબ રે ॥ શું ૦ ॥ સંવેગ ૦ ॥ ૩ ॥

કુલ પામે પણ દુલ્લહો, રૂપ આરોગ આન સમાજ રે ॥

રોગી રૂપરહિત ઘણા, હીણ આન દીસે ઠે આજ રે ॥ હીણ ૦ ॥ સંવેગ ૦ ॥ ૪ ॥

અર્થ—તે પણ કોઈ પૂર્વજવધર્મકર્તવ્યયોગે આર્ય દેશમાં જન્મ થયો, તોપણ તેથી શી સિદ્ધિ થાય? તે આર્ય દેશમાં પણ જે મોટા ઇન્દ્રિય વ્યવહારિયા, શેઠ, સેનાપતિ, ધન ધાન્યાદિકે પૂરિત તથા કુલ તે પિતાનો પદ્મ અને જાતિ તે માતાનો પદ્મ, એ બે જેના વિશુદ્ધ નિર્મલ હોય, તેને ઉત્તમ કુલ કહીએ, તે પામવું ડુર્લભ છે. આર્ય દેશમાં પણ જો કદાચિત્ વ્યાધાદિક જે કોઢી, વાઘરી, જિહ્વા, માઠી, કસાઈ, માંસ જઢાણ કરનાર ઇત્યાદિક હિંસક લોકને વ્યાધ કહીએ, તેમના કુલમાં ઉપન્યો અને આર્ય દેત્ર પામ્યો, તો તેમાં શો અચંબો જાણવો? ફોકટ જવ હારી જાય માટે પામ્યો તે ન પામ્યા જેવું થયું ॥ ૩ ॥ વઢી કદાપિ પૂર્વ જન્મના પુણ્યોદયથી પૂર્વોક્ત ઉત્તમ કુલ પામ્યો, તોપણ તેમાં રૂપવંતપણું તથા આરોગ્ય ઘટલે રોગરહિતપણું અને આયુ, ઇટલાં વાનાંનો (સમાજ કે) સંપૂર્ણ યોગ પામવો, તે સ્વરેસ્વરો ડુર્લભ છે, કેમકે આજના કાલમાંહે ઉત્તમ કુલ પામીને પણ ઘણા પ્રાણી રોગિષ્ટ, વઢી ઘણા પ્રાણી રૂપરહિત તથા ઘણા પ્રાણી હીનાયુ ઇટલે અટપાયુવાલા દેખાય છે, માટે તેમને પુણ્યકાર્યમાં ઇટલી સ્વામી રહી, તેણે કરી રૂપ ન પામે, તેથી લોકોને ઇષ્ટ ન લાગે, તથા રોગ સહિત હોય, તો ધર્મનાં કાર્ય સાધી શકે નહીં, વઢી હીનાયુવાલાથી પણ કાંઈ સુકૃત થાય નહીં. તે વારે તે જીવ ઉત્તમ કુલ પામ્યો, તોપણ શું? અને ન પામ્યો તોપણ શું? કાંઈજ નહીં ॥ ૪ ॥

તે સવિ પામે પણ સહી, દુલહો ઢે સુગુરુ સંયોગ રે ॥

સઘલે સ્વેત્રે નહીં સદા, મુનિ પામીજે શુભ યોગ રે ॥ મુનિ૦ ॥ સંવેગ૦ ॥ ૫ ॥

અર્થ—એ પૂર્વોક્ત મનુષ્યનો જન્મ, આર્ય ક્ષેત્ર, ઉત્તમ કુત્ર, રુપવંતપણું, રોગરહિતપણું અને સંપૂર્ણ આયુષ્ય, એ સર્વ વાનાં પામે, પણ ( સહી કે૦ ) નિશ્ચયથી સક્રુહનો સંયોગ પામતો મહા દુર્લભ છે, એટલે જે પંચમ ગતિના સાધક પોતે સંસારના પાશથી મૂકાણા અને વીજાને મૂકાવવા સમર્થ, તેવા ગુરુ મલવા દુર્લભ છે. તે ગુરુ શાસ્ત્રમાં ત્રણ પ્રકારના કહ્યા છે, તેમાં એક તો પત્યર સમાન, તે પોતે પણ બૂડે અને આશ્રય કરનારને પણ બૂઠાડે, વીજા કાષ્ટ સમાન, તે પોતે પણ તરે અને આશ્રય કરનારને પણ તારે, ત્રીજા વિપ્લવત્ર સમાન, પોતે તરે અને આશ્રય કરનારને બૂઠાડે. એ ત્રણ જોડમાંહેલા વીજા જોડવાલા કાષ્ટ સમાન એવા સુગુરુ, ઉત્તમ ગુરુ, મહામુનિ, અકિંચની, નિર્લોચી, પરોપકારી, તેનો જલો યોગ તે સર્વ ક્ષેત્રને વિષે આ પંચમ કાઠમાં સદા સર્વદા ન પામી-એ, કેમકે ગુણહીન ઘણા હોય, અને ગુણવંત થોડા હોય ॥ ૫ ॥

મહોટે પુણ્યે પામીએ, જો સદ્ગુરુ સંગ સુરંગ રે ॥

તેર કાઠીયા તો કરે, ગુરુદર્શન નિત્ય જંગ રે ॥ ગુરુ૦ ॥ સંવેગ ॥ ૬ ॥

દર્શન પામે ગુરુતણું, ધૂર્તે વ્યુદ્ગ્રાહિત ચિત્ત રે ॥

સેવા કરી જન નવિ શકે, હોયે સ્વોટો જાવ અમિત્ત રે ॥ હોયે૦ ॥ સંવેગ૦ ॥ ૭ ॥

અર્થ—તે પણ કદાપિ જો મોટાં પુણ્યકાર્ય કર્યાં હોય, તો જલા રંગે કરી સહિત રુદા ગુરુનો પણ સંગ પામીએ, અને તે ગુરુ ગામમાંજ છે, ધર્મશાસ્ત્રની દેશના પણ આપે છે, તથા આપણે

પણ તેવા ગુરુનું દર્શન કરીને ઉપદેશ સાંજલીએ એવું જે વારે મન કરીએ, તો તે વારે તેર કાઠીયા  
 ઠે, તે ગુરુદર્શનના ઉત્સુકપણાનો જંગ કરે ઠે. હવે તે તેર કાઠીયાનાં નામ કહે ઠે. એક ગુરુ પાસે  
 જતાં આલસ થાય, તે આલસ કાઠીયો, બીજો પુત્ર કલત્રે વીંધ્યો રહે, તેથી ગુરુ પાસે જવાય નહીં,  
 તે મોહ કાઠીયો, ત્રીજો ગુરુ કાંડે લાવા આપશે નહીં, જો ધંધો કરશું તો લાશું, એમ ચિંતવી ન  
 જાય, તે અવિનય કાઠીયો, ચાંચો મોટાઈ મનમાં રાખે, જે કોણ સર્વને પગે લાગે ? તે અજિમાન  
 કાઠીયો, પાંચમો ગુરુની આગતાસ્વાગતા ન કરે, બોલાવે નહીં, ધર્મ કાર્ય કરવા ન દે તે ક્રોધ  
 કાઠીયો, ઠઠો પ્રમાદમાં જરથો રહે, તે પ્રમાદ કાઠીયો, સાતમો રાખે ગુરુ પાસે જતાં કાંઈ પૈસા  
 સ્વરચવા પડે, એવી કૃપણતા રાખે, તે કૃપણ કાઠીયો, આઠમો જય રાખે, તે જય કાઠીયો, નવમો  
 શોકને યોગે ન જાય, તે શોક કાઠીયો, દશમો અજ્ઞાનતાને લીધે ગુરુ પાસે ન જાય, તે અજ્ઞાન  
 કાઠીયો, અગીયારમો વિકથા કરવામાં તત્પરપણે ગુરુ પાસે ન જાય, તે વિકથા કાઠીયો, બારમો  
 ગુરુ પાસે જતાં માર્ગમાં કૌતુક જોવા ઉઝો રહી જાય, તે કૌતુક કાઠીયો, અને તેરમો વિષયમાં  
 માંચી રહે, તેથી ગુરુ પાસે જવાય નહીં, માટે તે વિષય કાઠીયો જાણવો. એ તેર કાઠીયાનાં નામ  
 કહ્યાં ॥ ૬ ॥ કદાપિ પૂર્વકૃત પુણ્યોદયે કરી તેર કાઠીયાનો અંતરાય નિવારીને ગુરુનું દર્શન પામ્યો,  
 અને ધર્મદેશના પણ સાંજલી, તો તે ગુરુનાં હિતકારક વચન પોતાના ચિત્તમાં ધારે નહીં, શામાટે ?  
 ( ધૂર્તે વ્યુદ્ગ્રાહિત ચિત્ત કે ) પૂર્વે કુગુરુની સંગતિ કરી ઠે, તેણે પોતાનાં મિથ્યા ઉપદેશવચન  
 દૃઢપણે તેને સ્મર્યાં ઠે, તે કદાગ્રહપણે અસ્થિમજ્જામય કરી રાખ્યાં ઠે, એવો ઓટો ધર્મ દેવાનીને  
 વઢી એવું કહ્યું ઠે કે, હું કહું હું. એથી ઉપરાંત બીજો કોઈ ધર્મનો સાર ઠેજ નહીં, તે માટે રાખે  
 તું એ ધર્મથી ચલાયમાન થઈ જા ! તુજને બીજો કોઈ પાશંખી મલશે, તે પોતાનો ધર્મોપદેશ કરશે,



तेने तुं सत्य जाणीश नहीं ! एम वारंवार वचनयुक्तिए तेने कुगुरुए प्रथम समजावेलो ठे, अने ते मुग्ध जीवे पण तेनुं वचन पोताना मनमां तेमज निर्धार करी राख्युं ठे के, एणें जे कह्युं, तेज सत्य ठे. ए रीते प्रथम कुगुरुरूप धूर्त्ते तेनुं चित्त व्युदग्राहित<sup>१</sup> करयुं ठे. तेने सद्गुरु मढ्या, तेणें संसार तरवारूप धर्म कह्यो, परंतु पूर्वे कुधर्म अंगीकार करेलो ठे, तेने योगे ते खरा धर्मने आदरी शकतो नथी, तेथी ते ( जन के० ) पुरुष सद्गुरुनी सेवा करी शके नहीं. उलटो ते मूर्खनो गुरु उपर अमित्रता एटले शत्रुपणानो खोटो जाव थाय. एवा प्राणी जे होय, ते धर्म पामी शके नहीं. तेनी उपर एक दृष्टांत कहे ठे के, कोइ एक जोगी गुरु अने चेलो ए बे जण जमतां जमतां एक मोटा नगरमां आव्या. त्यां गुरु नगर बहार बेगो, अने चेलाने जिद्दा लेवा नगरमां मोकव्यो. ते चेलो कोइ शाहुकारनी हवेलीमां गयो, त्यां सर्वना हाथमां सोनानां कमां पहेरेलां दीठां, तेथी तेने पण कमां पहेरवानी होंश थइ. पढी जिद्दा लइ गुरु पासे आव्यो. त्यां गुरु साथे जमी लोधा पढी गुरुने कहेवा लाग्यो के, तुम मेरेकां सोनेके कडे पहिराउं ! तब में तुमेरी बंदगी करुंगा ! तेने गुरुए कह्युं के, बेटा ! योगमार्गमें एक दमकीजी पास नहीं रखनी, तो फेर सोनेके कडे किस तरे रक्खा जावे ! इस वास्ते मेरे तेरे नहीं बने ! एम कही योगी चेलाने त्यांज सूकी चाट्यो गयो. पाठलथी चेलो पैसा पेदा करी कमा पहेरवानो निश्चय करयो. नित्य प्रजातनो गाममां जइ कण आटो मागी जेलो करी वेचीने पैसा करवा मांड्या. एम करतां त्रण चार वर्षमां चारसैं पांचसैं रुपैया एकठा करया. पढी ते नगरमां एक सोनी रहे ठे, तेनी साथे मित्राइ करी मांहोमांहे घणा स्नेहे

मले, पण सोनी कपटी ठे, तेनी जोगीने खबर नथी. एक दिवसे जोगीए सोनीने कह्युं के, हे मेरे मित्र ! मैंने चारसे पांचसे रुपये एकठे किये हैं, उसका अच्छा सुना लेके मेरेकों कमां बना दे. एवुं सांजली सोनीए कह्युं के, तुं मारो मित्र ठे. अने मारी आबरु गाममां सारी नथी, तेथी गामना सोनी, शराफ अने नाणावटी सर्वे मारी साथे इर्ष्या राखे ठे, माटे तुं बीजा कोइ सोनी पासे घ-  
मावी ले. ए सर्व सोनीना बोल जोगीए सत्य करी मान्या, अने फरी सोनीने कह्युं के, तुम मेरा मित्र है, तो तेरेकुं ठोरुकें दूसरेकी पास में नहीं बनवाउंगा, तोपण सोनीए विश्वास बेसामवा सारु एक बे वार नाकारो करयो, परंतु जोगीए पराणे कमां कमावा सोप्यां. सोनीए पण खरा सोनानां कमां धनी तैयार करी जोगीने आप्यां, अने कह्युं के, मारुं नाम लईश नहीं, अने आखा गाममां देखानी आव के, आ मारी चीछी प्रमाणे किमत थाय ठे के नहीं ? जो चीछी प्रमाणे किमत थाय, तो मने साचो मानजे. जोगीए पण नाणावटी शराफ, सोनीओ आदिक घणाने देखानी किमत करावी, तो बराबर सोनीए करी आपेली चीछी प्रमाणे कायम थई, तेथी वळी जोगीने सोनी उपर पूर्ण विश्वास आव्यो. ते वारे कमां पाठां लइ आवीने सोनीने ओपवा सारु आप्यां. सोनीए कह्युं के, प्रजातना लइ जजे. पठी सोनीए ते कमा जेवांज बीजां पीतलनां कमां घनी तो-  
लमां सरखां करीने तेनी उपर रंग आपी उंपी प्रजाते जोगीना हाथमां आप्यां, अने कह्युं के, वळी पण हुं एक पारखुं देखाकुं. जे आ कमां ठे, ते गइ काले ज्यां देखाड्यां, त्यांज मारुं नाम लइने देखामजे, तो बधा पीतलनां कहेसे, कारण के मारा सर्व द्वेषी ठे. चेलाए पण तेमज करयुं, अने फरी बधाने सोनीनुं नाम लइ कमां देखाड्यां ते वारे सर्वे कहेवा लाग्या के, आ पीतलनां ठे. तेने जोगीए कह्युं के, तुम सब लोक यह सोनीके दुश्मन हो. कल तो तुम सच्चे कहेते थे. ते वारे ते

परीक्षकोए कहुं के, कावनां बीजां कमां हतां, अने आ वळी बीजां ठे, माटे तुं उगाय ठे, तोपण जोगीए तेमनी वात सर्वथा नहीज मानी. ए दृष्टांते व्युद्ग्राहित चित्तवालो पण सर्वथा सदगुरुनुं वचन नज माने ॥ ७ ॥

गुरुसेवा पुण्ये लही, पासे पण बेठा नित्त रे ॥

धर्मश्रवण तोहि दोहिलुं, निद्रादिक दीए जो जित्त रे ॥ निद्रादिक ० ॥ संवेग ० ॥ ८ ॥

पामी श्रुत पण दुह्लही, तत्त्व बुद्धि ते नरने न होय रे ॥

शृंगारादिक कथारसे, श्रोता पण निज गुण खोय रे श्रोता ० ॥ संवेग ० ॥ ९ ॥

अर्थ—वळी कदापि पूर्वकृत पुण्योदये करी गुरुनी सेवा ( लही के ० ) पामी अने गुरुनी पासे पण नित्य जइने बेठा, तथापि जे वेळाए गुरु धर्मोपदेश आपे, ते वेळाए अंतरायने योगे ते धर्म सांजलवो दुर्लज थइ पडे, केमके ते वारे तेने निद्राज आवे, अथवा आदि शब्दथी विकथादिक प्रमादमां रुचि थाय, तेथी धर्मश्रवण क्यांथी थइ शके? एटले धर्म सांजलवामां निद्रादिक प्रमाद जो आमो आवी जीत जेवो थइ पडे, तो अटकावी नाखे, माटे प्रमाद ढोकीने धर्म छान्द-रवो ॥ ८ ॥ कदापि पुण्ययोगे गुरुनी पासे जइ निद्रा, विकथा, विषय, प्रमाद अने कषाय तेनो त्याग करी धर्म सांजलवा पास्या, तोपण ते नरने धर्मसंबंधी तत्त्वनी बुद्धि आववी घणी दोहिली होय, कारण के अहोरात्र शृंगारादि रस जेमां प्रधान ठे, एवी ( कथा के ० ) जाषाग्रंथ, कोकशास्त्र, अनंगरंग, वात्स्यायनसूत्र प्रमुख, जेमां निःकेवल शृंगारनीज वातो ठे, तथा आदि शब्दथी छी अने राज प्रमुखथी कथा लेवी, ते सांजलवामांज प्राणी मग्न थइ रहे, माटे एवा शृंगारादिक रसे करी

મલ્લે, પણ સોની કપટી છે, તેની જોગીને ખબર નથી. એક દિવસે જોગીએ સોનીને કહ્યું કે, હે મેરે મિત્ર ! મૈને ચારસે પાંચસે રૂપૈયે એકિઠે કિયે હૈ, ઊસકા અચ્છા સુના લેકે મેરેકોં કર્માં બના દે. એતું સાંજલી સોનીએ કહ્યું કે, તું મારો મિત્ર છે. અને મારી આબરુ ગામમાં સારી નથી, તેથી ગામના સોની, શરાફ અને નાણાવટી સર્વે મારી સાથે ઇર્ષ્યા રાખે છે, માટે તું બીજા કોઈ સોની પાસે ઘ-  
 રાવી લે. એ સર્વ સોનીના બોલ જોગીએ સત્ય કરી માન્યા, અને ફરી સોનીને કહ્યું કે, તુમ મેરા મિત્ર હૈ, તો તેરેકું ઠોરકું દૂસરેકી પાસ મેં નહીં બનવાઉંગા, તોપણ સોનીએ વિશ્વાસ બેસાડવા સારુ એક બે વાર નાકારો કરયો, પરંતુ જોગીએ પરાણે કર્માં કરવા સોપ્યાં. સોનીએ પણ ખરા સોનાનાં કર્માં ધની તૈયાર કરી જોગીને આપ્યાં, અને કહ્યું કે, મારું નામ લઈશ નહીં, અને આખા ગામમાં દેખાની આવ કે, આ મારી ચીઠી પ્રમાણે કિમત થાય છે કે નહીં ? જો ચીઠી પ્રમાણે કિમત થાય, તો મને સાચો માનજે. જોગીએ પણ નાણાવટી શરાફ, સોનીઓ આદિક ઘણાને દેખાની કિમત કરાવી, તો બરાબર સોનીએ કરી આપેલી ચીઠી પ્રમાણે કાથમ થઈ, તેથી વઠી જોગીને સોની ઉપર પૂર્ણ વિશ્વાસ આવ્યો. તે વારે કર્માં પાઠાં લઈ આવીને સોનીને ઓપવા સારુ આપ્યાં. સોનીએ કહ્યું કે, પ્રજાતના લઈ જજે. પઠી સોનીએ તે કર્માં જેવાંજ વીજાં પીતલનાં કર્માં ધની તો-  
 લમાં સરખાં કરીને તેની હપર રંગ આપી ઝંપી પ્રજાતે જોગીના હાથમાં આપ્યાં, અને કહ્યું કે, વઠી પણ હું એક પારખું દેખાઈ. જે આ કર્માં છે, તે ગદ્દ કાલે જ્યાં દેખાડ્યાં, ત્યાંજ મારું નામ લઈને દેખાડજે, તો બધા પીતલનાં કહેશે, કારણ કે મારા સર્વ દેષી છે. ચેલાણ પણ તેમજ કરયું, અને ફરી બધાને સોનીનું નામ લઈ કર્માં દેખાડ્યાં તે વારે સર્વે કહેવા લાગ્યા કે, આ પીતલનાં છે. તેને જોગીએ કહ્યું કે, તુમ સબ લોક યહ સોનીકે દુશ્મન હો. કલ તો તુમ સચ્ચે કહેતે થે. તે વારે તે

परीक्षकोए कहुं के, काजनां बीजां कमां हतां, अने आ बळी बीजां ठे, माटे तुं ठगाय ठे, तोपण  
जोगीए तेमनी वात सर्वथा नहीज मानी. ए दृष्टांते व्युद्ग्राहित चित्तवालो पण सर्वथा सदगुरुनुं  
वचन नज माने ॥ ७ ॥

गुरुसेवा पुण्ये लही, पासे पण बेठा नित्त रे ॥

धर्मश्रवण तोहि दोहिलुं, निजादिक दीए जो जित्त रे ॥ निजादिक ० ॥ संवेग ० ॥ ८ ॥

पामी श्रुत पण दुद्धही, तत्त्व बुद्धि ते नरने न होय रे ॥

शृंगारादिक कथारसे, श्रोता पण निज गुण खोय रे श्रोता ० ॥ संवेग ० ॥ ९ ॥

अर्थ—बळी कदापि पूर्वकृत पुण्योदये करी गुरुनी सेवा ( लही के ० ) पामी अने गुरुनी  
पासे पण नित्य जइने बेठा, तथापि जे वेळाए गुरु धर्मोपदेश आपे, ते वेळाए अंतरायने योगे ते  
धर्म सांजलवो दुर्लभ थइ पडे, केमके ते वारे तेने निद्राज आवे, अथवा आदि शब्दथी विकथा-  
दिक प्रमादमां रुचि थाय, तेथी धर्मश्रवण क्यांथी थइ शके? एटले धर्म सांजलवामां निद्रादिक  
प्रमाद जो आनो आवी जीत जेवो थइ पडे, तो अटकावी नाखे, माटे प्रमाद ठोकीने धर्म आद-  
रवो ॥ ८ ॥ कदापि पुण्ययोगे गुरुनी पासे जइ निद्रा, विकथा, विषय, प्रमाद अने कषाय तेनो त्याग  
करी धर्म सांजलवा पास्या, तोपण ते नरने धर्मसंबंधी तत्त्वनी बुद्धि आववी घणी दोहिली होय,  
कारण के अहोरात्र शृंगारादि रस जेमां प्रधान ठे, एवी ( कथा के ० ) जाषाग्रंथ, कोकशास्त्र, अनं-  
गरंग, वात्स्यायनसूत्र प्रमुख, जेमां निःकेवल शृंगारनीज वातो ठे, तथा आदि शब्दथी छी अने  
राज प्रमुखथी कथा लेवी, ते सांजलवामांज प्राणी मग्न थइ रहे, माटे एवा शृंगारादिक रसे करी

યુક્ત જે ગ્રંથ, તેના રસે કરી તે શ્રોતા ધર્મ સાંજલે, તેથી સાંજલતો થકો પણ આત્મગુણને સ્વોદ  
નાયે, માટે તત્ત્વની બુદ્ધિ ધારવી ॥ ૯ ॥

તત્ત્વ લહે પણ દુલ્લહી, સદ્દહણા જાણો સંત રે ॥

કોઈ નિજ મતિ આગલ કરે, કોઈ મામામોલ ફિરંતરે ॥ કોઈ ૦ ॥ સંવેગ ૦ ॥ ૧૦ ॥

આપ વિચારે પામીએ, કહો તત્ત્વતણો કિમ અંત ? રે ॥

આલસુઆ ગુરુ શિષ્યનો, હાં ખાવજો મન વૃત્તંતરે ॥ હાં ॥ સવેગ ૦ ॥ ૧૧ ॥

અર્થ—કદાપિ પૂર્વકૃત શુદ્ધ કર્મના ઉદયથી દેશના સાંજલીને ધર્મનું તત્ત્વ ધાવ્યું, પરંતુ  
( સંત કે ૦ ) હે સજ્જનો ! તે શ્રોતાને તત્ત્વની વાત ઉપર સદ્દહણા આવવી ઘણી જ દોહીલી છે. શામાટે  
જે કોઈક શ્રોતા તો પોતાના મનથી ઉત્પન્ન થઈ જે કલ્પનાજાલ, તેથી પોતાની મતિ આગલ કરે,  
ઘટલે કહે કે, ગુરુ જલે આમ કહે છે, પણ વાત તો મેં ધારી છે, તે પ્રમાણે જ હશે, તથા કેટલાક  
શ્રોતા તો મામામોલ થઈ પ્રમાદમય થકા ફરથા કરે, ઘટલે પ્રથમ જેની પાસે જે ધર્મ સાંજલ્યો  
હોય, તે જલો હશે, કે આ કહે છે, તે જલો હશે ? એમ ચિંતવતા ફરે, પોતાના મહાપણમાં સમાય  
નહીં, તેથી સદ્દહણા રાખ્યા વિના સર્વ ઢાર ઉપર લીપણા સમાન છે ॥ ૧૦ ॥ માટે તત્ત્વની શ્રદ્ધા  
વિના તત્ત્વ કેમ પામીએ ? આ શુદ્ધ છે, તે આદરવા યોગ્ય છે. અને આ અશુદ્ધ છે, તે ત્યાગવા યોગ્ય  
છે, એવી વાતો તો જે વારે ગુર્વાદિકના મુખથી સાંજલીને ધારે, તે વારે તે તત્ત્વ પામે, પરંતુ કહો  
કે, ( આપ કે ૦ ) પોતાના વિચારથી તત્ત્વ તે કેમ પામીએ ? જે આલસુ થઈ ઘરમા બેસી રહે, ગુરુની  
પાસે ધર્મ સાંજલવા ન જાય, તે તત્ત્વ કેમ પામે ? તત્ત્વ તો જે આલસ ત્યાગીને ચિત્તમાં ધર્મ સાંજી

લવાની રુચિ વધારીને ગુરુમુખે જિનોક વચન સાંભલે, ત્યાં જે શંકા ઊપજે, તે પૂઠી સંરેહ ટાઢી  
 દઢતા કરે, તે પામે. અહીં કોઈ અન્યદર્શની ગુરુ અને શિષ્ય, એ બે જણ આલસું હતા, તેનો વૃત્તાંત  
 મનને વિષે જાવજો. તે વૃત્તાંત કહે છે. કોઈ ગુરુ શિષ્ય એક નગરની બહાર ઝુંપની બાંધી રહ્યા છે,  
 વસ્ત્ર રહિત છે, ગામમાં જિહ્વા માગી ઉદરપૂરણા કરે છે, એવામાં પોષ માસના દિવસ આવ્યા, ઠાર  
 ઘણો પડવા લાગ્યો, પણ તે બે જણ નિરુદ્ધમી છે, તેથી ગામમાં જિહ્વા માગવા માટે પણ એકાદ  
 જગાણ ફરે. ત્યાંથી થોડું ઘણું જે મળે, તે લઈ આવીને ઉદરપૂરણા કરે, પણ વધારે જગોણ ફરે  
 નહીં. વઢી ઉઢવાને કપડું તો લાવેજ ક્યાંથી ? એમ કરતાં એક દિવસે તો બહુ ટાઢ પડી, તેથી  
 તે ગુરુ શિષ્ય થરથર કંપતા જિહ્વા જમી નહીં જમી, એવે હાલે તુરત ગામમાંથી આવીને મઢીની  
 અંદર પણ આલસને લીધે ગયા નહીં. એમજ જીર્ણ વસ્ત્રે મુખ ઢાંકીને બહાર આવી સુતા, પાઢલી  
 રાત્રિજાગ્યા, તે વારે પણ નેત્ર ઉઘાડીને જોવા જેટલો બુદ્ધિમંદ ન કરતાં એમજ ઢાંકેલે મુખે ગુરુ  
 શિષ્યને પૂઢવા લાગ્યો કે, હે શિષ્ય ! ટાઢ ઘણી પડે છે, માટે હું ઝુંપનીમાં હું કે બહાર હું ? તે વારે  
 શિષ્ય વઢી ગુરુથી પણ વધારે આલસુ છે. માટે તેણે પણ ઢાંકેલે મુખેજ જવાબ આપ્યો જે, આપણે  
 ઝુંપનીમાં ઢીએ. એવામાં વઢી શીતના જાયથી કોઈક કુતરો આવીને ગુરુની પાસે સુતેલો હતો, તેનું  
 પૂઢડું ગુરુના હાથમાં આવ્યું. તે વારે ગુરુ શિષ્યને કહેવા લાગ્યો કે, “ જો શિષ્ય ! મમ પુચ્છં વર્તતે  
 તદા શિષ્યેણ ચિંતિતં કચ્છોટિકાંબરચંદ્રં ગૃહીત્વા જવાન્ પૃચ્છતીતિ, શિષ્યઃપ્રાહ જો ગુરવઃ!!  
 તત્પુચ્છં વસ્ત્રાંતં તદજલ્પનપરેણ શયને ત્વયા યતિતવ્યં. ” અર્થ—હે શિષ્ય ! મારે પૂઢડું છે. ત્યારે  
 શિષ્યે વિચાર્યુંને કે, કાઢમીના વસ્ત્રના ઢેકાને પકડીને ગુરુ પૂઢે છે. પઢી શિષ્ય કહે છે કે, હે  
 ગુરુજી ! તે પૂઢડું નથી, પણ વસ્ત્રનો ઢેકો છે. માટે તમારે બોલ્યા વિના સુવામાં યતન કરવો ॥ એમ



વે જણા ઉદ્યમ રહિત થકા ત્યાંજ ટાઢમાં સુઈ રહ્યા, પરંતુ વેમાંથી એક પણ આસલ રહિત થઈ મઢીમાં ગયો નહીં. પ્રાતઃકાળે હિમ પડ્યું, તેથી બેહુ જણ હિમથી ઢાઢીને મરણ પામ્યા. તેમ જે આલસુ હોય, તે પોતાની મતિકલ્પનાએ કુમતિ કરે, પણ કોઈને પૂઢે નહીં. ઉદ્યમ ન કરે તો તત્ત્વ પણ પામે નહીં. જો ગુરુ શિષ્ય બેહુએ ઉદ્યમ કસ્યો હોત, અને મઢીમાં ગયા હોત, તો જીવતા રહેત, માટે એ આલસુ ગુરુ શિષ્યનો વૃત્તાંત મનોજાવિત ગવેષવો ॥ ૧૧ ॥

બઠર ઢાત્ર ગજ આવતાં, જિમ પ્રાપ્ત અપાપ્ત વિચાર રે ॥

કરે ન તેહથી ડગરે, તેમ આપમતિ નિરધારરે ॥ તેમ ૦ ॥ સંવેગ ॥ ૧૨ ॥

અર્થ—હવે વઢી આપમતી ડપર બીજો દૃષ્ટાંત કહે ઢે. જેમ કોઈ (બઠર કે ૦) મૂર્ખ (ઢત્ર કે ૦) શિષ્ય ઢે, તે વેદાદિક શાસ્ત્ર તો જાણ્યો ઢે, પરંતુ અર્થની વિવેચનાને અણજાણતો ઢે. તે કોઈ કામને અર્થે બજારમાં ગયો ઢે, એવામાં રાજાનો મદોન્મત્ત હાથી ઢૂઢ્યો ઢે. તે ગજને પોતાની સામો આવતો દેસે ઢે, એટલામાં હાથીનો મહાવત લોઢોને કહે ઢે કે, જાણું! એ હાથી મારા હાથમાં નથી, માટે તમે ઢૂર થઈ જાઉં. તે સાંજઢી સર્વ લોક નાઢાં, તે વારે બઠર ઢાત્ર ઢૌટામાં ગયો, તેને પણ લોકે કહ્યું કે, તને હાથી મારશે, માટે અહીંથી અલગો જતો રહે, તો પણ તે ત્યાં ડજો રહીને વિચારવા લાગ્યો કે, આ લોક કહે ઢે કે, હાથી મનુષ્યને મારે ઢે, તે (પ્રાપ્ત કે ૦) પામ્યાને મારે ઢે કિંવા અપ્રાપ્ત એટલે અણપામ્યાને મારે ઢે? જો પામ્યાને મારતો હોય, તો મહાવત એની ડપર બેઠો ઢે, તેને કેમ મારતો નથી? અને જો અણપામ્યાને મારતો હોય, તો સર્વ જગતનાં લોક એને અણપામ્યાં જેવાં ઢે. તેને કેમ મારતો નથી? એમ વિચાર કરે ઢે, એટલામાં

હાર્થીએ આવી સુંઢથી જાલીને તેને ચીરી નાખ્યો, તેથી મરણ પામ્યો. જેમ એ બઠર ઢાત્રે લોકનાં વચન માન્યાં નહીં, અને તે આપમતે વિચાર કરતો ત્યાંજ ઝત્તો રહ્યો, તેથી મરણ પામ્યો, પણ તેથી ઝગસ્યો નહીં, તેમ જે આપમતિ હોય, તે પણ (નિરધાર કે) નિશ્ચેથી દુઃખ પામે, માટે જે તત્ત્વગવેષક હોય, તે ગુરુમુખથી જાણો તેણે કહેલે માર્ગે પ્રવર્તન કરે, તો તત્ત્વ પામે, પરંતુ આપમતિ હોય, તેનરક નિગોદનાં દુઃખ પામે, માટે આપમતિ ન થવું ॥ ૧૨ ॥

આગમને અનુમાનથી, વઢી ધ્યાનરસે ગુણગેહ રે ॥

કરે જે તત્ત્વગવેષણા, તે પામે નહીં સંદેહ રે ॥ તે ॥ સંવેગ ॥ ૧૩ ॥

અર્થ—(આ કે) સમસ્ત પ્રકારનું જેમાં ગમ એટલે જ્ઞાન છે, તેને આગમ કહીએ. તે આગમ શ્રીજિનેશ્વરના કહેલા અર્થ અને ગણધરોનાં ગુંથ્યાં સૂત્ર તેના અનુમાનથી એટલે આગમમાં જગવાને તત્ત્વની વાત જેવી રીતે કહેલી છે, તેના અનુમાનથી તથા વઢી (ધ્યાનરસે કે) આદર કરવા યોગ્ય જે ધર્મધ્યાન અને શુદ્ધધ્યાન, તેના એકેકના ચાર ચાર પાયા છે, તેણે કરી ચિંતવન કરતાં તેથી ઉપન્યો જે રસ, તેને ધ્યાનરસ કહીએ, એટલે ધ્યાનરસે કરીને ગુણનું ગેહ એટલે ગુણનું સ્થાનક—પ્રાપ્તિરૂપ જે તત્ત્વ, તે તત્ત્વની જે ગવેષણા કરે, તે તત્ત્વ પામે, એમાં સંદેહ નહીં. અથવા તત્ત્વ પામવાનાં ત્રણ કારણ છે, એક આગમથી અને બીજું અનુમાનથી, ત્રીજું ધ્યાનરસ તે અનુભવ-રસ એ ત્રણે પ્રકારે જે ગુણનું ઘર થઈને તત્ત્વની ગવેષણા કરે, તે નિઃસંદેહ તત્ત્વ પામે ॥ ૧૩ ॥

તત્ત્વબોધ તે સ્પર્શ છે, સંવેદન અન્ય સ્વરૂપ રે ॥

સંવેદન બંધ હુઈ, જે સ્પર્શ તે પ્રાપ્તિરૂપ રે જે ॥ સંવેગ ॥ ૧૪ ॥

તત્ત્વ તે દશવિધ ધર્મ છે, સ્વંત્યાદિક શ્રમણનો શુદ્ધ રે ॥

ધર્મનું મૂલ દયા કહી, તે સ્વંતિ ગુણે અવિરુદ્ધ રે ॥ તે ૦ ॥ સંવેગ ૦ ॥ ૧૫ ॥

અર્થ—તત્ત્વનું જાણપણું તે તત્ત્વબોધ કહીએ. તેના બે જોડ છે. એક સ્પર્શ તત્ત્વબોધ, બીજો સંવેદન તત્ત્વબોધ. તેમાં તત્ત્વનાં શાસ્ત્ર જે આગમ તે સાંજલીને શ્રીજિનાગમનાંષિત તત્ત્વ સમ્યક્-ત્વાદિ પ્રાપ્તિપૂર્વક શ્રદ્ધાપૂર્વક નવ તત્ત્વાદિકનો અવબોધ થાય, શુદ્ધ અધ્યવસાયે આત્મપરિણતિ-પરિપાકપણે મન વચન કાયાની એકાગ્ર સ્થિરતાએ જાવની વિશુદ્ધતાએ સદ્ગુરુપદેશામૃતયોગથી સદ્ગુણામય વસ્તુધર્મ ગ્રહણરૂપણે જે ચિત્તની વૃત્તિ થાય, એવો જે તત્ત્વબોધ, તે સ્પર્શરૂપ જાણવો, અને શ્રદ્ધા રહિત સમ્યક્ પ્રકારે વસ્તુના સ્વરૂપને જાણપણામાં ધારે, તે સંવેદન તત્ત્વબોધ જાણવો. તે સ્પર્શ તત્ત્વબોધથી ( અન્ય કે ૦ ) જૂદે રૂપે જાણવો. એ સંવેદન તત્ત્વબોધ તે ( વંધ્યે કે ૦ ) વાંજણી સ્ત્રી જેવો હોય, કાંઈ ફલ આપે નહીં, અને સ્પર્શ તત્ત્વબોધ પ્રાપ્તિરૂપ છે, ફલદાયક હોય, તે માટે સંવેદન ઠાંનવો અને સ્પર્શ આદરવો ॥ ૧૪ ॥ હવે દશ પ્રકારનો યતિધર્મ તે પરમ તત્ત્વ છે. સ્વંતિ આદિ દશને શુદ્ધ ધર્મ સ્પર્શ તત્ત્વબોધ તે દશ પ્રકારે ( શ્રમણ કે ૦ ) યતિનો જાણવો. ( સ્વંત્યાદિક કે ૦ ) ક્રમા આદિ દશને ઇટલે ૧ સ્વંતિ જે ક્રમા તે ક્રોધનો જય, ૨ માર્દવ તે માનનો ત્યાગ, ૩ આર્જવ તે માયાનો ત્યાગ, ૪ મુક્તિ તે નિર્લોજ્જતા, ૫ વાર પ્રકારની તપસ્યા, ૬ સત્તર જોડે કરી યુક્ત સંયમ, ૭ ચાર નિદેષે કરી સત્ય જાણણ કરવું, ૮ શૌચ તે જાવશૌચાદિક, ૯ અર્કિંચનત્ત્વ તે પરિ-ગ્રહરહિતપણું, ૧૦ અઢાર જોડે યુક્ત બ્રહ્મચર્ય. એ દશ પ્રકારના ધર્મ સેવ્યાથી ચાર ગતિનો રોધ કરે, અને પંચમી ગતિ પમાડે. તે ધર્મનું મૂલ દયા કહી છે. જ્યાં દયા નથી ત્યાં ધર્મ નથી. તે દયા જે

હે, તે તો ( સંતિ કે ) દ્વમા ગુણથી અવિરોધપણે હે, ઇટલે મલતી હે. ક્રોધ જાય, તે વારે દ્વમા આવે, અને જ્યાં દ્વમા આવી ત્યાં દયા અવશ્ય ઉપજે, તે માટે દયામય ધર્મ હે. એ પહેલો યતિધર્મ કહ્યો ॥ ૧૫ ॥

વિનયને વશ હે ગુણ સવે, તે તો માર્દવને આયત્ત રે ॥

જેહને માર્દવ મન વસ્યું, તેણે સવિ ગુણગણ સંપત્ત રે ॥ તેણે ० ॥ સંવેગ ० ॥ ૧૬ ॥

આર્જવ વિણ નવિ શુદ્ધ હે, નવિ ધર્મ આરાધે અશુદ્ધ રે ॥

ધર્મ વિના નવિ મોક્ષ હે, તેણે ઋજુજાવી હોય બુદ્ધ રે ॥ તેણે ० ॥ સંવેગ ० ॥ ૧૭ ॥

અર્થ—હવે ત્રીજો માર્દવ ગુણ વચાણે હે. તે એવી રીતે જે દેવ, ગુરુ, ધર્મ, એ સર્વ વિનયથી ફલદાયક થાય હે, માટે જેટલા કાંઈ ગુણ હે, તે સર્વ વિનયને વશ હે, અને જો સવોત્તમ કરણી કરે હે, તેમાં પણ જો વિનય નથી હોતો, તો સર્વ શુન્ય પ્રાય હે, એવો વિનય ગુણ હે, તે પણ માર્દવને ( આયત્ત કે ) વશ હે, માર્દવથી નજીક હે, તે માર્દવ ગુણ માનનો ત્યાગ કરે, તે વારે પ્રગટ થાય, પણ અજિમાન, અહંકાર, મત્સર, દ્રોહ, ઈર્ષ્યાદિ દોષ સહિત પ્રાણીને માર્દવ ગુણ ન આવે, પરંતુ એ દોષોના ત્યાગથી માર્દવ ગુણ વીવને આવે. એવો માર્દવ ગુણ જે પ્રાણીના મનમાં હે વસ્યો હે, તે પ્રાણી ( સવિ ગુણગણ સંપત્ત કે ) સર્વ ગુણના સમુદાયને પામ્યો, અને ગુણ સહિત થયો, તે વારે ધર્મપ્રાપ્તિને પામ્યો. એ ત્રીજો યતિધર્મ જાણવો ॥ ૧૬ ॥ હવે ત્રીજો આર્જવ ગુણ વચાણે હે. આર્જવ ગુણ તે ( આર્જવ કે ) સરલપણ, તે વિના શુદ્ધતા નથી, અને ધર્મઆરાધન પણ શુદ્ધ થતું નથી, અશુદ્ધ હે, માટે કુટિલતા, વક્રતા, માયાવીપણું, એ સર્વ માયાનાં ઘર હે, અને આત્માના

बलवत्तरपणे शुद्ध चारित्र्यना अज्युदयथी निर्मल आत्माना योग्यकी कुटिलतादिकनो त्याग कर्याथी आर्जव गुण उपजे ठे. ते आर्जव विना धर्मनी शुद्धि नथी, अशुद्धि ठे, माटे ते शुद्ध धर्म आराधी शके नहीं, अने शुद्ध धर्म आराध्या विना मोक्ष नथी. ते माटे जे ( बुद्ध के० ) ज्ञानी ते ( ऋजुजावी के० ) सरल स्वजावी होय, जेथकी आर्जव गुणनी पुष्टि थाय. ए त्रीजो यति-धर्म कह्यो ॥ १७ ॥

द्रव्योपकरण देहनां, वळी जक्त पान शुचि जाव रे ॥

जावशौच जिम नवि टले, तिम कीजे तास बनाव रे ॥ तिम० ॥ संवेग ॥ १८ ॥

पंचाश्रवथी विरमीए, इंद्रिय निग्रहीजे पंच रे ॥

चार कषाय त्रण दंरु जे, तजीए ते संजम संच रे ॥ तजीए० ॥ संवेग० ॥ १९ ॥

अर्थ—हवे शौचधर्म कहे ठे. तेना बे जेद ठे. एक द्रव्यशौच, बीजुं जावशौच. तेमांहे ( देह के० ) शरीरनां द्रव्योपकरण ते हाथ, पग, आंगली प्रमुख ते सर्व द्रव्यथी देहनां द्रव्योपकरण, अथवा द्रव्योपकरण ते पुस्तकादिक तथा वस्त्र पात्रादिक तेमज वळी जात पाणी तेने राग रहित धर्मपुष्टिदायक जाणी ( शुचि जाव के० ) पवित्र जाव युक्त, बेतालीश दोष रहित एवा विधिआहारादिकने ग्रहण करवे करीने द्रव्यशौच थाय. ते जेम आत्माना पवित्र चोरुखा अध्यवसाय धरवे, मननी लहेर कषायादिक रहित शुद्ध परिणामनी वधती धाराए जावशौच थाय ठे. ते जावशौच जेम चले नहीं—मटे नहीं, तेवी रीते तेने ग्रहण करवा यत्न कीजे, एटले जेम जेम जावशौच वधे, तेम तेम यतिधर्म पण वधे, यतिधर्म वधते मोक्षप्रापि पण सुलज थाय. ए

ચોથો શૌચધર્મ કહ્યો. ॥ ૧૮ ॥ હવે સંયમ ગુણ વખાણે છે. ૧ પ્રાણાતિપાત, ૨ મૃષાવાદ, ૩ અદત્તા  
 દાન, ૪ મૈથુન અને ૫ પરિગ્રહ, એ પાંચ આશ્રવથી ( વિરમીએ કે ) દૂર રહિએ, એ અનાદિ કાલના  
 આત્માના સહચરી પાપોપચિત્તપણે દુષ્ટ ગતિદાયક છે. તથા ૧ સ્પર્શેન્દ્રિય, ૨ રસેન્દ્રિય, ૩ ઘ્રાણેન્દ્રિય ૪,  
 ચક્ષુરિન્દ્રિય, ૫ શ્રોત્રેન્દ્રિય, એ પાંચે ઇન્દ્રિયનો નિગ્રહ કરીએ એટલે દમીએ. વળી ૧ ક્રોધ, ૨ માન, ૩ માયા  
 ૪ લોભ, એ ચાર કષાયને ઠાંકીએ, તથા ૧ મનોદંભ, ૨ વચનદંભ, ૩ કાયદંભ, એ ત્રણ દંભને ( તજીએ  
 કે ) ત્યાગ કરીએ. એવી રીતે એ સત્તર વાનાં દૂર કરે થકે આત્માને વિષે સંયમ ઠરે, પણ એમાંથી  
 એક દુર્ગુણ હોય, ત્યાંસુધી સંયમને મલિન કહીએ, માટે એ સત્તર દોષ ટાળીને એના પ્રતિપક્ષી સત્તર  
 ગુણ પ્રગટે, તેનો સંચય મોહાર્થીએ કરવો. તે વારે શુદ્ધ સંયમ કહીએ. એ પાંચપો સંયમધર્મ કહ્યો ॥ ૧૯ ॥

બાંધવ ધન ઇન્દ્રિય સુખતણો, વળી જય વિગ્રહનો ત્યાગ રે ॥

અહંકાર મમકારનો, જે કરશે તે મહાજ્ઞાન રે ॥ જે ૦ ॥ સંવેગ ૦ ॥ ૨૦ ॥

અર્થ—હવે ઠઠો મુક્ત ગુણ વખાણે છે. બાંધવ શબ્દે જાણ, સ્ત્રી, માતા, પિતા, પુત્ર, વહેન  
 પ્રમુખ અને ( ધન કે ) સોનું, રૂપું, ઘર, હાટ પ્રમુખ, વળી ઇન્દ્રિયસુખ તે ખાતું, પીતું, વસ્ત્ર, ઘરેણાં  
 પ્રમુખના વિલાસ, શબ્દ, રૂપ, રસ, ગંધાદિક એ સર્વ સુખનો ત્યાગ કરે, વળી ( જય કે ) હાલોક,  
 પરલોક આજીવિકાદિ સાત જય અને ( વિગ્રહ કે ) કલેશ, વિષાદ, ઇર્ષ્યા એનો પણ ત્યાગ કરે,  
 તથા અહંકાર તે જગતમાં હુંજ હું, બીજો કોઈ નથી, અને મમકાર તે આ સર્વ મારું છે, “ એવું  
 અહં મમૈતિ બુદ્ધ્યા સર્વે જગદંધીનૂતં ” આ રીતે હું અને મારું એ બુદ્ધિથી સર્વ જગત આંધળું છે ॥  
 માટે એનો ત્યાગ કરે તે મહાજ્ઞાન્યવંત જાણવો. જ્યાંસુધી એટલાં વાનાંનો ત્યાગ કરવો નથી, ત્યાં-  
 સુધી સંસારત્રમણ વધે છે, માટે એનો ત્યાગ કરી નિર્લોની ગુણ કરવો. એ ઠઠો ધર્મ કહ્યો ॥ ૨૦ ॥

अविसंवादन जोग जे, वळी तन मन वचन अमाय रे ॥

सत्य चतुर्विध जिन कह्यो, बीजे दर्शने न कहाय रे ॥ बीजे० ॥ संवेग० ॥ ११ ॥

षम्विध बाहिर तप कह्यु अन्यंतर षम्विध होय रे ॥

कर्म तपावे ते सही, पमिसोअवृत्ति पण जोय रे ॥ पमिसोअ० ॥ संवेग० ॥ १२ ॥

अर्थ—हवे सातमो सत्य गुण वखाणे ठे. अविसंवादन योग, ते जेमां कोइ जातिनो विश्लेष-विसंवादपणुं नथी, ते अविसंवादन योग कहिए, तेने धरे. वळी तन, मन अने वचन, ए त्रिकरण अमायपणे—कपटरहितपणे प्रवर्ते, ते सत्यपणुं, ते सत्य चार प्रकारनुं ठे. तेमां १ ऋषज, अजितादिक ए नामसत्य, २ जेनां बिंब जे काष्ठ, पाषाणादिकनी स्थापना करीए, अथवा अक्षरे नाम लखीए, ते स्थापनासत्य, तथा ३ ज्ञाविजिन जे श्रेणिक प्रमुख यशे, द्रव्यसत्य, अने ४ त्रीमंधर प्रमुख विचरता तीर्थकर, ते ज्ञावसत्य. ए चार सत्य निक्षेपे करी सत्य ते ( जिन के० ) तीर्थकरे कह्युं एटवे श्रीठाणांग सूत्रमां कह्युं ठे, पण बीजे दर्शने कहेवाय नहीं. ए सातमो सत्यधर्म कह्यो ॥ ११ ॥ हवे आठमो तपोगुण वखाणे ठे. १ जघन्य नोकरशी, २ उत्कृष्ट जावजीव सुधी अशन पान वर्जवुं, ३ शेष रह्युं ते मध्यम, ते एमके—१ जेमां खावुं पोवुं नहीं, ते अणसण तप तथा २ ऊणोदरी ते आहारना प्रमाणमांहेथी कोलीयो बे कोलीया, चार कोलीया उठा करे, ते ऊणोदरी तप, ३ द्रव्यनो संक्षेप करवो, ते वृत्तिसंक्षेप तप, ४ रसनो त्याग करवो, ते रसत्याग तप, ५ लोच प्रमुख कलेश सहन करवो, ते कायकलेश तप, ६ पांच इंद्रियने गुप्त करवी, ते सलीनता तप, ए ठ प्रकारनुं बाह्य तप कह्युं ठे, तथा १ गुरुदत्त प्रायश्चित्त लेवुं, २ विनयसाचववो, ३ गुरुनो विनय



તથા વેચાવચ્ચ કરવો, ૪ સજ્જાય કરવો, ૫ ધ્યાન ધરવું, ૬ ઉપસર્ગ તપ તે એક ધ્યાને કાઠસ્સગ્ગ  
કેરવો, તથા શરીરનું ઠાંનું, એ ઠ પ્રકારે અચ્ચંતર તપ મલીને બાર જેદે તપ કહ્યું. એ તપ દ્રવ્યથી  
તથા જાવથી કરવું. એ તપ કર્મને તપાવે, બાળીને જસ્મ કરે, તે તપ નિશ્ચેથી પક્કિસોયવૃત્તિ પણ  
જોય એટલે ઇન્દ્રિયને અનુકૂલ વૃત્તિ નહિં અર્થાત્ ઇન્દ્રિયને જે ગમે, તે ન કરવું, તે પ્રતિસ્થોવૃત્તિ એટલે  
સામે પુરે ચાલવારૂપ પ્રવૃત્તિવાળું પણ તપ કહીએ ॥ ૨૨ ॥

દિવ્ય ઔદારિક કામ જે, કૃત કારિત અનુમતિ જેદ રે ॥

યોગ ત્રિકે તસ વર્જવું. તે બ્રહ્મ હરે સવિ સ્વેદ રે ॥ તે ૦ ॥ સંવેગ ૦ ॥ ૨૩ ॥

અધ્યાતમવેદી કહે, મૂર્ચ્છા તે પરિગ્રહ જાવ રે ॥

ધર્મ અપિંચનને જાણ્યો, તે કારણ જવજલ નાવ રે ॥ તે ૦ ॥ સંવેગ ૦ ॥ ૨૪ ॥

અર્થ—હવે બ્રહ્મચર્ય ગુણ કહે છે. ( દિવ્ય ૬૦ ) વૈક્રિય શરીર સંબંધી કામ તથા બીજું  
ઔદારિક શરીર સંબંધી કામ, એ બેનું કરવું, કરાવવું અને અનુમોદવું, એ ત્રણે ગુણતાં ઠ જેદ થયા.  
એકેકાને મન, વચન અને કાયા, એ ત્રણ યોગે ગુણતાં અઢાર જેદ થાય, એ અઢાર જેદે કામના  
ત્યાગથી શુદ્ધ બ્રહ્મચર્ય થાય. તે બ્રહ્મચર્ય સર્વ સ્વેદનું હરનારું છે, અથવા એના બીજી રીતે ૧૦૦૦૦  
જાંગા થાય છે, તે લખે છે. ૧ પૃથ્વીકાય, ૨ અપકાય, ૩ તેજકાય, ૪ વાયુકાય, ૫ વનસ્પતિકાય,  
૬ બેઇન્દ્રિય, ૭ તેઇન્દ્રિય, ૮ ચતુરિન્દ્રિય, ૯ પંચેન્દ્રિય, ૧૦ અજીવ, એ દશને દશ યતિધર્મે ગુણતાં ૧૦૦  
થાય. તે એક શ્રોત્રેન્દ્રિયે થયા. તેવી પોતાની પાંચ ઇન્દ્રિયો છે, તેની સાથે ગુણતાં ૫૦૦ જેદ થાય. તે  
એક આહારસંજ્ઞા થયા. તેવી જયસંજ્ઞા, મૈથુનસંજ્ઞા અને પરિગ્રહસંજ્ઞા, એ ચારે ગુણતાં ૨૦૦૦

अविसंवादन जोग जे, वळी तन मन वचन अमाय रे ॥

सत्य चतुर्विध जिन कह्यो, बीजे दर्शने न कहाय रे ॥ बीजे० ॥ संवेग० ॥ २१ ॥

षड्विध बाहिर तप कह्यु अच्यंतर षड्विध होय रे ॥

कर्म तपावे ते सही, पन्सोअवृत्ति पण जोय रे ॥ पन्सोअ० ॥ संवेग० ॥ २२ ॥

अर्थ—हवे सातमो सत्य गुण वखाणे ठे. अविसंवादन योग, ते जेमां कोइ जातिनो विश्लेष-विसंवादपणुं नथी, ते अविसंवादन योग कहिए, तेने धरे. वळी तन, मन अने वचन, ए त्रिकरण अमायपणे—कपटरहितपणे प्रवर्ते, ते सत्यपणुं, ते सत्य चार प्रकारनुं ठे. तेमां १ ऋषज, अजितादिक ए नामसत्य, २ जेनां बिंब जे काष्ठ, पाषाणादिकनी स्थापना करीए, अथवा अहरे नाम लखीए, ते स्थापनासत्य, तथा ३ ज्ञाविजिन जे श्रेणिक प्रमुख थरो, द्रव्यसत्य, अने ४ त्रीमंथर प्रमुख विचरता तीर्थकर, ते ज्ञावसत्य. ए चार सत्य निक्षेपे करी सत्य ते ( जिन के० ) तीर्थकरे कह्युं एटले श्रीठाणांग सूत्रमां कह्युं ठे, पण बीजे दर्शने कहेवाय नहीं. ए सातमो सत्यधर्म कह्यो ॥ २१ ॥ हवे आठमो तपोगुण वखाणे ठे. १ जघन्य नोकरशी, २ उत्कृष्ट जावजीव सुधी अशन पान वर्जवुं, ३ शेष रह्युं ते मध्यम, ते एमके—१ जेमां खावुं पोवुं नहीं, ते अणसण तप तथा २ ऊणोदरी ते आहारना प्रमाणमांहेथी कोलीयो बे कोलीया, चार कोलीया उठा करे, ते ऊणोदरी तप, ३ द्रव्यनो संक्षेप करवो, ते वृत्तिसंक्षेप तप, ४ रसनो त्याग करवो, ते रसत्याग तप, ५ लोच प्रमुख कलेश सहन करवो, ते कायकलेश तप, ६ पांच इंद्रियने गुप्त करवी, ते सत्तीनता तप, ए ठ प्रकारनुं बाह्य तप कह्युं ठे, तथा १ गुरुदत्त प्रायश्चित्त लेवुं, २ विनयसाचववो, ३ गुरुनो विनय

તથા વેચાવચ્ચ કરવો, ૪ સજ્જાય કરવો, ૫ ધ્યાન ધરવું, ૬ ઉપસર્ગ તપ તે એક ધ્યાને કાનુસસગ  
કેરવો, તથા શરીરનું ઠાંઠવું, એ ૭ પ્રકારે અચ્યંતર તપ મલીને ચાર જ્ઞેદે તપ કહ્યું. એ તપ દ્રવ્યથી  
તથા જાવથી કરવું. એ તપ કર્મને તપાવે, બાળીને જસમ કરે, તે તપ નિશ્ચેથી પમિસોયવૃત્તિ પણ  
જોય એટલે ઇન્દ્રિયને અનુકૂલ વૃત્તિ નહિં અર્થાત્ ઇન્દ્રિયને જે ગમે, તે ન કરવું, તે પ્રતિસ્થોવૃત્તિ એટલે  
સામે પુરે ચાલવારુપ પ્રવૃત્તિવાળું પણ તપ કહીએ ॥ ૨૨ ॥

દિવ્ય ઔદારિક કામ જે, કૃત કારિત અનુમનિ જ્ઞેદ રે ॥

યોગ ત્રિકે તસ વર્જવું. તે બ્રહ્મ હરે સવિ સ્વેદ રે ॥ તે ૦ ॥ સંવેગ ૦ ॥ ૨૩ ॥

અધ્યાતમવેદો કહે, મૂર્ચ્ઘા તે પરિગ્રહ જાવ રે ॥

ધર્મ અપિંચનને જાણ્યો, તે કારણ જવજલ નાવ રે ॥ તે ૦ ॥ સંવેગ ૦ ॥ ૨૪ ॥

અર્થ—હવે બ્રહ્મચર્ય ગુણ કહે છે. ( દિવ્ય ૬૦ ) વૈક્રિય શરીર સંબંધી કામ તથા વીજું  
ઔદારિક શરીર સંબંધી કામ, એ બેનું કરવું, કરાવવું અને અનુમોદવું, એ ત્રણે ગુણતાં ૭ જ્ઞેદ થયા.  
એકેકાને મન, વચન અને કાયા, એ ત્રણે યોગે ગુણતાં અઠાર જ્ઞેદ થાય, એ અઠાર જ્ઞેદે કામના  
ત્યાગથી શુદ્ધ બ્રહ્મચર્ય થાય. તે બ્રહ્મચર્ય સર્વ સ્વેદનું હરનારું છે, અથવા એના વીજી રીતે ૧૦૦૦૦  
જાંગા થાય છે, તે લખે છે. ૧ પૃથ્વીકાય, ૨ અપકાય, ૩ તેજકાય, ૪ વાયુકાય, ૫ વનસ્પતિકાય,  
૬ બેન્દ્રિય, ૭ તેન્દ્રિય, ૮ ચગરિન્દ્રિય, ૯ પંચેન્દ્રિય, ૧૦ અજીવ, એ દશને દશ યતિધર્મે ગુણતાં ૧૦૦  
થાય. તે એક શ્રોત્રેન્દ્રિયે થયા. તેવી પોતાની પાંચેન્દ્રિયો છે, તેની સાથે ગુણતાં ૫૦૦ જ્ઞેદ થાય. તે  
એક આહારસંજ્ઞા થયા. તેવી જયસંજ્ઞા, મૈથુનસંજ્ઞા અને પરિગ્રહસંજ્ઞા, એ ચારે ગુણતાં ૨૦૦૦

થાય, તેને મન, વચન અને કાયા, એ ત્રણે ગુણતાં ૬૦૦૦ થાય. તે કરવું, કરાવવું અને અનુમોદવું,  
 એ ત્રણે ગુણતાં ૧૦૦૦૦ જ્ઞેદ થાય ॥ ૨૩ ॥ હવે અર્કિંચનધર્મ કહે છે. જે “ આત્માનમધિકૃત્યાધ્યા-  
 ત્મમ્ ” એટલે આત્માને અધિકારીને કરે તે ચોથા ગુણઠાણથી માંનીને ચૌદમા ગુણઠાણ સુધી  
 છે, તેને અધ્યાત્મ કહીએ, અને તે અધ્યાત્મના જાણ જે હોય, તેને અધ્યાત્મવેદી કહીએ. તે એમ  
 કહે છે કે, જે મૂર્છા છે, તેજ પરિગ્રહનો જાણ છે, એટલે પોતા પાસે જાણને મલતું ન હોય, પણ  
 મૂર્છા સર્વ વસ્તુ ઉપર રહી હોય, તો તે પરિગ્રહજ છે. તથા ધન, કુટુંબ, ઘર, વાની, બાગ અને  
 ઘમીંચા છે, તોપણ તેની ઉપર જો મૂર્છા નથી. તો તે પરિગ્રહ ન કહીએ, માટે તે મૂર્છા ન રાખવી  
 તેને અર્કિંચનપણું કહીએ, અને સાધુધર્મ તે અર્કિંચનનેજ કહ્યો છે, માટે સંસારસમુદ્રથી તરવાને નાવ  
 સમાન એ ધર્મ છે. એ અર્કિંચનપણું આદરથાથી જનનિસ્તાર થાય. એ દશમો અર્કિંચનધર્મ થયો. એ  
 દશ પ્રકારના યતિધર્મ કહ્યા. એથી શુદ્ધ પણે કર્મનું શોધન થાય ॥ ૨૪ ॥

પાંચ જ્ઞેદ છે સ્ખંતિના, ઉવચારવચાર વિવાગ રે ॥

વચન ધર્મ તિહાં ત્રીન છે, લૌકિક દોઝ અધિક સોજાગ રે ॥ લૌકિક ૦ ॥ સંવેગ ૦ ॥ ૨૫ ॥

અનુષ્ઠાન તે ચાર છે, પ્રીતિ જ્ઞક્તિ ને વચન અસંગ રે ॥

ત્રણ દ્વમા છે દોયમાં, અગ્રિમ દોયમાં દોય ચંગ રે ॥ અગ્રિમ ૦ ॥ સંવેગ ૦ ॥ ૨૬ ॥

અર્થ—( પાંચ જ્ઞેદ છે સ્ખંતિના કે ૦ ) હવે એ દશ પ્રકારનો જે યતિધર્મ કહ્યો, તેમાં પ્રથમ  
 દ્વમાધર્મના પાંચ જ્ઞેદ છે, તે કહે છે. તેમાં એક તો જે આપણો ઉપકારી હોય, તે જે કોઈ કરવાં  
 વચન કહે, તે સ્ખમવાં પડે. તેને ( ઉવચાર કે ૦ ) ઉપકારદ્વમા કહીએ. બીજી આગલો માણસ જોરા-

વર છે, તેના ઉપર કાંઈ પરાક્રમ ચાલે તેમ નથી, માટે જો આ માણસની સામું બોલશું, તો તરત નિરસ્કાર પામશું, એમ જાણી તેની સામું ન બોલે, તે વીજી (અવયાર કેળ) અપકારક્રમા. ત્રીજી કર્માદિકના જયથી સ્વમયું પડે, તે વિપાકક્રમા. ચોથી કોઈને આકરે વચને ડુહવે નહીં, અને પોતે પણ કોઈનાં આકરાં વચનથી ડુહવાય નહીં, એમ વચનનો પરિસહ-ઉપહર્ગ સહન કરવો, સહન કરવો, સાવધ વચન ન બોલવું, તે વચનક્રમા. પાંચમી ગજસુકુમારની પેરે હે આત્મન ! તારો ધર્મજ ક્રમા છે, માટે તુજને ક્રમાજ જોડે, આત્મધર્મ ક્રમામયજ છે. એવં જાણી મૂલ ધર્મમાં સ્થિર રહે, સંપૂર્ણ ધર્મ આરાધે, તેરમા ચૌદમા ગુણઠાણની ઇચ્છા કરે, તે ધર્મક્રમા જાણવી. એ પાંચ ક્રમા કહી. તેમાં પહેલી ઉપકાર, વીજી અપકાર અને ત્રીજી વિપાક, એ (ત્રીન કેળ) ત્રણ ક્રમાજે છે, તે શૌકિક છે એટલે લૌકિક સુખની દેવાવાલી છે. તથા ચોથી વચનક્રમા અને પાંચમી ધર્મક્રમા એ (દોઢ કેળ) બે ક્રમા જે છે, તે અધિક સાંજાગ્યની એટલે મોક્ષસુખની દેવાવાલી છે ॥ ૨૫ ॥ હવે ક્રમાનાં ચાર અનુષ્ઠાન છે. અનુષ્ઠાન શબ્દે ક્રિયા કહેવી. તેનાં પચાવશ્યક છે, તેમાં ૧ શ્રાવકનું પશ્ચિમપણ અથવા યતિનું પગામ, સજ્જાય, અતિચાર, આલોચના પ્રમુખ તે પશ્ચિમપણાવશ્યક, તથા ૨ જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્રના કાઠસ્સગ્ગ કરવા, તે કાઠસ્સગ્ગ નામે આવશ્યક, ૩ શક્તિ પ્રમાણે પચ્ચસ્કાણ કરવાનું આવશ્યક, એ ત્રણ અવશ્યકમાં એક પ્રીતિ અનુષ્ઠાન જાણવું, અને ૧ સામાયિક આવશ્યક, ૨ ચત્તવિસત્થો તે જિનવંદનાવશ્યક, ૩ વાંદણાં દેવાં, તે ગુરુવંદનાવશ્યક, એ ત્રણ આવશ્યકમાંહે વીજું જક્તિ અનુષ્ઠાન જાણવું, અને ત્રીજું આગમને અનુસારે પ્રવર્તન, તે વચન અનુષ્ઠાન જાણવું, તથા જે સહેજે થાય, તે ચોથું અસંગાનુષ્ઠાન જાણવું. એ ચાર અનુષ્ઠાનને પૂર્વોક્ત ક્રમાના પાંચ જોડમાં વહેંચણ કરે છે, એટલે પહેલી ઉપકાર, વીજી અપકાર, ત્રીજી વિપાક, એ ત્રણ ક્રમા

હે, તે ( અગ્નિમ દોયમાં કે૦ ) પહેલાં પ્રીતિ અને જ્ઞાતિ એ બે અનુષ્ઠાનમાં છે, અને ચોથી વચનદ્વિતી  
તથા પાંચમી ધર્મદ્વિતી, એ ( દોય કે૦ ) બે દ્વિતી તે પાઠલાં વચનાનુષ્ઠાન, એ બે અનુષ્ઠાનમાં છે,  
માટે પાઠલાં બે અનુષ્ઠાન તે ( ચંગ કે૦ ) મનોહર જાણીને આદરવાં ॥ ૧૬ ॥

વદ્વજ્ઞ સ્ત્રી જનની તથા, તેહના કૃત્યમાં જુઓ જુઓ રાગ રે  
પરિક્રમણાદિક કૃત્યમાં, એમ પ્રીતિ જ્ઞાતિનો લાગ રે એમ૦ ॥ સંવેગ૦ ॥ ૧૭ ॥

અર્થ—હવે અનુષ્ઠાનનાં લક્ષણ કહે છે. સ્ત્રી તો બેઠ છે, એક પોતાની જાણી તે પણ સ્ત્રી-  
જાતિ છે, તથા પોતાની ( જનની કે૦ ) માતા તે પણ સ્ત્રીજાતિ છે. એ બેઠ વદ્વજ્ઞ છે, પણ તેના કૃ-  
ત્યમાં રાગ જૂદો જૂદો છે. તે આવી રીતે કે, સ્ત્રી ઉપર પ્રીતિરાગ છે, અને માતા ઉપર જ્ઞાતિનો રાગ  
છે. તેમ પરિક્રમણાદિક કૃત્યમાં પણ પ્રીતિ જ્ઞાતિનો રાગ વિચારવો. તે આવી રીતે કે, એક પરિ-  
ક્રમણું, બીજો કાલસ્મરણ, ત્રીજું પદ્ધત્કાણ, એ ત્રણમાં પ્રતિ અનુષ્ઠાન છે, કેમકે એની સંગતથી આગલ  
ગુણ વધે, માટે પ્રીતિરાગ છે, અને એક સામાયિક તે ચારિત્ર અને બીજો ચતુર્વિસત્થો તે પ્રજુને  
વાંદવું, તથા ત્રીજાં વાંદણાં તે ગુરુને વાંદણાં દેવાં, એમ ચરિત્રધર્મ તથા દેવ અને ગુરુ, એ ત્રણમાં  
જ્ઞાતિ અનુષ્ઠાન છે, માટે એ ત્રણમાં ઉપર જ્ઞાતિરાગ છે. એમ આલોક આશ્રયે પ્રીતિ અને પરલોક  
આશ્રયે જ્ઞાતિ, એ બે અનુષ્ઠાનનો લાગ હોય ॥ ૧૭ ॥

વચન તે આગમ આશરી, સહેજે થાયે તે અસંગ રે ॥

ચક્રત્રમણ જિમ દંમથી, ઉત્તર તદ્વાવે ચંગ રે ॥ ઉત્તર૦ ॥ સંવેગ૦ ॥ ૧૮ ॥

વિષ-ગરલ-અનુષ્ઠાન છે, તદ્દેતુ-અમૃત વળી હોય રે ॥

ત્રિક તજવા દોય સેવવા, એ પાંચ જ્ઞેદ પણ જોય રે ॥ એ૦ ॥ સંવેગ૦ ॥ ૨૯ ॥

અર્થ—હવે ત્રીજું વચનાનુષ્ઠાન અને ચોથું અસંગાનુષ્ઠાન કહે છે, જેમ કુંજારના ચક્રનું ત્રમણ દંડને યોગે થાય, પછી પોતાની મેલે સહેજે ફસ્યા કરે, તેમ શ્રીશ્રીતરાગ જાણિત આગસમાં જેમ જ્ઞાનક્રિયાનાં આલંબન પ્રરુપ્યાં છે, તે (આશરી કે૦) અનુસારે આજ્ઞા પ્રમાણે ધર્મમાં પ્રવર્તન કરે, તે વચનાનુષ્ઠાન જાણવું, અને પછી ઉત્તર કાલે (તદજાવે કે૦) તેને અજાવેપણ (ચંગ કે૦) મનોહર હોય, એટલે જેને કોઈનું આલંબન નહીં, પણ સહેજે એવુંજ લઢણ થઈ રહે, તે અસંગાનુષ્ઠાન જાણવું ॥ ૨૯ ॥ યતિધર્મમાંહે પાંચ ક્રિયા કહી છે, તે કહે છે. પહેલી વિષક્રિયા, બીજી ગરલક્રિયા, ત્રીજી અનુષ્ઠાનક્રિયા, ચોથી તદ્દેતુક્રિયા, અને પાંચમી અમૃતક્રિયા. એ પાંચ જ્ઞેદ ક્રિયા જાણવી. તેમાંહે વિષક્રિયા, ગરલક્રિયા અને અનુષ્ઠાનક્રિયા એ (ત્રિક કે૦) ત્રણ જ્ઞેદ તજવા, આદરવા યોગ્ય નથી, જાણવા યોગ્ય છે. તે આચાર્યાર્થી ચારિત્રીયો ચારિત્ર ઠાર કરે, જવપરંપરા વધારે, અને તદ્દેતુક્રિયા તથા અમૃતક્રિયા એ (દોડ કે૦) બે જ્ઞેદ તે (સેવવા કે૦) આદરવા યોગ્ય છે. તે આદર્યાર્થી મુક્તિ પમાડે, માટે એ ક્રિયાના પાંચ જ્ઞેદ પણ જાણવાને અર્થે તેના જૂદા જૂદા અર્થ આગલ વચ્ચાણશે ॥ ૨૯ ॥

વિષક્રિયા તે જાણીએ, જે અશનાદિક ઉદ્દેશ રે ॥

વિષ તતલ્લિણ મારે યથા, તેમ એહજ જવ ફલ લેશ રે ॥ તેમ૦ ॥ સંવેગ૦ ॥ ૩૦ ॥

પરજવે ઇંડાદિક ઋદ્ધિની, ઇચ્છા કરતાં ગરલ થાય રે ॥



ते काळांतर फल दीए मारे जिम हरुकीया वाय रे ॥ मारे० संवेग ॥ ३१ ॥

अर्थ—हवे ए पांच क्रियामांहे पहेली विषक्रिया, ते जे चारित्रियो अशन, पानादिकने उद्देशीने चारित्र पाले, ज्ञानक्रियानो अज्यास करे, ते सर्व आहारादिकने अर्थे करे, कइ गृहस्थ आवे, ते वारे लोकदेखामणी क्रिया करे, ते गृहस्थ गया पढी कशी क्रिया करे नहीं, जयणाए न प्रवर्त्ते, अने ते गृहस्थ तो आचारनी शुद्धता जाणीने अशनादिकनी जक्ति करे, ते विषक्रिया जाणीए. जेम विष खाधुं थकुं तत्काज मारे, तेम ए क्रियाथी आ जवमांहेज अशन खावानुं देश मात्र फल पामे. जेम जेर खावाथी शीघ्र फल, तेम कपटक्रियानुं पण तरत फल मळे, एम जाणवुं ॥ ३० ॥ हवे गरलक्रियानुं लक्षण कहे ठे. जेम कोइ चारित्रियाने चारित्र पालतां पालतां चित्तना अध्यवसाय एवा थाय जे, इंद्रनी पदवी तथा देवतादिक चक्रवर्ती प्रमुखनी राजलक्ष्मी पामीए, अथवा धन, धान्यादिकनी इच्छा करतां गरलक्रिया थाय, ते गरलक्रिया काळांतरे फल आपे, हरुकीया वायुनी परे. जेम कोइ प्राणी हरुकेला जनावरे करड्यो होय, तेनो हरुकवा त्रण वरस सुधी जागे. ते जे वारे हरुकवा जागे, ते वारे मरण पामे, तेम चारित्रियो अति नियाणुं करे, तो बेत्रण जवे ते वस्तुपामे, पण शुद्ध चारित्रनुं फल पामे नहीं, माटे ए गरलक्रिया त्याग करवारुप जाणवी ॥ ३१ ॥

लोक करे तिम जे करे, उठे बेसे संमूर्च्छिम प्राय रे ॥

विधि विवेक जाणे नहीं, ते अन्यानुष्ठान कहाय रे ॥ ते० ॥ संवेग० ॥ ३२ ॥

तहेतु ते शुद्ध रागथी, विधि शुद्ध अमृत ते होय रे ॥

सकल विधान जे आचरे, ते दीसे विरला कोय रे ॥ ते० ॥ संवेग० ॥ ३३ ॥

अर्थ—हवे त्रीजी अनुष्ठानक्रिया कहे ठे. जेम कोइक अङ्गानी चारित्रीयो पारणा निमित्ते अथवा ग्रहण निमित्ते क्रिया करे, ते जेम बीजा लोक उठ बेस करे, तेम ते पण उठ बेस संमूर्हिमनी परे करे. एतावता कोइ चारित्रीयो कुधित थको दिहा द्ये, तेने केवल एक अशननीज इहा रहे ठे. ते मन रहित थको क्रिया करे, माटे संमूर्हिमनी उपमा दीधी, कारण के जे पोताना चित्तमां विधि विवेक कांइ जाणे नहीं जे, आ रीते बेसवुं, आ रीते उठवुं, आ रीते पूजवुं इत्यादिक कांइ विधि जाणे नहीं, तथा विवेक ते गुरु, देव, ज्ञान, धर्माचार्य प्रमुखनो विनय करवो, गुरु सामे आ रीते जवुं, आवुं, बेसवुं इत्यादिक सर्व विधि जाणे, तेने विवेक कहीए. ते विधि तथा विवेकने अजाणतो मन रहित जे क्रिया करे, ते कांइ फलदायक जाणवी नहीं ॥ ३१ ॥ हवे चोथी तळेतुक्रिया कहे ठे. चारित्रनो लेनारो वैराग्यवंत जद्रकपरिणामी देशना सांजलो संसारनो सर्व जाव अनित्य जाणी संसारी वर्गथकी विरक्त थइने चारित्र द्ये, ते शुद्ध रागे वधते मनोरथे क्रिया करे, पण विधि शुद्ध होय नहीं, परंतु सरवाळे तेशी विधि शुद्ध थाय, माटे ए चोथी क्रिया फलदायक जाणवी. हवे पांचमी अमृतक्रियानां लक्षण कहे ठे. जे आगमोक्त विधि कछोठे, ते प्रमाणे शुद्ध विधिए शुद्ध चित्तना अध्यवसायपणे करीने (सकल विधान के०) समस्त क्रियाना अनुष्ठाननी आचारणा करे, एवा तो संसारमांहे कोइक विरला प्राणी दीसे ठे, माटे पांच क्रियामांहे अमृतक्रिया ते केवल अद्भुत सुरमणि समान ठे. ए शुद्ध क्रिया आवेथी संसारनो पार पामे, अने मोक्षनी प्राप्तिपूर्वक शुद्ध जावपणे रहे, पण ए क्रिया आव्या विना संसारनो निस्तार थतो नथी ॥ ३३ ॥

करण प्रीति आदर घणो, जिज्ञासा जाणनो संग रे ॥

शुद्ध आगम निर्विघनता, ए शुद्ध क्रियानां लिंग रे ॥ ए० संवेग ॥ ३४ ॥

द्रव्यलिंग अनंतां धर्यां, करी किरिया फल नवि लक्ष रे ॥

शुद्ध क्रिया तो संपजे, पुद्गल आवर्तने अक्ष रे ॥ पुद्गल० ॥ संवेग० ॥

(पाठांतर) मारग अनुगति जाव जे, अपुनर्बधकता लक्ष रे ॥

किरिया नवि उपसंपजे, पुद्गल आवर्तने अक्ष रे ॥ पुद्गल० ॥ संवेग० ॥ ३५ ॥

अर्थ—हवे शुद्ध क्रियानां लक्षण कहे ठे. जे क्रिया करवामां घणी प्रीति धरे, घणो घणो आदर करे, क्रियाना प्रयत्नने विषे निरंतर उद्यम करे, (जिज्ञासा के०) तत्त्व जाणवानी वांठना करे, तथा (जाणनो संग के०) जे जन शुद्ध क्रियाना जाण होय, तेनो संग करे, पण विकथा अन्यदर्शनी प्रमुखनो सर्वथा संग न करे, अने (शुद्ध आगम के०) जलो जिनकथित आगम स्याद्वादपद्धतिरचनारूप रत्नवाक्यजफित एवा उत्तम सिद्धांतने विघ्नरहितपणे आदरे, हजारो काम मूकीने केवल एक आगमश्रुतपंथे खप करे, ए शुद्ध क्रियानां (लिंग के०) लक्षण जाणवां ॥ ३४ ॥

हवे शुद्ध क्रिया ते केवारे प्राप्त थाय ? ते कहे ठे. यतिना वेषे उँघो, मुहपत्ति ग्रहण करवे करी ए रीते अनंती द्वार द्रव्यलिंग यतिना वेषे धर्यां. मेरु पर्वत जेवो ढगलो थाय, एटला उँघा मुहपत्ति धर्यां, तथा क्रिया पण विशेषपणे विविध प्रकारनी करी, परंतु ते क्रियानुं फल तथा यातपणानुं फल पाम्यो नहीं. शामाटे ? जे बोधबीज विना जेटली क्रिया, जेटलांलिंग, ते सर्व निष्फल ठे.

“जावशून्याः क्रिया न फलंतीति तत्त्वम् ॥” मतज्ञबके जाव वगरनी एकली क्रिया फल आपती

નથી. તે માટે શુદ્ધ ક્રિયા તો તે વારે જીવ પામે કે, જે વારે અર્ધ પુણ્યપરાવર્ત સંસાર બાકી રહે, “અંતો મુહુત્તમિતં પિ, ફાસિચં હુજ્જ જેહિં સંમતં ॥ તેસિં અવદ્ધપુગ્ગલ, પરિઅદ્ધો ચેવ સંસારો ॥ ૧ ॥” અર્થ—જે જીવ જ્યારે અંતર્મુહૂર્ત પ્રમાણ પળ સમકિતને ફરશે, તો તે વારે તે જીવને ફક્ત અર્ધ પુણ્યપરાવર્તજ સંસાર બાકી રહે ॥ તે વારે અંતર્મુહૂર્ત પ્રમાણે માત્ર સમકિતને ફરસી અર્ધ પુણ્યપરાવર્ત સંસાર કરે, તથા જેને સમકિત આવીને પાતું જાય નહીં, તો તે ઠાસઠ સાગરોપમ જાજેરા સંસારમાં રહે, પઠી મોઢે જાય ॥ ૩૫ ॥

અરિહંત સિદ્ધ તથા જ્ઞાતા, આચારિજ ને જવજાય રે ॥

સાધુ નાણ દંસણ ચરિ, તવ નવ પદ મુગતિ ઉપાય રે ॥ તવ૦ સંવેગ૦ ॥ ૩૬ ॥

એ નવ પદ ધ્યાતાં થકાં, પ્રગટે નિજ આતમરૂપ રે ॥

આતમદરિસણ જેણે કચું, તેણે મૂઘો જવજયકૂપ રે ॥ તેણે૦ ॥ સંવેગ૦ ॥ ૩૭ ॥

અર્થ—હવે મોક્ષનો ઉપાય કહે છે. રાગ દ્વેષરૂપ શત્રુને જીતી ઘનઘાતી કર્મનો ક્ષય કરી કેવલજ્ઞાન પામ્યા, તે અરિહંત. તથા આઠ કર્મનો ક્ષય કરી સિદ્ધ થયા, તે સિદ્ધ. પાંચ આચારને પાલવે કરી ગૃહનિર્વાહ કરે, તે જ્ઞાતા આચાર્ય. અંગોપાંગ જણે જણાવે, તે ઉપાધ્યાય. જીવનાં સર્વ કાર્ય સાધવાને ઉત્તમ કાર્ય કરે, તે સાધુ. જેથી યથાર્થ વસ્તુ જણાય, તે જ્ઞાન, સમકિત દર્શન પામવાનાં કારણ ધરે, તે દર્શન. આઠ કર્મના સંચયને છાલી કરે, તે ચારિત્ર. નિકાચિત કર્મમલ શોધીને દૂર કરે, તે (તવ કે૦) તપ. એ નવ પદનું એકાગ્ર મન, વચન, કાયાએ કરી ધ્યાન ધરતાં થકા મોક્ષપ્રાપ્તિ થાય. માટે એજ મોક્ષનો ઉપાય છે ॥ ૩૬ ॥ એ નવ પદને ધ્યાતાં થકાં પોતાના

આત્માનું સ્વાત્તાવિક સ્ફટિક રત્ન સમાન ઉજ્જ્વલ રૂપ પ્રગટ થાય. જેમ સ્ફટિક રત્ન નિર્મલ છે, પણ ઉપાધિયોગે ઇટલે લાલને સંગે રક્ત થાય, શ્યામને સંગે શ્યામ થાય, પણ તેની પોતાની મૂલ ઉજ્જ્વલતા ન જાય, તેમ આત્મા કર્મે લેપાયો થકો સંસારી ત્રિજાવી દેખાય છે. તેને એ નવ પદના ધ્યાનથી કર્મમલ રહિત સહજ પોતાનો જ્ઞાન દર્શન ચારિત્રરૂપ ઉજ્જ્વલ ગુણ પ્રગટ થાય, તેને આત્મદર્શન કહીએ. એ આત્મદર્શન જેણે કર્યું, તેણે ( જવ કે ) સંસારના ત્રયરૂપ જે કૂવો, તે ( મુંઘો કે ) ઢાંક્યો, ઇટલે તેણે સંસાર મર્યાદારૂપ કર્યો, માટે સદા સર્વદા નવ પદનું ધ્યાન ધરવું ॥૩૭॥

દાણ અર્ધે જે અઘ ટલે, તે ન ટલે જવનીકોમી રે ॥

તપસ્ય કરતાં અતિ ઘણી, નહીં જ્ઞાનતણી છે જોમી રે ॥ નહીં ॥ સંવેગ ॥ ૩૮ ॥

આત્મજ્ઞાને મગન જે, તે સવિ પુદ્ગલનો ખેલ રે ॥

ઇંદ્રજાલ કરી લેખવે, ન મિલે તિહાં દેહ મન મેલ રે ॥ ન ॥ સંવેગ ॥ ૩૯ ॥

અર્થ—હવે જ્ઞાનનું બહુ માન કરે છે. જે જ્ઞાની પુરુષ છે, તેનું એક ઘડીમાં ઠ દાણ થાય, એવા અર્ધ દાણમાંહે જે ( અઘ કે ) પાપ ટલે, તે અજ્ઞાનીને જવની કોડે પણ ન ટલે, અતિ ઘણી તપસ્યા કરતાં પણ જ્ઞાનની જોર કાંઈ હોય નહીં ॥ ૩૮ ॥ માટે જે પ્રાણી આત્મજ્ઞાનમાંહે મગ્ન થકો સંસારી દશાને વિજાવ કરી લેખવે છે, અને સદા સ્વજાવ દશામાંહે મગ્ન થઈ આત્મરમણ કરે છે, તે દેહ, ધન તથા ઇન્દ્રિયનાં સુખ તે પુદ્ગલનાં ખેલ ઇંદ્રજાલ સમાન કરી લેખવે છે. ત્યાં મનનો મેલ દેશને તેની સાથે મલે નહીં. તે ચિત્તમાંહે વિચારે જે, પુદ્ગલે કરી પુદ્ગલ પોષવા તે ઠીક નહીં. પુદ્ગલનો ધર્મ સમુદાય પમુદાય વિધ્વંસનરૂપ છે. તેમાં હું લંપટ થયો, તેથી સંસારમાં અનંતા કાલ સુધી પ-

ર્યટન કરયું, પણ હવે તો જિનોક્ત વાણીથી પુઢલને સારી પેઠે દુઃખદાયી, બાજીગરની બાજી સરખો જાણ્યો, ઇટલે બાજીગરની બાજી સાચી હોય, તો પુઢલનો સ્વેલ સાચો હોય, એવી રીતે જાણ્યો. તો જેમ ઇંદ્રજાલ ઉપર પણ અજ્ઞાની રક્ત થાય, તેમ એ પુઢલ ઉપર પણ અજ્ઞાનીજ રક્ત થાય, પરંતુ જ્ઞાની પુરુષ તો આત્મજ્ઞાન માંહેજ મગ્ન રહે, પણ પુઢલ સાથે મન દડને મલે નહીં ॥ ૩૯ ॥

જાણ્યો ધ્યાયો આત્મા, આવરણ રહિત હોય સિદ્ધ રે ॥

આત્મજ્ઞાન તે દુઃખ હરે, એહીજ શિવેહેતુ પ્રસિદ્ધ રે ॥ એહીજ ૦ ॥ સંવેગ ૦ ॥ ૪૦ ॥  
ચોથે સ્વંમે સાતમી, ઢાલ પૂરણ થઈ તે સ્વાસ રે ॥

નવ પદ મહિમા જે સુણે, તે પામે સુજશ વિલાસ રે ॥ તે ૦ ॥ સંવેગ ૦ ॥ ૪૧ ॥

અર્થ—માટે આત્માને જ્ઞાનીનાં વચને કરી જાણ્યો, જાણીને તેનેજ તદ્દુપપણે ક્ષીરનીર-વત્ તથા અશ્વિલોહપિંડવત્ ધ્યાયો, તો તે ધ્યાનાર પ્રાણી આઠ 'કર્મના આવરણ રહિત થાય. આત્માના મૂલ ગુણ પ્રગટ કરીને સિદ્ધપણું પામે, માટે આત્માને આત્મજ્ઞાનપણે રમણ કરતાં તેજ આત્મજ્ઞાન તે સર્વ દુઃખનો હર્તા થાય, અને પ્રસિદ્ધપણે તેજ ( શિવ કે ૦ ) મોક્ષનો હેતુ થાય, એમ નિઃસંશયપણે જાણવું, માટે મોક્ષના વાંઠક પ્રાણીએ આત્મપરિણતિ સુધારવી. “આત્મૈવ સુખદુઃખ-કર્તા નિજગુણજોક્તા આત્મા આત્મનૈવાત્માનં પश्यति ॥ યદાત્માત્માનં પश्यति, તદાત્મા સહજગુણ-ધારકઃ સ્યાત્ ॥ શુદ્ધસ્વજાવઃ ઉઽવલલોકાગ્રે સ્વતૃતીયજાગન્યૂનાવગાહનાયાં સર્વસિદ્ધા વસંતિ  
અર્થ—આત્માજ સુખ દુઃખનો કર્તા છે, આત્માજ તેનો જોક્તા છે, આત્માજ પોતાવડે પોતાને જુએ છે, જ્યારે આત્મા પોતાને જુએ છે ઇટલે જાણે છે, ત્યારે સ્વજાવિક ગુણને ધારણ કરે છે, અને શુદ્ધ

स्वप्नाववाळो थयो थको उज्ज्वल लोकना अग्रजागमां पोताना त्रीजा जागे करी उठी एवी अवगा-  
हनामां सर्व सिद्धो वसे ठे. त्यां जाय ठे. ॥ ४० ॥ ए चोथा खंमने विषे सुंदर सातमी ढाल पूरी  
थइ. ए नव पदनो महिमा जे प्राणी सांजले, ते प्राणी रुमा जशना विलासने पामे ॥ ४१ ॥

॥ दोहा ॥

इण परे देइ देशना, रह्यो जाम मुनिचंद ॥

तव श्रीपाल ते विनवे, धरतो विनय अमंद ॥ १ ॥

जगवन् ! कहो कुण कर्मथी, बाणपणे मुज देह ॥

महारोग ए उपनो ?, कुण सुकृते हुवो ? ठेह ॥ २ ॥

अर्थ—ए प्रकारे देशना दइने जे वारे मुनिमांहे चंद्रमा समान अजितसेन राजर्षि  
बोली रह्या, ते वारे श्रीपाल घणो विनय धरतो थको मुनिने विनवे ठे के ॥ १ ॥ ( जगवन् केण )  
हे ज्ञानवंत ! कहो जे, कया कर्मना पसायथी बालपणे मारे शरीरे ए महा अघोर रोग उपन्यो ?  
वळी में जन्मांतरे शुं सुकृत करयुं हतुं ! के जेथी ते रोग मळ्यो ? ॥ २ ॥

कवण कर्मथी में लही ?, ठाम ठाम बहु ऋद्धि ॥

कवण कुकर्में हुं पड्यो ?, गुणनिधि जलनिधि मध्य ॥ ३ ॥

कवण नीच कर्में हुं ?, डुंबपणो मुनिराय ॥

मुजने ए सवि किम हुं ?, कहीए करी सुपसाय ॥ ४ ॥



अर्थ—वळी कया पुण्यना योगथी हुं ठेकाणे ठेकाणे बहु ऋद्धि पाम्यो ? वळी हे गुणनिधि ! हे गुणसमुद्र ! हुं कया माठा कर्मना योगथी ( जलनिधि के० ) समुद्रमां पड्यो ? ॥३॥ वळी हे मुनिराज ! कया नीच कर्म करीने हुं कुंवपणाना कलंकने पाम्यो ? ए सर्व मारे केम थुं ? ते मुजने रुमो पसाय करीने कहो ॥ ४ ॥

॥ ढाल आठमी ॥ सांभरीया गुण गावा मुज मन हरिना रे ॥ ए देशी ॥

सांजलजो हवे कर्मविपाक कहे मुनि रे, कांइ कीधुं कीधुं कर्म न जाय रे ॥  
कर्मवशे होय सघलां सुख दुःख जीवने रे, कर्मथी बलीयो को नवि थाय रे ॥ सांजलजो ० ॥ १ ॥  
जरतक्षेत्रमां नयर हिरण्यपुरे हुज रे, महीपति महोटो ते श्रीकंत रे ॥  
व्यसन तेहने लागुं आहेमातणुं रे, कांइ वारे वारे राणी एकंत रे ॥ सांजलजो ० ॥ २ ॥

अर्थ—हवे अजितसेन राजर्षि कर्मना फल कहे ठे, ते हे श्रोताजनो ! तमे सांजलजो. जे कांइ कर्म कर्युं होय, ते जोगव्या विना जाय नहीं, माटे हे श्रीपाल ! जगत्यमांहे जीवने सर्व सुख दुःख ते कर्मना पसायथी थाय ठे, पण कोइ जीव कर्मथी बलीयो नथी, माटे कर्म मोटुं ठे ॥ १ ॥ हवे मुनि कहे ठे जे, हे श्रीपाल ! आ जरतक्षेत्रमांहे हिरण्यपुर नामे नगरे श्रीकांत नामे मोटो राजा थयो. तेने 'आहेमी रमवानुं व्यसन लाग्युं, ते जोइने तेनी राणी एकांतमां वारंवार वारती हवी ॥ २ ॥

राणी तेहनी जाणो सुगुणा श्रीमती रे, समकित शीलनी रेख रे ॥

જિનધર્મે મતિ રુની કૂમી નહીં મને રે, દાઁવે દાઁવે શીઁવ વિશેષ રે ॥ સાંઝલજો ૦ ॥ ૩ ॥  
 પિયુ તુજને આઢેમે જાવું નવિ ઘટે રે, જેઢને કેમે ઢે નરકની ઝીતિ રે ॥  
 ધરણી ને પરણી બે લાજે તુજથકી રે, માંમી જેણે જીવહિંસાની અનીતિ રે ॥ સાંઝલજો ૦ ॥ ૪ ॥  
 મુઁવ તૃણ દીધે અરિ પણ મૂકે જીવતો રે, એઢવો ઢે રુમો દ્વત્રીનો આચાર રે ॥  
 તૃણ આહાર સદા જે મૃગ પશુ આચરે રે, તેઢને મારે જે આઢેમે તે ગમાર રે ॥ સાંઝલજો ૦ ॥ ૫ ॥  
 સસલાં નાસે પાસે નહીં આયુધ ધરે રે, રાણી જાયા બાણી તેઢને કેમ રે ॥  
 જે લાગે તે આગે દુઃખ લહેશે ઘણાં રે, નાઠાશું બલ ન કરે દ્વત્રી વેમ રે ॥ સાંઝલજો ૦ ॥ ૬ ॥

અર્થ—તે શ્રીકાંત રાજાની ઝલી ગુણવંત શ્રીમતી નામે રાણી ઢે. તે સમકિત અને  
 શીઁવની રેલા સરલી ઢે. જૈનધર્મને વિષે જેની રુની મતિ ઢે, પણ મનમાં કપટ નથી. એવી તે  
 રાણી રાજાને કહી કહીને ઘણી વિશેષ શીલામણ દે ઢે. દે ઢે ॥ ૩ ॥ હે સ્વામીન ! તુજને આઢેમી  
 કર્મે જવું ઘટતું નથી. શામાટે ? જે એ કર્મની કેઢે નરકની બીક ઢે, માટે હે સ્વામીન ! (ધરણી કે ૦)  
 પૃથ્વી અને (પરણી કે ૦) ઝાર્યા તે હું, એ બેઝ તુજથી લજ્જાને પામીએ ઢીએ, કેમકે જેણે આ જીવ-  
 હિંસાની ઘણી અનિતિ માંમી ઢે ॥ ૪ ॥ જે કોઢ શત્રુ હોય, તે પણ જો સામો મુઁવમાંહે તરણું ઘાલી  
 આવે, તો તેને જીવતો મૂકી આપે, એવો દ્વત્રીનો રુમો વ્યવહાર ઢે, તો નિરંતર (તૃણ કે ૦) ઘા-  
 સનો આહાર કરીને જે વનને વિષે મૃગ પશુ રહે ઢે, તેને આઢેમામાં જે મારે, તે ગમાર જાણવા  
 ॥ ૫ ॥ સસલાં ઝિચારાં નાસી જાય ઢે, પણ પાસે હથિયાર રાલતાં નથી, તો જે રાણીના જાયા

વાણી પુરુષ વાણ હાથમાં ગ્રહણ કરીને જે પશુની કેડે લાગીને વાણે કરી મારે છે, તે રાણીના જાયા આગલ નરકાદિકનાં ઘણાં દુઃખ પામશે. વઢી ક્ષત્રીજાયો જે છે, તે નાઠાની પઢવાડે કેમ કરીને બલ કરે નહીં ॥ ૬ ॥

અવલકુલાશી ઝલ્લને નિજ ડુમ પીમતાં રે, યગને મૃગને તૃણજ્ઞનીને દોષ રે ॥

હણતાં નૃપને ન હોય ઇમ જે ઉપદિશે રે, તેણે કીધો તસ હિંસક કુલ પોષરો ॥ સાંજલજો ॥ ૭ ॥

હિંસાની તે નિંદા સઘલે સાંજલી રે, હિંસા નવિ રુમી કિણહી હેત રે ॥

આપ સંતાપે પર સંતાપે પાપીયો રે, આહેમી તે જાણો કુલમાં કેતરે ॥ સાંજલજો ॥ ૮ ॥

અર્થ—પાપશાસ્ત્રના ધારકો રાજાને એમ ઉપદેશ આપે છે કે, રાજાની પૃથ્વીમાંહે જે જલ છે, તેનો રક્તક રાજા છે, માટે ( અવલ કે ૦ ) નિર્બલ છે કુલ જેમનું, એવા નાના મત્સ્ય, તેમને મોટા ( ઝલ કે ૦ ) મત્સ્ય તે રાજાના હુકમ વિના ( અશી કે ૦ ) જઘ્ણ કરે છે તેને, તથા રાજાની પૃથ્વીમાંહે ઊગ્યાં જે ( ડુમ કે ૦ ) વૃક્ષ તેમને પીમા ઉપજાવનાર એવાં જે ( યગ કે ૦ ) પક્ષી તેને, તથા રાજાની પૃથ્વીમાંહે ઊગ્યાં જે નવાં ( તૃણ કે ૦ ) ઘાસ પ્રમુખ તેને જઘ્ણ કરતાં એવાં મૃગલાં પ્રમુખને, એ સર્વ રાજાના ગુનાહમાં આવ્યાં, માટે રાજાનાં અપરાધી થયાં, તેને હણતાં થકાં રાજાને કાંઈ દોષ લાગતો નથી, એમ જે હિંસક કુગુરુ ઉપદેશે છે, તે તો પોતાના હિંસક કુલને પોષણ કરે છે, એમ જાણવું ॥ ૭ ॥ વઢી હિંસાની ( હિંસા કે ૦ ) નિંદા તે સર્વ ષરૂદર્શનમાંહે સાંજલીએ ઢીણ, માટે કોઈ કારણે પણ હિંસા કરવી રુમી નથી. પાપી આહેમી તે પોતાને પણ સંતાપ ઉપજાવે, અને જે જીવને હણવા ધારે તે પર જીવને પણ સંતાપ ઉપજાવે, તે કુલમાંહે ( કેત કે ૦ ) અરિષ્ટસૂચક કેતુ ગ્રહ સરિખો કુલનો ક્ય કરનાર જાણવો ॥ ૮ ॥

જાઉં રસાતલ વિક્રમ જે દુર્બલ હાણે રે, એ તો લેશ્યા કૃષ્ણનો ઘન પરિણામ રે ॥  
 ઝૂંમી કરાણીથી જગ અપજશ પામીએ રે, લીહાલો खातां मुख હોવે તે રયામ રે ॥ સાંઝલજો ॥ ૯ ॥  
 એહવાં રાણીએ વચણ કહ્યાંપણ રાયને રે, ચિત્તમાંહે નવિ જાગ્યો કોઈ પ્રતિબોધ રે ॥  
 ઘન વરસે પણ નવિ ઝીંજે મગસેલીયો રે, મૂરખને હિત ઉપદેશે હોય ક્રોધ રે ॥ સાંઝલજો ॥ ૧૦ ॥  
 અન્ય દિવસે શત સાત ઉલ્લંઠ પરવચ્યો રે, મૃગયાસંગી આવ્યો ગહન વન રાય રે ॥  
 મુનિ તિહાં દેખી કહે વ્યાધે છે પીડ્યો કોઢીયો રે, ઉલ્લંઠ તે મારે દેઈ ઘન ઘાય રે ॥ સાંઝલજો ૧૧ ॥

અર્થ—વઢી જે દુર્બલ પશુને મારે, તેનું પરાક્રમ રસાતલમાંહે પેસી જાઉં! એ હિંસકપણું  
 તો કૃષ્ણ લેશ્યાનું આકરું પરિણામ જાણવું. જેમ ( લીહાલો કે ) કોયલો खातां મોઢું રયામ થાય,  
 તેમ ઝૂંમી કરાણી કરીએ, તેથી જગતને વિષે અપજશ પામીએ ॥ ૯ ॥ એવાં રાણીએ વચન કહ્યાં, પણ  
 રાજાના ચિત્તને વિષે કોઈ પ્રકારનો પ્રતિબોધ જાગ્યો નહીં. જેમ ( ઘન કે ) વરસાદ વરસે થકે  
 મગસેલીયો પાષાણ ઝીંજે નહીં, તેમ રાજાને પ્રતિબોધ લાગ્યો નહીં. જેમ મૂર્ખને હિતશિક્ષા દેતાં  
 ઉલટો તેને ક્રોધ ઉપજે, તેમ એ દૃષ્ટાંતે અહીં પણ જાણવું ॥ ૧૦ ॥ પઠી એક દિવસે સાતસેં ઉલ્લંઠ  
 પુરુષે પરવચ્યો થકો મૃગયા રમતો થકો રાજા ગહન વને આવ્યો. ત્યાં રોગે પીડ્યો એવો એક મુનિ  
 કાઉસસગધ્યાને ઉત્તો છે, તેને જોઈ રાજા કહે છે, એ તો વ્યાધિથી પીડ્યો કોઢીયો છે. એમ કહે  
 થકે ( ઘન કે ) આકરા ઘાણ કરીને ઉલ્લંઠો તે સાધુને મરવા લાગ્યા ॥ ૧૧ ॥

જિમ તામે તે મુનિને તિમ નૃપને હુવે રે, હાસ્યતણો રસ મુનિમન તે રસ શાંત રે ॥

सारी गणनाओं का कुल लाभ अंश बंटा  
 भाग के दो गणनाओं की गणना बंटा  
 बंटा अंश गणना बंटा गणना - भाग  
 भाग बंटा गणना बंटा गणना बंटा  
 भाग - गणना बंटा गणना बंटा गणना  
 गणना गणना गणना गणना गणना  
 गणना गणना गणना गणना गणना  
 गणना गणना गणना गणना गणना

पुताली माताय  
 वि: माताली माताय  
 मयली माताय  
 मारी वी - पुताली  
 माताय

सातसें जण मृगया रमीने पाठा वळ्या. ते हर्ष पामता थका राजानी साथे घेर आव्या ॥ १२ ॥ वळी अन्य दिवसे राजा हरण पठवाडे एकलो दोड्यो जाय ठे. मृगलो नासीने नदीने कांठे रानमां पेठो, राजा जूलो पड्यो, त्यां नदीने कांठे एक साधुने तेणे दीठा. ते वारे ते मुनिने कान जाळीने नदीना पाणीमांहे ज्वकोळ्या ॥ १३ ॥ वळी कांश्क राजाने करुणा आवी, तेशी मुनिने जलथी ब-हार काढ्या, पठी घेर आवीने ते मुनिना उपसर्गनी सर्व वात राणीने कही, ते वारे राणीए कहुं के, हे स्वामिन् ! बीजा जीवोने हिंसा करी होय, ते पण दुःख देवावाली थाय, तो ऋषिनी घात तो अनंता जव पर्यंत दुःखनी देवावाली होय, तेमां तो शुंज कहेवुं? ॥ १४ ॥ ते वारे राजा कहेवा

લાગ્યો જે, હે રાણી ! હવે ફરીથી એવું પાપ કોઈ વારે પણ નહીં કરશું. વઢી કેટલાક દિવસ  
ત્રીત્યા પઢી રાજાએ ગોંઘને વિષે બેઠા થકા ગોચરીએ ફરતા એવા કોઈ એક મુનિને દીઠા. તે વારે  
રાણીની શીખામાણ વિસારીને ॥ ૧૫ ॥

નગરી વિટાલી (ત્રીઘે) કહે નૃપ ઉઢ્ઠને રે, કાઢો બાહિર એહને ઝાલી કઠં રે ॥  
રાણીએ દીઠા ગોંઘ થકી તે કાઢતા રે, રાજાને આદેશે લાગા લંઠ રે ॥ સાંઝલજો ॥ ૧૬ ॥  
રાણી રુઠી રાજાને કહે શું કરો ? રે, પોતાનું બોલ્યું પાઠો ન વચન રે ॥  
મુનિ ઉપસર્ગે સર્ગે જાવું દોહિલું રે, નરકે જાવા લાગ્યું ઢે તુજ મન રે ॥ સાંઝલજો ॥ ૧૭ ॥  
નૃપ ઉપશમીયો નમીયો મુનિ તેમી ઘરે રે, રાણીઝાઘે રાજા એ અન્નાણ રે ॥  
મુનિ ઉપસર્ગે પાપ કશું ઇણે મોટકું રે, એ ઢૂટે તે કહીએ કાંઈ વિન્નાણ રે ॥ સાંઝલજો ॥ ૧૮ ॥

અર્થ—રાજા ઉઢ્ઠ પુરુષને કહેવા લાગ્યો જે, આ ત્રિહુક આપણી નગરીને વટલાવે ઢે,  
માટે અને ગળે ઝાલી નગરીથી બહાર કાઢી મૂકો. તે વારે રાજાને આદેશે કરી તે ઉઢ્ઠ પુરુષ  
મુનિનું ગળું ઝાલી બહાર કાઢે ઢે, તે રાણીએ ગોંઘ થકી દીઠા ॥ ૧૬ ॥ તે વારે રાણી ધીજીને ક-  
હેવા લાગી જે, હે રાજન્ ! આ તમે શું કરો ઢો ? પોતાનું બોલ્યું વચન પોતેજ પાઠતા નથી ? અને  
હું જાણું ઢું જે, મુનિને ઉપસર્ગ કરે, તેને સ્વર્ગમાંહે જવું દોહિલું ઢે, પણ તમારું મન તો નરકમાંહે  
જવાને લાગેલું ઢે, એમ આ તમારું કર્મજ સ્પષ્ટ કહી આપે ઢે ॥ ૧૭ ॥ એવાં રાણીનાં વચન સાંઝલી  
રાજા ઉપશાંત થયો થકો મુનિને ઘરને વિષે તેમી પગે લાગ્યો, તે વારે મુનિને રાણી કહે ઢે જે આ

# શ્રી શ્રીપાલ રાજાનો રાસ

પ્રકાશક - શ્રાવક મીમશી માણક  
બારીઆ વીલ્હીંગ, પાયધુની, મુંબઈ

શ્રીકાંત રાજા તેની શ્રીમતી રાણી અને મુનિ



તે વારે મુનિને રાણી કહે છે જે આ રાજા અજ્ઞાની છે. મુનિને ઉપસર્ગ કરવે કરીને એણે મોટું પાપ કર્યું છે, માટે એ પાપથી છુટે એવું કાંઈક વિજ્ઞાન ઇટલે પાપ ટાઢવાનુ પ્રાયશ્ચિત કહે.



રાજા અજ્ઞાની છે. મુનિને ઝપસર્ગ કરવે કરીને ણે મોટું પાપ કરયું છે, માટે એ પાપથી ભૂટે, એવું કાંઈક ( વિનાયક કે ) વિજ્ઞાન ણેટલે પાપ ટાલવાનું પ્રાયશ્ચિત્ત કહો ॥ ૧૭ ॥

સજ્જન જે ઝૂંમું કરતાં રૂં કરે, તેહનાં જગમાં રહેશે નામ પ્રકાશ રે ॥

આંબો પથર મારે તેહને ફલ દીએ, ચંદન આપે કાપે તેહને વાસ રે ॥ સાંઝલજો ॥ ૧૮ ॥

મુનિ કહે મહોટા પાતકનું શું પાલણું ? રે, તો પણ જો હોય એહનો ઝાવ ઝહાસ રે ॥

નવ પદ જપતાં તપતાં તેહનું તપ ઝહું રે, આરાધે સિદ્ધચક્ર હોય અઘનાશ રે ॥ સાંઝલજો ॥ ૧૯ ॥

પૂજા તપ વિધિ શીખી આરાધ્યું નૃપ રે. રાણી સાથે તે સિદ્ધચક્ર વિખ્યાત રે ॥

ઝમણામાંહે આઠે રાણીની સહી રે, અનુમોદે વઢી નૃપનું તપ શત સાત રે ॥ સાંઝલજો ॥ ૨૦ ॥

અર્થ—જેમકે સજ્જન તો તેને કહીએ કે, જે ઝૂંમું કરતાં પણ રૂં કરે. તેનાં નામ જગત્રયમાંહે પ્રકાશપણે રહેશે. ઝલા માણસના ગુણ વિષે દૃષ્ટાંત કહે છે. તે જેમકે—આંબાને કોઈ પથર મારે છે, તેને ઝલટું આંબો ફલ આપે છે, તથા ચંદનને જે કાપે છે, તેને ચંદન પોતાનો સુવાસ આપે છે ॥ ૧૮ ॥ હવે મુનિ કહે છે કે, હે રાણી ! મોટું પાપ કરયું છે, તે પાપ મટાડવાને પાલવાનું શું કહીએ ? તો પણ જો એ રાજાનો ઝહાસ ઝાવ હોય, તો કહું તું જે, નવ પદનો જાપ જપતાં થકાં તથા તેનું ઝહું તપ તપતાં થકાં એ સિદ્ધચક્રને આરાધે થકે સર્વ ( અઘ કે ) પાપનો નાશ થાય ॥ ૧૯ ॥ તે વારે પૂજા તથા તપનો વિધિ શીખીને રાજાએ રાણીની સાથે પ્રગટપણે તે સિદ્ધચક્રને આરાધ્યા. તપ પૂરું થયું, તે વારે તેનું ઝમણું કરયું. તે સમે રાણીની આઠ સહીએ રાણીના તપની અનુમોદના કરી. વઢી સાતસેં ઝહું રાજાના તપની અનુમોદના કરી ॥ ૨૦ ॥

અન્ય દિવસ તે ગયા સિંહ નૃપ ગામને, જાંજી તે વઢીયા લેઈ ગાવેગ્ગ રે ॥  
 કેમ કરીને સિંહે માર્યા તે મરી રે, કોઢી હુઆ સ્ત્રી મૂનિ ઉવસગ્ગ રે, ॥સાંજલજો ૦ ॥૨૨॥  
 પુણ્યપ્રજાવે રાજા હુઈ શ્રીકાંત તું રે, શ્રીમતી રાણી મયણાસુંદરી તુજ રે ॥  
 કુષ્ઠિપણું જલમજ્જન મુંબપણું તુમ્હે રે, પામ્યું એ મુનિ આશાતના ફલ ગુજ રે ॥સાંજલજો ૦ ॥૨૩॥  
 સિદ્ધચક્ર શ્રીમતીવયણે આરાહોયું રે, તેથી પામ્યો સઘલો ઋદ્ધિવિશેષ રે ॥  
 આઠ સહી રાણીનું તપ અનુમોદીયું રે, તેણે તે લઘુ દેવી હુઈ તુજ શુભ વેષ રે ॥સાંજલજો ૦ ॥૨૪॥  
 સાપ ઘાઈ તુજ આઠમીએ કહ્યું શોક્યને રે, તેણે સાપે દંસી ન ટલે પાપ રે ॥  
 ધર્મપ્રશંસા કરી રાણા હુઆ તે સાતસેં રે, ઘાતવિધુર તે સિંહ લીએ વ્રત આપ રે ॥સાંજલજો ૦ ॥૨૫॥

અર્થ—તે વાર પઠી કેટલાએક દિવસે તે રાજા સાતસેં ઉઠ્યે પરવરથો સિંહ રાજાને ગા-  
 મડે ગયો. તે ગામને જાંજીને સર્વ ગાયોનો વર્ગ લઈને પાઠા વઢ્યા. તે વારે સિંહ રાજાએ કેમ ક-  
 રીને તે સાતસેંને માર્યા. તે મરીને ક્ષત્રીયોના વંશમાં ઉપન્યા, પણ મુનિને ઉપસર્ગ કર્યો, તેથી તે  
 સર્વ કોઢીયા ॥ ૨૨ ॥ પુણ્યના પ્રજાવથી શ્રીકાંત રાજા ચ્યત્રીને તું શ્રીપાત્ર થયો. તારી શ્રીમતી  
 રાણી મરીને મયણાસુંદરી થઈ, અને કોઢીયાપણું તથા જન્મમાંહે મુંબવાપણું તથા મુંબપણું જે તું  
 પામ્યો, તે સર્વ મુનિની આશાતનાનાં ફલ છે. એ ગુહ્ય જાણવાં ॥ ૨૩ ॥ શ્રીમતી રાણીને વચને કરીને  
 સિદ્ધચક્રનું આરાધન કર્યું, તેથી જ્યાં જ્યાં ગયો, ત્યાં ત્યાં સર્વ ઠેકાણે ( ઋદ્ધિવિશેષ કે ૦ ) વિશેષ  
 સંપદા પામ્યા. આઠ સહીએ તપની અનુમોદના કરી હતી, તેણે કરીને તારી નાની આઠ સહીએ  
 શુભ વેષની ધરનારી થઈ ॥ ૨૪ ॥ આઠમી સહીએ શોક્યને કહ્યું હતું જે, તુજને સાપ ઘાઈ તેથી

तेने साधे करमी, माटे पाप करथां ते जोगव्या विना बूटे नहीं. तारा धर्मनी प्रशंसा करी हती, तेणे करी सातसें उद्धंठ ते राणा थया. सिंह राजाए (घात के०) शस्त्रना घाते करी सातसें उद्धंठने मारथा, ते घातथी (विधुर के०) बीतो थको (आप के०) पोतानी मेळे (व्रत लीए के०) चरित्र लइने ॥ १५ ॥

मास अणसणे अजितसेन ते हुं हुज रे, बालपणे तुज राज्य हस्युं ते राण रे ॥

बांधी पूरव वैरे तुज आगल धरे रे, पूरव अज्यासे मुज आव्युं नाण रे ॥ सांजलजो ० ॥ १६ ॥

जाति संजारी संयम ग्रही लही उहिने रे, इहां आव्यो जेणे जेवां कीधां कर्म रे ॥

तेहने तेहवां आव्यां फल सुख दुःखतणां रे, सद्गुरु पाखे जाणे? कुण ए मर्म रे ॥ सांजलजो १ ॥ १७ ॥

चोथे खंमे ढाल हुइ ए आठमी रे, एहमां गायो नव पद महिमा सार रे ॥

श्रीजिनविनये सुजश लहीजे एहथी रे, जगमां होवे निश्चे जयजयकार रे ॥ सांजलजो ० ॥ १८ ॥

अर्थ—एक मासनुं अणसण करी त्यांथी च्यवीने हुं अजितसेन थयो. पाठले जवे तें मारुं राज्य लीधुं हतुं, माटे आ जवे में बालपणामां तारुं राज्य हरी लीधुं, अने सातसें उद्धंठने में मारथा हता, ते पूरव जवना वैरथी ते सातसें राणाए बांधीने मुजने तारा मुख आगल धरथो. वळी पाठले जवे में चारित्र लीधुं हतुं, ते पूरव अज्यासथी मुजने ज्ञान उदय आव्युं ॥ १६ ॥ तेथी जातिस्मरणज्ञान उपन्युं. तेना योगे पूरव जव संजारीने संयम ग्रह्युं. ते चारित्र पाळतां (उहिने के०) अवधिज्ञानने पाभीने अहीं तारी पासे आव्यो, माटे जेणे जेवां कर्म करथां हतां, तेने तेवां सुख दुःखनां फल उदय आव्यां. सद्गुरु विना एवा मर्मने बीजो कोण जाणे? कोइ जाणे नहीं ॥ १७ ॥ चोथा खंरुने विषे ए आठमी ढाल संपूर्ण थइ. ए ढालमांहे सारजूत रुनो नव पदनो महिमा

गायो ठे. श्रीजिनराजना विनयथी जलो जश पामीए, ए सिद्धचक्रना पसायथी जगत्त्रयने विषे  
निश्चे जयजयकार थाय ॥ १८ ॥

॥ दोहा ॥

इम सांजली श्रीपाल नृप, चिंते चित्त मऊार ॥  
अहो अहो ! जवनाटके, लहीए ? इस्या प्रकार ॥ १ ॥  
कहे गुरु प्रते हवणां नथी, मुज चारित्रनी सत्ति ॥  
करी पसाय तिणे उपदिसो, उचित करण पम्बित्ति ॥ २ ॥  
वलतुं मुनि जाखे नृपति ?, निश्चय गति तुं जोय ॥  
करम जोग फल तुज घणुं, इह जव चरण न होय ॥ ३ ॥  
पण नव पद आराधतां, पामीश नवमुं सर्ग ॥  
नर सुर सुख कर्मे अनुजवी, नवमे जव अपवर्ग ॥ ४ ॥  
ते सुणी रोमांचित हुज, निज घर पहोता जूप ॥  
मुनि पण विहरंतो गयो, ठाणांतर अनुरूप ॥ ५ ॥

अर्थ—एम अजितसेन मुनिनी देशना सांजली श्रीपाल राजा पोताना चित्तने विषे  
चिंतवे ठे के, अहो ! इति आश्चर्ये ! जे संसार नाटकमां आवा प्रकारना प्रपंच पामीए ठीए ?  
॥ १ ॥ हवे श्रीपाल गुरु प्रत्ये कहे ठे जे, हमणां तो मुजमां चारित्र लेवानी शक्ति नथी, माटे मारा

उपर कृपा करीने सारे योग्य प्रतिपत्ति करवाने कहो, एटले मुजथी बनी आवे एवो धर्म कहो ॥१॥  
 बलतुं मुनि कहे ठे जे, हे राजन् ! तारी निश्चये गति तुं जो के, हजी पण तारे जोगववा योग्य  
 कर्मनुं फल घणुं बाकी ठे, माटे तारे आ जवने विषे चारित्र उदय थशे नहीं ॥ ३ ॥ पण नव  
 पदना आराधनथी तुं नवमां देवलोकने पामीश. पढी अनुक्रमे (नर के०) मनुष्यनां अने (सुर के०)  
 देवताना सुख (अनुजवी के०) जोगवीने नवमा जवने विषे (अपवर्ग के०) मोक्षनुं सुख पामीश  
 ॥ ४ ॥ ते सांजलीने श्रीपाल राजा रोमांचित थयो थको पोताने धेर गयो, अने मुंनि पण त्यांथी  
 विहार करता थका (अनुरूप के०) पोताने इच्छित एवा (ठाणांतर के०) अन्य स्थानके गया ॥५॥

॥ ढाल नवमी ॥ कत तमाकु परिहरो ॥ ए देशी ॥

हवे नरपति श्रीपाल ते, निज परिवार संयुत्त ॥ मेरे लाव ॥  
 आराधे सिद्धचक्रने, विधि सहित ग्रही सुमुहुत्त ॥ मेरे लाव मननो महोटी मोजमां १  
 मयणसुंदरी त्यारे जणे, पूर्वे पूज्युं सिद्धचक्र ॥ मेरे लाव ॥  
 धन त्यारे थोमुं हतुं, हमणां तो ऋद्धे शक्रे ॥ मेरे० ॥ मननो० ॥ २ ॥  
 धन महोटे गोटुं करे, धर्म उजमणुं तेह मेरे० ॥  
 ( पाठांतर ) जे करणी धर्मनुं तेह ॥ मेरे० ॥  
 फल पूरुं पामे नहीं, म म करजो तिहां संदेह ॥ मेरे० ॥ मननो० ॥ ३ ॥  
 विस्तारे नव पदतणी, तिणे पूजा करो सुविवेक ॥ मेरे० ॥

धननो लाहो लीजीए, राखो माटी टेक ॥ मेरे० ॥ मननो० ॥ ४ ॥

अर्थ—हवे मोटा मननो धणी श्रीपाल राजा पोताना परिवारे संयुत थको विधि सहित  
रुं मुहूर्त लक्ष्ने मोजमां एटले आनंदमां श्रीसिद्धचक्रने आराधे ठे ॥ १ ॥ ते वारे मयणासुंदरी  
श्रीपाल राजाने कहे ठे जे, पूर्वे आपणे सिद्धचक्रने पूज्या हता, ते वारे तो आपणी पासे धन  
थोमुं हतुं, अने हमणां तो ऋद्धि करीने तुं ( शक्र के० ) इंद्र सरिखो ठे ॥ २ ॥ माटे द्रव्य घणुं  
होय, अने धर्मनी करणी निमिते जे पुरुष थोमुं द्रव्य वावरे, ते प्राणी पूरुं फल पामे नहीं. तेमां  
कांइ पण संदेह करशो नहीं ॥ ३ ॥ ते माटे नव पद जे हे, तेनी पूजा विस्तारे करी रुना विवेक  
सहित करो. धन पाम्या ठो तेनो लाहो द्यो. मनने विषे मोटी टेक राखीने पूजा करो ॥ ४ ॥

मयणा वयणां मन धरी, गुरु जक्ति शक्ति अनुसार ॥ मेरे० ॥

अरिहंतादिक नव पद जलां, आराधे ते सार ॥ मेरे० ॥ मननो० ॥ ५ ॥

नव जिनधर नव पद्मिमा जली, नव जीर्णोद्धार कराव ॥ मेरे० ॥

नानाविध पूजा करी, जिन आराधन शुभ जाव ॥ मेरे० ॥ मननो० ॥ ६ ॥

एम सिद्धतणी प्रतिमातणुं पूजन त्रिहुं काळ प्रणाम ॥ मेरे० ॥

तन्मय ध्याने सिद्धनुं, करे आराधन अंजिराम ॥ मेरे० ॥ मननो० ॥ ७ ॥

आदर जगति ने वंदना, वेयावच्चादिक लग्ग ॥ मेरे० ॥

शुश्रूषा विधि साचवी, आराधे सूरि समग्ग ॥ मेरे० ॥ मननो० ॥ ८ ॥

અર્થ—એ પ્રકારે મયણાનાં વચન મનમાં ધરીને ( ગુરુ કે૦ ) મોટી ઠે જક્તિ જેની, એવો જે શ્રીપાલ રાજા, તે પોતાની શક્તિને અનુસારે સારજૂત જે અરિહંતાદિક જલાં નવ પદ ઠે, તેને આરાધે ॥ ૫ ॥ હવે શ્રીપાલ રાજા નવ પદનું આરાધન વિસ્તારપૂર્વક કરે ઠે. તેમાં પ્રથમ અરિહંત-પદની જક્તિ કરે ઠે. તેમાં નવની સંખ્યાએ પ્રાસાદ, બાવન જિનાલય નવાં કરાવ્યાં. તેમાં નવ અરિ-હતના બિંબ નવાં જરાવીને સ્થાપ્યાં. વઢી નવ જીર્ણપ્રાસાદના ઉદ્ધાર કરાવ્યા. તેની ત્રણ જ્ઞેદે, પાંચ જ્ઞેદે, આઠ જ્ઞેદે, સત્તર જ્ઞેદે, એકવીશ જ્ઞેદે, એકસો આઠ જ્ઞેદે, એમ વિવિધ પ્રકારની પૂજા કરી. એ રીતે શુદ્ધ જાણે કરી જિનપદ આરાધે ॥ ૬ ॥ હવે બીજા સિદ્ધપદનું આરાધન કરે ઠે, તે કહે ઠે. ( એમ કે૦ ) પૂર્વે કહેલા પ્રકારે સિદ્ધની પ્રતિમાને પણ ત્રણ કાલ પૂજા પ્રણામ કરે ઠે. ચેતનને નિબિઠ આનંદના ઉદયમે નિરાવરણ કર્મોજન રહિત એવા સિદ્ધને ( તન્મય ધ્યાને કે૦ ) મન, વચન, કાયાની એકાગ્રતાએ કરી મનોહર આરાધન કરે ઠે ॥ ૭ ॥ હવે ત્રીજા આચાર્યપદની જક્તિ કરે ઠે, તે કહે ઠે. આદરનું કરવું તથા જક્તિરાગે વંદના દ્વાદશાવર્ત સહિત સાચવે ઠે, અને વેયાવચ્ચાદિક માંહે ( લગ્ન કે૦ ) લગ્ન એટલે સાવધાન રહે ઠે, તથા શુશ્રુષા, પર્યુપાસના, સેવના, અશનાદિક વસથી પ્રમુખ સર્વ વિધિ સાચવોને સમગ્ર આચાર્યની સેવના કરે ઠે. આચાર્ય તે ગણના રક્ષક, માટે તેને વિશેષે આરાધે ઠે ॥ ૮ ॥

અધ્યાપક જાણતાં પ્રતિ, વસનાશન ઠાણ બનાય ॥ મેરે૦ ॥

દ્વિવિધ જક્તિ કરતો થકો, આરાધે નૃપ જવજ્ઞાય ॥ મેરે૦ મનનો૦ ॥ ૯ ॥

નમન વંદન અગ્નિગમનથી, વસહી અશનાદિક દાન ॥ મેરે૦ ॥

કરતો વેયાવચ્ચ ઘણું, આરાધે મુનિપદ ઠાણ ॥ મેરે૦ ॥ મનનો૦ ॥ ૧૦ ॥



ધનનો લાહો લીજીએ, રાખો માંટી ટેક ॥ મેરે૦ ॥ મનનો૦ ॥ ૪ ॥

અર્થ—હવે મોટા મનનો ધણી શ્રીપાલ રાજા પોતાના પરિવારે સંયુત થકો વિધિ સહિત  
રુઠું મુહૂર્ત લઈને મોજમાં ઇટલે આનંદમાં શ્રીસિદ્ધચક્રને આરાધે છે ॥ ૧ ॥ તે વારે મયણાસુંદરી  
શ્રીપાલ રાજાને કહે છે જે, પૂર્વે આપણે સિદ્ધચક્રને પૂજ્યા હતા, તે વારે તો આપણી પાસે ધન  
થોડું હતું, અને હમણાં તો ઋદ્ધિ કરીને તું (શક્ર કે૦) ઇંદ્ર સરિખો છે ॥ ૨ ॥ માટે દ્રવ્ય ઘણું  
હોય, અને ધર્મની કરણી નિમિત્તે જે પુરુષ થોડું દ્રવ્ય વાવરે, તે પ્રાણી પૂરું ફલ પામે નહીં. તેમાં  
કાંઈ પણ સંદેહ કરશો નહીં ॥ ૩ ॥ તે માટે નવ પદ જે છે, તેની પૂજા વિસ્તારે કરી રુઠા વિવેક  
સહિત કરો. ધન પામ્યા હો તેનો લાહો લ્યો. મનને વિષે મોટી ટેક રાખીને પૂજા કરો ॥ ૪ ॥

મયણા વયણાં મન ધરી, ગુરુ ઋક્તિ શક્તિ અનુસાર ॥ મેરે૦ ॥

અરિહંતાદિક નવ પદ ઋક્તિ, આરાધે તે સાર ॥ મેરે૦ ॥ મનનો૦ ॥ ૫ ॥

નવ જિનઘર નવ પદ્મિમા ઋક્તિ, નવ જીર્ણોદ્ધાર કરાવ ॥ મેરે૦ ॥

નાનાવિધ પૂજા કરી, જિન આરાધન શુભ ઋક્તિ ॥ મેરે૦ ॥ મનનો૦ ॥ ૬ ॥

એમ સિદ્ધતણી પ્રતિમાતણું પૂજન ત્રિહું કાલ પ્રણામ ॥ મેરે૦ ॥

તન્મય ધ્યાને સિદ્ધનું, કરે આરાધન અંજિરામ ॥ મેરે૦ ॥ મનનો૦ ॥ ૭ ॥

આદર ઋગતિ ને વંદના, વેચાવચ્છાદિક લગ્ગ ॥ મેરે૦ ॥

શુશ્રૂષા વિધિ સાચવી, આરાધે સૂરિ સમગ્ગ ॥ મેરે૦ ॥ મનનો૦ ॥ ૮ ॥

અર્થ—એ પ્રકારે મયણાનાં વચન મનમાં ધરીને ( ગુરુ કે૦ ) મોટી છે જ્ઞાતિ જેની, એવો જે શ્રીપાલ રાજા, તે પોતાની શક્તિને અનુસારે સારજૂત જે અરિહંતાદિક જ્ઞાતાં નવ પદ છે, તેને આરાધે ॥ ૫ ॥ હવે શ્રીપાલ રાજા નવ પદનું આરાધન વિસ્તારપૂર્વક કરે છે. તેમાં પ્રથમ અરિહંત-પદની જ્ઞાતિ કરે છે. તેમાં નવની સંખ્યાએ પ્રાસાદ, બાવન જિનાલય નવાં કરાવ્યાં. તેમાં નવ અરિ-હંતના બિંબ નવાં જરાવીને સ્થાપ્યાં. વઢી નવ જીર્ણપ્રાસાદના ઉદ્ધાર કરાવ્યા. તેની ત્રણ જ્ઞેદે, પાંચ જ્ઞેદે, આઠ જ્ઞેદે, સત્તર જ્ઞેદે, એકવીશ જ્ઞેદે, એકસો આઠ જ્ઞેદે, એમ વિવિધ પ્રકારની પૂજા કરી. એ રીતે શુભ જાણે કરી જિનપદ આરાધે ॥ ૬ ॥ હવે બીજા સિદ્ધપદનું આરાધન કરે છે, તે કહે છે. ( એમ કે૦ ) પૂર્વે કહેલા પ્રકારે સિદ્ધની પ્રતિમાને પણ ત્રણ કાળ પૂજા પ્રણામ કરે છે. ચેતનને નિબિઠ આનંદના ઉદ્યમે નિરાવરણ કર્મજન રહિત એવા સિદ્ધને ( તન્મય ધ્યાને કે૦ ) મન, વચન, કાયાની એકાગ્રતાએ કરી મનોહર આરાધન કરે છે ॥ ૭ ॥ હવે ત્રીજા આચાર્યપદની જ્ઞાતિ કરે છે, તે કહે છે. આદરનું કરવું તથા જ્ઞાતિરાગે વંદના દ્વાદશાવર્ત સહિત સાચવે છે, અને વેયાવચ્ચાદિક માંહે ( લગ્ન કે૦ ) લગ્ન ઇટલે સાવધાન રહે છે, તથા શુશ્રુષા, પર્યુપાસના, સેવના, અશનાદિક વસતી પ્રમુખ સર્વ વિધિ સાચવીને સમગ્ર આચાર્યની સેવના કરે છે. આચાર્ય તે ગણના રક્ષક, માટે તેને વિશેષે આરાધે છે ॥ ૮ ॥

અધ્યાપક જ્ઞાતાં પ્રતિ, વસનાશન ઠાણ બનાય ॥ મેરે ૦ ॥

દ્વિવિધ જ્ઞાતિ કરતો થકો, આરાધે નૃપ ઉવજ્જાય ॥ મેરે ૦ મનનો ૦ ॥ ૯ ॥

નમન વંદન અગ્નિગમનથી, વસતી અશનાદિક દાન ॥ મેરે ૦ ॥

કરતો વેયાવચ્ચ ઘણું, આરાધે મુનિપદ ઠાણ ॥ મેરે ૦ ॥ મનનો ૦ ॥ ૧૦ ॥

અર્થ—હવે ચોથા ઉપાધ્યાયપદની જ્ઞાતિ કરે છે. તેમાં આગમના પાઠ જાણનારને અને જાણનારને ( વસન કે૦ ) વસ્ત્ર આપે છે, તથા ( અશન કે૦ ) અન્ન આપે છે, અને ( ઠાણ કે૦ ) વસવાનું સ્થાનક બનાવી આપે છે. ધર્મશાલા, પઠનશાલા પ્રમુખ કરાવે છે. એમ ( દ્વિવિધ કે૦ ) બે પ્રકારે, તેમાંહે એક પૂર્વે કહ્યા ઉપચાર તે દ્રવ્યથી અને બીજી જાવથી મનત્તી એકાગ્રતાએ કરી ઉપાધ્યાયપદની જ્ઞાતિ કરતો થકો પાઠકપદને શ્રીપાલ રાજા આરાધે છે ॥ ૯ ॥ હવે પાંચમાં મુનિ-પદની જ્ઞાતિ કરે છે, તે કહે છે. તેમાં મુનિને ( અન્નિગમનથી કે૦ ) ગુરુ આવે ત્યારે સન્મુખ જણને ( નમન કે૦ ) મસ્તક નમાવવું, અને વંદન તે હાથ જોડવા. એમ સાધુને નમન વંદન કરતાં વિનય ગુણ વધે, વિનયથી ધર્મની પ્રાપ્તિ થાય, ધર્મ પામવાથી જ્ઞાન પામે, જ્ઞાનથી મોક્ષસુખ પામે. તથા ( વસતી કે૦ ) વસતી તે રહેવાનું સ્થાનક અને ચાર પ્રકારે અશન પ્રમુખનું દાન આપે છે, તેથી મુનિ સંયમમાર્ગમાંહે નિશ્ચલ રહે. એમ ઘણું વેચાવચ્ચ કરતો થકો મુનિપદરૂપ સ્થાનકને આરાધે છે ॥ ૧૦ ॥

તીર્થયાત્રા કરી અતિ ઘણી, સંઘપૂજા ને રહજત્ત ॥ મેરે૦ ॥

આરાધે દર્શન પદ જલું, શાસન ઉન્નતિ દૃઢ ચિત્ત ॥ મેરે૦ ॥ મનનો૦ ॥ ૧૧ ॥

સિદ્ધાંત લિખાવી તેહને, પાલન અર્ચાદિક હેત ॥ મેરે૦ ॥

નાણપદારાધન કરે, સજ્જાય ઉચિત મન દેત ॥ મેરે૦ ॥ મનનો૦ ॥ ૧૨ ॥

વ્રત નિયમાદિક પાલતો, વિરતિની જ્ઞાતિ કરંત ॥ મેરે૦ ॥

આરાધે ચારિત્રધર્મને, રાગી જતિધર્મ એકંત ॥ મેરે૦ ॥ મનનો૦ ॥ ૧૩ ॥

અર્થ—હવે ઠઠા દર્શનપદનું આરાધન કરે છે, તે કહે છે. તે ઠેકાણે ઠેકાણે અતિ ઘણી તીર્થયાત્રા જાકિયે સહિત્ત કરી ત્યાં સ્નાત્રપૂજા, મહોત્સવ પ્રમુખ ઘણા કરચા, તથા સંઘપૂજા સ્વામિ-વાત્સલ્ય કરે, તથા ( રહજત્ત કે૦ ) રથયાત્રા એટલે કઢયાણક પ્રમુખના દિવસે પ્રતિમાજીને રથ-મા સ્થાપી વાજિત્રને સમૂહે તથા ચતુર્વિધ સંઘે યુક્ત થકો નગરમાંહે ગીત ગાયન પ્રમુખ ધવલમંગલ સહિત ગમન કરે, તેને રથયાત્રા કહીયે. એ રીતે શાસનની ઉન્નતિ દૃઢ ચિત્તે કરી ઘણી શોજા વધારતો થકો શ્રીપાલ રાજા જલું દર્શનપદ આરાધે છે ॥ ૧૧ ॥ હવે સાતમા જ્ઞાનપદની જાકિયે કરે છે, તે કહે છે. ( પાલન અર્ચાદિક હેત કે૦ ) સિદ્ધાંતના પાલન અર્ચાદિકને વિષે છે હેત જેને, એવો શ્રીપાલ રાજા સિદ્ધાંત લખાવીને તેની ફલાદિકે કરી પૂજા કરે છે, અને જ્ઞાનનાં ઉપકરણ જે પાટી, પોથી, ઠવણી, સાપમા, સાપમી, વહી, દસ્તરી, ઝેલીયા, પૂઠાં, રુમાલ, હિંગલો અને મણી પ્રમુખ મેલવી જ્ઞાનપદનું આરાધન કરે છે. વઢી પોતાની યોગ્યતાએ ચિત્ત દઢને સજ્જાય કરે, એમ સાતમે પદે જ્ઞાનપદની જાકિયે કરે છે ॥ ૧૨ ॥ હવે આઠમા ચારિત્રપદની જાકિયે કરે છે, તે પોતે છી-ધેલાં બાર વ્રતને પાલતો તથા ગુરુમુખથી લીધા નિયમને પાલતો વિરતિની એટલે ગૃહસ્થ વ્રતધારી તથા યતિ ચારિત્રીયાનો અન્ન વસ્ત્રાદિકે કરી દ્રવ્યથી જાકિયે કરે, તથા જાવથી સ્તુતિ વંદનાદિક કરે. એમ નિશ્ચલતાએ એકાંત યતિધર્મનો રાગી થકો ચારિત્રધર્મને આરાધે છે ॥ ૧૩ ॥

તજી ઇચ્છા ઇહ પરલોકની, હુઈ સઘલે અપ્રતિવદ્ ॥ મેરે૦ ॥

ષટ્ બાહ્ય અચ્યંતર ષટ્ કરી, આરાધે તવપદ શુદ્ધ ॥ મેરે૦ ॥ મનનો૦ ॥ ૧૪ ॥

ઉત્તમ નવ પદ દ્રવ્ય જાવથી, શુદ્ધ જાકિયે કરી શ્રીપાલ ॥ મેરે૦ ॥

આરાધે સિદ્ધચક્રને, નિત પામે મંગલમાલ ॥ મેરે૦ ॥ મનનો૦ ॥ ૧૫ ॥

ઇમ સિદ્ધચક્રની સેવના, કરે સામા ચાર તે વર્ષ મેરે૦ ॥

હવે ઉજમણાવિધિતણો, પૂરે તપ ઉપનો હર્ષ ॥ મેરે૦ ॥ મનનો૦ ॥ ૧૬ ॥

અર્થ—હવે નવમા તપઃપદની જ્ઞાતિ કરે છે, તે કહે છે. તે હલોક તથા પરલોકની ઈચ્છા તજી સર્વ સ્થાને અપ્રતિબદ્ધપણું આદરી કર્મ તપાવવાને અર્થે શક્તિ પ્રમાણે ઠ પ્રકારે બાહ્ય પત તથા ઠ પ્રકારે અન્યંતર તપ કરી “ તપસા ક્ષીયતે કર્મ ” એટલે તપ વડે કર્મ ક્ષય થાય છે. ઇત્યાદિક વચન છે, માટે શુદ્ધપણે તપઃપદનું આરાધન કરે છે ॥ ૧૪ ॥ એમ ઉત્તમ નવ પદને દ્રવ્યથી તથા જ્ઞાવથી એ બે પ્રકારે જલ્દી જ્ઞાતિ કરીને શ્રીપાલ રાજા શ્રીસિદ્ધચક્રને આરાધે છે. તેમાં દ્રવ્યથી પૂજાનાં ઉપકરણ પ્રમુખ અને જ્ઞાવથી આત્મવીર્યોદ્ધાસ યુક્ત આરાધન કરતો થકો નિત્ય પ્રત્યે માંગલિક માળા પામે છે ॥ ૧૫ ॥ એમ સામા ચાર વર્ષ સુધી સિદ્ધચક્રની સેવના કરે, તે નવ પદનું તપ જે વારે પૂરું થયું, તે વારે શ્રીપાલ રાજાને ઉજમણાનો વિધિ કરવાનો હર્ષ ઉપન્યો, તેથી વીર્યોદ્ધાસ-પૂર્વક ઉજમણું કરવા માંડ્યું ॥ ૧૬ ॥

ચોથે સ્વંમે પૂરી થઈ, ઢાલ નવમી ચઢતે રંગ ॥ મેરે૦ ॥

વિનય સુજશ સુખ તે લહે, સિદ્ધચક્ર શ્રુણે જે ચંગ ॥ મેરે૦ મનનો૦ ॥ ૧૭ ॥

અર્થ—એ ચોથા સ્વંમને વિષે નવમી ઢાલ ચઢતે રંગે પૂરી થઈ. જે ( ચંગ કે૦ ) મનોહર સિદ્ધચક્રની સ્તવના કરે, તે વિનય અને જલ્દા યશરૂપ સુખને પામે ॥ ૧૭ ॥

॥ दोहा ॥

हवे राजा निज राजनी, लच्छीतणे अनुसार ॥

उजमणुं तेह तपतणुं, मांमे अतिहि उदार ॥ १ ॥

अर्थ—हवे श्रीपाल राजा पोताना राज्यनी लक्ष्मीने अनुसारे ते तपनुं उजमणुं विधिए करी अति मोटाइए आदर सहित बहु मानथी करवा मांमतो हवो. ते उजमणानो विधि आगलनी ढालमांहे कहे ठे ॥ १ ॥

॥ ढाल दशमी ॥ भोलीडा हंसा रे विषय न राचीए ॥ ए देशी ॥

विस्तीरण जिनजवने विरचीए, पुण्य त्रिवेदिक पीठ ॥

चंद्रचंद्रिका रे धवल जुवनतले, नव रंग चित्र विसीछ ॥ १ ॥

अर्थ—हवे उजमणानो विधि कहे ठे. ( विस्तीरण जिनजवने के० ) कोइ एक विस्तार-वंत एवा श्रीअरिहंतना देरामां ( पुण्य के० ) जाणीए पुण्यनां पीठज रच्यां होय नहीं ? एवा त्रण गढरूप ( त्रिवेदिक पीठ के० ) त्रिवेदिका एटले त्रण पीठ स्वरूपे ( विचरीए के० ) रचीए एटले रचना करे, ते त्रण वेदिका उपरा उपर समोसरणनी पेरे रचीए. ते चंद्रचंद्रिका एटले उजवल जाणीए चंद्रमानी ज्योतिज होय नहीं ? एवी धवल एटले उजवल जुवनतले एटले जुवननी धरती तेने धोइने नव रंग एटले आठा सफेद रंगनां चित्र विसीछ एटले विशिष्ट जलां चित्रामण सहित करे. अहीं प्रसंगे श्रीअरिहंतादिक नव पदना वर्ण लखीए ठीए. श्रीअरिहंत धोले वर्णे ठे, श्रीसिद्ध

जगवान् राते वर्णे ठे, श्रीआचार्यजी पीले वर्णे ठे, श्रीउपाध्यायजी नीले वर्णे ठे, साधुजी श्याम वर्णे ठे, अने शेष दर्शन, ज्ञान, चारित्र अने तप, ए चार पद उजळे वर्णे ठे ॥ १ ॥

तप उजमणुं रे इणी परे कीजीए, जिम विरचे रे श्रीपाल ॥

तपफल वाधे रे उजमणे करी, जेम जल पंकजनाल ॥ तप० ॥ २ ॥

पंच वरणनां रे शालि प्रमुख जलां, मंत्र पवित्र करी धान्य ॥

सिद्धचक्रनी रे रचना तिहां करे, संपूरण शुद्ध ध्यान ॥ तप० ॥ ३ ॥

अरिहंतादिक नव पदने विषे, श्रीफल गोळ ठवंत ॥

सामान्ये घृत खंरु सहित सवे, नृप मन अधिकी रे खंत ॥ तप० ॥ ४ ॥

जिनपद धवलुं रे गोळक ते ठवे, शुचि कर्केतन अछ ॥

चोत्रीश हीरेरे सहित विराजतुं, गिरुज सुगुण गरिष्ठ ॥ तप० ॥ ५ ॥

अर्थ—हे जव्य प्राणीज ! तपनुं उजमणुं ते जेम श्रीपाल राजा ( विरचे के० ) रचे ठे, ते रीते करवुं, अने तपनुं फल पण उजमणुं करे, तेथी वधे. ते केनी पेठे ? तो के ( जेम जल के० ) पाणीए करीने जेम कमलनुं नाल वधे, तेनी परे. अथात् जल विना जेम कमल नाल वधे नहीं, तेम उजमणा विना व्रतफलप्राप्ति पण थाय नहीं ॥ २ ॥ पंच वर्णना ( शालि के० ) चोखा प्रमुख उत्तम धान्य मेलवी तेने पवित्र मंत्रे मंत्रीने श्रीसिद्धचक्रनी रचना संपूर्णपणे शुद्ध ध्याने करीने करे, एटले जे जे वर्णे जे जे पद होय, ते ते वर्णनुं त्यां धान्य जरवुं, एम नव पांखनीनुं कमल



રચવું ॥ ૩ ॥ અરિહંતાદિક નવ પદને વિષે શ્રીફલના ગોઝા કાઢી તેમાંહે ઘૂત તથા ધાંસ જરીને પ્રથમ સામાન્યપણે જે પદના જેટલા ગુણ છે, તે પદના તેટલા ગોઝા તે શ્રીપાલ રાજા મનને વિષે (અધિકી સ્વંત કેળ) અધિક હજમણાની સ્વાંતે (ઠવંત કેળ) મૂકે છે ॥ ૪ ॥ પહેલા (જિનપદ કેળ) અરિહંતપદના બાર ગુણ છે, તથા અરિહંતપદ (ધવલું કેળ) ધોલું છે, માટે શ્વેત ચંદને રંગીને બાર ગોઝા મૂક્યા. વઢી આઠ મહાપ્રાતિહાર્યરૂપ આઠ મૂલ ગુણ છે, તેનાં પવિત્ર કર્કેતન આઠ રત્ન મૂક્યાં. વઢી ચોત્રીશ અતિશય છે, માટે ત્યાં ચોત્રીશ હીરાસહિત શોજાયમાન કર્યું. (ગિરુઈ કેળ) શ્રેષ્ઠ, જલ્દે ગુણે કરી ગરિષ્ઠ તે મોટું જે અરિહંતપદ તેની જાતિ કરે છે ॥ ૫ ॥

સિદ્ધપદે અમ માણિક રાતમાં, વઢી ઇગતીસ પ્રવાલ ॥

ધુસૃણ વિલેપિત ગોઝક તસ ઠવે, મૂરતિ રાગ વિશાલ ॥ તપ ॥ ૬ ॥

પણ મણિ પીત ઠત્રીશ ગોમેદકે, સૂરિપદે ઠવે ગોઝ ॥

નીલ રચણ પચવીસ પાઠકપદે, ઠવે વિપુલ રંગરોલ ॥ તપ ॥ ૭ ॥

અર્થ—હવે સિદ્ધ રાતે વર્ણે અને આઠ ગુણે સહિત છે, માટે ત્યાં (રાતમાં કેળ) રાતાં આઠ માણિક સ્થાપે. વઢી બીજા એકત્રીશ ગુણ છે, માટે પ્રવાલાં એકત્રીશ (ઠવે કેળ) મૂકે. વઢી (ધુસૃણ કેળ) રાતા બાવનાચંદને વિલેપન કરેલા રંગીત ગોઝા એકત્રીશ તે સિદ્ધની (મૂરતી કેળ) સ્થાપના આગલ વિશાલ રાગ ધરીને મૂકે છે ॥ ૬ ॥ હવે આચાર્યના પાંચ આચાર છે, માટે પાંચ પુષ્કરાજ નામક મણિ રત્ન સ્થાપે. વઢી ઠત્રીશ ગુણ છે, માટે (પીત કેળ) પીઠાં ઠત્રીશ ગોમેદક રત્ને સહિત પીઠે રંગે રંગીત કરી ઠત્રીશ ગોઝા ઘૂત ધાંડે જરી મૂકે. વઢી (પાઠક કેળ) ઉપાધ્યાય

પદે પચીશ ગુણ છે, માટે પચીશ નીલાં રત્ન મૂકે, તથા નીલે વર્ણે રંગી પચીશ ગોળા ( વિપુલ કે )  
ઘણા રંગરોલે કરી ( ઠવે કે ) મૂકે ॥ ૭ ॥

શિષ્ટ રતન સગવીસ તે મુનિપદે, પંચ રાયપટ અંક ॥

સગસઠિ ઇગવન્ન સિત્તરી પંચાસ તે, મુગતા શેષ નિઃશંક ॥ તપ૦ ॥ ૮ ॥

તે તે વરણે રે ચીરાદિક ઠવે, નવ પદતણે રે બદ્દેશ ॥

વીજી પણ સામગ્રી મોટકી, માંમે તેહ નરેશ ॥ તપ૦ ॥ ૯ ॥

વીજોરાં સ્વારેક દામિનિ જ્ઞાતાં, કોહોલાં સરસ નારંગ ॥

પૂગીફલ વઢી કલશ કંચનતણા, રતનપુંજ અતિ ચંગ ॥ તપ૦ ॥ ૧૦ ॥

જે જે ઠામે રે જે ઠવવું ઘટે, તે તે ઠવે રે નરિંદ ॥

ગ્રહ દિક્પાલપદે ફલ ફૂલમાં, ધરે સવરણ આનંદ ॥ તપ૦ ॥ ૧૧ ॥

અર્થ—હવે મુનિપદે ઘટલે સાધુપદે સત્યાવીશ ગુણ છે, માટે રષ્ટિ રત્ન ઘટલે શ્યામ પાનાં  
( સવગીસ કે ) સત્યાવીશ મૂકે. વઢી પંચ મહાવ્રતના ધણી છે, માટે પાંચ રાજપદ નામે રત્નવિશેષ  
શ્યામ વર્ણે હોય, તે મૂકે. વઢી શ્યામ રંગે સત્યાવીશ ગોળા ઠવે. તથા દર્શન પદના (સગસઠિ કે)  
સમસઠ જ્ઞેદ છે, અને જ્ઞાનપદના ( ઇગવન્ન કે ) એકાવન જ્ઞેદ છે, તેમજ ચારિત્રપદના ( સિત્તરી  
કે ) સિત્તેર જ્ઞેદ છે, તથા તપઃપદના ( પંચાસ કે ) પચાસ જ્ઞેદ છે, માટે દર્શનપદે સમસઠ મોતી  
અને સાત ગોળા સ્થાપે, તથા જ્ઞાનપદે એકાવન મોતી અને પાંચ ગોળા સ્થાપે, તથા ચારિત્રપદે

સિત્તેર મોતી ને પાંચ ગોળા, તપઃપદે પચાસ મોતી ને બાર ગોળા નિઃશંકપણે મૂકે ॥ ૭ ॥ વઢી નવ  
 પદના જે જે વર્ણ છે તે તે વર્ણના જાલાં ( ચીરાદિક કે ૦ ) વસ્ત્રાદિક ( ઠવે કે ૦ ) સ્થાપે. તેને ચંદ્રવા  
 ઉપર બાંધે. આદિ શબ્દે પુષ્પાદિક જાણવાં. એ રીતે નવ પદને ઉદ્દેશે નવ પદના ઉજમણાને અર્થે  
 બીજી પણ મોટી સામગ્રી માંડે. જે નવ નવ વાનાં કહ્યાં છે, તે સર્વ આણીને પદે પદે સ્થાપે. એમ  
 શ્રીપાલ રાજા ચિત્તની ઉદારતાએ સર્વ લોકને જિનશાસનની જ્ઞાતિ દેખાડે છે ॥ ૮ ॥ વઢી આટલી  
 વસ્તુ નવ નવની સંખ્યાએ મેલે, તે કહે છે કે, બીજોરાં, ચારેક, જાલાં દાક્ષિણ, કોહોલાં, રસે સહિત  
 નારંગી, ( પૂર્ણફલ કે ૦ ) સોપારી, સોનાના કલશ, અતિ મનોહર રત્નના પુંજ તે ઢગલા, એ સર્વ નવ  
 નવની સંખ્યાએ મૂકે છે. એમ જે દેશમાં જે ફલ, મેવા, સુલકી પ્રમુખ મેલે, તે સર્વ નવ નવની  
 સંખ્યાએ લાવીને શ્રીસિદ્ધચક્રનું જાક્ષિણ કરી ઉજમણું કરે ॥ ૯ ॥ એમ નવ પદના મંરૂપને વિષે  
 જે જે ઠેકાણે જે જે વસ્તુ સ્થાપવી ઘટે, તે તે સ્થાનકે તે તે વસ્તુ શ્રીપાલ રાજા સ્થાપે. નવ ગ્રહ  
 તથા દશ દિક્પાલને પદે ફલ તથા ફૂલ આનંદ સહિત સ્થાપે. પોતપોતાને વર્ણે જ્યાં જે જે વર્ણનાં  
 ઘટે, તે તે સ્થાપે ॥ ૧૦ ॥

ગુરુ વિસ્તાર રે ઉજમણું કરી, ન્હવણ ઉત્સવ કરે રાય ॥

આઠ પ્રકારી રે જિનપૂજા કરે, મંગલ અવસર યાય ॥ તપ ૦ ॥ ૧૧ ॥

સંઘ તિવારે રે તિલક માઝાતણું, મંગલ નૃપને કરેઈ ॥

શ્રીજિન માને રે સંઘે જે કચું, મંગલ તે શિવ દેઈ ॥ તપ ૦ ॥ ૧૨ ॥

અર્થ—એમ (ગુરુ વિસ્તારે કે ૦) મોટે વિસ્તારે ઉજમણું કરી ઉત્સવ ને અંતે તે શ્રીપાલ

राजा प्रभुना विंवने न्हवण करावे. पढी जल, चंदन, फूल, धूप, दीप, अक्षत, फल अने नैवद्य, ए  
अष्टप्रकारी पूजा आरति उतारी मंगलदीपक प्रगट करे. ते वखते मंगलनो अवसर थाय ॥ १२ ॥  
ते वारे सर्व संघ मलीने इंद्रपाळा पहेराववानुं कुंकुमनुं तिलक करी उपर अक्षत चोमी राजाने  
मंगल करे. जे इंद्रमाळा पहेरावी तेज मंगलतिलक ते श्रीसंघ करे. जे श्रीसंघ करे ते तीर्थकर  
पण मान्य करे. 'नमो तित्थस्स' तीर्थ शब्दे संघनुं मंगल ते मोक्षपदनुं देवावाळुं ठे, माटे  
ए मंगल काळुं ॥ १३ ॥

तप उजमणे रे वीर्यउद्धास जे, तेदज मुक्तिनिदान ॥

सर्व अन्नव्ये ( जेवे ) रे तप पूरां कखां, पण नाव्युं प्रणिधान ॥ तप० ॥ १४ ॥

लघुकर्माने रे किरिया फल दीए, सफल भुगुरु उवएस ॥

सर होये तिहां कूपखनन घटे, नहीं तो होय किलेश ॥ तप० ॥ १५ ॥

सफल हुजं नृप श्रीपालने, जव्य जाव जस शुद्ध ॥

मत कोइ राचो रे काचो मत लेइ, साचो बिहुं नय बुद्ध ॥ तप० ॥ १६ ॥

चोथे खंमे रे दशमी ढाल ए, पूरण हुइ सुप्रमाण ॥

श्री जिन विनयने सुजश जगति करी, पग पग होय कट्याण ॥ तप० ॥ १७ ॥

अर्थ—तपनु उजमणुं ते आत्मवीर्योद्धासजावरुप ठे, वीर्योद्धास विना जे करणी, ते सर्व  
निरर्थक ठे, माटे वीर्योद्धास तेज ( निदान के० ) निश्चे मुक्ति ठे, नहीं तो सर्व अन्नव्ये पण तप

तो अनंती वार पूरां करथां, पण समकित शुद्ध आवाया विना प्रणिधान शुद्ध आवायुं नहीं, एटले शुद्धोपयोगे वीर्योद्भास न थयो ॥ १४ ॥ लघुकर्मा जीव जे क्रिया करे, ते फल आपे, जला गुरुना उपदेशथी ते सफल थाय. जेमके ज्यां पाणीनी सर होय, त्यां कूवो खणवो घटे, पण सर न होय, अने कूप खणवा जाय, तो जलप्राप्ति न थाय, परंतु उलटो कलेश थाय ॥ १५ ॥ ते सर्व उपदेश, तपानुष्ठान उजमणुं ते श्रीपाल राजाने फल सहित थयुं. जेना मनने विषे द्रव्य तथा जाव एवेनि घणी-शुद्धता ठे, तेने सर्व शुद्ध ठे, माटे रे जव्य प्राणीज ! कोइ काचो, एटले जे द्रव्यथीज शुद्ध करशुं, एवो मत अंगीकार करी राचशो मां. साचो ( बुद्ध के ) पंक्ति ते के, जे द्रव्य अने जाव ए बे नयने साधे ठे ॥ १६ ॥ ए चोथा खंरुने विषे दशमी ढाल जले प्रमाणे करी पूरी थइ. श्रीजिननो विनय करथाथी, जलो जश कल्याथी तद्रूप जक्तिए करी पगळे पगळे कट्याण होय ॥ १७ ॥

॥ दोहा ॥

नमस्कार कहे एहवा, हवे गंजीर उदार ॥

योगीसर पण जे सुणी, चमके हृदय मोजार ॥ १ ॥

अथ श्री सिद्धचक्र नमस्कार ॥ कवित्त ॥

जो धुरि सिरि अरिहंत, मूल दृढ पीठ पश्छि ॥

सिद्ध सूरि उवजाय, साहु चिहुं साह ( पास ) गरिछि ॥

दंसण नाण चरित्त, तवहि पन्सिहा सुंदरु ॥

तत्तख्खर सरवग्ग, लद्धि गुरु पयदल दुंबरु ( तुंबरु ) ॥

दिसिवाल जखव जखिखणि पमुह, सुर कुसुमहिं अलंकित ॥  
सो सिद्धचक्र गुरु कप्पतरु, अम्ह मनवंठिय फल दीज ॥ १ ॥

अर्थ—हवे ते श्रीपाल राजा श्रीसिद्धचक्र आगल गंजीर लदार वचने करी नमस्कार  
कहे ठे, जे सांजलीने योगीश्वर सरेखा पण हृदयमांहे चमत्कार पात्रे ॥ १ ॥ ते श्रीसिद्धचक्रने  
नमस्कार करतां कटपवृक्षनी उपमा आपे ठे के, ( जो धुरि के० ) जेनी धुरमां श्रीअरिहंतनी  
स्थापना ठे, ते सिद्धचक्ररूप कटपवृक्षनी दृढ मूलपीठिकानुं प्रतिष्ठान ठे, एटले स्थानक ठे, अने  
सिद्ध सूरि, उपाध्याय अने साधु, ए चार पद, ते चारे पासे तेनी ( गरिष्ठिउं के० ) मोटी शाखा-  
रूप ठे, वळी दर्शन, ज्ञान, चरित्र अने तप, ए चार पदरूप तेनी ( परिसाहा के० ) प्रतिशाखा  
ते सुंदर लघु शाखारूप ठे, एटले मोटी शाखामांथी जे नीकले, ते प्रतिशाखा जाणवी. वळी तस्वा-  
द्वार ते उँ ही प्रमुख बीजाद्वार तथा ( सरवग्ग के० ) स्वर अक्षरनो वर्ग जे समूह अकारादिक,  
ककारादिक, तथा ( गुरु लज्जि के० ) मोटी अठ्यावीस लब्धिरूप, ते सर्व ( पयदल पुंवरु के० ) पत्र-  
दलना समूह ठे जेमां, तथा दश दिक्पाल अने चोवीश जह्ज जह्जणीउं, वळी प्रमुख शब्दे लोक-  
पाल, विमलेश्वर देवता तथा चक्रेसरी देवी अने नव ग्रह इत्यादिक सुर एटले देवतारूप ( कुसु-  
मेहिं के० ) फूले करी ( अलंकित के० ) अलंकृत-शोभायमान ठे, एवुं सिद्धचक्ररूप ( गुरु के० ) मोटुं  
कटपवृक्ष ते अमारा मनोवांठितने ( दीज के० ) आपो. एतावता मोक्षसुखनी वांठा ठे, माटे  
मोक्षनुं दायक सिद्धचक्ररूप कटपवृक्ष ठे, एम जाणी जव्य प्राणीए तनी सेवना करवी ॥  
इति मंगलम् ॥ १ ॥

नमस्कार कही उच्चरी, शक्रस्तव श्रीपाल ॥

नव पद स्तवन कहे मुदा, स्वर पद वर्ण विशाल ॥ ३ ॥

मंगल तूर वजावते, नाचंते वर पात्र ॥

गायंते बहु विधि धवल, बिरुद पढंते ठात्र ॥ ४ ॥

संघपूजा साहमिवठल, करी तेह नरनाथ ॥

शासन जैन प्रज्ञावतो, मेले शिवपुरसाथ ॥ ५ ॥

अर्थ—एम नमस्कार कहीने चैत्यवंदन करी ( शक्रस्तव के० ) नमुत्थुणंना पाठ उच्चा-  
रीने श्रीपाल ( मुदा के० ) हर्ष सहित नव पद स्तवन करे ठे. तिहां “उपन्नसन्नणमहोमयाणं”  
इत्यादिक चैत्यवंदन कहे ठे. ते केवी रीते? तो के स्वर ते उच्च स्वर तथा पद अने ( वर्ण के० )  
शुद्ध अक्षर तेणे करी ( विशाल के० ) विस्तीर्णपणे कहे ठे ॥ ३ ॥ ए रीते त्यां मांगलिकनां वाजिन्न  
वागते थके, प्रधान पात्रो नाचते थके, घणा प्रकारनां ( धवल के० ) उज्ज्वल मंगल गावाते थके  
अने ठात्र ते जाट चारण विगेरे बिरुदावली ( पढंते के० ) बोलते थके ॥ ४ ॥ श्रीपाल राजा संघ-  
नी पूजा, स्वामिवात्सल्य इत्यादिक धर्मकृत्य करीने श्रीजिनशासननी प्रज्ञावना करतो थको  
( शिवपुरसाथ के० ) मोक्षना साथने मेलवतो हवों ॥ ५ ॥

पटदेवी परिवार अन्य, साथे अविहम राग ॥

आराधे सिद्धचक्रने, पामे जवजल ताग ॥ ६ ॥



ત્રિજીવનપાલાદિક તનય, મયણાદિક સંયોગ ॥  
 નવ નિરુપમ ગુણનિધિ હુઆ, જોગવતાં સુખજોગ ॥ ૭ ॥  
 ગય રહ સહસ તે નવ હુઆ, નવ લાખ જચ્ચ તુરંગ ॥  
 પત્તિ હુઆ નવ કોમિ તસ, રાજનીતિ નવરંગ ॥ ૮ ॥  
 રાજ નિકંટક પાઠતાં, નવ શત વરસ વિલીન ॥  
 થાપી તિહુઅણપાલને, નૃપ હુઈ નવ પદ લીન ॥ ૯ ॥

અર્થ—પટદેવી જે મયણા તથા (અન્ય કે) બીજી રાણીઈ અને પાંચ સહીઈ જે શૃંગારસુંદરીની સાથે શ્રીપાલે પરણી છે, માટે તે પણ સ્ત્રીઈ છે, તે પરિવારની સાથે (અવિહાર કે) અવિચલ રાગ ધરતો બીજા પણ ઘણા શ્રાવક શ્રાવિકાઈની સાથે સિદ્ધચક્રને આરાધે છે, જેથી સંસારસમુદ્રનો તાગ ઇટલે પાર પામે ॥ ૬ ॥ હવે શ્રીપાલ રાજાને સંસારના (સુખજોગ કે) વિષયસુખ જોગવતાં થકાં (મયણાદિક કે) મયણાસુંદરી પ્રમુખ સ્ત્રીઈના (સંયોગ કે) સંયોગથી (નિરુપમ કે) કોઈની પણ જેને ઉપમા અપાય નહીં, એવા અત્યુત્તમ અને (ગુણનિધિ કે) ગુણોના જંઝાર-રૂપ ત્રિજીવનપાલ જેમાં મુખ્ય છે, એવા નવ તનય ઇટલે પુત્ર થયા. અર્થાત્ પટરાણી જે મયણાસુંદરી તેને ત્રિજીવનપાલ નામે પુત્ર થયો, અને બીજી આઠ સ્ત્રીઈને એક એક પુત્ર થયો, એમ સર્વ મલી મનોહર નવ પુત્રો થયા ॥ ૭ ॥ નવ હજાર હાથી, તથા નવ હજાર રથ, અને નવ લાખ જાતિવંત ઘોડા થયા તથા પાયદલ લશ્કર નવ કોઈ સંખ્યાએ થયું. એ રીતે ચતુરંગિણી સેના થઈ. એમ શ્રી-

પાલ રાજાની રાજનીતિ સર્વ નવરંગી થઈ ॥ ૬ ॥ એ રીતે ( નિકંટક કેળ ) શત્રુ રહિત રાજ પાઠતાં  
થકાં નવસો વર્ષ ( વિલીન કેળ ) વહી ગયાં. પઠી મયણાનો પુત્ર જે ત્રિભુવનપાલ, તેને રાજપાટે  
સ્થાપીને શ્રીપાલ રાજા નવ પદના ધ્યાનમાંહે લયલીન થયો, એટલે એકાગ્ર ધ્યાને ધ્યાતો થકો નવ  
પદનુંજ ધ્યાન સ્મરણ કરવા લાગ્યો ॥ ૭ ॥

॥ હાલ અગીયારમો ॥ શ્રીસીમંધર સાહેવ આગે ॥ એ દેશી ॥

ત્રીજે ત્રવ વર ( વીશ ) યાનક તપ કરી, જેણે બાંધ્યું જિનનામ ॥

ચોસઠિ ઇંડે પૂજિત જે જિન, કીજે તાસ પ્રણામ રે ॥ ત્રવિકા ॥

સિદ્ધચક્રપદ વંદો, જિમ ચિર કાલે નંદો રે ॥ ત્રવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ॥ ૧ ॥ એ આંકણી ॥

અર્થ—હવે શ્રીપાલ રાજા નવ પદનું ધ્યાન કેવી રીતે કરે છે? તે અહીં એકેક પદ પાંચ  
પાંચ ગાથાએ કરી વર્ણવે છે. તેમાં પ્રથમ પાંચ ગાથાએ શ્રીઅરિહંતપદનું વર્ણન કરે છે. જે જાવિ  
જિન થનાર હોય, તે તીર્થંકરપણું પામવાની પૂર્વે ત્રીજે ત્રવે એટલે શેષ ત્રણ ત્રવ સંસાર રહે, તે  
ત્રારે ( વર કેળ ) પ્રધાન સ્થાનકનું તપ કરીને એટલે બધાં મલી શ્રીઅરિહંતાદિક વીશ સ્થાનક છે,  
તેમાં કોઈ એક પદનું, કોઈ બે પદનું, કોઈ ત્રણ પદનું એમ યાવત્ કોઈક તો સંપૂર્ણ વીશે પદોનું  
સવિસ્તર વિધિએ શુદ્ધ જાવે આરાધન કરીને જેણે નિકાચિતપણે ( જિનનામ કેળ ) શ્રીતીર્થંકર  
નામકર્મ બાંધ્યું છે એવા, વઢી વીશ ત્રવનપતીના, લત્રીશ વ્યંતરના, બે જ્યોતિષીના અને દશ વૈમા-  
નિકના, એમ સર્વ મલી ચોસઠ ઇંદ્ર થયા, તેણે પૂજિત વંદિત એવા જે જિન એટલે શ્રીતીર્થંકર દેવ  
શ્રીઅરિહંત ત્રગવંત પ્રથમ પદે છે, તેને પ્રણામ કરીએ. અરે ત્રવિજનો! તમે શ્રીસિદ્ધચક્રપદને વંદો

जेम ( चिर काळ के० ) घणा काळ पर्यंत आनंदने पामो. जेणे रागद्वेषरूप अरि जे शत्रु तेने हणया, माटे अरिहंत कहीए. इंद्रादिकने पूजवा योग्य थया, माटे अर्हंत कहीए. वळी फरी संसारमां बीजरूपे अवतरवुं नथी, माटे अरुहंत कहीए. ए त्रण नाम यथार्थ थयां ठे, जेने, एवा श्रीअरिहंत ते नव पदमां प्रथम पदे ठे ॥ १ ॥

जेहने होय कल्याणक दिवसे, नरके पण अजुआळुं ॥

सकल अधिक गुण अतिशय धारी, ते जिन नमी अघ टाळुं रे ॥

त्रिका ॥ सिद्धचक्र० ॥ १ ॥

अर्थ—जेहने एटले जे श्रीजिनेश्वरने एक च्यवनकल्याणक, बीजुं जन्मकल्याणक, त्रीजुं दीक्षाकल्याणक, चोथुं केवलज्ञानकल्याणक अने पांचमुं निर्वाणकल्याणक, ए पांच कल्याणकने दिवसे अंतर्मुहूर्त (पर्यंत ज्यां सर्वदा अंधकारज रहे ठे एवा) नरकने विषे पण अजवाळुं थाय, त्यांना सर्व जीवोने शाता थाय. वळी ( सकलल के० ) समस्त जे उत्तम गुण ठे, तेथी अधिक गुणना धारक ठे. वळी चोत्रीश अतिशयना धारक ठे, तेनां नाम लखीए ठीए. एक प्रस्वेद, मल, रोगे करी रहित अने शुभ्र गंध तथा अद्भुत रूप सहित शरीर होय. बीजो रुधिर अने मांस, ए बे गायना दुध जेवां उजलां होय, दुर्गंधता रहित सुगंध युक्त होय. त्रीजो आहार, निहार अदृश्य होय. चोथो श्वासोत्वास कमलना गंधनी परे सौगंधिक होय. ए चार अतिशय सहजना जन्मथीज प्रभुने होय. हवे चार घातीकर्मना दायथी बीजा अगीयार अतिशय थाय ठे, ते कहे ठे. प्रथम मात्र एक योजन प्रमाण समवसरण होय, तेमांहे त्रण जुवनना लोक समाय. बीजो मनुष्य, तिर्यच अने देवता

सर्व पोतपोतानी ज्ञापामां प्रजुनी धर्मावबोधक वाणी समजे. तथा एक ज्यां प्रजु विचरता होय त्यां चारे बाजु पचीश योजन क्षेत्रमांहे पूर्वोत्पन्न रोग उपशमी जाय, बीजो मांहोमांहे वैरज्ञाव मटी जाय. त्रीजो दुर्निद्रा दुष्काळ न होय. चोथो स्वचक्र परचक्रनो जय न होय. पांचमो मारी मरकी न होय. ठठो इति ते घणा विनाशकारक जीवजंतुनी उत्पत्ति न होय. सातमो अतिवृष्टि न होय. आठमो अनावृष्टि न होय. ए आठ अतिशय प्रजुना विहारक्षेत्र आश्रयी कहा, तेनी साथे आगलना वे मेलवतां दश थया, अने अगीयारमो प्रजुनी पूंठे उद्योतमय जामंरुल ऊलहलाट करतुं रहे. एवं अगीयार अतिशय द्वायिक जावथी होय. हवे उंगणीश अतिशय देवकृत होय, ते कहे ठे. एक मणिरत्नमय सिंहासन सहचारी होय. बीजो त्रण ठत्र श्रीजिनेश्वरने मस्तके देखाय. त्रीजो इंद्रध्वज सदा आगल चाले. चोथो श्वेत चामरनां जोरां अणवींज्यां वींजाय. पांचमो सर्वदा धर्मचक्र आकाशमार्गे राहुं चाले. ठठो प्रजुना शरीरथी वारगणुं उंचुं एवुं अशोकवृक्ष प्रजुनी उपर बाया करतुं साथे रहे. सातमो चतुर्मुखे शोजती देशना आपे. आठमो मणि, कनक अने रौप्यमय त्रण गढ होय. नवमो नव संख्याए सुवर्णमय कमलनी उपर प्रजु चाले. दशमो कांटा अधोमुख थइ जाय. अगीयारमो संयम लीधा पढी केश, नख अने रोम वधे नहीं. वारमो इंद्रियना अर्थ पांचे मनोइ होय. तेरमो सर्व ऋतु सुखदायिनी होय. चौदमो सुगंधी पाणीनी वृष्टि होय. पंदरमो जल स्थलनां उपजेलां पांचे वर्णनां फूल ते समवसरणमां जानु लगे उंधी बीटे ( रोंटे ) पथराय. सोलमो पद्मो सर्व प्रदक्षिणा देतां फरे. सत्तरमो वायु सानुकूल होय. अठारमो वृक्ष सर्व नीचां नमीने प्रणाम करतां रहे. उंगणीशमो आकाशमां देवदुंदुजी वागे. ए चार मूलना तथा अगीयार द्वायिक जावथी अने उंगणीश देवोना करेला मली चोत्रीश अतिशयना धरनार श्रीअरिहंत होय, ( ते

जिन के० ) ते श्रीअरिहंतने ( नमी के० ) नमस्कार करीने मारां जवोजवनां ( अघ के० ) पापने टालुं ॥ २ ॥

जे तिहु नाण समग्ग उप्पन्ना, जोग करम खिण जाणी ॥

लेइ दीक्षा शिक्षा दीए जनने, ते नमीए जिन नाणी रे ॥

जविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ ३ ॥

अर्थ—वळी जे मतिज्ञान, श्रुतज्ञान अने अवधिज्ञान, ए त्रण ( नाण समग्ग के० ) समग्र ज्ञाने सहित आवीने गर्जने विषे उपन्या, एटले श्रीतीर्थकर देव सर्वे देवगतिमांथी तथा नारकीमांथी आवे, ते वारे त्रण ज्ञाने करी सहित आवे. तेमां स्थानकथी आवे, ते स्थानके जे टलो अवधिज्ञाननो विषय होय, तेटलेज विषये त्यां पण तेमने अवधिज्ञान होय. ए रीते गृहस्थ-पणामां सर्व तीर्थकरोने मांहोमांहे ज्ञानमां तफावत जाणवो, माटे श्रीतीर्थकरने जवप्रत्ययी ज्ञान ठे, ते ज्ञाने करो पोतानां जोगावली कर्मनो ह्य जाणीने गृहस्थपणानो त्याग करी “नमो तित्थस्स” कही “करेमि जंते सामाश्रयं” उच्चरी पांच महाव्रतनो उच्चार करी दीक्षा लइने जव्य, सुलजबोधी, परीतसंसारी एवा जद्रक परिणामवाला जे जगनिवासी जन, तेमने शिक्षा एटले शीखामण देवा माटे कर्म खपावी केवलज्ञान पामी घणा जीवने बोधबीज पमानी संसारसमुद्रना पार प्रत्ये पढों-चाडे. एवा जगदुपकारी जे श्रीजिन नाणी एटले ज्ञाने सहित ते अरिहंतने नमीए. ए नाणी केवा ठे ? तो के पोते संसारसमुद्रथी तरथा अने बीजाने तारे एवा ठे. एवी रीतनुं श्रीपाल राजा ध्यान धरे ठे ॥ ३ ॥

મહાગોપ મહામાહણ કહીએ, નિર્યામક સત્યવાહ ॥

ઉપમા એહવી જેહને ઠાજે, તે જિન નમીએ ઉચ્ચાહ રે ॥

જવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ॥ ૪ ॥

અર્થ—વઢી પ્રજુ કેવા ઠે ? તો કે મહાગોપ, મહામાહણ, નિર્યામક અને સાર્યવાહ, એવી ચાર ઉપમા જેને ઠાજે ઠે, તે ( જિન કે ) અરિહંતને પોતાના હૃદયમાં ઘણોજ ઉત્સાહ ધરીને નમીએ એટલે નમસ્કાર કરીએ, એમ શ્રીપાલ કહે ઠે. હવે એ ચાર ઉપમાના અર્થ કહે ઠે. જેમ ગોપ જે ગોવાલીયા ઠે, તે ગાયોને પાલે ઠે, સર્પ સાવજના જયશ્રી રાखે ઠે, પર્વત અટવીને વિપે ઘણું તૃણ ચરાવે ઠે, વઢી વનમાંહે પાણી પીવરાવે ઠે, એવું રખોપું કરે ઠે, તેમ અહીં શ્રીઅરિહંતજી પણ ઠ જીવનિકાયરૂપ ગાયોનો સમૂહ તેને જન્મ મરણાદિકના જયશ્રી ઉઝરી મોક્ષ નગર પ્રત્યે પહોંચાડે ઠે, માટે એમને મહાગોપ કહીએ. હવે મહામાહણ કેવી રીતે કહીએ ? તે કહે ઠે. સાધુ મુનિરાજ જે ઠકાયની રક્ષા કરે ઠે, તે શ્રીજિનેરશ્વરનાં વચનશ્રી કરે ઠે, ત્રણ જગતમાં દયાનો પરુહ વજમાવે ઠે, માટે માહણ એટલે ‘નંદણો’ એવા શબ્દનો નિર્ઘોષ કરાવનારા ઠે, તેશ્રી મહામાહણ કહીએ. તથા જેમ સમુદ્રમાં કોઈ એક વહાણ પરદ્વીપે જાય ઠે, તેમાં વેઠેલા લોકોને તે વહાણનો ચલાવનાર જે નાખુદોકતાન ઠે, તે સમુદ્રનો પાર પમાડી ચિંતિત દ્વીપે પહોંચાડે, તેમ શ્રીઅરિહંત પણ જીવસમુદ્રમાં રહેલા જીવોને જેમ ગર્ભને પરિપાકે ગર્ભ પ્રસવ થાય, તેમ જીવ્યસ્થિતિને પરિપાકે અનાદિ મિથ્યાત્વનો વિરહ થયે થકે શ્રીજિનોપકારશ્રી કર્મક્ષય કરાવી ચૌદમા ગુણઠાણાને અંતે એક સમયમાં સિદ્ધરૂપ સ્થાને પહોંચાડે, માટે નિર્યામક કહીએ. તથા જેમ કોઈ સાર્યવાહના આશ્રયી પ્રાણી

અત્યંત કષ્ટે ઉલ્લંઘન કરવા યોગ એવી અટવીને પણ તેના કહી દેખાડેલાં માર્ગથી ઉલ્લંઘીને વાંઝિત નગરે પહોંચે છે, તેમ જવરૂપ અટવીમાં પડેલા જીવ પણ શ્રીજિનેશ્વરના ઉપદેશેલા માર્ગે કરીમોક્ષ નગરે પહોંચે છે, કેકકે અટવીરૂપ જવકાંતાર ઉલ્લંઘવાનો માર્ગ દેખામનાર શ્રીજિનેંદ્રજ છે, એટલે સંસારરૂપ અટવીને ત્રિષે અનાદિનું જે મિથ્યાત્વ અજ્ઞાન તેણે મોહરૂપ તિમિરે કરી વ્યાપ્ત માર્ગે જીવને પાડ્યો છે, તે શ્રીજિને કહેલા સમ્યક્ત્પદર્શને કરી દીઠો. પઠી જલા જ્ઞાને કરી પામ્યો જે ચરણ સિત્તરી કરણસિત્તરીરૂપ નિર્વારણનો માર્ગ, તેણે કરી શાશ્વતું નિરાવાધપણું જ્યાં છે, એવા અજરામર સ્થાનકને પ્રાણી પામે, સાટે સાર્યવાહ સમાન છે. એ ચાર ઉપમાનો અર્થ કહ્યો ॥ ૪ ॥

આઠ પ્રાતિહારજ જસ ઠાજે, પાંત્રીશ ગુણ યુત વાણી ॥

જે પ્રતિબોધ કરે જગજનને, તે જિન નમીએ પ્રાણી રે ॥

જવિકા સિદ્ધચક્ર ॥ ૫ ॥

અર્થ—વઢી જે શ્રીઅરિહંતનાં અશોકવૃક્ષ, દેવકુસુમવૃષ્ટિ, યોજનગામિની દિવ્ય વાણી, ચામરયુગ્મ, સિંહાસન, જામંમુજ, દેવદુંડુજિ અને ઠત્રત્રય, એ આઠ મહાપ્રાતિહાર્ય ઠાજે છે. વઢી જેમની પાંત્રીશ ગુણે કરી યુક્ત વાણી છે, તે વાણીએ કરીને જે જગતના જનને પ્રતિબોધ કરે છે, હે જવ્ય પ્રાણીજ ! તે શ્રીજિનેશ્વરને વિશેષે કરી નમીએ એટલે નમસ્કાર કરીએ. અહીં વાણીના પાંત્રીશ ગુણનાં નામ લખીએ ઠીએ. પ્રથમ જે સ્થાનકે જે જાણા બોલવાનો વ્યવહાર છે, ત્યાં તેજ જાણાને બોલે, અર્ધમાગથી લહિત બોલે. વીજો ઉચ્ચ સ્વરે દેશના આપે, જેથી એક યોજના પ્રમાણ સમવ-સરણમાં બેઠેલા લોક સર્વ સાંજલે ત્રીજો ગ્રામિક તુચ્છ જાણા ન બોલે, પ્રૌઢ જાણા બોલે. ચોથો



મેઘની પરે ગર્જારવ સહિત ગંઝીર વાણી બોલે. પાંચમો શબ્દ પંતેટ એટલે પઠ્ઠદા સાહિત વાણા બાલ,  
 અને સાંઝલનારને ઝિન્ન ઝિન્ન શબ્દ જણાઈ આવે, તેમ બોલે. ઠઠો સાંઝલનારને સંતોષકારક, માન  
 સહિત સરલતા યુક્ત બોલે. સાતમો સાંઝલનાર સૌ જૂદા જૂદા પોતપોતાનાં હૃદયમાંહે એમ સમજે  
 જે, ઝગવાનુ અમનેજ હૃદેશીને બોલે છે, એમ સૌને બહુમાન ઉત્પન્ન કરવાવાણી જાણા વૈલિ. એસાત  
 ગુણ શબ્દાશ્રયો જાણવા, આઠમો ઘણા પુષ્ટ વિસ્તાર અર્થ સહિત બોલે. નવમો પૂર્વાપર અવિરોધ  
 એટલે સરલો મલતો અર્થ આવે તેમ બોલે. દશમો મોટાઈનાં વચન બોલે, કે જેથી સાંઝલનાર  
 એમ કહે જે, એવચન એવા મોટા પુરુષથીજ બોલાય, વીજાથી ન બોલાય. એમ પ્રશંસા કરે, તથા અન્નિ-  
 મત સિદ્ધાંતોક્ત બોલે. અગીયારમો એવું સપષ્ટ બોલે, કે જેથી કોઈ પણ સાંઝલનારને વીલકુલ સંદેહ  
 રહે નહીં. બારમો પ્રજુજે અર્થનું વ્યાખાન કરે, તેને કોઈ દૂષણ આપી શકે નહીં. તેરમો જે વિષય ઘણો  
 સૂદ્ધ અને બહુ કઠણ હોય, તે વિષય એવી રીતે બોલે, કે જેથી સાંઝલનારાનાં હૃદયમાંહે તે વાત  
 તુરત રમી જાય. ચૌદમો પ્રસ્તાવોચિત એટલે જ્યાં જેવું બોલવા યોગ્ય હોય, ત્યાં તેવું બોલે, માંહો-  
 માંહે અર્થ મલે એમ બોલે. વૃદ્ધવાદી ગુરુને દષ્ટાંતે. પંદરમો પરમેશ્વરને જે વસ્તુ વિવદિત છે, તેજ  
 સિદ્ધાંત લઈ બોલે અથાત્ ષર્ ડ્રવ્ય, તત્ત્વ પુષ્ટ થવારૂપ અપેક્ષા સહિત બોલે. સોલમો વિષય,  
 સંબંધ, પ્રયોજન અને અધિકારી સહિત બોલે. સત્તરમો પદરચનાની અપેક્ષા લઈ બોલે. અઠારમો  
 નવ તત્ત્વ ને ષર્ ડ્રવ્યની પદુતા બોલવામાં હોય, તેમ બોલે. ઝંગળીશમો એવી રીતે સ્તિગ્ધ મધુર  
 બોલે, કે જેથી સાંઝલનારને ઘૂત ગોઝથી પણ મીઠાશ વધારે બપજે. વીશમો એવી ચતુરાઈથી બોલે,  
 કે જેમાંહે પારકા મર્મ જણાય ન આવે. એકવીશમો ધર્મ અર્થપ્રતિબદ્ધ બોલે. બાવીશમો ઉદારપણે  
 દીપક જેવો પ્રકાશકારી અર્થ બોલે. ત્રેવીશમો જેમાંહે પરની નિંદા તથા પોતાની મોટાઈ દીઠામાં

न आवे, एम बोले. चोवीशमो जे बोलवाथी लोकोने एवो जास न थाय जे. आ पुरुष सर्व गुण संपन्न ठे, एम बोले. पचीशमो कर्ता, कर्म, क्रिया, लिंग, कारक, काळ अने विभक्तिउ सहित बोले. ठवीशमो सांजलनारने विस्मय थाय आश्चर्य उपजे, एवुं बोले. सत्यावीसमो स्वस्थ चित्ते अति धीरता सहित बोले, पण उतावलानी परे न बोले. अठथावीशमो विलंब रहित बोले. उंगणत्रीशमो मननी त्रांति रहित बोले. त्रीशमो वैमानिक, जवनपति, मनुष्य, तिर्यंच, सर्व पोतपोतानी जाषामां समजे, तेम बोले. एकत्रीशमो जेम शिष्योने विशेष बुद्धि उपजवापणुं थाय, तेम बोले. बत्रीशमो पदना अर्थने अनेकपणे विशेष आरोपण करी बोले. तेत्रीशमो सत्त्वप्रधानपणे एटले साहसिक पणे बोले. चोत्रीशमो पुनरुक्तिदोष रहित बोले. पांत्रीशमो सांजजनारने खेद श्रम न उपजे, एवुं बोले. ए प्रभुनी वाणीना पांत्रीश गुण कह्या ॥ ५ ॥

समये पएसंतर अणफरसी, चरम तिजाग विशेष ॥

अवगाहन लही जे शिव पहोता, सिद्ध नमो ते अशेष रे ॥

जविका ॥ सिद्धचक्र ० ॥ ६ ॥

अर्थ—हवे सिद्धपदनी स्तवना पांच गाथाए करे ठे. जे एक समय विना बीजो समय फरसे नहीं, तेमज चौदमा गुणठाणाना अंतर्धी आकाशना असंख्याता प्रदेश ठे, ते मध्ये जीव जे प्रदेशनी श्रेणीए प्रवर्त्तन करे, तेथी बीजा प्रदेशने (अणफणसी के०) फरसे नहीं, एटले सम-श्रेणीना प्रदेशना अंतरे रह्या जे बीजा प्रदेश, तेमने फरस्या विना जे प्रदेशो सिद्ध थया, तेज प्रदेशो समश्रेणीए एक समयमां सिद्धगति पामे. जे वारे त्यां पहुँचे, ते वारे (चरम के०) ठेह्या शरीरनो

( तिજાગ કે ) ત્રીજો જાગ વિશેષ ઘટે, એટલે નવ હાથની કાયા હોય, તો ઠ હાથની કાયા રહે, એવી અવગાહના લક્ષને સિદ્ધગતિ પામ્યા, તે ( અશોષ કે ) સમસ્ત સિદ્ધને નમસ્કાર કરો ॥ ૬ ॥  
પૂર્વપ્રયોગ ને ગતિપરિણામે, બંધનહેદ અસંગ ॥

સમય એક ઊરધ ગતિ જેહની, તે સિદ્ધ સમરો (પ્રણમો) રંગ રે ॥ જવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ॥ ૭ ॥

અર્થ—એક પૂર્વપ્રયોગ જે પૂર્વે બલપણું હતું તે માટે, વીજું જીવમાં સહેજે ગતિપરિણામ છે તેથી, ત્રીજું કર્મનો બંધનહેદ થયો માટે, ચોથું અનાદિ સંગથી ટલ્યો—અસંગી થયો માટે, એક સમય પર્યંત ઊર્ધ્વ ગતિ છે, પઠી અચલ છે. હવે એ સિદ્ધગતિએ પહોંચવાના ચાર દષ્ટાંતનો અર્થ કહે છે. તેમાં ધનુષ્ય ચમ્પાવી બાણ મૂકવાને અવસરે પૂર્વપ્રયોગ વિધિએ પણબનું પ્રેર્યું જેમ બાણ જાય, તેમ આત્મા પૂર્વે કર્મ સહિત હતો, તે સર્વ કર્મની એકસો અઠાવન પ્રકૃતિનો બંધ, ઉદય, ઉદીરણા અને સત્તાનો ક્ષય થાય, તે વારે જીવ ઊંચો જાય—સિદ્ધ થાય, તે જીવનું પૂર્વપ્રયોગલક્ષણ કહીએ. વીજો જેમ અગ્નિમાં હેથી ધુમ નીકલે, તે તુરત ઊંચો ચડે. તેમ આત્મા કર્મથી વેગલો થાય, તો એની ગતિ પણ ઊંચી જવાની છે, માટે ઊંચો ચડે, તેને ગતિપરિણામ સ્વજાવ કહીએ. ત્રીજો જેમ ઇરંમ વૃક્ષનાં ફલ પાકે તે આતપને યોગે સુકાયા પઠી ફાટે, તે વારે તેનું વીજ નીકલે, તે ઊંચું ઊઠે. તેમ જવરૂપ વનમાં હે મનુષ્યરૂપ વૃક્ષ છે, તેનું સમકિતરૂપ સ્થલ છે, અને દ્રતરૂપ શાખા છે, જાવનારૂપ પ્રતિશાખા છે, અને ઘનઘાતી કર્મક્ષયરૂપ ફૂલ છે, તથા તેરમા અને ચૌદમા ગુણઠાણરૂપ ફલ, તે શેષ પંચાશી પ્રકૃતિના સત્તાક્ષયરૂપ આતપે કરી આત્મા પુફ્ફલથી જિન્ન થયો. તે બંધનનો હેદ થયો. તે વારે જીવની ગતિ ઊંચી થાય, તેથી સિદ્ધ થાય. કર્મબંધનનો હેદ થયો, માટે તેને બંધન-

હેદયોગ કહીએ ચોથો જેમ કુંજાર પ્રથમ વેગથી ચક્રને ઢંડે કરી જમાડે, પઠે કોઈ હાથ ન લગાડે, તોપણ તે ચક્ર પોતાની મેળે ફર્યા કરે, તેમ જીવ અમંગલક્રિયાને બંધે કર્મમલ રહિત થઈ રહ્યો છે, અને હાથનાં કારણ સર્વ મટી ગયાં છે, તેથી સંગ રહિત થકા જીવની ગતિ ઝંચીજ હોય. એમ ચાર પ્રકારે કરી એક સમયમાંહે જેની ( જરૂર કે ) ઝંચી ગતિ છે, પઠી અચલ છે. તે સિદ્ધને તમે ( રંગ કે ) હર્ષે કરી સમરો-નમો ॥ ૭ ॥

નિર્મલ સિદ્ધશિલાની ઉપરે, જોયણ એક લોકંત ॥

સાદિ અનંત તિહાં સ્થિતિ જેહની, તે સિદ્ધ પ્રણમો સંત રે ॥ જવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ॥ ૮ ॥

અર્થ-( નિર્મલ કે ) સ્ફટિક રત્નમયી મલ રહિત જાતિવંત અર્જુન સોનાની જે સિદ્ધ-શિલા, તે ઉપરે ઉત્સેધ અંગુલને માને કરી એક યોજનને અંતે લોકનો અંત છે. તે યોજનના ચોવીશ જાગ કરીએ, તેમાં ત્રેવીશ જાગ હેઠા પડતા મૂકીએ, અને ઉપરને ચોવીશમે જાગે સર્વ સિદ્ધના જીવ અવગાહી રહ્યા છે. ત્યાં અનેક પ્રકારની અવગાહના છે. કોઈ પલોંઠી વાળ્યા સિદ્ધ થયા, તેની તેવી અવગાહના. કોઈ કાઉસસગમુદ્રાએ સિદ્ધ થયા, તેની તેવી અવગાહના જાણવી. ઉત્કૃષ્ટ પાંચસે ધનુષ્ય શરીરવાલા સિદ્ધ થયા, મધ્યમ સાત હાથના શરીરવાલા અને જઘન્ય બે હાથના શરીરવાલા સિદ્ધ થયા. તે જગ્યા ઝંચપણે ત્રણશો તેત્રીશ ધનુષ્ય, એક હાથ ને ચાર અંગુલ પ્રમાણ છે. ત્યાં સર્વ સિદ્ધ આશ્રયી અનાદિ અનંત સ્થિતિ છે જેની અને એક સિદ્ધ આશ્રયી સાદિ અનંત સ્થિતિ છે, જેની, એવા જે સિદ્ધ તેને છે ( સંત કે ) સજ્જન પુરુષો ! તમે પ્રણામ કરો. તે સિદ્ધની અવગાહનાના અગીયાર જોડ આવશ્યકનિર્યુક્તિમાંહે કહ્યા છે. તેમાંનો અગીયારમો કર્મદાયના સિદ્ધનો જોડ એ સિદ્ધને છે. એવા સિદ્ધને નમો, કે જેમ મોક્ષસુખને પામો ॥ ૮ ॥

जाण पण न शके कही पुरगुण, प्राकृत तिम गुण जास ॥

उपमा विण नाणी जव मांहे, ते सिद्ध दीयो उद्धास रे ॥ जविका ॥ सिद्धचक्र ० ॥ ए ॥

अर्थ—वळी ते सिद्ध केवा ठे ? तो के जेम ( प्राकृत के ० ) जित्ठ ठे, ते ( पुर-के ० ) नगरना गुण जाणे ठे, पण मुखशी कही शके नहीं, एटले जेम कोइ एक नगरनो राजा एकदा वक्रशिक्षित अश्वे चमी अटवीमां गयो, पठी लगाम खेंचवार्थी हाथ दुःखवा लाग्या ते वारे लगाम मूकी दीधी, तेथी घोरो पण उजो रह्यो, ते वारे राजा नीचे उतरी अश्वने वृद्धनी ठायाए बांधी पोते पण ठायामां बेठो, पण तृषा घणी लागी ठे, एटलामां एक जित्ठ वनमांथी आव्यो तेनी पासेथी राजाए हाथनी संझाए पाणी माग्युं. जित्ठे विचारयुं जे, आ कोइक जलो माणस देखाय ठे, एम धारी पाननो दमीयो करी पाणी जरी लाव्यो. राजाए पाणी पीधुं, अने प्राण रह्या, तेथी खुशी थयो, एटलामां राजानी सेना पण पगळे पगळे चालती त्यां आवी पहोंची. ते पण राजाने जोइ आनंद पामी, प्रधानादिके जोजन मुख आगळ मूक्युं. राजा ते जित्ठने जमानी वस्त्र पहेरावीने तेने साथे तेनी नगरमां आव्यो. त्यां एक मंदिरमां जित्ठने राख्यो, घणा सेवक तेनी पासे राख्या, जित्ठ पण गोंखमां वेसी नगरना तमासा जोया करे, मेवा मीठाइनां जोजन करे, चुवा चंदननां विलेपन करे, केटलाएक दिवसो पठी ते जित्ठ पोतानां संबंधी पासे गयो, तेने सर्व जित्ठ मली पूठवा लाग्या के, तुं क्यां गयो हतो ? ते वारे तेणे कहुं के, हुं नगरमां गयो हतो. तेमणे पूठयुं के त्यां खावा पीवानुं शुं मलतुं हतुं ? तथा नगरनां स्थानक केवां हतां ? वस्त्र केवां हतां ? एम पूठवा लाग्या, पण ते जित्ठ तेमने कांइ कही शके नहीं, पोते मनमां सर्व जाणे, पण सम-

जावी शके नहीं, ए दृष्टांते. तथा जेम कोइक मुंगाने गोळ खवरावीने तेनो स्वाद पूढीए, तो ते संझाए बतावे, पण कही शके नहीं, तेम श्रीसिद्धनां सुखने पण (उपमा विण जव मांहे के०) जगतमांहे कोइ चीजनी उपमा दइने वर्णन करी शकाय नहीं. ते सिद्धनां सुखने (नाणी के०) केवलज्ञानी पुरुष जाणे खरा, पण तेनुं मुखत्री वर्णन करी शके नहीं, एवां सुखनो अनुभव करनारा जे श्रीसिद्ध जगवान्, ते मुजने उद्वास हर्ष आपो ॥ ए ॥

ज्योतिशुं ज्योति मली जस अनुपम, विरमी सकल उपाधि ॥

आत्मराम रमापति समरो, ते सिद्ध सहज समाधिरे ॥ जविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ १० ॥

अर्थ—वळी सिद्ध केवा ठे? तो के जेनी ज्योतिमांहे ज्योति मली रही ठे. एक सिद्धनी अवगाहनामांहे (अनुपम के०) जेनी उपमा आवेज नहीं एवी अनंता सिद्धनी ज्योति दीपकने दृष्टांते मली रही ठे, एटले जेम एक उरमांहे एक दीवानो प्रकाश समाइ रह्यो ठे, तेमां वळी बीजा अनेक दीपक करीए तो तेनो प्रकाश पण तेमांज समाइ जाय, ए दृष्टांते जाणवुं. वळी संसार संबंधी सकल उपाधि विरमी ठे एवा तथा जेमना आत्माना मूल गुण साक्षात् प्रगट थया ठे, माटे आत्मारामरूप ने (रमा के०) मोक्षलक्ष्मी तेना (पति के०) स्वामी एवा जे सिद्ध तेने (समरो के०) स्मरण करो. ते सिद्ध सहज स्वगुणरूप समाधिनुं स्थानक ठे, जे माटे जीवने अनादि कालनां लागेलां जे आठ प्रकारनां कर्म, तेने शोषव्यां, धम्यां, तेथी सिद्ध थया. ते सिद्धनां सुख केवां ठे? तो के यावन्मात्र जेटला देवताना समूह ठे ते सर्वनां त्रणे कालनां सुख एकठां करीए, पिंकीचूत करीने तेने वळी अनंतगुणां करीए, तेथी पण सिद्धनां सुख अनंतगुणां ठे. एम पांच गाथाए करीने श्रीसिद्धपदनी स्तवना श्रीपाल राजाए करी ॥ १० ॥

पंच आचार जे सूधा पाळे, मारग जाखे साचो ॥

ते आचारिज नमीए तेहशुं, प्रेम करीजे जाचो रे ॥ जविका ॥ सिद्धचक्र ॥ ११ ॥

अर्थ—हवे त्रीजा आचार्यपदनी स्तवना पांच गाथाए करी करे ठे. जे पोते ज्ञान जणे, परने ज्ञान जणावे, पोते ज्ञान लखे, परने ज्ञान लखवानो उद्यम करावे, पोते ज्ञानजंमारा करे, पर पासे ज्ञानजंमारा करावे, ज्ञानवंत देखीने तेनी उपर राग धरे, ते ज्ञानाचार कहिए. तथा पोते समकित पाळे, बीजाने समकित पळावे, समकितथी पढतो होय, तेने वचनकथने करी फरी सम-कितमां दृढ करे, तेने दर्शनाचार कहिए. तथा चारित्र पोते पाळे, बीजाने पळावे, चारित्र पाळता होय, तेने अनुमोदे, ते चारित्राचार कहिए. तथा चार प्रकारनुं तप पोते करे, परने तप करावे, जे तप करतो होय, तेने अनुमोदन आपे, ते तपाचार कहिए. तथा ए पूर्वोक्त ज्ञानादि चार प्रकारना आचारने विषे विशेष शक्ति फोरते, परिक्रमणुं, परितेहण प्रमुखने विषे वीर्य गोपवे नहीं, ते पांचमो वीर्याचार कहिए. ए पंचविध आचारने जे सूधा एटले निरतिचारपणे पाळे, वळो श्रीजिनोक्त दयारूप पुण्यमय धर्म तेनो साचो एटले सत्य मार्ग जाखे, ते आचार्य कहिए, तेने नमीए, अने ( तेहशुं के० ) तेमनी साथे धर्मनो 'जाचो प्रेम करीजे, केमके तेथी आचार पामीए ते माटे ॥११॥

वर ठत्रीश गुणे करी सोहे, युगप्रधान जन मोहे ॥

जग बोहे न रहे खण कोहे, सूरि नमुं ते जोहे रे ॥ जविका ॥ सिद्धचक्र ॥ १२ ॥



नित्य अप्रमत्त धरम उपदेशे, नहिं विकथा न कषाय ॥

जेहने ते आचारज नमीए, अकलुष अमल (अमम) अमाय रोजविका। सिद्धचक्र० ॥ १३ ॥

अर्थ—वळी आचार्य केवा ठे? तो के (वर के०) प्रधान एवा पंचेंद्रियना निग्रह आदिक ठत्रीश गुण जे आचार्यना ठे तेणे करी शोने ठे. वळी युगप्रधान पदवीना धरनार, द्वादशांगीना जाण, सर्व जनने मोह पमारुनार तथा (जग बोधे के०) सर्व जगतना जनने बोधे एटले प्रतिबोध आपवामां समर्थ, तथा (न रहे खण कोहे के०) एक क्षणमात्र पण जे क्रोधमां रहेता नथी, एटले क्षणमात्र पण क्रोध धरता नथी, एवा (सूरि के०) आचार्य, तेने (जोहे के०) परखीने हुं नमुं तुं ॥ १२ ॥ वळी (नित के०) निरंतर जव्य जीवने उपकारबुद्धिए शुद्ध अप्रमत्त धर्मनो उपदेश आपे ठे, केमके प्रमाद जे ठे, ते जीवने संसारमां पर्यटन करावनारो ठे, माटे प्रमादने दूर करी अप्रमादपणे प्रवर्तताने अंतर्मुहूर्तमां संसारनो जय मटी जाय. तथा वळी राजकथा, देशकथा, जोजनकथा अने स्त्रीकथा, ए चार प्रकारनी विकथा अथवा सम्यक्त्व ढीलणीया अने चारित्र ढीलणीया, ए बे प्रकारनी विकथा, ते जेने करवी नथी, सर्वदा चारित्र अने सम्यक्त्वनी पुष्टिज करे ठे, तेमज सोळ कषाय अने नव नोकषाय, ए पचीश कषाय जेने नथी वळी सर्वदा शुद्ध आचार पाळवाने तत्पर रहे ठे, ते आचार्यने नमीए. ते केवा ठे? तो के अकलुष एटले मोळाशपणुं अर्थात् कलुषजाव तेणे करी रहित, तथा अमल एटले कोइ प्रकारनुं श्रद्धा मां मलिनपणुं जेने नथी, पाठांतरमां अमम एटले जे सर्व वस्तुमां ममता रहित ठे. तथा अमाय एटले कपट, माया, इर्ष्या अने मत्सा, तेणे रहित ठे ॥ १३ ॥

જે દીણ સારણ વારણ ચોયણ, પમિચોયણ વઢી જનને ॥

પટ્ટધારી ગઢથંજ આચારય, તે માન્યા મુનિમને રે ॥ જવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ॥ ૧૪ ॥

અત્યમીણ જિનસૂરજ કેવલ, ચંદે જે જગદીવો ॥

જુવનપદાર પ્રગટન પટ્ટ તે, આચારય ચિરં જીવો રે ॥ જવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ॥ ૧૫ ॥

અર્થ—વઢી જે આચાર્ય ચાર પ્રકારની શિક્ષા દે છે, તે કેવી રીતે ? તે કહે છે. એક તો જે સાધુ ક્રિયા અનુષ્ઠાનમાં તત્પર થકાને જૂલ પડે, તેને સંજારી આપે, તે સારણા કહીએ. વીજી જે સાધુ ઓટી ક્રિયા કરતા હોય, તથા ઓટું જણતા હોય, તેને વારે, તે વારણા જાણવી. ત્રીજી સાધુને ક્રિયા કરવામાં પ્રેરણા કરે, તે ચોયણા જાણવી. ચોથી સાધુને પ્રમાદ કરતા જાણી તિરસ્કારપૂર્વક આકરે વચને કરી વિશેષ પ્રેરણા કરે, તે પમિચોયણા જાણવી. એ ચાર પ્રકારની શિક્ષા આપી લોકોને ધર્મકરણીમાં વિશેષ પ્રકારે જોડે. વઢી પટ્ટધારી એટલે સૌધર્મપટ્ટપરંપરાના ધરનારા, તથા ગઢ જે ગણ, સાધુનો સમુદાય તેને થંજ સમાન એટલે ગઢના સ્તંજજૂત એવા આચાર્ય જગવાન, તે મહા મુનિરાજોનાં મનને વિશેષે માન્યા છે ॥ ૧૪ ॥ વઢી શ્રીઆચાર્ય જગવાન કેવા છે ? તો કે જેમ જગતમાં સૂર્યના કિરણોનો જે વારે પ્રસાર હોય, તે વારે અંધકારનાં પમલો સર્વ દૂર થઈ જાય છે, અને જે વારે સૂર્ય અસ્ત થઈ જાય, તે વારે ચંદ્રમાનો પ્રકાશ અંધકારને દૂર કરે છે. વઢી કૃષ્ણપદ્મમાં જે વારે ચંદ્રમાનો પ્રકાશ પણ ન હોય, તે વારે દીપક પણ અંધકારને વિનાશ કરે છે, તેમ અહીં પણ સાક્ષાત્ જાવતીર્થકર જે વારે વિદ્યમાન વિચરતા હોય, તે વારે કેવલજ્ઞાનરૂપ સૂર્યે કરી રૂપી અરૂપી પદાર્થને પ્રગટ કરતા રહે, તેથી મિથ્યાત્વરૂપ અંધકારનો

પ્રસાર ન હોય, અને જે વારે ( અત્યમીએ જિનસૂરજ કે ) જિન જે શ્રીતીર્થંકરદેવરૂપ સૂર્ય તે અસ્ત થાય, એટલે શ્રીતીર્થંકર નિર્વાણપદ પામ્યા પછી ( કેવલચંદ્રે કે ) કેવલજ્ઞાનના ધારક સામાન્ય કેવલીરૂપ ચંદ્રે કરી જગતમાં પ્રકાશ રહે, અને જે વારે કેવલી જગવાનરૂપ ચંદ્રમાનો પ્રકાશ ન હોય, તે વારે ( જે જગદીવો કે ) જગતને વિષે મિથ્યાત્તરૂપ અંધકાર દૂર કરવાને દીપક સમાન જે આચાર્ય પ્રજુ છે, તેજ પ્રકાશકર્તા છે, એટલે જગતમાં અજ્ઞાનરૂપ અંધકારના પ્રસારને દૂર કરવા માટે શ્રીઆચાર્ય જે છે, તે દીપક સમાન છે, માટે તે જીવનપદારથ એટલે ત્રણ જીવનના પદારથને પ્રગટન એટલે પ્રગટ સ્પષ્ટ ( પટુ કે ) ચતુરાશ્રી કહેવાને તે સમર્થ છે, એવા શ્રીઆચાર્ય જગવાન તે ( ચિરંજીવો કે ) ઘણા કાલ લગે વિદ્યમાન રહો. એ રીતે પ્રાજ્ઞાવિક શાસનના શોભાકારક શ્રીઆચાર્યની સ્તુતિ શ્રીપાલ રાજા કરે છે, તે પાંચ ગાથાએ કહી ॥ ૧૫ ॥

દ્વાદશ અંગ સજ્ઞાય કરે જે, પારંગ ધારક તાસ ॥

સૂત્ર અરથ વિસ્તાર રસિક તે, નમો જીવજ્ઞાય ઉદ્ધાસ રે ॥ જીવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ॥ ૧૬ ॥

અર્થ સૂત્રને દાનવિજ્ઞાને આચાર્ય જીવજ્ઞાય ॥

જવ ત્રણે લહે જે શિવસંપદ, નમીએ તે સુપસાય રે ॥ જીવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ॥ ૧૭ ॥

અર્થ—હવે પાંચ ગાથાએ કરીને શ્રીઉપાધ્યાયપદની સ્તવના કરે છે. જે શ્રીઆચારાંગાદિ દ્વાદશ અંગ એટલે વાર અંગ છે, તેનું સજ્ઞાય ધ્યાન નિરંતર કરે છે તથા એ દ્વાદશાંગી જે ગણિપિટક તેના અર્થના પારગામી છે, અને તેના રહસ્યના ધારણહાર છે, વળી સૂત્રથી તથા અર્થથી તે દ્વાદશાંગીનો વિસ્તાર કરવાને રસિક થકા પોતે જાણે, વીજાને જાણાવે, એવા શ્રીઉપાધ્યાયજીને

ઉત્ત્થાસ સહિત ઇટલે ચિત્તના હર્ષથી નમો ઇટલે નમસ્કાર કરો ॥ ૧૬ ॥ જે સૂત્ર અને અર્થરૂપ  
 જ્ઞાનદાનની વહેંચણને વિજ્ઞાને શ્રીઆચાર્યજી જે તીર્થંકરની પેરે અર્થનું દાન કરે, અને ઉપાધ્યા  
 યજી સૂત્રનું દાન કરે. એ રીતે આચાર્ય અને ઉપાધ્યાયની મર્યાદા છે. એવા ગુણવંત વિધિ ક્રિયા-  
 કારક જે શ્રીઆચાર્ય ઉપાધ્યાય, તે ત્રણ જવને અંતે ઇટલે તેહીજ જવે અથવા ત્રીજે જવે શિવસંપદ  
 જે મોક્ષરૂપ લક્ષ્મી, તેને ( લહે કે૦ ) પામે. એવા જલા પસાયના કરનાર તેને ચિત્તની પ્રસન્નતાએ  
 ત્રિવિધ એકાગ્રપણે કરી નમસ્કાર કરીએ ॥ ૧૭ ॥

મૂર્ખ શિષ્ય નિપાઈ જે પ્રજુતા, પહાણને પહ્લવ આણે ॥

તે ઉવઝાય સકલ જન પૂજિત, સૂત્ર અરથ સવિ જાણે રે ॥ જવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ॥ ૧૮ ॥

રાજકુંવર સરિલા ગણચિંતક, આચારિજપદ જોગ ॥

જે ઉવઝાય સદા તે નમતાં, નાવે જવજય શોગ રે ॥ જવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ॥ ૧૯ ॥

બાવનાચંદનરસ સમ વયણે, અહિત તાપ સવિ ટાલે ॥

તે ઉવઝાય નમીજે જે વઠી, જીનશાસન અજુઆલે રે ॥ જવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ॥ ૨૦ ॥

અર્થ—વઠી જે શ્રીઉપાધ્યાયની પ્રજુતા ઇટલે મોટાઈ મૂર્ખ શિષ્ય હોય, તેને પણ  
 જણાવીને પંક્તિ કરે, માટે જાણીએ કે, પત્થરને અંકુરા આણી નવપહ્લવ કરે છે. તે ઉપાધ્યાય સમસ્ત  
 જન પૂજિત ઇટલે પૂજવા યોગ્ય, સૂત્ર તથા અર્થ સર્વને જાણે એવા છે ॥ ૧૮ ॥ વઠી ઉપાધ્યાય  
 કેવા છે ? તો કે રાજકુંવર સરલા ગણચિંતક ઇટલે જેમ રાજા ન હોય, તે વારે યુવરાજા હોય, તે

રાજ્યનાર ચલાવે, તેમ શ્રીતીર્થકરને અજાવે આચાર્ય ગણચિંતક કહ્યા છે, તે શ્રીઆચાર્યના પદ ઇટલે પાટે સ્થાપવા યોગ્ય એવા જે ઉપાધ્યાયજી તેને ( સદા કે० ) નિરંતર નમતાં થકાં જવ જે સંસાર તેના સંસારનો જય અને શોક આવે નહીં ॥ ૧૯ ॥ જેમ પિત્તવિકાર તાપાદિકનો પરાજવ થયો હોય, તેને બાવનાચંદનને રસે કરી સિંચ્યો થકો સર્વ તાપ દૂર થઈ જાય, તેમ શ્રીઉપાધ્યાયજી પણ જે પ્રાણી અનાદિ કાલથી મિથ્યાત્વ, અવિરતિ, કષાયરૂપ અહિતના કરનારા તાપે તત્ત થઈ રહ્યા છે, તેમને બાવનાચંદનના રસ સદૃશ શીતલ વચને કરી શીતલતા ઉપજાવી તેજના અહિતરૂપ સર્વ તાપને ટાળે, અને સર્વને શીતલતા ઉપજાવે, તે ઉપાધ્યાયને નમીયે. વળી જે શ્રીજિનશાસનને અજવાળે છે ઇટલે ઉદ્યોત કરે છે. એ રીતે પાંચ ગાથાએ કરી શ્રીઉપાધ્યાયપદની સ્તુતિકરી ॥૨૦॥

જિમ તરુફૂલે જમરો બેસે, પીમા તસ ન ઉપાયે ॥

લઈ રસને આતમ સંતોષે, તિમ મુનિ ગોચરી જાયે રે ॥ જવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ॥ ૨૧ ॥

પંચ ઇંદ્રિ ને કષાય નિરૂંધે, ષટકાયક પ્રતિપાલ ॥

સંયમ સત્તર પ્રકારે આરાધે, વંદું તેહ દયાલ રે ॥ જવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ॥ ૨૨ ॥

અર્થ—હવે પાંચ ગાથાએ કરી સાધુપદ વર્ણવે છે. જેમ કોઈ સુગંધી વૃક્ષનાં ફૂલ છે, તેની વાસનાએ આકર્ષાતો જમરો આવી બેસે છે, પણ તે જમરો ફૂલને પીમા ન ઉપજાવે, તે ફૂલમાંથી થોડોક રસ લઈને ફરી બીજા ફૂલે જઈને તે ફૂલનો રસ દ્યે, એમ થોડો થોડો રસ લઈને પોતાના પોતાના આત્માને સંતોષે, પણ ફૂલને કિલામણા ઉપજાવે નહીં, તેમ મુનિરાજ પણ ગોચરીએ જાય છે, તે વારે બેતાલીશ દોષ રહિત શુદ્ધ આહાર જોઈને ફરી ફરીને ઘરઘરથી થોડી થોડી જિદ્દા

લાવ, તથા પૃથ્વીને પણ અતરાય ન થાય, કાશ્ કલમણા ન બપજ, અને સાધુ પણ સયમ-  
માર્ગનો નિર્વાહ કરવાને અર્થે આહાર લઈ નિરસ ત્યાજ્ય લુઢ આહારે કરી, આત્માનો પોષ કરે  
॥ ૨૧ ॥ વઢી સાધુ કેવા છે ? તો કે જે પંચેન્દ્રિય અને ચાર કષાયને નિરંધે છે, પાઠાંતરે (પંચેન્દ્રિને  
જે નિત્ય જીતે કે) પાંચ ઇન્દ્રિયને જે નિત્ય ઇટલે નિરંતર જીતે, તથા પૃથ્વી આદિક ઢકાયના  
જીવોની રક્ષા કરે છે, માટે તેના પ્રતિપાલન કરનારા જાણવા. તથા સત્તર પ્રકારે સંયમને આરાધે.  
તે દ્રવ્યોલ ઇટલે દયાવંત મહામુનિને હું વાંડું હું ॥ ૨૨ ॥

અઢાર સહસ શીલાંગના ધોરી, અચલ આચાર ચરિત્ર ॥

મુનિ મહંત જયણા યુત વાંદી, કીજે જન્મ પવિત્ર રે ॥ જવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ॥ ૨૩ ॥

નવવિધ બ્રહ્મ ગુપતિ જે પાલે, વારસવિદ્ તપ શૂરા ॥

ઇહવા મુનિ નમીએ જો પ્રગટે, પૂરવ પુણ્ય અંકુરા રે ॥ જવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ॥ ૨૪ ॥

અર્થ—વઢી અઢાર હજાર શીલાંગ રથના ધોરી ઇટલે તે રથને ચલાવવાને માટે વૃષજ સમાન  
હે. એનો વિસ્તાર પૂર્વે દેશનાની ઢાલમાં કહ્યો છે, ત્યાંથી ચાણવો. વઢી કોશ્નું ચલાવું ચાલે નહીં,  
એવું અચલ છે આચારરૂપ ચરિત્ર જેમનું, એવા મહંત ઇટલે મોટા મુનિ તે જયણા યુક્ત છે, કેમકે  
મુનિરાજ જે છે, તે ક્રિયાકલાપમાં સુતાં, બેસતાં, ડઠતાં, આહાર લેતાં, આવતાં, જાતાં, મલ મૂત્ર  
પરઠવતાં સદા જયણા સહિત વિચરે છે, તેમને વાંદીને પોતાનો જન્મારો પવિત્ર કરીએ. અથવા  
એવા મુનિને જયણા યુક્ત વાંદીને જન્મ પવિત્ર કરીએ ॥ ૨૩ ॥ વઢી જે નવ પ્રકારે નવ વારુરૂપ  
બ્રહ્મચર્યની ગુપ્તિ પાલે છે. તે ગુપ્તિનાં નામ કહે છે. પ્રથમ જે વસ્તિમાં સ્ત્રી, પશુ, પંચુગ તે નપુંસક

હોય, એવી વસ્તિમાં રહે નહીં. ત્રીજી પ્રથમ સ્ત્રીની કથા વાર્તાને સરાગપણે સાંજલે નહીં, સ્ત્રીની સાથે એકાંતે એકલો વાત ન કરે. ત્રીજી જે ચૂમિકાને વિષે અથવા માંચી, પાટ, પાટલો, ઢોલીયો ઇત્યાદિક જે આસન ઉપર સ્ત્રી બેઠેલી હોય, તે આસન ઉપર બે ઘમ્મી સુધી બેસે નહીં, તેમજ જે શ્રાવક બ્રહ્મચારી હોય, તે પણ ત્યાં બે ઘમ્મી લગણ બેસે નહીં, ચોથી સ્ત્રીનાં અંગોપાંગ તથા ઇન્દ્રિયોને સરાગપણે જુવે નહીં. પાંચમી ત્રીજી પદો ત્રાટી પ્રમુખને આંતરે જ્યાં સ્ત્રી તથા પુરુષ શયન કરતાં હોય, હાસ્ય વિનોદ કરતાં હોય, કામજોગની ક્રીડા કરતાં હોય, ત્યાં રહે નહીં. ઢઠી પૂર્વે સંસારી અવસ્થામાં જે કાંઈ સ્ત્રીની સાથે કામજોગ વિલાસાદિક સેવ્યા હોય, તે સંજારે નહીં. સાતમી પરિમિત માત્ર આહાર કરે. આઠમી અતિમાત્રા તે સરસ પુષ્ટિકારક આહાર લે નહીં. અત્યંત ઘણો આહાર કરે નહીં, એટલે પેટ ત્રીજી જમે નહીં. નવમી શરીરને વિષે આચૂષણાદિક પહેરી શોજા કરે નહીં. એ નવ પ્રકારે બ્રાહ્મચર્યની વાતરૂપ ગુણિ છે, તે પાળે. તથા વાર પ્રકારની તપસ્યા કરવાને શૂરવીર છે. એવા ગુણવંત મહામુનીશ્વર પંચમ ગતિના સાધક, સંસારદુઃખવારક, સદા ધર્મધ્યાનમાં સાવધાન, સર્વ જીવના રક્ષક તેમને નમીયે. જો પૂર્વ જન્મનાં સંચેલાં પુણ્યના અંકુરા પ્રકટે, તો એવા મુનિરાજની જોગવાઈ મળે ॥ ૨૪ ॥

સોનાતણી પરે પરીક્ષા દીસે, દિન દિન ચઢતે વાને ॥

સંયમ રાખ કરતા મુનિ નમીએ, દેશ કાલ અનુમાને રે ॥ જીવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ॥ ૨૫ ॥

અર્થ—વઢી જેની સોનાની પરે પરીક્ષા દેખાય છે, એટલે ॥ યથા ચતુર્જિઃ કનકં પરી-  
 ક્ષયતે, નિઘર્ષણચ્છેદનતાપતામનૈઃ ॥ જેમ સોનાની પરીક્ષા નિઘર્ષણ તે કસોટી ઉપર ઘસવું, ઢેદન



करवुं, तपाववुं अने हाथोमादिके तामन करवुं, ए चार प्रकारे करीए, तेम तेम चढते वाने देखाय, तेम मुनिने पण कोइ मिथ्यात्वी भेदन, जेदन, तापन, तामनादिक करे, तोपण ते दिवसे दिवसे चढते वाने देखाय, एवा देश काळने अनुमाने शुद्ध संयमनो खप करता एटले इमणांना काळ प्रमाणे आत्मारथी निःशब्दवान् एवा महामुनिने नमीए. अहीं कोइ कहेशे के, एवाज साधु होय, ते वारे तेने नमीए, सेवा करीए, पण बीजाने नहीं. त्यां तेने उत्तर कहे ठे के, कदापि आ काळमां कोइ क्रियाए शिथिल होय, तोपण जे जे योग्य, ज्ञानवंत, शुद्ध मार्गना प्ररूपक, सावध्य योग्यी दूर रहेला, व्यवहारमार्गे आश्रयी एवा वक्तापणाना गुण जोइने ते मुनिनी सेवा करीए, तेना मुखरथी पंचांगी प्रमाणे आगम सांजलवानो खप करीए, केमके तेवा साधु उपदेश देवाने योग्य ठे. एम पांच गाथाए साधुपदनी स्तवना करी ॥ १५ ॥

शुद्ध देव गुरु धर्म परीक्षा, सद्वहणा परिणाम ॥

जेह पामीजे तेह नमीजे, सम्यग्दर्शन नाम रे ॥ जविका ॥ सिद्धचक्र ॥ १६ ॥

मल उपशम दय उपशम दयथी, जे होय त्रिविध अजंग ॥

सम्यग्दर्शन तेह नमीजे, जिनधर्मे दृढ रंग रे ॥ जविका ॥ सिद्धचक्र ॥ १७ ॥

अर्थ—हवे पांच गाथाए करी सम्यक्त्वदर्शन वर्णवे ठे. शुद्ध देव ते अठार दूषण रहित एवा श्रीअरिहंत जाणवा, अने शुद्ध गुरु ते पंच महाव्रतना पालक, दशविध यतिधर्मना धारक, शुद्ध मार्गना देखामनारा एवा सुसाधु जाणवा, तथा शुद्ध धर्म ते दया मूल विनय विवेक सहित श्रीकेवलज्ञापित जाणवो. ए त्रण तत्त्वनी परीक्षा करी सद्वहणाना एटले श्रद्धाना परिणाम

સહિત જે સમકિત પામીયે. તેનું નામ સમકિતદર્શન કહીએ. તે સમકિતદર્શનને નમીએ, એટલે પ્રણમીએ, કારણ કે એક સમકિત શુદ્ધ છે, તો સર્વ શુદ્ધ છે. સમકિત વિના સર્વ ઢાર ઉપર લીપણા સમાન જાણવું ॥ ૧૬ ॥ પ્રથમ મલ જે મોહનીય કર્મ, તદ્રૂપ મલ તેની સાત પ્રકૃતિ, તેમાં ચાર પ્રકૃતિ અનંતાનુબંધીની, પાંચમી મિથ્યાત્વમોહનિ, ઢઠી મિશ્રમોહની, અને સાતમી સમકિતમોહની, એ સાત પ્રકૃતિના ઉપશમ એટલે ઉપશમે કરીને ઉપશમસમકિત થાય. બીજું ( ક્ષય ઉદશમ કે ૦ ) તે પૂર્વોક્ત મોહનીય કર્મની જે સાત પ્રકૃતિ છે, તેમાંથી જે ઉદય આવી, તે ક્ષય પામી, અને જે ઉદય નહીં આવી, તે ઉપશમી, પણ પ્રદેશોદયપણે છે. એમ સાત પ્રકૃતિના ક્ષય અને ઉપશમથી ક્ષયોપશમસમકિત કહીએ. ત્રીજું ( ક્ષયથી કે ૦ ) એ સાતે પ્રકૃતિનો સંપૂર્ણ ક્ષય થવાથી ક્ષાયિકસમકિત કહીએ. એવી રીતે સમકિત તે ત્રિવિધ એટલે કોઈને ઉપશમ, કોઈને ક્ષયોપશમ અને કોઈને ક્ષાયિક, એ ત્રણ પ્રકારે અર્જન રૂપે હોય. તે સમ્યક્ત્વદર્શનને નમીજે એટલે નમસ્કાર કરીએ. જે પ્રાણીનો શ્રીજિનધર્મને વિષે દૃઢ રંગ હોય, તે પ્રાણી સમકિત ચોખું રાખે. એ સમકિત આવ્યાથી મુક્તિની પ્રાપ્તિ સુગમ થાય. ધણામાં ઘણું સંસારમાં રહે, તોપણ તે જીવ અર્ધપુરુષપરાવર્તનથી વધારે રહે નહીં ॥ ૧૭ ॥

પંચ વાર ઉપશમીય લહીજે, સ્વયં ઉપશમીય અસંખ ॥

એક વાર સ્વાયિક તે સમકિત, દર્શન નમીએ અસંખ રે ॥ જવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ૦ ॥ ૧૮ ॥

જે વિણ નાણ પ્રમાણ ન હોયે, ચારિત્રતરુ નવિ ફલીયો ॥

સુખ નિર્વાણ ન જે વિણ લહીએ, સમકિતદર્શન બલીયો રે ॥ જવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ૦ ॥ ૧૯ ॥

અર્થ—તે સંસારમાંહે જવની પરંપરા કરતાં પાંચ વાર ઉપશમ સમકિત લહોજે એટલ  
 પામીએ અને ક્યોપશમ સમકિત તો અસંખ્યાત વાર આવે અને વઢી પાહું જાય માટે તે અસં-  
 ख्यात वार पामीए, तेमज जे कायिक समकित ठे, ते तो आखी जवपरंपरामां एकज वार पामीए,  
 ए एक जीव आश्रयी कह्युं. एवा समकितदर्शन धरनारा जीव सदा सर्वदा असंख्याता पामीए,  
 तेने नमीए एटले वंदीए, ॥ १७ ॥ वळी जे समकित विना ( नाण के० ) ज्ञान ते प्रमाण न होय,  
 केमके समकित विना जे ज्ञान होय, ते अज्ञानपणेज परिणमे, माटे अज्ञान जाणवुं. जे कारण  
 माटे समकित रहितने अवधिज्ञान ते पण विजंगपणे होय. वळी समकित विना चारित्ररूप  
 ( तरु के० ) वृद्ध, ते पण फलीभूत थाय नहीं, अंगारमर्दकाचार्यनी परे निष्फल चारित्र थाय, माटे  
 सम्यक्त्व सहित चारित्र ते तद्भव मोक्षफल आपे. जो तेम न बने, तोपण सात आठ जव तो  
 जह्वंघेज नहीं, माटे समकितज प्रधान ठे. वळी जे समकित विना निर्वाण जे मोक्ष, तेनां अक्षय  
 सुख पण न पामीए. ते माटे सर्वमांहे सम्यक्त्वदर्शन ते घणुंज वलीयुं ठे, माटे ज्ञान, दर्शन,  
 चारित्रमय देव, गुरु उपर दृढता करे ॥ १८ ॥

समसठि बोले जे अलंकरीयुं, ज्ञान चारित्रनुं मूल ॥  
 समकितदर्शन ते नित प्रणमुं, शिवपंथनुं अनुकूल रे ॥ जविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ ३ ॥  
 जह अजह ने विण लहीए, पेय अपेय विचार ॥  
 कृत्य अकृत्य न जे विण लहीए, ज्ञान ते सकल आधार रे ॥ जविका ॥ सिद्धचक्र० ॥ ३ ॥  
 प्रथम ज्ञान ने पढी अहिंसा, श्रीसिद्धांते जाख्युं ॥

જ્ઞાનને વંદો જ્ઞાન મ નિંદો, જ્ઞાનીએ શિવસુખ ચાહ્યું રે ॥ જવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ॥ ૩૨ ॥

અર્થ—વઢી જે સમકિત ચાર સદ્ગુણ આદિક સરુસઠ વોલે કરી અલંકરીયું એટલે  
ચૂષિત છે, શોષતું છે, તથા જ્ઞાન અને ચરિત્રનું મૂલ પણ એ સમકિતજ છે, કારણ કે સમકિત  
વિના જ્ઞાન, ચારિત્ર સર્વ વ્યર્થ છે. તે સમકિતદર્શનને નિત્ય પ્રત્યે હું પ્રણામ કરું તું, જે માટે તે  
શિવપંથ જે મોક્ષમાર્ગ તેનું અનુકૂલ છે, એટલે તેનું સહાયચૂત છે. અહીં સમકિતના સરુસઠ વોલનાં  
નામ સમકિત પચીસી તથા સરુસઠ વોલની સજ્જાયાદિક ગ્રંથોમાં ઠપાડ ગયા છે, માટે અહીં  
લખ્યાં નથી. એમ પાંચ ગાથાએ સમ્યક્ત્વની સ્તવના કરી ॥ ૩૦ ॥ હવે પાંચ ગાથાએ કરી સાતમું  
જ્ઞાનપદ વર્ણવે છે. ( જદ્દ કે ૦ ) જ્ઞાન યોગ્ય, નિરવધ, નિર્દુષણ, સચિત્ત મિશ્ર દોષ રહિત તે અને  
અજદ્દ તે વાવીશ અજદ્દય, વત્રોશ અનંતકાય પ્રમુખ વસ્તુ જાણવી. એ જદ્દાજદ્દનો વિચાર, તે જે  
વિના ન લઈએ એટલે ન જાણીએ, તથા પેય તે પાણી, ઠાશ, દુધ પ્રમુખ પીવા યોગ્ય વસ્તુ અને  
અપેય તે મદિરા તામી પ્રમુખ ન પીવા યોગ્ય વસ્તુ, તે સંવંધી વિચાર, તથા કૃત્ય તે યતિ અને  
ગૃહસ્થને દિનકરણી પ્રમુખ જે કરવા યોગ્ય છે, તે અને અકૃત્ય તે લોક વિરુદ્ધ પ્રમુખ ન કરવા  
યોગ્ય જે કાર્ય જ્ઞાન વિના ન લઈએ એટલે ન પામીએ, માટે જ્ઞાન તે એ ( સકલ કે ૦ ) સર્વ વસ્તુ  
જાણવાનો આધાર છે, પરંતુ જ્ઞાન વિના તો ચક્રુ રહિત આંધલા સરખા જાણવા ॥ ૩૧ ॥ વઢી  
પ્રથમ જ્ઞાન અને ધર્મી અહિંસા, તે જ્ઞાને કરી જ્ઞાની જાણે, તે વારે દયા પાળે. જ્ઞાન વિના અહિં-  
સાનો માર્ગ સમજાય નહીં, એમ શ્રીજિનોક્ત સિદ્ધાંત એટલે આગમમાંહે જાણ્યું છે—કહ્યું છે. તે માટે  
જ્ઞાનને વંદો, જ્ઞાનને કોઈ નિંદશો માં. જે જ્ઞાનમાં લયલીન હતા, તે જ્ઞાનીએજ શિવસુખ એટલે  
મોક્ષસુખ ચાહ્યું છે ॥ ૩૨ ॥

सकल क्रियानुं मूल ते श्रद्धा, तेहनुं मूल जे कहिए ॥

तेह ज्ञान नित नित बंदीजे, ते विण कहो किम रहीए रे ॥ जविका ॥ सिद्धचक्र ० ॥ ३३ ॥

पांच ज्ञानमांहे जेह सदागम, स्वपर प्रकाशक तेह ॥

दीपक परे त्रिजुवन उपगारी, वळी जिम रवि शशी मेहरें ॥ जविका ॥ सिद्धचक्र ० ॥ ३४ ॥

अर्थ—समस्त क्रियानुं मूल ते श्रद्धा ठे एटले प्रतीति ठे, पण श्रद्धा विना क्रिया चोखी कहेवाय नहीं. ते श्रद्धानुं मूल पण ज्ञानज कहाए, कारण के ज्ञान विना श्रद्धा पण बेसे नहीं. एवुं जे ज्ञान तेने नित्य नित्य बांदीए. ते ज्ञान जवदुःखनुं ठेदनार ठे, माटे कहो के, ते ज्ञान विना एक क्षणमात्र पण केवी रीते रही शकीए ? ॥ ३३ ॥ ते ज्ञान पांच प्रकारनुं ठे. एक मति-ज्ञान, बीजुं श्रुतज्ञान, त्रीजुं अवधिज्ञान, चोथुं मनःपर्यवज्ञान अने पांचमुं केवलज्ञान. तेमांहे जे ( सदागम के ) श्रुतज्ञान ठे, ते सर्वमां अधिक ठे, ते स्वमत अने परमतनुं प्रकाशक ठे, अथवा ए श्रुतज्ञान जे ठे, ते स्व एटले पोतानुं अने पर एटले बीजां जे चार ज्ञान तेनुं प्रकाशक ठे, एटले पांचे ज्ञान एनाथी जाण्यां जाय. वळी दीपकनी पेरे त्रण जुवनने विषे उपकारी ठे, एटले जेम अंधकारमां दीपक प्रगट थाय, ते वारे घट पटादिक पदार्थ सर्व देखाइ आवे, तेम श्रुतज्ञानथी त्रण जुवनमां रह्या जे जीवाजीवादि पदार्थ, ते सर्व जाणवामां आवे. वळी जेम रवि जे सूर्य अने शशी एटले चंद्रमा तथा मेह एटले मेघ, ए त्रणे उपकारी ठे, एटले सूर्य प्रकाश करे ठे, चंद्रमा उद्योत करे ठे, अने शीतलता पण उपजावे ठे, तथा मेघ वरसे ठे, पण ते कोइ प्रत्युपकार कराववानी बांहा राखता नथी, तेम श्रुतज्ञानना आधारे जीव संसारनो निस्तार पामे ठे ॥ ३४ ॥

લોક ઝરધ અધ તિર્યગ જ્યોતિષ, વૈમાનિક ને સિદ્ધ ॥

લોક અલોક પ્રગટ સવિ જેહથી, તે જ્ઞાને મુજ શુદ્ધિ રે ॥ ઝવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ॥ ૩૫ ॥

દેશવિરતિ ને સર્વવિરતિ જે, ગૃહી યતિને અઝિરામ ॥

તે ચારિત્ર જગત જયવંતું, કીજે તાસ પ્રણામ રે ॥ ઝવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ॥ ૩૬ ॥

અર્થ—વઢી લોક તે ચૌદ રાજલોક, તેમાં સમન્વૃત્તલાથી ઝરધ એટલે ઊંચા સાત રાજ-  
માં (વૈમાનિક ને સિદ્ધ કે ૦) બાર દેવલોક, નવ ગ્રૈવેયક, પાંચ અનુત્તરવિમાન, એ સર્વ વૈમાનિક  
દેવ કહેવાય, અને સિદ્ધશિલાની ઉપર સિદ્ધના જીવ છે, તથા (અધ કે ૦) નીચે સાત રાજલોકમાં  
વાણવ્યંતર, વ્યંતર, યુવનપતિ, સાત નરકપૃથ્વી છે, અને તિર્યગ્ તે તિર્થોલોક, તેમાં પીસ્તાલીશ  
લાખ યોજનને વિષે મનુષ્યક્ષેત્ર છે, તથા બીજા સ્વયંચૂરમણ સમુદ્ર પર્યંત અસંખ્યાતા દ્વીપ, સમુદ્ર એ  
સર્વ એક રાજમાં છે, એમાં જ્યોતિષી દેવો પણ છે. એ સર્વ લોક શબ્દે ચૌદ રાજલોક જાણવા, તેમજ  
અલોક અનંતો છે. તેના સર્વ જાવ જે જ્ઞાનથી પ્રગટ થાય, એવું નિર્મલ શુદ્ધ પ્રકાશય જે જ્ઞાન,  
તેણે કરી મારી પણ શુદ્ધિ થાય. એવી રીતે શ્રીપાલ રાજા જ્ઞાનની સ્તવના કરે છે. એ જ્ઞાનપદ  
કહું ॥ ૩૫ ॥ હવે પાંચ ગાથાએ કરી આઠમું ચારિત્રપદ વચાણે છે. દેશવિરતિ ચારિત્ર તે ગૃહસ્થને  
હોય, અને સર્વવિરતિ ચારિત્ર તે (યતિને કે ૦) સાધુને હોય. એવાં એ બે પ્રકારનાં ચારિત્ર તે  
ગૃહસ્થ તથા મુનિને અઝિરામ એટલે મનોહર હોય, તેમાં દેશવિરતિ ચારિત્રવાલો ઉત્કૃષ્ટથી બારમા  
દેવલોક સુધી જાય, અને સર્વવિરતિ ચારિત્રવાલો ઉત્કૃષ્ટપણે મોઢે જાય. તે ચારિત્ર જગતમાં  
જયવંતું વર્તે છે. જે ચારિત્રની દેવ મનુષ્ય પ્રમુખ સેવા કરે છે, (તાસ કે ૦) તે ચારિત્રને  
પ્રણામ કરીએ ॥ ૩૬ ॥

તુણ પરેજે ષટ્ સ્વંસુખ ઠંની, ચક્રવર્તી પણ વરીયો ॥

તે ચારિત્ર અશ્વય સુખકારણ, તેમેં મનમાં ધરીયો રે ॥ જવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ॥ ૩૭ ॥

હુઆ રાંકપણે જેહ આદરી, પૂજિત ઇંદ નરિંદે ॥

અશરણશરણ ચરણ તે વંદું, પૂચું જ્ઞાન આનંદે રે ॥ જવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ॥ ૩૮ ॥

બાર માસ પર્યાયે જેહને, અનુત્તરસુખ અતિક્રમી ॥

શુકલ શુકલ અગ્નિજાત્ય તે ઉપર, તે ચારિત્રને નમી ॥ જવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ॥ ૩૯ ॥

અર્થ—વઢી ચક્રવર્તી સરખાણ પણ ષટ્ સ્વંના સુખને તરણાની પેરે ઠાંનીને જે ચારિત્રને વરયું છે એટલે આદરયું છે, તે ચક્રવર્તી ગોચરી ગયા થકા કોઈ તર્જના કરે, તોપણ તેથી લગા રમાત્ર શ્વેદ પામે નહીં. એવું ચારિત્ર તે અશ્વય સુખ જે નિરાવાધ મોક્ષના સુખ, તેનું કારણમૂલ છે, તેને મેં મારા મનમાંહે ધરયું છે ॥ ૩૭ ॥ વઢી જે ચારિત્રને રાંકપણે આદરી એટલે રાંક સરખા પણ આદરીને ચારિત્રમાં મન સ્થિર કરતા થકા સંપ્રતિ રાજાવત ઇંદ્ર અને નાદ જે રાજા તેણે પૂજિત એટલે પૂજન કરેલા ( હુઆ કે ૦ ) થયા, માટે સંસારથી વીતા જે પ્રાણી, જેને કોઈ શરણ નથી, એવા અશરણને શરણરૂપ જે ( ચરણ કે ૦ ) ચારિત્ર, તેને હું વાંડું હું. તે ચારિત્ર જ્ઞાને સહિત આનંદે પૂરિત છે, તેને હું વાંડું હું ॥ ૩૮ ॥ વઢી જે ચારિત્રના પર્યાય તે ચઢતે અધ્યાવસાયે બાર માસના જેટલા સમય થાય, તેટલાં સમયસ્થાન ઉત્તંધ્યાં, તે વારે તે ચારિત્રીયાને જે સ્વરૂપના રમણનું સુખ થાય, તે સુખ અનુત્તરવિમાનના દેવતાના સુખને પણ અતિક્રમી એટલે અતિક્રમી જાય છે, અર્થાત તેના કરતાં પણ અધિક સુખ તે ચારિત્રીયાને થાય છે. પઢી ( તે ઉપર કે ૦ ) તે ઉપરાંત ચારિત્ર



( શુકલ શુકલ કે૦ ) ઉજ્જલ ઉજ્જલ પરિણામે ( અન્નિજાત્ય કે૦ ) તરતમાદિ યોગ યુક્ત ગુણ સહિત હોય. તે ચારિત્રને નમીએ ॥ ૩૯ ॥

ચય તે આઠ કર્મનો સંચય, રિત્ત કરે જે તેહ ॥

ચારિત્ર નામ નિરુત્તે પ્રાણ્યું, તે વંડું ગુણગેહ રે ॥ પ્રવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ॥ ૪૦ ॥

જાણંતા ત્રિહું જ્ઞાને સંયુત, તે પ્રવે મુગતિ જિણંદ ॥

જેહ આદરે કર્મ સ્વપેવા, તે તપ શિવતરુકંદ રે ॥ પ્રવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ॥ ૪૧ ॥

કરમ નિકાચિત પણ સ્વય જાણ, સ્વિમા સહિત જે કરતાં ॥

તે તપ નમીએ જેહ દીપાવે, જિનશાસન ઉજમંતાં રે ॥ પ્રવિકા ॥ સિદ્ધચક્ર ॥ ૪૨ ॥

અર્થ—હવે ચારિત્ર શબ્દનો અર્થ કહે છે. ચય એટલે જ્ઞાનવરણીયાદિક જે આઠ કર્મ તેનો સંચય એટલે ઘણી પ્રકૃતિનું એકતું થવું, તેને સંચય કહીએ. તેને જે ( રિત્ત કે૦ ) ખાલી કરે ( તેહ કે૦ ) તેનું નામ ચારિત્ર કહીએ. એવું નામ નિર્યુક્તિમાં પ્રાણ્યું છે, તે ચારિત્રને હું વંડું હું તે ચારિત્ર ( ગુણગેહ કે૦ ) ગુણનું ઘર છે. એ ચારિત્રપદ કહ્યું ॥ ૪૦ ॥ હવે પાંચ ગાથાએ કરી તપઃપદનું વર્ણન કરે છે. ( જિણંદ કે૦ ) શ્રીતીર્થંકર દેવ અનંતા થયા, વળી અનંતા થશે, તે સર્વ મતિ, શ્રુત અને અવધિ એ ત્રણ જ્ઞાને કરી સંયુક્ત થકા માતાના ઉદરમાં આવી ઉપજે છે. તે જનમ્યા પઠી અવધિજ્ઞાને કરી જાણતા થકા હોય છે કે જે અમે આ પ્રવમાંજ મોક્ષ જણું, તોપણ તે તીર્થંકર શેષ કર્મપ્રકૃતિ સ્વપાવવાને અર્થે તપને આદરે છે, અનેક પ્રકારના તપ કરીને સર્વ કર્મને સ્વપાવે છે, એવું એ તપ છે, તે તપ શિવતરુ એટલે મોક્ષરૂપ વૃક્ષનાં ( કંદ કે૦ ) કાંદો એટલે મૂલકંદ જાણવું

॥४१॥ वळी क्हाए करी सहिततप करतां थकां निकाचित निव्रीक आकरां जे कर्म, ते सर्व दाय  
थइ जाय, ते तपने नक्षीए, जे तप ( उजमंतां के० ) उजमतां एटले उजमणुं करतां थकां श्रीजिन-  
शासनने दीपावे ॥ ४१ ॥

आमोसही पमुहा बहु लब्धि, होवे जास प्रजावे ॥

अष्ट महासिद्धि नव निधि प्रगटे, नमीए ते तप जावे रे ॥ अठिका ॥ सिद्धचक्र० ॥४३॥

अर्थ—वळी ( जास के० ) जे तपना प्रजावथी ( आमोसही के० ) आमशौपधि प्रमुख  
घणी लब्धिउं उपजे ठे. ते लब्धिउं सर्व मली अठयावीश ठे. तेनां नाम कहे ठे. प्रथम जे ऋषी-  
श्वरना हस्तपादस्पर्श मात्रे करी रोग जाय, ते आमशौपधि लब्धि जाणवी. बीजी जे मुनिराजना  
मल मूत्रे करी रोग जाय, तेने विष्णोपधि—विट्पुरीष लब्धि कह्ये. त्रीजी जे ऋषीश्वरना श्लेष्म  
औषधिरुप होय, तेने खलोपधि लब्धि कह्ये. चोथी जे ऋषीश्वरना शरीरनुं प्रस्वेदजल औपधि  
रुप होय, तेने जलोपधि लब्धि कह्ये. पांचमी जे ऋषीश्वरनां केश, रोम, नखादिक ए सर्व  
औषधिरुप होय, सर्व प्रकारना रोग निवारवाने समर्थ होय, अने सुगंध युक्त होय, तेने सर्वोपधि  
लब्धि कह्ये, ठछी जे एकज वारे सघली इंद्रियोए सांजलवानी शक्ति होय, अथवा एक इंद्रिए  
करी सर्व इंद्रियोना व्यापार लेवानी शक्ति होय, अथवा बार योजनमां चक्रवर्तीनुं कटक होय, ते  
कटकमां जे वारे एकज समये सर्व जातिनां वाजिन्न वागे ते वारे ते समकाले वागतां एवां सर्व  
प्रकारनां वाजिन्नोना शब्दने जुदा जुदा जाणी शके, ते शक्तिने संजिन्नश्रोत्र लब्धि कह्ये. सातमी  
अवधिज्ञानवालानी जे जाणवानी शक्ति, तेने अवधिज्ञानरुप लब्धि कह्ये. आठमी जेथी मनःपर्यव

અનેક પ્રકારે છે. સત્યાવીશમી અંતરાય કર્મના કાયોપશમથી થોડું પણ અન્ન કોઈએ ત્રિદાણ કરી  
 આણ્યું. ઠતાં તે લલ્લિધવંત પુરુષ પોતે જમે, તો છોટ આવે, પરંતુ બીજા હજારો મહાત્મા જો તે અન્ન  
 જમવા બેસે, તો છૂટે નહીં, એવી જે શક્તિ, તેને અક્ષીણમહાનસી લલ્લિધ કહીએ. એ ગૌતમાદિકને  
 પ્રસિદ્ધ પણે હતી. અઠવાવીશમી જે શક્તિથી સંઘ પ્રમુખનું કામ પડે, તે વારે ચક્રવર્તીની સેનાને પણ  
 ચૂર્ણ કરે, તે પુલાક લલ્લિધ જાણવી. એ અઠ્યાવીશ લલ્લિધ કહી. વઢી તે તપને પ્રજાવે કરી અ-  
 ણિમાદિક આઠ મહાસિદ્ધિ પ્રગટ થાય છે, તેનાં નામ કહે છે. પ્રથમ જેથી જીણા ઊદ્રમાંહે પેસે,  
 અથવા કમલના નાલમાંહે પેસીને ચક્રવર્તીની ઋદ્ધિ વિસ્તારે, તે અણિમા સિદ્ધિ જાણવી. બીજી  
 મેરુથકી પણ મોટું શરીર કરવાની શક્તિ, તે મહિમા સિદ્ધિ જાણવી. ત્રીજી વાયુથી પણ અત્યંત  
 હલકું શરીર કરવાની શક્તિ, તે લઘિમા સિદ્ધિ જાણવી. ચોથી વજ્રાદિકથી પણ તારે શરીર કરીને  
 ઇંદ્રાદિકનો પણ પરાજય કરે, તે ગરિમા સિદ્ધિ જાણવી. પાંચમી જૂમિ ઉપર બેઠાં થકાં સૂર્યમંદ-  
 લાદિકને સ્પર્શ કરવાની શક્તિ, તે કામાવશાયિત્વ સિદ્ધિ જાણવી. ઠઠી જલ ઉપર જૂમિકાની પેરે  
 ચાલે, અને જુમિમાંહે પાણીની પેરે કુવકી ધાય, તે પ્રાકામ્ય સિદ્ધિ જાણવી. સાતમી ત્રણ લોકનું  
 ઠકુરાઈપણું જોગવે, અથવા તીર્થકરની કિંવા ઇંદ્રની ઋદ્ધિ વિસ્તારે, તે ઇશિત્વ સિદ્ધિ જાણવી. આ-  
 ઠમી સર્વ જીવોને વશ કરવાની જે શક્તિ તે વશિત્વ સિદ્ધિ જાણવી. એ રીતે આઠ મહાસિદ્ધિ કહી  
 છે. તથા તે તપના પ્રજાવથી નવ નિધિ પ્રગટ થાય છે. તેનાં નામ મહાપદ્મ, પદ્મ, પાંચુક, નૈસર્પ  
 પિંગલ, સર્વરત્નક, કાલ, મહાકાલ અને માણવક, એ પ્રકારે જાણવાં. એ પૂર્વે કહેલા પદાર્થની જે  
 તપથી પ્રાપ્તિ થાય છે, તે તપને જાવે કરી નમીએ ॥ ૪૩ ॥

ફલ શિવસુખ મહોદું સુર નર વર, સંપત્તિ જેહનું ફૂલ ॥

તે તપ સુરતરુ સરિયું વંદું, શમ મકરંદ અમૂલ રે ॥ ઝવિકા ॥ સિઃચક્ર ॥ ૪૪ ॥

સર્વ મંગલમાં પહેલું મંગલ, વરણવીંદ જે ગ્રંથે ॥

તે તપપદ ત્રિહું કાલ નમીજે, વર સહાય શિવ પંથે રે ॥ ઝવિકા ॥ સિઃચક્ર ॥ ૪૫ ॥

અર્થ—હવે તપને કલ્પવૃક્ષની ઉપમાએ સ્તવે છે. મોક્ષનાં સુખ પામવા તેરુપ જેનું મોટું ફલ છે, તથા ( સુર કેળ ) દેવતાની ગતિ અને ( નર કેળ ) મનુષ્યની ગતિરુપ જે ( વર કેળ ) પ્રધાન સંપત્તિ એટલે સંપદા તે જેનું ફૂલ છે, એમ તે તપ તે સુરતરુ એટલે કલ્પવૃક્ષ સરિયું મનોવાંઠિતનું દેનારું છે, તેને હું વાંડું હું, નમસ્કાર કરું હું. તે તપરુપ વૃક્ષનો ( શમ કેળ ) શમતારુપ અમૂલક મકરંદ એટલે ફૂલનો રસ છે, એવું જે તપ, તે કરધાથી ઘન એટલે નિબિરુ કર્મને શિથિલ કરે ॥૪૪॥ વઢી લૌકિક તથા લોકોત્તર જે માંગલિકનાં કારણ છે, અથવા મંગલ જે છે, તે સર્વ મંગલમાંહે પહેલું મુખ્ય મંગલ તે તપ છે. જે સર્વ ગ્રંથે તપરુપ મંગલનું વર્ણન કરીએ ઢીએ. જે માટે શ્રી આવશ્યકમાંહે પણ ઢેલ્લું તપ મંગલ કહ્યું છે. સર્વ ગ્રંથમાંહે આદ્ય, મધ્ય અને અંત્ય, એ ત્રણ મંગલ જોડે. તેમાં આદ્ય મંગલ તે ગ્રંથની પૂર્તિ માટે કરાય છે, અને મધ્ય મંગલ તે ગ્રંથની સ્થિરતા માટે કરાય છે, તથા અંત્ય મંગલ તે પરંપરાએ વિસ્તાર માટે કરાય છે. તે માટે તપ તે મુખ્ય મંગલ જાણવું. તે તપ:પદને મોટું મહિમાવંત જાણીને જૂત, જાવી ને વર્જમાન, એ ત્રણે કાલે નમીએ. જે ( શિવપંથે કેળ ) મોક્ષપંથે જતાં ( વર કેળ ) પ્રધાન ( સહાય કેળ ) સલાહ જાણવું, એટલે સહાયી જાણવું. એ પાંચ ગાથાં તપ:પદ વચાણ્યું ॥ ૪૫ ॥

इम नव पद शुणतो तिहां लीणो, हुज तन मय श्रीपाल ॥

सुजश विलास ठे चोथे खंमे, एह इग्यारमी ढाल रे ॥ जविका ॥ सिद्धचक्र ॥ ४६ ॥

अर्थ—एम एकेका पदनी पांच पांच गाथाए करी जे रीते अहीं नव पदनुं वर्णन करयुं, तेवीज रीते ए अरिहंतादिक नव पदने ( शुणतो के० ) स्तवतों थको श्रीपाल राजा नव पदना ध्यानमांहे लीन थयो थको तन्मय थयो. ए चोथा खंरुमां जला यशनोज विलास ठे, अथवा श्रीयशोविजयजी कवीश्वर कहे ठे के, चोथा खंरुने विषे ए अगीयारमी ढाल पूरी थइ ॥ ४६ ॥

॥ दोहा ॥

इम नव पद शुणतो थको, ते ध्याने श्रीपाल ॥

पाम्यो पूरण आउखे, नवमो कल्प विशाल ॥ १ ॥

राणी मयणा प्रमुख सवि, माता पण शुज ध्यान ॥

आउखे पूरे तिहां उपन्यां, सुख जोगवे विमान ॥ २ ॥

अर्थ—ए रीते नव पदने शुणतो थको तेज ध्याने करीने ध्यानमां लयलीन थयो थको श्रीपाल राजा संपूर्ण आउखे ( विशाल के० ) मोटो एवो ( नवमो कल्प के० ) नवमो देवलोक तेने पाम्यो, एटले नवमा देवलोकमां जे उत्कृष्टायुं ठे, तेने पूर्णायु कहिए, ते आउखे त्यां उपन्यां ॥१॥ वळी मयणा प्रमुख सर्वे नवे राणी तथा श्रीपालनी माता कमलप्रजा त्यां ते पण शुज ध्यानमां रह्यां थकांज त्यांज नवमा देवलोकें पूर्ण आउखे उपन्यां, अथवा सर्व आयु पूर्ण करीने त्यां उपन्यां. त्यां विमाननां सुख जोगवे ठे ॥ २ ॥

नरञ्जव अंतर स्वर्ग ते, चार वार लही सर्व ॥

नवमे ञव शिव पामशे, गौतम कहे निर्गर्व ॥ ३ ॥

ते निसुणी श्रेणिक कहे, नव पद उद्धसित ञाव ॥

अहो! नव पद महिमा वमो, ए ठे ञवजलनाव ॥ ४ ॥

वलतुं गौतम गुरु कहे, एक एक पद ञक्ति ॥

देवपाल प्रमुख सुख लह्यां, नव पद महिम तहत्ति ॥ ५ ॥

किं बहुना मगधेश! तुं, इक पद ञक्ति प्रञाव ॥

होइश तीर्थकर प्रथम, निश्चय ए मन ञाव ॥ ६ ॥

अर्थ—त्यांथी वळी नरञ्जव पामीने वळी स्वर्गे जशे. एम चार वार देवपणुं ने चार वार मनुष्यपणुं पामी ठेहो नवमो मनुष्यञव पामीने नव राणीउं, माता तथा पोते सर्व मली अगीयारे जण शिव जे निरुपद्रव मोक्षस्थानक तेने पामशे. ए प्रकारे श्रेणिक राजानी आगल गर्व रहित एवा श्रीगौतमस्वामी श्रीपालनो वृत्तांत कहेता हवा ॥ ३ ॥ ते श्रीगौतमस्वामीनां वचन सांजळीने नव पदने विषे उद्धास पाम्यो ठे ञाव जेनो एवो श्रेणिक राजा कहे ठे के, अहो! इति आश्चर्ये! ए नव पदनो महिमा जुउं. केवो मोटो ठे? ए नव पद जे ठे, ते संसारसमुद्रमां नाव समान ठे ॥ ४ ॥ वलतां श्रीगौतम गुरु कहेता हवा के, एकेका पदनी ञक्ति करवाना महिमाथी देवपाल प्रमुखे सुख लह्यां—पाम्यां, तीर्थकरगोत्र बांध्युं. ते विचारामृतसंग्रह ग्रंथमाहे एकेका पदना वर्णने

વીશ દૃષ્ટાંત વિસ્તારે કથા સહિત વખાણ્યાં છે, એવો નવ પદનો મહિમા તહત્તિ ઇટલે સત્ય છે ॥૫॥  
હે મગધેશ ! ઇટલે મગધ દેશના અધિપતિ ! કિં બહુના ઇટલે ઘણું શું કહીએ ? તું એક સમકિત  
પદની જ્ઞાતિને પ્રજાવે કરી આવતી ચોવીશીમાં પદ્મનાભ એવે નામે પ્રથમ તીર્થકર થશ. એ નિશ્ચ-  
યથી મનને વિષે જાણ, ઇટલે જાણના કર ॥ ૬ ॥

ગૌતમવચન સુણી ઇચ્છ્યાં, ઉઠે મગધ નરિંદ ॥

વધામણી આવી તદા, આવ્યા વીર જિણંદ ॥ ૭ ॥

દેવે સમવસરણ રચ્યું, કુસુમવૃષ્ટિ તિહાં કીધ ॥

અંબર ગાજે દુંદુજી, વર અશોક સુપ્રસિદ્ધ ॥ ૮ ॥

સિંહાસન માંમ્યું તિહાં, ચામર ઘ્રૂત ઢલત ॥

દિવ્ય ધ્વનિ દીએ દેશના, પ્રજા જામંદ્રવંત ॥ ૯ ॥

વધામણી દેહ વાંદવા, આવ્યો શ્રેણિક રાય ॥

વાંદી બેઠો પરખદા, યજ્ઞિત આનકે આય ॥ ૧૦ ॥

શ્રેણિક ઉદ્દેશી કહે, નવ પદ મહિમા વીર ॥

નવ પદ સેવે બહુ જીવિક, પામ્યા જવજલતીર ॥ ૧૧ ॥

અર્થ—એવાં ગૌતમસ્વામીનાં વચન સાંજાળીને મગધ દેશનો રાજા શ્રેણિક ત્યાંથી ઉઠ્યો.  
( તદા કેળ ) તે વારે વધામણી આવી જે, શ્રીવીર જિનેશ્વર આવ્યા છે ॥ ૭ ॥ દેવતાએ સમવસરણ



રચ્યું, તથા કુસુમની વૃષ્ટિ કરી, આકાશમાં દેવદુંડુજિનો ગર્જારવ થાય છે. જ્યાં પ્રધાન એવું અશોકવૃક્ષ સુપ્રસિદ્ધ છે ॥ ૮ ॥ ત્યાં સિંહાસન માંડ્યું છે, ચામર ઢલી રહ્યાં છે, ત્રણ ઠત્ર મસ્તકે બિરાજે છે. ત્યાં જામંજીવંત એવા જે પ્રજા તે દિવ્ય ધ્વનિએ દેશના આપે છે. એ કુસુમવૃષ્ટિથી માંઝીને દિવ્ય ધ્વનિ પર્યંત પ્રજાનાં આઠ પ્રાતિહાર્ય કહ્યાં ॥ ૯ ॥ ત્યાં શ્રેણિક રાજા પણ વધામણીયાને વધામણી દર્શને પ્રજાને વાંદવાને માટે આવ્યો. તે વાંદીને પર્યદાને વિષે ઊચિત એટલે યોગ્ય સ્થાનકે આવીને બેઠો ॥ ૧૦ ॥ વીર જગવાન્ પણ શ્રેણિક રાજાને હૃદયે નવ પદનોજ મહિમા કહે છે કે, એ નવ પદ સેવ્યાર્થી ઘણા જીવ સંસારસમુદ્રનો ( તીર કે ) કાંઠો પામ્યા છે ॥ ૧૧ ॥

આરાધનનું મૂલ જસ, આત્મજાવ અઢેહ ॥

તિણે નવ પદ છે આત્મા, નવ પદ માંહે તેહ ॥ ૧૨ ॥

ધ્યેય સમાપત્તિ હુયે, ધ્યાતા ધ્યાન પ્રમાણ ॥

તિણે નવ પદ છે આત્મા, જાણે કોઈ સુજાણ ॥ ૧૩ ॥

લહી અસંગક્રિયાબલે, જસ ધ્યાને જિણે સિદ્ધિ ॥

તિણે તેહવું પદ અનુજવ્યું, ઘટમાંહિ સકલ સમૃદ્ધિ ॥ ૧૪ ॥

અર્થ—( જસ કે ) જેનું એટલે જે નવ પદનું મૂલ આરાધન તો નિશ્ચયે આત્મજાવ છે, એટલે એ નવ પદનું આરાધન જે કરવું, તેનું મૂલ હેહ રહિત આત્મજાવજ જાણવો. તે માટે નવ પદ તે આત્માજ છે, અને નવ પદમાંહે પણ એજ આત્મા છે ॥ ૧૨ ॥ જે વસ્તુ ધ્યાવવા યોગ્ય છે, તેને

ધ્યેય કહીએ. તે ધ્યેયની સમાપત્તિ તે સંપૂર્ણતા થયે એટલે સમ્યક્ પ્રકારે પામવે કરીને ધ્યાતા જે ધ્યાનારો જીવ, તેનું ધ્યેય વસ્તુનું જે ધ્યાન, તેનું પ્રમાણપણું થાય. જે માટે ધ્યેયપૂર્તિ વિના ધ્યાનની પૂર્તિ નહીં, ધ્યાતાના ધ્યાનનું જે પ્રમાણ તે ધ્યેય સમાપ્તે એ હોય. તે માટે એ નવ પદ તેજ આત્મા છે. એ કોઈ સુજાણ હોય, તે જાણે ॥ ૧૩ ॥ શુક્લધ્યાનના ચોથા પાયાને ધ્યાને અસંગક્રિયા (લહી કે०) પામોને તે અસંગક્રિયાને બંધે કરી એ નવ પદમાંહેલા (જસ ધ્યાને કે०) જે પદના ધ્યાન આરાધનથી જેણે સિદ્ધિ પામી, તે પ્રાણીએ તેવુંજ પદ આત્માપણે અનુજવું એટલે જોગવું, માટે નિશ્ચય નયે ઘટમાંજ આત્મામાંજ સકલ સમૃદ્ધિ છે ॥ ૧૪ ॥

॥ ઢાલ બારમી ॥ સ્વામી સીમધર ઉપદિશે ॥ એ દેશે ॥

અરિહંતપદ ધ્યાતો થકો, દૃઢ્વહ ગુણ પજ્ઞાય રે ॥

જેદ બેદ કરી આત્મા, અરિહંતરૂપી થાય રે ॥ ૧ ॥

અર્થ—અહીં પ્રથમ ગૌતમસ્વામીએ નિશ્ચય નય આશ્રયીને વ્યવહાર દેશના દીધી હતી, તે હવે વીર પ્રજુ વ્યવહાર આશ્રયીને નિશ્ચય દેશના આપે છે. તેમાં એ અરિહંતાદિક નવ પદ જે છે, તે નિશ્ચયથી ઘટમાંહેજ છે આત્મામાંજ તેનું સંક્ષેપથી વર્ણન કરે છે. તેમાં પ્રથમ શ્રીઅરિહંતપદને ધ્યાતો થકો દ્રવ્ય તે અનંત ચતુષ્ટયમય, તેનું વિચારવું, તથા ગુણ તે જ્ઞાન દર્શનાદિક અનંત ગુણ, તેનું વિચારવું, અને પર્યાય તે અગુરુલધુ આદિક પર્યાય પલટન, તેનું વિચારવું, એ ત્રણ જેદે શ્રીઅરિહંતને ધ્યાતો થકો શ્રીઅરિહંતને અને પોતાને જે જેદપણું છે, તેનો બેદ કરી અજેદપણું પામીને તે આત્મા પોતે અરિહંતરૂપી થાય ॥ ૧ ॥

वीर जिणेंसर उपदिशे, सांजलजो चित्त लाइ रे ॥

आतमध्याने आतमा, ऋद्धि मळे सवि आइ रे ॥ वीर० ॥ १ ॥

रुपातीत स्वप्नाव जे, केवल दंसण नाणी रे ॥

ते ध्यातां निज आतमा, होये सिद्ध गुणखाणी रे ॥ वीर० ॥ ३ ॥

ध्यातां आचार्य ज्ञाना, महामंत्र शुद्ध ध्यानी रे ॥

पंच प्रस्थाने आतमा, आचार्य होय प्राणी रे ॥ वीर० ॥ ४ ॥

अर्थ—एम् वीर जिनेश्वर ते श्रेणिक राजा प्रमुख बार पर्षदाने उपदेशे ठे, तेने हे जण्यो ! तमे चित्त दइ सांजलजो. आत्माना ध्यानशी जे आत्मानी जे ज्ञान, दर्शन, चारित्रमय ऋद्धि, ते सर्व आवीने मळे, माटे आत्मध्यान धरवुं, जेम् अनर्गल संपत्ति पामीए ॥ ध्याता पुरुष पिंरुस्थ, पदस्थ अने रुपस्थ एवा अरिहंत जगवानने ध्यातो थको पोताना आत्माने प्रत्यक्ष अरिहंतमय देखे ठे. अरिहंत देवनी आकृतिनुं ध्यान ते पंक्तिस्थ ध्यान, अरिहंत पदनुं ध्यान ते पदस्थ ध्यान अने समवसरणस्थ अरिहंतनुं ध्यान ते रुपस्थ ध्यान जाणवुं ॥ १ ॥ हवे श्रीसिद्ध जगवान् केवा ठे ? तो के रुपातीत एटले रुप रहित अरुपी स्वप्नाव ठे जेसनो एवा, वळी केवल-दर्शन अने केवलज्ञानमय ठे, ते श्रीसिद्धने ध्यातां थकां गुणनी खाण एवो पोतानो आत्माज सिद्ध थाय ॥ ३ ॥ महामंत्र एटले सूरिमंत्रना जपनार शुद्ध ध्यानी एवा ज्ञाना आचार्यने ध्यातां पंच प्रस्थानने साधतो थको प्राणी एटले आत्माज आचार्य होय एटले थाय. हवे पांच प्रस्थाननां नाम कहिए ठीए. एक विद्यापठ, बीजुं सौजाग्यपीठ, त्रीजुं लक्ष्मीपीठ, चोथुं मंत्रराजप्रयोगपीठ

અને પાંચમું સુમેરુપીઠ. હવે એનું વિવરણ લખીએ છીએ. પ્રથમ વિદ્યાપીઠ તેનો મંત્ર વાર પદનો વર્દ્ધમાન વિદ્યા પ્રમુખ સૂરિમંત્ર સવા કોટિ જાપપૂર્વક જપતો સાધને સાધતો કોટિશ્રુતનો જાણ થાય. બીજું સૌજાગ્યપીઠ તે તેજ પૂર્વોક્ત મંત્ર વિધિપૂર્વક આરાધવે કરી સકલ જનને વલ્લજ, આ-  
 દેય વચન સૂરિ હોય. ત્રીજું લક્ષ્મીપીઠ તે તેજ મંત્રારાધને રાજાદિ વશ હોય, મહિમાવંત હોય, ચોથું મંત્રરાજપ્રયોગપીઠ તે મંત્ર આરધને સર્વ દ્રુતિ તે ઉપદ્રવ, કામણ, મોહન, વશ્યાદિ હોય. પાંચમું સુમેરુપીઠ તે ઇંદ્રાદિકને માન્ય, હોય, ગૌતમાદિકની પેરે લબ્ધિવંત હોય, અજેય હોય, ॥ ૪ ॥

તપ સજ્જાયે રત સદા, દ્વાદશ અંગનો ધ્યાતા રે ॥

ઉપાધ્યાય એ આતમા, જગબંધવ જગત્રાતા રે ॥ વીર૦ ॥ ૫ ॥

અપ્રમત્તે જે નિત રહે, નવિ હરષે નવિ શોચે રે ॥

સાધુ સૂધા તે આતમા, શું મુંઝ્યે શું લોચે રે ॥ વીર૦ ॥ ૬ ॥

શમ સંવેગાદિક ગુણા, સ્વયં ઉપશમ જે આવે રે ॥

દર્શન તેહજ આતમા, શું હોય નામ ધરાવે રે ॥ વીર૦ ॥ ૭ ॥

અર્થ—હવે ચોથું ઉપાધ્યાયપદ કહે છે. તપસ્યા જઘન્ય, મધ્યમ અને ઉત્કૃષ્ટ જોડે કરવામાં તથા સજ્જાય ધ્યાનમાં સદા રક્ત છે, રાતા છે, દ્વાદશાંગીના ધ્યાતા છે, એવા જે ઉપાધ્યાય તેનું ધ્યાન કરતાં થકાં એ આતમા તેજ ઉપાધ્યાયપણું પામે. તે ઉપાધ્યાય કેવા છે ? તો કે જગતના બંધવ એટલે સંબંધી. મિત્ર તુલ્ય અને જગતના ત્રાતા એટલે જાણ તુલ્ય એવા ઉપકારી શ્રીઉપાધ્યા-

યજી તે નિશ્ચયથી આત્માજ છે ॥ ૫ ॥ હવે પાંચમું સાધુપદ વર્ણવે છે. જે નિત્ય પ્રત્યે અપ્રમત્તપણે  
 ઇટલે સાતમે ગુણઠાણે રહે, પ્રમાદની આચરણા ન કરે, વઢી સ્તવના કરવાથી હર્ષ પણ ન કરે,  
 અને ઉપદ્રવ કરવાથી શોચ પણ ન કરે, એવા સૂધા સાધુ તે નિશ્ચે આત્માજ જાણવો, પણ સાધુનો  
 વેશ ધારણ કરવાથી તથા મુંઝન કરવાથી, કેશલોચ કરવાથી શું થાય ? એથી કાંઈ પરમાર્થ નથી  
 ॥ ૬ ॥ હવે સમ્યક્ત્વપદ વર્ણવે છે. શમ, સંવેગ, આદિ શબ્દથી નિર્વેદ અનુકંપા અને આસ્તિક્યતા,  
 એ પાંચ ગુણ તે ક્ષય તથા ઉપશમે જે આવે, તેથી જે સમ્યક્ત્વદર્શન પ્રગટે, તેને સમ્યક્ત્વદર્શન  
 કહીએ, તે આત્માજ જાણવો, એમ નિશ્ચયે વિચારવું, પણ અમે શમકિતી ઢીએ, એવું નામ  
 ધરાવ્યાથી શું થાય ? ॥ ૭ ॥

જ્ઞાનાવરણી જે કર્મ છે, ક્ષય ઉપશમ તમ થાય રે ॥

તો હોયે એહજ આત્મા, જ્ઞાન અબોધતા જાય રે ॥ વીર૦ ॥ ૮ ॥

જાણો ચારિત્ર તે આત્મા, નિજ સ્વજ્ઞાવમાં રમતો રે ॥

લેશ્યા શુદ્ધ અલંકર્યો, મોહવને નવિ જમતો રે ॥ વીર૦ ॥ ૯ ॥

ઈચ્છારોધે સંવરી, પરિણતિ સમતા યોગે રે ॥

તપ તે એહીજ આત્મા, વરતે નિજ ગુણ જોગે રે ॥ વીર૦ ॥ ૧૦ ॥

અર્થ—હવે જ્ઞાનપદ વચ્ચાણે છે. જ્ઞાનાવરણીય કર્મ જે છે, તેની પાંચ પ્રકૃતિ છે. તેમાંહેલી  
 કેટલીએક ક્ષય થાય, કેટલીએક પ્રકૃતિ ઉપશમ થાય, તો એ આત્મા તેજ (જ્ઞાન કે૦) જ્ઞાનરૂપ (હોય  
 કે૦ ) થાય, અને અને અબોધતા હોય, તે જતી રહે ॥૮॥ હવે આઠમું ચારિત્રપદ વર્ણવે છે. આત્મા વિજ્ઞા-

વથી વિરમ્યો, નિજ સ્વજ્ઞાવમાં એટલે પોતાના આત્મસ્વજ્ઞાવમાં રમણ કરતો શુદ્ધ લેશ્યાએ અલંકર્યો  
એટલે શુકલ લેશ્યાએ વિઞ્નૂષિત થકો ફરી મોહરૂપ વનને વિષે જમતો નથી. તો તેજ આત્મા તે  
ચારિત્ર જાણવું ॥ ૯ ॥ હવે નવમું તપઃપદ વચાણે છે. સમતારૂપ થઈ સમતાના યોગમાં આત્માની  
પરિણતિ થાય તો, સ્વપરિણતિને યોગે સંવર ગુણને આદરતો જ્ઞાનો રોધ કરે, પોતાના મૂલ ગુણને  
જોગે એટલે જોગવવામાં વર્તતો કષાયના કરુક ઘટાડતો સમતા અને ક્ષમાના કેરુક વૃદ્ધિવાળા  
કરે, તો તપ તે આત્મા જાણવો ॥ ૧૦ ॥

આગમ નોઆગમતણો, જ્ઞાવ તે જાણો સાચો રે ॥

આતમજ્ઞાવે ચિર હોજો, પરજ્ઞાવે મત રાચો રે ॥ વીર૦ ॥ ૧૧ ॥

અષ્ટ સકલ સમૃદ્ધિની, ઘટમાંહે ઋદ્ધિ દાખી રે ॥

તિમ નવ પદ ઋદ્ધિ જાણજો, આતમરામ છે સાચી રે ॥ વીર૦ ॥ ૧૨ ॥

યોગ અસંખ્ય (ઠે) જિન કહ્યા, નવ પદ મુખ્ય તે જાણો રે ॥

એહતણે અવલંબને, આતમધ્યાન પ્રમાણો રે ॥ વીર૦ ॥ ૧૩ ॥

ઢાલ વારમી એહવી, ચોથે સ્વંમે પૂરી રે ॥

વાણી વાચક જશતણી, કોઈ નયે ન અધૂરી રે ॥ વીર૦ ॥ ૧૪ ॥

અર્થ—માટે આગમ તે સિદ્ધાંત અથવા જ્ઞાન જાણવા, તે શ્રુતજ્ઞાન છે, અને નોઆગમ  
તે ક્રિયા અથવા એક શ્રુતજ્ઞાન વિના ચાર જ્ઞાન જાણવાં, અથવા આગમ તે જ્ઞાનીઅનુપયોગી અને

નોઆગમ તે જ્ઞાનીઉપયોગ એમ આગમ નોઆગમ એ બેના જોડ જાણી એ બેનો જાવ તે સાચો જાણો.  
 તે સાચો જાણીને ચંચલતા મટાની આત્મજાવે સ્થિર હોજો, પરજાવમાં રાચશો માં. અહીં આગમથી  
 જાવનિક્ષેપો લઈને એ નવ પદ કહ્યાં છે. જે અરિહંતને ઉપયોગે તે ધ્યાને પરિણમ્યો. તે જીવને ઋજુ-  
 સૂત્ર નયે અરિહંત કહીએ. તે માટે અરિહંતપદને ધ્યાવતો અરિહંતપદથી નીપજાવતો તે અરિહંત  
 કહીએ. એમ નવે પદની જાવના કરવી ॥ ૧૧ ॥ માટે ( સકલ કેળ ) સર્વ જે અષ્ટ એટલે અણિમા,  
 લઘિમા પ્રમુખ આઠ સિદ્ધિ તેની સમૃદ્ધિ એટલે પરિપૂર્ણતા તે ઘટમાંહે ( દાહી કેળ ) દેખાની છે,  
 તેમ એ નવ પદની ઋદ્ધિ પણ ઘટમાંહેજ જાણજો, એનો આત્મારામ ચિદાનંદ સાક્ષી છે ॥ ૧૨ ॥  
 મોક્ષસાધન કરવાના તથા આત્મા શુદ્ધ થવાના અસંખ્યાત યોગ ( જિન કેળ ) શ્રીવીતરાગ દેવે  
 કહ્યા છે. તે સર્વમાંહે એ નવ પદ તે મુખ્ય જાણો, જે માટે એ નવ પદને અલંબને જે આત્મધ્યાન  
 કરવું, તેજ પ્રમાણ છે ॥ ૧૩ ॥ એવી ચોથા સંમને વિષે વારમી ઢાલ પૂર્ણ થઈ છે. ( વાચક કેળ )  
 ઉપાધ્યાય શ્રોયશોવિજયજી કહે છે કે, શ્રીતીર્થંકરકથિત વાણી તે નૈગમાદિક સાત નયમાંહેલા  
 કોઈ નયે પણ અધૂરી નથી, સર્વ નયે સમ્મત છે. અથવા મારી વાણી તે કોઈ નયે અધૂરી નથી.  
 એમ બે પ્રકારે અર્થ કવીશ્વરે સૂચવ્યો છે. અથવા વાણી “વાચક જશ તણી, કોઈ થઈ ન અધૂરી  
 રે” એવો પાઠ પણ કેટલીએક પ્રતોમાં લખેલો છે ॥ ૧૪ ॥

॥ દોહા ॥

વચનામૃત જિન વીરનાં, નિસુણી શ્રેણિક જૂપ ॥  
 આનંદિત પહોતો ઘરે, ધ્યાતો શુદ્ધ સ્વરૂપ ॥ ૧ ॥



કુમતિતિમિર સવિ ટાઢતો, વર્ધમાન જિનજાણ ॥

જવિકકમલ પન્નિબોહતો, વિહરે મહિયલ જાણ ॥ ૨ ॥

એ શ્રીપાલ નૃપતિકથા, નવ પદ મહિમ વિશાલ ॥

જાણે ગુણે જે સાંજલે, તસ ઘર મંગલમાલ ॥ ૩ ॥

અર્થ—હવે એવાં શ્રીવીર જિનેશ્વરનાં અમૃત સમાન વચન સાંજલીને શ્રેણિક રાજા શ્રી-  
વીરને નમી આનંદિત થકો પોતાને ઘેર પહોંચ્યો, ચિત્તમાં શુદ્ધ સ્વરૂપ ચિદાનંદધનને ધ્યાતો થકો  
પ્રવર્તે છે ॥ ૧ ॥ અને કુમતિરૂપ ( તિમિર કેળ ) અંધકાર તે સર્વને ટાઢતો, ( જિન કેળ ) સામાન્ય  
કેવલીને વિષે ( જાણ કેળ ) સૂર્ય સરખો, સંપૂર્ણ પરુદ્રવ્યના સ્વરૂપનો જાણ એવો શ્રીવર્ધમાન સ્વામી  
તે જવિકરૂપ કમલને પ્રતિબોધ દેતો ( મહિયલ કેળ ) મહીતલ જે પૃથ્વીતલ તેને વિષે વિચરે છે  
॥ ૨ ॥ જેમાં ( વિશાલ કેળ ) મોટો નવ પદનો મહિમા છે, એવી એ શ્રીપાલ રાજાની કથા તેને જે  
પ્રાણી જાણે, ગુણે અને સાંજલે તેના ઘરને વિષે માંગલિકની માલા થાય ॥ ૩ ॥

॥ ઢાલ તેરમી ॥ રાગ ધન્યાશ્રી ॥

॥ થુળીયો રે પ્રભુ તુ સુરપતિ જિન થુળીયો ॥ એ દેશો ॥

તૂઠો તૂઠો રે મુજ સાહિબ જગનો તૂઠો ॥

એ શ્રીપાલનો રાસ કરતાં, જ્ઞાન અમૃતરસ વૂઠો રે ॥ મુજળ ॥ ૧ ॥

પાયસમાં જિમ વૃદ્ધિનું કારણ, ગોયમનો અંગુઠો ॥

જ્ઞાનમાંહિ અનુજવ તિમ જાણો, તે વિણ જ્ઞાન તે જૂઠો રે ॥ મુજળ ॥ ૨ ॥

उदकपयोमृतकटपज्ञान तिहां त्रीजो अनुजव मीठो ॥

ते विण सकल तृषा किम जांजे, अनुजव प्रेम गरीठो रे ॥ मुज० ॥ ३ ॥

अर्थ—हवे आ रासनो प्रारंज करयो हतो ते कार्य पूर्ण थयुं. तेनो आनंद उपन्यो, तेथी कवीश्वर अनुजवज्ञाननी महत्तापूर्वक हर्षनां वचन कहे ठे के, मुजने जगतनो साहेव जे श्रीजिने-  
श्वर ते संतुष्ट थयो. ए श्रीपावनो रास करतां ज्ञानरूप अमृतरसनो वरसाद थयो ॥ १ ॥ ( पायसमां  
के० ) खीरमांहे जेम श्रीगौतमस्वामीनो अंगुठो वृद्धिनुं कारण ठे. जेणे खीरना एक परुघामांथी  
पंदरसें ने त्रण तापसने जोजन कराव्युं, तेम ज्ञानमांहे पण अनुजवज्ञान ते वृद्धिनुं कारण जाणो.  
ते अनुजवज्ञान विना जे ज्ञान ठे, ते जूठो एटले मिथ्या जाणवुं, माटे अनुजवज्ञान मोटुं ठे ॥ २ ॥  
ज्ञान त्रण प्रकारनुं ठे. एक व्याकरणादि, शब्दशास्त्र, काव्यशास्त्र ते नव रसादिकनां शास्त्र इत्या-  
दिक लौकिक शास्त्र तथा प्राकृत, चरित्रानुवाद, कथानक, चोपाइ, रास, जाषा प्रमुख ते ( उदक  
के० ) उदककटपज्ञान एटले पाणी सरखु ज्ञान जाणवुं. जेम पाणी पीधे थके तृषा मटे, पण थोमी  
वार पढी वळी लागे, तेम ग्रंथ सांजळे, जणे, वांचे त्यां सुधी रस उपजे, पण पढी कांइ नहीं. तथा  
बीजुं आगम सूत्र सिद्धांतनुं उपयोगरहितपणे ज्ञान ते पयःकटपज्ञान एटले दुध सरखु जाणवुं.  
जेम दुधनुं पान करथार्थी तृषा अने दुधा बेहु मटी जाय, परंतु केटलेक काळे फरी उदय थाय.  
त्रीजुं अमृतकटपज्ञान ते श्रद्धापूर्वक आगमज्ञान जेदजाव धारीने उपयोगसहितपणे वर्त्तन, ते जेम  
अमृतपान करवार्थी दुधा, तृषा, रोग, शोक, उपद्रव अने व्याधि प्रमुख सर्व दूर थइ जाय, फरी  
पाठा उदय आवेज नहीं, ते त्रीजुं ज्ञान अनुजवज्ञान कहेवाय ठे, अने ते मीठुं ठे—श्रेष्ठ ठे. ॥ तुंमी

હે, તેથી અનુજવજ્ઞાન વિના સકલ અનાદિ કાલની જવત્રમણરૂપ તૃષા કેમ જાંગે ? માટે અનુજવનો પ્રેમ તે ગરીબો ઇટલે મોટો-બઢેરો હે ॥ ૩ ॥

પ્રેમતણી પરે શીખો સાધો, જોડ સેલમી સાંઠો ॥

જિહાં ગાંઠ તિહાં રસ નવિ દીસે, જિહાં રસ તિહાં નવિ ગાંઠો રે ॥ મુજ ૦ ॥ ૪ ॥

જિનહી પાયા તિનહી ઢિપાયા, એ પણ એક હે ચીઠો ॥

અનુજવ મેરુ ઢિપે કિમ મહોટો, તે તો સઘલે દીઠો રે ॥ મુજ ૦ ॥ ૫ ॥

પૂરવ લિખિત લિખે સવિ લેઈ, મસી કાગલ ને કાઠો ॥

જાવ અપૂરવ કહે તે પંક્તિ, બહુ બોલે તે બાંઠો રે ॥ મુજ ૦ ॥ ૬ ॥

અર્થ—માટે જેમ સાંસારિક પ્રેમને જોરું, દેવું, લેવું કરી એકપણું કરે તે પ્રેમની પરે અનુજવને શીખો, સાધો, શેલમીના સાંઠાનું દૃષ્ટાંત જોડને. જેમ શેલમીના સાંઠાંમાંહે જ્યાં ગાંઠ હોય, ત્યાં રસ દેખાય નહીં, અને જ્યાં રસ હોય ત્યાં ગાંઠ ન હોય. એની પરે અનુજવ પ્રેમ પણ જાણવો. ઇટલે જ્યાં કર્મરૂપ ગાંઠ હે ત્યાં અનુજવરસ નથી, અને જ્યાં અનુજવરસ હે ત્યાં કર્મરૂપ ગાંઠ નથી ॥ ૪ ॥ કોઈક કહે હે કે, અનુજવનો રસ જેણે પામ્યો, તેણેજ ઢિપાવ્યો, માટે પ્રગટ દેખાય નહીં. એ કહેવત પણ એક ચીઠો ઇટલે કાગલની ચીઠીપ્રાય હે, કેમકે અનુજવરૂપ મોટો મેરુ પર્વત તે ઢિપાયો કેમ ઢિપે ? તે તો સઘલે દીઠો હે, ઇટલે સર્વત્ર હે. એવું જિનવચનથી જાણવું. વસ્તુતઃ દીઠામાં આવે, પણ જેણે પામ્યો, તે તેનોજ આત્મા જાણવો, પરંતુ બીજો કોઈ પણ ન જાણે ॥ ૫ ॥ મસી તે શાઈ, કાગલ અને કાઠો તે કલમ એ ત્રણ ચીજ લઈને પૂરવ લિખિત ઇટલે પૂર્વે લખેલાં

જે પાનાં પોઠાં હોય, તેને જોડીને સર્વ કોઈ લખી નાખે, તે તો સુગમ છે, પણ જે પૂર્વે કોઈએ લખ્યા ન હોય, એવા અપૂર્વ જાત કહે, તે પંક્તિ જાણવો, અને જે બહુ બોલે એટલે ઘણું બોલે, તે લવાઈ જાણવો ॥ ૬ ॥

અવયવ સવિ સુંદર હોય દેહે, નાકે દીસે ચાઠો ॥

ગ્રંથજ્ઞાન અનુજવ વિણ તેહબું, શુષ્ક જિસ્યો શુકપાઠો રે ॥ મુજ ૦ ॥ ૭ ॥

સંશય નવિ જ્ઞાંજે શ્રુતજ્ઞાને, અનુજવ નિશ્ચય જેઠો ॥

વાદવિવાદ અનિશ્ચિત કરતો, અનુજવ વિણ જાય હેઠો રે ॥ મુજ ૦ ॥ ૮ ॥

જિન જિમ બહુશ્રુત બહુજનસંમત, બહુલ શિષ્યનો શેઠો ॥

તિમ તિમ જિનસાસનનો વયરી, જો નવિ અનુજવ નેઠો રે ॥ મુજ ૦ ॥ ૯ ॥

અર્થ—વઢી એક દૃષ્ટાંત કહે છે કે, (દેહે કે ૦) શરીરને વિષે અંગોપાંગાદિક સર્વ અવયવ સુંદર હોય, અને નાકે ચાતું હોય, તે જેમ સ્વરાવ દેખાય, એટલે સર્વ અવયવની શોજા તે કુશોજા જેવી થાય, તેમ ગ્રંથ ઘણાય જાણ્યા હોય, ગ્રંથનું જ્ઞાન સબલ હોય, પરંતુ અનુજવ ન હોય, તો તે કંઠશોષની પરે નિર્રથક જાણવું જેમ (શુક કે ૦) પોપટ તે અજ્ઞાની થકો મનુષ્યની પ્રેરણાએ અચરે અચરે રામ ક્રિયાદિક પાઠ કરે, તેમ શ્રુતપાઠ તે કંઠશોષ જાણવો ॥ ૭ ॥ જેને અનુજવનું જ્ઞાન ન હોય, તે શ્રુતજ્ઞાને કરી મનનાં સંશય જાંગી શકે નહીં, માટે નિશ્ચયથી અનુજવજ્ઞાન (જેઠો કે ૦) જ્યેષ્ઠ—મોટું જાણવું. વાદ તે સ્વધર્મની ચર્ચારૂપ અને વિવાદ તે પરમતસ્વરૂપ એવા વાદવિવાદમાં પણ અનિશ્ચિત એટલે વિતંતવાદ તે ચોટો વાદ કરતાં અનુજવ વિના હારે, હેઠો

પડે જોંગો પડે, અથવા સત્તામાં નીચું જોવું, પડે ॥ ૮ ॥ જેમ જેમ બહુશ્રુત હોયે એટલે ઘણું જાણ્યો હોય. અને બહુજનસંમત એટલે ઘણા જનને માન્ય હોય, તથા (બહુલ શિષ્યનો કે) ઘણા શિષ્યનો શેઠો એટલે શ્રેષ્ઠ સ્વામી હોય, તેમ તેમ તે જિનશાસનનો વૈરી જાણવો. જોનેટ અનુજવ ન હોય તો, માટે અનુજવની મુખ્યતા છે ॥ ૯ ॥

મારે તો ગુરુચરણપસાયે, અનુજવ દિલમાં પેઠો ॥

ઋદ્ધિ વૃદ્ધિ પ્રગટી ઘટમાંહિ, આતમરતિ હુઈ બેઠો રે ॥ મુજ ૦ ॥ ૧૦ ॥

જગ્યો સમકિત રવિ ઝલહલતો, જરમતિમિર સવિ નાઠો ॥

તગતગતા દુર્નય જે તારા, તેહનો બલ પણ ઘાઠો રે ॥ મુજ ૦ ॥ ૧૧ ॥

મેરુધીરતા સવિ હર લીની, રહ્યો તે કેવલ જાઠો ॥

હરી સુરઘટ સુરતરુકી શાન્નો, તે તો માટી કાઠો રે ॥ મુજ ૦ ॥ ૧૨ ॥

હરવ્યો અનુજવ જોર હતો જે, મોહમદ્દ જગ લૂંઠો ॥

પરિ પરિ તેહાના મર્મ દેખાવી, જારે કીધો જુંઠો રે ॥ મુજ ૦ ॥ ૧૩ ॥

અર્થ—મારે તો નીજ ગુરુચરણપ્રસાદથી અનુજવ દિલમાંહિ એટલે ચિંતમાંહે પેઠો, એટલે પ્રતિષ્ઠિત થયો. હવે ઋદ્ધિ અને વૃદ્ધિ સર્વ મારા ઘટમાંહે પ્રગટી, તેથી આતમરતિ શાતામય થઈ બેઠો. એ કવિનાં વચન ગર્વિત છે. વઢી એવું પણ જાણીએ ઢીએ જે, અનુજવવંત જીવને હોય, તેજ સૂચવ્યાં હશે, પણ સૂત્રાનુસારે એમ જણાતું નથી ॥ ૧૦ ॥ જે વારે સમકિતરૂપ સૂર્ય ઝલહલતો

ઘટમાં ઝગ્યો તે વારે ઝમરૂપ ( તિમીર કે ) અંધકાર જે હતો, તે સર્વ નાઠો. વઢી સૂર્ય ઝગ્યાથી  
 તગતગતા તારાનું બલ જેમ ઘટી જાય, તેમ અહીં ( ડુર્નુય કે ) માઠા નયરૂપ જે તારા હતા,  
 તેનું બલ જે તેજ તે પણ ( ઘાઠો કે ) વિઘટિત થયું, એટલે ક્ષય પામ્યું ॥ ૧૧ ॥ અનુઝવજ્ઞાનીએ  
 મેરુ પર્વતની ધિરતા જે હતી, તે સર્વે હરિ લીધી. તે વારે તે કેવલ જાઠો એટલે પથ્થર સમાન  
 રહ્યો, વઢી સુરઘટ જે કામકુંજ તથા સુરતરુ જે કલ્પવૃક્ષ તેની શોજા પણ સર્વ હરી લીધી, તે વારે  
 તે સુરઘટ તો કેવલ માટી સમાનજ રહ્યો, અને સુરતરુ તે ( કાઠો કે ) કાષ્ટ સમાન રહ્યો ॥ ૧૨ ॥  
 વઢી જગતમાં મોહરૂપ મદ્ધ તે ( હુંગો કે ) મહાપરાક્રમી ઠે, તેનું જે જોર હતું, તે અનુઝવે હરવ્યો  
 એટલે હઠાવ્યું, હઠાવીને પઠો તે મોહના પરે પરે મર્મ દેલાવી એટલે તેનાં બિદ્ર હતાં તે સર્વ પ્રગટ  
 કરી દેલામીને તેને જારે ઝુંગો કીધો, એટલે અત્યંત ઝ્રષ્ટ કીધો, ફરી દુકમો ન આવે, એવો  
 કીધો. એવો અનુઝવ આત્મા સાથે લીન થયો. જે કોઈનો દૂર કરયો, પણ દૂર ન થાય ॥ ૧૩ ॥

અનુઝવ ગુણ આવ્યો નિજ અંગે, મિલ્યો રૂપ નિજ માઠો ॥

સાહિબ સન્મલ સુનજર જોતાં, કોણ થાયે ઝપરાંઠો રે ॥ મુજ ૦ ॥ ૧૪ ॥

થોમે પણ દંઝે દુઃલ પામ્યા, પીઠ અને મહાપીઠો ॥

અનુઝવવંત તે દંઝ ન રાલે, દંઝ ધરે તે ધીઠો રે ॥ મુજ ૦ ॥ ૧૫ ॥

અનુઝવવંત અદંઝની રલના, ગાયો સરસ સુકંઠો ॥

જાવ સૂધારસ ઘટ ઘટ પીયો, હુઝ પૂરણ ઝતકંઠો રે ॥ મુજ ૦ ॥ ૧૬ ॥

અર્થ—અનુઝવના ગુણ જે વારે પોતાના અંગે આવ્યા તે વારે ( નિજ કે ) પોતાનું જે

अनादि कालनुं जवपरंपरा करवारुप मातुं रुप हतुं ते मटयुं. कारण के पोतानो साहेब ते सुनजर  
 एटले जली नजरे करी सन्मुख जोतां थकां बीजो कोण उपरांगो एटले पराङ्मुख थाय ? ॥ १४ ॥  
 थोको पण दंज जो पीठे अने महापीठे करयो, तो ते दुःख पाम्या, धर्ममां कपट करयुं, तेथी स्त्री-  
 वेदपणुं पाम्या, ते माटे जे अनुजववंत प्राणी होय, ते ( दंज के० ) कपट न राखे, अने जे दंज  
 राखे, ते धीठो एटले मूर्ख शठ जाणवो ॥ १५ ॥ अनुजववंत ते ( अदंज के० ) अकपटी कपट  
 रहित, तेनी रचना तेने रसे करी सहित जले कंठे करी गाउं. एनी मध्यगत जे जाव तद्रुप  
 सुधारस एटले जे अमृत समान रस तेने घट घट पीयो. ते पीतां ( उत्कंठे के० ) उत्सुक अर्थात्  
 तरष पामेला एवा तमे पूरण तृप्त थाउं. अथवा अमृत समान रस ठे, तेने तमे घट घट पीया  
 अने पीतां पूर्ण उत्कंठित थाउं ॥ १६ ॥

॥ कलश ॥ राग धन्याश्री ॥ ते तरीया रे भाइ ते तरीया ॥ ए देशो ॥

तपगह्वनंदन सुरतरु प्रगट्या, हीरविजय गुरुराया जी ॥

अकबरशाहे जस उपदेशे, पन्ह अमारि वजाया जी ॥ १ ॥

हेमसूरि जिनशासनमुजाए, हेम समान कहाया जी ॥

जाचो हीरो जे प्रजु होतां, शासन सोह चढाया जी ॥ २ ॥

तास पटे पूर्वाचल उदयो, दिनकर तुल्य प्रतापी जी ॥

गंगाजल निर्मल जस कीरति, सघले जगमां व्यापी जी ॥ ३ ॥

शाह सज्जामां वाद करीने, जिनमत थिरता थापी जी ॥

बहु आदर जस शाहे दीधो, बिरुद सवाइ आपी जी ॥ ४ ॥



अर्थ—तपगढरूप नंदनवनने विषे सुरतरु एटले कटपवृद्ध समान श्रीहीरविजय गुरु-  
 राजजी प्रगट थया. जेमना उपदेशथी बादशाह अकबरशाहे अमारीनो परुह वगमाव्यो ॥ १ ॥  
 ते प्रभु श्रीहीरविजय सूरि तो श्रीजिनशासनरूप मुद्रा एटले वींटी तेने विषे जाचों हीरो एटले  
 जात्यवंत हीरा समान होता हवा. जेणे जिनशासननी घणी शोना चढावी. ते वखते हेमसुरि ते  
 श्रीजिनशासनरूपमुद्रामां हेम समान कहेवाणा ॥ २ ॥ ते श्रीहीरविजय सुरिना पाटरूप पूर्वाचल  
 एटले उदय पर्वतने विषे दिनकर एटले सुर्य तुल्य प्रतापवंत होता, जेमनी कीर्ति गंगाजलनी परे  
 निर्मल एवी जगतमां सर्वत्र व्यापी रही ठे ॥ ३ ॥ वळी जेमणे शाह एटले बादशाहनी सनामांहे  
 वाद करीने सर्व अन्य दर्शनोनुं खंरुन करी एक सत्यपणे श्रीजिनमतनी स्थिरता स्थापन करी,  
 तेथी जेमने बादशाहे घणो आदर आप्यो, अने बिरुद सवाइ एटले जगगुरुनी पदवी आपी ॥ ४ ॥

श्रीविजयदेव सूरि तस पटधर, उदया बहु गुणवंता जी ॥

जास नाम दश दिशि ठे चावुं, जेमहिमाए महंता जी ॥ ५ ॥

श्रीविजयप्रभु तस पटधारी, सूरि प्रतापे गजे जी ॥

एह रासनी रचना कीधी, सुंदर तेहने राजे जी ॥ ६ ॥

सूरि हीर गुरुनी बहु कीर्ति, कीर्तिविजय उवळायी जी ॥

सीस तास श्रीविनयविजयवर, वाचकसुगुण सोहाया जी ॥ ७ ॥

विद्या विनय विवेक विचक्षण, लक्षण लक्षित देहा जी ॥

सोनागी गीतारथ सारथ, संगत सखर सनेहा जी ॥ ८ ॥

अर्थ—एवा श्रीविजयसेन सूरि थया. वळी तेमनी पाटे बहु गुणवंत एवा श्रीविजय-  
 देव सूरिश्वर उदय पाम्या. जेमनुं नाम दश दिशाने विषे (चावुं के०) प्रख्यात ठे तथा जे  
 महिमाए करी महंता एटले मोटा हता, अथवा जे महिमां एटले पृथ्वीमां महंता एटले मोटा  
 हता ॥ ५ ॥ तेमना पट्टधारी श्रीविजयप्रन्न सूरि, ते सूरि एटले पंक्ति अने प्रतापी एटले तेजस्वी  
 अर्थात् सूर्य जेवा तेजस्वी प्रतापे करी ठाजता थया. तेमना सुंदर एटले मनोहर राज्यमां आ  
 श्रीपाल राजाना रासनी रचना कोधी ॥ ६ ॥ ते पूर्वोक्त बहु कीर्तिना धरनारा सूरि श्रीहीर-  
 विजय गुरुनी साक्षात् रुपवती बहु कीर्तिज जाणे होय नहीं ? एवा श्रीकीर्तिविजयजी  
 उपाध्याय थया. तेमना (वर के०) प्रधान शिष्य (वाचक के०) उपाध्यायपणाना रुना गुणे करी  
 शोभायमान श्रीविनयविजयजी थया. ॥ ७ ॥ ते विद्याए करी, विनये करी तथा विवेके करी  
 विचक्षण थया. जेनुं (देह के०) शरीर ते उत्तम लक्षणें करी लक्षित हतुं. वळी सौभाग्यवंत,  
 गीतार्थना समूहने विषे सार्थकपणुं ठे जेमनुं, एवा एटले गीतार्थपणाने सार्थक करनारा, वळी  
 जेनी संगत एटले सोबत ते सखर एटले सारी हर्ती, रुमी हती, वळी रुना स्नेहवाला हता ॥ ८ ॥

संवत सत्तर अम्रवीसा वरसे, रही रानेर चोमासे जी ॥

संघतणा आग्रहथी मांड्यो, रास अधिक उद्धासे जी ॥ ९ ॥

सार्ध सप्त शत गाथा विरची, पहोता ते सुरलोके जी ॥

तेहना गुण गावे ठे गोरी, मिली मिली थोके थोके जी ॥ १० ॥

तास विश्वासनाजन तस पूरण, प्रेम पवित्र कहाया जी ॥

श्रीनयविजयविबुधपयसेवक, सुजशविजय उवळाया जी ॥ ११ ॥

जाग थाकतो पूरण कीधो, तास वचन संकेते जी ॥

तिणे वळी समकितदृष्टि जे नर, तेहतणे हित हेते जी ॥ १२ ॥

जे जावे एजाणशे गुणशे, तस घर मंगलमाला जी ॥

बंधुर सिंधुर सुंदर मंदिर, मणिमय जाकऊमाला जी ॥ १३ ॥

अर्थ—ते श्रीविनयविजयजी उपाध्याये संवत् सत्तरसें ने आरुत्रीशना वर्षमां ( श्रीरानेर के० ) रांदेर गामने विषे चोमासुं रहीने श्रीसंघना आग्रहथी आ रासने अधिक उद्धासे करवा मांरयो ॥ ए ॥ तेनी ( सार्द्ध के० ) पचास अने ( सप्त शत के० ) सातसें एटवे सातसें पचास गाथा ( विरची के० ) रचीने श्रीविनयविजयजी उपाध्याय देवलोके पहुँच्या. जेना गुणने ( गोरी के० ) स्त्रीउं ते थोके थोके मली मलीने गाए ठे ॥ १० ॥ ते श्रीविनयविजयजी उपाध्यायना विश्वासना जाजनरूप, वळी संपूर्ण प्रेमवंतनुं पवित्र विरुद्ध कहेवरावता एवा जे श्रीनयविजय पंक्तिना पदकमलना सेवक रूपा यशोविजयजी उपाध्याय ॥ ११ ॥ तेमने श्रीविनयविजय उपाध्यायजीए आ रास पूर्ण करवाने कहेलुं हतुं, माटे तेमना वचननो संकेत हतो, तेणे करीने तथा वळी समकितदृष्टि जे नर तेना हितने ( हेते के० ) कारणे आ रासनो जे थाकतो एटवे अधूगे रहेलो जाग, ते पूर्ण कीधो ॥ १२ ॥ ए श्रीसिद्धचक्रजीना रासने जावे करीने जे प्राणी जणशे गुणशे, तेना घरने विषे मांगलिकनी माला थशे. तथा ते ( बंधुर के० ) उन्नत मोटा एवा ( सिंधुर के० ) हाथी पामशे, ( सुंदर के० ) रुमां मंदिर पामशे, तथा मणिरत्ने जमाव एवा जाकऊमाला एटवे मुकुट कुंरुल आचूषणादिक पामशे ॥ १३ ॥

देह सबल ससनेह परिच्छद, रंग अजंग रसाला जी ॥

अनुक्रमे तेह महोदय पदवी, लहेशे ज्ञान विशाला जी ॥ १४ ॥

अर्थ—वळी सबल एटले बलवान् देह पामशे, स्नेहालो पर्षदा पामशे तथा अजंगपणे रसाल एवा ( रंग के० ) आनंद पामशे, ते प्राणी अनुक्रमे महोदय एटले मोक्षपदवी पामशे, तथा ( विशाला के० ) मोटुं ज्ञान पामशे ॥ १४ ॥

इति श्रीमन्महोपाध्यायश्रीकीर्तिविजयगणेशिष्योपाध्यायश्रीविनयविजयगणिविरचिते श्री

श्रीपालचरित्रे प्राकृतप्रबंधे तन्मध्ये उपाध्यायश्रीयशोविजयगणिपूरितेरुथं चतुर्थः

खंडः संपूर्णः ॥ तत्समाप्तौ समाप्तः श्रीपालरासः ॥ सर्व खंड चार, तत्र

प्रथमखंडे ढाल असीयार, द्वितीयखंडे ढाल आठ, तृतीयखंडे

ढाल आठ, चतुर्थखंडे ढाल चौद, सर्व ढाल एकतालीश,

तन्मध्ये गाथा ॥१२५१॥ ग्रंथाग्रंथ श्लोक ॥१८१५॥

इति श्रीपालरासस्य बालावबोधे चतुर्थः खंड समाप्तः ॥ ४ ॥ तत्समाप्तौ समाप्तोऽयं ग्रंथः ॥

बालावबोधसंख्या ७३००, मूलश्लोकसंख्या १८१५, सर्वसंख्या ९११५ ॥

अर्ही प्रसंगशी उजमणानो विधि लखीए ठीए. साम्रा चार वर्षे एकाशी आंबिले नव उळी पूर्ण थाय, ते वारे उजमणुं करे. ते हालना प्रवर्त्तन मुजब विशाल श्रीजिनेश्वरना चुवनने विषे अथवा जे कोइ मोटुं विस्तारवंत उजमणुं करता होय, ते पोताना घरने विषे शुद्ध निरवय विस्तारवंत मोकळी जगाने सुशोजित करी त्यां श्रीसिद्धचक्रजीना मंरुपनी रचना करे. ते आ प्रमाणे के—प्रथम तो वचमां अरिहंतपदने श्वेत धान्यमय स्थापे, अने पूर्व दिशाए सिद्धपदने रक्त धान्यमय स्थापे, वळी दक्षिण दिशे आचार्यपदने पीतवर्ण धान्यमय स्थापे, तथा पश्चिम

दिशे उपाध्यायपदने नीलवर्ण धान्यमय स्थापे, अने उत्तर दिशाए साधुपदने श्यामवर्ण धान्यमय स्थापे. पठी चार विदिशाने विषे दर्शन, ज्ञान चारित्र अने तप, ए चार पदने श्वेतवर्ण धान्यमय तेमांहे उत्तर पूर्व वच्चे इशान खूणे दर्शनपद स्थापवुं, अने पूर्व दक्षिण वच्चे अग्निखूणे ज्ञानपद स्थापवुं, तथा दक्षिण पश्चिम वच्चे नैऋत्य खूणे चारित्रपद स्थापवुं, वळी पश्चिम उत्तर वच्चे वायव्य खूणे तपःपद स्थापवुं. ए रीते नव पांखनीनुं कमल करी नव पदनी स्थापना करीए. पठी त्रण वेदिकायुत पीठिकानी रचना करीए. तेमांहे पहेली वेदिका रक्तवर्ण धान्यमयी, बीजी पीतवर्ण धान्यमयी अने त्रीजी श्वेतवर्ण धान्यमयी तेमां पहेली वेदिकाने पांचवर्ण धान्यना कांगरा, बीजी वेदिकाने रक्तवर्ण धान्यना कांगरा अने त्रीजी वेदिकाने पीतवर्ण धान्यना कांगरा करे. इत्यादि प्रकारपूर्वक. वळी ते उपरे नव गढ प्राकार करे, धान्यना रंग तथा पदना रंग कह्या, ते रीते करी मांकीने जे वस्तुजं ढोकीए एटले चढावीए, ते वस्तुनां नाम सामान्य प्रकारे नीचे लखीए ठीए.

नव देरासर.	नव सिंहासन.	नव रकाबी.	नव मंगलझीपक.
नव जीर्णोद्धार.	नव कलश.	नव घंटनी.	नव चंद्रवा, नव पुंठीयां.
नव जिनांबव.	नव कटोरी.	नव नोकरवाली.	नव तोरण.
नव सिद्धचक्रना गटा.	नव चंदनना कटका.	नव थापना.	नव वासकुंपी.
नव सिद्धचक्रनीपठिका	नव केशरनां पम्पिकां.	नव आचमनी.	नव कांबली.
नव धर्मशाला.	नव वालाकुंची.	नव त्रांबाकुंकी.	नव पठेनी, नव ठत्र.
नव मुकुट.	नव धोतीयां.	नव अष्टमांगलिक.	नव चामर.
नव ऊरमर.	नव अंगलूहणां.	नव आरती.	नव मोरपिहिनी.
नव तिलक.	नव मुखकोश.	नव धूपधाणां.	नव वाटकी, नव कचोलां.

नव थाळी, नव पुंजणी.  
नव केशर घसवाना  
उरशीया.

नव दीवी, नव बाजोठ.  
नव ध्वजा, नव घंट.

नव रुंसासण.

नव हांमा, नव त्रांबरी.

नव स्थापनानां उपकर.

नव वाटका.

नव अग्रवत्ती.

नव बरास, नव अग्र.

नव प्याला.

नव प्रज्ञावना.

हीरा चोत्रीश.

चुनीउ राती एकत्रीश.

पीरोजी पीले वर्णे ठत्रीश.

चुनीउ नीली पचीश.  
चुनीउ काळे वर्णे सत्या-  
वीश अथवा पांच.

मोती नंग २३७.

रुपानो वरग १००.

सोनेरी वरग १००.

लाखीणो हार एक.

श्रीफलना गोटा पंचवर्णी.

नव ग्रहनी स्थापना.

हवे ज्ञाननां उपकरण,

नव श्रीपालना रास.

बीजां नव नव पुस्तको.

गणणानी टीप नव.

नव रुमाल, नव पाठां.

नव ठवणी, नव कवली.

नव सापमा सापमी.

नव लेखण.  
नव चाकु.  
नव कतरणी (कातर.)

नव माबला.

नव माबली.

नव खकीया.

नव हिंगलोनां वासण.

नव पाटली.

नव उलीया.

नव पाटी.

नव पुस्तक राखवाना

माबला.

नव दोरा.

नव चावखी.

नव वासुद्धेपना वाटवा.

नव वतारणां.

नव कांबी.

हवे चारित्रनां उपकरण  
नव पात्रां.

नव पमला.

नव जोली.

नव चोलपट्टा.

नव संथारीयां.

नव कांबली उधानी.

नव कपमां.

नव मांमा.

नव उधा.

नव मुहपत्ति.

नव कटपसुत्र.

नव तरपणी.

नव चरवला.

नव चावलानी मांमी.

इति उजमणानो विधि.

